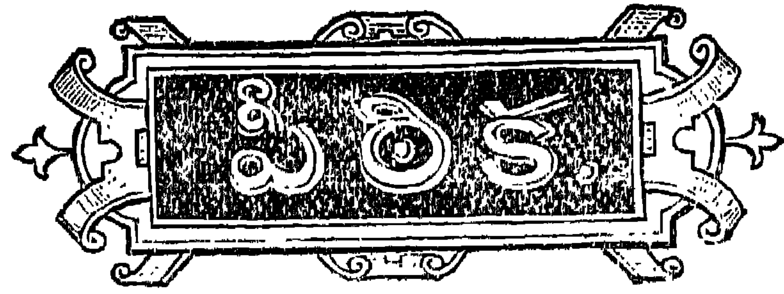

శా. శ్రీమన్ము సనాతనమ్ము మునిసంసేవ్యమ్ము సాంసారిక
వ్యామోహాత్ముల కంద రానిదియుఁ దగ భావించువిజ్ఞాని కెం
తో మోదమ్ము నొసంగి ప్రోచునది యెందుం దాన యై యొప్పు శ్రీ
రామాభిఖ్యము తేజ మొక్కటియె తా రంజిల్లు నిచ్ఛావిధిన్.

అద్దానినే సత్త్వరజస్తమోగుణాతీతంబగుటచే నిర్గుణపరబ్రహ్మ మందురు. అయ్యది మాయాసంబంధమువలన నీశ్వరాభిధానముం గైకొని సత్త్వరజస్తమోగుణాత్మకమై యిచ్ఛామాత్రంబుననే పరిదృశ్యమాన మగునీప్రపంచమును సృజింపఁ దలంచి రజోగుణాధిక్యంబునం జేసి చతుర్ముఖత్వంబును బొందుచుండును. అట్లు తనచేత సృజింపఁబడినప్రపంచమును సంరక్షించుచుండుటకై సత్త్వగుణాధిక్యంబునం జేసి విష్ణురూపంబుం గైకొనుచుండును. తన కిచ్ఛ వొడమినపు డీప్రపంచ మంతయు సంహారము చేయుటకై తమోగుణాధిక్యమ్మునం జేసి రుద్రరూపంబుం బూని యొక్కమాఱుగా నంతయు నంతముం బొందించుచుండును. అట్టి సత్త్వగుణప్రధానుం డగువిష్ణుభగవానుండు ధర్మ మడుగంటి యధర్మము వృద్ధి నొందుచుండునప్పు డెద్దియే నొకరూపముం దాల్చి ప్రతియుగమందును దుష్టులను శిక్షించుచు శిష్టులను సంరక్షించుచు నెప్పటియట్ల ధర్మము నెల్లయెడలను స్థాపించుచుండును.

ఆపరమపురుషుఁడే యొకప్పుడు సోమకుఁ డనురాక్షసుఁడు వేదములను దొంగిలించి కొనిపోయి సముద్రములోఁ దాఁగి యుండుట దెలిసికొని మత్స్యరూపంబున నవతరించి వానిని జంపి సొంపు చెడినవేదమార్గమ్ము నెప్పటిచందమ్మున బాగుపఱిచెను. ఒకప్పుడు దేవతలు రాక్షసులు సమ్మతముకై క్షీరసముద్రమును జిలుకుచుండఁగాఁ గవ్వముగాఁ గూర్పఁబడినమందరపర్వతము సముద్రపులోఁతును జూచుటకో యనఁ నడుగంటుచుండఁగా దేవతలదీనత్వమును వారింపఁ దలంచి మేటితాఁబేటిరూపమ్ముం బూని యప్పర్వతమును నీటిపైఁ దేలి యుండునట్లు తనవెన్నుచిప్పపై భరించి సురలకుమాత్రమే యమృతప్రాప్తి గలిగించి వారిని సంరక్షించెను. వెండియు నొకప్పుడు నిత్యముక్తు లగుసనకసనందనాదులు వైకుంఠమున కేగి నగరులోనికిఁ బోవుచుండఁగాఁ బోనీక యడ్డగించినద్వారపాలకులు జయవిజయు లనువారలపై వారు కినిసి శపింప నాబ్రహ్మశాపవశమున వారిద్దఱును

కశ్యపబ్రహ్మవలన దితిగర్భంబున హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షనామంబుల రాక్షసులై పుట్టిరి. వారిలో హిరణ్యాక్షుం డనువాఁడు భూమినంతయుఁ జాపచుట్ట చుట్టి పట్టుకొనిపోవుచుండఁగ జుట్టచుట్టి పట్టుకొని పోవ యజ్ఞవరాహావతారముఁ ధరించి యాపుడమి తెక్కలి కాని నుక్కణంచి భూమి నెప్పటియట్ల నిల్పెను. ఒకప్పుడు తనకు భక్తుం డనుకారణమునఁ గొడుకని యైననుజాలి దలఁపక పుట్టినదే పట్టుగాఁ బెక్కువిధములఁ జిక్కులకు లోఁబఱిచి హింసించి చంపఁ బోవ నాప్రహ్లాదుని సంరక్షించుటకును భక్తునిమాట నిల్పుటకును సభాస్తంభంబునఁ జూపు మని హుంకరించి అంకెవైచి యద్దానిం జరచినతోడనే యందుండి నరసింహాకృతిని బయలువెడలి హిరణ్యకశిపుం బొరిగొనియె. మఱొకప్పుడు బలిచక్రవర్తి బలియుండై యింద్రాదిబృందారకులను జయించి స్వారాజ్యముం గూడ నాక్రమించుకొని నిరాతంకముగా నేలుకొనుచుండఁగా దేవతల మొఱ్ఱ విని యదితిగర్భంబునన వామనరూపంబున నావిర్భవించి వడుగువేసంబున బలిచక్రవర్తియజ్ఞవాటమునకుఁ బోయి వానిని వంచించి యధోలోకమున కంపి తనయన్న యగు వేలుపుమన్నఁ డేనికి మఱల నెప్పటియట్ల స్వారాజ్యసింహాసన మిచ్చెను. ఇంకొకప్పుడు భూమి యంతయు దుష్టరాజపరిపీడిత యై యుండఁగా జమదగ్నిమహామునివలన రేణుకాదేవియం దుద్భవించి పరశురామనామంబు వహించి యిరువదియొక్కమాఱు రాజమాత్రమును సంహరించి భూభార మణంచెను. ఇట్లుండఁగా వైకుంఠద్వారపాలకు లైనజయవిజయులు రెండవజన్మంబున విశ్రవోబ్రహ్మవలనఁ గైకసిగర్భంబున రావణకుంభకర్ణు లై పుట్టి పదునాల్గులోకములను బెట్టరాని బాములఁ బెట్టుచుండఁగా సైఁపఁ జాలక యీభూమి గోరూపమ్మునఁ బోయి యింద్రాదులతో మొఱ్ఱవెట్టఁగా వారును గింకర్తవ్యవిమూఢు లై యెద్దియుం దోఁచక దానిని వెంటఁ బెట్టుకొని సత్యలోకంబున కేగి చతురాననుతోఁ జెప్పుకొనిరి. ఆయనయు నేమియుఁ జేయఁ జాలక పాలమున్నీటిలోఁ బాపరాపాన్పుపైఁ బవ్వళించి యోగనిద్రాభద్రుఁ డై యున్నతఱిని దన్నుఁగూర్చి మొఱలిడఁగా వారికి భయదానం బొసంగి తద్రక్షణార్థమై దశరథమహారాజువలనఁ గౌసల్యాదేవియందు మాయామానుషాకారంబున నావిర్భవించి క్రమక్రమముగాఁ దా నవతరించినపనులు నెఱవేర్చుకొనుటకుఁ గొండొకమిష పన్ని భార్యతోడను దమ్మునితోడను గూడి పిత్రాజ్ఞానుసారము పదునాలుగేండ్లు వనవిహారము సల్పి యాయాదుష్టులను దునుమాడుచుఁ దుదకు రావణకుంభకర్ణులను సంహరించి యయోధ్య కేతెంచి పట్టాభిషిక్తుఁ డై యాచంద్రార్కముగాఁ దనకీర్తి లోకములో నిండారునట్లు భూమి నంతయు నెప్పటికిని "రామరాజ్య" మని చెప్పుకొనుచుండులాగునఁ బదునొకండువేలసంవత్సరములో యించుమించుగా నఱువదిసంవత్సరములో (రెండవపక్షమే యుక్తియుక్తముగా నున్నది.) పాలించి సీతాలక్ష్మణుల ముందుగాఁ బంపి వెనువెంటనే కొడుకు

లకుఁ బట్టము గట్టి తనవచ్చినవాను లన్నియుఁ జక్కఁజేసికొని యనుజాదిసకల పరివారసమేతమ్ముగా వైకుంఠము నలంకరించెను.

అట్టి శ్రీరామచంద్రభగవానునిదివ్యమంగళచరిత్రమును దేవర్షి యగు నారదమునివలన విని యాదికవి యగు వాల్మీకి మహర్షి "రావణవధమహాకావ్య" మను నామాంతరము గల శ్రీమద్రామాయణమును గాయత్రీబీజములతో సంపుటీకరణము చేసి యిరువదినాలుగు వేలశ్లోకములతో నేడుకాండములుగా రచించెను. అందుఁ బ్రకృతము రావణవధమే కనుక దాని కుపయోగించుకథాసందర్భము మాత్రమే చెప్పెను. మఱియు నాయనయే శ్రీరామచంద్రునిదివ్యచరిత్రమును యోగవాసిష్ఠము, ఆనందరామాయణము మున్నగు పెక్కుగ్రంథములలో నందుఁ జెప్పనివిశేషము లనేకములు వ్రాసియున్నాఁడు. అది యప్రస్తుతము గదా!

ఆవాల్మీకి మహర్షియొక్క కవితామృత మెట్టిదో కాని ప్రపంచములోని సర్వభాషలలోనికి మార్పఁబడి యక్షరజ్ఞానము గలప్రతివారిచేతను సాదరముగా పారాయణముగాఁ బఠింపఁబడుచున్నది. రామునిదివ్యచరిత్ర మెఱుఁగని మనుష్యులు గాని రామచరిత్ర లేనిభాషగాని ప్రపంచములో నుండఁగూడ దని చెప్పినచో నతిశయోక్తి కా దని మానమ్మకము.

ఇట్లుండఁగా నారామాయణములోని మొదటి యాఱు కాండములనుమాత్రమే భాస్కరుఁడు మున్నగు తెలుఁగుకవులు పద్యప్రబంధములుగా రచించిరి గాని యుత్తరకాండమును మాత్రము దెలిఁగింపరైరి. కారణము వారికే తెలియవలయును. తరువాతఁ దిక్కనసోమయాజి సోమయాజియగుటకు ముందే యాయుత్తరకాండకథను నిర్వచనోత్తరరామాయణ మనుపేరున వ్రాసెను గాని యందు రామనిర్యాణాదికము విడిచెను. కాఁగా మఱికొన్నాళ్లకు జయంతి రామకవి యనుపండితుఁ డద్దాని నేకాశ్వాసముగా రచించెను. అది యటుండ నిచ్చి ప్రకృత మనుసరింపుదము.

పదునెనిమిదవశతాబ్దమునుత్తరార్ధములో నాయుత్తరకాండమును శ్రీమత్కంకంటి పాపరాజకవి యీయుత్తరరామాయణ మనుమహాకావ్యముగా రచించెను. ఈకంకంటిపాపరాజకవి యాఱువేలనియోగిబ్రాహ్మణుఁ డనియు నితనిది శ్రీవత్సగోత్రమనియు నితనిముత్తాత వల్లభమంత్రి యనియు నిందలిపీఠికలోని "సీ. అఖిలరాజాధిరాజాస్థానజనహృద్యవిద్యావిహారు లార్వేలవారు" అనుసీసపద్యమువలనను, ఆవల్లభమంత్రియొక్కసుగుణసంపత్తి "ఉ. ఎల్లభయంబులన్" అనునుత్పలమాలవలనను, ఇతనిముత్తవ్వ లక్ష్మమ్మ యని యాక్రింది "క. శ్రీవల్లభుండు"

అనుకందపద్యము వలనను, ఆమె సుగుణసంపత్తి యాక్రింది " సీ. జడనిధిఁ బొడ మనిజలజాతగేహిని " అనుసీసమువలనను, ఇతనితాత " అయ్యనమంత్రి " అని యాక్రింది "మ. కనకాహార్యసమానధైర్యుఁ డగుకంకంట్యయ్యనామాత్యనద్యు నకు " ననుమత్తేభమువలనను నాపద్యమువలననే యీతనియింటిపేరు కంకంటివా రనియును, ఈతనిపితామహి నరసమాంబ యని యాక్రింది " క. అయ్యనమంత్రిగు ణావని " అనుకందమువలనను, ఆమెసుగుణసంపత్తి యాక్రింది " సీ. వసియించు ... బ్రభుఁ డురం " బనుసీసమువలనను, ఇతనితండ్రి అప్పయమంత్రి యని యాక్రింది " క. ఆనరసమాంబగర్భాంభోనిధి " అను కందమువలనను, ఆయనసుగుణసంపత్తి యాక్రింది " క. అల్లక్ష్మమాంబయందు " ననుకందమువలనను, అతనిసుగుణసంపత్తి యాక్రింది " మ. దయమానాత్మదయాబ్ధి " అనుమత్తేభమువలనను " తే. వినయము ననకిమ్ము " అను తేటగీతివలనను, ఇతనిమాతామహుఁడు చిమురూరి నరసయ్యగా రనియు మాతామహి తిమ్మమ్మ యనియుఁ దల్లి నరసమాంబ యనియు నాక్రింది " క. జననుతుఁ డయ్యప్పఘనుం " డనుకందమువలనను, ఇతనితల్లియొక్కసుగుణ సంపత్తి యాక్రింది " సీ. తలఁప సురాధీశుతల్లిగాకుండెనా " అనుసీసమువలనను, ఇతనికి నరసింహుఁ డనుతమ్ముఁ డొకఁడు గలఁ డని యాక్రింది " క. అప్పరసమాం బయందు " ననుకందమువలనను, ఇతనిపేరు పాపరా జని యాక్రింది " తే. వా రిలోఁ బాపరాజాఖ్య వన్నెఁ గన్నవాఁడ " నను తేటగీతివలనను, ఈతనియిష్టదైవ ము మదనగోపాలుఁ డనునామాంతరముగల శ్రీకృష్ణభగవానుఁ డని పీఠికలోని " శా. శ్రీరాధాధరబింబముక్ " అను మొదటిపద్యమువలనను షష్ఠ్యంతములవల నను, ఆశ్వాసాద్యంతపద్యగద్యములవలనను, ఇతని కా కృష్ణభగవానుఁడు స్వప్న ములో సాక్షాత్కరించినట్లును నితఁడు రచింపఁబూనినయీయుత్తరరామాయణ కావ్యమును దనకే కృతిగా నిమ్మన్నట్లును బీఠికలోని " సీ. పొడుపుఁగొండపై ... చు " అనుసీసమువలనను, " ఉ. అమ్మహనీయకీర్తి " అనునుత్పలమాలవలనను, మ ఱియు నీకవిచంద్రుఁడు విష్ణుమాయావిలాస మనుయక్షగానమును రచించినట్లును దాని నాశ్రీకృష్ణునకే కృతి యిచ్చినట్లును నాక్రింది " తే. శ్రీవెలయ మున్ను విష్ణుమాయావిలాసయక్షగానంబు మాకె సమర్పణముగఁ జేసితివి " అను తేటగీతి వలనను దెలియుచున్నది.

మఱియు నీకవి దనకు హనుమద్భక్తుండును సమీరకుమారవిజయగ్రంథ కర్తయు నగుపుష్పగిరితిమ్మకవి యనునతఁడు సహాధ్యాయుఁ డనియు నాతని సాహా య్యంబుఁ బూని మున్ను శ్రీకృష్ణునిసాహాయ్యంబున నర్జునుఁడు రణమున కారం భించినట్లు తా నీయుత్తరరామాయణమును రచింప నారంభించితి ననియుఁ బీఠిక లోని " మ. హనుమద్దివ్యపదారవింద " అనుపద్యమునందును " తే. అని కిరీటిక.

కౌరి శ్లోకైనయట్లు" లను గీతములోనను జెప్పికొని యున్నాఁడు. ఈవ్రాఁత కనుబట్టియే కాఁబోలు నీయుత్తరరామాయణమును బుప్పగిరితిమ్మకవియే రచించి నెల్లూరుజిల్లాలోని ప్రళయకావేరి యనునూరను లౌకికోద్యోగి యై యుండునీకంకంటిపాపరాజునొద్ద నౌకరుమున్ను దాఁ జేసినఋణముఁ దీర్పఁ జాలక యందు క్రింద నీకావ్యము నాతని కీయఁగాఁ దా నందుఁ దనపేరు వేసి కొన్నాఁ డనియుఁ గావుననే తిమ్మకవిరచించినసమీరకుమారవిజయములోని రచనా విశేషంబులు కొన్ని యందందుఁ గన్పట్టుచున్న వనియుఁ గొందఱందురు గాని యది యంతగా విశ్వసనీయమై యుండదు. అట్లు గన్పట్టుచున్నను దిమ్మకవికృత మగుసమీరకుమారవిజయమును నీయుత్తరరామాయణమును జదివినవా రెవ్వ రును నియ్యది యతనికృతి యని చెప్ప సాహసింప రనవచ్చును. ఏమనఁగా ఈయుత్తరరామాయణమునందలికవిత్వమునకును సమీరకుమారవిజయములోని కవిత్వమునకును బ్రతివిషయమునను జాల భేదము గన్పట్టుచున్నది. రెంటిను నొక్కఁడే పూర్ణముగాఁ జెప్పినచో నట్టిభేద మంతగాఁ గన్పట్టదు. కావున ముమ్మాటికిని దీనిని దిమ్మకవియే రచించె ననుటకు సహృదయు లొప్పరు.

ఈపాపరాజకవి తనకుఁ గలపాండిత్యాదులనుగూర్చి గ్రంథములో నెచ్చటను జెప్పికొనకున్నను నాశ్వాసాంతగద్యములంబట్టి చూడఁ జతుర్విధకవిత్వాదులఁ జెప్పఁ గలఁ డనియును, ధనవంతుఁడు వదాన్యుఁడు ననియును, యోగశాస్త్రధురీణుం డనియును నోరుగంటిప్రతాపరుద్రమహారాజుమంత్రి యగుయుగంధరునివలె రాజనీతిపారంగతుఁ డనియు గణితశాస్త్రధూర్వహుఁ డనియుఁ దెలియుచున్నది.

ఈపాపరాజకవికవితాచాతురి నిరుపమాన మైన దని చెప్పవచ్చును. ఇతఁడు యుత్తరకాండమునందలికథలను గైకొని ప్రబంధరీతి ననుసరించి యాయాభాగములకు సందర్భించులాగున వర్ణనాదులఁ బెంచి మహాకావ్యముగా రచించెను. ఇతనికవిత్వమందుఁ గావ్యమున కాత్మభూత మైనరసము ముఖ్యముగాఁ గైకోఁబడినది. ఇతని కలంకారశాస్త్రము పూర్ణముగా జిహ్వాగ్రమందే యున్న దని చెప్పవచ్చును. అందలినియమముల ననుసరించి తనవైదగ్ధ్యము గనుపడులాగునఁ బ్రౌఢము లగు ప్రయోగములఁ గూర్చియున్నాఁడు. ఇతనికవిత్వ మెంత సేపు చదివినను జదువుచుం డవలయు ననియే యుండును గాని విసుపు జనింపఁ బోదు. ఇతనికి సంస్కృతము నందు విశేషపాండిత్యము గలదని యితనికావ్యమే చెప్పుచున్నది. మొత్తము మీఁద నితనికవిత్వమందుఁ దెలుఁగుపదములకన్న సంస్కృతపదంబు లెన్నోరెట్లు హెచ్చని చెప్పవచ్చును. సంస్కృతము ప్రారంభించినచో నిచ్చవచ్చినముచ్చున సమాసములు గూర్చి లలితముగా రచింపఁ గలఁ డను యాయాసందర్భము

లందుఁ జూపఁబడెడిని. అట్లనుటచే నితఁడు తెలుఁగులో మాత్రమే సుకుమారాలంకారిని పదలాలిత్యము కూర్పఁ జాలఁడని యనవలనుపడదు. ఉభయభాషలలోను నిరుపమానమైన సాహితి గలదనియే చెప్పవచ్చును. ఇతనికి కేవలము సంస్కృతసాహితియే కాక వ్యాకరణశాస్త్రమునందుఁ గూడ మంచిపాండిత్యము గలదని చెప్పుట కితఁడందందుఁ బ్రయోగించిన "సర్వాంగీణ, పీనస్తన, వదావద, హంతుకామ, ఐదంయుగి, దిక్కూలంకషభుజ, బహ్వానమ్రస, జానుదఘ్న, పాణౌకృత్య ఉద్వహసుతా" ఇత్యాదిప్రయోగంబులే చాలును. తెలుఁగులో నితఁడంతగా నియమములను బాటింపనట్లు తోఁచెడిని. కావ్యనసేకోవృత్తాల వ్యాకరణనియమముల నుల్లంఘించి తనరచన కనుకూలముగాఁ బ్రయోగించియున్నాఁడు. మఱియు నితఁడు రేఫఱకారములకు యతిప్రాసములలో మైత్రి చేసి యున్నాఁడు. కేవలమును జాతీయములను లోకోక్తులను లలితముగాఁ గూర్చుటయే కాక సందర్భానుసారముగా నన్యదేశ్యపదములను గూడ వాడియున్నాఁడు. మొత్తముమీఁద నీతనికావ్య మలంకారశాస్త్రమునకుఁ బూర్ణమైనలక్ష్యమని చెప్పవచ్చును. అంతసలక్షణమైనది కాకున్నను రసవంతముగాఁ గవిత్వము చెప్పినవారిలో నితఁడు మొదటివాఁడని చెప్పినఁ దప్పగునా? సామాన్యముగా నదేని యొకకవిశేషము లేనిపద్య మీతనికవిత్వమున లేదు. ఇంచుమించుగా శబ్దాలంకారములు నర్థాలంకారములును నతిలలితముగా నిందుఁ జూడవచ్చును. మఱియుఁ, గావ్యగుణములు, రీతులు, శయ్యలు, పాకములు, భావములు, ధ్వనులు మొదలగునవి యీతనికవిత్వమం దెక్కడఁ జూచినను లెక్కకు మిక్కిలిగాఁ గనఁబడెడిని. ఈతనికవిత్వమందు శృంగారము, వీరము, కరుణము, అద్భుతము, హాస్యము, భయానకము, బీభత్సము, రౌద్రము, శాంతము నను నవరసములే కాక పదియవది యగు వత్సలరసముగూడ నందందుఁ జూపట్టును. మొత్తముమీఁద శృంగారముమాత్ర ముచితరీతిని నిండారుచున్నది. ఇతనికిఁ గేవలము సాహిత్యాదులయందే కాక సంగీతమునందును భరతశాస్త్రమునందును గూడ మంచిప్రావీణ్య మున్నదని స్పష్ట మగుచున్నది. ఒకరు రచించినరీతి ననుసరించి మఱొకరు రచించుటయుఁ గలదు, అట్లనుసరింప కున్నను దమంతటఁ దామే యట్టిరచనావిశేషంబులు వచ్చుచుండుటయుఁ గలదు. సారస్వతప్రసాద మొక్కరిసొమ్ము గాదు గదా!

శ్లో. ధర్మార్థకామమోక్షేషు వైచక్షణ్యం కలాసు చ, కరోతి కీర్తిం ప్రీతిం చ సాధుకావ్యనిషేవణమ్." అనఁగా "సూ. అలౌకికత్వా దదృష్టార్థత్వా దప్రవృత్తానాం యజ్ఞాదీనాం శాస్త్రా త్ప్రవర్తనం, లౌకికత్వా ద్దృష్టార్థత్వా చ్చ ప్రవృత్తేభ్యో మాంసభక్షణాదిభ్యః శాస్త్రాదేవ నివర్తనం ధర్మః." అనఁగా, అలౌకికములును, అదృష్టార్థములును నగుటంబట్టి యప్రవృత్తము లైనయజ్ఞాదులను శాస్త్ర

మువలనఁ బ్రవర్తింపఁ జేయునదియు, లౌకికములును దృష్టార్థములును నగుటం జేసి
ప్రవృత్తము లైనమాంసభక్షణాదులనుండి శాస్త్రమువలననే నివర్తింపఁ జేయునది
యు ధర్మము. అని వాత్స్యాయనమునిచేఁ గామసూత్రములలో నిర్వచింపఁబడినధ
ర్మమునందును, "సూ. విద్యాభూమిహిరణ్యపశుధాన్యభాండోపస్కరమిత్రాదీనా
మర్జన మర్జితస్య వివర్ధన మర్థః" అనఁగా విద్యలు, భూమి, హిరణ్యము, పశు
వులు, ధాన్యములు, గృహోపకరణము లగులోహకాష్ఠాదిపాత్రములు, మిత్రులు,
వస్త్రములు, ఆభరణములు మొదలగువానిని సంపాదించుటయు సంపాదింపఁబడి
నవానిని వృద్ధి నొందించుటయు నర్థము. అని యాయనచేతనే నిర్వచింపఁబడినయ
ర్థమునందును, "సూ. శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణానా మాత్మసంయుక్తేన మన
సాఽధిష్ఠితానాం స్వేషు స్వేషు విషయే ష్వానుకూల్యతః ప్రవృత్తిః కామః." అ
నఁగా, ఆత్మతోఁ గూడినమనస్సుచే నధిష్ఠితము లై తమతమవిషయము లైనశబ్దస్ప
ర్శరూపరసగంధములయం దానుకూల్యమునుబట్టి శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణము
లప్రవృత్తియు, "సూ. స్పర్శవిశేషవిషయా త్త్వస్యాభిమానికసుఖానువిద్ధా ఫల
వత్యర్థప్రతీతిః కామః" అనఁగా స్పర్శవిశేషవిషయమువలన స్త్రీపుంసాత్మకమైనవ్యక్తి
ద్వయమున కాభిమానికసుఖానువిద్ధమై ఫలవంత మైనయర్థప్రతీతియుఁ, బ్రాధాన్య
మునుబట్టి కామము. అని నిర్వచింపఁబడినకామమునందును, తత్త్వమస్యాదిమహా
వాక్యములయర్థవిచారమువలన జీవేశ్వరులయైక్యరూప మగుమోక్షమునందును జ
తుష్షష్టికళలయందును బాండిత్యమును గీర్తిని బ్రీతిని సాధుకావ్యములసేవ గలిగిం
చును. అనునాలంకారికులమర్యాదచొప్పున శ్రీరామాయణమువంటిమహాకావ్యములఁ
జదివినవారికిఁ బురుషార్థము లగుధర్మార్థకామమోక్షములు కరతలామలకము లగు
ను. మఱియు శ్రీరామచంద్రభగవానునిదివ్యచరిత్రము నుండి "రామాదివ త్ప్రవ
ర్తితవ్యం; న రావణాదివత్." అనఁగా రామాదులవలె, నీసంసారసముద్రమునందు
మునుఁగుచుఁ దేలుచు దరి గానక కొట్టుకొనుచుండు నీజీవునకు గమ్యస్థాన మగు
మోక్షరూప మైననొడ్డు చేరుటకు నోడవలె నుపకరించునీశరీరమును దయచేసినత
లిదండ్రులయెడలభక్తియు, పెద్దలగువారిపట్ల వినయమును, దనకు విరోధు లగువా
రివిషయమునఁ దనశక్తికి దగినట్లు పరాక్రమించుచుండుటయు, దుర్మార్గుల నిర్మూ
లించి సన్మార్గప్రవర్తకులను సంరక్షించుచుండుటయు, సమస్తప్రజలయందును దమప్ర
జలయందువలె ననురాగము గలిగి యుండుటయు, నేకపత్నీవ్రతపరిపాలనమును, బర
స్త్రీలను దల్లివలె భావించుచుండుటయు, తమ్ములు మొదలగుపిన్నలను బ్రేమించుచుం
డుటయు, పండితసమూహమును సేవించుచు వారివలన మంచిమంచివిషయములను
దెలిసికొనుచుండుటయు, తన్ను నాశ్రయించువారిని తనవారికన్న మిన్నగా నాలోచిం
చి రక్షించుచుండుటయు, స్నేహితులయెడను నిష్కాపట్య మైనయంతఃకరణము గలిగి
యుండుటయు, ఒకప్పుడును శత్రుమిత్రసమభావనయు, శిష్టాచారమును విడువకుండుట

యు, ననులోకోత్తరగుణములు గలిగి ప్రవర్తించుచుండవలయును గాని రావణాదు లవలె లోకరావణులై దుర్మార్గు లనిపించుకొనులాగునఁ బ్రవర్తింపఁగూడ" దను సంగతులను దెలిసికొని యుభయలోకములకును విరుద్ధముగా నియట్లు నడచుకొనఁ గలవారి కైహికాముష్మికములు గల వని గ్రహించుకొనునది.

శ్రీమత్కంకటిపాపరాజకవిచంద్రుని వాగమృతధారలతో నిండి నిబిడీకృతమైనయీయుత్తరరామాయణమహాకావ్యమునందుఁ బైనుదాహరించినట్టియమానుషమైన శ్రీరామచంద్రభగవానునిదివ్యమంగళచరిత్రము ప్రతిపాదింపఁబడియుండుటం జేసి యీయుత్తమకావ్యమును బండితు లనియుఁ బామరు లనియు భేదము లేకుండ నాబాలగోపాలమును భక్తిశ్రద్ధాతాత్పర్యములతోఁ జదువుచు నానందసముద్రమున నోలలాడుచుండును. వేయేల? తెలుఁగుదేశములో నీయుత్తమకావ్యమును బలుచోట్ల భారతభాగవతాదులవలెనే పురాణముగాఁ జదివించి పండితులవలన నర్థముఁ జెప్పించుకొని విని యానందించుచుందురు.

ఇట్టిమహాకావ్యము నానాఁటి కచ్చుకూర్పరులసాహసాతిరేకమ్మునఁ జూచుటకుఁ గాని చదువుటకుఁ గాని యసహ్యాకరమైయుండుటం గాంచి యిదివఱకుఁ బలుచోటుల ముద్రితములైనప్రతులను బ్రౌనుమహర్షి ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగారమున వ్రాయించి భద్రపఱచినవ్రాఁతప్రతులను బండితులచే సరిపరిచింపించి [illegible]కీరీతిగా శుద్ధము చేయించి చదువరులయుపయోగార్థమై యిట్లు ముద్రింపించి ప్రకటించితిమి. ఈగ్రంథమును సంస్కరించునపుడు మాప్రమాదమునఁ గాని ముద్రాసమయమున శోధననియుక్తులప్రమాదమునఁ గాని దోసంగు లెచ్చటనైనను గానఁగినచో "శ్లో. గచ్ఛతః స్ఖలనం క్వాపి భవత్యేవ ప్రమాదతః, హసన్తి దుర్జనాస్తత్ర సమాదధతి సజ్జనాః" అనున్యాయము తామే యెఱుఁగుదురు గనుక సవరించి మాకుఁ దెలిపినచోఁ బునర్ముద్రణసమయమున సవరించుకొందు మని భాషాభిమానులగుపాఠకమహాశయులసన్నిధిలో సవినయముగా విన్నవించుచు లేఖిని నన్యత్ర త్రిప్పఁబోవుచున్నారము.

శ్రీ ర స్తు.

వి ష య సూ చి క.

పీ ఠి క.

ప్ర థ మా శ్వా స ము.

విషయము. | పుటసంఖ్య.

ద్వితీయాశ్వాసము.

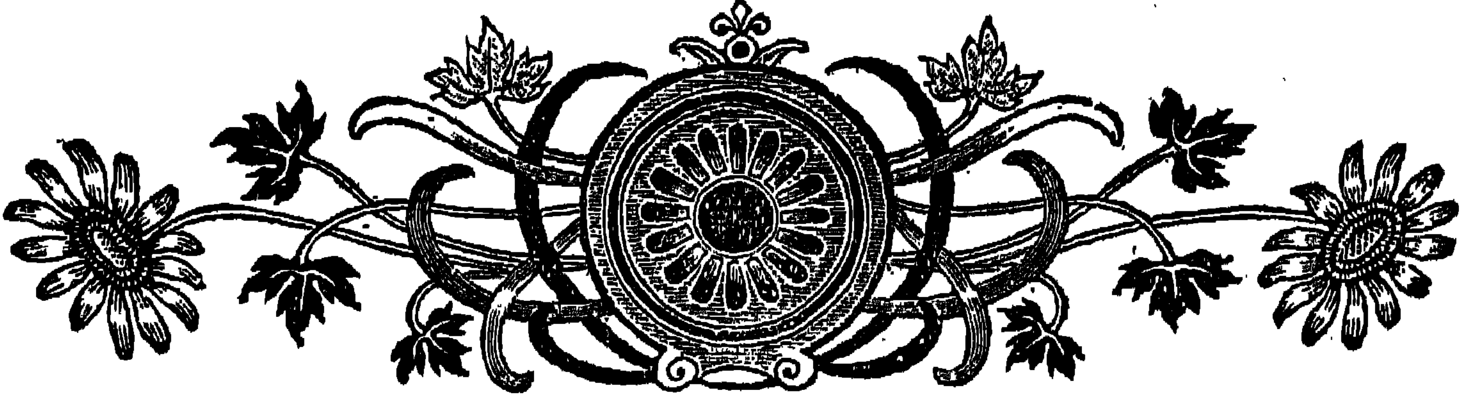
తృతీయాశ్వాసము.

చతుర్థాశ్వాసము.

విషయము. పుటసంఖ్య.

ప ం చ మా శ్వా స ము.

అష్టమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీరామాయ నమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము.

పీఠిక.

శ్లో. చరితం రఘునాథస్య శతకోటిప్రవిస్తరమ్,
ఏకైక మక్షరం ప్రోక్తం మహాపాతకనాశనమ్.
రామాయ రామభద్రాయ రామచన్ద్రాయ వేధసే,
రఘునాథాయ నాథాయ సీతయాః పతయే నమః.

ఇష్టదేవతాప్రార్థనము.

రాధాధరబింబమున్ దొరయురాచిల్కన్ నిజోరస్స్థలీ
రారాజన్మణికాంతి రాఁ బిలిచి తద్రాకేందుబింబాననా
స్మేరాంకూరముచేఁ గృతార్థుఁ డగుచుం జెల్వొందుగోపాంగనా
జారగ్రామణి కృష్ణుఁ డీవ్రత మహైశ్వర్యంబు మా కెప్పుడున్. 1

లక్ష్మీస్తుతి.

సీ. పుష్కరవిహరణస్ఫురణంబు వహియించి యచలానుగుణవృత్తి యవధరించి
యార్యాభిగణ్యసౌకర్యంబున రహించి ప్రబలహిరణ్యావర్ధనత మించి
త్రిభువనాంచితరూపవిభవంబు ప్రాపించి భృగుకులంబు పవిత్రముగ జనించి
యంభోధిభంగలీలాసక్తి వర్తించి కామపాలనరీతి ఖ్యాతి గాంచి
తే. పుణ్యజనములపూజనములు గ్రహించి
కలికితన మెందు నిట్టిది గలదె యనఁగఁ
జెలువుచెలువున నలు వొందు కలిమిచెలువ
మెచ్చి నిచ్చలు మాకోర్కు లిచ్చుఁగాత. 2

*

శివస్తుతి.

చ. వనితరో వెండికొండ నెలవంకలు పెక్కు వహించెఁ జూచితే
యని సరసోక్తిఁ దా ననిన నచ్చపుగందపుఁబూఁతగుబ్బ జా
ఱినను నుఁబైఁటకొంగు సవరించుచు నవ్వినగౌరిఁ గౌఁగిటం
దనిపెడుచంద్రశేఖరుఁ డుదారకృపన్ మముఁ బ్రోచుఁగావుతన్. 3

పార్వతీస్తుతి.

ఉ. ఊరక చుట్టుకొన్నఁ గమలోత్పలపంక్తులు వాడు నంచునో
యేఱును గూర్చి చుట్టితివ యెంతటిజాణవు మేలుమేలు నీ
నేరుపు మెచ్చ వచ్చు నని నిచ్చలు మచ్చిక శంభుఁ గేరునీ
హారగిరీంద్రకన్యక దయామతిఁ గోర్కులు మా కొసంగుతన్. 4

బ్రహ్మస్తుతి.

చ. భువనములం బ్రసిద్ధిఁ గని భూరితరోర్మివరప్రభావ మొం
ది విధునిరాక కుబ్బుచు ను దీర్ణగుణాంచితరత్నరాశియై
కవులు సమాశ్రయింపఁ దగి కర్బురగర్భత శ్రీగురుత్వముం
దవులుసరస్వతీశ్వరుఁ డుదారత మాకుఁ జిరాయు వీవుతన్. 5

సరస్వతీస్తుతి.

చ. తనహృదయాంబుజాతమునఁ దార్కొనునాథగతానురాగవా
హిని వెలిఁ గ్రమ్మఁ జేసెనొకొ యీగతి నాఁగ విధాత చెంగటన్
దనరి జపాప్రసూనసవిధస్ఫటికాకృతి రక్తిఁ గుల్కువా
గ్వనజదళాక్షి మాకొసఁగుఁగాత వచోరచనాచమత్కృతుల్. 6

విఘ్నేశ్వరస్తుతి.

మ. కలుషేభావళి నాఁప నంకుశము విఘ్నక్ష్మాధరశ్రేణి వ్ర
క్కలు గావింప వరస్ఫురత్కులిశమున్ గర్వప్రమత్తారివీ
రుల బంధింపఁగఁ బాశ మున్నతమనోరుగ్రేణువుల్ మాన్పఁ బు
ష్కలదానాంబువు లూనువేల్పడఁచు మత్కావ్యాంతరాయచ్ఛటల్. 7

ఆంజనేయస్తుతి.

సీ. శైశవంబుననెభాస్కరు మ్రింగె నితనితేజమున కేఘనుఁ డింక సదృశుఁ డనుచు
హనుతటోద్ధతి వజ్ర మడఁచె నీతనితనుద్రఢిమ కే మిఁకఁ బోల్పఁ దగు నటంచు
నురుధాటిఁ గడలిలో మెఱసె నీతనిగభీరతకు నెయ్యది యింకఁ బ్రతి యటంచు
వాలాగ్రమున గిరుల్ వ్రాల్చె నీతనిధైర్యసంపద కిఁక నెవ్వి సాటి యనుచు
తే. జానకీరామచంద్రులే శౌర్యవంతు, పటుగుణస్ఫూర్తు లప్పటప్పటికి నెంతు
రామహాశాంతు నతిదాంతు నరికృతాంతు, నతులమతిమంతు హనుమంతు నభి
[నుతింతు.

సుకవిప్రశంస.

ఉ. ఏకవిజిహ్వఁ దొల్త నటియించె సరస్వతి పాదనూపురో
ద్రేకఝుళంఝుళార్భటులు దిక్కులఁ బిక్కటిలంగ నేశుభ
శ్లోకునిమానసాబ్జమున శోభిలెఁ దారకహంస మట్టివా
ల్మీకి మహర్షిశేఖరు నమేయగుణాకరు నాశ్రయించెదన్. 9

మ. ధరణీభృన్మణిమాళివర్తనములం దళ్కొంది యార్యోక్తిపై
ఖరి ప్రాపించి యహీనవిస్ఫురదలంకారాప్తి శోభిల్లి భా
రిరసారూఢిఁ జెలంగి యర్థవరమైత్రిం జొక్కు మేటాకవీ
శ్వరులన్ గొల్చెద సన్మనోహరకళాచంచత్ప్రభావాఢ్యులన్. 10

కుకవినిరాకృతి.

చ. సరసతఁ దామునుం దెలియఁజాలరు చెప్పిన నీసు లేక యా
దరణ వహించి యూఁకొనరు తప్పులె పట్టుదు రొప్పుఁ గన్న మె
చ్చరు వెడయుక్తు లెన్నుదురు శక్తులు గా రొకఁడైన నింపు చే
కుఱ రచియింప నట్టిచెడుగుల్ విన నోర్తురె సత్ప్రబంధముల్. 11

వ. అని యిష్టదేవతాప్రణామఖేలనంబును విశిష్టకవిస్తుతిమేళనంబును నికృష్టకవి
జనావహేళనంబునుం గావించి. 12

కృతిప్రశంస.

మ. పరమశ్రావ్య మఘవ్యయామితకథాభవ్యంబు దివ్యత్సుధీ
పరిషత్సంతతసేవ్య మబ్జభవసంభావ్యంబునై మించు ను
త్తరరామాయణకావ్యమున్ మృదువచోధారార్థసందర్భని
ర్భరతత్తద్రసముల్ రహింప రచియింపం బూనితిన్ వేడుకన్. 13

మ. వరుసం దిక్కనయజ్వ నిర్వచనకావ్యంబై తగం జేసె ను
త్తరరామాయణ మందునన్ మఱి ప్రబంధంబు బూని నిర్మించు టే
సరసత్వం బని ప్రాజ్ఞులార నిరసించం బోకుఁడీ రాఘవే
శ్వరుచారిత్రము నెందఱెన్నగతులన్ వర్ణించినం గ్రాలదే. 14

ఉ. మానక కర్మభూమిపయి మానుషదేహముతో హితాహిత
జ్ఞాన మెఱుంగుబ్రాహ్మణుఁడు చారుకవిత్వము నేర్చి జానకీ
జానికథల్ రచింపక యసత్కథ లెన్ని రచించెనేనియున్
వానివివేక మేమిటికి వానికవిత్వమహత్వ మేటికిన్. 15

ఉ. శ్రీకరరామమంత్రజపసిద్ధిఁ బ్రసిద్ధి వహించి వెన్క వా
ల్మీకి రఘుప్రవీరుకథలే రచియించి కదా చెలంగె ము
ల్లోకములందు నెల్లమునులుం గొనియాడఁగ నట్టి దాటఁ బు
ణ్యాకర మైనరామునకథ హైన్యము మాన్పదె యెట్టివారికిన్. 16

శా. ఆవాల్మీకిమునీషివర్యమతిమంథాహార్యసంశోభితం
బై విశ్వాతిగకామితార్థఫలదం బై శ్రీపదం బై సుశ
బ్దావాసం బయి మాధురిం దనరురామాంచత్కథాక్షీరపా
రావారంబు సమాశ్రయింతుఁ గవితాప్రఖ్యాతి కర్హంబుగన్. 17

చ. ఇహపరసాధకం బన రహించుప్రబంధ మొనర్ప శ్రీరఘూ
ద్వహునిచరిత్ర మున్ దొరకె వాసిగ నీకృతిరత్న మేమహా
మహునకు సంతసంబున సమర్పణ సేయుదు నంచు నెమ్మదిన్
దుహితకు భర్త నారయుజనున్ బలె యోజన సేయుచున్నెడన్. 18

కృతిపతినిర్ణయము.

సీ. పొడుపుఁగెంపు వహించుబెడిదంపువినుఁగెంపు రహినింపుకంఠహారంబువాఁడు
కోమలాంఘ్రులయోర గొనబురింగులు జాఱఁ గట్టినబంగారుబట్టవాఁడు
శృంగారగతి మీఱి చెలు వొందుకస్తూరి తిలకంబుచే ముద్దుగులుకువాఁడు
మకరకుండలలోలమణిజాలరుచి మీఱఁ దళుకొత్తుచెక్కుటద్దములవాఁడు
తే. తలను వలగొన్నపించెపుదండవాఁడు, విమలశతపత్త్రమైత్రనేత్రములవాఁడు
మురళి డాచేతఁ గలజగన్మోహనుండొ,కండు నాస్వప్నమునను సాక్షాత్కరించె.

క. ఏనును నతనిం బొడగని, ధ్యానంబున నలరుశ్రీమదనగోపాలుం
డౌ నని కలలోననె పర, మానందముఁ జెంది మ్రొక్కి యర్చించునెడన్. 20

ఉ. అమ్మహనీయకీర్తి కరుణాన్వితుఁడై యను వత్స నీప్రబం
ధమ్ము మదంకితంబుగ నొనర్పు కృతార్థుఁడ వయ్యె దింతె కా
దిమ్మహి వస్తువాహనసమృద్ధరమారమణీయభోగభా
గ్యమ్ములుఁ గల్గెడుం గృతియు నారవితారక మై ప్రకాశిలున్. 21

తే. శ్రీవెలయ మున్ను విష్ణుమాయావిలాస, యక్షగానంబు మాకె సమర్పణముగఁ
జేసి తది యాదిగా మేము నీసుధాను, సారివాక్కులఁ జొక్కియున్నార మనఘ.

క. అని పల్కి యాకృపాళుఁడు, సనుటయు నే మేలుకాంచి స్వప్నమునందున్
నను నేలుస్వామిఁ గనఁ గలి, గెనె యని రోమాంచకంచుకితగాత్రుఁడ నై.

మ. హనుమద్దివ్యపదారవిందమకరందానందనేందిందిరా
త్మ ననేకాంధ్రకృతిప్రకల్పనసమర్థుం బుప్పగిర్యప్పనా
ర్యునిసత్పుత్త్రునిఁ దిమ్మనాఖ్యకవిచంద్రున్ మత్సహశ్రోతఁ బ్రో
ద్దుననే పిల్వఁగఁ బంచి కన్నకల సంతోసంబునం దెల్పినన్. 24

మ. అతఁ డానందముఁ జెంది నన్నుఁ గని యన్నా జాళువాపైఁడికిం
గృతవర్ణాంచితరత్న మబ్బినటు లయ్యెన్ నీవు వాక్ప్రౌఢిమన్
గృతి సేయంగఁ దొడంగు రామకథకుం గృష్ణుండు రా జౌటఁ బ్ర
స్తుతి గావింపఁగ మాకు శక్యమె భవత్పుణ్యప్రభావోన్నతుల్. 25

తే. అని కిరీటికి శౌరి తోడైనయట్టు, లమ్మహాకవి సాహాయ్య మాచరింపఁ
గృతి నొనర్పంగఁ బూనినయేను మొదట, నెంతు మద్వంశవిధ మదియెట్టులనిన.

(గ్రంథకర్తృవంశవర్ణనము.)

సీ. అఖిలరాజాధిరాజాస్థానజనహృద్యవిద్యావిహారు లార్వేలవారు
కల్పకబలికర్ణకలశార్ణవప్రోదీర్ణవితరణోదారు లార్వేలవారు
సజ్జనస్తవనీయసతతనిర్వ్యాజహారిపరోపకారు లార్వేలవారు
ఘనదుర్ఘటస్వామికార్యనిర్వహణప్రవీణతాధారు లార్వేలవారు
తే. విమతగర్వాపహారు లార్వేలవార, లట్టియార్వేలవారిలోనలఘుకీర్తి
వెలయు శ్రీవత్సగోత్రారవిందహేళి, మహితగుణశాలి వల్లభామాత్యమౌళి. 27
ఉ. ఎల్లభయంబులన్ విడువుఁ డేఁ గల నంచు వచించి ప్రేమ శో
భిల్ల భరించు బంధుజనబృందము డెందమునందు భక్తి రం
జిల్ల భజించు సంతతము శ్రీహరిదివ్యపదారవిందముల్
వల్లభమంత్రి బుద్ధిసురవల్లభమంత్రి యమాత్యమాత్రుఁ డే. 28
క. శ్రీవల్లభుండు లక్ష్మీ, దేవిని మును పెండ్లి యైన తెఱఁగునఁ దనరన్
దేవేరిఁగ లక్ష్మాంబిక, నావల్లభమంత్రి పెండ్లి యాడెన్ వేడ్కన్. 29
సీ. జడనిధిఁ బొడమని జలజాతగేహిని చండికాఖ్యఁ దొఱంగు శైలకన్య
బహుముఖావాసంబుఁ బాయుసరస్వతి గోత్రభిత్సతి యనఁ గూడనిశచి
చక్రవిద్వేషణాశ్రయ గానిరోహిణి పతిప్రతాపము మెచ్చు ప్రబలుసంజ్ఞ
హీనవంశోత్పత్తి లేనియరుంధతి పృథుపంక మొందని భీష్మజనని
తే. యీమె యౌ నని చుట్టంబు లెల్లఁ బొగడ, నగణితక్షాంతిసంపద నవనిఁ బోలి
వల్లభునిసేవ సేయు న వార్యలలిత, లక్షణకదంబ కంకంటి లక్ష్మమాంబ. 30
క. అల్లక్ష్మమాంబయం దా, వల్లభనామప్రధానవర్యుఁడు గనియెన్
బల్లవబాణాకారున్, హల్లకహితకీర్తిధారు నయ్యనధీరున్. 31
మ. కనకాహార్యసమానధైర్యుఁ డగుకంకంట్యయ్యనామాత్యవ
ర్యునకుం బ్రాక్తనమంత్రు లద్యతనమంత్రుల్ భావిమంత్రుల్ విశు
ద్ధనయోద్యుక్తిఁ బరోపకారవినయౌదార్యప్రసక్తిన్ మృదూ
క్తి నిజస్వామిహితోరుకార్యఘటనాధీశక్తి నీ డౌదురే. 32
క. అయ్యనవద్యగుణావని, యయ్యనమంత్రిమణి నరసమాంబ వివాహం
బయ్యె నహార్యకుమారిని, నెయ్యంబునఁ బెండ్లియయిన నెలతాల్పురహిన్. 33
సీ. వసియింపఁ బ్రభుఁ డురం బొసఁగినచో వనజాతంబు డాయుశ్రీ సతి హసించి
ప్రియునిసామేన నుండియును దత్తేజంబు సైరింపఁ జాలని శాంభవి నగి
విభుసమ్ముఖంబున వెలసియు బహురసజ్ఞాధీన యైనబ్రహ్మాణిఁ దెగడి
తన కెందు గతి యైన ధవునిలావణ్యంబుఁ గలయునప్పు డడంచు గంగఁ గేరి

తే. యేకొఱంతయు లేక య స్తోకభక్తి, చే నిజేశునిపరిచర్య సేయు నెపుడు
ధర్మగుణధామ పతిదేవతాలలామ, భవ్యమతిపేటి నరసమాంబావధూటి. 34

క. ఆనరసమాంబగర్భాం, భోనిధి నమృతాంశుచందమున దానయశో
నూనవిభావిభవైకని, ధానం బగునప్పయప్రధానుఁడు వొడమెన్. 35

మ. దయమానాత్మదయాబ్ధి గుప్తకవివిద్యావైదుషీభోజభూ
దయితగ్రామణి పూర్వదాతృమహిమాధఃకారిదానప్రభూ
తయశోధౌతదిశావకాశుఁడు మహామోదంభూతవామాంగుఁడ
ప్పయమంత్రీశ్వరుఁ డమ్మహామహు నుతింపం జెల్లదే యెయ్యెడన్. 36

తే. వినయమున కిమ్ము దాక్షిణ్య మునకు నెలవు
సత్యమున కాస్పదము సదాచారమునకుఁ
బ్రాపు నైపుణ్యమునకుఁ జేపట్టుఁగొమ్మ
యలవియె నుతింపఁ గంకంటి యప్పఘనుని. 37

క. జననుతుఁ డయ్యప్పఘనుం, డనఘుఁడు చిదురూరినరసయకుఁ దిమ్మమకు౯
దనుజామణి యై గుణములఁ, బెను పొందిననరసమాంబఁ బెండిలి యయ్యెన్.

సీ. తలఁప సురాధీశు తల్లి గా కుండెనే నదితి నించుక సాటి యనఁగ వచ్చు
రూఢిగా దోషాకరునిఁ బెంప కుండెనే ననసూయ నింత జో డనఁగ వచ్చు
శక్తి గర్భీకరిం చక యుండెనే నరుంధతి నెక్కగతి నీడ నంగ వచ్చు
జనులు నిందింప మందునిఁ గాంచకుండెనే ఛాయఁ గొంతసమంబు సేయవచ్చు
తే. నక్కడవ లున్న వార లయ్యతివకుఁ బ్రతి, యాదు రేయనిబుధు లెంచనతిశయిల్లె
నప్పయామాత్యమౌళి యర్ధాంగలక్ష్మి, నయదయాదిగుణాలంబ నరసమాంబ.

క. అన్నరసమాంబయందు స, మున్నతగుణుఁ డప్పనార్యముఖ్యుఁడు గనియె౯
సన్నుతిని బాపరాజా, ఖ్యన్నరసింహాభిధానుఁ గులము వెలయఁగన్. 40

తే. వారిలోఁ బాపరాజాఖ్య వన్నెఁ గన్న, వాఁడ నేఁ బూర్వకృతపుణ్య వాసనావి
శేషమునఁ గృష్ణదేవునిఁ జెలఁగి కొలిచి, తత్కృపమహాకృతియొనర్పఁ దలఁచినాఁడ.

ఉ. కాంచనగర్భశంకరముఖత్రిదశేంద్రులు ప్రౌఢరీతిఁ గీ
ర్తించిన మెప్పుతో వినని కృష్ణుఁడు మత్కృతకీర్తనం బ్రహ
ర్షించి విను౯ స్వకీయకృపచే విలసిల్లెడువాక్కు లౌటఁ దా
ర్కొంచినచిల్కపల్కు వినఁ బ్రీతి వహింపక యుండురే దొరల్. 42

శా. వైదర్భీవిలసద్విలాసమునఁ జెల్వం బూని సత్యోక్తి నెం
తె దీపించి కళిందజోజ్జ్వలరసాప్తి౯ మించి భద్రాత్మకం
బై దివ్యధ్వనలక్షణాశ్రయసమాఖ్యం గాంచుమత్కావ్య మా
హ్లాదం బిచ్చు గ్రహింపఁ గృష్ణునకు నర్హంబే కదా యెయ్యెడన్. 43

సీ. శ్రీరుక్మిణికి మకరికలు చెక్కులవ్రాసి సత్యకీల్జడకుఁ బూసరులు సుట్టి
జాంబవతికిఁ గొప్పు చక్కఁగా నిడి మిత్ర విందకుఁ బుక్కిటివిడె మొసంగి
భద్రసిబ్బెంపుగుబ్బల గంద మలఁది సు దంతకుఁ దిలక మందముగ దిద్ది
కాళిందిముఖఘర్మకణము గోటను మీటి లక్షణయడుగుల లాక్ష యుంచి
తే. నీళకు మణీవిభూషణ పాళి దొడిగి, నవ్యకువలంబు రాధకర్ణమునఁ జెరివి
వెలఁదిమిన్నలు పదియాఱువేలుగొలువ, మించుకృష్ణునిశృంగార మెంచవశమె.

+ షష్ఠ్యంతములు. +

క. ఏవంవిధగుణనిధికిన్, దైవతచాతకఘనాఘన ప్రతినిధికిన్
లావణ్యరసాంబుధికిని, సేవకసేవధికి మానిచింతావధికిన్. 45

క. పురుషగ్రామణికి నురోం, తరభృతరమణికిని బూతనాప్రాణమరు
ద్ధరణోగ్రఫణికి వినతా, మరమణికి మహామహోరమాద్యోమణికిన్. 46

క. ఆనతవిందునకున్ శ్రుతి, నానటితపదారవిందునకు నుదితయశో
దానందునకు సదాత్మ స, దానందున కవితశివశతానందునకున్. 47

క. కందళితానందశతా, నందసుతానూనగాన నవనాధృతికిన్
గుందశరత్కందమరు, త్తుందభరప్రభువిభాపృథుయశోరతికిన్. 48

క. నీలమణీనీలఘృణీ, జాలతృణీకరణనిపుణచారుతనునకున్
శూలధరాభీలకరా, వేలశరాకార ఘోరవిహ్వృతిఘనునకున్. 49

క. వివిధావతారునకు నఖ, రవిజితతారునకుఁ బరధరశతారునకున్
స్తవనదవప్లుషితసుధృ, గ్భవకాంతారునకు భవనభయతారునకున్. 50

క. వ్రజగజగమనాలోలున, కజగరవరజరఠవారణాభీలునకున్
సుజనైకకృపాళునకున్, కుజనవిఫాలునకు మదనగోపాలునకున్. 51

+ ప్ర థ మా శ్వా స ము. +

వ. సమగ్రితంబుగా నాయొనర్పం బూనిన శ్రీమదుత్తరరామాయణకావ్యంబు మొదట సంక్షేపరూపంబుగా రచియింపం దలంచినపూర్వరామాయణకథాప్రపంచంబునకు నాదికారణం బయినసాకేతపట్టణం బెట్టి దనిన. 52

+ సాకేతపురవర్ణనము. +

ఉ. శ్రీతరుణీవిహారసరసీజవిరాజితరాజసౌధసం
ఘాతము గోపురస్ఫురితకాంచనకుంభవిభాభిభూతఖ
ద్యోతము ద్యోతమానమణితోరణవారసమేత మొప్పు సా
కేతము వాతసంచలితకేతుపటప్రహతాభ్రజాత మై. 53

వప్రవర్ణనము.

సీ. కృష్ణపక్షవిభావరీవేళలఁ జకోర సమితి చంద్రిక లంచు సంతసింప
వలిపక్రొందళుకుమేల్ వెలిపట్టుఁబుట్టముల్ గట్టినయట్లు దిక్కాంత లలర
గంగాతరంగసంఘము వీటిపైఁ బొర్లి యేలవచ్చె నటంచు నింద్రుఁ డరయఁ
దారకాకైరవప్రోద్యన్నభఃకాసార ముదుటు రాయంచలయునికిఁ దెలుపఁ
తే. బరఁగు శరదంబుధరదిగంబరగురుప్ర, కాశపేశలవజ్రసంఘటితవప్ర
దీప్రరోచిఃపరంపరల్ దివముఁ బ్రాఁకి, పరతమోలీల దూల నప్పట్టణమున. 54

పరిఖావర్ణనము.

మ. హరిదశ్వస్ఫురదశ్వఘోరఖురభిన్నారామభూనారికే
రరసారుట్ఫలనిర్గళద్విమలనీరస్ఫారధారాధరాం
తరవర్తిష్ణుతఁ దోయపూర్తిఁ గని దానన్ మబ్బు ధారాధరా
ఖ్య రహింపన్ జలరాశి వ్యర్థ మయి ఖేయస్ఫూర్తిఁ గొల్చెం బురిన్. 55
మ. పురిఖేయంబుఁ బయోధియుం గని జనంబుల్ రెంటికిన్ భేద మే
ర్పఱుపం జాలక యున్న బ్రహ్మ వివరింపం బూని వారాశిపైఁ
గర మొప్పన్ మణిముద్రవై చె నది యాఁ గాకున్న నీలచ్ఛవిన్
ధరియింపం గత మేమి యేటికి సముద్రఖ్యాతి మున్నిటికిన్. 56
మ. పరిఖాంభోనిధి నప్పురంబుప్రతిబింబం బొప్పు నేవేళ దు
ర్ధరభూలోకధురంధరాహిరవప్రూత్కారోత్థకీలావళిం
బరితాపంబు వహించి భోగినులతోఁ బాతాళముం బాసి భా
సురవాఃకేళికి వచ్చుభోగవతి యంచుం బోల్పఁగా నర్హమై. 57

సౌధవర్ణనము.

ఉ. నీలపుఱాలమేడలకు నిచ్చలపుంబటికంపుమెట్టులం
బోలు మెఱుంగుగోపురపు మొత్తపువాకిటికీలుజాళువా
మేలిపసిండిబొమ్మచనుమిట్టలకుం దెలిచల్వపైఠిణీ
చేలచెఱంగులై యచటఁ జెల్వగు వేలుపుటేటిపెందెరల్. 58
సీ. కేళీసరఃపద్మపాళీవిహారియై కాంచు సుగంధంబు గంధవహుఁడు
లీలాద్రివన్యామహేలావళుల్ డాసి గ్రహియించు విరులచాల్ గగనలక్ష్మి
నూతనాంశుకరత్నకేతనాంశుకయుక్తిఁ బ్రాపించుఁ జిత్రాంబరములు హేళి
గణనీయవివిధతోరణనికాయము లాని మొనయు ముత్తైపుఁ బేరులనిమిషనది
తే. నర్మహర్మ్యాంతరస్త్రైణనవ్యగాన, కౌశలీద్రవమాణాబ్జకాంతవారి
పుషితచాతకమైనయప్పురవరమునఁ, జతురలంకారవితతు లాశ్రితుల కరుదె.
మ. జను లెల్లప్పుడుఁ దోయదానమునఁ జంచత్తాళవృంతానిలం
బునఁ బాంథవ్రజ మొందుదప్పియు శ్రమంబున్ మాన్పఁ బోల్లచ్చియున్

వనితాగానరసద్రవచ్ఛశిమణీవార్ధారచేఁ జాతకా
వనముం జేసి ధ్వజాంశుగాప్తి నడఁచున్ వైమానికశ్రాంతియున్. 60

చ. ఘనజఘనస్తనద్వితయగౌరవముల్ ధరియించి యాకసం
బునఁ జరియింప లేక తమముందట నందముఁ జెందుజాళువా
మినుకుఁబసిండిమేలిపనిమెచ్చులమేడలు సూచి సోలి వ్రా
లినయమరీశిరోమణులలీలఁ జెలంగుదు రింతు లప్పురిన్. 61

మ. త్రిదివోద్యానము డాయుమాడువులపైఁ గ్రీడించుపూఁబోండ్లకున్
ద్రిదశస్త్రీలు వయస్యలై సవినయోక్తిం జూపుఁడా రంభయి
ల్లదె యాచెంగటిదే తిలోత్తమని కాయ్యం బూర్వశీమందిరం
బిదె యంచున్ వివరించి చూపుదురు వారిం బొంది వీక్షింపఁగన్. 62

మ. విధుకాంతోజ్జ్వలసౌధవీథికల రేయిన్ దంపతుల్ గూడి యి
ష్టుధనుఃకేళికిఁ జొక్కి కూర్కుటయు నచ్చో వేకువన్ వందిమా
గధసంఘాతముపోల్కి మేల్కొలుపు నుత్కంఠార్భటిన్ నాకలో
కధునీహాటకపద్మఝాటచరచక్రక్రౌంచచక్రాంగముల్. 63

చ. ఘనతరరత్నసంఘటితకాంచనసౌధము లప్పురంబునం
దనరఁగఁ జూచి భాస్కరుఁడు దైవతశైలము వీనితోడ జో
డనఁగఁ దగుం బరాంశుగహాటాంచితశృంగము గాక యున్నచో
ననుచు ననూరుతో ననుఁ దదంతికజాలకమార్గవర్తియై. 64

తే. అహికులము లావరింప నయ్యడుగువట్టి, తెలియఁబడకున్నభోగవతియు దివంబు
పేరుగని యాసురలకుఁ బ్రాపింపఁదగిన, స్వర్గపురము నప్పురముతో సాటియగునె.

బ్రాహ్మణాదివర్ణనము.

సీ. బ్రహ్మహ మనఁ బోయి భంగ మొందినశుచి ద్విజవాహనునిసద్వివేక మెంత
యనిశంబు దోషాకరుని మాళి ధరియించు ధర్మాభియాతిప్రతాప మెంత
ఘనతరస్వర్ణముల్ గలిగియు మకరసంగతి నున్నయక్షేశుకలిమి యెంత
యేటు వ్రయ్య లొనర్చి యూరు డయ్యెఁగఁ జేసి మలయులాహిరికాని మహిమ యెంత
తే. యని చతుర్ముఖచండీశధనదసీర
ధరులసుజ్ఞానధర్మసత్వణ్యాకృషివి
శేషముల మెచ్చ రప్పురిఁ జెలఁగుద్విజశి
ఖామణులు రాజు లూరుజుల్ గాఁపుఁబ్రజలు. 66

గజవర్ణనము.

చ. ప్రతిగజశంక నభ్రనికరమ్ము రదమ్ములఁ గ్రుమ్మ దిక్కరి
ప్రతతుల మార్కొనం బిలుచుభంగిని బృంహితముల్ ఘటించు న

భ్రితటిసిఁ బద్మముల్ వెనఁచి పట్టి పెకల్చుటకున్ బలెన్ సము
న్నతకరముల్ నిగుడ్చు గగనమ్మున కప్పురి మత్తులేసుఁగుల్. 67

అశ్వవర్ణనము.

సీ. రవగాలునకు సాటి రాక గాడ్పుపటాణి పొదలుసిగ్గునఁ బోయి పొదలఁ జొచ్చె
జోడనల కొకింత జోడు గా నేరక వేల్పురాయని తేజి వెల్ల నయ్యె
బలునిబ్బరమునకుఁ బ్రతి గాక గరుడి య నామధేయునివాహనం బనఁ దగెఁ
జుట్టుఁబర్వులకు నించుకయు నీడొంద లేకినుహారుల్ విచ్చుకుంటున కగపడె
తే. నింక నీవాహముల కెద్ది యెన యటంచు,జనులు పొగడ మనోవేగ మొనసి ధార
లొలసి లోకప్రసిద్ధులనూని మేటి, సాహిణులశిక్ష నలరు నచ్చటిహయములు.

రథవర్ణనము.

మ. వరనీలోన్నతి మించుటం దనరె దివ్యద్రాజరాజాస్తి భూ
ధరరూఢిం గన నౌట శృంగకలనన్ దళ్కొందెఁ గేతుస్థితిం
గర మొప్పారుట నభ్రిమున్ దొరసెఁ జక్రస్ఫూర్తివర్తిల్లుటన్
హరిలీలన్ వహియించెఁ గాంచనశతాంగానీక మాపొర్రిలునన్. 69

భటవర్ణనము.

చ. గిరినికరమ్ము లైనఁ బిడికిళ్లనె వ్రయ్య లొనర్తు రుగ్రకే
సరిసట లైనఁ జేకొని వెసం బెకలింపుదు రత్యయాభ్రివి
స్ఫురదశనివ్రజం బయినచో నఱచేతన తట్టి వైతు రో
డరు హరుఁ డైనఁ బోరులకు డాసినయప్పుడు వీరు లప్పురిన్. 70

వేశ్యావర్ణనము.

సీ. ఓడి డస్సినది గా కున్న నెందులకుఁ గా మబ్బు తద్ధూపధూమమున బలియుఁ
దనకంటె ఘనకాంతి గన కున్న నెల వీని కాశ్రితగతి నేల యూనహింపుఁ
దమ్ముల కంటె నందమ్ములు గా కున్న నంచ లేమిటికిఁ గా ననుసరించుఁ
దమసొంపు గుదియించి తఱుమ కున్నను దార లేటికిఁగా బట్టబెట్ట స్త్రీలు
తే. నని ప్రకీర్తింపఁదగుకొప్పు లాననములు, చరణయుగములు నఖములు సాటిసేసు
పెంపువహియింప నెపుడునిలింపసతుల, సవతునఁజెలంగుదురు వారయువతులచట.

పుష్పలావికావర్ణనము.

సీ. పొగడ విరుల్ లేవె మృగరాజమధ్యమపటరాజ చెంగల్వవిరులు గావె
జాతు లే మైనను సంతరించితె కొమ్మ నేర్చుకో వలసిన సీటుకాఁడ
వగలాఁడి యిచట సువర్ణముల్ గలుగునే కలయిండ్లఁ గలుగును జెలువరాయ
తమ్ములఁ జూపవే తరుణీశిరోమణి యాడఁగాఁ జనిరి రే పాడి రమ్మ
తే. వలయుపున్నాగతతు లేవె వన్నెలాఁడి, యేల యడిగెద వీయూర నేమికొదవ
యని విటులజాణతనమున నపహసించి, పుర్వు లమ్ముదు రవ్వీటఁ బువ్వుఁబోండ్లు.

మందమారుతవర్ణనము.

ఉ. సారవకైరవాంబురుహసారమరందభరంబు సెంది శృం
గారవనావలీవివిధకౌసుమరేణువు లూఁది సౌధసం
చారివధూకుచోరుఘనసారమృగీమదగంధసారకా
శ్మీరసువాసనల్ దొరసి మీఱు సమీరకుమారుఁ డప్పురిన్. 73

సస్యవర్ణనము.

మ. నగరాధీశునిసద్గుణంబులకు నానందించి దేవేంద్రుఁ డ
న్నగరీరత్నముచుట్టునుం గురియుస్వర్ణగ్రావచూర్ణంబు నాఁ
దగు సంచత్సరయూనదీనికటకేదారంబులం బండి సో
యగ మై యెన్నులవ్రేఁగునన్ ధరణి మ్రోయన్ వ్రాలి సస్యావళుల్. 74

పూర్వరామాయణకథాసంగ్రహము.

క. ఆప్రోలమరావతి యమ, రప్రభుఁ డేలుగతిఁ బంక్తిరథుఁ డేలు దినేం
ద్రప్రతిభాసుప్రతిభా, దీప్రశుభాన్వితగుణప్రతిష్ఠానిధి యై. 75

సీ. తనయాజిభావంబు గనిపించె సకలసన్నుతసత్కళాప్రవీణత వహించి
తనగభీరత సూపెఁ దటినీమనోహరప్రఖ్యాతసఖ్యసంపదలఁ జెలఁగి
తనప్రభావము దెల్పెఁ దపననందనగర్వనిర్గంధనక్రియానిరతిఁ దనరి
తనతేజ మెఱిఁగించె ననిమిషేశ్వరవజ్రదుస్సాధ్యదైత్యపంక్తుల వధించి
తే. రాజమాత్రుండె యష్టదిగ్రాజవినుత, రాజితయశఃప్రతాపనిర్దళితరాజ
హేళి రిపురాజభయదాజికేళి రాజ, రాజధనశాలి దశరథరాజమౌళి. 76

తే. ఆనరేంద్రుండు బంధుసంతాన మలరి, పొగడ సంతానభూజంబుపగిదిఁ బెద్ద
కాల మిల యేలి సంతానకాంక్ష మించి, శిష్టసమ్మతి నొకయిష్టి సేయునపుడు.

మ. అసురల్ విష్ణునిఁ జేరి పంక్తివదనుం డత్రాసి యై గాసి సే
య మరుల్లోకము సంచలించె నిఁక మమ్మాపన్నులం బ్రోవ నా
య మరుల్ నీ కెదురే జయింపఁ గదవయ్యా యన్న లేనవ్వు డా
య మరుల్తోల్పుచు వారి వీడ్కొలిపి దైత్యచ్ఛేదనోద్యోగి యై. 78

సీ. శ్రీసూర్యకులసుధాసింధు వాకాంక్షించి పాలమున్నీటిపైబాళి మాని
సహసముద్భూతవాత్సల్య ముంపఁ దలంచి చిలువరాపాన్పుపై నెలమి మాని
యవనీసుతాంగసౌఖ్యము గాంచఁ గామించి కలిమితొయ్యలితోడి చెలిమి విడిచి
యలఘుమానుషలీల లవధరింపఁ దలంచి తనయమానుషచర్యయును దొఱంగి
తే. వనచరత్వంబుఁ బూని ప్రోవఁగఁ దలంచి
బ్రహ్మరుద్రాదిదేవతాప్రభులమీఁది
హాళియును మాని నందకాద్యాయుధాభి
రాముఁ డయ్యెడ దశరథరాముఁ డయ్యె. 79

సీ. చలిగట్టుదొరపట్టి జపియించుమంత్రంబు వేయితేకులతమ్మి వెలయునంచ
పలుకుఁగొమ్మకు తేనెఁ గలిగించుతొలిపెద్ద యీరేడుజగముల నేలుఱేఁడు
ప్రాఁబల్కుజవరాండ్ర బలఁగంపుముచ్చట పెనునీటఁ దేలాడు పిన్నపాప
మరుగొంగతలఁపుఁదామరమీఁది మెలదేఁటి కలిమియొయ్యారి నోములఫలంబు
తే. కటికచీఁకటి వెలుఁగునెక్కటివెలుంగు, మేటిరేద్రిమ్మరుల గెంటుపోటుబంటు
తొగలఁదమ్ములఁబ్రోచుకండోయిఁజూచు, వేల్పు కౌసల్యకొమరుఁడై వృద్ధినొందె.
క. దారకుఁ డయి రఘువీరుఁ డు, దారకుతూహలముతోడఁ దండ్రి వనుప బృం
దారకు లెంచఁగ మునిబృం, దారకు క్రతురక్ష కరిగెఁ దమ్ముఁడు గొలువన్. 81
వ. ఈవిధంబునం గౌశికతపోవనంబునకు సవనావనంబు సేయం జనినతదనంతరంబ.
సీ. హోమధూమంబుతో వ్యోమంబు వ్యాపించె భీమదైత్యస్తోమధూమరుచులు
సవనాగ్నిశిఖలతో దివిఁ బ్రాఁకె రేగాము కఱకుజుంజులు వెండ్రుకలబెడంగు
లనలకుండస్ఫులింగాళితోఁ జద లానె నసురదంతోద్ఘట్టనాగ్నికణము
లలఘుమంత్రారవంబులతోడ నిండె నా కసము రాక్షసచమూకలకలములు
తే. జటిలసంకల్పములతోడఁ జటులదనుజ
కుటిలసంకల్పములు మీఱెఁ గుశికతనయుఁ
డసదృశప్రజ్ఞ రాఘవు నాజ్ఞచేత
యజ్ఞదీక్ష వహించిన యాక్షణమున. 83
ఉ. దానవినీతినీతిగుణధాముఁడు రాముఁడు దొల్తఁ దాటకా
దానవిప్రాణముల్ గొనినదారుణశాతశిలీముఖంబునం
దానవిరాజమున్ నముచిదానవసూదనుఁ డుర్విఁ గూల్చుచం
దానవిరాజమానభుజదర్పముతోఁ గెడపెన్ సుబాహునిన్. 84
క. పారమ్ము లేని వడి గల, పాఱమ్మున రఘువరుండు వడ నేసె నకూ
పారమ్మునఁ గుటిలవ్యా, పారమ్మున మెలఁగునలఘు బలు మారీచున్. 85
వ. అప్పుడు.
ఉ. జన్నము నిర్వహించి తని సన్నుతు లెంచఁగ నింతచిన్నరా
జన్నము గల్గఁ జేసె మనకం దఱ కంచు సురల్ ప్రకీర్తనం
బన్న మునీంద్రుతో జనకుపాలికిఁ బోవుచుఁ దోవ శాపపుం
బన్నముఁ బాపె గౌతమికి భానుకులుండు నిజాంఘ్రిసంగతిన్. 87
సీ. నిటలాక్షుధనువుఁద్రుంచుటకుఁ గౌశికుఁడెట్టు లనుమతించెనటంచు నమరు లనఁగఁ
జెలికానిధర్మంబుఁ జెఱుపఁ గాకుత్స్థుఁడే గతిఁ బూనె నని శైవగణము నుడువ
గడిఁదివిల్ దునియు చప్పుడు వీనులకు విందు సేయు నెప్పు డటంచు సీత దలఁప
నితఁ డల్లుఁడైన శ్రీపతిమామ యగుగరిమా జనకుఁ బోల నెయంచు జనకుఁ డెంచ
తే. హరధనుర్భంగకార్య మెవ్వరికిఁ దెలిపి, సూడు పుట్టింతు నని నిల్చుచో నిలువక

కలహాభోజనమౌని నల్గడలఁ దిరుగ, శివునివిలు ద్రుంచె రఘువీరశేఖరుండు. 88

మ. హరకోదండవిఖండనప్రవణబాహాదండపాండిత్యవి
స్ఫురణం జెందినకీర్తిలక్ష్మివలె భూపుత్త్రీలలామంబు సే
కుఱ నక్కోమలికొప్పుఁదేఁటితెగకుఁ గుందంబు లర్పించుపో
ల్కి రఘుగ్రామణి క్రొత్తముత్తియపుఁబ్రాల్చిల్కించెన్ వివాహంబునన్. 89

ఉ. బాడబశూరునిం జెనకు పార్థివు లెవ్వ రటంచుఁ గేరడం
బాడ బలాయి దేటిమదమించు భృగూద్వహుగర్వవార్ధికిన్
బాడబ మౌప్రతాపము గనంబడఁ జేసి దివిన్ సురీజనం
బాడ బలంబుతో రఘుకులాగ్రణి సేరె నయోధ్య వేడుకన్. 90

మ. తనుహేమం బధరాబ్జరాగమణియున్ ధమ్మిల్లనీలంబు నా
ననపద్మంబు నఖాంశుమౌక్తికవితానంబున్ గటీచక్రమున్
స్తనదుర్గంబులుఁ గల్గి రాజ్యరమచందం బొందుభూపుత్త్రితో
జనకాజ్ఞన్ వనిఁ జేరె రాముఁ డెలమిన్ సౌమిత్రి సేవింపఁగన్. 91

సీ. చిత్రకూటమణీవిచిత్రకూటసుఖేట చిత్రకూటస్థలాసీనుఁ డగుచు
దండకాశరభవే దండకాసరముఖో ద్దండకాననమృగధ్వంసి యగుచు
మానవారితఘ్రాజ్యమానవాసవిరాధ మానవాదహిమోగ్రభానుఁ డగుచు
దానవాగ్నిభిదాని దానవారభయప్ర దానవాక్పరితుష్టమౌని యగుచు
తే. దూషణాలాపఖరఖరదూషణాము, రేషణద్వేషణానీకశోషణాతి
భీషణాశనిఘోషణాశ్లేషణాస్త్రి, పోషణుఁడు మించె రఘువంశభూషణుండు. 92

వ. తత్కాలంబున. 93

ఉ. శూర్పణఖోక్తిమారుతము సోఁక దశాస్యుఁడు కోపవహ్నియున్
దర్పకరోషవహ్నియు నెదం దగులం దగునీతి డెందముం
జేర్పక మాయలేడివలెఁ జేసి సుబాహునియన్న నంపినన్
దర్ప మెలర్ప వాఁడు రఘునందనుముందర చేష్ట లొందఁగన్. 94

పంచచామరము. నరాదుఁ డీమృగంబుడంబునన్ వనంబులోనఁ గా
నరా దురాశ సీత దెల్పినన్ నరేంద్ర వేఁటఁ బూ
న రాదు మాయ యంచుఁ దో డనంగ నవ్వుకొంచుఁ గి
న్నరాదు లెంచ రామభూమినాథుఁ డేగె వెంబడిన్. 95

శా. సారంగంబు దయాంతరంగమున మున్ సంరక్ష గావించి యా
సారంగంబు హరించు టెట్లనక కాంక్షన్ సీతవర్షాబ్దమున్
సారంగంబువలెన్ నిజాగతిఁ దలంచం దన్నగపద్మినీ
సారంగంబు విభుండు పట్టువడ కేఁచన్ లేడిఁ జంపెన్ దుదిన్. 96

వ. ఇవ్విధంబునఁ గుహానాహారిణంబుగా మరణంబు నొందించి యుత్తరణికులాభరణంబు మరల నరుదెంచి పంచవటిం బ్రవేశించి.

చ. అవనిజఁ బర్ణశాలకడ నారసి కానక రాముఁ డింపు వా
య వనిఁ జరింపుచుం జని జటాయువు దెల్పఁగ భార్యకార్య మొ
ప్ప విని ఘనాకబంధునిఁ గబంధునిఁ ద్రుంచి కిరాతిపూజ ల
ప్పవిని భసాయకుండు గొని పంపకడన్ వసియించి యున్నెడన్. 98

సీ. హిమధామకరకుందసుమదామశరబృంద
సమధామమై జన్నిదము పొసంగ
వినుఁగెంపు నగఁ జాలునునుఁగెంపు తెగడాలు
మొనయింపుకుండలంబులు వెలుంగ
శుచిరత్నవరనీలరుచినూత్నహరినీల
సుచిరత్నహారరోచులు సెలంగఁ
దులకించుతొలుకారు బలుమించుఁ బలుమాఱు
నలయించుమేనికాంతులు రహింపఁ

తే. బసిఁడిమంజియుహాంబట్టుఁ బంచహేమ, కంకణంబులు నరుణముఖంబు దీర్ఘ
వాలమును గల్గునొకమహావానరుండు, వచ్చి పొడగన్న రఘువంశవర్యుఁ డలఁగి.

ఉ. ఆయన భక్తియుక్తిఁ దనకంబుజమిత్త్రునిపుత్త్రుని మిత్త్రునిం
జేయ బహూకరింపుచు నజేయభుజాయతశక్తితో శతా
రాయుతశాతబాణహతి నైంద్రి సురేంద్రునిఁ జూడ నంపి తా
రాయుతమైనప్రాజ్యకపిరాజ్య మొసంగెఁ బతంగసూతికిన్. 100

క. ఈలాగున రఘువీరన్నృ, పాలుఁడు సుగ్రీవునెడఁ గృపాళుం డగుచున్
మేలు ఘటియించి కపిపద, మేలుమనుచు వాన కొక్కయెడ వసియించెన్.

వ. తత్కాలంబున. 102

సీ. కాదంబినులు మానసోదంబులనె యుండెఁ గాదంబినులు నభోంగణము నిండెఁ
జాతకంబులు జాలిఁ జాలించె దవశిఖా జాతకంబులు సముజ్జ్వలత డించెఁ
బుండరీకముల భూపుఁడు డాఁపసెలవిచ్చెఁ బుండరీకములగుంపులును హెచ్చెఁ
జంచలాలోకాప్తి సంసారి వర్తించెఁ జంచలాలోకాప్తిఁ జదలు మించె

తే. స్తనితములు మీాఱెఁ గరకలు ధాత్రి జాఱె
నదులు వడిఁ బాఱె మృగములు పొదలు దూఱెఁ
గర్షకుఁడు మెచ్చె వలిమిరి గాడ్పు హెచ్చె
వనధి బహుఘోషమున నార్చె వాన పేర్చె. 103

ఉ. వాన కరంబు దీఱుటయు వానరనాథుఁ డనేకసేనతో
మానవనాథుఁ గాంచి బహుమానవచోగతి కుబ్బి జానకీ

మానవతిం గనంగ ననమానవనాటులఁ బంప వారలున్
మానితమానితన్ జడిమ మాని తదాజ్ఞఁ జనంగ వారిలోన్. 104
క. పావని తారకమంత్రజ, పావని రఘువీరుఁ డనుప నరిగెఁ ద్రిలోకీ
పావని వెదకుటకుఁ దలం, పావనితాలోకనార్థ మై త్వరపడఁగన్. 105
వ. ఈచందంబునం బవననందనుండు జనకనందినీసందర్శనంబు సేయం జని. 106
సీ. తనధైర్యరమ కోర్వ దనినట్టు లోకగట్టు వడి మెట్టి యొకగట్టు జడియఁ దాఁకెఁ
దనగభీరతఁ జాల దనులీల జలరాశి మేజనంబునఁ గ్రిందుమీఁదుచేసెఁ
దనయణుత్వము మహత్త్వముఁ దెల్పుచందాన సురసలోఁ దనులీలఁ జొచ్చి [వెడలెఁ
దనలోకబాంధవత్వము గోచరము సేయు కరణిఛాయాగ్రాహకత్వ మొందెఁ
తే. దనతపఃఫలదేవతఁ గనినసరణి, ధరణిసుత లంకలోఁ గాంచెఁ దనహరిత్వ
మెఱుక గావించుజోకననేకదైత్య, వరమదేభంబులను ద్రుంచె వాయుసుతుఁడు.
వ. మఱియును. 108
మ. పురదాహం బొనరించుశూలివలె నంభోజాప్తభూమంత్రి భీ
కరవాలానలకీలికావళుల లంకాదాహముం జేసి ముం
దరరామాస్త్రపరంపరాగ్నిశిఖ లీ దారిం బ్రవేశించు నం
చరు లెల్లన్ వినఁ బల్కి వచ్చి సతిమేలాత్తేశుతోఁ దెల్పినన్. 109
మ. పరమానందమునన్ విభుం డనిలభూబాహాప్రతీపప్రతా
పరమావైఖరి కాత్మ మెచ్చి శుభ మాపాదింప నాపత్పరం
పర మాన్పన్ నినుబోఁటిబాంధవుని సంపాదింపఁ గల్గెన్ దయా
పర మా కేమికొఱంత యంచతని సంభావించి దీవింపుచున్. 110
సీ. పటువనాటకవీర భటమహోర్భటులచే వనమార్గమార్గముల్ వనటఁ జెంద
నగచరవ్యాయామ నాదంబుచేఁ బ్రతిధ్వనిమిషంబున ధరాధరము లడలఁ
బ్లవగవేగాటోపబాహుళ్యముననదీ గణము లుత్తుంగభంగముల నొలయ
హరియూథపులయట్టహాసంపురవళిచేఁ బూర్వాదిదిగ్గజంబులు చలింప
తే. బలసి బహువాహినీప్రభుల్ గొలువ రాము, విభుఁడు దక్షిణవాహినీవిభునిఁ జేరి
విరహవారాశిదరిఁ జేరువిధము దోఁపఁ, దత్తటంబున దిటముతో దండు విడిసె.
వ. తదనంతరంబున. 112
తే. దశముఖుఁడు యుద్ధచలితత్రిదశముఖుండు
తన్ను నయమార్గ మెంచక తన్నుటయు వి
భీషణుఁడు ధర్మదూరవిభీషణుండు
శరణు శరణనె ఖరవినాశరణుఁ జేరి. 113
క. పగతునియనుజు సమీపో, పగతుని దయఁ బ్రోచి విభుఁడు పౌలస్త్యవధం

పంగ దేవ త్రోవ యిటం జూ, పంగదే యని మూఁడునా ళ్లుపాంపతి వేఁడెన్. 114

వ. ఇవ్విధంబున. 115

మ. పలుమాఱుం దను వేఁడు రామవిభుఁ గం బాటింప కుత్తుంగభం
గలసత్తోయభుజంగసంఘఫణభంగప్రౌఢరంగత్తిమిం
గిలవాలప్రహతప్రవాళశకలాకీర్ణారుణార్ణఃప్రభా
కలనం దేజము సూపె వార్ధి జడధుల్ గైకొందురే ధీరులన్. 116

క. తనవారిసత్త్వగతిచే, తనవారితనాద మగునుదధిఁ జూచి విలో
కనలుఠదనలశిఖుం డై, కనలుచు రఘువీరుఁ డుగ్రకార్ముక మూనెన్. 117

వ. ఇవ్విధంబున నుద్దండకోదండమండితకరుం డై యచ్చండకరకులుండు ప్రచండ
రోషరసావేశంబున వారిరాశిం గనుంగొని. 118

సీ. మొగు లానినపరాగములు పరాగములుగా శతకోటిశితకోటిశరము లేసె [పె
గగనంబు నొరయుభంగములు భంగములుగాఁ జటులబాడబశిఖాస్త్రములు వఱ
సవ రైనజలకరేణువులు రేణువులుగా హరిదంష్ట్రికోగ్రసాయకము లసిచేఁ
గమఠమీనాదికాంగవిభూతి భూతి గాఁ గాలాగ్ని తులితాంబకములు నించ

తే. మహితవిద్రుమములు విద్రుమములు గాఁగ
లలితమణిజాలములు జాలములును గాఁగఁ
గ్రకచముఖనిష్ఠురశిలీముఖములు గురిసె
వారినిధిమీఁద రఘువంశవర్యుఁ డడరి. 119

క. భువనములు దలఁకఁగాఁ దన, భువనము లింకించురామభూపతి జితవా
సవి నయవిధిఁ గని జలనిధి, సవినయముగఁ గదిసి మ్రొక్కి సంస్తుతిఁ జేసెన్.

సీ. శ్రీకరరఘుకులక్షీరాంబునిధి సోమ సోమముఖ్యామరస్తోమధామ
ధామనిధిప్రశస్తప్రతాపోదార దారకత్వవిదారితారివీర
వీరభద్రోన్నిద్రవీరరసాధార ధారణాభ్యాసచేతఃప్రచార
చారణశ్రీవిలాసనిరస్తరాజీవ జీవభావైక్యదృష్టిప్రదాన

తే. దానవప్రాణహృతిబాణతతిభుజంగ, జంగమస్థావరరచనాంచత్ప్రభావ
భావనాదూర బహుపావనావతార, తారకబ్రహ్మనామ కోదండరామ. 121

మ. శరముల్ దావకృశానుకీలల వినాశం బొందుచుండాన నా
శరముల్ డిందె భవత్కరస్థలమిళచ్చాపప్రయుక్తంబు లా
శరముల్ డాసినయంత నీ కెదురె యీసప్తాంబురాసుల్ జితా
శర ముల్లోకములుం జలించె నిఁక రోషం బూనకే నావుడున్. 122

క. జలధిక్ రఘుపతికరుణం, జలధిం గా నీక కాచి సరగఁ దదాజ్ఞన్
వలుచే దివ్యసైన్యదవా, నలుచే సేతువు ప్రియంబునం గట్టించెన్. 123

చ. కపులు హితోచితక్రియలు గైకొని చేయుటయుం బయోధిపై
విపులశిలాపరంపరలు వేసినఁ దేలుటయున్ నరుల్ నరా
దపుల జయింపఁ బూనుటయుఁ దా విపరీత మటంచు రావణుం
డపుడు దలంచెఁ గాని కనఁ డయ్యెను రాముప్రభావ మెంతయున్. 124

మ. పదవిధ్వస్తగిరుల్ గపీంద్రులు భజింపన్ దేవభూదేవతా
పదవిచ్ఛేదనవజ్రి రామధరణీపాలుండు సేతుస్థలీ
పదవిం బోయి సువేల మెక్కి యెదుటం బౌలస్త్యుపోల్ గన్న సం
పద విన్నట్టుల చూచి సైనికులఁ బంపన్ వార లత్యుగ్రులై. 125

స్రగ్ధర. కారాకూరంబులై రాక్షసులహృదయముల్ గాడ్పడన్ రామునాజ్ఞం
గారాకుల్ డుల్చువాత్యాగణముపగిది వేగంబు మీఱం బ్రదీప్ర
కారాఢ్యుల్ వీరవర్యుల్ కపులు గదిసి లంకాపురీగోపురప్రా
కారాదుల్ గూల్చి కారాగతసురవనితాక్లాంతి మాయించి రంతన్. 126

మ. రవిపుత్రాంగదజాంబవత్పవనభూరంభప్రజంఘాంజనా
ధవనీలర్షభతారధూమ్రనలమైంద శ్వేతముఖ్యుల్ ప్రహ
స్తవిరూపాక్షనరాంతకప్రముఖదైత్యగ్రామణుల్ మార్కొనన్
బవరం బయ్యె సురాసురాదిసమరస్పర్ధాళుతాత్యుగ్రమై. 127

సీ. అత్రాసహస్తప్రహస్తాద్యదైత్యవిధ్వంసినీలాదియూథపమహోగ్ర
మనలధూమ్రాక్షదేవాంతకప్రముఖేభపంక్తిహరీభవత్పవనభవము
ఘటకర్ణపటునాసికాకరనిగ్రహ, గ్రహరవిగ్రహకుమారప్రచార
మతికాయమేఘనాదతమోవినిర్భేద మిత్త్రీయమాణసౌమిత్త్రిశరము
తే. భూరిబలమూలబలవనప్లోషరోష, భీమరఘురామసాయకస్తోమభూమ
దానపావకశలభీకృతత్రిలోక, కంటకదశాస్య మగుచు నక్కదన మమరె. 128

చ. సమరనిదాఘవేళ శరశాతకరంబుల రామభాస్కరుం
డమరవిరోధిరాజకుముదావలి నొంచి తపస్విమానసా
బ్జము లలరించి వేల్పుఁగవజక్కవలన్ వెలిఁగించి లోకను
త్క్రమము లడంచి ఘోరప్రబ్రతాపమునన్ వెలుఁగొందె నయ్యెడన్. 129

మ. నటదాదిత్యవధూటికాతనువితానశ్రీలు సౌదామనీ
పటలచ్ఛాయలుగా నభస్తటరటత్పాకాభియాతిస్ఫుర
త్పటహధ్వానము గర్జగాఁ గురిసె గల్పద్రుమజసూనచ్ఛటా
పటువర్షంబు దశాస్యకోపపరితప్తక్షోణిపైఁ జల్లఁగన్. 130

సీ. అని దీర్ఘనిద్రఁ జెందినవనేచరకోటి బ్రతికించి యాశ్చర్యరసముఁ జూపె
శుచిముఖంబున నిత్యశుచి యైనసీతతో రహిఁ గూడి శృంగారరసముఁజూపెఁ

బగతుసోదరునికిఁ బ్రాజ్యరాజ్య మొసంగి రక్షించి కారుణ్యరసముఁ జూపెఁ
నర్కజాసులు గొల్వ హైమపుష్పకమెక్కి ప్రభుతఁ గైకొని శాంతరసముఁ జూపె
తే. సలభరద్వాజమునివిందు లారగించి, సంతస మొసంగ స్నేహాతిశయముఁ జూపె
భరతు సేమంబుగనవాయుభవునిఁ బంపి, దశరథసుతుండు భ్రాతృవత్సలతఁ జూపె.

క. ఆనందించుచు రఘుపతి, యానందిగ్రామమునకు నటుల యరిగి సీ
తానుజపరిజనయుతుఁ డై, తాను జతురలంకృతులు నుదారతఁ బూనెన్. 132

వ. ఇవ్విధంబునం జతుర్విధాలంకారచారుశరీరుం డై తదవసరంబున. 133

సీ. తనదివ్యమకుటంబు దనడంబున ననంత మణిసంతతిద్యోతమహిమఁ గాంచఁ
దనకాంచనరథంబు దనవిధంబున సమాశ్రితదేవతానగశ్రీ రహించఁ
దనసితచ్ఛత్త్రికేతనరాజి దనలీలఁ ఘనమార్గవర్తిష్ణుగతి వహించఁ
దనపార్శ్వచామరద్వంద్వంబు దనయట్ల సరిలేనిశరకళాస్ఫురణ మించఁ
తే. దనపురోవీథిమ్రోయువాద్యములు దనమ,హోద్యమంబులవలెఁ ద్రిలోకోత్సవప్ర
దానహేతువులై దిగంతముల నెలయ, రామచంద్రుండయోధ్యాపురంబుఁ జేరె.

శ్రీరామచంద్రపట్టాభిషేకమహోత్సవము.

సీ. కనఁ గల్గె నేఁటికైనను రాము ననుచుఁ గౌసల్యాదిజనము లుత్సాహ మొంద
రామ నీకీర్తి యారవిచంద్ర మవుఁ గాత మని వసిష్ఠుండు దీవన లొసంగఁ
దమరు సేసినసుధర్మములు నేఁడు ఫలించె నని పౌరు లుత్సవమ్మున మెలంగ
సకలదేశాధినాయకులు గానుక లిచ్చి యలికకలితహస్తులై భజింప
తే. భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నపవనతనయ
భానుజాంగదజాంబవత్ప్రముఖధన్యు
లుచిత మగునూడిగములు సేయుచును గొలువ
రాముఁ డప్పుడు పట్టాభిరాముఁ డయ్యె. 135

సీ. కమనీయరత్నోర్మికలఁ బూని సితఫేనచందనాంగకుఁ డయ్యె సాగరుండు
పైరుపచ్చలతాళి మీఱ మొల్కలగుర్పాటుఁ గంచుక మూనె రత్నగర్భ
వినుఁ గెంపుఁ బతకంబు గనిపింప సురదీర్ఘికాచేల యై మించె గగనలక్ష్మి
విమలకోరకమౌక్తికములతోఁ జిగురుఁ గెంబట్టుఁ బుట్టముఁ గట్టె బహువనాళి
తే. కుంభికుంభాగ్రశోణమృత్కుంకుమంబు, దంతరుచివజ్రహారముల్ దాల్చె దిశలు
సీతతోఁ గూడి సరిలేనిచెలువు పూని, శ్రీరఘుస్వామి పట్టాభిషిక్తుఁ డైన. 136

శా. దిగ్దంతుల్ నిదురించె నిర్భరతఁ జెందెన్ భూధరంబుల్ మరు
ద్భుగ్దేవేంద్రుఁడు భోగినీరతిసుఖంబుల్ గాంచె యజ్ఞాంగతి
ర్యగ్దాహంబు శమించె నాటవిడు పైన ట్లుండెఁ గూర్మంబు స
మ్యగ్దోర్దండమునన్ ధరాభరము రామస్వామి వరుం డూనినన్. 137

వ. ఇత్తెఱంగున నత్తరణికులగ్రామణి సకలదిగ్రామణీయకయశశ్చంద్రచంద్రికా
విశేషంబున నశేషబుధలోకచకోరకంబులతో నతజనమహోత్పలంబుల నలరిం
పుచుం దామసగుణాంధతమసంబుల విరియించుచు సింధురాట్చతుష్టయపరివే
ష్టితబంధురవసుంధరాభారధురంధరుం డై యొక్కనాఁడు పూర్వపర్వతోర్వీర
మణశిరోభాగభాగరుణమణీప్రభాగణితమకుటప్రకటాతిశయంబునకు నికటం
బయి యంబుజప్రియబింబంబు డంబు సెందకయముందర యమందమకరందర
సాస్వాదనానందరంగద్భృంగసంఘాతసంగీతప్రసంగంబులతో వికసించుసితకమ
లంబులవిమలప్రకాశంబునఁ జెలు వొంద వందిమాగధజనబృందాభినందనంబు
నం దననేత్రారవిందంబులు విచ్చి మచ్చికతో నెదుట వచ్చి నిలుచున్న పుడమి
కన్నెచిన్నారినగుముద్దుమొగంపుటద్దంబుం గనుంగొనుచుఁ బాన్పు డిగ్గి సమ
యోచితాచారంబులు సంఘటించి కొలువు సింగారం బై యభంగతరాష్టాం
గవజ్రమయకుడ్యమహాష్టాంగసంగంబునం గనుపట్టుగట్టురాయనిపట్టినెమ్మేనిచా
యలం దొట్టినగట్టిసీలంపుదూలంబుల దండితనంబు లెచ్చరించి హెచ్చునం బయి
పయిం గ్రచ్చుకొనుపచ్చతాయరుంగులపచ్చ లచ్చుజిగిపచ్చిక లని మచ్చికలతో
వచ్చి మూర్కొనులీలాబాలకురంగంబులకు బెదరు వుట్టించుపులిచర్మంబులు
గలచిత్తరుఁ దపసులపెంజడల కెంజాయవలెఁ బుంజి గనుమంజులప్రవాళమహా
స్తంభంబుల రంగారుబంగారుబొమ్మలప్రతిబింబంబులకు నెల వైననిర్మలచంద్ర
కాంతజగతీస్థలంబు లనుగంగాజలంబులం దోఁగుచందువా చెందామర కెందొగల
పువ్వుతెగలం గ్రందుకొనుతుమ్మెదలయెమ్మెల కిమ్ము జూపుసాంబ్రాణిధూపధూ
మంబులతో వాసించుప్రాలంబకుసుమమాలికాపరంపరలకాంతిసంపదల కిరుగు
పొరుగు లగుసోరణగండిగొప్పసుప్పాణిముత్తెంపుతాలతండంబులు భుజగాండ
కాండంబు లని నిండుకొనుగృహమయూరకలవిప్పు గలపించెంబులయొప్పుల
నుప్పతిల్లుకొలువు వెలయొప్పులాడులకప్పుఁగీలుకొప్పు లనుక్రొమ్మొగిలులకు
మెఱుంగు లగుతదుపరిపరివేష్టితకాంచనదామంబులతోఁ బురుడించుకాంచన
తోరణస్తంభంబులు నిజమణినభోమణికాంతిపరీక్షార్థం బరుణబింబంబు నంబర
కలితకరాగ్రంబులం బిలుచుచున్నవో యనఁ జెన్నగుచున్న తద్ధ్వజపటపటలంబు
లపటాత్కారంబుల కళుకుపద్మరాగవిటంకభాగరటత్పారావతవారంబులయా
రావంబు మించినరఘువీరునగరివాకిట నుండియు జలధిఘోషంబేల బేలతనం
బున నేర్చితి రని సుధాగౌరవర్ణచ్ఛలంబున వాని నగుసౌధలక్ష్మినవ్వువెన్నెలల
ముకుళించినకెందమ్మిమొగ్గ లన నగ్గలం బగుపసిండిచూరుమొగ్గలనిగ్గుల జగ్గు
మనుపుష్యరాగవలభిప్రతానంబులతో నుప్పరం బొరసి యుబ్బుచప్పరంబుల
లోపల నే పొందుస్ఫటికోపలసోపానమార్గంబుల చెంగటికురంగనాభికాపంకసం
కుమదపంకిలాంగణంబుల రంగయినమణిమయరంగవల్లికలప్రభావల్లిక లల్లుకొ

నఁ గొల్లలగుఫలపుష్పభరానమ్రకమ్రతరకనకకదళీకాక్రముకతరుస్తంభంబుల
మీఁదు ప్రతిద్వారంబులఁ దీరయిననవరత్నఘటితకవాటదేహళీవిశేషంబుల
వాటం బగుకొలువుకూటంబుఁ బ్రవేశించి భద్రాసనాసీనుం డయి నలువంకల
భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నహనుమత్సుగ్రీవాంగదనలనిలజాంబవద్విభీషణాదులు సేవిం
ప నిండుకొలు వున్న సమయంబున. 138

కణ్వాదిమహర్షులు రాముం జూడవచ్చుట.

సీ. కణ్వగాలవగార్గ్యకౌశికవరతంతు రోమశాదికులు తూరుపుననుండి
విముఖశంఖదళాదసుముఖాత్రికుంభజ ప్రముఖమౌనులు దక్షిణముననుండి
జాబాలికుత్సత్రిశంకులోధ్రికధూమ్రి మంకణాదులు పశ్చిమముననుండి
వత్సకశ్యపభరద్వాజగౌతమపౌండ్ర జమదగ్నిముఖు లుత్తరముననుండి
తే. ప్రాప్తసామ్రాజ్యవిభవుఁడై బాగుమీఱు, దనుజసంహారరఘువీరుఁ గన్గొనంగ
సేయుతలఁపుల శిష్యప్రశిష్యకోటి, గొలువ నరుదెంచి మొగసాలనిలిచి రపుడు.
మ. మును లేతెంచినవార్తఁ దెల్పు రఘురాముం జేరి నీ వంచఁగ
స్తి నియోగించిన ద్వారపాలుఁడు సముద్రేకత్వరం బోయి రా
ముని సేవించి పరాకు స్వామి ఘటభూముఖ్యవ్రతుల్ వచ్చినా
రని విజ్ఞాపన మాచరించుటయుఁ దా నత్యంతహర్షంబునన్. 140

శ్రీరామచంద్రుఁడు మునుల నెదుర్కొని సత్కరించుట.

ఉ. బంగరుకొండనుండి దిగుబాలదివాకరులీల రాముఁ డు
త్తుంగమణీమయాసనముఁ దోరపువేడుక డిగ్గి యంగ ను
ప్పొంగ మహర్షులం గదియఁ బోయి నమస్కృతు లాచరించి భ
క్తిం గరముల్ మొగిడ్చి తోడి తెచ్చి సభాంతరరత్నవేదికన్. 141
చ. కుశమృగచర్మసంకలితకోమలకాంచనరత్నపీఠులం
గుశికసుతాత్రికణ్వభృగుకుంభజముఖ్యుల నుంచి పూజనా
తిశయవిశేషగౌరవవిధేయగుణంబుల నిం పొసర్చుచున్
దశరథనందనుం డను నదభ్రనవాభ్రనదభ్రమూర్భటిన్. 142
మ. కుశలంబే మునులార శిష్యులకు మీకున్ శిష్యసంఘం బహ
ర్నిశమున్ సేవలు సేయునే తపములున్ నిర్విఘ్నతన్ సాగునే
కుశపర్ణాంబుఫలాదు లబ్బునె వనక్షోణిన్ మిముం జేరి దు
ర్దశ లెవ్వారును జేయకుందురుఁ గదా తథ్యంబుగాఁ దెల్పరే. 143
మ. భవదాశీర్మధువైభవంబునఁ గదా ప్రాపించు మాదృగ్భుజా
భవదావంబు యశఃప్రతాపసుమశుంభత్పల్లవంబుల్ మహా
భవదాహంబు శమించు మీపదజలప్రాశంబునం బద్మభూ
భవదామోదరు లైన మీ రలిగినన్ భాషింపఁగా శక్తులే. 144

సీ. ఊరుభాగమున భూభార మిమ్ముని దాల్చె బ్రహ్మయష్టినె యత్తపస్వి పూనె
నలత్రిమూర్తులఁ బుత్త్రికులఁగ నియ్యతి గాంచె నలిగి వారల నమ్మహర్షి దన్నె
భువనసృష్టికి మాఱు పుట్టించె నిమ్మౌని పూని యాయన మ్రింగె భువనరాశిఁ
దనయోగమహిమ ని త్తపసి క్రోధు జయించె నడఁగకుగ్రతనుగ్రునతఁడు గెలిచె
తే. యోగమహిమంబు లను మెచ్చ రొకరి నొకరు
యోగ మన్నను నవ్వుచు నుందు రెపుడు
వింటి మీ చర్య లెద మెచ్చుకొంటి నిత్య
హర్షులను మిమ్ముఁ గంటి మహర్షులార. 145
వ. అని యదంభగంభీరవచోనిగుంభనం బొగడునక్కుంభినీసుతాధీశ్వరునితోఁ గుం
భసంభవాదు లిట్లనిరి. 146

అగస్త్యాదిమహర్షులు శ్రీరామునిం గీర్తించుట.

ఉ. లోకము నీదృగంచలవిలోకమునన్ రహిఁ జెందె భాస్కరా
లోకమునం బయోజిని వెలుంగురహిన్ సుజనావనైకలీ
లాకుశలప్రభావము సెలంగ జగం బిటు లీవు ప్రోవఁగా
మాకుశలంబు వేఱె యొకమాటడుగన్ వలెనా రఘూత్తమా. 147
శా. శీలత్క్ష్మాధరవజ్రి తాపసజనశ్రేణీతపస్యానిల
వ్యాళస్వామి పరాంగనారతిలతావాలంబు ధర్మాంబురు
ట్కాలాంభోదము రావణుం డరిగె నీకాండాగ్నిచే మాతపం
బేలా గొందెడు విఘ్న మేఁచుఖలుఁ డింకెవ్వాఁడు సీతాధిపా. 148
తే. అనిమిషులగుండెలో గాల మఖిలలోక, నేత్రమున నాటి వేధించు నెరసుగాలి
కాలిముల్లు కుభృత్పాలిపాలిపిడుగు, రావణుండు డిందె భువనముల్ రక్తిఁ జెందె.
సీ. ముసుఁగేసికొని మూల మూల డాఁగినదిశాధిపుల కిప్పుడు బయల్ దేఱఁ గలిగె
గులుకులొందక కొండగుహలఁ ద్రిమ్మరువేల్పుఁ జెలులకిప్పుడు సెల్వు సేయఁ గలిగె
జపతపంబులు మాని జడవృత్తిఁ దిరుగుమానులకు నిప్పుడు నిష్ఠ సలుపఁ గలిగె
ననదలై గతి మాలి చనినఖేచరులకిప్పుడు విమానము లెక్కి పోవఁ గలిగెఁ
తే. బడగలెత్తక పడుకులఁ బట్టి యడఁగి
యున్న ఫణిజాతి కిప్పుడు వన్నె గలిగె
దశరథకుమారతిలక సీధర్మమునను
దనుజవిభు ద్రుంచి భయము మాన్పినకతమున. 150
సీ. మునులపాలిటివాఁడ వనుట కాదని నీవు సవరించుయజ్ఞరక్షణమె సాక్షి
యతిపావనుఁడ వౌట కలయహల్యాదోషరాశిఁ ద్రోచినపాదరజమె సాక్షి
భువనాధికుఁడ వౌట కవిరతోద్ధతి శూలి విలు దళించిన బాహుబలమె సాక్షి
యఘటనప్రఘటనోద్యముఁడ వౌటకు ఱాలు నీటిపైఁ దేలించు నేర్పె సాక్షి

తే. యఖిలజీవేశ్వరుఁడవైనయందులకును, వనచరులచేతఁ దగుపనుల్ గొనుటెసాక్షి
యిట్టినీ కేమి దీపింప నీప్రతాప, మీయశముఁ గల్గె ననుమాట కేమిసాక్షి.
క. ఐన నిజాశ్రితపక్షము, చే నానతి యిచ్చితివి విశిష్టుల మనుచున్
మీనామము జపియింపం, గానె కద ప్రతిష్ఠ మాకుఁ గలిగె జగములన్. 152
సీ. ఖలశిక్ష సాధురక్షయు నొనర్పనె కదా గురునాజ్ఞ వని నీవు దిరుగు టెల్లఁ
బగతు ఖండింప నెపంబు గల్గనె కదా సతి నొంటి యిడి వేఁట సనుట యెల్లఁ
గాండీవికులఁ బ్రోచు కరుణఁ జూపనె కదా భానునందనునిఁ జేపట్టు టెల్ల
నేకాంతభక్తుఁ డౌ టెఱిఁగి యేలనె కదా హనుమచే నుంగరం బనుపు టెల్ల
తే. గణన సేయక దశకంఠుఁ దృణముగాఁ ద, లంచియె కదా విభీషణు లంక కభి
కట్టకయ మున్నె పట్టంబు గట్టు టెల్ల, రవిసహస్రమహస్సాంద్ర రామచంద్ర.
సీ. కులకర్త నింతి మీ గురునంపి మాన్ప నాయకుభంగ మని గంగయమున కసియెఁ
దనతోడఁబుట్టు వింద్రుని కగ్గమాయెఁ గా యని గౌరిపతి మొగం బట్టె చూచ
మామ నీగతిఁ గలంపఁగ నాయమే యంచుఁ బరవాసుదేవుఁడోఁ బద్మ వలికెఁ
దిరుగనబ్ధులతోడఁ ద్రిభువనంబు లొనర్పవలయునో యని వాణి వరుని నడిగెఁ
తే. దనహయంబులకెల్ల జీవనము లిచ్చు, నప్రభుఁడు నొచ్చునో యంచు నడలె వజ్రి
బాడబజ్వాలలట్లు నీపటుశరములు, వార్ధి నింకించునప్పు డిక్ష్వాకుతిలక. 154
చ. కరమున నీవు విల్లు గొని కాండముఁ బూనిన మూఁడులోకముల్
కరము భయంబు నొందుఁ గడఁకన్ నిను మార్కొన నెవ్వఁ డోపు భీ
కరముఖనిర్గతానలశిఖాపరిదగ్ధసుపర్వ రావణున్
దురమున బంధుయుక్తముగఁ ద్రుంపఁగ నీకె తగున్ రఘూద్వహా. 155
సీ. అమితాస్త్రశస్త్రప్రహస్తుఁడైన ప్రహస్తుఁడురుమహోదరుఁడమ్మహోదరుండు
చండయుద్ధాకంపనుం డకంపనుఁడు దేవాంతకుం డైన దేవాంతకుండు
కువచోనికుంభుండు కుంభుండు దితశత్రుదానికుంభుండు నాఁ దగునికుంభుఁ
డహితవిరూపాక్షుఁ డగువిరూపాక్షుండు యతియజ్ఞకోపుఁ డాయజ్ఞకోపుఁ
తే. డాదిగాఁగలదైతేయు లడఁగి రుగ్ర, సంగరంబున నియోధసమితిఁ దొడరి
కడఁక నతికాయుఁ డగునతికాయుఁ డీల్గె, నీసహోదరుచేత సీతాసమేత. 156
మ. ప్రళయాబ్దప్రతిమాప్రమాణతనుశుంభత్కుంభకర్ణాద్రి ని
కులిశాత్యుగ్రనిశాతబాణహతులం గూలెన్ దశగ్రీవదో
ర్బల మైనన్ సహియింప వచ్చు సహియింపం గాదునే యింద్రజి
ద్బల మవ్వీరుఁడు నచ్చె నీకు హిత మాపాదించు సౌమిత్రిచేన్. 157
మ. సురకన్యాకబరీపరిగ్రహణజాశుభ్రప్రకీర్తిచ్ఛటా
భరసంసూచకవర్ణు రావణసుతున్ భంజించు టింద్రాదిభీ

కరపౌలస్త్యముఖాసురప్రవరులన్ ఖండించుకార్యంబునన్
సరి యీ నందునఁ గాదె నిర్భయత మించం గల్గె జేజేలకున్.

క. జేజే యని జగ మొచ్చఁగ, జేజేలకు నభయ మొసఁగి చెలఁగితివి బళీ
యీ జేయ వీరవై తే, యీ జేయజయాప్తి నలరు మని యగ్గింపన్. 159

క. ఆరాముఁడు బుధవిహగచ, యారాముఁడు వెఱఁగుసెంది యంజలియుతుఁడై
వారలఁ గని గగనధునీ, వారలఘుంఘుమఘుమారవంబునఁ బలికెన్. 160

సీ. ఘటకర్ణకంపనాకంపనాదుల మాని యింద్రజిత్తుప్రతాప మెంచ నేల
ధూమ్రాక్షయూపాక్ష దుర్ముఖాదుల మాని యింద్రజిత్తుప్రతాప మెంచ నేల
యతికాయవికటప్రహస్తాదులను మాని యింద్రజిత్తుప్రతాప మెంచ నేల
త్రిశిరోనరాంతకత్రిదశాంతకుల మాని యింద్రజిత్తుప్రతాప మెంచ నేల

తే. వారికంటెను మీఁ డంత వీరుఁ డైన, కారణం బేమి జన్మప్రకార మెట్టు
లెవ్వరివరంబుచే నిర్జరేంద్రుఁ గెలిచె, నెటులు దనతండ్రికంటెఁ దా నెక్కుడయ్యె.

శ్రీరాముఁడు మునులను రావణజననాది వృత్తాంతముల నడుగుట.

ఉ. తాదృశవిక్రమాన్వితసుతప్రభవంబున కాదికారణం
బాదశకంఠుజన్మము తదన్వయపద్ధతి తత్తపోమహా
త్త్వాదులు తత్త్రిలోకవిజయంబును మున్నగుచర్య లెల్లఁ బు
ణ్యోదయులార గోప్యదశ నొందిన డాఁపక యానతీయరే. 162

చ. పరులకు డాఁచుపోలికఁ బ్రపన్నులకున్ మిమువంటి తెల్విచూ
పఱు లగుపెద్ద లంచితకృపారతి నెంతరహస్య మైన డాఁ
పరు లలితాత్ములార యని పల్కెడురామునిఁ జూచి తత్తపః
పరులయనుజ్ఞఁ గుంభజుఁడు పల్కె నదంభవచోనిగుంభనన్. 163

అగస్త్యుండు రావణుని వృత్తాంతముం జెప్ప నారంభించుట.

ఉ. వారిజబంధువంశవరవారిధిచంద్ర దశాననాదిదే
వారిజనుస్తపోబలజయస్ఫురణంబులు విస్తరించెదన్
సారనభృంగ ఝుంకరణసంగతరంగరవంబు లీల నా
సారవచోవిజృంభణలు సారె వినం దగు నంచు నిట్లనున్. 164

పులస్త్యబ్రహ్మ వృత్తాంతము.

చ. పదములు నాల్గు కల్గి కవిపద్యము లై వడిఁ జెందు ధర మొం
దది కృత మయ్యుగంబునఁ దదంచితధర్మగుఁ డై పులస్త్యుఁ డన్
మొదలిటివేల్పుఁబట్టి మునిముఖ్యులకున్ గమికాఁడు జ్ఞానసం
పదలబిడారు శాంతుఁడు కృపానిధి యొప్పు నహాగపతిప్రభన్. 165

క. శ్రీమించుసత్య మెనసి పి, తామహునకు సాటి యై యుదంచితకరుణా
సామగ్రిసత్త్వయుక్తిఁ బి, తామహునకు సాటి యన నతఁడు విలసిల్లున్. 166

సీ. అకలంకసుగుణమాణిక్యకజన్మదేశ మై యేమానిహృదయాబ్జ మింపు గులుకుఁ
ద్రిభువనవిమలవారిజవనీహంసి యై యేతపోధనుకీర్తి యెన్నఁ గాంచు
నజమనఃకమలహర్షాపాదియై యేమహర్షి మహాతపం బతిశయిల్లు
సకలమానివతంసులకు మేలుబంతి యై యేపుణ్యుదినచర్య యేపుఁ జెందు
తే. వినతదేవకిరీటభావితసరోజ, రాగరుచిచక్రచక్రచంక్రమణగతుల [యుండు.
నేమునిపదాంబుజము లొప్పు నామహాత్ముఁ, డతఁడు సాధారణుఁడె పులస్త్యమహా

ఉ. ఆమునిచక్రవర్తి దనయంచితధైర్యము పొల్చి మించునా
హైమనగంబు చెంతఁ జెలు వొప్పు తృణబిందునియాశ్రమంబునం
దామస ముజ్జగించి వనితావిముఖత్వము గాంచి క్రోధముం గ్రోఁ
గాము జయించి నూత్నశివుఁడై వడి నుగ్రతపంబు సేయఁగన్. 168

సీ. వలరాజుకోసమై యలవసంతుఁడు గుంపు, సేసినచిలుకతేజీ లనంగ
వనరాశి నావరించినకరంజకమేఘ తతి మించుచంచలాలత లనంగ
భువనముల్ భ్రమియించి పూవిల్తునెలయింప రతిదాల్చురూపాంతరంబు లనంగ
మునిచిత్తముల నొంప మనసిజుం డపు డంప వచ్చుమంత్రాధిదేవత లనంగి
తే. బెళుకుఁజూపులు నొయ్యార మొలుకునడలుఁ
దళుకుదొడలును సిబ్బెంపుఁ గులుకుగుబ్బ
లమరు నమరాహిఖచరకన్యలు సఖీస
మాజములతోఁ బులస్త్యాశ్రమంబుఁ జేరి. 169

సీ. పాట పాడుదు రొక్కచోట మోటులు పల్లవించి కోయిలలకు విందు సేయు
నాటలాడుదు రొక్కచోటఁ గాంచీఘంటికలు మ్రోయ మరుమదానళి ములసఁగ
మాట లాడుదు రొక్కచోటఁ జక్కెరవింటిజాణ తేజకిఁ దియ్యఖాణ మొసఁగ
నీటు సేయుదు రొక్కచోటఁ గేళిని మనో హరుఁ జేడ వలచునో యసిచలింప
తే. నగుదు రొకచోటఁ గుముదసంతతులు విరియ
నిలుతు రొకచోట మెట్టతమ్ములు జనింప
ఖచరగంధర్వకిన్నరాంగనలు మీఱి
బ్రహ్మకొడుకుతపోవనాభ్యంతరమున. 170

సీ. గణిక పోఁకఁ గురంటకము కంటకమిషంబు నను గగుర్పాటొందె వనిత చూడు
సరస మాధవి సేర విరితేనెనెపముతోఁ జెమరించె సురపొన్న చెలియ చూడు
లతకూన గదియఁ బల్లవదంభమున రసాలము రక్తిఁ గనిపించె రమణి చూడు
తనజాతికొమ్మ సెందిన మరుద్గతి బంధు జీవంబు వడఁకె నెచ్చెలువ చూడు
తే. మల్లికాయోగ మంది సంపఁగి సువర్ణ
పుష్పములు పెక్కు మొనయించెఁ బొలఁతి చూడు

మనుచు సకలర్తుశోభితం బైనమునిత
పోవనంబున మెలఁగి రప్పువ్వుఁబోండ్లు.

చ. ఇటువలె జవ్వనంపుమద మెచ్చఁగ నెచ్చెలు లిచ్చ మెచ్చఁ గా
నటు నిటుఁ జెంత వారు చెర లాడఁగఁ గందువమాట లాడఁగాఁ
జిటిపొటిగుబ్బచేల లిలఁ జీఱఁగఁ బల్లఱుఁ జేరఁ జీరఁగా
జటి జపవిఘ్నమోరువఁగఁ జాలక చాలఁ గలంగి యిట్లనున్. 172

శా. ఓలీలావతులార నేఁడు మొదలే యొయ్యారి వీక్షించు న
న్నాలోలేక్షణ యాక్షణంబునన కన్యాత్వంబు దూష్యంబు గాఁ
జూలా లౌ ననుచున్ శపింప మునిరాజుం జూడ శంకించి యిం
దేలా యాటలు సాలుఁ జాలు నిఁక రారే యంచు వా రేగుచున్.

సీ. మగఱాలచికిలికమ్మలు డాయఁ దెలుపెక్కఁ జెక్కులేమని యోర్తు చెలియనడిగె
నీలకాంచీచ్ఛాయ నెరయ నీనూఁగారు మెఱసెనేమని యోర్తు మెలఁత నడిగెఁ
గస్తూరి గరఁగి పైఁ గ్రమ్మనేటిదె చూచుకములనల్పని యోర్తు కాంత నడిగె
నళుకుచేఁ బరుగెత్తి యలసిరా నేమొ యీ యలసత్వమని యోర్తుగలికి నడిగె
తే. దారి నడుచుచు నలజడదాఁకినుక
దారిఃశోత్సాహలై తప్పితారి యతనిఁ
జూచితిమె యంచుఁ జూలాంద్ర సొబగు లెంచి
బ్రమసి యొండొరు నడుగుచుఁ బడఁతు లరుగ. 174

వ. అంత. 175

ఉ. బిందునిరోధ మందుఁ దృణబిందునినందిని తత్తపోవనం
బిందునిభాననంబు గలయిష్టసఖీమణితోడఁ జేరి యం
దంద చరించుచుండె భయ మన్న దొకింతయు లేక మానిసం
క్రందనుఁ డప్పు డాడిన తెఱం గది విన్నదిగాదు గావునన్. 176

వ. ఇవ్విధంబున. 177

సీ. తనతనూసురభిళత్వము ఘుమ్ముమనఁ గ్రమ్ము కొనగంధవహాభావమునిలుఁడొందఁ
దనకాంతిలత లల్లుకొన వనీతరు లెల్లఁ గనకసాలశ్రీలఁ గని వెలుంగఁ
దనమందహాసకుందములకై పిరియునారిని గూర్పు మరుఁడు సారెకును దిరుగఁ
దనకరారుణరుచుల్ ఘనలతాదులఁ దార సిలి నవ్యకిసలయావళుల నింపఁ
తే. దనపలుకు చిల్కపలుకుతోఁ ద్రస్తరింపఁ, దననడలు నెమ్మికొమ్మలఁ దప్పవట్టఁ
దననఖాంశువు లిలకు గందంబుపూయ, రాజఋషిపుత్త్రి వనవిహారంబుసలిపె.

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వనంబులోన నజ్జవ్వని విహరించుచుఁ దనతోడిముద్దులాఁడిం
బోఁడగానక యవ్వాలుఁగంటి యెటువోయెనో యని యొంటిగా నవ్వలం జనిచని.

పులస్త్యదర్శనముచేఁ దృణబిందునిపుత్త్రి గర్భిణి యగుట.

మ. కనకాంగీమణి కంచుగీచినగతిం గంఠంబు మీఱన్ జటాం
తనిరూఢశ్రుతిపాఠ మొందినపులస్త్యబ్రహ్మవేదధ్వనిన్
విని యారక్తజటాధరుం గుశతృణాన్వీతాసనస్థున్ మృగా
జినవాసఃపిహితాంగు నజ్జటిలుఁ గాంచెం దత్సమీపంబునన్. 180

మ. కనుఁగొన్నంతనె కన్యకామణికి లేఁగా నింత గాన్పించెఁ జ
న్నొనలన్ నీలిమ యావరించె ముఖపాండుశ్రీ మిటారించెఁ గు
ల్కునడల్ గొంచెఁ గృశించె మేనరుచి యాలో మించె నారుల్లసిం
చె నురుశ్రాంతి జనించె గర్భము రహించెన్ మించె నిట్టూరుపుల్. 181

క. ఈలాగున బాలామణి, చూలాలితనంబు దనకుఁ జొప్పడిన మదిం
జాలన్ జాలిం బడి యిది, యేలీల ఘటిల్లె హేతు వెయ్యదియొ కదా.

తే. పేరుఋషిగాని మాతండ్రి పేరు పెంపు, గలమహారాజమణి యట్టి ఘనునకడుపుఁ
బుట్టి యే నిట్టిఱట్టొడిఁ గట్టుకొన్నఁ, జెట్ట యని తిట్టరే ప్రోడిచేడె లెల్ల. 183

క. వచ్చినవేళాగుణమో, యిచ్చటియోషధులమహిమ మిటు సేసినదో
మచ్చరమునఁ గన్నెఱిక, మ్మొచ్చెము గన నెవ్వ రిటుల యొనరించిరొకో. 184

మ. కడు లేఁబ్రాయపుఁ బూపచన్నుఁగవ సింగారంబుఁ బోనాడి యీ
కడుపున్ నేనును బోయి మ్రోల నిలువం గన్నయ్య కాపట్య మెం
చఁడె విన్నయ్యలు విశ్వసింపుదురె యేసంబంధమున్ లేని యీ
పడి నావంటిలతాంగికిన్ విధి ఘటించం జెల్లునే యక్కటా. 185

వ. అని చింతింపుచు. 186

మ. స్తనభారానత యై మదావృతసముద్యద్గర్భదౌర్బల్యసం
జనితోచ్ఛ్వాసపరంపరాగతకవోష్ణమ్లానితాస్యాబ్జ యై
కనదాలోకనిరోధిబాష్పకణయై గాఢత్రపాక్రాంత యై
జనకుం జేరి కుమారి యేమియు గణించన్ నేరకున్నంతటన్. 187

క. వంచినతల యెత్తక తన, యంచల నిలుచున్నకన్నెనట్టే యవలో
కించి యొకించుక సంశయ, మెంచి వెఱ వహించి తండ్రి యిట్లనిపలికెన్. 188

ఉ. ఎక్కడఁ బోయి తింతతడ వెవ్వరి కప్రియ మాచరించితీ
వెక్కటినుండు నిన్ను శపియించె నిమేషములోన నీకుఁ జూ
లెక్కరణిన్ ఘటిల్లెఁ దగ వెంచక యింతయకృత్య మెవ్వఁ డే
దిక్కున నుండి చేసె నిది దెల్లముగా వివరింపు మమ్మరో. 189

చ. కుల మపకీర్తిఁ జెంద జనకుండును వెల్వెలఁ బోవ బాంధవా
వలి దల వంపఁ దల్లి వగవం జెలికత్తెలు సిగ్గుసేటులం

గళవళ మొంద నెవ్వఁడును గైకొన కేగఁగ జన్మనష్టిగా
నళుకుఁ దొఱంగి కన్నెఱిక మాఱడి వెట్టుదు రేను కూఁతురా. 190

మ. తలవంపుల్ ఘటియించి తందఱకుఁ గాంతా యింక నీకేలయా
దల వంపన్ వివరింపు మెట్లొదవె నే తద్దౌహృదశ్రీ యనన్
జెలి బద్ధాంజలి యై నడంకుచు భయస్వేదంబుతో మోము వె
ల్వెలఁ బాఱం దనుఁ గన్నతండ్రిఁ గని పల్కం బల్కు దొట్రిల్లఁగన్. 191

శా. ఏ నేపాప మెఱుంగ నాటలకుఁ దండ్రీ యీపులస్త్యాశ్రమ
స్థానాభ్యంతరభూమికిం జని వయస్యాసంఘముం గానక
చ్చో నే నొంటి చరింప నద్భుతముగాఁ జూలేర్పడెన్ హేతువుం
గానన్ నీచరణంబులాన మది జక్కం జూడవే నావుడున్. 192

శా. ఆ రాజర్షివరుండు పుత్త్రివచనం బాలించి ధ్యానావధా
నారూఢాంచితదృష్టిదర్పణముచే నాద్యంతముం జూచి యొం
తే రోమాంచముతోఁ గుమారిఁ గని తల్లీ నిన్ను శోధింప కే
నేరం బెంచితి వంతఁ జెందకుము సందేహంబు దీఱెన్ మదిన్. 193

మ. తనుఁ గన్గొన్నది గర్భ మౌ నని పులస్త్యబ్రహ్మముల్ పల్క నా
తని శాపం బిది నీ వెఱుంగ కెదుటన్ దర్శింప నిల్లైతి విం
దున నీ కేమికొఱంత యంచుఁ దృణబిందుం డప్పుడే పుత్త్రిఁ దో
డ్కొని బ్రహ్మాత్మజుఁ జేరఁ బోయి భయభక్తుల్ మీఱఁగా నిట్లనున్. 194

—తృణబిందుఁడు పులస్త్యదర్శనముచే గర్భిణి యైనతనపుత్త్రిని బులస్త్యబ్రహ్మకొసంగుట.—

సీ. మునిచంద్ర సద్గుణం బున మించు నీకన్య హస్తాభియుక్తి నీ కగు వహింపు
వ్రతిమహేశ్వర సతీత్వము గన్న దీశ్యామ మహీభృత్కుమారిఁ బ్రేమమున నేలు
జటిలభాస్కర చారు సంజ్ఞ యీపద్మిని ఛాయానుసారిణి సమ్మతింపు
మపరాత్మభవనిర్మలాంగి యీమృదువాణి విద్యావతి దయార్ద్రవీక్షఁ జూడు
తే. యోగిచక్రేశ వినుమిప్ప యోజపాణి, శ్రీవిలాసినిఁ బోలుఁ బరిగ్రహింపు
శమధనర్షభ కామితార్థము లొసంగు, సురుచిశుభ రాశి యీబంధుసురభిఁ బ్రోవు.

క. ఆతపమునండె నిలిచి మ, హాతపము లొనర్చి బడలి యరుదెంచిన మీ
కీతరుణి కల్పలతవలె, శీతలసత్క్రియల నింపు సేయక యున్నే. 196

శా. అశ్రాంతశ్రుతిపాఠయత్నజనితాయాసంబు పంచాగ్నిమ
ధ్యశ్రద్ధాసహితప్రకల్పితతపస్యాకార్శ్య మత్యుగ్రయో
గశ్రాంతిస్ఫురణంబు మాన్పఁ గల దీ కన్యాలలామంబు మీ
శుశ్రూషార్థము దీనిఁ గైకొనుఁ డటంచుం బుత్త్రి నర్పించినన్. 197

ఆ. ఆమహర్షి మిగుల హర్షించి రాజఋ, షీంద్రసుతఁ బరిగ్రహించి మామ

సత్కరించి పనుప శౌరికి మామ యక్కా, నధికరణిఁ బొంగుచు నతఁడు సనియె.

సీ. స్నానంబు గావించి చనుదెంచునంతలో జపవేదిఁ దగు రీతిఁ జక్కఁ జేయు
జపనిష్ఠ యొనరించి చాలించునంతలోఁ జక్కఁగా దేవపూజకు సమర్చు
దేవపూజ యొనర్చి తిలకించునంతలో షడ్రసాపూర్ణభోజనము నెట్టు
భోజనం బై కరంబులు గడుగునంతలోఁ బర్ణాజినములచేఁ బాన్పొనర్చుఁ

తే. బాన్పుపైఁ జేరునంతలో బడలి రని మ
నంబునఁ దలంచి తాలవృంతమున విసరి
తొడలపై నంఘ్రు లుంచి యొత్తుచు ననేక
సేవ లొనరించుఁ దపసి కచ్చిగురుఁబోఁడి. 199

ఉ. తోయము లాడుచో నొడలు దోమెడుకూర్మి కొకింత యూఁకటన్
గాయము డయ్య నీక యొడికంబుగ నన్నము వెట్టు బ్రేమునన్
చేయుఁ బగల్ సపర్య లొనరించుటకుం గరఁగెం దపస్వి లేఁ
బ్రాయపుటాలిసేవలఁ గరంగరె యెంతటివారు రాఘవా. 200

చ. పలికినచో నదుత్తరము వల్కెడు కాని బహూక్తు లాడఁగాఁ
దలఁకుట కెప్పు డేది యుచితం బది సేయుటకున్ మనోగతుల్
దెలిసి మెలంగ నేర్చుటకు దీమసమున్ వినయంబుఁ దాల్మియున్
గలుగుట కబ్బి తాపసుఁ డొకానొకనాఁ డలకన్యతో ననున్. 201

విశ్రవోబ్రహ్మజననప్రకారము.

శా. ఓలీలావతి నీగుణంబులకు నాయుల్లంబు రంజిల్లె న
న్నాలోకింపఁగ నైన గర్భమున నీ కస్మాదృశుం డాత్మజుం
డీలోఁ బుట్టెడు నేఁ బఠించు శ్రుతి నీ వేవేళ నాలించి తా
వేళన్ గర్భగుఁ డౌట విశ్రవుఁ డనన్ వీఁ డొప్పు లోకంబునన్. 202

శా. సుధ్యగ్రేసరుఁ డప్రతర్క్యనియమాస్తోకక్షమాయుక్తప
స్స్వాధ్యాయవ్రతశీలుఁ డాగమరహస్యజ్ఞానవైజ్ఞానికుం
డధ్యాత్మార్థవిశారదుం డుభయవంశాధారుఁ డబ్జాక్షపా
దధ్యానార్కవిభానిరస్తతముఁ డీపౌలస్త్యుఁ డబ్జాననా. 203

క. మాతామహుఁడుం బితామహుఁ, డీతనయుని నడకఁ జూచి యుప్పొంగుదు రం
చాతపసి యానతీయ స, తీతిలకము హర్షజలధిఁ దేలుచు నుండెన్. 204

వ. తత్కాలంబున. 205

మ. శుభనక్షత్రమునన్ శుభేక్షగ్రహముల్ సూడన్ శుభోచ్చస్థితిన్
శుభవేళం దృణబిందుపుత్త్రి గనియెన్ శుద్ధాత్ముఁ దేజస్వి నా
త్మభవున్ విశ్రవు నాతఁడున్ సకలవిద్యావైదుషిం దండ్రి నా
త్మభవుం బోలి తపంబునన్ నిలిపె స్వాంతం బంత బాల్యంబునన్. 206

సీ. పూరుషాకారంబుఁ బొందుత్రయీవిద్య బాలత్వ మొందిన బ్రహ్మచర్య
మాలోకగోచర యౌధర్మదేవత ప్రాణంబు లూనిన భవ్యనియమ
మవయవంబులు దాల్చి నట్టివైరాగ్యంబు జంగమస్థితిఁగన్న శాంతరసము
వైయాత్య మొందిన వైదికాచారంబు బ్రాహ్మణ్య మెనయుక్త పాగుణంబు
తే. దానె యన విశ్రవోబ్రహ్మ దల్లిదండ్రు
లనుమతి యొసంగ నొకతపో వనముఁ జేరి
యాశలు జయించి వెలయుభూమీశులీల
నాశలు జయించి తపము సే యంగఁ దొడగె. 207
క. రుచిరజటాగుచి కీల, ప్రచయమువోలం గుశాస్తరణపరివృతుఁ డై
శుచిభావమునఁ దపము సే, యుచు నచ్చిఋతజడదారి యున్నట్టియెడన్. 208
క. ఆమునితనయుఁ గృతేంద్రియ, యామునియోగముఖభావితాంచత్ప్రాణా
యాముని జపఫలితప్రతి, యాముని‌ఁ గని రోమహర్షులైరి మహర్షుల్. 209
మ. శమసౌఖ్యామృతవార్ధిమగ్ను నతనిన్ జామాతఁగాఁ జేయుచి
త్తముతో నుత్తమతాపసుండగుభరద్వాజుండు లేఁబ్రాయమున్
గోమరుం గల్గినపుత్త్రిఁ దోడ్కొని రమాకోకస్తనిన్ దెచ్చి తొ
ల్లి మధుద్వేషి కొసంగ వచ్చుభృగుపోల్కిన్ వచ్చి పల్కెన్ రహిన్. 210
క. వర్ణనిధానమ యీవర, వర్ణిని మత్పుత్త్రి దేవవర్ణిని యనఁగా
వర్ణింపఁ దగిన దిది యా, కర్ణాంతవిశాలనయనఁ గైకొ మ్మనియెన్. 211
సీ. అలమందగమనంబు హంసబోధ మొసంగఁ గొను నభోలక్ష్యగతిఁ బొసంగ
మోవి కెంజిగురు జపావృత్తి వహింపఁ బలుచాయ లష్టాంగ పటిమ నింప
ఘననఖప్రభ తార కాయోగము గణించ నాననం బమృతకరాభ మించఁ
గొమరుఁ జెందుపిఱుందు గురుమహత్త్వముఁ దెల్పఁ జిఱునవ్వు ముక్తాను సరణ
తే. దనతపోరీతి కుచిత మై తగినదేవ, వర్ణినీనామకన్య న వ్వర్ణి దల్లి [దాల్పఁ
దండ్రులయనుజ్ఞ వరియించి తత్సమాగ,మమున సకలగృహస్థధర్మములు నడపె.

విశ్రవోబ్రహ్మకుఁ గుబేరుఁడుపుట్టుట.

శా. ఈలీలన్ స్వగుణానుగుణ్యమతి యాసల్లాలితోఁ గూడి యా
పౌలస్త్యుండు గృహస్థధర్మకలనా పారీణుఁ డై పార్వతీ
లోలంబాలకయందు శంభుఁడు కుమారున్ గన్నయట్లాధరా
స్థూలాంచత్కటియందుఁ గాంచె నొకపుత్త్రిన్ బుణ్యచారిత్రునిన్. 213
చ. అవిరళపుణ్యలీల యగు నాశిశుసంభవవేళ భారతీ
ధవ్రుఁ డరుదెంచి పౌత్త్రుని‌ఁ దప్పక కాంచి ధనేశ్వరుండు వీఁ
డవు నిఁక విశ్రవోమునికు లాగ్రణి గన్నయపత్య మాట నై
శ్రవణుఁ డనన్ జగంబునఁ బ్రశస్తి వహించు నటంచు నేగినన్. 214

చ. ఉపనయనంబు సేసి శ్రుతి యుక్తునిఁ గా నొనరించి శాస్త్రముల్
కృపఁ జదివించి ధర్మ మెఱిఁగించి హితం బుపదేశ మిచ్చి పు
ణ్యపురుషుఁ డైనతండ్రి దను నన్నిట నేర్పరిఁ జేయ నాతఁడుం
దపమున కేగె వంశగత ధర్మము మానరు సాధు లెయ్యెడన్. 215

వ. ఇవ్విధంబున వైశ్రవణుండు తపంబు సేయం జని. 216

క. ఆహుతులఁ బ్రజ్వరిల్లెడు, స్వాహావిభులీల బ్రహ్మవర్చసము దనర్పన్
బాహుళ్యమొంద నియమో, త్సాహంబున నుగ్రతపము తగఁ దొడరించెన్.

మ. ఘనవర్షా జలపాయి యై పటుతటిత్కాంతిచ్ఛటల్ బెంజడల్
దనరన్ మించె సహస్రవర్షము లనంతక్షాంతి వాతాశనం
బున వేయేండ్లు క్రమించె మే నచలమున్ బోలన్ నిరాహారుఁ డై
తను వాశింపక యేండ్లు వేయుఁ గడపెన్ ద్రైలోక్య మౌరా యనన్. 218

సీ. పద్మాప్తగతి వహింపఁగలాఁడు గావున మొనసి పద్మాప్తాభిముఖ్య మూని
మకరసంగతి మీఁద మనుఁ గాన మకరభీకరజలాకరతరంగముల నాని
ఘనవిభావసుసమగ్రత ముందరికిఁ గాంచ ఘనవిభావసుమధ్యగత్వ మొంది
యతనువర్ధనమైత్రి నలరఁ బోయెడుఁ గాన యతనువర్ధనవృత్తి యనధరించి

తే. ఘోరతపములు సేసిమిక్కుటపుమహిమ, లవధరించినమునులు ప్రయోగమనుచు
వర్ణనలొనర్పఁ ద్విసహస్ర వత్సరములు, తపముగావించె విశ్రవస్తనుభవుండు.

వ. అంత. 220

సీ. ద్వాదశద్వాదశాత్మకకిరీటమణిప్రకాండదీధితులు లేయెండ గాయ
భాషాబ్జపత్త్రదృక్పత్త్రాతపత్త్రముల్ స్థిరశరచ్చంద్రచంద్రికల సీన
సురనదీతటిదురుస్ఫురణతోఁ దనతనూవరరుచుల్ బంగారువాన గురియ
బ్రగుణాగమశ్రీలఁ దగుబుధుల్ కిసలయోజ్జ్వలజటాగ్రములనంజలులుదాల్ప

తే. గగురుపాటును వడఁకును గాసిపింప, నెల్లసుమనోవితానంబు నెసఁగి కొల్వ
మంచుజిగిపట్టిపొగడ విరించనుండు, గరుణఁ బౌలస్త్యజనకు సాక్షాత్కరించె.

✽ కుబేరునకు బ్రహ్మ ప్రత్యక్షం బై వరంబు లిచ్చుట. ✽

క. పెన్నిధి వెలెఁ దన కిటువలె, సన్నిధి సేసినకడానిచాయలజేజే
మన్నెదొరపెద్దఁ జూచి ప్ర, పన్నమతిన్ లేచి మ్రొక్కి భయభక్తులతోన్.

పంచచామరము. హరామరాగ్రణిస్తుతావ్యయప్రభావభాస్వరా
స్వరాదినైకలోకసృష్టిశాసనక్రియాదరా
దరాబ్జహీరహారభాస్యుదారదారధీపరా
పరాఖ్యమంత్రభృన్మనోబ్జపద్మినీమనోహరా. 223

క. అని తనుఁ బొగడినమనుమని, వినయమునకు మెచ్చి నలువ వేఁడుము వత్సా
నిను మెచ్చితి వర మిచ్చెద, నని వచ్చితి ననఁ బులస్త్యజాత్మజుఁ డనియెన్.

తే. లోకపతి వైననిన్ను నే లోకపాల, కత్వమును హైమగర్భతఁ గన్ననిన్ను
బహుధనాధీశ్వరత్వంబుఁ బ్రార్థనంబు, సేయుచున్వాఁడఁ గట్టడ సేయుమయ్య.
ఉ. కామితదాయి వైననినుఁ గన్గొనినంత ననంతలోకలో
కామితచింతితార్థము లయారె లభింపవె యంచు వేఁడినన్
దామరచూలి వల్కె ధన నాథపదంబు దిగీశ్వరత్వముం
నే ముద మంది నీకె కరుణించితి దేవత లెల్ల మే లనన్. 226
క. ప్రాగపరదక్షిణములకు, నీగిరిరిపువరుణయముల సృజియించి యుద
గ్భాగమున కొకనిఁ దలఁపం, గాఁ గలిగితి వీవు మేము కౌతుక మొందన్. 227
ఉ. పాలితసత్యధర్మ మగు బ్రహ్మకులంబునఁ బుట్టినట్టినన్
నాలవవానిఁ జేయఁ దగునా యనఁబోకు దిగీశ్వరాళిలో
నాలవవాఁడ వై బహుధనస్థుఁడ వై మనుమంచు మన్ననిన్
లాలన సేసి ధాత యొక నవ్యవిమాన మొసంగి వెండియున్. 228
ఆ. పుష్పకాఖ్య మిది య పూర్వయానము దివ్య, పుష్పకాయమాన పూజ్యమాన
మీవిమాన మెక్కి యెల్లవేల్పులలోన, నీవి మాన కలరు మింక ననుచు.

కుబేరుండు దండ్రియనుజ్ఞవలన లంకఁ జేరుట.

మ. సవిశేషాదరభావ లాడి యజుఁడున్ జన్నన్ ధనేశుండు వి
శ్రవుఁ జేరన్ జని మ్రొక్కి తండ్రి భవదాజ్ఞన్ బ్రహ్మ మెప్పించి యి
ష్టవరంబుల్ గొని వచ్చితిన్ దగునివాసం బాయజున్ వేఁడ నై
తి వినూత్నస్థల మెయ్యదెందు నిలుతున్ దెల్లంబుగాఁ దెల్పవే. 230
ఆ. ఈతిబాధ లేక యింతైనఁ బగవారిఁ, చేతి బాధ లేక చెలువు గలుగు
నట్టిగీము వలయు నానతి యిమ్మన్నఁ, బట్టిమోముఁ జూచి పలికె గురుఁడు. 231
మ. కల దీదక్షిణవార్ధిమధ్యమున లంకానామదివ్యత్పురం
బలఘుప్రాక్తటినీపిటోత్కరమణధుర్యావార్యహార్యశ్వర
ధ్యలసత్కూరఖురాగ్రసాధగతపంకాలేపసంశోభనా
కలితాకాశతరంగిణీతరళరంగత్తుంగభంగాఢ్య మై. 232
సీ. కనకకుంభప్రభాకలన బాలార్కవి భ్రమముఁ జూపెడుగోపురములు గలుగ
భర్మభూమిధరంబు పలురూపులాయెనో యనమించునర్మహర్మ్యములుగలుగ
హీరకాంతులచేతఁ దారకావళిఁ గేరు లసమానలీలాచలములు గలుగ
నగరీందిరాదేవి నడుమఁ బూనినకాంచి కొమరు గాంచినపైఁడి కోట గలుగ
తే. భూరివైడూర్యతోరణస్ఫురితవిపణి, మార్గములు గల్గ స్వర్గసామ్యముగ విశ్వ
కర్మ నిర్మించె నిర్మాణకౌశలమునఁ, రాక్షసార్థంబు మున్నప్పురము కుమార.
క. ముందు ముకుందునిభయమున, నందు నిలువ వెఱచి దైత్యు లందఱు సుతలం
బొందిరి నిర్భయపద మది, పొంది సుఖింపు మని తండ్రి పెల విచ్చుటయున్.

సీ. ఉపవనీరమ మారుతోత్పతత్కుసుమరాజీకైతవంబున సేస లిడఁగఁ
బ్రాకారలక్ష్మివజ్రపుఁజాలతళుకుచేఁ దనమేన మంచిగంధంబుఁ బూయ
భద్రగోపురచరత్పారావతద్విజశ్రేణి పల్కులనె యాశీర్వదింప
రాజమార్గచిరత్నరత్నసౌధశ్రీలు గదురక్తి కుంకుమ గానుక సేయఁ
తే. గెళిభూభృత్పరంపరల్ కేతనాంశు, కాన్తిఁ బావడ లూనము స్వాగ్మధాము
లలితరుచిధూతచంద్రకలంక లంక, రాజసమునఁ బ్రవేశించె రాజరాజు. 235
మ. ధనదుం డీగతి లంకఁ జేరి సురగంధర్వాప్సరస్సేవ్యుఁ డై
తనయాజ్ఞోన్నతి నైరృతుల్ భయముఁ జెందన్ దత్పురం బేలుచున్
జనయిత్రిన్ జనకున్ గనుంగొనఁగ నిచ్చల్ పుష్పకారూఢుఁ డై
చనుచున్ గ్రమ్మఱుచున్ సుఖించె నతులైశ్వర్యం బవార్యంబుగన్. 236
తే. అని యదంభవచోనిగుంభనలఁ గుంభ, సంభవుండు పులస్త్యవంశక్రమంబు
గొంత దెలిపిన విని శ్రీరఘుప్రవీర, వర్యుఁ డిట్లను నాశ్చర్యధుర్యుఁ డగుచు.
శా. ఓవింధ్యాచలగర్వనిర్హరణయాత్రోద్యోగ పూర్వంబు లం
కావాసంబు సురారినాథులనికాయ్యం బంచు మీ రానతీఁ
గా విన్నప్పటినుండి చిత్రరసశంకాసంకులం బయ్యె మ
ద్భావం బంతకు మున్ను తాదృశబలుల్ దైతేయు లెవ్వారొకో. 238
ఉ. ఆదిఁ బులస్త్యవంశభవు లాసురముఖ్యు లనంగ వింటి నే
తాదృశరాక్షసాధికులు దానవు లంతకు మున్నె లంకలోఁ
బాదుక యందు రం చిపుడు వల్కితి రీదశకంధరప్రహ
స్తాదులకంటె వీరవరు లైనసురారులు వార లెవ్వరో. 239
ఉ. వారికి వంశకర్త యగువారి తెఱంగులు వారిపేరులున్
వారిబలోన్నతుల్ పిదప వారు ముకుందున కోడి లంకయున్
జేరక పోవుటల్ జటిలశేఖర తెల్పుము విస్తరించి నీ
చారుసుధారసోపమవచఃకలనన్ జెవు లింపుసెందెడిన్. 240
ఉ. భానునిచే మహాతమముఁ బాయుతెఱంగున మాను మాదృశా
జ్ఞానము మిమ్ముబోఁటిబుధచంద్రులచే నని జానకీబహి
ప్ప్రాణము రామభూవిభుఁడు ప్రశ్న మొనర్ప దరస్మితంబుతోఁ
దా ననియెన్ దథావిధకథావిదుఁ డమ్ముని సమ్మదంబునన్. 241
మ. రవివంశోత్తమ సంశయం బయినచోఁ బ్రశ్నంబు గావింప నే
ర్తు వినన్ నేర్తువు సావధానముగ నిన్ స్తోత్రంబు సేయంగ మా
కు వశంబే పరమేష్ఠినుండియును రక్షోవంశ మాద్యంతమున్
వివరింతున్ వినుమం చగస్త్యుఁ డనుఁ బ్రావృట్కాలమేఘూర్జటిన్. 242

రాక్షసవంశోత్పత్తిక్రమము.

మ. హరినాభీకుహరారవిందమకరందానందనేందిందిరం
బు రహిన్ మించి విరించి యంచితతపస్స్ఫూర్తిన్ జగత్సృష్టిపై
ఖరిఁ బ్రాపించి మహాజలంబు దొలుతన్ గల్పించి తద్రక్షణా
కరకాంక్షన్ సృజియించె సత్త్వముల సంకల్పం బనల్పంబుగన్. 243
శా. ఆసత్త్వంబులు క్షుత్తృడాతురత బ్రహ్మన్ జేరఁగా వచ్చి వి
శ్వాసంబుల్ గనుపింప నేమి యొనరింపన్ మమ్ముఁ బుట్టించి తీ
వో సామీ యిపు డేమి సేయుదుము నా నుత్క్రీశుఁడున్ నవ్వుతో
మీసామర్థ్యముఁ జూత మిజ్జలము నెమ్మిన్ బ్రోవుఁడీ నావుడున్. 244
మ. జలసంరక్ష యొనర్తు మంచుఁ జని యాసత్త్వావళుల్ క్షుత్తృడా
విలభావంబు సహింప కంబుహృతి గావింపంగ నుంకించి యం
చల బ్రహ్మన్ గని కొంచి కొన్ని యనె "జక్షామే"తిధాత్వర్థవా
క్యాలనన్ నీళ్ల వసించుకొన్ని యనె "రక్షామే" శివాగ్వైఖరిన్. 245
తే. అపుడు పరమేష్ఠి జక్షింతు మని పలికిన, జంతువుల యక్షులగుచుఁ బ్రశస్తిఁ జెందుఁ
డనియె రక్షింతు మనిపల్కి నట్టివారి, రాక్షసులుగండనుచుఁ బల్కె రఘువరేణ్య.

హేతిప్రహేతులవృత్తాంతము.

ఆ. రాను యట్టియక్ష రాక్షసకోటిలో, నెంచఁ దగినవీరు లిద్దఱైరి
యెవ్వ రన లయాగ్నిహేతిఁ బోలినహేతి, హస్తదీప్రహేతి యగుప్రహేతి.
క. ఖేటప్రతిసీరులు మధు, కైటభనిభవిక్రమప్రకారులు పటుబా
హాటోపపేటు లాదిని, శాటులు హేతిప్రహేతు లద్భుతహేతుల్. 248
క. వారలయందుఁ బ్రహేతి యు, దారుఁడు కామాదిరిపువిదారుఁడు శ్రితమం
దారుఁడు గుణనందితబ్రుం, దారుం డనపేక్షితార్థ దారుం డయ్యెన్. 249
మ. భయదూరుం డలహేతి తాత వనుపన్ భార్యాకుమారస్పృహా
భయసంగాత్మకుఁ డౌటఁ గాలభగినిన్ భద్రేభకుంభస్తనిన్
భయ యన్దానిఁ బరిగ్రహించె దశదిగ్భాగస్ఫురన్మల్లికా
భయశగపాండురమౌక్తికప్రతతిపైపైసేన గావింపఁగన్. 250
క. ఆశాతోదరి విద్యు, త్కేశుని సంధ్యాబ్దనికటదీపితవిద్యు
త్కేశునిఁ దేజశ్శోచి, ష్కేశునిఁ గనె హేతి ప్రీతి చెన్ను వహింపన్. 251
శా. విద్యుత్కేశుఁడు తోయగాంబుజముఖీవిన్ దాత్మకీర్త్యున్నతిన్
విద్యాభ్యాసివివేకమున్ బలె మహావిజ్ఞానివైరాగ్యము
ట్లుద్యోగస్థునికల్మిలీల హఠయోగోద్భాసియాయుర్గతిన్
ఖద్యోతద్యుతి వృద్ధిఁ బొందెఁ బిత్రురక్షన్ జేసి నానాఁటికిన్. 252

మ. నవవర్షాగమజృంభితాంబుదముచందానన్ మధుస్ఫూర్జితా
టవిలీలన్ బటుయౌవనస్ఫురదవష్టంభంబునన్ బుత్త్రికుం
డు విజృంభించినరీతి హేతి గని సుష్ఠుప్రీతిఁ బ్రాపించి నా
నివయోరూపనిరూఢికిన్ దగినకన్యన్ గాంచు గావింపఁగన్. 253

సీ. కమనీయకమలకోశములతో సమములై కులుకుగుబ్బమెఱుంగుగుబ్బలమర
నసమాననీలోత్పలసమానరుచు లొందికలికిసోయగపువాల్గన్ను లలర
శ్రీనందనస్యందనానందనరథాంగపటిమ విస్తృతనితంబము రహింపఁ
గంజరాగము మీఱు సంజకెంజిగిఁ దీరు వహియించి కెమ్మోవి వన్నె మిగుల
తే. నిరులసరులను బెన్నెఱు లిరవుకొనఁగఁ, దారకస్ఫూర్తిఁ గనసఖీతారకాంతి
సంధ్యవలె మించుసంధ్యాత్మజాలలామఁ, బ్రియకుమారుని కాహేతి పెండ్లిసేసె.

శా. తత్కాలంబునఁ జారుగాత్రి యగుసంధ్యాపుత్త్రిఁ బ్రాపించి వి
ద్యుత్కేశుండు శచీసమేతుఁ డగునింద్రున్ రోహిణీయుక్తుఁ డౌ
సత్కాంతున్ గిరిజావిలోలుఁ డగుపశ్యత్ఫాలునిన్ బోలి య
త్యుత్కంఠోద్ధరతిక్రియన్ మదనదేవోపాస్తి గావింపఁగన్. 255

ఉ. నీలపయోదయుక్చపల నీటున నాథునిఁ గూడి యొప్పునా
సాలకటంకటాయువతి స్వాతిగతాంబుదవృష్టి శుక్తియున్
బోలె నిజేశు తేజమున భూరితరంబుగ నంత గర్భమున్
దాలిచి మందరాచలనితంబమునం దురుసాహసంబునన్. 256

మ. పరు లెవ్వారును గాన కుండ నిజగర్భస్థార్భకున్ దద్ధరా
ధరమధ్యంబున డించి వహ్నిజనితోద్యద్గర్భభారంబు మున్
శరమున్ జేర్చినగంగఁ బోలి సురతేచ్ఛాలోలయై జీవితే
శ్వరుఁ జేరన్ జనెఁ బాప మెంచరు గదా చానల్ రఘుగ్రామణీ. 257

శా. ఆసంధ్యాతనయావిసృష్టశిశు వాస్యాంతస్స్ఫురన్ముష్టియై
యాసన్నక్షితిభృద్గుహాల్ బదులు మ్రోయన్ గాలజీమూతగ
ర్జాసామ్యధ్వని రోదనంబు ఘటియించన్ సాగె సింహాదినా
నాసత్త్వంబులు తద్ధ్వనిన్ బెదరి చెంతన్ జేర లేకేఁగఁగన్. 258

వ. అప్పుడు. 259

సీ. బలుకెంజడలతోడఁ దెలిగన్నెరులవన్నె గలక్రొన్నెలవతంసకంబుతోడ
వలుఁదశూలముతోడ నలినుబ్బునలముబ్బు నెలద్రొబ్బుగరళభృద్గళముతోడ
గిబ్బతత్తడితోడ గిరిరాజు హరిరాజుఁ గరిరాజు నగుమేనికాంతితోడఁ
బునుకకంచముతోడ ననతూపుబన యేపుగన నోపువారబూదిమినుకుతోడఁ
తే. బ్రమథతతితోడఁ బార్వతీ ప్రమదతోడఁ, గరిముఖాదికుమారవర్గంబుతోడ
శివుఁడుమంథానగిరితుంగశృంగవీథిఁ, జెలువు మీఱంగ స్వారి వేంచేయునపుడు.

సుకేశుం డను రాక్షసునివృత్తాంతము.

క. వాపోయెడుసంధ్యాతన, యాపత్యముదిక్కుఁ జూచె నభవుఁడు కారు
ణ్యాపారసుధాపూర, వ్యాపారకటాక్షవీక్షణాతిశయమునన్. 261

క. అంగజహరుఁ గని ప్రియ మెస, యంగ జగజ్జనని గిరిజ యవధారహితా
డంగద యాపసిపాపని, యంగదఁ బాయంగఁ జేయ నర్హం బనినన్. 262

మ. ప్రియురా లాడినమాట దాఁటక పురస్త్రీచిత్రకతూళనా
క్షుయదుర్ధర్షశరుండు శంభుఁడు దయాంచద్బుద్ధిఁ దద్బాలుఁ జూ
చి యమర్త్యత్వము మాతృసన్నిభవయశ్శ్రీస్ఫూర్తియుఁ విశ్వది
గ్జయతేజంబు నభశ్చరత్పురముఁ గల్గంగా వరం బిచ్చినన్. 263

శా. శ్రీగౌరీజలజాయతాక్షి పలలాశిశ్రేణికిం గూర్మి స
ద్యోగర్భాతిశయప్రసూతులును సద్యోయౌవనప్రాప్తి స
ద్యోగాఢప్రతిభాపరాక్రమజయోద్యోగంబు లిచ్చెఁ లస
ద్యోగారూఢమనఃప్రసన్నుఁ డగుకాంతుం డట్టులౌఁ గాకనన్. 264

క. దేవికి వేడుక యన్న నని, దేవరయును వరము లొసఁగ దేవరఁ గనుచుఁ
దేవియు సాటికి బేటికి, దీవింపఁగ దైత్యశిశువు తేజము నొందెన్. 265

చ. జనని సుఖంబె కోరి కని శైలతటంబునఁ బాఱవైచి పో
యినశిశు వేడ వానికి యతీంద్రులకుఁ గన రానివేలుపుల్
గనఁబడి కోర నేరఁ డసి గాఢవరంబు లొసంగు టేడయ
ద్దనుజునిపూర్వజన్మసుకృతం బెటువంటిదొ కాక రాఘవా. 266

ఉ. ధారుణిలో నరక్షితుఁడె దైవసురక్షితుఁ డందు రార్యు లా
వా రది యట్టు లుండె రఘువంశసుధాంబుధిచంద్ర వింటివే
యారజనీచరార్భకుఁడు నంత సుకేశుఁ డనఁ బ్రసిద్ధుఁ డై
గౌరియు శంభుఁడుఁ బనుపఁ గా శివదత్తపురానువర్తి యై. 267

సీ. జలజాతరాగమండలపిచండిలమండ లావిష్టుఁ డగుభాను ననుకరించి
తపసియదివ్యరత్నవిమానసంచరిష్ణుత నిర్వహించుజిష్ణుని హసించి
బహుయోజనాయతప్రథమానరథమెక్కి చరియించుపూర్ణిమాచంద్రుఁ దెగడి
కనకాచలాంగసంగతపతంగపతంగ వాహనుం డగువిష్ణువైఖరి నగి

తే. గగనబహుపాద్ధరారుహాగ్రము స్వకీయ, పురమణీదీప్రవప్రగోపురవిభామ
తల్లికావల్లికాశ్రేణు లల్లికొన సు, కేశుఁ డలరారె నంబరకేశుకరుణ. 268

క. ఆమనుజాశిస్తోమల, లాముసికీర్తిప్రతాపలావణ్యంబుల్
గ్రామణి యనుగంధర్వ, గ్రామణి దిలకించి కౌతుకం బలరారన్. 269

సీ. వేణికారుచిఁ గృష్ణవిభవంబు వహియించి ముఖదీప్తిఁ బూర్ణసోముని గ్రహించి
తనుకాంతిఁ గనకగర్భసిరూఢిఁ బ్రాపించి స్తనలీల గిరిజాతఘనతఁ గాంచి

వరనాభిగతి దేవవల్లభోన్నతి నొంది మధ్యరీతి ననంగమహిమఁ జెంది
కటితటస్ఫురణఁ జక్రహితాభ్యుదయ మూని నడలచే శిఖివాహనటన మూని
తే. సౌరభంబున సుమనఃప్రసక్తి మీఱి, యఖిలసుమనోగుణంబుల నతిశయించు
దేవవతి యనుతనకన్యఁ దెచ్చి యిచ్చె, నలసుకేశాఖ్యునకు భానుకులవరేణ్య.

సుకేశుండు దేవవతిని వరించి మాల్యవదాదులం గనుట.

శా. రక్షోరాజ్యరమావధూటి యనఁగా రంజిల్లునప్పద్మప
త్రాక్షిన్ బెండిలియై సుకేశుఁ డధనుం డర్థంబుఁ బ్రాపించిన
ట్లక్షీణస్పృహ మించె నద్దివిజకన్యారత్నముల్ నిర్జరా
ధ్యక్షుల్ జెందుపులోమజన్ దెగడె దివ్యద్భోగభాగ్యోన్నతిన్. 271
చ. కరియుఁ గరేణువున్ బెనఁగుకైవడి నిచ్చలు హెచ్చుమచ్చికల్
దొరసి సుఖించువారలకుఁ దోడనె పుట్టిరి పావకత్రయ
స్ఫురణఁ ద్రిలోకసంగతిఁ ద్రిపూరుషమంత్రగతిన్ ద్రినేత్రవై
ఖరిఁ ద్రిగుణంబులున్ బలెఁ ద్రికాలములట్టుల ముప్వు రాత్మజుల్. 272

మాల్యవదాదిరాక్షసులచరిత్రము.

మ. వియదంభోమరుదున్నతిన్ వెలయునవ్వీరత్రయిన్ సద్విరా
జియశోనిర్మలమాల్యవంతుఁ డన మించెన్ మాల్యవంతుండు ద్వి
ట్చయసంపత్కుసుమాలి నాఁదదనుజాంచత్ఖ్యాతిఁ గాంచెన్ సుమా
లియుఁ దేజోవిజితాంశుమాలి యయి పొల్చెన్ మాలి తద్భ్రాతృతన్. 273
శా. ఆరక్షస్త్రితయం బుపేక్షితమహావ్యాధిత్రయంబున్బలెన్
దారుణ్యంబు వహించి తండ్రికరణిన్ దా నెంతయున్ దేవతా
కారుణ్యంబులఁ గామితంబులు గనంగా నెంచి యంచత్తపః
ప్రారంభంబు వహించి కాంచనగిరిప్రత్యంతశైలస్థమై. 274
శా. కీలాలం బని నీరు గ్రోలురహి నుక్కించెన్ బలాశంబు లం
చాలోకించుట మానెఁ బర్ణముల మధ్వాఖ్యన్ బ్రవర్తింపఁగాఁ
జాలించెన్ విరితేనె చాయ దొరయన్ జన్నన్ రవిద్రోహుఁడు
శ్శీలం బౌ నని రాక్షసత్రయి విసర్జించెన్ దరుచ్ఛాయయున్. 275
మ. అతిలోకం బగుతాల్మితోఁ దపము లిట్లారాక్షసుల్ సల్పఁగా
యతిలోకం బరు దందె నంతటఁ దదీయప్రాంచితాచారసూ
నృతసంభావ్యమహాతపోజనితవహ్నిజ్వాలికామాలికా
హతి ముల్లోకములున్ దపింపఁ గని భాషాధీశుఁ డుద్భ్రాంతుఁడై. 276

మాల్యవదాదులకుఁ బ్రత్యక్షుఁడై బ్రహ్మ వరంబు లొసఁగుట.

సీ. పలలభోజనతపోనలము వేఁడిమి నంచ తేజిబంగరుఱెక్క తెజరిల్ల
దోషాచరతపోగ్నిధూమాళి భారతీ ధవళాక్షికొప్పుపూదండ లాన

దనుజత్రయీతపోదమునస్ఫులింగముల్ మహనీయముకుటాగ్రమణులనోరయ
దైత్యమూర్ధన్యమూర్ధజతప్తశిఖశిఖా చయముచే సావిత్రిమెయి సెమర్ప
తే. నుగ్రనిష్ఠాగరిష్ఠులై యుగ్రమహిమ, నుగ్రతపములు గావించు చున్నరాక్ష
సాగ్రణులచెంత కరుదెంచి యట్టికాంచి, వెఱఁగుమించి విరించిదీవించియనియె.

ఉ. ఇంకఁ బ్రయాస మొంద వలదే మిముమెచ్చితిఁ గోర్కు లిచ్చెదన్
శంకఁ దొఱంగి లెం డసుర శంకరులార యటంచు భారతీ
పంకజలోచనాకచవిభాసురకేసరవాసనాగతా
హంకరణాళిఝుంకరణహారిమృదూక్తుల నాన తిచ్చినన్. 278

మ. అమృతాంభోధితరంగఘుంఘుమురవ్రోద్యత్తన్మృదూక్తిన్ గత
శ్రము లై కన్నులు విచ్చి రాక్షసులు సాక్షాత్కార మై యున్నబ్ర
హ్మముఖాంభోజముఁ జూచి లేచి భయకంపావాప్తి సాష్టాంగదం
డము లర్పించి నుతించి రి ట్లని లలాటన్యస్తహస్తాబ్జు లై. 279

మ. పురుషుం డంచుఁ బరేశ్వరుం డనుచు వేల్పుంబెద్ద యంచున్ మహే
శ్వరుఁ డంచుం బరమాత్ముఁ డంచు శ్రుతిశాస్త్రిజ్ఞానపారీణు లే
ర్పఱుపం జాలక పెక్కుభేదముల నేభవ్యాత్ము నూహింతు రా
పరమేశున్ నినుఁ గొల్తు మేము శుభముల్ ప్రాపింప నశ్రాంతమున్. 280

శా. ఆశాస్యంబులు నీవలెన్ నతుల కీయన్ జాలు జేజే గలాఁ
డే శశ్వత్కృప మాయెడన్ నిలిపి తండ్రీ ప్రోచెదేనిన్ సమ
స్తాశాధీశజయప్రతాపములు దీర్ఘాయుస్సదారోగ్యవి
ద్యాశాలిప్రతిభల్ పరస్పరహితత్వంబున్ బ్రసాదింపవే. 281

క. ప్రభవిష్ణుల మై యొందును, నభివృద్ధి వహింతు మనుచుఁ బ్రార్థించినఁ బ
ద్మభవుం డాదరమున న, య్యభిమతము లొసంగి చనియె నాత్మీయులతోన్.
వ. అంత. 283

మాల్యవదాదులు లోకంబుల బాధించుట.

శా. భాషానాథవరప్రదానవిలసద్బాహాబలాటోపు లై
దోషాటాధిపతుల్ మదాంధత సుధాంధోముఖ్యులన్ గెల్చి త
ద్యోషారత్నములన్ గ్రహించి మునులన్ దూలించి సాధ్యాదులన్
రోషాగ్నిన్ దపియింపఁ జేసి సురవైరుల్ మెచ్చ వర్తించినన్. 284

సీ. పట్టు గానక బయల్ వట్టి రాదిత్యులు ఖచరులత్రోవలు గట్టువడియె
దీను లై గరుడులు దెస సెడి పాఱిరి తుషితులు బడలికతోఁ దిరిగిరి
వసువులు పేదలవలె గాసి చెందిరి గమిఁ బాసి రుద్రులు గాడుపడిరి
యడ్డగింపులకు లోనైరి మరుత్తులు చేరిరి గిరిగుహల్ సిద్ధవర్యు

తే. లోడి గంధర్వు లూడనిఁబాడి రచ్చరలకుఁ జెఱ లుప్పతిలె మహారాజకులకుఁ
గలిగెఁ దలగంప దింపనివలసపాటు, రాక్షసులు సేయురాయిడి రఘువరేణ్య.

క. నిరయగతు లైన ప్రాణుల, కరణిఁ రక్షకుని నొకనిఁ గనక సుకేశా
సురసుత బాధితభువనాం, తరగతు లాపదలఁ బడిరి తత్కాలమునన్. 286

శా. ఆరాత్రించరశేఖరుల్ ముగురు నిట్లాదిత్యహృద్భీకర
స్వైరస్ఫారవిహారులై తమకు భూస్వర్గంబులీలన్ మనో
హారం బౌనగరం బొనర్చుటకుఁ గానర్థించి శిల్పప్రభా
ధౌరేయుం డగువిశ్వకర్మఁ దలఁపన్ దద్ధన్యుఁ డేతెంచినన్. 287

ఉ. మాల్యవదాదు లిట్లని రమర్త్యులకల్మియు బల్మి కీర్తిబా
హుళ్య మెఱింగి వారికి యథోచితగేహము లీవొనర్పఁ బ్రా
బల్యముఁ జెందె. నీచతురభావము దిక్కుల నోయి శిల్పకౌ
శల్యనిధాన మాకు నిఁక సద్గృహముల్ రచియింపఁగాఁ దగున్. 288

మ. హిమవత్పర్వతపాళిమీఁద నయినన్ హేమాద్రిపై నైన మం
థమహీధ్రాగ్రణిమీఁద నైనఁ గలధౌతక్షోణిభృచ్ఛృంగతుం
గమణీగోపురసౌధయూథములు గల్గన్ మాకు నిర్మింపు గే
హము లంచున్ వచియింప నయ్యమరశిల్పాచార్యవర్యుం డనున్. 289

విశ్వకర్మవచన మెఱింగి మాల్యవదాదులు లంకఁ జేరుట.

ఉ. దక్షిణవారిరాశితటధారుణి భాసుర మాఁ ద్రికూటనా
మక్షితిభృద్వరేణ్య మసమానమణీమయసానుసంపదన్
దక్షిణదిక్త్రికూట మనఁ దద్గిరిశృంగమునం దొనర్చితిన్
రాక్షసులార ము న్నొకపురం బసురేంద్రునియాజ్ఞ పెంపునన్. 290

వ. అదియును షష్టియోజనవిస్తీర్ణంబును శతయోజనాయతంబును వినిర్మలముక్తా
ఫలనిర్మితనర్మహర్మ్యచ్ఛవిచ్ఛటాధవళితహరిదశ్వహరిత్తురంగంబును నుత్తుంగ
గోపురోపరిద్వారాంతరస్థాపితకాంచనపాంచాలికాబాలికాస్తనాంతరక్షౌమప
టోత్తరీయాయితవియత్తటినీతరంగంబును వాసవకృతత్రాసనిరాసార్థవనరాశిస
మానీతకలధౌతగిరిపోతతులితలలితమణిమయక్రీడాచలవిరాజమానంబును నిజ
వైభవాధఃకృతసమగ్రసౌభాగ్యలక్ష్మీప్రార్థనానిమిత్తసమాగతభోగవతీపురవ్యాం
జకపరిఖాయితాంభోధిగతాత్మప్రతిబింబంబును శతకోటిశివాలయనీలప్రాకారజా
లప్రభాభిధముధాభ్రమరసముదయారుణకమలాయితకమలహితమండలంబును
నాయికోచితమరకతమణిమయఘనసివసనకనకవసనగగనలక్ష్మీప్రకల్పితపుష్పోప
హారాయితతారాప్రతానంబును వనపవనచలితలతాప్రతానపతత్ప్రసూనపరిమళ
మిళితపరాగవాసితాజాండకరండంబును సమస్తవస్తువిశేషంబులకు జన్మనివాసం
బును నఖిలవిభవలక్ష్మీవిలాసంబులకు వీడుపట్టును నైకనుపట్టునట్టుగాఁ గంకాది

శకునదుష్ప్రవేశంబును డంకాగ్రవిచ్ఛిన్నచతుర్దిశావకాశంబును నగు త్రికూట
శిఖరిశిఖరప్రదేశంబున స్వర్గలోకవస్త్వోకసారాదిదిక్పాలపురంబులు నిర్మించియా
ఆతేటసశిల్పనైపుణ్యంబు మెఱసి నిర్మించినయాలంకాపురంబు మీకాపురం
బునకుం దగు నందు నిలువుం డని వెండియు విశ్వకర్మ వారలం గనుంగొని. 291

శా. లంకాదుర్గముఁ జేరి శాత్రవులకున్ లక్షింపఁ గా రాక ని
శ్శంకఖ్యాతి గనం గలా రని గణించన్ శిల్పిసమ్రాట్సుధా
సంకాశోక్తుల నుత్సహించి బహురక్షశ్శ్రేణితో దోర్బలా
హంకారంబునఁ జేరి రప్పురి నిశాటాధ్యక్షు లొక్కుమ్మడిన్. 292

మాల్యవదాదులు వివాహమై పుత్త్రులం గాంచుట.

శా. ఆలేఖద్విపదగ్రగణ్యులభుజాహంకారతేజోవయ
శ్శ్రీ లెల్లం దిలకించి నర్మద యనం జెల్వొందుగంధర్వసు
శ్రీలావణ్యగుణాభిజాత్యముల హ్రీశ్రీకీర్తులన్ బోల్పనౌ
స్త్రీలన్ ముగ్వుర నిచ్చె నాత్మసుతలన్ జ్యేష్ఠానుపూర్వంబుగన్. 293

తే. నర్మద వళిప్రహాసిత మహోర్మికలిత, నర్మద సుపర్వసతి యయ్యుదుర్మదులకు
నసురులకు నెట్లొసంగెఁ గన్యకల ననకు, కలిమిగుణ మట్టి దిక్ష్వాకుకులవరేణ్య.

చ. మరుఁడు త్రిలోకమోహకరమాత్రనిగుంభితమార్గణత్రయిన్
దరుణులు గా నొనర్చి భువనత్రయభీకరరాక్షసత్రయిన్
మరులున ముంప నంపెనో యనన్ దగునజ్జవరాండ్ర ముగ్వురన్
బరిణయమై యమర్త్యులక్రమంబున వారు సుఖించి రెంతయున్.

వ. అంత. 296

క. సుందరి యనునిజసుందరి, యందుఁ గనియె మాల్యవంతుఁ డాత్మజ నొకతెన్
నందనుల నేడుగుర విను, మందఱనామములు దశరథాత్మజతిలకా. 297

మాల్యవదాదులకు వజ్రముష్ట్యాదిరాక్షసులు పుట్టుట.

మ. అనిశక్రోధుఁడు వజ్రముష్టియు విరూపాక్షాఖ్యుఁడున్ దుర్ముఖుం
డును సుప్తఘ్నుఁడు యజ్ఞకోపుఁ డనువాఁడున్ మత్తుఁ డున్మత్తకుం
డన లానామకుమారియున్ బొడమినన్ హర్షించె నమ్మాల్యవ
న్మనుజాశీంద్రుఁడు పుత్త్రవంతుఁడును సంపన్నుండునై రాఘవా. 298

క. కేతుమతి దృష్ట్మసాంగజ, కేతుమతి సుమాలిసతి శుకీవాణి తనూ
జాతలఁ దనుజాతులఁ గనె, సీతాధిప వారిపేళ్లు సెప్పెద వినుమా. 299

వ. సుప్రహస్తుం డనన్ దగుప్రహస్తుండును రణస్థలాకంపనుం డగునకంపనుండును
సురవికటుం డగువికటుండును విధ్వస్తశత్రురథన్యస్తశకటీముఖుం డగుశకటీ
ముఖుండునున్ బరుషరుషానలధూమ్రాక్షుం డగుధూమ్రాక్షుండును నుద్దండ

భుజాదండుం డగుదండుండునున్ జతురంగబలాక్రాంతసుపార్శ్వుండనన్ దగుసు
పార్శ్వుండును నశనిసంహ్రాదియగుసంహ్రాదియున్ దనుప్రభాప్రహాసితోద్దీప్రఘు
నుండగుప్రఘునుండునుమాగధీభూతసుస్తవశ్రవణసముదానకర్ణుం డగుభాసక
ర్ణుండులున్ బుట్టి దిట్టతనంబున్ జేపట్టి రట్టిఱట్టడివీరులకుఁ దోఁబుట్టువులై భా
లయున్ బుష్పోత్కటయున్ గైకసియున్ గుంభీనసయు ననన్ దగుకన్నెలు
చెన్నువహించి రంత. 300

మ. వసుదావ్యాపకమాంబుదప్రతిమదివ్యద్గాత్రుఁ డమ్మాలియున్
వసుదారిద్ర్యయుతుండు పెన్నిధులఁ జెందన్ గోరుచందంబునన్
వసుదాభామినిఁ గూడి శౌర్యనిధులన్ వాంఛించి విద్విడ్విభా
వసుదాయాదులఁ గాంచెఁ బుత్త్రులఁ జనుర్వారాశిసంకాశులన్. 301

క. సరసుం డనలుఁడు ననిలుఁడు, హరుఁడున్ సంపాతి యనఁగ నల్గనలున్నరున్
బురుషార్థంబులవలె నొ, ప్పిరి రాఘవవారె కద విభీషణుమంత్రుల్. 302

మ. ఇటు లమ్మాల్యవదాదు లాత్మజులతో నింద్రాదిదిక్పాలకో
త్కటసంపద్గరిమంబుతోఁ ద్రిభువనత్రాసప్రదోద్యద్భటో
ద్భటధాటీఘటితార్భటీపటిమతోఁ దా రందఱున్ గూడి ము
న్పటిలీలన్ గరుడోరగామరమునీంద్రశ్రేణి బాధింపఁగన్. 303

సురలు మునులును శివునిపాలి కరిగి యసురులం బరిమార్ప వేఁడుట.

ఉ. వారియుపద్రవంబున నివారితవైభవులై సమస్తబృం
దారకులున్ వసింపఁ దగు తా వికనెయ్యది యేది త్రోవ యె
వ్వారికి విన్నవింపుదము వైరులరా పని చింతఁ జేసి యి
బ్బారి పురాపహారి యెడఁ బాపఁ గలాఁ డని నిశ్చితాత్ములై. 304

తే. శ్వేతరుచిభూతిఁ దగి భవ్యశృంగకలనఁ, దనరి గజముఖసంయుక్తిఁ గని యనంత
పాదకటకాప్తి నెంతయు బాగు మీఱి, శివునివలె నున్నకైలాసశిఖరిఁ జేరి.

సీ. అహిరాజభూషణుం డైనయీవేల్పు మా యహిభయం బేరీతి నడఁచు ననక
యెప్పుడుఁ గుత్తుక విషం బిడుకొని మాటాడు నితనిమాటలు నమ్మఁ జెట్టు లనక
తనవారితనముతోఁ గనుఁ బుణ్యజనుల నీ యన పుణ్యజనవైరి యౌనె యనక
త్ర్యంబకుం డితఁ డనేకాంబకుల్ దేవతారిపు లెట్టు వారి నిర్జించు ననక

తే. యలసుకేశకుమారసంహారమునకు, నెట్టు లోడఁబడు నితఁ డనకింద్రముఖ్యు
లటుల యాపన్నులై భద్రవటమునీడ, నిండుకొలువున్న పార్వతీనేతఁ గనిరి.

క. కనివినయముభయమును బెనఁగొనఁ గరములు మొగిచి శివునకును బహుసాష్టాం
గనమస్కృతు లొనరించి యి, ట్లని పొగడిరి మునులఁ గూడి యమరేంద్రముఖుల్.

మత్తేభగర్భితసీసము.

అభవకందర్పమదాపహానలదృశా పద్మారికోటిప్రభా జోహారు

సుకవిసంస్తుత్యరజోగుణేతరమతీ గౌరీవధూనాయకా జోహారు
ప్రభవకుంభీంద్రవిభంజనక్రమ హరీ బ్రహ్మాదిదేవాధిపా జోహారు
త్రిభువనాధీశ్వర దేవసంయమిమనఃపూజావిధేయాత్మకా జోహారు
తే. చంద్రశకలశిరోవతంసక జోహారు, సురధరాధరకోదండధర జోహారు
శరధికన్యామనోహర శర జోహారు, ప్రణతరక్షావిచక్షణేక్షణ జోహారు. 308
చ. రతిపతివైరి శంకర పరాకు సుకేశసురారినందన
త్రితయముచేతి బాధ నతిదీనుల మై గతి మాలి లోకసం
తతులకు దిక్కు నీ వగుటఁ దావకపాదము లాశ్రయింప వ
చ్చితిమి దయాప్రసక్తిమముఁ జేకొని విన్నప మాదరింపవే. 309
ఉ. కాలిచి రాశ్రమావళులఁ గార్ముకముక్తశరాగ్నికీలలం
ద్రేలిచి రెల్లదేవతల భీరులఁ జేసిరి సిద్ధముఖ్యులం
దాలిచి రుగ్రరూపములు దైవగృహాంతరగోపురాదులన్
గూలిచి రేమి చెప్పెదము క్రూరసురారులచెయ్వు లీశ్వరా.
సీ. పద్మాసనస్థులై ప్రణవంబు నొడువుచు ముక్కుఁ బట్టఁగఁ బాసె మునివరులకు
నేపట్ల నైన స్వాహాపూర్వముగ హవ్య మగ్ని వేల్వఁగఁ బాసె యజ్వలకును
హవిరన్న కాంక్షనే సవనకర్తృగృహంబు దేఱి చూడఁగఁ బాసె దేవతలకు
గుహలలో నొంటిగాఁ గూర్చుండి నీపాదచింత సేయఁగఁ బాసె సిద్ధులకును
తే. చేఁ గురుకులవాసంబుఁ జేసి శ్రుతులఁ, జదువుకొనఁ బాసె నీ బ్రహ్మచారులకును
బార్వతీనాథ మాల్యవత్ప్రముఖదైత్య, శేఖరులు సేయునాజ్ఞావిశేషమునను.
ఉ. ఏమె యజాచ్యుతేశ్వరుల మేమె దినేశహుతాశనక్షపా
కాముల మేమె యింద్రయమకంధివరేణ్యుల మంచు భీమసం
గ్రామకుతూహలంబున జగత్త్రయమున్ బడలించురాక్షస
గ్రామణులన్ హరించి మముఁ గావఁ గదే శివ యంచు మ్రొక్కినన్. 312
శా. ఆముక్కంటి దరస్మితంబున సుపర్వాధీశులన్ జూచి మీ
కో మోమోటము లేక తెల్పెద నవధ్యుల్ రాక్షసుల్ వారలన్
నే మర్దింపఁగ నోప వారిఁ గెడపన్ నేర్చున్ ముకుందుండు మీ
రీమంత్రం బెద నమ్మి శౌరిఁ గనఁ బొం డిష్టార్థముల్ సేకుఱున్. 313
క. దితిజాహితుచేఁ దక్కఁగ, నితరులచేఁ జెడరు వార లిది నిజ మని య
య్యతనుహరుం డాడిన నా, శ్రితహిత మొనరింప మీకె చెల్లు నటంచున్.

ఇంద్రాదులు విష్ణునియొద్దకుఁ బోవుట.

శా. ఆకైలాసనివాసు వీడుకొని కార్యైకాతురత్వంబునన్
నాకార్యాదులు పోయి బాడబశిఖిప్రజ్వాలికాసంగతిన్

బైకిఁ బొంగుచు ఫేనమాలికలతో బల్ మ్రోఁత యుర్ గన్న క్షీ
రాకూపారముఁ జేరి తజ్జలధిమ ధ్యద్వీపదేశంబునన్. 315

సీ. కడలిరాయఁడు మిన్న గలమిన్న గమి డాఁప ఘటియించుబంగారు కణఁజ మనఁగ
జలధిమధ్యమునందు జనియించినసహస్ర పత్త్రిశోభితహైమ పద్మ మనఁగఁ
దెలిదీవిపుడమిము ద్దులగుమ్మ నిజవలగ్నమునఁ బూనుసువర్ణ ఘంట యనఁగఁ
బాథోధిసుతవీడు పట్టుచొక్కపుగుడా రంపుహొంబట్టుసరాతి యనఁగ

తే. నలువు మీఱినవైకుంఠ నగరిపసిఁడి, కోటఁ బొడగాంచి మ్రొక్కుచు గోపురంబు
దఱియఁ జొచ్చి మహోన్నత గరుడకేతు, రాజి నలరారుహరిహజారంబుఁ జేరి.

చ. తెలిమగరాతికంబములఁ దీఱినబంగరుకీలుబొమ్మగుం
పులకు మెఱుంగుఁగొప్పుసాల పుల్ మొలపించెడుకప్పురాలలో
పలఁ గలకల్వచప్పరపు వన్నెలఁ జెన్నగునొక్కమేడలో
నలరుచు నేకతంబ కొలువైనహరిన్ విని రాదిశాధిపుల్. 317

క. విని సమయ మౌనొ కాదో, యని యించుక నిలిచి యచట నవసరపుఁజెలిన్
గని స్వామికి మాయాగతి, వినిపింపం దగు నటంచు వేఁడిన నదియున్. 318

సీ. తిలకంబు దిద్ది దిద్దితిఁ జూడు మనురమా సుదతిచెక్కుల నీడఁ జూచువాని
మొనపంటమడుపు వేఁడిన సీశ యొసఁగ నందుచుఁజులుక్కనమోవి నొక్కువానిఁ
దనచిన్నెలకును జక్కనిమొగం బటు వెట్టుకొనినభూసతి వేఁడు కొనెడువాని
వారియింతులకు మర్వాదు తానె ఘటించి, నలిరేఁగి పోరాడ నవ్వువాని

తే. నిచ్చఁ బరిపూర్ణకాముఁడై హెచ్చువాని
నచ్యుతునిఁ గాంచి మ్రొక్కి యింద్రాదిసురలు
దేవ యరుదెంచినా రంచుఁ దెలిపినంత
శీఘ్రమునఁ దోడితెమ్మని సెల వొసంగె. 319

క. ఆవిశ్వంభరుననుమతి, ద్వారికు లెఱిఁగి పనుపఁ దత్పరమతులై
దేవతలు సన్నిధికిఁ జని, సేవించిరి శుక్రశిష్యజిష్ణుల్ విష్ణున్. 320

వ. ఈచందంబున శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గనందకధరుండును భక్తజనానందకరుండును నగునద్దయాకరునకు నభివందనంబు లొనర్చి బృందారకు లిట్లని యభినందించిరి.

దేవతలు మాల్యవదాదిరాక్షసోపద్రవమును విష్ణుదేవునకు విన్నవించుట.

సీ. దండంబు శార్ఙ్గకోదండోగ్రకాండప్రకాండఖండితదైత్యకాండ నీకు
జోహారు మదగజద్రోహోగ్రహావహాగ్రాహచ్ఛిదాహవోత్సాహ నీకు
వందనం బరవిందమందిరామందిర త్సుందరోరస్స్థలాళింద నీకు
జేజే హరాజాదిరాజీవపూజాస మాజోచితాంఘ్రిపంకేజ నీకు

తే. బహుళనమస్కారములు చక్రపాణి నీకు, నైకసాష్టాంగములు జగన్నాథ నీకుఁ
బ్రణతిశతములు సురసార్వభౌమ నీక, నంతసేవాంజలులు సదానంద నీకు.

ఉ. దానవవీరు లైన యసధారు సుకేశతనూభవుల్ మహా
గ్రానలదీప్తవిగ్రహు లుదగ్రులు మువ్వురుఁ గూడి లోకసం
తానము గాసి చేసెదరు తద్వ్యథ లోరువ లేక మిక్కిలిన్
దీనతఁ జెంది యిం దరుగు దెంచితి మాపదఁ బాపవే కృపన్. 323

సీ. పురభేదియు శతకచ్ఛేది యన మించు హారుభుజావైభవం బనఁగ నెంత
నగనుతుల్ జిష్ణుకీర్తిఁ దాల్చి యరూపుఁ డౌ శార్ఙ్గకోదండునిసత్త్వ మెంత
ఘోరుచే నగహ్యాతనురీతి నై యజాఖ్యకాస్పదమైనవేల్పు రాజస మదెంత
పాకశాసనమూర్తియు జంభవిఘాత మొనరించి యలరువృద్ధశ్రవుబలిమి యెంత
తే. యితరసుమనోగణములయహీనసమర, కర్కశత్వమ దెంత తని గణుతి సేయ
నసురముఖ్యులు దామె బ్రహ్మాదిదేవ, వరుల నందఱ మించినవార మనుచు.

సీ. నిగనిగ ధనుర్గుణము మోపు నెగ నిండఁ దీసిన, దివిజారివరుల కాయువులు నిండు
బలుగదయు బూనసి నీవు బాణముల్ వఱపిన విమతసైనికులప్రాణములు వఱచుఁ
గడిమిమీఱ నీవు చక్రముఁ గేల నంటిన రాక్షసగుప్తచక్రము గలంగు
నలిరేఁగి పాంచజన్యము నీవు పూరింప నహితజన్యములు జన్యములు మాను
తే. గరుడవాహన ముక్కులోకములు ప్రోగడ, నందకముఁ బూని కలనికి నడచితేనిఁ
గాంచ కెవ్వాఁడు నిన్నెదిరించువాఁడు, తామసము సేయ నేల రావే ముకుంద.

విష్ణువు సురల కభయం బొసంగుట.

వ. అని యమరసన్నుతులయి విన్నవించినవేల్పుమన్నెదొరలయెడం బ్రసన్నుం డయి
వెన్నుం డిట్లని యానతిచ్చె. 326

చ. ఎఱుఁగుదు మున్ సుకేశుఁడు మహేశుకృపన్ విభవాభిరాముఁ డౌ
టెఱుఁగుదు వాని పుత్త్రకు లహీనవరంబులు బ్రహ్మ యియ్యఁగా
మెఱసి జగత్త్రయంబునకు మీకును బాధకు లౌట సర్వమే
నెఱుఁగుదు వేల్పులార వెత నింకకుఁ డింక జయింతు వారలన్. 327

శా. పూర్వాదిత్యమహావిలాసము లయంబున్ జెంద నస్సద్ధను
ర్గర్వాటోపకృతిగర్జ హెచ్చ సుమనోమ్లానిత్వముల్ మాన మ
ద్దుర్వారాశుగవృష్టి ముంచి యిఁక దద్దుష్టోద్యమగ్రీష్మత
ప్తోర్వీతాపముఁ బాపు నేఁగుఁ డన వారుత్సాహముం బొందుచున్. 328

తే. ఇందిరానాథవదనారవిందగళిద, మందమధురవచోమకరందబిందు
బృందతుందిలసుమనోమిళిందులై పు, రందరాదులు సెందిరి మందిరముల.

క. అని కుంభజుఁ డెఱిఁగించిన, విని రాఘవుఁ డవల నెట్టివృత్తి మెలఁగి ర
దనుజులు హరి వారలతో, నని యెటువలెఁ జేసెఁ దెల్పుఁడని యడుగుటయున్.

శా. హేలాగోపితగోపికాంశుకశుక ప్రేక్షావయోధిస్ఫుర
త్ప్రాలేయాంశుయశోధురంధర ధర ప్రత్యర్థిముక్తాంబుదా
భీలప్రస్తరవర్షవారణ రణస్ఫీతామృతాంధోద్విష
జ్జాలవ్యాళభిదాఖగోత్తమతమస్సంఛేది తేజోనిధీ. 331

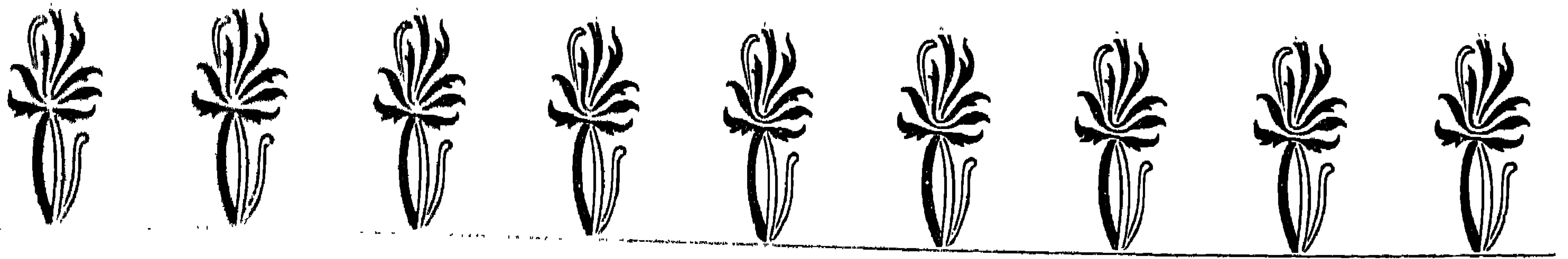
క. యతికువలయహిమకర కర, భృతనందకచక్ర చక్రహితఘృణిమణిభా
సితవత్స వత్సదనుజా, యతమారుతభుజగ జగదుదంచితనియతీ. 332

భుజంగప్రయాతము.—

నిశాంతస్ఫురత్పాండునీరేజనేత్రా, నిశాంతజ్జగద్వందనీయాబ్జమిత్రా
యశోదానదాక్షిణ్యహారిత్వధుర్యా, యశోదామనోరంజకాశ్చర్యచర్యా. 333

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవద్య కవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణవైభవాధఃకృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధపసభాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంథానవసుంధరాధరశోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయఃపారావార పరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందనవిజ్ఞానవిభవవిజితసనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామాయ నమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

గాధామధురసుధా
ధారాధరణీలోల కామితప్రదశీలా
శారీర శ్రీజితనవ
ధారాధరజాల శ్రీమదనగోపాలా. 1

తే. అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి, చంద్రుఁ డిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి
జానకీనాథ సుగ్రీవు నాజ్ఞచేత, నభయదానంబుఁ గొని వేడ్క నరిగి రంత. 2

మాల్యవంతుండు విష్ణుప్రభావమును దమ్ములకుఁ దెల్పుట.

శా. ఆవృత్తాంతము వేగిరుల్ దెలుపఁగా నాలించి యమ్మాల్యవ
ద్దేవద్వేషి నిజానుజద్వయము నెంతేఁ గూర్మి రప్పించి మం
త్రావాసంబున నుండి యిట్లనియె నేకాంతంబుగా శేముషీ
ప్రావీణ్యంబును గార్యతత్పరత సౌభ్రాత్రంబుఁ గాన్పింపఁగన్. 3

ఉ. వింటిరె తమ్ములార యొకవింత వినంబడె నెన్న డేమొ ము
క్కంటికిఁ గనంగ నెల్ల తెఱఁగంటిదొరల్ మును లేగి మ్రొక్కి మీ
బంటుల మమ్ము నోర్చెదరు బాధలఁ బెట్టి సుకేశపుత్త్రుల
కంటకులన్ వధించి మముఁ గావఁ గదే శివ యంచు వేఁడినన్. 4

చ. కరచలనంబు మస్తకవికంపనముం గనిపింప వారితో
హరుఁ డపు డానతిచ్చెనఁట యాయసురేంద్రులు మాకజయ్యు లా
హరి యొకఁడే జయించుఁ జనుఁ డాయనయొద్ద కటంచు నట్లసు
స్థిరమతి వార లేగిరఁట శీఘ్రముగా నసురారియొద్దకున్. 5

చ. హరునకుఁ దెల్పినట్ల మనయాగడముల్ హరితోడఁ దెల్ప నా
హరి విని లేల శాత్రవచయంబు వధించెదఁ గొంచ కింక మీ
రురుతరుల నుండుఁ డం చభయ మిచ్చి ప్రియంబున వీడుకొల్పఁగా
సరసముఁ జెంది వచ్చిరఁట యందఱు నుందఱిలీల గుంపులై. 6

చ. అమరులపాలివాఁడు హరి యాయన యిచ్చినబాస దప్పఁడే
క్రమమున నైన గెల్చు మన గర్వము లింతకుఁ దెచ్చె నెప్డు న
క్రమమె యొనర్తు మేబలులఁ గైకొన నెంతటివారి నాదరిం
పము బలవద్విరోధము శుభం బొనరించునె యెంతవారికిన్. 7

క. హీనునితోఁ దగు రణము స, మానునితోఁ జేయఁ దగు సమాధానము సం
ధానరణంబులు దగ వస, మానునితోఁ దొలఁగి కొలిచి మనుటయె యొప్పున్.

మ. నదుమంత్రంబున బల్మిఁ దెచ్చుకొని యన్యాయంబునన్ మూర్ఖుఁడై
క్కుడువారిన్ దొడరంగఁ బోయి మడియున్ ఘోరానలజ్వాలలోఁ
బడి నీ శాలభంబులీల సహజ భ్రాజిష్ణుశౌర్యుండు ని
ల్కడభావంబున నుండుఁ గయ్యమునకున్ గాల్ద్రివ్వఁ డేపట్టునన్. 9

క. తనబలము నెదిరిబలమును, గనుఁగొనక హితోపదేశ కర్తలపలుకుల్
వినక కుజనుండు సాహస, మునఁ జెడు బలుగాడ్పుఁ దొడరు బూరుగులీలన్.

ఉ. కావున దేవతార్థముగఁ గయ్యము సేయఁగ వచ్చువిష్ణుపైఁ
బోవుట పాడిగా దతఁడు పుణ్యజనప్రియుఁ డాశ్రయించినన్
గావక పోవఁ డిప్పు డవకార్యము కయ్యము సెయ్య మొప్ప స
ద్భావముతో ముకుందునకె భక్తుల మైన నసాధ్య మున్నదే. 11

క. రాక్షసులు సేరినను హరి, రక్షించునె యనఁగ వలదు ప్రహ్లాదాదుల్
రాక్షసులు గారొ వారల, రక్షింపఁడొ మీ రెఱుంగ రా హరిమహిమల్. 12

సీ. ప్రళయాబ్ధి మోఁకాలి బంటిగాఁ జరియించు మధుకైటభులఁ బట్టి మట్టు వెట్టెఁ
జాఁపచుట్టుగ ధరాచక్రంబుఁ జుట్టి కొంపోవు హిరణ్యాక్షుఁ బొడ వడంచెఁ
ద్రైలోక్యనాథుఁ డై తన కీడుజోడును గాంచ నున్న హిరణ్యకశిపుఁ ద్రుంచెఁ
జదువుల దొంగయై జలరాశి డాఁగిన కపటి హయగ్రీవు కడిమిఁ జెఱిచె

తే. నముచి వధియించె సంహ్రాదనాము నొంచె, గెలిచె శుంభనిశుంభుల నలసహస్ర
కవచుఁ దెగటార్చెఁ బరిమార్చెఁ గాలనేమిఁ, దరమె విష్ణునితోఁ బోరఁ దక్షులార.

ఉ. వారలకంటె నెక్కు డగు వారమె విష్ణునితోడఁ బోర ని
ష్కారణ మల్గఁ డాయన నిజంబుగ నేరము లేక శౌరియుం
దారయ దోస మేమి మనయందఱదోసమె తన్నోంబుజం
బీరన మొదఁ జేసె నిది యెంచి యొనర్పఁడు మీఁదికార్యముల్. 14

తే. అని హితం బెఱిఁగించిన యన్నమాట, నాసుమాలియు మాలియు నాలకించి
నీతిఁ దెలిసియుఁ దెలియక నీతి మాలి, యిద్దఱును గూడి యతనితో నిట్టు లనిరి.

శా. ఇష్టైశ్వర్యయుతంబు నీనెలవు నీయిచ్ఛాదృశం బాయు వు
త్కృష్టప్రాభవశాలి వంచితతపోధిక్యంబు నీసొమ్ము నీ

శిష్టాచారము మేలుబంతి పలలాశిశ్రేణికిన్ శాత్రవా
నిష్టోత్సాహనిధాన నీకుఁ దగునే నేఁ డింత చింతింపఁగన్. 16

మ. విశిఖోత్తుంగతరంగఘుంఘుమరవోద్వేలంబు దుర్వారవీ
రశతాంబూద్భటసంకులంబు సముదగ్రచ్ఛత్త్రఫేనావృతం
బు శతాంగాద్రియుతంబు నాసురబలాంభోరాశి నీబాడబా
గ్రశరజ్వాలల నింకె నెవ్వ రెదు రింకన్ నీకు దైత్యాగ్రణీ. 17

మ. బలవంతుల్ భవదీయపుత్త్రకులు సభ్రాతల్ త్రిలోకైకవీ
రులు నిన్ మృత్యువు దేఱి చూడ వెఱచున్ రుద్రాచ్యుతాంభోజగ
ర్భులు నీపేరవినన్ దలంకుదురు భీరుత్వంబు నీ కేల నిన్
దెలియన్ జాలక యానతిచ్చెదవు దైతేయాన్వయగ్రామణీ. 18

తే. అస్త్రదాదులు సేయురాయడి సుపర్వు
లచ్యుతునితోడఁ దెలిపినా రనియె భయముఁ
జెందెదవుగాని మనలను జెఱుప నింత
కెత్తుకొని రని యలుగ వదేమి యధిప. 19

మ. అరులన్ జంపు మటంచుఁ బంద లయి యయ్యాదిత్యు లార్తిన్ గణిం
చిరి పో సర్వసమానుఁ డైన హరి ద్వేషిత్వంబుఁ దాఁ బూని యే
కరణిన్ గయ్యము సేయ వచ్చు? మనతోఁ గ్రౌర్యంబుఁ గౌటిల్య మా
హరికిన్ గల్గిన మాంద్యశుం డతఁడు గా కాధిక్య మే మారయన్. 20

తే. సహజమాత్సర్యమున దేవసమితితోడ, మనముదొడరినహరి యేలమచ్చరించు
నతఁడె నిష్కారణద్వేషి యయ్యె నేని, సంధికార్యంబు పొసఁగునే సరసగతిని.

తే. వనజనాభుండు గనిపించుకొనునటంచు, వెఱచి పగతురపైఁ గిన్కవిడువవలెనె
యేటిరోజన బలవంతు డీహరి యని, యిపుడు శరణన్న నవ్వరే యెవ్వరైన.

తే. వెన్నునకు నస్త్రదాదుల మన్నఁడైన, నపకృతి యొనర్ప నతఁ డెన్నఁడైన మనకు.
జేయఁ డపకృతి వేల్పులుసేసి రింత, వేలుపులమీఁద నిఁక దండువెడలవలయుఁ

చ. త్రిదశులతోడఁ గయ్య మొనరించి రమాపతి యస్త్రదాదులన్
గడిసి రణంబొనర్చినను గా దన వచ్చునె యంతభాగ్యము
న్నదె యెటులైన మంచిది రణం బొనరింతము వేదశాస్త్రముల్
చదివితి మీన్పు లిచ్చితిమి జన్నము లూనితి మైహికంబునన్. 24

తే. అన్న నీమాట జవదాఁటి యాడితి మని
యలుక సేయక ప్రతివాదములు క్షమించి
యనుమతి యొసంగు మిపుడె మదాంధు లగుసు
రాంధుల జయించి వచ్చెద మనుచుఁ బలికె. 25

❀ మాల్యవంతుఁడు మొదలగు రాక్షసు లింద్రునిపై దండెత్తుట. ❀

క. సేనాధిపతుల రమ్మని, దానవపతి యమరరాజధానిపయిఁ జనన్
బూనిననాఁ డిప్పుడె మన, సేనల రప్పింపుఁ డనుచు సెల విచ్చుటయున్. 26

భుజంగప్రయాతము.—
దణాపెద్దయాజ్ఞన్ సుధాభుగ్విరోధ్య, గ్రణీసేనలన్ మించె గంభీరభేరీ
ధణంధాణముల్ దేవధానీవసద్గ, ర్భిణీగర్భగభ్రూణభేదంబు గాఁగన్. 27

సీ. తననిర్జరాచలత్వమున కుల్కి సురాద్రి వాపోవుగతిఁ బ్రతిధ్వాను లీనంగఁ
దన కింక నెద్ది జీవన మంచు వారాశి గలగె నా జలము పంకిలము గాఁగఁ
దనమేను గరుపారఁ దమి మీఱి శశిధారి వడఁకుగుబ్బలికన్నె నడకుఁ దీర్ప
దనకోర్కె లీడేఱె నను చొక్కపరువుతోఁ గలహభోజి మునుంగు కడకుఁ బఱవఁ
తే. చెవులలో వ్రేళ్లునిచి రాజీవగర్భుఁ, డిచ్చ నేమియు నన లేక ఱిచ్చపడఁగ
మించి ప్రస్థానభేరి వేయించి దండు, వెడలి రసురులు జేజేలవీటిమీఁద. 28

సీ. సౌందర్యకృతమేరుమందరాచలనిందనము లౌ మహాస్యందనములమీఁద
భూరిదానోదకాపూర్ణబంధురకంధరము లైన మదసింధురములమీఁద
స్వజవమానసగంధవాహవాహసబాంధవము లైన ఘనసైంధవములమీఁదఁ
బ్రతిపక్షకుంభికుంభచ్ఛిదారంభరంహము లైన ఘోరసింహములమీఁద
తే. శరభచమరీమృగవ్యాఘ్రశల్యభల్ల, కాసరవరాహఖడ్గపుంగవఖరోష్ట్ర
విహగఫణికూర్మమకరాదివివిధవాహ, వారములమీఁద దైతేయవీరు లెక్కి.

సీ. మధ్యందినాదిత్యమండలోగ్రాంశుపాణింధమాయుధదీప్తి నింగి ముంగ
గాఢసర్వాంగీణకవచవజ్రచ్ఛటాచ్ఛాయ లాశాకుడ్యచర్చ లూనఁగ
వీరపాణప్రక్రియారక్తదృగ్దృశ్య విభఖదిరాంగారవృష్టి గురియఁ
బ్రళయకాలాభ్రగర్జావదావదనిష్ఠురాట్టహాసముల బ్రహ్మాండ మగలఁ
తే. దేవలోకజిగీషచేఁ ద్రిపురహంతృ, కామకామాంతకోద్భటాకారు లగుచు మ
లంక విడిచి మనోవీథిశంక విడిచి, యసురు లుత్సాహములు గ్రాల నగుగు నళి.

శా. ఆలంకాపురిలో వినంబడె సృగాలారావముల్ భూతవే
తాళక్రూరతరాట్టహాసములు మిథ్యాదుర్విలాపంబు ల
వ్వేళన్ వేలయు దాఁటి నల్దెసలఁ బర్వెన్ సాగరోల్లోలక
ల్లోలశ్రేణి చలించె క్షోణి నుడుపాళుల్ రాలె వ్రీలెన్ గిరుల్. 31

శా. రక్షస్సైన్యములోఁ గబంధములుఁ గృధ్రంబుల్ నటించెన్ ద్రిలో
కక్షోభంబుగ మేఘముల్ గురిసె నిర్ఘాతాస్థిమాంసాస్రముల్
పక్షక్షేపము లొప్ప నిప్పుకలు గూబల్ చూపులన్ రాల్చెఁ బ
ద్మాక్షుం డిప్పుడె మిమ్ము గెల్చు ననుపల్కాకాశభూతం బనెన్. 32

శా. ప్రీతిన్ నూరెల నశ్వినీసుతులు రాఁ బెం పొందునింద్రున్ బలెన్
భ్రాతల్ గొల్వఁగ మాల్యవంతుఁ డపు డాభామాంతరిక్షోదితో
త్పాతంబుల్ దిలకించి దైవకృతమున్ దప్పింప రాదంచు ని
ర్భీతిన్ సైన్యముఖంబునన్ నడిచె నీరేజాక్షువీక్షాస్పృహన్. 33
ఉ. మాల్యవదాసురుం డిటుల మాల్యవదాఖ్యనగంబులీల నై
శ్చల్యముతో ననేకదివిషద్రిపుసంగతుఁడై పటీరనై
ర్మల్యలసద్యశోధనసమన్వితదాత ధనార్థికోటిలోఁ
గల్యతఁ గన్నకైవడిఁ బ్రకాశిలె శత్రులు భీతి నొందఁగన్. 34
ఆ. విభునిశౌర్యధైర్యవిక్రమోన్నతిసాహ, సములు నూచి సకలసైనికులును
భయము మాలి మాలిపనుపున మృత్యువ, శాత్మ లగుచు నడిచి రమరపురికి.
చ. దనుజవరూథినీసలలితత్వరితాశ్వఖురాహతోర్వరా
జనితపరాగ మింద్రపురిచక్కటికిన్ జను టొప్పె మీపురం
బున కదె దాడి గా దనుజముఖ్యులు వచ్చెద రేడ కైనఁ బొం
డని మునుమున్నె ధాత్రి యమరాళికిఁ దెల్పఁ గ నేగెనో యనన్.
మ. సురదంతావళదానగంధలహరిన్ సొం పొందుసారాపగాం
బురుహాళిందమిళిందబృందము మహా మోదంబునన్ బైకొనన్
జరనీలాచలభాసురాసురబల స్తంబేరమోద్యత్కటాం
తరచంచన్మద మాహరింప రిపు లన్నన్ సైఁప రెవ్వారలున్.
ఉ. భూతలవీటికిఁ గతి నుపాధి విరోధు లొనర్పఁ జూడఁ బా
లైతి నటంచు విన్న నయినట్టిక్రమంబునఁ గాంతి మాసి ఖ
ద్యోతుఁడు వీరరాక్షసభటోద్భటపాణికృపాణదీధితి
వ్రాతము గప్పినన్ గనె వివర్ణత యద్దపుబిల్లకైవడిన్. 38
వ. తత్సమయంబున. 39

విష్ణువు దేవసాహాయ్యార్థమై వచ్చి మాల్యవదాదులతో సమరం బొనర్చుట.

ఉ. ఆసురరాడ్బ్రయాణకజయానకనాదము లాలకించెనో
వాసవదూత యోయి యిదె వచ్చిరి దైత్యులు నా నెఱింగెనో
తా సకలాత్ముఁ డౌట విభుతన్ గనెనో తెలియంగ రాదు ల
క్ష్మీసరసోక్తులన్ దనివిఁ జెంది ముకుందుఁడు లేచెఁ జెచ్చెరన్. 40
వ. ఈప్రకారంబున శ్రీరాబ్ధికుమారికతోడివిహారంబు సాలించి దనుజసంహారంబు
నందు డెందంబు గీలించి సురబృందంబుమే లెంచి మహోత్సాహంబున. 41
సీ. వనజమోహమునఁ జేరినభాస్కరుఁడోనాఁగ శయకు శేశయమునఁ జక్రమమరఁ
గరికరంబున సితాంబురుహంబు దగులీల నొకకేల నంబుజం బొప్పు మీఱ

నంజనాచలముపై నరుణాతపము మించు రహి మేనఁ గనకాంబరము దనర్పఁ
దొలువేల్పు రాప్రతిమల చెక్కడపుగండపెండెంబు డాకాల దండిఁ జూప
తే. శార్ఙ్గతూణగదాఖడ్గసహితమహిత, గారుడస్కంధ మెక్కి బంగరపుగట్టు
తుదను గనుపట్టు నీలతోయద మనంగ, శాత్రవజిగీష నరుదెంచెఁ జక్రధరుఁడు. 43
వ. తత్సమయంబున.
సీ. తూలఖండములట్లు తునుక లై పాథోధరములు రోదోంతరాళమున నెఱసె
సపత్త్రములలీల శైలముల్ దివిఁ బ్రతిధ్వనులతో నొండొంటిఁ దాఁకులాడె
శరనిధుల్ లోఁతుసూప రసాతలము దోఁపఁ జిలువరాచెలులకం బెలుచలించెఁ
గులశైలచలనంబువలన భారము మోవ బెదరి దిక్కరులు గీపెట్టసాగె
తే. విఱిగి పెళపెళ ధరఁ గూలె విపినతరులు, గ్రహవిభుని తేరిహరులపగ్గములు నదలెఁ
బ్రళయఝంఝానిలాభీలపక్షిరాజ, పక్షవిక్షేపజాతప్రభంజనమున. 44
క. పక్షీంద్రపక్షహతదీ, ప్రక్షోణీరేణుపటలి ప్రతిపక్షచమూ
రక్షోవీక్షుల కప్ర, త్యక్షము గావించె భువన మంతయు నధిపా. 45
చ. హరిశరపంక్తికంటె మును పగ్గరుడోగ్రగరున్మరుత్పరం
పరలు విరోధిసైన్యములపైఁ జనఁ గూలె ధ్వజాతపత్త్రచా
మరసుభటప్రకాండభుజమండలమండితమండలాగ్రముల్
కరులు హరుల్ రథంబులును గాడ్పడెఁ జేడ్పడి రెల్లసైనికుల్. 46
చ. అమరులు పుష్పవృష్టి గురియన్ దివిఁ దుంబురునారదాదిగా
నములు రచింప సేవకజనంబులు గొల్వఁగఁ జారణస్తుతుల్
ప్రమద మొనర్ప వచ్చి రిపుభంజనుఁ డాహరి యొత్తె రుక్సమూ
హమథితరాజమున్ రవధుతారిసమాజము శంఖరాజమున్. 47
చ. అదిరి కడున్ సురారిభటు లాజయశంఖరవంబు వీనులన్
గదిసిన గుండియల్ వగులఁ గంపముతోఁ దల లెత్తి కాంచన
చ్ఛదరుచి మించు నగ్గరుడుఁ జక్కఁగనుంగొన లేక భీతు లై
యదె యిదె వాఁడె వీఁడె హరి యంచుఁ జలింపఁగ సైనికాగ్రణుల్. 48
ఉ. గర్వముతో సుపర్వులకుఁ గా నని సేయఁగ వచ్చితే యిదే
సర్వసమానలక్షణము సాలు హరీ నిలు పోకు మంచు హుం
పూర్వికతో గదాపరశుముద్గరతోమరపాణు లై మహా
పర్వతరాజమున్ మశకపంక్తులయట్లెదిరించి రొక్కటన్. 49
సీ. వర్షాబ్దగతి నంపవాన దైత్యులు ముంప నచలుఁ డై హరి యంజనాద్రిఁ దెగడె
శలభసంహతిలీల శత్రు లొక్కట మీఱఁ గేదారగతి నొందెఁ గేశవుండు

మశకసంఘములయట్లు మూర్తు రుద్ధతిఁ జూపఁ గట్టుఁదాలుపుజెట్టిబెట్టుఁ జెందె
నుకరనైఖరి నైరినికరంబు చెలరేఁగ వనజనాభుఁడు వార్ధివహి వహించెఁ

తే. బూర్వదివిజులు దివిజులపోల్కి నిగుడ, నయ్యనంతుం డనంతాభ నతిశయిల్లె
దారయుమధుమక్షికలపేఁకఁ బరులు దాఁకఁ, దేనెపెరదారిమధువైరి గానిపించె.

శా. రక్షోరాజధనుర్విముక్తశతధారస్ఫారహృద్వాయువే
గాశ్లిష్టాస్త్రపరంపరల్ నిగిడి కీలాభీలతన్ వచ్చి ప
ద్మాక్షుం జొచ్చి యడంగె నెక్కటఁ దదీయాంగంబునన్ బద్మగ
ర్భశ్రేణానసరంబునన్ భువనముల్ ప్రాపించి లోనారహిన్. 51

వ. అప్పుడు. 52

సీ. పలుసగంబులు వజ్రపాణి మార్కొనులీల రథికసారథులతో రథము లడరె
హరిసిలశిఖరిఁ గోరాడఁ దార్కొనుజాడ నిజయూథపులతోడ గజము లడరెఁ
బక్షితార్క్ష్యుల సహింపనిచందమున నాశ్వికశ్రేణితోఁ దురంగమము లడరెఁ
గదసమునఁ దెట్టులైన సదియె దిక్కనురీతి హరిపదంబున భటోత్కరము లడరె

తే. నడచినప్పుడు రథికదోర్ధృతధన్వ, శింజినీఘోషములును హస్తిపకహుంక
రణము లాశ్వికధిక్కారరవములుగ్ర, భటకహకహార్భటులుదిశాపటలి నెరసె. 53

శా. ఆనక్తంచరశేఖరుల్ గురియుదివ్యాస్త్రప్రవర్షంబులున్
నానాశస్త్రపరంపరల్ పయిపయిన్ నారాయణున్ గ్రమ్మినన్
దా నుచ్ఛ్వాసము లేనియట్లొకముహూర్తం బయ్యెడన్ గన్పడెన్
బ్రాణాయామపరాయణుం డగునవిప్రగ్రామణిన్ బోలుచున్. 54

క. మీనసమూహము పొరల మ, హానీరధిఁ గలఁగ నట్లు హరియున్ రక్ష
స్సేనాధపనానాస్త్రవి, తానములకుఁ గలఁగ కుగ్రతరకోపమునన్. 55

మ. అతిశీఘ్రంబున శార్ఙ్గ మెక్కిడి గుణం బాభీలతన్ దీటుచున్
శతధారాగ్రములై మనోజవములై సంవర్తకాలానలా
ద్భుతకీలాభములై తనర్చుశరముల్ దోరంబుగా నేసినన్
శతశఃఖండములైరి రాక్షసవరుల్ సంగ్రామరంగంబునన్. 56

క. శుప్రతిదాఁక శరము లరిఁ బో, సి తిగిచి హరి యేయ నసురసేనలఁ బడియెం
జతురంగంబులు దిలశ, శ్శతశకణశస్సహస్రశఃఖండములై. 57

ఉ. వాయువుచేఁ బ్రభూత మగు వానవలెన్ నిజశార్ఙ్గముక్త మా
సాయకజాత మద్దనుజసైన్యము ముంచిన నుత్సహించి నా
రాయణుఁ డొత్తె నప్పుడు యుగాంతపయోధరఘర్షణోదిత
స్ఫాయదభంగురాశనినిభధ్వనిధుర్యము శంఖవర్యమున్. 58

శా. ఆనారాయణశంఖరాజరవ మిట్లత్యుగ్రమై విద్విష
త్సేనాధీశులవీనులన్ దూరయ భీతిం జెంది సింహం బర
ణ్యానిన్ గర్జిల నేనుఁగుల్ బెగడున ట్లందంద మూర్ఛిల్లుచున్
దీనత్వంబునఁ ద్రెళ్లుచున్ నలుగడల్ దృష్టించుచున్ స్రుక్కఁగన్. 59

చ. గతులకుఁ బాసె నశ్వములు గంధగజంబులు మూర్ఛలెన్ రథ
ప్రతతుల త్రోవ గట్టువడె బన్నముఁ జెందెఁ బదాతిజాతి య
ద్భుతవిజయాంబుజధ్వనికిఁ దోడుగఁ గేశవుఁ డార్చి సంగర
క్షితి యద్రువన్ దిశాకరులు చెవ్వడ శార్ఙ్గగుణంబు దీటినన్. 60

వ. వెండియు నక్కుండలీశశయనుండు కుండలీకృతకోదండమండితకరుం డయి గం
డుమిగిలి చండతరాఖండలమండలాగ్రనిభాఖండకాండమండలాగ్రంబులన్
గొండలవలె దండి గలచండరాక్షసులగుండెలన్ బగిలించుచుఁ గండల నగలిం
చుచుఁ గోదండంబుల ఖండించుచు దోర్దండంబులన్ దుండించుచు జోళ్లన్ జిం
చుచుఁ గాళ్లన్ ద్రుంచుచుఁ బ్రక్కలన్ గ్రొచ్చుచుఁ డొక్కల వ్రచ్చుచు
నెమ్ములరాల్చుచుఁ గొమ్ములఁ జీల్చుచు ఛత్త్రంబుల ఛేదించుచు గాత్రంబుల
భేదించుచు మెడలన్ ద్రెంచుచుఁ దొడల నొంచుచుఁ జేతికత్తులన్ ద్రోయుచు
భీతచిత్తులన్ జేయుచుఁ గపాలంబుల నాస్ఫోటించుచుఁ గపోలంబుల నుత్పా
టించుచు నరంబుల వదలించుచు శిరంబుల విదలించుచు భూషణంబుల నులు
పుచు దూషణంబుల సలుపుచు ధైర్యంబుల నెంచుచు శౌర్యంబుల నడంచుచు
ధ్వజంబులన్ జెడఁగొట్టుచు గజంబులన్ బడఁబెట్టుచు దొండంబులఁ గోయుచు
గండంబుల వ్రేయుచుఁ దేరులకరుగుచు సూరెలఁ దిరుగుచు భీతులవడఁ దీర్చుచు
సూతులఁగడతేర్చుచు యోధులఁ గట్టుచు బాధలఁ బెట్టుచు బిరుదులన్ బాపు
చుఁ గఱదలన్ జూపుచు నెక్కడఁ జూచినన్ దానయై చుట్టుఁగ్రిదుస్సన్ బట్టు
కయె దిట్టతనంబుతో బెట్టిదంబుఁ గనిపించునెడన్ బ్రళయోద్దండమార్తాండ
మండలంబుననుండి నలుగడల నిండికొనుకరమండలంబులమొందున నజాండోపరి
తరంగమాలివలనన్ దుఱంగలించునభంగతరోత్తుంగతరంగమాలికల తెఱంగున
మహోగరుత్పరీతగిరిగుహాకుహరసరణిన్ బఱతెంచుకాలసర్పంబులదర్పంబునన్ గ
ప్పు జిగి దలిర్ప నుప్పరంబునన్ గప్పుకొని మిగుల మెఱయుకారుమొగిళుల
వలన దిగునగణితజలధారలతీరునన్ దద్విశిఖంబు లసంఖ్యాతంబు లయి నిశా
టులశరీరంబులు శోషింపన్ జేయుచు నమృతాశనవైరుల లోఁబఱచి ముంచు
చుఁ జక్రి దూషకులమర్మంబులునాటుచు ఘనవిపక్షులశిరంబులపయిఁ దూరఁ
గుచు మఱియు నరిదిగా నరిపుండరీకంబులు ఖండించుచుఁ గౌశికప్రశోషకరం
బులై పరవాహినులయు బ్బడంచుచు నత్యంతసంతాపకరంబు లయి యొదిరిం

వక తిరిగి చూడక పడినకత్తు లెత్తఁ జేతు లాడక హతశేషు లైనదోషాచరు
లు విముఖు లై లంకాభిముఖు లయి పఱచి రయ్యెడ. 61

క. పాఱెడిరిపుల రణస్థలిఁ, బాఱెడిబహురుధిరనదులఁ బ్రతిబలములపైఁ
బాఱెడిశరములఁ గని సొం, పారెడిమది శంఖ మొత్తె హరి యవ్వేళన్. 62

సుమాలి విష్ణునితో యుద్ధము సేయుట.

మ. హరిచే నొచ్చినదైన్యమై పఱచుసైన్యంబుల్ జయోత్సాహి నా
హరి నీక్షించి సుమాలి రోషవివశుం డై చండకాండంబులన్
హరిశాతాశుగవృష్టి మాన్చి రవి నీహారచ్ఛటల్ గప్పువై
ఖరి మైఁ దూపుల ముంచి దిక్కు లదురం గాఁ బేర్చి పెల్లార్చినన్. 63

శా. ప్రావృట్కాలఘనార్భటుల్ విని శిఖి వ్రాతంబు లేతెంచున
ట్లావీరాగ్రణిసింహగర్జ విని మున్నాపన్నులై చన్న యా
దేవద్వేషులు గ్రమ్మఱన్ మరలి బుద్ధిస్థైర్యశౌర్యాఢ్యులై
గోవిందున్ వెసఁ దాఁకి మున్నటివలెన్ ఘోరంబుగాఁ బోరఁగన్. 64

చ. అపుడు సుమాలి హేమకవచావృతుఁ డై సతటిద్ఘనంబుతో
నుపమకు వచ్చి రత్నకటకోజ్జ్వల మాకర మెత్తి యుత్కట
ద్విపమువలెన్ ముకుందుఁ బఱతెమ్మని పిల్చుచుఁ గేక వ్రేయుచున్
విపులశతాంగమున్ మెఱయ వేచని మార్కొనివిక్రమించినన్. 65

మ. సరసీజాక్షుఁడు మందహాసము దనర్చన్ బ్రోల్లసత్కుండల
స్ఫురితం బైనతదీయసూతుశిర మచ్చోఁ ద్రుంచి యజ్జోదుమై
శరసంఘంబులు నించి యార్చిన రథాశ్వంబుల్ నిజతుత్తలే
మి రథం బీడ్చుక యేగెఁ దత్సమరభూమిన్ బాసి యుద్భ్రాంతిమై. 66

వ. ఈక్రమంబున. 67

విష్ణునిదరిసెనముచే మాలి యనురాక్షసుఁడు మడియుట.

ఉ. భ్రాంతములై రథాశ్వములు పాఱ సుమాలియు నిల్వ లేక యు
ద్భ్రాంతి వహించె నింద్రియపరంపర నిల్వనిభ్రాంతచిత్తున
ట్లంతఁ బరాఙ్ముఖుం డయిన యన్నఁగనుంగొని మాలి వచ్చి శ్రీ
కాంతునిఁ దాఁకె యుద్ధకుతుకంబున హైమరథాధిరూఢుఁ డై. 68

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతాపజితాంశుమాలి యగుమాలి వనమాలిన్ దాఁకి మహా
సాహసంబున. 69

మ. ఘనకోదండగుణారవంబు దశదిగ్భాగంబులన్ నిండఁ గాం
చనపుంఖాంచితబాణముల్ దొడిగి లక్ష్యం బైన శ్రీవత్సలాం
ఛనువక్షంబునఁ దూఱ నేయ నవి క్రౌంచంబున్ బ్రవేశించుహం

సనికాయంబులలీలఁ జొచ్చి చన నిచ్చన్ గుండె దేవౌఘముల్. 70

ఉ. మాలిధనుర్విముక్తశిత మార్గణముల్ శతకోటికోటు ల
వ్వేళ నిజాంగమున్ దొరసి వేదన సేయఁగ ధైర్యసంపదన్
దాళెఁ బయోజనాభుఁడు రణంబున నింద్రియజేత యాధులన్
దాలిమిమై సహించినవిధంబున రామనృపాల వింటివే. 71

క. ఈక్రమమున మాలిభుజా, విక్రమమున నొచ్చి మెచ్చి విష్ణుఁడు శార్ఙ్గ
వక్రజ్యారవ మఖిలా, శాక్రోడము లావరింప సంరంభమునన్. 72

చ. కులిశసముజ్జ్వలద్విశిఖకోటుల మాలి శరాళిఁ ద్రుంచి త
జ్జలదనిభాంగమున్ గదియ శార్ఙ్గి మెఱుంగులఁ బోలు వాలుఁదూ
పులు నిగిడింపఁగా నవియుఁ బోయి తదీయశరీరరక్తమున్
బలువిడిఁ గ్రోలె మున్నమృతపానము సేయుసురౌఘమున్ బలెన్. 73

చ. మద మిఱు లార్చి పేర్చి వనమాలి చలంబున మాలిమౌళి ప
ల్చిదురుపలై ధరన్ గలయఁ జేసి శరాసముఁ ద్రుంచి టెక్కెమున్
బ్రదరముపా లొనర్చి హయపాటనమున్ ఘటియించి సూతునిన్
దుదిఁ గనఁ జేయ వాఁడు విరథుం డయి చండతరాగ్రహంబునన్. 74

మ. గదఁ గేలన్ గొని శృంగవద్గిరిరహిన్ గ్రావంబుపై నుండి యు
న్మదమై కేసరి డిగ్గులీల రథ మంతన్ డిగ్గి పల్మాఱు న
గ్గదఁ జక్రాకృతిఁ ద్రిప్పుచున్ గదిసి నాగద్వేషిమూర్ధంబు బి
ట్టదరన్ గొట్టె మహాద్రి వజ్రహతి వ్రయ్యన్ జేయుజిష్ణున్ బలెన్. 75

ఉ. మాలిగదాహతిన్ బిలుకుమాలి విహంగమమౌళి ధైర్యమున్
దూలి పయోధిమున్ దిరుగుఘోరపుగట్టువలెన్ జలించి య
వ్వేళఁ బరాఙ్ముఖుం డయిన వెన్నుఁడు నివ్వెఱ నొందె నందునన్
మే లని యార్చి రాసురులు మింట సుపర్వులు పిచ్చలింపఁగన్. 76

వ. అప్పుడు. 77

చ. గరుడపరాఙ్ముఖత్వమును గర్వితులై రిపు లార్చు పేర్మియున్
సురలభయాకులస్థితియుఁ జూచి యి దేమి ఖగేంద్ర యంచు శ్రీ
హరి దనహస్తపద్మమున నాతనిమస్తము సంస్పృశించి యా
తురత హరించి శాత్రవు నెదుర్కొనఁ జేసి పరాక్రమంబునన్. 78

ఉ. కేలి సుదర్శనాయుధముఁ గేశవుఁ డంప యుగాంతపావకా
భీలమహాస్ఫులింగచయభీషణకీలకరాళమై లయో
ద్వేలఘనాఘనోద్గళితదీర్ఘతరాశనిభూరిఘోష మై
మాలిశిరంబుఁ ద్రుంచె క్షణమాత్రములో దివి వేల్పు లుబ్బఁగన్. 79

క. చక్రాహతి నీక్రమమున, నాక్రవ్యాదోత్తమోత్తమాంగము దెగి భూ
చక్రము గ్రక్కదలఁ బడె, శక్రశతారచ్ఛిన్నోగ్రశైలములీలన్. 80
శా. ఈలీలన్ హరి మాలిఁ ద్రుంచుటయు దేవేంద్రాదిదిక్పాలకుల్
సోలన్ సంతస మంది దివ్యసుమవర్షంబుల్ ప్రవర్షించి ర
వ్వేళన్ వానివధంబుఁ గన్నులెదుటన్ వీక్షించి శోకానల
జ్వాలల్ గ్రాలఁ దదగ్రజుల్ వగచుచున్ సైన్యంబుతోఁ బాఱఁగన్. 81
శా. లంకామార్గము వట్టినట్టిరిపులన్ లక్షించి తార్క్ష్యుండు సా
హంకారస్థితి వెంబడిన్ బడి స్వపక్షోభీలవాతంబు న
ల్వంకల్ దార్కొనఁ జేయఁ దూలములలీలన్ వార లుద్విగ్ను లై
బింకం బేది చనంగఁ గేశవుఁడు గంభీరాట్టహాసంబునన్. 82
మహాస్రగ్ధర. బెదరించున్ బెట్టుమించున్ బెనుశరములచే భీకరస్ఫూర్తి ముంచున్
గుదియించున్ గోపగించున్ గురుముసలములన్ గొట్టి బాధించు వంచున్
గదనొంచున్ గండడంచున్ ఘనపరిఘములన్ ఖడ్గమున్ గై ధరించున్
విదళించున్ వెంబడించున్ విసువ కసురలన్ విష్ణుఁ డీరీతిఁ ద్రుంచున్. 83
వ. అప్పుడు. 84
మ. జహదస్త్రంబు లుదత్తురంగముఁ బతచ్ఛత్రధ్వజంబున్ క్షిప
ద్బహుశీర్షంబు నటత్కబంధము గళద్రక్తంబు ధావద్భటం
బు హసద్భూతము విస్రవచ్ఛ్రమపయఃపూరంబు నై యిందిరా
గృహిచే శత్రుబలంబు పెంపు సెడి పాఱెన్ దక్షిణాశాగతిన్. 85
క. హరి వెనువెంటన్ దగిలిన, కరినివహముచందమునఁ గకావిక లగుచున్
హరి వెనుతగిలినఁ బఱచిరి, కరినివహముతోడ రిపులు కాకుత్స్థమణీ. 86
తే. ప్రళయఝంఝూసమీరంబువలనఁ జెదరి, పఱచు కాలాభ్రములలీలఁ బద్మనాభ
శార్ఙ్గకోదండనిర్ముక్తసాయకోగ్ర, పవనహతి దైత్యసంఘముల్ వఱచె నపుడు.
చ. గరుడతురంగనందకవిఖండితదానవరాట్తనుచ్యుతా
భరణరుచుల్ దిగంతములఁ బర్వె ఘనాఘనకోటినుండి భా
సురగతి మించుమించు లనక్షోణిపయిన్ హరి కుంకుమాంబువుల్
గురియుతెఱంగునం దొరఁగెఁ గ్రొత్తగ నెత్తురుటేఱు లత్తఱిన్. 88
మ. ఘనదైతేయఘనాఘనప్రచయ మాకాశంబునం దాజనా
ర్దనపర్జన్యనియుక్తిఁ జెంది రణవర్షావేళ వర్షించె నూ
తనకీలాలము హారమౌక్తికలసద్వర్షోపలవ్యాప్తి భూ
తనికాయం బనుచాతకప్రతతి కుత్సాహంబుఁ గల్పింపుచున్. 89
వ. ఈక్రమంబున. 90

మ. గమకంబుల్ సెడి కైదువుల్ విడిచి యంగంబుల్ సెమర్పన్ నిరూ
ఢమహాప్రాణభయంబునన్ దలలు వీడన్ రక్తముల్ గ్రక్కుచున్
విముఖత్వంబునఁ బాఱు రాత్రిచరులన్ వెన్నాడి మున్నాడి వి
క్రమమున్ జూపుత్రివిక్రమున్ మరలి చక్కన్ జూచి రోషంబునన్. 91

౹ మాల్యవదాదులు యుద్ధమునుండి తొలఁగుట. ౹

చ. రణనయవేది యద్భుతపరాక్రమవంతుఁడు మాల్యవంతుఁ డా
క్షణమున వేల దాఁటి చనుసంద్రములీల స్వకీయవాహినీ
గణముఁ గ్రమించి యాహరిముఖాముఖికిన్ జని ప్రజ్వలత్కృపా
రుణనయనంబులన్ మిడుఁగుఱుల్ సెదరన్ దల యూఁచి యిట్లనున్. 92

ఉ. ఒప్పునె నీకు మాధవ యయో రణధర్మము వీరధర్మమున్
దప్పి భయార్తులై పఱచుదైత్యుల వెన్కొని హింస సేయఁగా
నిప్పని హీనుఁడైన ఘటియించునె భీతులఁ ద్రుంచువానికిం
జెప్పెడి దేమి కీర్తియును సేమము స్వర్గముఁ గల్గ నేర్చునే. 93

చ. సమరపరాఙ్ముఖున్ దొడరి చంపినవాఁ డెటువంటిమంచిపు
ణ్యము లొనరించినన్ బోరయఁ డంద్రు దివం బది యట్టు లుండెఁ గ
య్యము ఘటియింప నంతప్రియ మైనను నే నిదె యున్నవాఁడఁ జూ
పుము భుజశౌర్య మీవెఱచిపోయెడిదైత్యులఁ దాఁక నేటికిన్. 94

క. అని పలికి మాల్యవంతం, బను శైలములీల నిశ్చలాత్ముం డై ని
ల్చినమాల్యవంతుఁ గనుఁగొని, కనుఁగొనఁ గెంజాయదొలుకఁగా హరి వలికెన్.

ఉ. ఓయిసిశాచరప్రవర యొప్పుగ నిప్పుడు వల్కునీరణ
న్యాయము లెందుఁ బోయె సురనాథులఁ దోలెడుచోటఁ జాలుఁ బో
న్యాయముచేతఁ గాదె జయ మందుట మీరు జగం బెఱుంగదే
న్యాయము మేము దప్ప మొకనాటికి దెట్లన విన్ము తెల్పెదన్. 96

ఉ. మున్ను విధాత మీకు వరముల్ కరుణించుటఁ జేసి త్రోయ రా
కిన్ని దినంబు లేను క్షమియించితి వేల్పులు మాకుఁ బ్రాణముల్
విన్నఁదనంబు వారి కొదవించినమిమ్ము రసాతలంబునన్
మిన్నక సూఱినన్ వెఱచి మిన్నెకెఁ బ్రాఁకినఁ బట్టి చంపుదున్.

మ. అసురుల్ మీవలనన్ భయార్తు లయి నన్నర్థించినన్ దైత్యులన్
సమరక్షోణి జయింతుఁ బొం డని ప్రతిజ్ఞాపూర్వకాభీతిదా
నము మున్నిచ్చితి భీతి నున్న శర ణన్నన్ వందినన్ వ్రాలినన్
మిము ఖండింపక పోవ నన్న నతఁడున్ మే లంచుఁ బెల్లార్చుచున్. 98

చ. కనుఁగవ గొప్పనిప్పు లొలుకన్ బటురోషరసారుణాబ్జలో
చనుఁడగువిష్ణుమీఁద నొకశక్తి మహాభుజశక్తిఁ బూన్చి వై

చిన నది ఘంటికల్ రొదలు సేయఁగ మంటలు మింట నంటఁగాఁ
జని హరిఁ బ్రొమ్మనన్ మెఱసెఁ జారుఘనస్థితచంచలాద్యుతిన్. 99

మ. దనుజారాతియు నంతఁ బేరురమునం దళ్కొత్తుతద్ఘోరసా
ధనముం గ్రమ్మఱఁ బూని శాత్రవునిమీఁదన్ వైవ సేనాని పం
చినశక్తిన్బలె మాల్యవంతునెదఁ జొచ్చెన్ వచ్చి దానన్ మహా
శనిపాతంబునఁ గూలునీలగిరియోజన్ వ్రాలె వాఁ డుర్వరన్. 100

చ. తొడిగినజోడు వ్రయ్యలు గఁ దొరవునెత్తుటఁ దోఁగి యాగతిం
బడి మఱికొంత సేపునకుఁ బైకొను శ్రాంతి దొఱంగి స్వస్థుఁ డై
యడరి నిశాచరాగ్రణి మహాగిరిపోలిక సుస్థిరాకృతిన్
దడఁబడ కేగుదెంచి హరిఁ దార్కొని మార్కొని విక్రమంబునన్. 101

మ. రటదత్యుజ్జ్వలకింకిణీశతసహస్రస్ఫారకాష్ణాయస
స్ఫుటశాతోత్కటకంటకప్రకటమై పొల్పొందుశూలంబు మి
క్కుటపుందెంపునఁ బూని కేశవునివక్షోదేశముం గ్రుమ్మి యం
తటఁ బోకద్దివిజారి ముష్టినిహతిన్ దాటించె రోషంబునన్. 102

ఉ. ఆతనిసాహసంబునకు నచ్చెరు వందె వియచ్చరవ్రజం
బాతఁడె మేలుమే లనుచు నార్చిరి దైత్యులు మాల్యవంతుఁ డీ
రీతి ముకుందు నొంచి యరరే నిలు మంచుఖగేంద్రుమోము ని
ర్ఘాతముఁ బోలుముష్టిహతి ఘట్టన సేసి పరాక్రమించినన్. 103

ఉ. పక్షికులేంద్రుఁ డల్గి నిజపక్షపరంపరఁ బుట్టుగాడ్పునన్
రాక్షసరాజసైనికుల రాయిడిఁ జేసినఁ బండుటాకుల
ట్లక్షమతన్ క్షణం బయిన నచ్చట నిల్వఁగ లేక బెండు లై
దక్షిణవార్ధిలోఁ బడిరి దైవవశంబున లంక త్రోవగన్. 104

వ. అంత. 105

మ. వినతానందనపక్షమారుతహతిన్ విభ్రాంతుఁ డై మాల్యవ
ద్దనుజేంద్రుం డట నిల్వఁ గూడకయ సోదర్యాప్తమిత్రంబుగాఁ
జనియెన్ లంకకు సిగ్గుతో నిటుల కంజాతాక్షుచేఁ బెక్కుమా
ర్లనిలో నొచ్చి రసాతలస్థు లయి రయ్యా దానవుల్ రాఘవా. 106

తే. వెలయ సాలకటంకటకులమువార, లధికు లమ్మాల్యవన్ముఖ్యు లాహవమున
రామ నీచేత హతులైన రావణాది, దనుజవరులు పులస్త్యగోత్రంబువారు.

తే. రావణాదులకంటె నిర్వక్రవిక్ర, మక్రమంబున ఘను లైనమాల్యవన్ము
ఖాసురగ్రామణుల గెల్వహరికిఁ దక్క, నలవియె తదన్యులకు భానుకులవరేణ్యా.

చ. హరి హరి యంచు మే మనఁగ నన్యువలెన్ విన నేల నీవె శ్రీ
హరి విభుఁ డాలకించినమహత్త్వము నీయదె శంఖచక్రముల్

కరములఁ బూన కీర్తివిజకంటకులం బొలియింప మానుష
స్ఫురణ జనించినాఁడవు ప్రభోధనిధుల్ నినుఁ గందు రాత్మలన్. 109

ఉ. దుర్మతు లెచ్చి సాధులకు ద్రోహము సేయు నెడన్ జగంబునన్
ధర్మము దప్పినప్పు డవతారము లెత్తి విశిష్టరక్షణల్
గూర్చి మెసంగ్చి దుష్టజనకోటి హరింతువు రావణాదిదు
ష్కర్మపరాయణారిగిరిశంబక రా రఘువంశశేఖరా. 110

మ. అలపౌలస్త్యులకంటె వీరు లగుపూర్వాదిత్యులన్ లంక వా
రలు ప్రాపించుట శౌరివైరమున వీరత్వంబు దీఱన్ రసా
తల మాభీరులు సేరుటం దెలిపితిన్ దద్వాతివృత్తాంతమున్
దెలియన్ జెప్పెద నాలకింపుము కథాధీనావధానుండవై. 111

వ. అని కలశజుండు మున్ను తన్ను రఘువీరుం డడిగిన ప్రశ్నంబునకు నిటుల నదు
త్తరం బొసంగినవాఁడై మఱియు నిట్లనియె. 112

✠ సుమాలినిర్దేశముచేఁ గైకసి విశ్రవునాశ్రమంబు సేరి యతని వరించుట. ✠

సీ. అమరలోకము లోక నాలోకనీయమై యేలోకము సమృద్ధి నిం పొనర్చుఁ
గమలాస్త్రకమలారికాంతులొందక యయే స్థలము రత్నప్రకాశముల వెలుఁగు
బలినిశాచరసార్వభౌమునాజ్ఞావిశేషమున నేభువనంబు సౌఖ్యముఁ గను
భోగవత్యాపగాంభోజగంధానిల వ్యాప్తి నేనెలవు పావనతఁ జెందు
తే. హాటకేశ్వర సేవాగతాగతాహి, కన్యకానూపురార్భటిఁ గర్ణసుఖ మొ
సంగు నేపద మట్టిరసాతలమున, నుండి యంత సుమాలి దా నొక్కనాఁడు.

మ. ధరణీలోకవిలోకనోత్సవ మెదన్ దాల్చెన్ను స్వర్ణాద్రితుం
గరథస్థుం డయి పుత్రి కైకసి నిజాంకంబెక్కి రాఁ జంచలా
స్ఫురితంబై తగునీలమేఘమువలెన్ భూపాలసద్గాత్రుఁడై
సరిదంభోధివనప్రదేశముల సంచారంబుఁ గావింపఁగన్. 114

లయగ్రాహి.
చారుపదనూపురము లారభటి మీఱ మణిహారములు చన్గవలఁ దారసిలమేలో
ద్యారముల నచ్చరలు పేరణినటింప వరచారణులు దేవయవధారనిజయైకై
వారము ఘటింపఁ బలు మాఱు వెలిచామరము నూరెల వియచ్చరకుమారి
కలు వీవన్
బేరుగలపుష్పకము పై రుచిరలీలగురుఁ జేరఁ జనుధీరునిఁ గుబేరుఁ బొడగాంచెన్.

ఉ. కాంచి సుమాలి వెండియు నెగాదిగఁ జూచి కళానిరూఢి నూ
హించఁగ వీనిఁ బోలఁ గలఁడే యలరేదొర యిట్టిపుత్త్రినిన్
గాంచినవిశ్రవోమునిది గా మఱి భాగ్య మయారె రాక్షసుల్
గాంచరె సౌఖ్య మీదృశునిఁ గైకసి విశ్రవుఁ జేరి కాంచినన్. 116

మ. అని రక్షోహితకార్యకాంక్షి యగునయ్యాదిత్యవిద్వేషి యో
జనఁ గావించి విముక్తపద్మ యగుశ్రీచందాన సిం పొందు నం
దనమో మాదరపూరితేక్షణములన్ దర్శించి వంశంబు మ
న్నునుపాయం బొకటే గణింతు విను మం చన్ గూర్మిన్ స్త్రీతో నిట్లనున్. 117

ఉ. మానిని యీమణీమయవిమానముపైఁ జనువాఁడు విశ్రవో
మౌనికుమారుఁ డీశ్వరసమానుఁ డుదగ్రశ యేలు నెప్పుడున్
వీని జయించుపాటిరణవీరులు గల్గుదు రమ్మహామునీ
శానునిభార్యవై యతని సాధుమతిన్ భజియించి తేసియున్. 118

సీ. దౌహిత్రకులముచేఁ దమకు మేలగునంచుఁ బితృదేవతలు మనఃప్రియముఁ గందు
రాఁడుబిడ్డయు నల్లుఁ డని వేడుకలు సేయఁ గలిగెఁగా యనితల్లి యలమిఁ బొందుఁ
గన్యకాదానాభిగణ్యపుణ్యఫలంబు దనకుఁ జేకురె నంచు జనకుఁ డలరు
వరునత్తో భోగించి వరము లీయఁ దలంచి యనలేందుగంధర్వు లాశ్రయింతు
తే. రాత్మజామణి జనియించె నన్నమాత్ర నట్టికన్య యసామాన్య యని యెఱింగి
కులవయోరూపశీలభంగులకుఁ దగిన, విభు వెదకి పెండ్లిగావించి వలయుఁగుఁజుఁడు.

మ. తనుజామాత్రవు గావు వంశమున సౌందర్యంబునన్ సద్గుణం
బున శ్రీదేవికి సాటి సేయఁ దగు నిన్ బూఁబోఁడి మావాసి కి
మ్మని యేబంధుఁడు వేడఁగా వెఱచుఁ బ్రత్యాఖ్యానశంకాస్పృజ
వ్వని వైనన్ దినముల్ గ్రమింపఁబడె నుద్వాహోద్యమానికిన్ గానమిన్. 120

చ. కమలదళాక్షి కూఁతు నిలఁ గాంచుట మేలగు నైన నొక్కప
క్షమున విచారహేతు వని కాంచెద నెట్లగు నన్నుఁ దల్లి వం
శము గురువన్వయంబు పతిసంతతి కన్య దురాత్మ యైన ను
ప్పమి యపకీర్తియున్ సకల బాంధవనిందయు నొందుఁ గాన్పునన్. 121

ఉ. దీని వరించు వీఁ డనుచు దెవ్వఁ డెఱుంగును లే కెఱుంగఁడో
కాని తదన్యుఁ డెట్లెఱుఁగుఁ గాన యెఱుంగ నితండు నివిభుం
డౌ నని తల్లి నీవలన నన్వయ మొప్పఁ బ్రసిద్ధిఁ గాంచు నం
చేనును నెల్లబాంధవులు నెన్నుదు మిప్పని దీర్పవే యనన్. 122

ఉ. కమ్మలడాలు చెక్కుల ధగద్ధగ లీన మొగంబు వాంచి కా
నిమ్మని లేచి సిగ్గు మది నెక్కొన మ్రొక్కినఁ దండ్రి యెత్తి మా
యమ్మ సుపుత్త్రిలన్ గని శుభాన్విత వై మను మిమ్మహామునిన్
సమ్మతిఁ గొల్చి నీ వని ప్రసన్నత దీవన లిచ్చి పంచినన్. 128

సీ. నఖరుచుల్ చరణారుణచ్ఛాయలను గూడి యలరుకుంకుమగంధ మవనిఁ గొనఁగ
రమణీయమణినూపురధ్వనుల్ శుచిపక్షు లగుద్విజాతులపల్కు లనుసరింప
సొగసువాలుమెఱుంగుఁజూపు లాశావీథి కలఁ గల్వవిరిమాలు కట్లమర్పఁ

గరపల్లవశ్రీలు కంకణారవముచేఁ గోయిలమెలనాఁగ గుంపుఁ బిలువఁ
తే. గాంచికాఘంటికలుమ్రోయ నంచితోరు,కదళికలు మీఱ ఘనకుచకనకకలశ
యుగనిగన్నిగలొలుక నయ్యువిదశోభ,నాకృతిని జేరెఁ బౌలస్త్యునాశ్రమంబు.
క. కాంచనపాంచాలికవలె, మించినయక్కాంచనాంగి మెయిజిగి పయి వ్యా
పించం గాంచినతరువులు, గాంచనతరువుల తెఱంగుఁ గైకొనె నచటన్. 125
క. సాయమున మరుని కెందొగ, సాయక మన రమణి యిటుల చని హోమంబుం
జేయుచు రెండవస్వాహా, నాయకుఁ డనఁ దగుపులస్త్యనందనుఁ జేరెన్. 126
ఉ. చూచి మరీచిమాలిరుచిఁ జొక్కెడుపద్మినిలీల రక్తితో
నాచెలి యిచ్చ మెచ్చుకొని యాతనిమ్రోల నతాననాబ్జసం
సూచితలజ్జయై నిలిచి క్షోణిఁ బదాగ్రమునన్ లిఖించుచున్
వేచినయంత హోమవిధి విశ్రవుఁడున్ నెఱవేర్చి ముందటన్. 127
సీ. తెలివి యూచేరలం తేసికన్నులదాని మొలకనవ్వులముద్దుమోముదాని
వెలయు సందేఁడుతలవెండ్రుకల్ గలదానిఁ బసమించు నెలవంక నొసలిదానిఁ
గమ్మడా లొరయుబంగారుఁజెక్కులదానిఁ దావిపిడెవుఁగావిమోవిదాని
నుబ్బుసిబ్బెపుగబ్బిగుబ్బచన్నులదానిఁ బిడికిట నడఁగు నెన్నడుముదాని
తే. మెఱుఁగువలెఁ దళ్కుతళుకనుమేనిదానిఁ,గన్నెప్రాయంబుచే వన్నెఁ గన్నదాని
దోరవుఁబిఱుందుదానిఁ బెందొడలదాని,సొగసునడదాని నక్కన్నెఁ జూచెనతఁడు.
ఉ. చూచి సవిస్మయాత్ముఁ డగుచున్ ముని యెవ్వతె వేమి నీదుపే
రేచెలి లేకయొంటి యిటకేటికి వచ్చితి వెవ్వరైనఁ బ్రే
రేచిరొ సిగ్గువేడ్కకుఁ జరించెదొ కల్గినమాట గల్గిన
ట్లోచెలి చెల్పు మన్న నదియుం గరముల్ ముకుళించి యిట్లనున్. 129
మ. కరుణాసాగర నే సుమాలి యనురక్షస్స్వామిగారాముఁగూఁ
తురఁ బుష్పోత్కటచెల్లెలన్ రహిఁవహింతుం గైకసీసంజ్ఞచే
గురునిర్దేశమునన్ భవచ్చరణముల్ గొల్వం గదా వచ్చితిం
బరికింపం దగు నామనోరథము మీభవ్యప్రభావంబునన్. 130
వ. అని పలికినయచ్చిలుకలకొలికిపలుకులు విని తనమనోదృష్టి నది వచ్చినరాక
యెఱింగి సుగుణాభినందనుం డగునప్పులస్త్యనందనుం డిట్లనియె. 131
మ. కలకంఠమణి నీమనోరథము నేఁగంటిన్ సుతాపేక్ష నిం
దులకున్ వచ్చితివైన సంజకడ నన్నుం జేరి మాటాడుటన్
ఖలు లౌరాక్షసు లుద్భవించెదరు నీగర్భంబునన్ నావుడుం
జెలి భీతిల్లి వినీతి మ్రొక్కి వచియించెన్ విశ్రవుం బ్రహ్మతోన్. 132
మ. అనఘా మూఁడవబ్రహ్మవై విబుధలోకారాధ్యశీలుండవై
మనునీతేజమునన్ జనించినసుతుల్ మాంసాశులై దుష్టవ

ర్తను లై సాధువిరోధు లై మెలఁగు టర్హ్వంబే గుణస్ఫూర్తిచే
నినుఁ బోల్పం దగుసత్కుమారకుల మన్నింపంగదే నాప్రుసున్. 133

మ. అలపౌలస్త్యుఁడు బ్రహ్మజుం బలికెఁ గన్యం గాలదోషంబు పె
ద్దలకే కాదు విధాత కైన వశమే తప్పింప నిం కేల చిం
తిల నీపుత్త్రులయందు మేటి యనఁగా దీపించు విద్యాగరి
ష్ఠులలో శ్రేష్ఠుఁడు బ్రహ్మనిష్ఠుఁడుఁ గనిష్ఠుం డిందుబింబాననా. 134

క. ననుఁ బోలు బ్రహ్మనిష్ఠుల, నినుఁ బోలుఁ బ్రతాపరుచుల నెనయువిసీర్తిన్
నినుఁ బోలు సత్కుమారుఁడు, మను నాతనివలనఁ గులము మనికిత మేలా.

వ. అని భవిష్యదర్థంబు వివరించి విరించిపౌత్త్రుండు పుత్త్రికాంతుఁ లాచరించి తను
వరించి మరులునం దీవరించినయకన్యకు గర్భాధానంబుం బ్రసాదించిన.

సీ. మేరుశృంగములపై మేఘముల్ దిగురీతి నాతిచూచుకములు నల్లనయ్యె
దాహృదశ్రీ నిల్చుధవళాంబుజముపోల్కిఁ దెలిగంటినమ్మోము తెల్లనయ్యెఁ
గృశదైత్యజాతి వర్ధిలు నిటు లనురీతిఁ గలకంఠి లేఁగౌను బలితమయ్యె
గర్భగార్భకతనూకాంతి బై లగులీల విమలాంగినూఁగారు విప్రులమయ్యె

తే. నలతుఁబోఁడికి నొకయడు గామ డయ్యెఁ, గీరవాణికిఁ జిట్టుముల్ దోరమయ్యె
నబ్జపాణికి మంటిపై నాసయయ్యె, సైకతశ్రోణికిఁ బ్రసూతిసమయ మయ్యె.

+ రావణకుంభకర్ణవిభీషణులజననము. +

క. భువనములు దలఁక మునులును, దివిజు లడల ధనదుగుండె దిగ్గు మనఁగ రా
హువు శని మొదలగుదుర్గ్రహ, నివహము నికటస్థలమున నిలిచిన వేళన్. 188

సీ. పిడుగుఁజప్పుడుతోడ బెడఁగు జేగురునిండుచాయ దేఱెడుదట్టసస్యములతోడ
నిడుదకోఱలతోడ నెరయఁ గాటుకరాశియైనట్లు గనుపట్టుమసితోడఁ
జుఱుకుఁజూపులతోడ జ్యోతిర్లతారుణారుణము లౌకెఱుకు వంగ్రస్సిలతోడఁ
దామ్రోష్ఠములతోడ దారుణాహులలీల వెలయువింశతిభుజార్గళములతోడ

తే. భయము బీభత్స మొలయురూపంబుతోడఁ, గైకసిభామినిమణిగర్భమున మ
హోగ్రుఁ డగురాక్షసుం డొకఁ డుదయ మయ్యెఁ
గాలకూటంబు వారాశిఁగనినయటుల. 139

శా. ఆరక్షోవరుఁ డుద్భవించునెడ గృధ్రారావముల్ మించె మే
దోరక్తంబులు మేఘముల్ గురిసె నాందోళించె భూతావళుల
భీరుత్వం బెనసెన్ సురౌఘములు గంపించెన్ సృగాలచ్ఛటల్
భూరిజ్వాలలు వాంతి సేసె రవిదీప్తుల్ మాసె మోసెన్ దిశల్. 140

క. ఆవేళఁ బుత్త్రిజన్మము, భావించి పులస్త్యసుతుఁడు పఱతెంచి దశ
గ్రీవుం డనుపే రతనికిఁ, గావించి యథోచితంబుగా నున్న యెడన్. 141

ఉ. వెండియు విశ్రవఃస్ఖలితవీర్యమునన్ బలుచూలు దాల్చి బ్ర
హ్మాండవిఖండనోద్భటతరార్భటి మీఱెడువానిఁ గుంభక
ర్ణుం డనుపుత్త్రునిన్ సురవరుల్ బెగడందఁగఁ గాంచె నంత న
య్యండజయాన శూర్పణఖయన్ తనయం గనియెం గ్రమంబునన్. 142

వ. తదనంతరంబున. 143

మ. గుణరత్నాకరుఁ డింద్రియార్థమరుదంకూరాహివన్యాశుశు
క్షణి విద్యానిధి విశ్రవఃకులహితాచారాశ్రయుం డార్యపో
షణచింతామణి సర్వభూతకరుణాసంగాత్మకుం డావిభీ
షణుఁడుం గైకసిగర్భవార్ధిఁ బొడమెన్ సంపూర్ణచంద్రాకృతిన్. 144

తే. ఆకుమారత్రయంబున కాగమోక్త, మార్గమునఁ దండ్రి జాతకర్మంబు నామ
కరణములు మున్నుగాఁ గలకర్మతతులు
క్రమమున నొనర్చి యుపనయనములు సేసె. 145

వ. ఇట్లాగున నవ్విశ్రవస్తనూజాతు లుపనీతు లయి తండ్రివలన నఖిలవిద్యా విశేషంబు లెఱింగి చిత్రభానుత్రయసమానులు దినదినప్రవర్ధమానులు నై వెలయు చుండి రయ్యవసరంబున. 146

దశగ్రీవకుంభకర్ణవిభీషణుల బాల్యక్రీడలు.

సీ. అలఁతిగట్టులు భుజార్గళనిరర్గళత నుత్పాటించి కందుకప్రౌఢిఁజూపు
నుడువీథి నొరసి పోయెడువిమానము లందుకొని బిట్టునేలఁ ద్రోఁగొట్టి యార్చు
నాశ్రమోన్నతభూరుహములు దాఁ బడఁద్రోచి పఱచుమానులడాసిపరిహసించు
శరభసింహామదేభసమితి నీడిచి తెచ్చి గట్టిగా దామెనఁ గట్టివైచు

తే. గరుడగంధర్వపన్నగాగ్రణుల నెచటఁ
గనిన మీఁదఁదో భుజాభుజిఁ బెనఁగవలయు
నిలువుఁ డను వార లుఱుక వెన్వెంటఁ దగులు
బాల్యలీలావిలోలుఁడై పంక్తిముఖుఁడు. 147

సీ. గిరిదిశాకరిభోగికిటికికూర్మములు వ్రాల నంఘ్రిఘట్టన నుర్వి నడఁగఁద్రొక్కు
నరుణచోదితరథం బట్టిట్టు గాఁ బట్టి నలినాప్తుబింబంబు నాకి విడుచుఁ
బార సాఁచి దిగీశపట్టణాభ్యంతరోద్యానపక్వఫలాగతతులఁ గూల్చుఁ
గనుఁగొన్న వైమానికశ్రేణి వివృతాస్యబిలగతంబుగ నొక్కపెట్ట మ్రింగు

తే. నెదుటఁ బడకున్న మునికోటి వెదకి వెదకి, పట్టి భక్షించుఁ గ్రొవ్వెగఁ దొట్టి గుఱక
విడిచి నిదురించు లేచు నల్గడలఁ దిరుగుఁ, గుంభకర్ణుండు నడయాఁడుకొండకరణి.

చ. అతనిసహోదరుండు సుజనావనశాలి విభీషణుండు సు
వ్రతములు సల్పుచున్ శ్రుతిపరంపరయర్థముఁ దండ్రి దెల్పఁగా

హితమతి నాలకింపుచు జితేంద్రియుఁడై యుపకారశీలతం
బ్రతిదినముం జరించు మృదుభావముతోఁ గులధర్మపద్ధతిన్. 149

చ. అన్నలు సేయురాయిడి భయాతురులై పరువెత్తుమానులం
గన్నులఁ జూచెనేనిఁ దనుకంపము మానిచి నానిమిత్త మా
పన్నుల వీరిఁ బ్రోవుఁ డని ప్రార్థన సేయు నతండు వారలం
బిన్నతనాననుండియు విభీషణుఁ డెంతపరోపకారియో. 150

క. క్రూరుఁ డగుకుంభకర్ణుని, బారిఁ బడి విభీషణోక్తి బ్రదికి మునులు త
త్కారుణికుని దీవింపుదు, రారవితారముగ బ్రదుకు మన్నా యనుచున్.

ఉ. అంతట నొక్కనాఁడు దమయయ్యఁ గనుంగొన రత్నఘంటికా
క్రాంతవిమాన మెక్కికొని కన్నులపండువు గా ధనేశ్వరుం
డెంతయు వేడ్క వచ్చుచెలు వెల్లను దప్పక చూచి కైకసీ
కాంత స్వభావసిద్ధ మగుక్రౌర్యమునన్ దశకంఠుతో ననున్. 152

మ. కనుఁగొంటే భవదగ్రజుం డయినయక్షస్వామిసౌభాగ్య మీ
తనిచందంబున నీవు నిట్టిసిరు లొందం జూడఁ గాంక్షించెదం
దనయా యెందున నీదృశస్ఫురణఁ జెందన్ వచ్చు నా కేర్పుఁ గై
కొను శీఘ్రంబున నేటి కూరక యశక్తుం బోలి నర్తింపఁగన్. 153

వ. అని ప్రబోధించిన. 154

మ. జననీవాగ్వ్యజనానిలజ్వలితరోషజ్వాలుఁడై యద్దశా
ననుఁ డిట్లంచుఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసె జననీ నామాట తథ్యంబు గా
విను మే ఘోరతపస్వినై ధనదుకీర్తిన్ మించెదన్ లేనిచోఁ
దన తేజంబున నీదృశం బగుప్రభుత్వం బైనఁ బ్రాపించెదన్. 155

క. పెక్కువకు సాటియును గా, కెక్కువయుం గాక శోక సీతనికరంబుం
దక్కువ యై రానీక నను, మక్కువ వీడ్కొలుపు మని సమ్యగ్వినతిన్. 156

మ. వినతుల్ సేసె దశాననుండు మమతన్ వేమాఱు దీవించున
జ్జననిన్ వీడ్కొని కుంభకర్ణుఁడుఁ గనిష్ఠభ్రాతయున్ వెంట రాఁ
జని గోకర్ణసమాహ్వయాశ్రమము విశ్వాసంబుతోఁ జేరి కాం
చనగర్భున్ మది నుంచి యుగ్రతపముల్ సల్పంగ నుద్యుక్తుఁడై. 157

వ. తమ్ములతో నిట్లనియె. 158

రావణకుంభకర్ణవిభీషణులు బ్రహ్మనుగూర్చి తపంబు సేయుట.

సీ. కమలగర్భుఁడు భక్తకామధేనువు నిక్కనంబు గా వత్సలత్వంబుఁ జూపుఁ
బరమేష్ఠి యాశ్రితపారిజాతము శాంతిఁ బాపి కా వలసినఫలము లొసఁగు
భారతీనాథుండు ప్రణతచింతామణి రాతనం బూనియు రక్తి నరవు
చతురాననుండు దాససమీపమేరువు కర్బురదాతృత్వగరిమ మించుఁ

తే. దాత తాపసజనకామితప్రదాత
పెద్దవేల్పు మునిశ్రేణిఁ బ్రీతి నిల్పు
నలువ యతివీక్షణాళులు నిలుచుకలువ
యతని భజియింప మనకోర్కు లబ్బుటరుదె. 159

మ. అని వాణీరమణీమనోహరునిమాహాత్మ్యంబు వర్ణించి య
య్యనుఁగుందమ్ములు నిర్వురన్ ఘనతపస్యాసక్తచేతఃప్రవ
ర్తనధౌరేయులఁ జేసి వారి సవిధారణ్యంబులన్ నిల్పి తా
నును బ్రత్యేకవనాంతరంబునఁ బ్రశాంతుం డై తపం బున్నెడన్. 160

సీ. వనజకాననశోషకనుస కెంత కువలయపరితాపకృతినాఁగఁ బ్రబలుతపను
కరములు సోఁక భగ్గన మండురవిరత్నములతనుజ్వాలిక లొలసినపుడె
చురచురఁ గాలెడిసుష్కతృణశ్రేణి సరణిఁ గన్పడునికుంజములఁ దగులు
మంటలు వెదురుజొంపములఁ జాఁకిమహోగ్రమైతదంతికభూరుహములనెగసి
తే. దరికొని వహించునకాఁకఁ దాళలేక, తెరలిమృగములుమృగతృష్ణకరిగిసొరుగు
మండువేసవిఁ బంచాగ్నిమధ్యమునను, గుంభకర్ణుండు గావించె ఘోరతపము.

క. ఇటు లెండను వానను ను, త్కటతర మగుచలికి వెఱక కంపింపక వే
సటఁ బడక కుంభకర్ణుఁడు, పటునిష్ఠ ఘటించెఁ దపము పదివేలేఁడుల్. 162

సీ. కంటిచూపు జగంబుకంటిరూపు సజాతి కద్యుతికతన నైక్యంబు సేసి
సర్వభూతదయాప్రసన్నభావంబుతోఁ దరలనినియమంబుఁ దగులుపఱిచి
యుంచుకించుక సందడించుకోరికలతో వివిధేంద్రియవికారవితతు లడఁచి
ద్వంద్వముల్ సహియించుతాల్మికంబంబుతోఁ గడఁదిచిత్తేభంబుఁ గట్టివైచి
తే. కమలషట్కంబు శోధించి కమలభవుని, కమలపదములు దలఁచుచు గాఢశక్తిఁ
దగ విభీషణుఁ డేకపాదమున నిలిచి, యైదువేలేండ్లు గావించె నతులతపము.

క. మఱి యైదువేలయేఁడులు, దెఱచినకను మూయ కినుని దెసఁ జూచుచు నే
ర్పెఱి నూర్ధ్వబాహుఁడై మతిఁ, దఱుమక శ్రుతినొడివికొనుచుఁ దప మొనరించెన్.

మ. ఎలుకల్ పిల్లులు నీలకంఠములు భోగీంద్రంబు లేణచ్ఛటల్
పులులున్ సింహము లేనుఁగుల్ శరభపాళుల్ గండభేరుండముల్
చెలిమిం జెంది విభీషణాశ్రమమునం జెల్వొందు భూనాథ యం
దుల కుప్పొంగి నటింతు రచ్చర లమర్త్యుల్ పూలు వర్షింపఁగన్. 165

వ. అని పలికి లోపాముద్రాధిపతి వెండియు రామభద్రున కిట్లనియె. 166

దశముఖుఁడు వీరహోమంబు సల్పుట.

సీ. అఖిలలోకాతీత మగుమహామహిమంబుఁ బడయంగ నూహించి పంక్తిముఖుఁడు
విధిదేవతాకమై విలసిల్లుమంత్రంబు జపియించుచును నిరశనతఁ దాల్చి

యొకకాలిపెనువ్రేలి నుర్విఁ జక్కఁగ నిల్పి సూర్యావలోకనధుర్యుఁ డగుచుఁ
దనహృదయాకాశమునఁ బితామహు నుంచి ధ్యానించి వేయేఁడులైన వెనుక
తే. నగ్రమున మండునుగ్రతరాగ్నిలోన, మునుకొనికరాసి దలఁగ్రుచ్చికొని సభక్తి
కముగ బ్రహ్మార్పణంబగుఁగాక యంచు, వీరహోమంబుఁ గావించె విస్మయముగ.
మ. వికటాచారుఁ డతండు నిశ్చలమతిన్ వే యొండ్ల కొక్కొక్కను
త్తకముల్ ఛేద మొనర్చి వేల్చుదమునన్సంభాసితాగ్నిం దదీ
యకరోటిప్రతతుల్ పటిల్లు మని వ్రయ్యం బుట్టు ఘోషంబులం
డకటాహస్ఫుటనాప్రచండతరమై నానాదిశల్ నిండఁగన్. 168
శా. పౌలస్త్యార్చితకీకసాస్రపలశుంభన్మస్తకప్లోషణ
స్థూలాభీలకరాళపావకశిఖాస్తోమంబు ధూమంబుతోఁ
జాలోర్మీపతిపొంగులు చుట్టికొనియెన్ భావిప్రపన్నద్ధనుగ్
ద్వేలాస్త్రార్చులు తద్బలంబు లిటు లుద్దీపించు నట్లోపినన్. 169
మ. ఉరునిష్ఠోగ్రదశాస్యనిర్మితశిరోహోమక్రియాదగ్ధమే
దురమేదఃపలలాస్థికైశికమిళద్ధుర్వాసనల్ భూనభో
తరముల్ నిండఁగ సైఁప నోప కిఁక నెన్నం జిచ్చునోఁ గినికన్
వర మబ్జాసనుఁ డంచు నెంచు వినుతంగీనం బోవు దేవాసురుల్. 170
క. కైకసికొడు కిటువలె సి, ర్వ్యాకులమతి దశసహస్రవర్షము లరుగన్
భీకరగతిఁ బదియవతల, వీఁకం దెగఁ గోసి వహ్ని వేల్వఁగఁ దలఁచెన్. 171
వ. అప్పుడు. 172
చ. గగనము మ్రోసె వీచె సుడిగాలి సముద్రము లింకె మిగుల్చెఁ
దిగఁబడె భూమి చక్రముగతిం దిరిగెన్ గిరి ఘూర్ణనఁ దప్పెను
మ్మగలమగండు వీఁక దశమం బగును స్తకమున్ స్వయంబు నే
ల్వఁ గడఁగి హోమవహ్ని చటులంబుగఁ బ్రజ్వరిలంగఁ జేసినన్. 173
శా. ఆపౌలస్త్యవివర్ధమానఘనహోమాగ్నిజ్వాలాజ్వాలికల్
పై పైఁ బ్రాకిన దిక్పతుల్ యతులు నిభ్రాంతాత్ములై స్వర్లోక
కాపూర్ణాధిపతిత్వసౌఖ్యనిధి బ్రహ్మం జేరి సేవించి స్వా
మీ పద్మాసన యార్తులన్ మముఁ గృపాదృష్టిన్ విలోకింపవే. 174
మ. దశకంఠాసురుఁ డగ్నిఁ దొమ్మిదితలల్ దా వేల్చియున్ మీఁద
ద్దశమం బైనశిరంబు వేల్వఁ గడఁగం దగ్ధోమధూమచ్ఛటల్
దశదిగ్భాగము లావరించె నిఁకఁ బ్రహ్మాండంబు గాఁ దున్క నే
ని శిఖజ్వాలలఁ గాగుఁగు ముజ్జగములున్ నిక్కంబు వాణీశ్వరా. 175
ఉ. ఒప్పిద మైననీకరుణ నున్నతుఁడై మతి మీఁదు గాఁ జగం
బప్పితితాశి యేఁచు హవనానిల మిప్పుడె యేఁచఁ బూనెడిన్

జెప్పెడి దేమి యింక నెడ చేసినఁ దప్పగు మీఁది బాధ కే
మొప్పితి ముగ్ర మవ్యాకృతహోమము మాన్పఁ గదయ్య చయ్యనన్. 176

వ. అని భయోత్పాతవిధూతచేతస్కులై చేతులు ముకుళించి ప్రార్థించు వేల్పు
దొరల దరహాసవదనంబు దెరలం గనుంగొని మంచి దని సమ్మతించి విరించి
కాంచనమయకమలాసనంబు డిగ్గ నుఱికి యతిసత్వరంబుగ. 177

రావణకుంభకర్ణవిభీషణులకు బ్రహ్మ ప్రత్యక్షుఁడై వరంబు లిచ్చుట.

సీ. శ్వేతకేతుఁడు జోకసేసి తెచ్చినపదార్వన్నెయంచహుమాయి వడిగ నెక్కి
వెనువెంట వచ్చుసావిత్రీముఖస్త్రీల ప్రణయభాషలమీఁది బాళి మాని
ప్రాఁబల్కుతుదలతోఁ బ్రణుతించుసంయమిప్రవరులనుతిఁ బెడచెవులఁ బెట్టి
సృష్టిక్రమముఁ దెల్పఁ జేరికైనడచు బ్రహ్మలదిక్కుగని మాటలాడ మఱచి
తే. గునుకుపరువునఁ బఱతెంచుకొడుకువీణ
వినసురక్తియుఁ బూనక వేల్పుఁజెలువ
లాడఁ జూడంగ నెడ యీక యాక్షణమున
దశముఖున కబ్జభవుఁడు ప్రత్యక్ష మయ్యె. 178

శా. ఈచందంబునఁ బంక్తికంఠునకుఁ వాణీశుండు గాన్పించి వీ
రాచారుం డతఁ డున్న యొక్కతలపై హస్తాసిఁ బూన్పంగ నో
హో చాలింపు దశాస్య యీతెగువ కుద్యోగింతురే మెచ్చితిన్
సచిత్రాధ్వరకర్మనైష్ఠికతకున్ నీకోర్కు లీ వచ్చితిన్. 179

వ. అని వారించి హితోక్తులు వివరించినవిరించనుపలుకు లాలించి సాహసోద్యో
గంబు సాలించి లేచి తల యెత్తి యతనిం బొడగాంచి పులకాంచితశరీరుం
డగు యవ్విశ్రవసకుమారుం డనేకనమస్కారంబు లాచరించి యిరువదికరంబు
లు ముకుళించి హర్షగాద్గద్యంబు వహించి యిట్లని స్తుతియించె. 180

సీ. ప్రకృతిదురాప మై పరిపూర్ణరూప మై యెసఁగుసత్తామాత్ర మీవె కావె
సత్త్వప్రధాన మై సాక్షితాధీన మై యెసఁగునీశ్వరతత్త్వ మీవె కావె
సృష్టిసర్గాత వై యిష్టార్థదాత వై యెసఁగుసర్వనియంత వీవె కావె
పురుషాహ్వయుండ వై బోధమయుండ వై యెసఁగుమహాత్ముండ వీవె కావె
తే. నిన్ను సృజియించుకొన్నది నీవె కావె, నిన్ను నీయందుఁ గనుగొందు నీవె కావె
యెల్లశ్రుతు లెంచ మను వేల్పు వీవె కావె, యెల్లశ్రుతులకు నావాసమీవె కావె.

మ. తనుబుద్ధీంద్రియముల్ వికారములు నాత్మన్ జెందఁగాఁ జేసి వా
నిని దత్తద్బహుకర్మముల్ సలుపఁగా నీవే నియోగించి యం
దున దారిద్ర్యము వైభవంబు సుఖమున్ దుఃఖంబుఁ గాలంబు వెం
టనె కల్పించి సమస్తముం గనునినున్ ధ్యానింతు నశ్రాంతమున్. 182

ఉ. దేవ శుభాశుభస్థితులు దేవనరాసురముఖ్యులొందఁ గా
నీవె యొనర్తు వాధ్యుఁడవు నీ కొకవిన్నప మాచరించెదన్
జీవులు మృత్యు వన్న వెఱ నెందుదు రుగ్రవిరోధ మృత్యువే
కావునఁ దద్భయంబు వెలిగా బ్రదుకన్ వర మీమువే కృపన్. 183

మ. గరుడాదిత్యనభశ్చరాసురమరుద్గంధర్వసిద్ధర్షభా
స్వరవిద్యాధరయక్షకిన్నరపిశాచప్రేతరక్షోగణా
ధరభూతగ్రహవిశ్వసాధ్యవసురుద్రశ్రేణిచేఁ బోరులన్
మరణం బొందనిమన్కి యిమ్ము గణియింపన్ దక్కుము గ్యానులన్. 184

మ. అని ప్రార్థించినఁ బద్మగర్భుఁడు తదీయాశాస్య మీక్షించి సం
పునము న్నాతఁడు వహ్ని వేల్చినశిరంబుల్ గ్రమ్మఱన్ మెచ్చి చే
ల్వొనయన్ గట్టడ సేసి సౌఖ్యనిధి వై యీరేడులోకంబులం
దు నజయ్యుం డను కీర్తిఁ గాన్పు మని సంతుష్టాత్ముఁ గావించుచున్. 185

చ. అతనిసపర్యలన్ బ్రముదితాత్మకుఁ డై పరమేష్ఠి యోగిరిం
జితమతి యావిభీషణునిఁ జేరి తపంబున ధర్మమార్గసు
స్థితి ననివార్యభూతహితశీలత నీప్రతిఁ గాన నేను మె
చ్చితి విను వత్స నీవలచుచింతితముల్ వచియింపు నావుడున్. 186

శా. అంతర్నాదము విన్నయోగివరునట్లామాట లాలించుచున్
సంతోషించి విభీషణుండు "విమలస్వాన్తం భవన్తం దయా
వన్తం శాన్త మనన్తరూపిణ మహం వన్దే" యటంచున్ వచః
కాంతుల్ జేరి నమస్కరించి పలికెన్ గంభీరవాచాప్తిచేన్. 187

చ. ఇనుఁడు కరంబులన్ గళల నిందుఁడు కీలల వహ్ని నన్ను గాం
చినక్రియ సద్గుణంబులఁ బ్రసిద్ధి వహించినలోకకర్త నీ
వెనసినకూర్మి వచ్చి నను నెంతయు మెచ్చితి నంటి కింతకం
టెను వర మున్నదే యిపుడు నేఁ గృతకృత్యుఁడ నైతి నీశ్వరా. 188

ఉ. ఐన నమోఘదర్శనుఁడ వైనజగత్పతి నీవె మెచ్చి యిం
పైనవరంబు వేఁడు మని యానతి యియ్యఁగ నూరకుండ రా
దే నుతి సేసి వేఁడెద సహింపఁగఁ గూడనియట్టియాపదన్
మానితధర్మమార్గమున మామకచిత్తము నిల్వఁ జేయవే. 189

క. ఏయాశ్రమంబుఁ జెందిన, నాయాశ్రమధర్మమునకు ననుకూలముగాఁ
జేయుము హృదయము ధార్మికుఁ, జేయెడ నపజయ్యుఁ డనఁగ నే విని యుందున్.

తే. శిక్షితముగాక యెనుదీయచిత్తవృత్తి, కనుగుణంబుగ నిమ్ము బ్రహ్మాస్త్ర మనిన
నావరము లిచ్చి తద్బుద్ధికజుఁడు మెచ్చి, యిచ్చె ననుకంప జనియింప నిట్టు లనియె.

ఉ. ఆసురయోనిఁ బుట్టియును నాసురవృత్తి యొకింత లేదు ని

కీసుర లైన దీటగుదురే భవదుక్తులు నన్నుఁ బ్రీతునిన్
జేసె నమర్త్యభావము సుశీల యొసంగితి నింక నీవు దే
వాసురకోటిలో ఘనుఁడవై మను మంచు ననుగ్రహించినన్. 192

క. కొనియాడి రమరు లజుఁ గనుఁ, గొని యాడిరి వేల్పుముద్దుగుమ్మలు వెత పీ
ఠ్కొని పాడిరి గంధర్వులు, పెను పగునమరత్వ మవ్విభీషణుఁ డొందన్. 193

చ. పరహితుఁ డైనవానికి శుభంబు లభించిన నెల్లవారలున్
హరుసమె కందురు దుర్జనున కాయువు శ్రీయును వృద్ధి బొందినన్
బరు నుభయంబుఁ జెందుదురు భానుకులేశ్వర కావునన్ దయా
పరుఁడగు విభీషణుం డమరభావము నొందిన నుబ్బి రందఱున్. 194

దేవతలు కుంభకర్ణునకు వరంబు లీవల దని బ్రహ్మను వేఁడుట.

చ. బిసరుహగర్భుఁ డిట్టుల విభీషణుకోర్కు లొసంగి ప్రాభవం
బెసఁగఁగఁ గుంభకర్ణుకడ కేఁగెడునప్పుడు వేల్పు లాడి ర
య్యసుర కభీష్ట మియ్యఁ దగ దయ్య పరాకు సరస్వతీశ వాఁ
డసదృశకాయుఁ డీభువన మంతయు మ్రింగఁగ నోపు నొక్కటన్. 195

సీ. గట్టిగాఁ బద మూర్విఁ బెట్టె నేనియు సప్త పాతాళలోకముల్ భగ్నము లగు
నొక్కమాటటు నిల్చి నిక్క నేనియు శిరః ప్రహతిచే నూర్ధ్వకర్పరము లగలు
నుత్సాహ మొదవ మైనుబ్బించె నేనియుఁ బచ్చిగోడల జాడవిచ్చుదిశలు
లేచి సిల్గుచు బార సాఁచెనేనియు జక్రవాళాచలేంద్ర మవ్వలికి వీఁగుఁ

తే. గేరి నవ్విన మింబోటివారి కెల్ల, గుండెదిగు లగు మమ్ముఁ జేర్కొనఁగ నేటి
కీవలకు వాఁడు సేసినహింస లెంచఁ గూడ దటువంటి ఖలు దయఁ జూడ నేల.

ఆ. తనువుఁ జూత మన్నఁ గన రాదు తుద మొదలాత్మఁ జూత మన్న నతికఠినము
నడక చూత మన్నఁ గడుహింస నాఁ డేల ధాత వానితపము దయ్య మెఱుఁగు.

క. నందనవనవాసినులఁ బు, రందరసహచరల నచ్చరలఁ బెక్కండ్రన్
మ్రందించె మ్రింగ నరముని, బృందంబుల ఖలుఁడు వీఁడు పిన్నతనమునన్. 198

క. ఏవరము లేకయే బలు, కావరమున జగము లేఁచు ఖలునకు వరముల్
దేవర యొసఁగుట మండెడు, పావకులో నేయి వోయు భంగిన కాదే. 199

ఉ. కావునఁ గుంభకర్ణునకుఁ గారుణికత్వము మాని నీవు మా
యావివశాత్ముఁ జేసి వర మం చొకదాని నొసంగినన్ శుభం
బావహిలున్ జగంబులకు నంచు సురల్ వివరింప భారతీ
దేవిముఖంబుఁ జూచెఁ దొలిదేవర సాదరవీక్షణంబునన్. 200

వ. ఇటువలెఁ దన మొగంబుఁ గనినను మొగంబుల వేలుపుదొర యింగిత మెఱింగి
మెఱుంగుల తెఱంగునఁ దుఱంగలించు మెఱుంగుజూపులఁ దొంగలిఱెప్పల నప్ప
ళించుచు విప్పు గలకప్పుఁగొప్పువిరులసరులకై కప్పుకొను నళిపరంపరలకళుకు

సంపాదించునవతంసచాంపేయప్రభాసంపదలకు లంకెలగు చుం గనత్కనకతాటం
కదీప్తులు విద్దెంబుఁ జూపుకోవున నందంపుఁజెక్కుటద్దములపై ముద్దుగురియఁ
గరంబుల బుస్తకాక్షమాలికావిపంచికలు మెఱయఁ గోదమ రాయంచ
వలె నచ్చుదువ్వులజవరాలు పతియెదుటి కరుగుదెంచి యుదంచితాంజలి
యొనరించి వినయలజ్జాభరానతివిలోకనంబులఁ దద్వదనంబు నలంకరించి
యల్లన యేమిపని యాచరింతు నాన తిం డనిన నజుండు నద్దేవి నాదరించి
యిట్లనియె. 201

మ. సరసీజేక్షణ యెల్లజీవ్రులరసజ్ఞల్ సేరి క్రీడించునే
ర్పరి వీవే కద కుంభకర్ణురసనాభాగంబునన్ నిల్చి నే
వర మీవచ్చినవేళ నయ్యసురచే వ్యర్థోక్తు లాడింపు మేల్
వరముల్ గోరఁగ నీకు పొ మ్మనిన నవ్వాగ్దేవి య ట్లుండెసన్. 202

సరస్వతితోడ్పాటుచే బ్రహ్మ కుంభకర్ణునకు నిద్ర వరంబుగా నిచ్చుట.

మ. అమరజ్యేష్ఠుఁడు నంత నయ్యసుర డాయన్ బోయి లే కుంభక
ర్ణ మహాభాగ భవత్తపంబు గన నానందంబు వర్ధిల్లె నేఁ
డు మభీష్టం బాడఁగూర్తు నిప్పు డన వాఁడున్ మ్రొక్కి షణ్మాసముల్
తమి నిద్రింపఁగ నొక్కనాఁ డశన మొందన్ జేయవే నాన్నుడున్. 203

చ. వనజజుఁ డట్ల యౌ నది యవశ్యము మేలు సుఖాన నిద్రపొ
మ్మని సురకోటితోఁ జనియె నంత సరస్వతియున్ దదాస్యవ
ర్తన ముడిగెన్ నిజప్రతిభఁ దాలిచి యప్పుడ కుంభకర్ణుఁ డు
దనసుడువుల్ దలంచుకొని తానిటు లంచుఁ దలంచె నాత్మయున్. 204

మ. అకటా పద్మజునంతవాఁడు వర మియ్యన్ వచ్చినన్ మాంచికో
రిక లర్థింపక నిద్ర యిమ్మనెడి వెఱ్ఱిన్ గంటిమే యిట్టి ద
ట్టికి నానోటికి వచ్చె హా తెలిసికొంటిన్ వేల్పు లే చేసి రీ
వికలత్వం బిఁక నేల దైనపసికిన్ విభ్రాంతి వాటింపఁగన్. 205

క. పౌరుషమునకును దైవం, బౌరయ ఫలకారి యగును రాక్షసనాథా
వైరస్యము వహియించిన, నేరూపునఁ బురుషుఁ డొందు నిష్టార్థంబుల్. 206

క. దైవోపహతుఁడు సుకృతపుఁ, ద్రోవ వెదకి పోవ నదియె దుర్గతి యగు మేల్
గా వలయు నన్నఁ గీ డగుఁ, గావున నిఁక జాలిఁ జెందఁ గా దనుమస్మన్. 207

ఉ. అన్నయు దమ్ముఁ డచ్చటికి నంతటిలోఁ గను వేడ్క వచ్చి తా
నున్నవిధంబుఁ జూచి యదియున్ విని దైవము లిట్లు సేసెనా
విన్నఁదనంబుఁ జెందఁ దగు నే పగ పేటికిఁ బాముదుండవ
యన్నఁ గలంక దేటె నతఁ డర్కకులేశ్వర వారిమాటలన్. 208

క. ఈ తెఱఁగున దశకంఠుఁడు, ధాతవరంబునను గామితము లొనగూడన్

భార్తృసమేతంబుగ శ్లే, ష్మాతకవనమునకుఁ జనిరి సంతోసమునన్. 209

వ. అని యెఱింగించి రఘుకులగాత్రిమణితో మఱియు నగస్త్యమునిశిఖామణి యి ట్లనియె. 210

సుమాలి పాతాళమునుండి ప్రహస్తాదిపుత్రులతోఁగూడ రావణునియొద్దకు వచ్చుట.

చ. దశముఖుఁ డీప్రకారమునఁ దమ్ములతోఁ జని తల్లికిన్ బ్రదీ
ప్రశమధి యైనతండ్రికిని భక్తిఁ బ్రణామము లాచరించి దై
త్యశతము గొల్వఁ బాయక తదాశ్రమభూమి వసించు టంతయున్
విశదముగా నెఱింగి కడువేడుకఁ బొంగి సుమాలి యయ్యెడన్. 211

చ. చిలువలగుంపు వెల్వడిన చెల్వున రాక్షససైనికుల్ రసా
తలముననుండియున్ వెడలి తన్ భజియింపఁ బ్రహస్తముఖ్యపు
త్త్రులు సహితాప్తబంధు లయి తోడన రా దుహితృప్రియాత్మజా
తులఁ దిలకించునుత్సవము దోరము గా నరుదెంచుచున్నెడన్. 212

శా. ఆమాతామహు రాక మున్నె విని భార్త్రన్వితుఁ డై కైకసీ
కామిన్యగ్రసుతుం డెదుర్కొని నమస్కారంబులన్ బూజలన్
క్షేమప్రశ్నములన్ వినీతియును భక్తిస్నేహముల్ సూప న
త్యామోదంబు వహించి యాతఁడును సుద్యత్ప్రౌఢవాగ్గుంభనన్. 213

సీ. చిలువమేపరిపుల్గుబలుచట్టుపలఁ బుట్టు గాడ్పుచే నుదవిన కాళ్లవడఁకు
గొంటుబంగరుఁగంటికంటు వేలుపువింటి గుణరవంబున నంటు గుండెదిగులుఁ
దోలి వేల్పుఁజిందంపుఁదోరంపురవళిచేఁ గర్ణరంధ్రములందుఁ గవియుచెవుడు
వేయియుంచులవాలు మోత్రియు చుద్ధతి డాయునపుడు పైకొనినభయజ్వరంబు

తే. నేఁటితోఁ బాసె రాక్షసానీకమునకు, వీరహోమంబుచే నీవు వేల్పుఁబెద్ద
వెఱఁగుపడఁ జేసి లోకైకవిజయహేతు, వరములొందుటఁబౌలస్త్యవరకుమార.

మ. పరిపూర్ణోజ్జ్వలశార్దకీకుముదినీప్రాణేశ్వరజ్యోత్స్నవై
ఖరినీకీర్తిరమావిలాసము పొసంగన్ సొంపుఁ గాంచెన్ నిశా
చరవంశాబ్ధి మదీయహృత్సరసిజోత్సాహైకసంపాదన
స్ఫురణన్ మించె భవత్ప్రతాపరవి రక్షోనాథ నిక్కంబుగన్. 215

మ. పరమాన్నాజ్యసమున్ముఖాహుతులచే బ్రహ్మార్పణం బంచు న
ధ్వరముల్ సేయుదు రందఱున్ వసుమతిన్ ధైర్యోన్నతిన్ నీగతిన్
శిరముల్ పాణిఁ గృపాణిఁ జేర్చి యనలార్చిన్ వేల్చి నీయద్భుతా
ధ్వగకర్మం బొనరింప రెవ్వరును సత్యం బాసురగ్రామణీ. 216

తే. మిగులఁ గోపించి తన్నిన భృగుమహర్షి, యడుగుపట్టినవేల్పురాయిడికి వెఱచి
యడుగుపట్టినదైత్యులదయాపదబ్ధి,కధిప యుష్మత్ప్రతాప మౌర్వాగ్ని యయ్యె.

క. బలియుఁ డవన్వయకర్తవు, కలిగితి వీక నేల డాఁపఁగా మనకొఱకే

త్రోలుతఱి మత్పౌరితుఁ డై, లలితస్థితి విశ్వకర్మ లంక యొనర్చెన్. 218

వ. అట్టి పట్టణం బిటు లేల విడిచి పెట్టితి రందు వేని వినిపించెద నాకర్ణింపుము.

మ. త్రిజగద్ద్రోహ మొనర్చుచున్ సమదవృత్తిన్ గూడి క్రీడించుమా
భుజగర్వంబు సహింప లేక చని వేల్పుల్ దెల్పికొన్నన్ జతు
ర్భుజుఁ డభ్రంకషశంఖరాజనినదంబుల్ మీఱ సంగ్రామకే
ళిజయోత్పాదనశాలి మాలి మును గూల్చెన్ గెల్చె సుమ్మందఱన్. 220

ఉ. అడ్డము వచ్చి వేల్పుపురి యాఁగెడు మిట్టు లానరించి మా
యొడ్డనముల్ దెరల్చి హరి యుద్ధతిఁ జూపిన గొల్ల వెల్చినన్
దొడ్డికిఁ బాఱునాపసులతో సరి యై పురిఁ బాసి యగ్రజుల్
బిడ్డలఁ వెంటఁ బెట్టుకొని భీతిలి చేరిరి యుర్వి క్రిందటన్. 221

తే. అది మొదలు లంక పాడైన నసురనాథ
యంత మీయన్న నడుమఁ దా నాక్రమించె
దానమున నైన సామభేదముల నైన
బలిమి నైన గ్రహింపు మప్పట్టణంబు. 222

తే. ఒరులపా లైనతనసొమ్ము మరలఁ గొనుట, యాగ్గిఁ జెందినసుక్షేత్ర[illegible]గొనుట
నిజకులోచితధర్మంబు నిలిపికొనుట, బలియుఁ డగుటకు ఘనసాధనంబు [illegible] సదన.

తే. కరముచేఁ గంకణమ్ముఁ గంకణమువలనఁ, గరముఁ గర మొప్పఁగాఁ జేయుఁ గావునాధి
పత్యమున నీవు వెలయు దప్పట్టణంబు, వెలయు నీచేత నని తాత తెలుపుటయును.

మ. దశకంఠుం డనుఁ దాత నీనుడి యథార్థం బైనచో నాతఁ డా
లిశుఁ డైనన్ నయ మేది యగ్రజుని బల్మిన్ దోఁచి యున్నట్టి ద
ద్వ్యశమానిల్లెటు లాక్రమించు మఱి లేశం [illegible] సైన్యల [illegible]
దృశులే యిట్లన నస్మదాదులకు బుద్ధిస్థైర్యముల్ గల్గునే. 225

క. అని తాత బోధ సేసిన, వనికిన్ సమ్మతిల కతఁడు ప్రత్యాఖ్యానం
బొనరించె నంత నొకనాఁ, డనువగు సమయంబుఁ గని ప్రహస్తుఁ డనియెన్.

శా. పౌలస్త్యాన్వయచంద్ర శూరులకు సౌభ్రాత్రంబు బాంధవ్యముల్
వాలాయం బన వచ్చునే బలిమి యెవ్వాఁ డొందు వాఁడే కదా
త్రైలోక్యంబున మేటి యానడతయే ధర్మంబు యక్షేశు పై
నేలా యీ మొగమాట మాతనిపురంబే లాగ కంకింపఁగన్. 227

ఉ. ఏల బహూక్తు లప్పురి మహిన్ సృజియించినయట్టివారు నీ
రేలినవారు వీ రతని కే డది గా దతఁ డేలి కంటివా
యేలఁడె యింతకాల మిఁక నేలఁగ నీ కగుఁ బాలివంతునన్
బాలికి లంకె లెయ్యెడల భ్రాతలు గారె పులస్త్యనందనా. 228

ఉ. అన్నను ద్రోచియెంత చెడుగైనఁ దదీయగృహంబుఁ జేరునే
యన్నది వింటి మీవలన నారయఁ గశ్యపునాండ్రు దైత్యులన్
గన్న నెలంత వేలుపులఁ గన్న నెలంతయుఁ దత్సుతవ్రజం
బున్న తెఱంగు వారలసహోదరమైత్రి జగంబెఱుంగదే. 229

ఉ. ఎక్కువ లాడఁగా వెఱతు నింద్రుఁడు భ్రాత లటంచుఁ గాచెనే
యెక్కడనైన దైత్యుల మహోద్ధతి గల్గిన నొంచుఁ దక్కినన్
దిక్కయి కావు మంచు హరిఁ దెచ్చి వధింపఁగ బంపుఁ జూడమే
యెక్కడియన్న లేటితగ వేటివిచారము శూరకోటికిన్. 230

మ. దయయున్ ధర్మము సత్యమార్జవము శాంతం బెప్పుడుం బూని స
త్క్రియలన్ సౌఖ్యములొందు వేలుపులె దైతేయచ్ఛటన్ ద్రుంపఁగా
భయమేలా మనవంటివారలకుఁ దద్భంగిన్ బ్రవర్తింప నె
ట్లయినన్ మే లగు దాయ గెల్వు మసురేంద్రా యంచు బోధించినన్. 231

దశగ్రీవుఁడు లంకఁ దన కిమ్మని ధనేశునితోఁ జెప్పఁ బ్రహస్తునిఁ బంపుట.

శా. ఆకర్ణించి యతండు రెండుగడియల్ ధ్యానించి మీభాషితం
బే కర్తవ్య మటంచుఁ దాతవదనం బీక్షించుచున్ లేచి బా
హాకాంక్షయకులై యమాత్యులు ప్రహస్తాదుల్ భటుల్ గొల్వ లం
కాకాంక్షన్ జని నిల్చె దండధరదిగ్రాజత్త్రికూటంబునన్. 232

వ. నిలిచి యచ్చట. 233

చ. అతులవచఃప్రశస్తునిఁ బ్రహస్తునిఁ జూచి దశాస్యుఁ డీ వికన్
బితృసమునస్మదగ్రజుఁ గుబేరుని శీఘ్రమ చేరి నాయభీ
ప్సితమును లంక మున్న సురశేఖరు లేచినకార్యభంగియున్
జతురతఁ జెప్పి యుప్పర మొసంగఁగ వేచని యాడి రమ్మనన్. 234

చ. అతఁడు హసాదటం చతిరయంబున లంకకుఁ బోయి కిన్నరీ
శ్రితమణికంకణక్వణనచారుకరోదరచామరానిల
ప్రతిహతకుంతలుం డయి సభాస్థలి నోలగమున్న దేవతా
పతినిభునిన్ ధనప్రభుని భక్తిఁ గనుంగొని మ్రొక్కి యిట్లనున్. 235

ఉ. దానదయాదిసద్గుణనిధాన పరాకు భవత్ప్రియానుజుం
డైనదశాననుండు వినయంబున మీ దగుసేమ మారయం
గా ననుఁ బంచె మీపదయుగంబునకున్ నతులాచరించి మీ
తో నొకమాటఁ దెల్పు మనెఁ దోరపువేడ్క వినుండు దెల్పెదన్. 236

మ. మనమాతామహు లాదికాలమున నిర్మాణంబు సేయించి యుం
డినగేహంబఁట లంక యెవ్వరచటన్ లేకుండినన్ మీరు గై
కొని పాలించితి రిప్పు డద్దనుజముఖ్యుల్ వచ్చినా రందఱున్

ననుఁ గొల్వన్ బుర మేను మీవలెనె కొన్నాళ్లేలఁ గాంక్షించితిన్. 237

మ. అన మీకూరిమితమ్ముఁ డాడు మనినాఁ డామాట యట్లుండ యో
జనయున్ దెల్పెదఁ బంక్తికంధరుఁడు భాషానాథదీవ్యద్వరం
బునఁ దేజంబున మేటి నెయ్యమె తగున్ మూర్ఖుల్ విరోధంబు సే
యన యున్నారమితంబుగా నచట నయ్యా నీదుచిత్తంబనన్. 238

శా. ఆయక్షేశుఁడు పంక్తికంధరునమాత్యగ్రామణిన్ జూచి యే
మోయం చుండితి నింతమాత్రమున కోహో యింతసంకోచ మే
లా యీప్రోలోకఁ డెంత నాధన మునాయైశ్వర్యమున్ బ్రోవఁ దా
నే యర్హుం డగు టేమి మీ రెఱుఁగరే యి ట్లేది భేదోక్తికిన్. 239

క. నేనై చేయఁగ వలసిన, దాని నెఱింగించె మేలు తమ్ముఁడు నన్నుం
దా నిప్పట్టణ మేలుట, నే నేలుటకంటె వేడ్క యిబ్బడి గాదే. 240

వ. అని కలయన్ బలికి. 241

క. కాఁపురము సేయ కీఁక లం, కాపుర మెడఁబాయ వలసెఁ గా యనుబలు నా
తాపము దోఁపఁగ నీక ప్ర, తాపము గలయనుజుఁ దలఁచి ధనపతి మగలన్.

క. ర మ్మనుమా తమ్ముని దన, సొ మ్మనుమా లంక రాక్షసులకుఁ మేల్ ...
కొ మ్మనుమా వల దనుమా, న మ్మనుమా యనుచు దండనాథుని బంచెన్. 243

వ. ఇవ్విధంబున మనుష్యధర్ముండు దుర్మదుం డగుదశకంధరునకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు
వచియింప దూతన్ బంచి తత్క్షణంబ. 244

పితృనిర్దేశంబువలన ధనేశుండు కైలాసంబు సేరుట.

మ. నవరత్నోజ్జ్వలదివ్యపుష్పకవిమానం బెక్కి వేవేగ వి
శ్రవసున్ జేరి నమస్కరించి యనుజప్రారంభ మాద్యంతము
సవిశేషంబుగఁ దెల్పి యెయ్యది నివాసం బెందు నర్గంతు టం
దవిచారం బిఁక నేమి తండ్రి కృప నిర్దేశింపవే నావుడున్.

మ. ధనదున్ గన్గొని తండ్రి యిట్లనియెఁ బుత్రా నేఁడు గా దగ్గురా
త్ముని దానిప్పని యల్లనాఁడె విని యీదుర్బుద్ధి యేమన్నాఁడు చె
ల్పె నయో యగ్రజుప్రోలు గావలెనె బల్మిన్ గైకొనఁ జూచి లే
దె నయం బేల పరిత్యజించె దని సూక్తిన్ సితి నేఁ జెప్పినన్. 246

క. చిలువకు బదనికఁ జూపిన, చెలువున నాపలుకు వాఁడు నీకొని కెఱలన్
బలుకక మొగముల జేగుఱు, లొలుకఁగ వడి లేచి యిచట నుండక చనియెన్.

ఉ. వాఁడు మదాంధుఁ డార్య లగువారల వల్కిన వాక్యసిద్ధిరా
రాఁడు పయోజగర్భునివరంబున లోకవిభుండఁ దాన యే
నాఁడు దురాత్ములైనదితి నందనులన్ బలుమందిఁ గూడుకొ
న్నాఁడు శపించినన్ గినిసినన్ బని సేయదు వాసి కెక్కినన్. 248 .

చ. తగనికుమారుఁ డైన మమతారహితస్థితి యొప్పఁ దండ్రికిన్
దగనిసహోదరుం డయినఁ దానను బాయుట యొప్ప నన్నకున్
దగ దని నిగ్రహించినను దాదృశు లాదురుగాన వానితోఁ
దగ దిఁకఁ బొత్తు నీ కొకహితం బెఱిఁగించెద విన్ము పుత్రికా. 249
శా. లీలోద్యానలతాకుడుంగవిహరల్లేఖాంగనాహాసరు
గ్జాలప్రస్రవదిందుకాంతలహరీ సంబంధమందాకినీ
నాళీకోత్పలవాసనాజనితకాం తాయుగ్మలోల్లాస మా
కైలాసంబు వసింప నీకుఁ దగు నింకన్ జేరు మచ్చోటికిన్. 250
ఉ. అచ్చటికేళికావనము లచ్చటికల్పితభూధరోచ్చయం
బచ్చటియచ్చపుంగొలఁకు లచ్చటిబంగరుఁజాయతమ్మిపూ
లచ్చటిరత్నమందిరము లాత్మకు మెప్పొనగూర్చునే కదా
యచ్చటికాఁపురంబునఁ బురారి సఖుండగుఁ బొమ్ము నావుడున్. 251
చ. జనకునియాజ్ఞ మౌళి నిడి సమ్మద మొప్ప ధనేశుఁ డప్పుడే
ధనమణివస్తువాహనకదంబము నేకొని యాశ్రితుల్ హితుల్
దనయులు సైనికుల్ గొలువఁ దక్కక లంకఁ బరిత్యజించి శం
భునిశరణంబుఁ జేరి ప్రియ పూర్వముగా శరణంబు వేఁడినన్. 252
క. శరణాగతసులభుం డగు, హరుఁ డాతని నాదరించి యలకాహ్వయ మా
పుర మిచ్చి మెచ్చి మచ్చికఁ, బరమాప్తునిఁ గా నొనర్చి పరిపాలించెన్. 253
క. అనయము వినయము నయమును, దనసొమ్ముగ మెలఁగుకీర్తి ధనుఁ డచ్చటి కే
గిన నిష్ఠాగ్యముఁ జేకొనుఁ, గన రామ ధనేశుఁ డిటుల కాంక్షిత మొందెన్.

రావణుఁడు మొదలగురాక్షసులు లంకలోఁ బ్రవేశించుట.

మ. జనలోకేంద్ర కుబేరుఁ డిట్లరుగఁ ద్రింశద్యోజనీదీర్ఘ యై
కనకోద్భాసితసౌధ యై సుగృహ యై కన్పట్టునాలంక ని
ర్జన యయ్యున్ జెలువొందె నొక్కవిభుఁ డాసన్ గూడి వీడొక్కన్నఁ జ
య్యన వే ఱొక్కనిరాకకున్ దనరు వేశ్యాకాంతచందంబునన్. 255
ఉ. అంతఁ బ్రహస్తుఁడున్ జని దశాస్యున కెంతయు వేడ్క నంతవృ
త్తాంతము విన్నవింప దరహాసముతో సభవారిఁ జూచినన్
వింతయె నీభుజామహిమ పేటెడి యై పగఁ బూన రాజరా
జెంతకు గాసి గాఁడె పుర మీయక యుండిన నంచు వా రనన్. 256
క. అది నిజ మౌ నని పలుకుచు, మదిలోన ముదంబు వొదల మంచిముహూర్తం
బిది యని భార్గవనందను, లదురుగడన్ వచ్చి తెలుప నద్దశముఖుఁడున్. 257
సీ. తనపురోవీథి మాతామహుల్ మదమత్తమాతంగములమీఁదఁ బ్రీతిఁ జనఁగఁ
దనతల్లి కైకసీధవళాక్షి ముత్యాలపల్లకిపై వారిపజ్జ నరుగఁ

దనయిరుదెసల నిద్ధఋతమ్ము లపరిమితాసికిసియుక్తు లగుచుఁ గొలువఁ
దనవెంబడినె ప్రహస్తమహోదరసుపార్శ్వమారీచముఖమంత్రిమణులు నడువ
తే. దివ్యరథమెక్కి శంఖవాదిత్రవేణు, కాహళాదులరవము లాకాశ మొరయ
ఛత్త్రచామరకేతనచ్ఛాయ లొలయ, వింశతిభుజుండు లంకఁ బ్రవేశ మయ్యె.
మ. అరుసం బొందుచు మాల్యవత్ప్రముఖపూర్వాదిత్యు లవ్వేళ బా
గరుపీఠంబునఁ బంక్తికంఠు నిడి లంకాపట్టణాధ్యాసి వై
పరిపాలింపుము దైత్యపాళి ననుచుఁ బట్టాభిషేకం బొన
ర్చిరి శుక్రాత్మజదత్తలగ్నమున భేరీశంఖముల్ మ్రోయఁగన్. 259
శా. ఆపౌలస్త్యకులేశ్వరుం డిటుల లంకాధీశ్వరుం డై హిత
వ్యాపారజ్ఞుల బంధులన్ సఖుల మిత్రామాత్యులన్ మాన్యభా
షాపూర్వంబుగఁ దత్తదర్హపదవీసంభావ్యులన్ జేసి వి
ద్యాపాండిత్యతపోబలాన్వయనయోహంకారముల్ మీఱఁగన్. 260

శూర్పణఖను విద్యుజ్జిహ్వున కిచ్చి పెండ్లి సేయుట.

మ. అనవద్యస్థితి నుల్లసిల్లు చొకనాఁ డాత్మానుజన్ నిజసుజ
వ్వని నాశూర్పణఖాఖ్యఁ గన్యఁ గని యుద్వాహంబు గావింప బం
ధునికాయాన్వితుఁ డై తలంచి యలవిద్యుజ్జిహ్వుఁ డన్ కాలకే
యునకున్ బెండ్లి యొనర్చెఁ దల్లిహృదయం బుత్సాహమగ్నంబు గన్. 261
వ. ఈప్రకారంబున శూర్పణఖకు వివాహం బాచరించి యావిగింది పౌత్రుఁ డొక
శరత్సమయంబున మృగయావినోదం బొనరింపన్ దలంచి సముంచితము శేముయ
స్యందనారోహణంబు గావించి ధనుర్బాణంబులు ధరియించి గుఱ్ఱురుండ
పోయి యమితాగమసమన్వితం బయి పులస్త్యజనకాననంబును బోలె నున్న
యొక్కనిర్జనకాననంబుఁ బ్రవేశించి యచ్చట. 262

రావణుఁడు మయుకూఁతు రగుమందోదరిని బెండ్లిగొనుట.

క. సురమృగముల నిఁక నిటువలె, హరియింతు నటంచుఁ దెలుపు ననుప్రస నయ్యా
సురశార్దూలుఁడు వనభా, సురమృగముల వేట లాడు చుఁన్ జనియెనటన్.
క. మయునిఁ బ్రశాంతకృపారస, మయుని హతాభ్యాసనియమ నుహామాంసహృతా
మయుని గుణముదితనరసుర, మయునిఁ దొలుతఁ గ్గకసీకుమారుఁ డు నూచెన్.
వ. చూచి తదనంతరంబ. 265
సీ హరిసీలములకప్పు నళిజాలములయొప్పుఁ గలకొప్పరిపించు గులుకుదానిఁ
గలువఱేకులమేపు ఖంజనంబులరూపు నిరసించునాల చూపు సెలుదానిఁ
దళుకుబంగరుగిండ్లు దులకించువిరిచెండ్లు నడఁగించుపాలిండ్ల నమరుదానిఁ
గండచక్కెరదీవి దండకెంపులఠీవి మొలపించుచెంగావి మోవిదానిఁ

తే. దళుకుఁ జెక్కులదాని సిగ్గొలుకుదాని
నెఱవు గలదానిఁ దొలుకారు మెఱుపుఁజాయ
హెచ్చుజిగిదాని మయువెంట వచ్చుదాని
బాల నొక్కతెఁ జూచె నప్పంక్తిముఖుఁడు. 266

క. చూచి తల లూఁచి యెటు లని, యోచినతమిఁ దలఁచె నౌర యీయొయ్యారం
బీచిన్నిపాయ మీచెలు, వేచెలువలయందుఁ గంటిమే లోకమునన్. 267

సీ. ఈనాతికౌనుతో నెన గాక కాఁబోలు సింగముల్ గుహలలోఁ జిక్కు టెల్ల
నీబాలనడలతో నెన గాక కాఁబోలు నేనుంగు లడవిలో నీఁగు టెల్ల
నీచెల్వచూడ్కితో నెన గాక కాఁబోలు సారంగములు పొదల్ దూఱు టెల్ల
నీకన్యఘనవేణి కెన గాక కాఁబోలు నహులు పుట్టలు సొచ్చి యడఁగు టెల్ల
తే. నీనెలఁతఁ జేరి కాఁబోలు నించువింటి, చెంచతనుఁడయ్యు జగము జయించు టెల్ల
నీలలన సృష్టి సేసి కాఁబోలుఁ బంక, జాసనుఁడు విశ్వమున స్రష్ట యగుట యెల్ల.

సీ. ఎలదేఁటివిహరణం బెపుడు నొందనిఫుల్లకమలంబు దొరసె నిక్కలికిమోము
రాచిల్క ముక్కుఁ జేర్పనిపక్వబింబంబు ప్రతిబింబ మొనసె నిప్పడఁతిమోవి
గండుఁగోయిలకు దక్కనిమావిచిగురుల క్లైసఁగె నీలతకూన మృదుకరములు
నవభుజంగాలింగనమ్ము సేకొననిగేదఁగితావిఁ దెలిపె నీతరుణివలపు
తే. వన్నెగలక్రొన్ననకటారిమన్నెవాఁడు, చిన్ననాఁడు వహించిన చికిలికలువ
తూపు లనమించె నీచెల్వ చూపు లవుర, పెండ్లి లేనట్టు లున్న దిబ్బిసరుహాక్షి.

శా. ఈపద్మేక్షణజాతి యెయ్యదియొ పేరే మందురో యీఘనుం
డీపూఁబోఁడికి నేమి గావలయునో యే నర్థి నిమ్మన్న చో
నీపూర్ణేందునిభాస్య నియ్యఁడో కదా యీకున్న నింతేల సం
తాపం బప్పటి కీతనిన్ గెలిచి యైనన్ దీనిఁ బెండ్లాడెదన్. 270

క. అనుసాహసంబు మది నిడి, వినయము గలవాఁడపోలె వింశతిభుజుఁ డా
యన పూవుఁబ్రోవ కడ్డము, చని వినతి యొనర్చి పలికెఁ జతురత్వమునన్. 271

ఉ. ఓమహితాత్మ యీవిపిన ముగ్రమృగాకుల మిప్పు డిందు మీ
రేమిటి కేగుదెంచితిరొ యెప్పుడు నెచ్చట నుందు రేమి మీ
నామము లానుపూర్విగ వినన్ వలతున్ వినిపింపుఁ డన్న వీ
తామయుఁ డామయుం డను దశాస్యునితోఁ గలరూప మేర్పడన్. 272

క. దానవశిల్పాచార్యుఁడ, నేను మయుం డనెడువాఁడ నిందువదన యి
మ్మానిని మందోదరి యనఁ, గా నొప్పుమదీయపుత్త్రి గాంభీర్యనిధీ. 273

ఉ. నామహనీయశిల్పమును నాసుగుణంబులు మెచ్చి దేవతల్
హేమ యనన్ బ్రసిద్ధి వహియించినయచ్చరలేమ నిచ్చి రా
హేమకుఁ గా మనోజ్ఞ మగుహేమపురంబు సృజించి యచ్చటన్

హేమను గూడి యేను సుఖ ముంచితి పంచశతాబ్దముల్ రహిన్. 274

శా. ఏమో యీశ్వరమాయ యే నెఱుఁగఁ దం ధ్రీ హేమతోఁ నున్నచో
వ్యామోహంబునఁ బెద్దకాలము క్షణం బై తోఁచు నాచెల్వనె
మ్మో మొక్కించుక చూడ కున్న నిమిషం బుగ్ గల్ప మౌ వేయు నే
లా మే లెట్టిదొ దాని యిల్లు పెడఁబా యన్ లే నహోరాత్రముల్. 275

శా. ఆమేన్ బోయెను నాఁటిజోలి యిఁక నే లా యీవలన్ వింటివే
యోయయ్యా యటు గొన్ని నాళ్లు సన నా యోగంబునన్ గాఢహృద
శ్రీ యప్పద్మపలాశలోచన ధరిం చెన్ గాంచె మాయావి నా
మాయావిన్ మఱి దుందుభిన్ బిదప ని మ్మందోదరీకన్యకన్. 276

చ. అనిమిషు లంతటన్ బిలువ నంపిన న న్నెడఁబాసి హేమ పో
యిన నది లేనిచోట వసి యింప సహింపక సంసృతిప్రవ
ర్తనము జుగుప్స గాఁ గని వి రాగుఁడ నై తప మాచరింపఁ బో
వనె సమకట్టి యీసుత వి వాహము సేయఁ దలంచి యిట్లుయున్. 277

క. తగువాని నెందుఁ గానక, జగతిన్ గ్రుమ్మరెద రాత్రిచరశేఖర సీ
దగుకులము నామ మే విన, దగుదు నను చుఁ దోఁచె నేఁ దగు వివరింపన్.

ఉ. నా విని పంక్తికంఠుఁడు మ నంబున సంతస మంది యోమహా
త్మా విను నాకు బ్రహ్మప్రపి తామహుఁ డేను బులస్త్యపౌత్రుఁడన్
బావనమూర్తి విశ్రవుఁడు మజ్జనకుం డు జగంబునన్ దశ
గ్రీవుఁడు నాఁ బ్రసిద్ధుఁడ నరీణపరాక్రమధుర్యధుర్యుఁడన్. 279

మ. లవణాంభోధిగభీరఖేయవృత మా లంకాపురిం బేలుదున్
స్వవయోరూపకులానురూప యగుక న్యన్ గోరు చున్నాఁడ నీ
దు వివాహం బని పల్కినన్ మయుఁడు సం తోషించి యుత్సాహ చిత్తం
డవు మత్పుత్త్రిఁ బరిగ్రహించుటకు నూహాపోహ లింకేటికన్. 280

క. అని కృతనిశ్చయుఁ డై య, ద్దనుజమణికి దారఁ బోసెఁ దనపుత్త్రి మయుం
డనలునిసన్నిధి నతఁడున్, దనరుచుఁ బాణిగ్రహణముఁ దగ నొనరించెన్. 281

శా. మాణిక్యోజ్జ్వలకంకణస్ఫురిత మామందోదరీకన్యకా
పాణిన్ బట్టిన సాత్త్వికోదయము నూ పట్టన్ దశగ్రీవునా
క్షోణీనాయక యెంతతామసగుణస్ఫూర్తి నచో సద్గుణ
శ్రేణిన్ మించినవారిపొం దొలసినన్ జేకూరుఁ దద్భావముల. 282

ఉ. రాక్షసరాజ్యలక్ష్మి యన రంగు వహించినయప్పయోజప
త్త్రేక్షణ నిట్లు పెండ్లి యయి యెంతయు వేడ్క దశాస్యరాక్షసా
ధ్యక్షుఁడు మామకున్ బహువిధార్చన లిచ్చిన నాతఁ డున్ బలా
టాక్షుని నైన నొంచునొకయద్భుతశక్తి యొసంగి ప్రేముడిన్. 283

క. ఇది పరమఘోరసాధన, మెదిరించిన నెట్టిపగతు నేనిఁ జెఱుచు బె
ట్టిదముమీఁదఁ గాని పైవడు, మదరొందెడువారిమీఁద నని వీడ్కొనియెన్. 284

తే. రామయాశక్తిఁగొనికాదె రావణుండు, మున్ను మనలక్ష్మణునినొంచి మూర్ఛవుచ్చె
నదియుఁ బెనులోభిఁ బ్రార్థించు నర్థియాశ,వలె నిరర్థక మైచన్న వగలఁబొగలె.

కుంభకర్ణ విభీషణుల వివాహము.

మ. అవి యెల్లన్ రఘువీర నీ వెఱుఁగవే యాగాథ లట్లుండె ని
ట్లు వివాహోత్సవ మాచరించి దశకంఠుం డంత సౌదామనీ
చ్ఛవిమీఁ బాలిపుత్రికామహిత వజ్రజ్వాల యన్ దాని బాం
ధవు లౌరా యనఁ గుంభకర్ణునకు నుద్వాహం బొనర్చెన్ రహిన్. 286

మ. సరమన్ గేసర మంజుసౌరభవతిన్ సౌందర్యలీలావిలా
సరమన్ భాసురమన్మథాస్త్రితులితన్ శైలూషగంధర్వశే
ఖరుకన్యామణిఁ జిన్నతమ్మునకు వేడ్కన్ బెండ్లి సేసెన్ నిశా
చరపంక్త్యాగ్రణి యద్దశాననుఁ డెదన్ సౌభ్రాత్ర ముప్పొంగఁగన్. 287

మే ఘ నా దు ని జ న న ము.

ఉ. ఆదటఁ గొన్నినాళ్లకు దశాస్యునిపట్టపుదేవి యైనమం
దోదరి గాంచె నొక్కసుతు నుద్ధతు నాతఁడు వుట్టినప్పుడే
రోదసి భేదిలన్ సురవరుల్ బెగడన్ ఘనలీల మ్రోయఁగా
నాదృతి మేఘనాదుఁ డను నాఖ్య యిడెన్ జనకుండు వేడుకన్. 288

చ. చిదుగుల వృద్ధిఁ బొందుశిఖి చెల్వున నద్దశకంఠపుత్త్రుఁ డ
భ్యుదయముఁ జెందుచుండెఁ బితృపోషణపెంపున నక్కుమారుఁడే
కద మఱి యింద్రజిత్తనఁ బ్రకాశిలె నత్తెఱఁ గెల్ల జానకీ
హృదయసరోజమిత్ర వివరించెద మీఁదఁ గథాక్రమంబునన్. 289

కుంభకర్ణునకు నిద్రింప దశగ్రీవుం డొకయిల్లు గట్టించుట.

చ. విను మట మీఁద బ్రహ్మ యొదవించిననిద్దురమబ్బు కుంభక
ర్ణుని మొగి మాని జాగ్రదవరోధ మొనర్చినఁ బవ్వళింపఁగాఁ
దన కొకయిల్లు గావలయు దానవనాయక యంచు నన్నతో
ననుటయు నాతఁ డప్పనికి నప్పుడ పంచె ననేకశిల్పులన్. 290

వ. వారును దదాజ్ఞ శిరంబున ధరియించి తత్క్షణంబ. 291

సీ. చికిలిప్రాఁగంపుటిట్టికల గోడలు వెట్టి వజ్రంపుగారల పను లొనర్చి
మూలఱారాకంబములు పెక్కు జతసేసి జాళువాప్రతిమల చాలమర్చి
తులకించుపవడంపు దూలముల్ పయి నుంచి పచ్చఱాపలకలు పాదుకొలిపి
పులుదిండిరాముత్తెములలోవ లమరించి స్ఫటికసోపానముల్ సంఘటించి

తే. పుష్యరాగవితర్దికల్ భూరిచంద్ర, కాంతజగతులు గోమేధకపుఁదలుపులు
కళుకుముత్యాలతోరణగండ్లు వేడ్క, సేయఁ బడకిల్లు గట్టి రా శిల్పినరులు.
క. ఆనడనర వెడలుపు మూఁ, డామడ నిడివియును గలిగి యతిరమ్యం బై
రామ ఘటకర్ణుపటుని, ద్రామందిర మలరు మృదుల తల్పతతులతోన్. 293
వ. అటుల ధవళప్రభాపహాసితకైలాసం బగుతన్నివాసంబున. 294
సీ. కిన్నరాదులఁ గిట్టి గెలుచునాందోళంబు మించఁ బల్లటుఁ గల్వరించుకొనుచు
దిక్కరుల్ సెవు డొంద దేవతల్ వెఱ సెంద బెట్టుగా గుఱకలు వెట్టుకొనుచుఁ
గలలోన దిక్పాలకులమీఁదఁ జని మాఱుకొనువారిఁ గని పండ్లు గొఱకికొనుచు
సెలవుల లాల చిప్పిల నప్పటప్పటి కించుకించుక చప్పరించుకొనుచు
తే. మరలుచును బొరుచును మేను మఱచి మిగులఁ
జెమ్మటలఁ దొప్పఁదోగుచు నిమ్మళించు
నిబిడతామససుఖ మిచ్చు నిద్రఁ గలిసి
కాలముఁ గ్రమించె నక్కుంభకర్ణుఁ డధిప. 295

+ దశగ్రీవుండు గరుడప్రముఖుల బాధించుట. +

క. క్రూరుఁడు దశముఖుఁ డంతఁ బ, యోరుహభవదత్తవరము దోర్వీర్యమునన్
మేర దలంపక దుష్ట, ప్రారంభమునందె బుద్ధి యలవఱిచె నృపా. 296
వ. అది యెట్లనిన. 297
సీ. గరుడుల గరుడులకంబంబులనె కట్టి గంధర్వగంధర్వగతు లడంచి
యక్షులఁ బక్షుల యటుల పాఱఁగఁ దోలి ఖచరులఁ గుచరులఁగా నదల్చి
కిన్నరు లెన్నరు తన్నని నొప్పించి సిద్ధుల బద్ధులఁ జేసి కెలఁచి
సాధ్యులు సాధ్యులై శరణుఁ బొందఁగఁ జేసి యమరులఁ జమరుల యందు కనిచి
తే. భోగుల విభోగుల నొనర్చి యోగితతి వి, యోగితతివలె బాలువిత నొందఁ జేసి
చారణానిలతుషితభాస్వరుల నోడిచి, యుద్ధతేజంబుఁ జూపె లంకేశ్వరుండు.
మ. హవనంబుల్ భువనంబులున్ జెఱుచు మాయల్ దాల్చుఁ గూల్చున్ సుధా
శివనంబుల్ పవనంబులీల ద్విజులన్ ఛేదించు భేదించుఁ ద
ద్భవనంబుల్ భువనంబు లున్నతటినుల్ బంధించి నిందించు స
త్సవనంబుల్ ప్లవనంబుఁ జెంద గిరు లుద్యన్ముష్టి నొంచున్ వడిన్. 299

+ ధనాధిపుఁడు దశగ్రీవునకు నీతి చెప్ప దూతను బంపుట. +

ఉ. ఆతఁడిఁ గొన్నినాళ్లకు ధనాధిపుఁ డంతయు నాలకించి దు
ర్ణీతి వహించుతమ్మునికి నీతియు ధర్మువుఁ జెప్పఁగూఁడి మిం
దూత నతిత్వరన్ బనుప దుశ్శకునంబులతోడ లంకకున్
భీతిల కేఁగి వాఁడును విభీషణు ముందఱ గాంచెఁ గాంచిసన్. 300
ఉ. అన్నయశాలి వానిహృదయం బలరంగ బహూకరించి మా

యన్నకు సేమమే వదిన హర్షముఁ గాంచునె పుత్త్రి లెల్ల సౌ
ఖ్యోన్నతులే కదా కుశల యుక్తులె యాప్తులు మంత్త్రు లాశ్రితుల్
ని న్నిట కేల యంపెఁ బతి నేఁ డన నంతయు వాఁడు దెల్పినన్. 301
తే. కొంత చింతించి మనహితోక్తులు సగౌరవముగ విననేర్చునే పంక్తివదనుఁ డేల
యన్న యిప్పనిఁ దలపెట్టె నైన నేమి, వచ్చితివి గద రమ్మని వానిఁ గొనుచు.
మ. గణనాతీతనిశాచరస్తవము లాకర్ణించుచున్ గంకణ
క్వణనంబుల్ దగఁ జామరంబు లసురీవారంబు వీవన్ సభాం
గణసమ్మర్దము వేత్రహస్తు లుడుపంగా నిండుకొల్వున్న రా
వణునిన్ జేరి విభీషణుం డెఱిఁగి క్రేవన్ దూతఁ గాన్పించినన్. 303
క. ధనదునిదూతయు వినయం, బున నించుక చేరి మొక్కి ముకుళితకరుఁడై
దనుజులబహుసమ్మర్దం, బున నొదుఁగుచు నిలిచి పంక్తిముఖుతో ననియెన్.
ఉ. స్వామి పరాకు దైత్యకులచంద్ర త్వదగ్రజుఁ డైనకిన్నర
గ్రామణి నంశవిత్తగుణగౌరవయుక్తిసమానుఁ డౌట మీ
సేమము వేఁడి మీ కొకవిశేషహితం బెఱిఁగింపు మంచు న
న్నీ మొయిఁ బంచె నెయ్యము వహించి వినుం డది విన్నవించెదన్. 305
చ. సమతఁ బరోపకారకృతి సల్పుటయే సుకృతంబు ఘోరపా
పము పరపీడ సేయుటయె బ్రహ్మకులంబునఁ బుట్టి దేవతా
ప్రముఖవిరోధముల్ నెరపఁ బాడియె ధర్మముచేతఁ గాదె యీ
సముదితసంపదల్ దొరసి సంతత మందఱమున్ సుఖించుటల్. 306
ఉ. నాస్తికుఁడున్ శఠుండుఁ గుల నాశకుఁడున్ గను దుష్టవర్తనం
బాస్తికతాధురంధరున కర్హమె యద్భుతనిష్ఠచే నజో
పాస్తి ఘటించినాఁడవు కృపాగుణశూన్యుఁడ వై భుజాబల
ధ్వస్తులఁ జేయ నేల సురవర్యుల నార్యుల ధర్మధుర్యులన్. 307
ఉ. నందన మాది యౌ సురవనంబులఁ గూల్చితి వప్సరోవధూ
బృందముఁ బల్మిఁ బట్టి చెఱఁ బెట్టితి వార్యులు సేయుయాగముల్
మ్రందఁగఁ జేసి తార్తు లగుమానులఁ జంపితి వస్మదాదు లే
మందురొ యన్ భయం బెఱుఁగ వైతివి తెల్పెడి దెట్టు నీ కికన్. 308
ఉ. గొట్టుతనానఁ దన్ వెడలఁ గొట్టినఁ దిట్టను రట్ట డంచుఁ దోఁ
బుట్టిన నాట నొం డనక పోయితిఁ బల్మిఁ బెట్టు నూపినన్
జుట్టము లైనఁ దాళు మరె శూరతయే జడదారిపెద్దలన్
బట్టి వధించుటల్ వెడఁగుభావము మానఁ గదయ్య తమ్ముఁడా. 309
మ. హిమవత్పర్వతతుంగశృంగమున నే నిన్నాళ్లు శైవవ్రతం
బమితశ్రద్ధ నొనర్చి వచ్చి భవదీయాద్ధత్య మాలించి ధ

ర్యముగా దంచుఁ బ్రబోధ సేసితి నన్నుఁ బాటించి సంశోచిత
క్రమమున్ గైకొను మంచుఁ దెల్పు మనె యక్షస్వామి రక్షోధిపా. 310

మ. అదిగా కన్యలకల్మిఁ గన్గొని యసూయామగ్నుఁ డౌ వాని కా
పద సేకూరు నవశ్య మట్టియశమున్ బ్రాపించె మీ యన్న యే
యది తా రాక్షణగ విన్నవింతు వినుఁ డం చద్దూత కేల్మోడ్చి నె
న్నెదుటన్ జేరిచి పల్కెఁ గ్రమ్మఱ మదాంధుం డౌ దశగ్రీవుతోన్. 311

మ. దితిజాధీశ్వర యొక్కనాఁడు తుహినాద్రిన్ జేరి మీ యన్న యం
దతిసౌభాగ్యసమృద్ధి శంకరునియర్ధాంగంబునన్ మించుప
ర్వతరాట్కన్యక నట్టె చూచె నెటు సంప్రాప్తించె సౌభాగ్య మీ
సతి కంచున్ దనసవ్యనేత్రమున నీర్ష్యారోపమగ్నాత్ముఁడై. 312

ఆ. ఇటుల కుటిలబుద్ధి నీక్షించుయక్షేశు, సవ్యలోచనంబు క్షణములోన
దివ్యయోగమహిమ దేవి దగ్ధము సేయ, నేమి సేయువాఁడ నింక ననుచు.

క. విత్తవిభుఁ డడలి యగ్గిరి, యుత్తరశృంగమున నియమయుక్తి నిలిచి యు
ష్ట్రోత్తరదశశతవర్షము, లుత్తమశైవవ్రతంబు లొనరించు నెడన్. 314

ఉ. భూరిజటల్ ప్రవాళములపోల్పుఁ గనన్ ఘనబాహుశాఖలన్
మీఱి యపర్ణ పర్ణరుచి మేకొనఁ గ్రొన్నెలరేక కోరకా
కారముఁ బూన నీలగళకాంతులు తేటులనీటుఁ జాద మం
దారములీల శూలి ధననాథునకున్ గనిపించి యిట్లనున్.

ఉ. మెచ్చితి నీతపంబునకు మీ టగునిష్ఠకు నిమ్మహావ్రతం
బచ్చపుబత్తి నెవ్వరుఁ బ్రయత్నములో నిటు సంఘటింపలే
రచ్చుగ మున్ను నే సలిపినట్టులె సల్పితి వీ వృకండవే
యిచ్చితి నాసఖిత్వము వహింపుము మత్తులితప్రభావమున్. 316

తే. దేవి నేదృష్టిఁ గంటి వాదృష్టి యొకటి, యును ధరారేణుపరిన్యస్తజ్యోతిగతిఁ బి
శంగరుచిఁ గాంచు నేకపింగనయనుఁ, డనఁగ నంగున వెలయుదు వనఘ నీవు.

చ. అని వర మిచ్చి శూలి రజతాద్రికి నెచ్చెలికాని వెంటఁ దో
డ్కొని చనుదెంచె నట్లగుటఁ గోప మసూయయుఁ గీడు ధర్మవ
ర్తనము సమస్తబాంధవహితం బగునగ్రజుబుద్ధిమాటఁ జే
కొనుము శుభంబు మాన్పుచెడుగుందన మే లని దూత దెల్పినన్. 318

దశగ్రీవుఁడు ధనేశ్వరునిదూతం జంపి యలకాపురిపై దండెత్తుట.

మ. పదిమోములు ప్రళయార్కబింబములరూపం బూనఁ గోపంబునన్
రదసంఘట్టన మాచరించుచు నదభ్రభ్రూకుటుల్ మీఱ ని
ర్వదికన్నుల్ జ్వలితాగ్నికుండములయుగ్రత్వంబు సూచింప మూ
ర్ఖ దశాస్యుం డలదూతఁ జూచి మిగులన్ గ్రూరాత్ముఁడై యిట్లనున్. 319

తే. మంచితనమున నీతి బోధించువాఁడ, పోలెఁ దనయుగ్రతపమును శూలితోడి
చెలిమియును గల్మి బలిమియుఁ దెలుపఁబంచి, నాఁడెమీఁదొరనాచెంతనానలేక.

ఉ. రొక్కముఁ గన్నకల్మియును రుద్రునిచెల్మియు నమ్మి కొన్నిదు
ర్వాక్కుల వాఁడు దెల్పి యిటు రమ్మన నీ వెటు లాడ వచ్చితే
యిక్కడ మూర్ఖ యం చడిదమెత్తి వధింపకుఁ డంచుఁ దమ్ముఁడున్
మ్రొక్క నదల్చి దూతశిరమున్ దెగ వ్రేసె వివేకశూన్యుఁడై. 321

మ. అలకాధీశునిదూత ని ట్లతఁడు ప్రాణాంతంబు నొందించి యా
తలయున్ మొండెముఁ గొల్వులో మెలఁగుభృత్యశ్రేణిపాల్ సేసెఁ బ్ర
జ్వలితాత్యుగ్రదవాగ్ని నే మిడిచినం జల్లారునే నీతివా
క్కుల మూర్ఖుండు శమించునే కినుకఁ గాకుత్స్థాన్వయగ్రామణీ. 322

క. చెనఁటి యని దశముఖుని ననఁ, బని లే దతనికి హితోక్తిఁ బ్రకటింపఁ దలం
చినధననాయకు నన నవలె, జనవర విను మంత నద్దశగ్రీవుండున్. 323

తే. తనయమాత్యులఁ గనుఁగొని ధనదుమాట, వింటిరే యిప్పు డెంతగర్వించినాఁడు
మాకుఁ దన కున్నపాటివివేక మున్న, దే ప్రబోధింపఁ దాఁ గాక యెవ్వరింక.

ఉ. పట్టణ మాక్రమించి తనుఁ బాఱఁగఁ దోలిన నోర్చి తాను దోఁ
బుట్టువు గాన పోయెనఁట పోవక నిల్చిన నేమి సేయునో
గట్టిగఁ జూత మిప్పు డలకాపురి ముట్టడి చేసి గట్టువిల్
పట్టినదిట్టఁ గూడి మనపై భుజశౌర్యముఁ జూపుఁ గా కిఁకన్. 325

ఉ. మాన్యుఁ డటంచు నెంచుబహుమాన మెఱుంగక యక్షుఁ డే యసా
మాన్యవిరోధకృద్వచన మార్గణపంక్తుల నొంచె నింద్రము
ఖ్యాన్యులు నన్నుఁ గెల్వఁగఁ బ్రయత్నము సేయుట యుగ్గడించె నీ
హైన్యము దీఱ నింక ధనదాదిదిగీశుల గెల్వఁ బోఁ దగున్. 326

ఉ. లెమ్ము ప్రహస్త తొల్త నవలీల ధనేశుని గెల్వఁ బోయెదన్
బొమ్ము బలంబుఁ గూర్ప మన ప్రోలను గల్గినవీరదైత్యులన్
దెమ్ము జయానకార్భటులు దిక్కులఁ బిక్కటిలంగ నాబడిన్
రమ్ము రయమ్మునో నన భరంపడి యాతఁడు నట్ల చేసినన్. 327

సీ. శాతమన్యవశిలాచక్రఘర్ఘరదీర్ఘరావంబు దిక్కుల వ్రక్కలింప
గారుత్మతద్యుతిస్ఫారసైంధవఖురోద్ధురసముద్ధతుల నిద్ధర చలింప
సారసారసరాగ చారుకేతనకాంతు లాకాశమణిదీప్తి నపహరింప
ఘనఘంటికాఘణంఘణనాదముల ధరాధరగుహాళులు ప్రతిధ్వనులొసంగ
తే. శరశరాసనముసలముద్గరకృపాణ, తోమరగదాదిసాధనస్తోమపూర్తి
మిక్కుటం బైనయొక్క తేరెక్కి వెడలె, వింశతిభుజుండు త్రైలోక్యవిజయకాంక్ష.

క. మారీచమహోదరశుక, సారణధూమ్రాక్షముఖ్యసచివులలోఁ బెం

పారఁబ్రహస్తుఁడు ముంగలి, వైరాక్షుసనేన నడపె నపుడు నృపాలా. 329

క. మల లూటాడ నదీనద, ములు గలఁగఁగ జండవిపినములు గూలఁ బురం
బులు బెదర ముహూర్తంబునఁ, బలలాదబలంబు లలకపజ్జనుఁ జనియెన్. 330

సీ. చరనీలగిరిశంక సవరించుమదమత్త కరులదంతురదంత కాండగుములుఁ
దనువులొందినగాడ్పు లననెప్పునుత్తమాశ్వములముత్యాలకట్టెములగుములుఁ
బలుమేరువులతీరు గలతేరులను మీఱుకళుకువజ్రపుబాణకట్లగుములుఁ
గలనైనభయ మెఱుంగనిభటోత్కరమెత్తు విచ్చుకత్తులనిచ్చు హాప్పుగుములు

తే. ధవళకేతనరుచులు ఛత్త్రములరుచులుఁ, జామరంబులుగుములు లోకపాలు నిగిడి
మొదుకొని వెండికొండపై నిండ నాప్ర,చండభుజదర్పుఁ డాతఁడు దండువిడిసె.

క. అనికుంభజుఁ డెఱిఁగించిన, విని నవ్వుచు రాముఁడనల విభీతభుజుండై
ధనవిభుఁడును బోరినవిధ, మనఘా విన నలతుఁ దెల్పు మని యడుగుటయున్.

+ఆశ్వాసాంతము.+

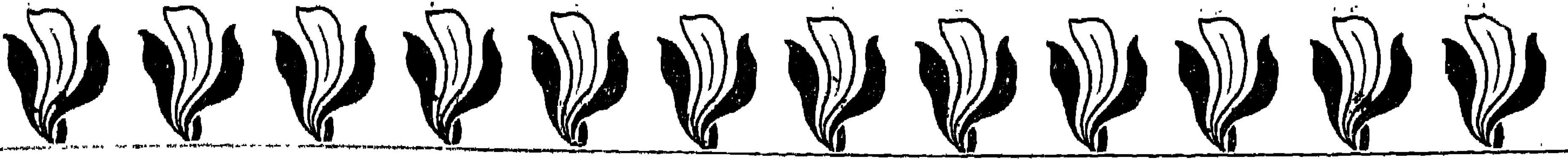
ఉ. నందకుమార మారదసనందననారదమానసాంతరా
ళిందవిహారి హారిమురళీమృదుగానవిలోలగోపికా
నందనిదాన దానవఘనాఘనభిన్మరుదుల్లలద్గరు
ద్బృందతురంగరంగదమ రీజనరంజనరాసఖేలనా. 333

క. వనదారుణశిఖివారణ, వనదా మదవారణేంద్ర వరద జగత్పా
వనదాసజననిరూఢా, వనదాక్షిణ్యాదిసుగుణ వరరత్ననిధీ. 334

పంచచామరము. సనాతనప్రసిద్ధపూరుషత్వకీర్తిభాజనా
జనాదిలోకసంగిమాని సంఘసౌఖ్యసాధనా
ధనాధినాథనందనాత్మ తాపహృత్కృపాఘనా
ఘనాత్మరూపదర్శనోత్సుకత్సరోరుహాసనా. 335

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షణసమాసాదితచతుర్విధానవద్య
కవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభినుత ... పరతత్త్వ
వాదకకృత రాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యల ... పిలాసధురంధర ధరాధిప
సభాంతర స్తవనీయనయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేష ... సవసుంధ
రాధర శోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరపనయాదిగుణరత్నాకర ... వాశి
పయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందనసందనవిజ్ఞానవిభవ
విజితసనందనవిష్ణుమామావిలాసాభిధానయతుగానసిద్ధాంత ... తాసిధానపాప
రాజప్రధానప్రణీతం బైనశ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబు నందు
ద్వితీయాశ్వాసము. 336

శ్రీరామాయ నమః.

శ్రీమదుత్తర రామాయణము.

తృతీయాశ్వాసము.

వనితానిభనిళా
దేశీకుచమృగమదాభ దేహరుచిఝరీ
గోవర్ధనలీలాధృత
గోవర్ధనశిఖరి వేణుగోపాలహరీ. 1

తే. అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి, చంద్రుఁ డిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి
జానకీనాథ యిటు లర్ధశౌననుండు, విత్తవిభుపీటిపై దండు విడిసినపుడు. 2

మ. భటకోలాహలముల్ మహారథికశుంభచ్ఛంఖఘోషంబు లు
ద్భటదంతావళబృంహితంబులు హయప్రత్యగ్రహేషార్భటుల్
పటహోద్యద్భృతవాద్యభేదరవముల్ బ్రహ్మాండభాండచ్ఛిదా
పటిమన్ మించె విరోధరాడ్యువతిగర్భభ్రూణముల్ భేదిలన్. 3

కుబేరుఁడు దశగ్రీవునిమీఁదికి యక్షులను బంపుట.

వ. అప్పు డప్పర్వతప్రదేశంబున నుక్కళిం బున్న యక్షకిన్నరు లన్నరవాహనున కిది
విన్నవింపక యు మించి మన మొక్కలించుక శరపరంపరల ముంచిన మాటవచ్చు
నని కొంచి కొంద యాఁదుఁ దరలక కొంద అలకాపురంబున కరుదెంచి యుదం
చితప్రాభవంబు మోసుకొన నిందుకొలు వున్న కిన్నరేశ్వరున్ బొడగని. 4

క. వందనములు సేసి పరా, కిందుకళామౌళిమిత్త్రి యిదె నేఁడు చమూ
బృందముతో దశవదనుఁడు, నందాతీరమున విడిసినాఁ డని తెలుపన్. 5

తే. ఆకుబేరుఁడు నవ్వి బళా మఱేమి, దశముఖుఁడు మంచిపని సేయఁ దలఁచె హితవు
దలఁచినన్ మఱిముక్కుకోఁతలనుమాట, నేఁడునిజమయ్యె నింక నేల సెనరుదలఁప.

ఆ. మొగముఁ బోసిన లేనిముంగోప మింక నెప్పు, డలకఁ జొచ్చె నేనిఁ జులుకనగుదు
మటుల చేయ నియకాఁగి భండనమాచ, రింపుఁ డనుచు వారిఁ బంపుటయును.

యక్షరాక్షసులయుద్ధము.

ఉ. యక్షనరాజ్ఞ మాళి నడి యక్షులు నక్షుల నప్పు లుర్ల హా
ర్యక్షములో యనన్ గహాకహార్భటు లభ్రము నిండఁ జేయుచున్

రాక్షససేనం దాఁకి రలరాక్షసులుం నలిరేఁగి మార్కొనన్
ద్రుక్షుధరాధరం బదరె నంబుజపత్త్రిగతిం దదుద్ధతిన్. 8

మ. అసిఘర్షోదితవిస్ఫులింగమయమై యస్త్రానలాభీలకీ
లసముజ్జృంభితమై గదాముసలశూలప్రాససంప్రేరణా
వసరాన్యోన్యకృతాభినందనవచోవ్యాపారమై యక్షరా
క్షససంగ్రామము సూచు ఖేచరులకుం గల్పించె దృక్పర్వముల్. 9

శా. దోరుత్తుంగతరంగముల్ నిగుడఁ దద్ఘోరాసిమీనప్రభల్
మీఱం సైనికచంద్రులుబ్బ్సఁగ గాంభీర్యం బవార్యంబుగా
భేరీభాంకృతిరావ మొప్పఁ గరిభూభృత్కోటి మీఁటఁ గొండఁగాఁ
బోరాడెం వడి యక్షరాక్షసబలాంభోరాసు లొండొంటితోన్. 10

వ. అప్పుడు. 11

ఉ. కూలెడు సేనుఁగుల్ దెరలుగుఱ్ఱములుం వడిఁ ద్రెళ్లు తేరులుం
వ్రాలెడిఱెక్కముల్ దునిసి వ్రగ్గుఛత్త్రము లాడునట్టలుం
దూలెడిరూపులుం దొరఁగుశోరపునెత్తురుతేటలందుపైఁ
దేలెడుపీనుఁగుల్ గలిగె ధీరతఁ బోరెడురెండుసేనలన్. 12

ఉ. రాక్షససేనముందటఁ దిరంబుగ నిల్చి రణం బొనర్చున
య్యక్షులఁ జూచి పంక్తిముఖుఁ డక్షముఁడై నిజసైన్యరక్షణా
ధ్యక్షుల మార్కొనం బనిచి తానును నిర్వదిచేతులం గదా
సిక్షురికాదిసాధనవిశేషవిజృంభము గానిపించినన్. 13

చ. చెదరక యక్షులుం దనుజశేఖరు బిట్టెదిరించి భీకర
ప్రదరపరంపరల్ గురిసి పైపయి నైకవిధాయుధచ్ఛటల్
గుదిగొన నించి బీరమునఁ గో యని యార్చినచో మహోన్మాదగుం
డుమరున నొక్కఘోరగద యూని కృతాంతుసలీల నుగ్రుఁడై. 14

క. వాయువు బలువడిఁ గుజములఁ, ద్రోయు తెఱంగున గదాహతులచే క్షితిపాల్
గాయక్షసేనఁ గూల్చె భ, ళీ యని శుకసారణాదు లెల్ల నుతింపన్. 15

క. శుకసారణధూమ్రాక్షు, లిక సేనాధీశు లొక్కదెస దశకంఠుం
డొకదెస యక్షుల జముచీ, టికి నలిఘులఁ జేసి రోహటింపక యుద్ధపా. 16

ఆ. అపుడు పఱచుయక్షు లతిభీతులై పూరి, గఱచుయక్షు లొడలుమఱచుయక్షు
లఱచుయక్షులై మహావాతధూతజీ, మూతరీతిఁ జని రరాతు లలర. 17

ఉ. విచ్చిన నొచ్చినం వెఱచి వేఁడిన నోడిన వారిఁ బోన నీ
కచ్చెపుగుల్ దయారహితులై యలకాపురిదాఁకఁ గోటలోఁ
జొచ్చినదాఁక వెంట బడిశూలములం బలితంపుటీఁటెలం
గ్రుచ్చిరి చొచ్చి వచ్చిరదిగో నని పౌరులు దల్లడిల్లఁగన్. 18

సంయోధకంటకుం డను యక్షవరేణ్యుఁడు యుద్ధము సేసి పాఱి పోవుట.

మ. ప్రకటక్రోధమునన్ ధనాధిపతి పంపన్ వేగ సంయోధకం
టకుఁ డన్ యక్షవరేణ్యుఁ డొక్కఁ డపు డడ్డంబై పురద్వారము
త్సుకతం జొచ్చునిశాటకోటిపయి శక్తుల్ దోమరంబుల్ శర
ప్రకరంబుల్ గురియించి నిల్చెఁ దనశౌర్యం బందఱున్ మేలనన్. 19

శా. ఆరక్షోబల మాతనిన్ గడవ లేకాకంపమున్ జెందఁగా
మారీచుం డెదిరించి శాతశరసంపన్నత్వమున్ జూప న
వ్వీరుండున్ గద యెత్తి వానిశిరమున్ వ్రేయన్ వెసన్ గూలె న
త్స్వారంభం బుడి వోవ నేలఁ బహుపుణ్యభ్రష్టుచందంబునన్. 20

ఉ. సోలి ముహూర్తమాత్రమున కన్ దెలివిన్ గని తాటకేయుఁడున్
వాలుమెఱుంగుఁదూపు లని వారణ యక్షునిమేన గ్రుచ్చి యా
భీలతఁ జూపినన్ సమర భీతి జనించి యతండు దాళఁగాఁ
జాలక వీఁగి పోయిన నిశాచరు లార్చిరి సంభ్రమంబునన్. 21

వ. ఇవ్విధంబున సంయోధకంటకుం డాయోధనంబు విడిచి యోధధర్మంబు దల
కడచి పాఱిన మిూఱినకౌతుకంబునం బదిమొగంబులఁ గుతుకం బగుమంద
స్మితంబులతో నలకమొకంబు దాఁటి మేటికిరీటి పచ్చతాజంతులన్ గనుపట్టుకోట
వాకిటిరచ్చపట్టుకొట్టంబున నట్టనడితెరువ్రుం బట్టుకొని నూర్మొనలపట్టంబు వట్టు
వేల్పుఁజలుపలన్ గట్టిన గోపురంబు డాసి వాసి గలచిగురుఁదొగరులం దెగడుపగ
డంపుద్వారబాధంబు లురలం ద్రోచి మగఱాలబోరుతలుపులు వీడన్ దన్ని పదా
ఱువన్నెపహోన్ను పనులన్ జూడన్ జూడ వేడుకయగునగరిముందరి వైదూర్యతో
రణస్తంభంబుకడకస్తంభసంరంభంబున్ జొచ్చి వచ్చునక్కుంభకర్ణాగ్రజున్
గనుంగొని. 22

ద్వారికుం డగుసూర్యభానునిఁ దుత్తుమురై పడ దశగ్రీవుండు గొట్టుట.

తే. అచటిద్వారికుఁడు మహోహసితతీవ్ర
భానుఁ డగుసూర్యభానుఁ డప్పంక్తిముఖున
కడ్డమై యెందు వచ్చెద వనుచు నతనిఁ
జుట్టు నరుదెంచు దైత్యుల బిట్టదల్చె. 23

ఉ. సింధువు మించి రా విడని చెల్లెలికట్ట తెఱంగునన్ సురా
బంధుబలంబు నిల్పి నిలుపన్ నిల కేగెడుపంక్తికంతు గ
ర్వాంధునిఁ జూచి పోకు నిలు మా చలమా ఫలమా బలాప్తి కీ
బాధుల నొంపవచ్చు టని పల్కి మహాగద పూన్చి వైచినన్. 24

శా. కుంభీంద్రంబు మృణాళమున్ దునుము లాగున్ దోఁప దానిన్ భుజా
శుంభల్లీల సురారి ద్రుంపఁ గని యక్షుం డుగ్రుఁడై తోరణ

స్తంభంబుల౯ బెకలించి వైవ నతఁడుల్ దాన౯ ధర౯ గూల న
య్యంభోజాసనదత్తదివ్యవరమాహాత్మ్యంబున౯ గ్రూరుఁడై. 25

క. అత్తోరణంబె కొని నడు, నెత్తి వగుల సూర్యభాను నిల్ మొత్తినఁ బో
దుత్తముఁ రై వాఁ డిలఁ బడె, నత్తఱిఁ బరువెత్తె నచటి యక్షగణంబుల్. 26

+శ్రీమాణిభద్రుఁడు పోరి వ్రేటుపడి పార్శ్వమౌళి యని పేరు వడయుట.+

క. అలబలము లిటుల పఱచిన, నలబల మెసఁగ౯ దశాస్యుఁ డసురావళితోఁ
నలకఁ గలఁపంగ నది గని, పలికె ధనేశుండు మాణిభద్రునితోడన్. 27

క. నొచ్చిరి మనయక్షులు పురిఁ, జొచ్చిరి రాక్షసులు ఫాలి సుసి దశముఖుని౯
జెచ్చెర నెదర్చి నీవా, రిచ్చ నలర విక్రమింప నిది దఱి సుమన్. 28

తే. అనిన సామి హసా దని యమితసమర, దోహళంబున నతఁడు చతుస్సహస్ర
యక్షవీరులు దనతోడ నరుగుదేరఁ, గల్పకాలాంతకునిలీలఁ గదలి నప్డు. 29

ఉ. వచ్చినమాణిభద్రుబడి వచ్చినసైనికకోటి గోటులోఁ
జొచ్చినరాక్షసోత్తములు ద్రుక్కఁ గదల్ గొని మోఁది సూపుల౯
గ్రుచ్చి కటారుల౯ నఱికి కుంతములం బడఁ గ్రుమ్మియార్చిన౯
విచ్చిరి నొచ్చి యప్పురము వెల్వడి రుక్కలు దక్కి దక్కసుల్. 30

వ. ఇవ్విధంబున. 31

ఉ. నాలుగువేలయక్షులును నల్గడఁ గొల్వఁగ మాణిభద్రుఁ డ
వ్వేళ దశాస్యసైన్యముల వెన్కొని నొంపఁగ దద్వరూథినీ
పాలకుఁ డాప్రహస్తుఁ డురుబాహుబలంబున యక్షవాహినీ
పాలుని బిట్టెదిర్చి మును పాఱెడుసేనల కుబ్బునర్చుచున్. 32

క. దళకర్త లిరువు రిటువలెఁ, దలపడి పోరాడ రెండు దళములఁ గలయో
ధులు నుద్భటు లగుభటులును, గలయం బడి పోరి రుత్సుకత నలయంగన్.

శా. కైలాసాద్రిగుహల్ ప్రతిధ్వను లొసంగ౯ దివ్యనందాలకా
కూలత్సారుహపాళి మూలములతోఁ గూల౯ భుజాస్ఫాలనో
ద్వేలధ్వానము లంఘ్రిఘట్టనము లెంతే మీఱఁగాఁ బోరి ర
ప్పౌలస్త్యద్వయసైనికప్రవరు లభ్యామర్దబద్ధస్పృహన్. 34

వ. తత్సమయంబున. 35

చ. కరము సలంబు మీఱ దశకంధరుమంత్రి ప్రహస్తుఁ డుగ్రుఁడై
కరముసలంబునం గెడపె గ్రిక్కున వేవురుయక్షుల౯ మహా
దరుఁడు మహోదరుండును గదాహతి వేవుర నొంచెఁ దాటకా
వరతనయుండు దున్మెఁ గర వాలమున౯ ద్విసహస్రయక్షులన్. 36

వ. ఇప్పరుసున నిజపార్శ్వచరు లయినచతుస్సహస్రయక్షప్రవరుల౯ బరిమార్చి

పేర్చిన ప్రహస్తాదులన్ గనుంగొని నిర్నిద్రరౌద్రంబున మాణిభద్రుండు వానిపై నురవడించిన.

శా. ధూమ్రాక్షుం డెడ చొచ్చి శాతశరవిద్ధున్ జేసి పెల్లార్చినన్
దామ్రాక్షుం డయి యక్షుఁ డారిపు గదన్ దాటించినన్ వాతధూ
తామ్రంబున్ బలె వాఁడు మూర్ఛిల స్వకీయాంఘ్రిస్ఫురద్ఘట్టనన్
సమ్రత్వం బహిరాజు సెంద ఘటకర్ణజ్యేష్ఠుఁ డత్యుగ్రుఁడై. 38

క. ఆమాణిభద్రుఁ గదిసి శి, తామితశరవృష్టి గురియ నతఁ డతికుపితుం
డై మూఁడు తూపు లసుర, గ్రామణి పేరురము నాటఁగా నేయుటయున్. 39

ఉ. అందున నొచ్చి పంక్తిముఖుఁ డల్గి గదాహతి మాణిభద్రుమౌ
ళిం దిలకించి కొట్టినఁ జలించి యతం డలమౌళి యోరపా
టొందెఁ దదాదిగా రఘుకులోత్తమ యాయన పార్శ్వమౌళి నాఁ
జెందె నభిఖ్య యంత వెఱచేఁ బఱచెన్ బరసేన లార్వఁగన్. 40

వ. ఇత్తెఱంగున దశనాయి దొలంగి పోయినన్ గనుంగొని. 41

⁂ ధనదుఁడు యుద్ధరంగమునకు వచ్చి దశగ్రీవునకు బుద్ధులు సెప్పుట. ⁂

సీ. పినుగుఁజప్పుడుల తో పెడిదంపుటడిదముల్ జళిపించుచును భటావళులు గొలువ
జయజయ నవనిధీశ్వర మహేశ్వరమిత్ర యనుచుఁ జారణకోటు లభినుతింప
జవనకంఖాణరాజము లెక్కి కిన్నరగ్రామణు లుభయభాగములఁ గొలువ
నుద్భటగుహ్యకపూర్వకోక్తులు వెలయఁగింపురుషయోధులును గ్రిక్కిఱిసిగొలువఁ
తే. బద్మశంఖాద్యనిధులు రూపంబు లూని, కొలువ బంగారుఁదేరెక్కి గురుగదాది
సాధనములొప్పఁ గిన్నరేశ్వరుఁడువచ్చి, చుఱుకుఁజూపులదశకంఠుఁజూచి.పలికె.

ఉ. తమ్ముఁడ వంచు నీ కొకహితం బెఱిఁగింపఁగ దూతఁ బంచినన్
వమ్మొనరించి నాపలుకు వానిని జంపి నను జయింప రే
ద్రిమ్మరిగుంపుతోడ నరుదెంచితి నిన్నన నేల నీకు డెం
దమ్మున మేలు గాఁ దలఁచు నన్నె యనన్ దగుఁ గాక దుర్మతీ. 43

ఉ. రోగికి భక్ష్యభోజ్యముల రోగము హెచ్చుగతిన్ బటుక్రుధా
యోగికి నీకు మాదృశహితోక్తులఁ గ్రోధము మించు మాటికిన్
నీగుణచర్య లేటి కివి నింద యొనర్పఁగ నీకె తెల్ల మా
రాఁ గలమృత్యువుం బొరసి రౌరవబాధలఁ బొందుచున్నెడన్. 44

ఉ. ఆపద లావహించుదురహంకృతి నీగతి మూర్ఖుఁ డుగ్రవుం
బాపము లాచరించి విషపాన మొనర్చి శరీర మంతయున్
వ్యాపక మైన చింతిలుజడాత్ముపలెన్ యమపాశబద్ధుఁడై
పాపఫలంబుఁ జెందు నెడఁ బాపముఁ జేసితి నంచు వందురున్. 45

ఉ. అన్నకుఁ దండ్రికిన్ గురున కాపద యెవ్వఁ డొనర్చు వానిఁ గ
న్గొన్న మహోగ్రపాతక మగున్ దను వస్థిర మృత్యు వెప్పుడున్
సన్నిహితస్థితిన్ మెలఁగు సంపద పుణ్యవశం బటంచు లో
నిన్నియు నెంచి ధర్మము వహించుజనుండు కృతార్థుఁ డెయ్యెడన్. 46
చ. కలఁగక బుద్ధిపూర్వకముగా జనుఁ డేక్రియఁ జేయుఁ దత్క్రియా
ఫల మనుభూతి గానిది శుభం బశుభం బిది యంచు రెంటినిన్
దెలిసి సుకర్మముల్ సలుప దేవత లందఱు మెత్తు రందునన్
గలిమియు బల్మి యిచ్చటనె కల్గు సుఖంబె లభించు నచ్చటన్. 47
చ. ధనమణివస్తువాహవసితాజనతాదులు బల్మి సంతరిం
చినయవి యంచు ధర్మములు సేయక యుండిన నేమి యంచు న
య్యనిమిషు లందఱున్ బగతు రంచు మహాపద బొంద నున్నని
న్ననుజుఁడ వన్నఁ గల్గు నిరయంబు రయంబున రమ్ము పోరికిన్. 48

దశకంఠుఁడు ధనదుని మాయాయుద్ధమునఁ గెల్చి యతనిపుష్పకంబు గొనుట.

క. అని తమదొర దూఱెడు ధన, దుని మారీచప్రహస్తధూమ్రాక్షశుకా
ద్యనిమిషరిపుమంత్రులు మా, ర్కొని నిలువఁగ లేక చనిరి కోఁచతనమునన్.
చ. అని యిటు లాత్మమంత్రులు ధనాధిపుగొల్లల కోర్వ లేమి న
ద్దనుజవరేణ్యుఁ డుగ్రనిశితప్రదరంబుల వాని ముంచినన్
గనలుచు డాసి కిన్నరశిఖామణి వాసికిరీటపంక్తి ఖం
గున రొద సేయ భూరిగదఁ గైకొని బెట్టుగ మోఁది యార్చినన్. 50
మ. కడుఁ గోపించి దశాననుం డతనివక్షఃపీఠమున్ జొచ్చి పో
యెడున ట్లుగ్రశరంబు వేయుటయు యక్షేశుండు ధీరత్వ మే
ర్పడ గోదండగుణారవం బఖిలదిగ్భాగంబులన్ నిండ న
ప్పుడు వహ్న్యస్త్రము వైవ నాఁ డడఁచె నంభోబాణవేగంబునన్. 51
మ. శరసంధానదృఢాపకర్షణకృతుల్ జ్యాఘోషణంబుల్ సర
స్పరధిక్కారము లొక్కచందమున మించన్ విశ్రవఃపుత్రు లి
ర్వురుఁ గ్రొన్నెత్తుటఁ దోఁగుచుం గెరలుచున్ రోషించుచున్ డాయుచున్
హరియుగ్మం బన నిద్దఱిద్దఱయి శౌర్యస్ఫూర్తిఁ బోరాడఁగన్. 52
క. రణమున వివిధాయుధధా, రణమున సరి పోరుచుఁ దారాక్షసవరులన్
బ్రణుతించి రమరు లసురా, గ్రణియున్ మాయఁ గొని న్యాయ్యరణవిముఖుండై.
సీ. ఒకసారి మేఘమై యుడువీథిఁ గనిపించుఁ, గనిపించి పిడుగు లుగ్రముగఁ గురియు
నొకతేప సింహమై యుద్వృత్తిఁ బఱతెంచుఁ, బఱతెంచి కవాకహార్భటి వహించు
నొకతూరి కొండయై యురులీల నెదిరించు, నెదిరించి యొగసి బిట్టదరఁ జేయు
నొకమాటు వార్ధియై యూర్ములతో మించు, మించి రోదసి యెల్ల ముంచివైచు

తే. నొక్కపరివ్యాఘ్రిమై వచ్చునొక్కపారి, దంష్ట్రియై త్రోఁచునొకమరి దారుణాహి
కరణిఁ గసిపించు నొకమాఱు గానిపింప, కడఁగు మాయానిరూఢి నయ్యసుర
చ. ఇటువలెఁ బెక్కుమాయల ధనేశ్వరునిన్ భ్రమియించి విక్రమో [వరుఁడు.
ద్భటగతి మించి నిష్ఠురగదన్ దల మోఁదినఁ గ్రొత్తనెత్తురుల్
జొటజొటఁ గాఱఁ బూచినయశోకము గాలికిఁ గూలుచాడ్పునన్
దటుకున వ్రాలెఁ దేరిపయి దానవసైన్యము లుల్లసిల్లఁగన్. 55
మ. ధనదుం డీగతి మూర్ఛఁ జెంది పడ నంతన్ సూతుఁ డత్తేరు గ్ర
క్కున నందాతటినీసమీపమునకున్ గొంపోయె యక్షుల్ భయం
బున వృక్షంబులు వ్రాఁకియున్ గిరిబిలంబుల్ సొచ్చియున్ విచ్చి కా
ననముల్ దూఱియుఁ గోనలన్ బడియు దైన్యం బొంది రెంతేనియున్. 56
తే. మూర్ఛ మునిఁగినధనదుసమ్ముఖముఁ జేరి, శంఖపద్మాదినిధులు విశ్రాంతిమాన్చ
నంత దశకంధరుఁడు నిట్టు లన్న గెలిచి, సొలయ కాతనినగరంబు సొచ్చి యచట.
సీ. శాతకుంభస్తంభసాహస్రములు గల్గి వైదూర్యతోరణావళులు గల్గి
నవ్యమౌక్తికవితానవితానములు గల్గి శశికాంతవేదికాచయము గల్గి
సొగసైనమరకతాలసోపానములు గల్గి కప్పుఱాలోవలయొప్పు గల్గి
కామితార్థము లిచ్చుఘనవృక్షములు గల్గి వికచకల్హారదీర్ఘికలు గల్గి
తే. మానసజవంబు గల్గి కామగతి గల్గి
కామరూపంబులు వహించుగరిమ గల్గి
ప్రబలుపరమేష్ఠిరజతపుష్పకముఁ గాంచి
యందు పై నెక్కి యతఁడు తారాద్రి కరిగె. 58
మ. తరళోత్తుంగతరంగఘుంఘుమరవోద్యద్దివ్యనందారవిం
దరజోబృందమరందతుందిలమిళిందధ్వానసంబాధగం
ధరమాబంధురమంథరానిలుని చేతన్ శాంతి వాయన్ ధనే
శ్వరుఁడున్ దెప్పిఱి భీతి సేనఁ గొని లజ్జన్ జేరె వీ డయ్యెడన్. 59

దశవదనుఁడు సపరివారంబుగాఁ గైలాసంబున కేఁగుట.

ఉ. అజితనూజ వింటివె దశాననుఁ డిట్టుల పుష్పకంబుతో
నాజిజయంబునన్ బొరసి యావలఁ బోవుచుఁ జూచె ముందటన్
రాజతశైలమున్ దపనరథ్యనిరోధకృదత్యుదగ్రతా
రాజితసాలమున్ దటచరత్కరిసింహతరక్షుకోలమున్. 60
తే. చూచియచ్చోటివింతలుచూడవలసి, బలసి యిరువంకలను దైత్యభటులుగొలువఁ
జెలువమొలికెడు నమ్మహాశిఖర మెక్కి, యక్కడఁ జరింప మారీచుఁ డతని కని
మ. కలధౌతాచలదీధితిప్రచయమో గంగాప్రవాహాంతరో [యె.
జ్జ్వలడిండీరనికాయమో శబరయోషాధన్వముక్తాస్త్రని

ద్రళితప్రాంచితచామరవ్రజము నా రంజిల్లు రెండాఱుచే
తులతోఁ డుండిన తెల్లుటిల్లు గనుమా దోషాచరగ్రామణీ. 62
సీ. శైలజాసహచరోజ్జ్వలరుద్రకన్యకాచరణలాక్షాపంక్తి మెఱసినదియు
యిది నగం బనుపేర నిం పొందుఁ గావున విపులంబుగాఁ బల్లవించినదియు
తనగిరీశత్వ మందఱకుఁ దోఁప నభంబు మించుపెంజడలు వహించినదియు
సానుభాగచరద్భుజంగభోగమణీసమంచితప్రభ నాక్రమించినదియు
తే. లేక ధననాథు గెలిచి త్రిలోకవిజయ, వాంఛ నగుచున్న దేవరివారి దోఃప్ర
తాప మిట నుండినదియొ నాఁ దరుణతరణి, కిరణగిరి గైరికముల సిగ్గిరి వెలుఁగ.
చ. తిరముగ జైత్రయాత్ర చనుదెంచినయిన్ గని యీనగభృత్తు ని
ర్ఝరములఁ బాద్య మిచ్చి రవిసంజ్వలితార్కమణీప్రభాపరం
పరల నివాళి సేసి వనభవ్యశుకాదివిహంగమూక్తి న
ఖరి నుతి సల్పెడిన్ రజతకాంతుల వెల్లఁదనంబుఁ జూపుచున్. 64
సీ. చిగురుజొంపముల రంజిల్లె నీయెలదోఁటచెలు వప్పటికి నెట్లు సేయు నేము
విరిగల్వవిరులచే వెలసె నీకొలఁకుల నిందుఁ జంద్రజూటుఁ డను గేహి నల్పు నేము
సంతానకుసుమవాసన లూనె నీకోన దేవకన్యకలు న గ్గంతు లేము
పువ్వుఁబుప్పొడిదుమ్ము పొదలె నిప్పొదలలో సిద్ధాంగనలు పుస్న వసించు నేము
తే. తనరె బహుబిల్వరుద్రాక్షతరువు లిచటఁ, బ్రమథవర్గ్యాల కిది రచ్చపట్టు లేము
యనుచు మారీచుఁ డెఱిఁగింపనచటనచట, నయ్యసురభర్త విహరించు నవసరమున.
సీ. చిమ్మచీఁకటి గ్రమ్ముకొన్మావిగుమి నల్లి బిల్లి రుద్రాక్షసందిగ్ధ నమును
వడిఁ బాఱువిరితేనె వాఁకలదరుల వెంబడి ఘుమ్ము మనుమృగమదము తావిఁ
బొలుపొందువిరవాదిపొదలలోఁ గుప్పలు వడుసుర పొన్నపుప్పొడి మనుమారి
మొలసిన లేఁదెమ్మెరల యెమ్మె గనుకమ్మ బంగరుఁబూఁదోఁటపజ్జ ననురు
తే. మరకతనిబద్ధభూముల మలయు రేవె, లుంగుటాటిస్నుయల వన్నసంగుపాగడ
మ్రానినీడలఁ దగునెక్కకోనలోనఁ, బుష్పకవిమాన మటు సాగ పోక నిలిచె.
చ. నిలిచినఁ బంక్తికంధరుఁడు నివ్వెఱఁ గంది యి దేల యిచ్చటన్
నిలిచెను శక్తుఁడే యొకఁడు నిల్పఁగ దీనికి దుర్గమస్థలం
బులు గలవొట్లు చూడుఁ డటఁ బొం డని మంత్రులఁ బంపె వాని ల
క్కలఁకుల సంచరించి పరికించియు హేతువు గాన కయ్యెడన్. 67
మ. అలమారీచుఁడు దేవ వింటె యిది యత్యాశ్చర్యమున్ గాన యీ
న్యులఁ బై నూని చరింపదో యతఁడు క్రోధోద్రేకియై సల్పునో
తెలియుం డం చనునంతలో వికటుఁడై దీప్తాస్యుఁడై కుబ్జుఁడై
బలధుర్యుం డగునంది యందుఁ గని యప్పౌలస్త్యుఁ గాంచి యిట్లనున్. 68
చ. నిలిచె విమాన మంచు రజనీచర నివ్వెఱఁ గంద నేల యీ

నెలవున దేవితో హరుఁడు నేఁడు విహారము సేయుచున్నవాఁ
డలగరుడోరగామరవియచ్చరు లోడుదు రీడఁ జూడ నిం
దుల కరుదెంచి నీబలముతోఁ జెడి పోక తొలంగు నావుడున్. 69

చ. పటపట పండ్లు గీటుకొని పంక్తిముఖాసురభర్త పుష్పకం
బటు డిగి శంభుఁ డెవ్వఁ డహహా యను నివ్వెఱనంత వచ్చె నే
యిట నిను నీశిఖల్ నిలువ నిచ్చిన నట్టుల కాచె యంచుఁ ద
త్తటమున నుండి యగ్గిరివతంసముక్రిందికి వచ్చి చెచ్చెరన్.

క. ఉరుశూలముఁ గొని రెండవ, హరునివలెను దీప్తవిగ్రహము మీఱఁగ వా
నరముఖ మొందిననందిని, బరికించి దశాననుండు పకపక నగియెన్. 71

తే. ఇవ్విధంబునఁ దనుఁ జూచి నవ్వుచున్న, యతివిమూఢుని దశకంఠు నట్టెచూచి
యపరశివ్వుఁ డైననందీశుఁ డాగ్రహమువహించి కటతటమదరఁగా నిట్టు లనియె.

+ నందికేశ్వరుఁడు దశగ్రీవుని శపించుట. +

చ. కపివదనుండ నైననను గన్గొని నీవవమానదృష్టితో
నిపుడు హసించినాఁడ విట నీదృశవక్త్రముఖుల్ నఖాయుధుల్
గవు లిఁక నీకులంబు బడఁ గల్గెద రంతటఁ గండగర్వమున్
దపమునఁ బుట్టు బెట్టెదముఁ దామె యడంగెదు రాక్షసాధమా. 73

శా. శాపోక్తుల్ పచరింప కున్న నెదిరించన్ రాదె యం శేని నిం
దాపారంపరి మున్ను గా మృత్యుఁడవే నా కిట్టిపీనుంగుపై
నేపున్ జూపఁగ నర్హ మౌనె యిది గా కీచేయుపాపంబుచే
నాపద్వార్ధి మునింగి పోవఁ గల వేలా యింక నిన్ నొంచఁగన్. 74

క. అని యానంది శపించిన, విని యానందించి సురలు విరులు గురిసి ర
వ్వనుపీది దేవదుందుభు, లును మొరసెన్ బెరసె సుఖము లోకము లెల్లన్.

ఉ. అంత దశాననుండును మదాంధుఁడు గావున శప్తుఁ డయ్యు నా
క్కంతయుఁ జింత లేక మతి హెచ్చినభీషణరోషవహ్ని నే
త్రాంతరశోణకాంతులు బయల్పడుచున్ గలధౌతశైలరా
డంతికవర్తియై పలికె నగ్రమునన్ నిలుచున్న నందితోన్. 76

ఉ. పెక్కులు ప్రేలి నిచ్చెను బ్రేలెదె నీపశుబుద్ధి మాటలన్
దక్కునె చక్కఁగా నెదిరిఁ దన్ను నెఱుంగ వటుండు పుష్పకం
బెక్కడ నాఁగి మీఁదధిపుఁ డింక సుఖంబున నుండుఁ గాని లే
యెక్కినవెండికొండ యిదె యేఁ బెకలించి రజంబు సేసెదన్. 77

+ దశగ్రీవుఁడు కైలాసము నెత్తఁగా శివభగవానుఁడు పాదాంగుష్ఠముచే నదుముట. +

వ. అని మహాగ్రహంబునన్ బలికి యద్దశగ్రీవుండు రవిగ్రహంబు నారయునుదగ్ర
విగ్రహంబుతో నమ్మహాగ్రివంబుశిఖరాగ్రంబు నరర్గళలీలన్ బట్టి యిట్టట్టుఁ గద

లించి బెట్టు గదలినయగ్గట్టుచుట్టుఁ గనుపట్టునెఱియ విరియన్ బదఘట్టనంబు గావించి గీర్వాణగణప్రాణనిర్వాణప్రవీణతాధూర్వహదుర్వారగర్వాకరదర్వీకర భీకరంబు లైనవింశతికరంబులు సాఁచి హుంకరించి యహంకరించి పది మొగంబులు జేగుఱింప వేగిరించుసాహసోత్సాహసంపదలతో నిజభుజాంగదంబు లొండొంటితో నొరయ నిజాట్టహాసంబున గుహాకుహరంబులు మార్మోరయ నిజవిలోకనంబుల మిణుంగుఱులు గురియ నిజదంతసంఘర్షణంబున దిగ్గజంబులు చెవుడు వొరయ నిజప్రతాపంబు మెఱయ నిర్నిమిత్త మీమహీభృత్తు హత్తి మత్తవృత్తిన్ జూప నేల యని తద్బలంబులు దనపై నురవడించెనో యన శరభసింహశార్దూలమదేభప్రముఖవనజంతువులు క్రేళ్లుఱుక మహోరగంబులు సరగ నరుగఁ గూడక చూడ గొప్ప లగుపిప్పలాదితరువులన్ జుట్టుకొని బుసకొట్టుచు నవియునున్ జాఁపకట్టు వడ నొడళ్లు నలఁగి పడగలవిసి సమసినఁ దదగ్రజాగ్రన్మణులు ఫణిభూషణున కస్తురివస్థనుసునన్ బరువులిడుచున్న వడువున దవ్వుల మిడిసిపడ గడగడ వడంకుచు నుసుగనిజసుపుసన్ దముఁ గౌఁగిలించుచెంచుమించుఁబోఁడులకౌఁగిళ్ల నసంగి పెనంగి వారి యనుంగుమగ లసుగు మోపఁ గూడక దబ్బునం గూలి నెత్తంబుపట్టులఁ బొగ్లిగింతలు వెట్ట నట్టివింతలు గని యెట్టివింతలు పుట్టె నని రచ్చపట్టుచట్టులు క్రీనీడలన్ గ్రీడలు సాలించి యన్నెలవున నిలువ లేక వేల్పుఁగెలువకంటులు క్రొమ్ముడులు వీడఁ గీలుగంటు లంసంబులపై జీరులాడఁ దళుకుఁజెక్కులు సెమరింపఁ గులుకుగుబ్బలు పులకింప నెన్నొసళ్ల ముంగురులు నెఱయఁ జిగురుఁగెమ్మోవుల నిట్టూర్పులు దొరయ నిజాధిపభుజాస్తంభంబు లూఁత గొని తద్రయంబునన్ జెంగటివిమానంబు లెక్కికొని తమ్ముఁ గ్రమ్మఱన్ బుట్టినవారిఁగాఁ దలంపనిలింప హృదయంబులు గలంపన్ జాలునారభటులతో వీరభటు లిరుగడల నిలిచి పెక్కుచందంబుల నభినందింప నందికేశ్వరగణేశ్వరచండికేశ్వరప్రముఖమహా ప్రమథగణేశ్వరులు శరశరాసనపట్టిసప్రాసకరవాలభిండిపాలతోమరముద్గరగదాకుంతక్షురికాదిసాధనంబులు గైకొని సర్వజ్ఞునియనుజ నడయుటకై యతని యగ్రభాగంబున నలబలంబులు సేయుచు నిలువుఁగొలువు సేయఁ బార్వతీపరమేశ్వరక్రీడోచితమణిఖచితసౌధప్రాకారగృహకుడ్యగోపురశృంగణాస్తంభాదులు బ్రద్దలు వాఱఁ దద్దయుఁ బ్రకంపనంబు వహింప సహింపరాని దరంబునన్ గరంబులు పిసికికొనుచుఁ బదకంజమంజీరసంజాతశింజారవంబులు సెలంగ నలుగడలన్ దిరుగుచు రుద్రకన్యక లనన్యశరణ్య లయి దైన్యంబు నొంద నరవిందబాంధవాదిగ్రహంబులు త్రోవలు దొలంగ నింద్రాదిలోకపాలక లోకంబులు హాహాకారంబులతో బట్టబయల నిలిచి చూచుటకు బెట్టులికి యిట్టలం బగు మొగుళ్ల తెట్టువలలో మఱుఁగుపడి యాకట్టిఁడిపొట్టక్రొవ్వన సిట్టి

బెట్టిదంబు గావింప గట్టువిల్లు వట్టినదిట్ట యెట్టు మట్టుపెట్ట కున్న వాఁడో యని యొక ళ్లొకళ్లతోఁ బలుకుచుఁ గనుంగొనఁ బ్రత్యంతపర్వతంబు లున్మూలంబులై పాడ వడంగఁ బెద్దపెద్దగండోపలంబులు పైపైలనుండి పెళపెళమనుచ ప్పుళ్లతో ద్రుల్లి చఱుల నురలి పడఁ బడలు వడక పాతాళంబులోఁతుగనుపాఁ తగలించి పుండరీకంబుఁ బెకలించుమదవేదండప్రకాండంబుడంబున ఝరీమండలహరిపరంపరలు నలువంకలఁ దొరంగ ఖనిస్థలీవినిర్గతనీలమణీరమణీయమధుకరంబులు నలుగడలఁ జెదరఁ గనకవకుళకేతకీకురంటకాశోకమధూకకేసర ప్రముఖభాసురకుసుమవిస్మమరపరాగవిసరంబు నలుదెసల నొరసికొన నవ్వేండికొండ పెకలించి కందుకక్రీడ గావింపఁ గడంగె నయ్యవసరంబున. 78

మ. అసురాధీశకరావధూతకలధౌతాద్రిఁ బదం బూన లే
క సఖుల్ గొల్వ వనంబులో మెలఁగునగ్గౌరీసరోజాక్షి మే
ను సమర్పఁ దనుమధ్యముఁ వడఁక నాందోళింప నేత్రప్రభల్
వెస నేతెంచి కవుఁగిలించుకొనియెఁ విభ్రాంత యై శంభునిన్. 79

వ. ఇవ్విధంబున. 80

ఉ. బంగరుఁదళ్కుఁజెక్కులను బంజులకమ్మలడాలు చిందు ద్రొ
క్కంగ మెఱుంగుఁజన్నుఁగవకంచుకపున్మడి వీడఁ గా హఠా
లింగసుఖం బొసంగినచెలిం గవుఁగింటనె యుంచి యల్గఁ డ
య్యెం గఱకంఠుఁ డద్రినతఁ డెత్తఁగఁ గాముకు లెగ్గు లెంతురే. 81

శా. శంభుం డద్రికుమారికాస్ఫురదురోజద్వంద్వశుంభత్పరీ
రంభం బెట్టుకుపంగ వచ్చు నయినఁ గ్రొర్యంబు దీఱఁ భుజా
రంభం బీగతిఁ జెంది యెంతసుఖ మారా నెమ్మదిఁ బీనియా
స్తంభోజ్జృంభ మొకింత మాన్పి పిదపఁ సాహార్దముఁ జూపెదన్. 82

క. అని తలఁచి లేఁతనగ వా, ననమునఁ దగ శంభుఁ డాసనము డిగ్గక ముఁ
తనవామపదాంగుష్ఠం, బున నదిమి దశాస్యహస్తములు క్రిందుపడన్. 83

తే. ఇటుల యదిమినభుజశౌర్యమెడలిబడలి,యడలియొడలిమదోద్వృత్తిసడలిశూలి
కాలిపెను వ్రేలు జెమలించి కరము లెత్తు, కొన సమర్థత లేక రక్షోవిభుండు.

మ. కులశైలంబులపెఁ బిలంబులు బదుల్ ఘోషింప శేషాహి మూ
ర్ఛిల భూచక్రము దిర్దిరఁ దిరుగ జేజేపెద్ద భీతిల్లఁ జు
క్కలు రాలఁ దివి పెల్లగిల్ల సుర లాకంపింప నంభోనిధు
ల్గలఁగఁ దిక్తటు లొడ్డగిల్లఁ బదినోళ్లఁ బెట్టు వాపోవఁగన్. 85

క. తలఁచిరి మనుజు లకాండ, ప్రళయం బిది యనుచు దిగులుపడి రమరేంద్రా
దులు యక్షసిద్ధసాధ్యులు, గలఁగిరి తొలఁగిరి పదంబు గ్రహరాణ్ముఖ్యుల్.

శా. ఈరీతిఁ జగముల్ దలంకఁగను వేదోం డ్లార్తుఁ డై కూయఁ గా

నారక్షోవిభుదైన్యపాటుఁ గని దైత్యశ్రేణి కన్నీరుము
న్నీరై పాఱఁగ నేమొనర్తు మనుచున్ నిర్విణ్ణతన్ జెందన
మ్మారీచాదికులాతనిన్ గని యసామాన్యప్రబోధంబునన్. 87

తే. పలికి రవధారు దైతేయపట్టభద్ర, భద్రగజచర్మధారిపై భక్తి యుంచి
యంచితోక్తుల నతని నుతించి తేని, నీనిరోధంబు నెడఁబాపు నీక్షణమున. 88

క. హరుఁ డున్నతకరుణానిధి, శరణన్నఁ బరిగ్రహించు జగతి నతనికిన్
బరుఁ డున్నదె యజకనకాం, బరు లెన్నఁగ లేరు తత్ప్రభావం బగిసన్. 89

దశగ్రీవుండు శివుని నుతించి యతనివలన వరములు లోనైనవి వడయుట.

శా. ఆపన్నుం డగుపంక్తికంఠుఁ డిది యట్లా నంచున్ లలాటేక్షణ
శ్రీపాదాంబుజముల్ మనోంబుజమునన్ జింతింపుచున్ వేదవి
ద్యాపాండిత్యము సర్వశాస్త్రకుశలత్వంబున్ మహాసాహితీ
నైపుణ్యంబును గానిపింపఁ బొగడెన్ గంగోర్మికతుంగార్భటిన్. 90

శా. ఆస్తోత్రంబున కామనోద్రఢిమ కాధ్యానాస్తి కాయీశ్వరుం
డస్తోకప్రియ మావహించి పెనువ్రేలావేళఁ బైనెత్తినన్
హస్తంబుల్ వెడలంగఁ బాపికొని దైత్యస్వామి ఫాలస్థల
న్యస్తప్రాంజలి యై నుతింపఁ దొడఁగెన్ గంభీరవాగ్గుంభనన్. 91

రగడ. జయజయ శంకర సాధువశంకర, జయజయ రిపుభటచయనాశంకర
శరణు నిరంజన సజ్జనరంజన, శరణు ప్రభంజనజవగజభంజన
పాహి పురాహవబంధురవిక్రమ, పాహి యవిద్యాపాకరవిక్రమ
యచ్చుగ నినుఁ దెలియవు తొలిచదువులు, మెచ్చిననిత్తువు మే లగుపదవులు
నీ కెవ్వరిపై నిలువదు కోపము, లోకుల కెంచఁ దెలుపుదు ప్రతాపము
పరుఁడు స్వజనుఁ డనుభావవిభేదముఁ, బొరయదు నీమది పూర్ణామోదం
బభవుని భవు నిన్నమితదయాపరు, నభినుతింప బ్రహ్మాదులు నోపరు
ఖలుఁడ మదాంధుఁడఁ గలుషోత్కృష్టుఁడఁ, జలజిత్తుఁడఁ గనుజముఁడ నికృష్టుఁడ
నే మిముఁ బొగడఁగ నెంతటివాఁడను, స్వామీ మద మఱి శరణన్నాఁడను
నీదాసుఁడ నీకు నేరము లెంచకు, నాదుర్వృత్తి మనంబున నుంచకు
మెఱుఁగక చేసితి నిపు డపచారము, శరణన్నను గడసనదె విచారము
వలసితి నీసేవకులమహత్త్వము దెలిసితి నియ్యెడ దేవరసత్త్వము
నీకను దెఱచిన నెగడును జగములు, నీకను మూసిన నిలువవు జగములు
యిట్టినీకు సరి యే నని హెచ్చితిఁ, బొట్టకొఱప్వ సనఁ బొగడఁగ నచ్చితి
నాగుణ మెంచకు ననుఁ బాలింపుము, నీగుణ మెంచెద నీ వాలింపుము. 92

చ. అని తనుఁ బ్రస్తుతించినదశాననుఁ జూచి పురారి నవ్వుచున్
దనుజవరేణ్య నీస్తుతికిఁ దద్దయు మెచ్చితి ధైర్యశాలి వా

దనుమతి యిచ్చితిన్ జను ప్రియం బగుచోటికి నీభుజాబలం
బనితరసాధ్య మంచు విని యారయ నిల్పితి నింతె యిమ్మెడన్. 93

తే. మత్పదాంగుష్ఠపరిపీడ్యమానరజత, పర్వతముక్రిందఁ జేతులు పడినయపుడు
జగము లద్రువ విరావంబు సలిపి తందు,వలన రావణుఁ డనుపేర వెలయు మనిన.

ఉ. ఆదశకంఠుఁ డీశ్వరున కానతుఁడై శివ నన్నుఁ బ్రోవ నా
హ్లాదము గల్గెనేని నిసుమంతకొఱంతయు లేనియాయువున్
నీ దగుచంద్రహాసమును నెమ్మి నొసంగు మటన్న శంభుఁ డ
క్కైదువు నిచ్చి పిమ్మట న ఖండతరాయువు నిచ్చి యిట్లనున్. 95

మ. దితిజాధీశ్వర నీవు గోరినక్రియన్ దీర్ఘాయువున్ నీకు ని
చ్చితి నీక్రొవ్వున నీతిఁ జేకొనక దుశ్శీలుండవై మమ్మనా
దృతి నొందించితివేని మావరము మమ్మే చేరుఁ బొమ్మన్నచో
నతఁ డాశూలికి మ్రొక్కి వీడ్కొని విమానారూఢుఁడై యుబ్బుచున్. 96

క. తనపరివారము గొల్వఁగఁ, జనియెన్ రజతాద్రి డిగ్గి స్వచ్ఛందగతిన్
మనుజేశ్వర యని కుంభజుఁ, డినకులునకుఁ దెల్పి మఱియు నిట్లని పలికెన్.

రావణుని చర్యలు.

మ. ఇనవంశోత్తమ వింటె పంక్తివదనుం డీలాగు కైలాసవా
సునిచే మన్ననఁ గాంచి పొంగుచుఁ బ్రహస్తుం డాది యా సైనికుల్
దనుఁ గొల్వన్ జని హేమకూటహిమవత్ప్రాంతంబులన్ గంధమా
దననీలాచలపారియాత్రములమీఁదన్ గ్రీడ సల్పెన్ రహిన్. 98

వ. మఱియును.

సీ. చరియించు నొకవేళ జంబూనదీతీర సౌవర్ణవాలుకా స్థలములందు
విహరించు నొకపూఁట వేల్పురాతోఁటలఁ బొదలుగొజ్జఁగపూవుఁ బొదలయందు
క్రీడించు నొకతఱిఁ గేసరశ్వేతాంజ నాద్యద్రిరాడధిత్యకలయందు
నలరు నొక్కెడఁ గేళి నరుణోదమానసప్రముఖదివ్యసరోవరములయందు

తే. నన్నిలవులందు మెలఁగెడు నమరఖచర, యక్షకిన్నరసిద్ధవిద్యాధరాప్స
రోభుజంగాదికులు మహాక్షోభ మొంది,తన్నుఁగనుఁగొనిపాఱునద్దశముఖుండు.

సీ. పట్టణం బన రాదు కట్టాయితంబు గా నట్టె ముట్టడి చేసి చుట్టు విడియు
బలవంతుఁ డన రాదు బలియుఁడై యెంతదవ్వుల నున్నవడి నేగి గెలిచి వచ్చు
సురజాతి యన రాదు కర మల్గి యెటు సన్నఁ జననీక శస్త్రాస్త్రసమితి నొంచు
ధరణీశుఁ డన రాదు తనకు నోడితి నన్న దాఁక నీరసమున పీఁక జూపుఁ

తే. బాయపునెలంత యనరాదు పాపమునకు, భయపడక యెట్టులైనను బట్టికలయు
నర్ఘ్యవస్తువు లటఁ గల వనఁగ రాదు,దుడుకుమైఁ జొచ్చికొని తెచ్చు దుష్టుఁడతడు.

వేదవతిని జూచి రావణుండు మోహించుట.

వ. ఇచ్చెలువునకు దనయిచ్చకు వచ్చినమచ్చున నచ్చటచ్చట నచ్చపలుండు నిచ్చలు
మెలంగుచు నొక్కనాఁడు హిమవత్పర్వతంబునకు నుత్తరదిగ్భాగంబున నొక్క
సుందరోద్యానంబు సందర్శించి యచ్చట. 102. [నెఱయ

సీ. ఘనమండలము సుధాకరమండలము నిండునటుల మోమున జటాచ్ఛటలు
వలఁజక్కవలుచిక్కు వలనొప్ప మృదువల్కలంబునఁ గుచలికుచంబు లొరయ
బెళుకుఁజూపుల లేడి గెలిచి కైకొనియెనో నాఁ గ్రిందఁ గృష్ణాజినంబు వెలయ
నఖపాళి బెడఁగు మానృపకుమంచునుడులుగై వ్రాలెనాస్ఫటికాక్షమాలిక దగఁ

తే. గౌసుమరజంబు దొరసిన కల్పలతిక, బాగున విభూతిచేత పై తీఁగ వెలుఁగ
నొంటి గిరికన్యవలెఁ దపం బున్నతపసి, కన్నొక్కతెఁ జూచె రాక్షసవిభుండు.

తే. చూచి యాచెల్వచెల్వంబు లోచనముల, కబ్బురంబును గాంక్షయు నుబ్బసర్పఁ
బుష్పకము డిగ్గి సరభసంబుగఁ దదగ్ర, భాగమున నిల్చి పలికెఁ బంక్తిముఖుఁడు.

సీ. నీకులం బెయ్యది నీనామ మేమందు రెవ్వరిదానవే యిందువదన
కలికి లేఁబ్రాయంబుఁ గానపాల్ గావించి యేల కృశించెదే యిగురుఁబోఁడి
నీప్రాణనాథుఁడై నిను నేలుభాగ్య మెవ్వానికిఁ గల్గెనే వన్నెలాఁడి
యేతపం బొనరించి యీచెల్వు గంటివో యింకఁ దపం బేల యేణనయన

తే. కాఁకఁజెందిన పసిఁడిసలాకవంటి, తనువు వెండియుఁ గళ గాంచు నని తలంచి
చూపఱులయిచ్చ వేమఱుఁ దాపముంచె, దేమి నీచర్య తెలుఁగింపవే లతాంగి.

ఉ. నీబిగిగుబ్బచన్నులకు నీనెఱిపెన్నెఱు లున్నకీవికిన్
నీబటువుంబిఱుందులకు నీయెలప్రాయపుఁగల్మి కింతిరో
యీబసుమంబు కప్పురమె యీతిరి వేణియె పట్టుఁజీర లే
యీబిఱుసైనవల్కలము లీతప మిష్టమనోజభోగమే. 106

సీ. అణుమధ్య నీమధ్య మణిమంబు వహియించు మహిఁ గటి నీకటి మహిమ గాంచు
గిరికుచ నీకుచగిరు లొందు గరిమంబు నలినాక్షి నీయొప్పు లలరు లఘిమ
ఘనవేణి నీవేణి మను ఘనశ్రీప్రాప్తి నతివ నీమెయి ప్రాకామ్యతకు నెక్క
నంగన నీభర్త యఖిలేశతకుఁ దగుఁ జెలి నీకు వశి యగుఁ జెలువువెల్గుఁ

తే. డిన్నివైభవములు గల్గి యిగురుఁబోఁడి, చేలతనమున నితపం బేలచేయఁ
గొదవయొదవినదిది యంచు మృదులఫణితిఁ, జెవులకీమెడఁబండువు సేయుమనిన.

క. ఆనెలఁతయు నప్పలుకులు, వీనుల కెడఁ జేసి వాని విశ్రవసుతుఁగాఁ
దా నెఱిఁగి హీనుఁ డనక య, హీనత నాతిథ్య మొసఁగి యిట్లని పలికెన్.

మ. దనుజాధీశ కుశధ్వజుం డనుతపోధన్యుండు మున్నిష్ఠ నా
యన వేదంబు పఠించువేళ నుదయంబై నేను వాపోవఁగా
ననుఁ బ్రేమంబునఁ జూచి వేదవతి యన్నామంబుఁ గావించి పెం

చిన లేజవ్వన ముప్పతిల్లుటయు జే జేలుఁ మునుల్ రాజులున్. 109

క. నను నలచినధిషణసుతుం, గని వేఁడిన హరికి నిత్తుఁ గాని యొరున కి
వ్వసితామణి నీ నని యె, వ్వని కైన నొసంగఁ డడుగవచ్చినవేళన్. 110

వ. ఇవ్విధంబున. 111

శా. ప్రత్యాఖ్యానముఁ జెంది యందఱుఁ జనన్ బాపాత్ముఁ డొదంభుఁ డ
న్దైత్యుం డొక్కఁడు వచ్చి మజ్జనకునిన్ దా వేఁడి యీ నన్నచో
నత్యంతక్రుధఁ బూని ఖడ్గమున నిద్రాసక్తు ఖండించి యా
హత్యన్ వాఁడు నశించె న త్తపసియి ల్లాలగ్నిఁజొచ్చెన్ వెతన్. [పూర్ణనిష్ఠ

తే. తల్లియును దండ్రియును జన్నఁ దనయభాగ్య, మునకుఁ గలఁగియుఁ గలఁగక
జనకునిప్రతిజ్ఞఁ గడతేర్తు నని తలంచి, వెన్నునిగుఱించి యిటఁ దప మున్న దాన.

క. కంటివ యిచ్చటివింతలు, వింటివ నాపూర్వకథ స విస్తరముగఁ జే
కొంటివ యాతిథ్యము దడ, వుంటివ యిటఁ జనుము రాక్షసోత్తమ యనినన్.

చ. తన కిది దక్కె నంచుఁ బ్రమ దంబునఁ బంక్తిముఖుండు మీఁనకే
తునిచిగురాకుబాకు మదిఁ దూఱినఁ దాలిమి మాలి చేరఁగాఁ
జని యిది యేమి వెఱ్ఱి యెలజవ్వనముల్ బొలివోవ విష్ణుఁ డం
చు నీ కలకాలముల్ దపసి చొప్పున దాఁటెదు వృద్ధకాంతవై. 115

ఉ. వెన్ను న కిత్తు నంచు బలు వేఁదుఱు నేకొని తండ్రి యీల్గుటన్
గన్నులఁ జూచియున్ హరియె కావలె నంచుఁ దపించె దూర కే
కన్నుఱికంబు కొఱడవిఁ గాచినవెన్నెల సేసి యయ్యయో
నిన్నును ముంచె నీజనకు నిన్ గుదియించినవెఱ్ఱి యిద్దోడన్. 116

మ. హరి తానే బలవంతుఁ డైన మును మీ యయ్యన్ విరోధించి యొ
క్కరుఁ డుగ్రాసి వధింప నడ్డపడి దోర్గర్వంబు గాన్పించెనే
హరి యన్నామము గప్పరుల్ బెరయు నేలా యీవృథాభ్రాంతి యిం
తిరో యింకన్ ననుఁ బొందు మే లగు వయ స్తేజగప్రభావాఢ్యుఁడన్. 117

చ. అన విని కర్ణముల్ చిగురు టాకులఁ గేరెడు కేలుదోయి న
వ్వనజదళాక్షి మూసికొని వాని ననాదరదృష్టిఁ జూచి యీ
చెనఁటివివాదముల్ విడువు శ్రీహరి నేఖలుఁ డైన నింద స
ల్పు నీ తగు బ్రహ్మవంశమునఁ బుట్టియు మూర్ఖత మాన వక్కటా. 118

సీ. అన్వయంబుల కెల్ల నాదికారణభూతుఁ డగుతాతఁ గనినాతఁడతఁడె కాఁడె
జపతపోముఖముఖాచారసారఫలంబు లరసి యిచ్చుప్రదాత యతఁడె కాఁడె
నీయందు నాయందు నిఖిలాత్మలం దంతరాత్మయై కనునాత్మ యతఁడె కాఁడె
సమఁ డయ్యు దుష్టశిక్షయు శిష్టరక్షయుఁ బ్రతియుగంబునఁ జేయు నతఁడె కాఁడె

తే. యాగమాంతరహస్యార్థ మతఁడె కాఁడె, యన్ని జగములకధినాథుఁడతఁడె కాఁడె
యట్టిహరి నెంచ నేర కహంకరించి, నిర్నిమిత్తంబ నిందింప నీకుఁ దగునె.

మ. పలుకుల్ వేయును నేల లెస్స వినుమా పౌలస్త్య నామేను నా
మెలప్రాయంబును నామనోగతులు నా యిచ్ఛాభిమానంబు లా
జలరుద్ధారికె ధార వోసినవి దుష్కాంక్షల్ విసర్జించి పె
ద్దలు వర్తించుపథంబునన్ మెలఁగు మద్దైవంబు దో డయ్యెడున్. 120

తే. అనిపలికి యందునిలక భయంబు వొలఁకఁ, గలఁకఁబల్లికిఁదొలఁగురా చిలుకపగిది
నావలికిఁ బోవఁ దేఁటుల యావళికిని, నతనునిశరావళికిఁ దాళ కసుర గదిసి.

చ. చెలి నునుమోవిపానకము చే వడ దేఱక మోము మోమునన్
బలుమఱుఁ జేర్చి యు[illegible]క బాహులతాపరిబద్ధఁ జేసి న
న్నలమియుఁ గౌఁగిలింపక రహస్యముగా బహుబంధవైఖరుల్
దెలుపక పోవ నేల యని తెంపున వేణిఁ బట్టి యీడ్చినన్. 122

చ. కలఁక దొలంగ వేదవతి గ్రక్కున బెత్తిలి మెత్తి ప్రేయుడున్
మలచపువేణి నట్టనడుమన్ దెగి చేతికిఁ దున్క చిక్క సం
దుల కళు కొంది కైకసిసు తుం డిది దీనితపఃప్రభావ మం
చలవడి యున్న నచ్చెలియు నవ్వలికిన్ జని క్రోధమూ రెమె. 123

మ. ప్రళయాగ్నిజ్వలితేక్షణప్రభల నప్పౌలస్త్యుసన్ గాల్చున
ట్టుల వీక్షించి దురాత్ముని న్నపుడె దుష్టుం డంచుఁ జింతించియున్
దెలివిన్ విశ్రవసుం దలంచుకొని యాతిథ్యంబుఁ గావించి మా
ర్పలుకుల్ వల్కిన నింతయున్ గలిగ నోర్వన్ గూ[illegible] కిటన్. 124

శా. ఘోరస్ఫారమదీయకోపదహనక్రూరార్చులన్ నీఱుగా
నీరూపంబు దహింప కోర్చితిఁ దపో నిష్ఠార్థలోభంబుచే
నోరీ నీ విపు డంటుకొన్న మెయి నే నోల్లన్ జ్వలద్వహ్నిలో
నీ త్రై నిన్ దునిమించుపూనికను జన్మింతున్ ధరన్ గ్రమ్మఱన్. 125

తే. అని మహోగ్రతఁ బలికి క్రోధాగ్నితోడ
నచట యోగాగ్నియును ముందు నటుల చేసి
యయ్యెదుట నిల్చి శ్రీహరి నాత్మ నునిచి
యేపు సెడి దైత్యుఁడును విన నిట్టు లనియె. 126

ఉ. ఏను నిజంబుగా హరిపయిన్ మది గల్గినదాన నేని నా
పై నలినాక్షుఁ డాత్మ యిడి పత్నిఁగఁ జేకొనుమాట తథ్య మా
నేని నయోనిజత్వమున నిద్ధరఁ బుట్టి దశాస్యుఁ బుత్రమి
త్రానుజయుక్తిఁ ద్రుంప నెప మయ్యెదఁ గా కని వహ్నిఁ జొచ్చినన్. 127

క. వేదవతిమాట నిజ మగు, వేదమువలె ననుచు మ్రోసె వినువీది మహా
మోదమునఁ గుసుమవర్షము, లాదిత్యులు గురిసి రప్పు డవనీనాథా. 128

తే. యతిసుతయు నిట్లు కైకసీసుతకృతావ, మానపవమానజాజ్వల్యమానకోప
దహనసంయోగయోగాగ్నిదగ్ధ యై వి, దగ్ధతాస్నిగ్ధ దైవయత్నంబుకతన. 129

వేదవతియే సీత యైన దని రామున కగస్త్యుఁడు చెప్పుట.

సీ. తనపద్మవాసినీత్వముఁ జూపువహి లంకఁ దోయజాంతరమునఁ దొల్తఁ బుట్టె
నిదె నీకు మిత్తి నై యేఁగుదెంచితి నన్నగతిఁ బంక్తిముఖున కే కానఁబడియె
నతఁడు పెట్టియఁ బెట్టి యబ్ధి వేయించిన నబ్ధికిఁ బుత్త్రి యౌటచతఁ దెల్పె
బహుళోర్మివశమున బయలుదేఱి విదేహరత్నగర్భాగర్భరత్న మయ్యె

తే. జనకజననాయకుఁడు యాగశాలఁ గట్టు, చోట దున్నింప నాఁగేటిసరసఁ దోఁచి
సీత యనుపేరువహించి చెలువుగాంచి, ప్రేమ శ్రీహరి వగునిన్నుఁ బెండ్లియాడె.

తే. శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గగరుడ, వాహనాదులు మాని యిక్ష్వాకుకులము
ఖ్యాతి గైకొన మానవాకార మూని, నట్టి నిన్నాశ్రయింతుఁ బట్టాభిరామ.

క. సాకేతనగరరాజము, వైకుంఠము నీవె హరివి వైదేహి రమా
కోకస్తని యీలోకపు లా, నాకపులు యథార్థ మిది ఘృణాగుణజలధీ. 132

క. కృతయుగమున వేదవతీ, సతి యై తప మొంది త్రేత జనకజ యై తా
మతిఁ దలఁచినటుల పట్టిన, ప్రతినయు నెఱవేర్చెఁ దత్ప్రభావం బసదే. 133

ఉ. నా విని రాముఁ డద్భుతమునన్ గలశోద్భవుఁ జూచి యీసతిన్
రావణుఁ డిట్లు ద్రొల్లియును రాయిడి వెట్టెనె క్రోధమూర్తి యై
పావకుఁ డోపలన్ బడినబాలికఁ గన్గొని చేష్ట దక్కి నాఁ
డావల నెందుఁ బోయెఁ దెలియన్ వలయున్ వినిపింపుఁ డింపునన్. 134

మ. అనినన్ గ్రమ్మఱఁ గుంభజుం డనియె రామా యెయ్యెడన్ నీ వెఱుం
గని దే మున్నది యైన మాఘనత లోకంబుల్ ప్రశంసింప న
జ్ఞునిచందంబున నాలకించెదవు ప్రాజ్ఞుల్ నిచ్చ లోచూపులన్
గనునానందము నీవె కావె విను రక్షశ్చర్య లామీఁదటన్. 135

తే. అటుల వేదవతీకన్య యనలశిఖలఁ
జొచ్చి మ్రగ్గుటఁ జూచి యచ్చోటు వాసి
చపలుఁ డప్పంక్తిముఖుఁడు పుష్పకవిమాన
మెక్కికొని భూమిఁ దిరుగుచు నొక్కనాఁడు. 136

మరుత్తునియజ్ఞశాలకు వచ్చి రావణుఁడు యుద్ధము సేయుట.

క. ఒకచో స్వాహాస్వరపూ, ర్వకవివిధాజ్యాహుతప్రవర్ధితకీలా
ప్రకరానలధూమవ్యా, పక మగు నొకసవనమండపము గనుఁగొనియెన్. 137

క. కని యెవ్వరిమఖమో క, న్గొని ర మ్మని శుకుని సారణునిఁ బనుప హసా
ఱని పోయి తెలిసి క్రమ్మఱి, వినిపించిరి యిట్టు లనుచు వింశతిభుజుతోన్. 138

సీ. అవధారు జయరమాయత్తుఁ డైనమరుత్త సర్వంసహాభర్త సననకర్త
యమరేజ్యానుజుఁ డుగ్రమహత్త్వశాలి సంవర్తకుండు క్రతుప్రవర్తకుండు
బలభేదిశమనాంబుపతిముఖ్యు లనువేల్పు మన్నెవారు వహించుకొన్నవారు
కశ్యపాత్రివసిష్ఠకౌశికాదులు పుణ్యభాజనమ్ములు తత్సభాజనములు

తే. హైమమణికాంతిఁ దగుశాల యజ్ఞశాల, మెచ్చినాఁడు హరుం డర్థమిచ్చినాఁడు
విప్రయోగంబు మునులచే సుప్రయోగ, మైన దని వారు చెప్పఁగా నాలకించి.

శా. ఆహా నాయెదుటన్ మఖం బొకటి సేయన్ బూనెనే వెఱ్ఱి యా
బాహాజన్ముఁడు విఘ్న మె ట్లొదవదో భాగంబు లె ట్లందఁ గా
నూహల్ సేసిరొ చూత మీసుర లటం చుగ్రాహవక్రీడనో
త్సాహశ్రీ వహియించి యచ్చటికి దైత్యస్వామి యేతేరఁగన్. 140

సీ. నమ్మి యున్నను గ్రమ్మి దొమ్మి సేయు నటంచు నెమ్మిరూపు సురాధినేత దాల్చె
నాఁకొన్నహరిడాక చేకొన్నవాఁ డంచుఁ గాకవైఖరి దండకరుఁడు పూనె
మించినాఁ డితఁ డాక్రమించి యే మెంచునో యంచు నంచవిధంబుఁ గాంచె
వరుణుఁ
[ధనదుఁ
డొండు చూడండు మూర్ఖుండు మండు నటంచుఁ దొండడయ్యె గండాటి యుండె

తే. డితరు లాతురులై జాతిహీనరూప, ధారులై పాసి రంత సద్దశముఖుండు
దారుణాకారుఁ డై మరుత్తక్షితీంద్రు, కెట్టెదుట వచ్చి నిలుచుండి యిట్టు లనియె.

క. ఓయి మరుత్తక్షితివర, యే యుద్ధాపేక్ష నిచటి కేతెంచితి నా
తో యుద్ధ మైనఁ జేయుము, వే యేటికి వెఱచితేని వెఱచితి ననుమా 142

మ. నను నీరాజులలీలఁ జూడవల దస్మన్ నప్ప్రృత్తో నమ్మరు
త్తనృపాలాగ్రణిశత్రుకోటికులగోత్రప్రాభవాచారముల్
విన కే యుద్ధము సేయ నెవ్వఁడవు నీ వృత్తాంత మాద్యంతమున్
వినఁ గాంక్షించెదఁ జెప్పు నావుడు మరుద్విద్వేషి గర్వంబునన్. 143

మ. వినుముర్వీశ్వర నేఁ బులస్త్యకులుఁడన్ వేధోవరోద్యత్ప్రతా
పనిరూఢుండ దశాస్యనామకుఁడ మద్భ్రాతన్ ధనాధీశు ము
న్ననిలో గెల్చి విమానమున్ గొని త్రిలోకాతీతమాహాత్మ్య మొం
దినవాఁడన్ రణభిక్ష యిమ్మనినఁ బృథ్వీనాయకుం డిట్లనున్. 144

చ. అవురమ జేమి నీమహిమ యన్నను గెల్చితి నన్నమాట వి
న్న విశద మయ్యె నాయనధనం బగుపుష్పకమున్ గ్రహించినాఁ
డవు భళి యింట గెల్చి కద డయ్యక రచ్చల గెల్వఁ బోవలెన్
భువనములందుఁ గీర్తియును బుణ్యము దీన సమృద్ధిఁ జెందవే. 145

ఉ. ఇంతటిధర్మశాలి యిఁక నెవ్వ రెదుర్కొని గెల్చువారు ర
మ్మంతప్రియంబు గల్గినటు లైన రణం బొనరింప నేనె ని
న్నంతకుచెంతకుం బనుతు నంతకు నేఁ దగువాఁడ నంచు నం
తంతకు రోస మీసు బెరయం ధరణీశుఁడు లేచె చెచ్చెరన్. 146

మ. శరచాపంబులు పూని వజ్రకవచస్ఫారప్రభల్ భూనభో
ంతరముల్ నిండ నజాండఖండనసముద్యచ్ఛింజినీనిస్వన
స్ఫురణం రాజు దశాస్యుపైఁ జనఁగ నచ్చో నడ్డమై ధారుణీ
శ్వరచూడామణి పోకు పోకు మని సంవర్తుం డుదాత్తధ్వనిన్. 147

చ. పలికె బళా మఱేమి మది భాసిల దీక్ష వహించి శత్రుపై
నలుగుట నాయమే యిది మహాక్రతు వించుక విఘ్నమైనచోఁ
గులము నశించు నద్దశముఖుండును దుర్జయుఁ డేల వీనితోఁ
జల ముపసంహరింపు పరుషత్వము నా విని యమ్మరుత్తుఁడున్. 148

శా. ఆసంవర్తునిమాటఁ జేకొని పరిత్యక్తాస్త్రకోదండుఁడై
యీసుం రోసము నుజ్జగించి చన దైత్యేంద్రుండు వీక్షించి నా
తో సంగ్రామము సేయ నోపక మరుత్తుం డోడెఁ జుండీ యటం
చాసన్నాద్రిగుహావళుల్ బదులు మ్రోయం బెట్టు చాటింపుచున్. 149

ఉ. అమ్మఖశాలఁ జొచ్చి కుపితాత్ముఁడై మునికోటిఁ ద్రుంచి యూ
పమ్ములు పెల్లగించి పశుపంక్తి హరించి ఘృతంబు వహ్నికుం
డమ్ముల నించి హోతల నడంచి యహో తల మంచు యాజకుం
డమ్మెయిఁ బల్క నొక్కగతి నక్కడఁ బాసి చనెం బలంబుతోన్. 150

క. హాహాయనుముఖ్యులు భయములు, గిటికొన శిఖికాకహంసకృకలాసగతుల్
ధరియించి యమ్మహాపదఁ, దరియించి తదీయహితము దలఁచి ప్రియోక్తిన్. 151

సీ. కన్ను లీఁకలచంద్రకములు గా ఘనవేళ నెమ్మి గా బల వైరి నెమ్మి కొసఁగె
బెద్దకాలముమన్కి ప్రేతాత్మకతభుక్తి, గలుగఁగా జముఁడు కాకమున కొసఁగెఁ
బాలును నీరు నేర్పఱుచు నేర్పుఁ బయోవిహారంబు నుదధీశుఁ డంచ కొసఁగెఁ
దల వాఁడివలె నుండఁ దనువు బంగరుఁజాయఁ దులకించ ధనరాజు తొండ కొసఁగె

తే. నివ్విధంబునఁ దమతమయెలమికిఁ దగు, వరము లజ్జంతువుల కిచ్చి వారు సవన
భాగముల్ గొనిపోయి రప్పార్థివుఁడును, మఖము నెఱవేర్చె సంవర్తమానికరుణ.

చ. అటులమరుత్తభూవిభునియజ్ఞధరాస్థలిఁ బాసి యార్చుచున్
బటహమహార్భటుల్ దిశలు బద్దలు సేయ నజయ్యుఁడై ధరా
విటులఁ బరాక్రమోద్భటుల వీఁక నెదుర్చుచు నోప మన్నచో
నటఁ దనగెల్పుఁ దెల్పుచు దశాస్యుఁడు ద్రిమ్మరె భూమి యంతయున్. 153

సీ. పరిపంథిమదతమఃపంకజిన్యధిభూవిభుం డైనదుష్యంతభూవిభుండు
వైరిరాజప్రాణవాయుభుగ్భుజభుజంగాధిరాజై మించుగాధిరాజు
హరిశౌర్యఘటితాఖిలారివీరమృగాపహరణాజిమృగయుఁడై యలరుగయుఁడు
శత్రుహృద్భేదనక్షమచక్రదీర్ఘఘర్ఘరఘోషసురథుఁడై క్రాలుసురథుఁ
తే. డహితనుతచారుగౌరవుం డగుపురూర
వుండు మొదలైననృపపుంగవులు మహోగ్రుఁ
డౌదశాస్యునితోడఁ బోరాడలేక
నోడితి మటంచు వచియించి రోహటించి.

✤ రావణుం డనరణ్యమహారాజుతోఁ బోరుట. ✤

తే. ఏమి దెలిపెద నింక శ్రీరామచంద్ర, యొక్కనృపుఁడైన నెదిరింప నోపఁ డయ్యె
రావణాసురుపై ననరణ్యనృపవ, రేణ్యుఁ డొకరుండు దాఁకె నిర్భీకుఁ డగుచు.
ఉ. ఆవివరంబుఁ దెల్పెద దశాననుఁ డిట్టుల నెల్లరాజులన్
లావు దొరంగఁజేయు చొకనాఁడు బలాన్వితుఁడై యయోధ్య కేఁ
తే వడి నేఁగుదెంచి పటు తెమ్మనరణ్యనృపాల పోరికిన్
నీవిపులప్రతాపము గణింతురు దిక్కుల శూరు లందఱున్. 156
క. అనుమాన మేల వెఱచిన, ననుమా యోడితి నటంచు ననుమాట చుఱ్ఱు
క్కున మానవపతి చెవి సొర, ఘనమానము గోస మీసుఁ గనఁబడ ననియెన్.
ఉ. ఏల దురుక్తు లాడెదసురేశ్వర మమ్మెదిరించి పోరఁగాఁ
జాలుదువేని ద్వంద్వమునఁ జక్కఁగ నిల్వుము పిల్కుమార్చెదన్
బేలతనంబుతో ఘనులు పెద్దఱికంబు గణించుకొందు రీ
యాలములోపలన్ దెలియు నందఱుబీరము లంచుఁ బల్కుచున్. 158
సీ. పృథ్వీస్థలంబెల్లఁ బెల్లగింపఁగఁ జాలఁ బెంపొందునగదముల్ పెక్కువేలు
ఘనగాత్రమహిమ నాకాశ మెత్తైనభంగి బెడఁగైనయేనుఁగుల్ పెక్కువేలు
చక్రవాళము నైనఁ జక్కఁదాఁటెడుధాటి బెరయుగుఱ్ఱములు పెక్కువేలు
కల్పాంతభైరవాకారులై శూరులై బిరుదు లందినభటుల పెక్కువేలు
తే. మిక్కుటపువీఁక దిక్కులఁ బిక్కటిల్ల
నెక్కమొగిఁ దన్నుఁ గొల్వఁగా నుక్కుమీఱి
కదనమున కాయితం బయి కదలిపోయె
రావణునిమీఁద మనయనరణ్యనృపతి. 159
క. ఆవిభుని సైన్యపతులకు, రావణు సైనికుల కుగ్రరణ మయ్యెఁ ద్రిలో
కీవిస్మయావహోద్ధతి, దేవాసురయుద్ధమైన తెఱఁగున నధిపా. 160
మ. దనుజుల్ నీలశిలోచ్చయోచ్చతను లుద్యద్బాహు లుగ్రాశని
ధ్వను లొక్కుమ్మడిఁ జుట్టు ముట్టి భటముస్తంబుల్ రథాంగంబు ల

శ్వనికాయోదరపార్శ్వముల్ కరటిహస్తంబుల్ విదారించి య
య్యనరణ్యాధిపుసేన గాడుపు లరణ్యానిన్ బలెన్ గూల్చినన్. 161

సీ. పడగలు గొడగులు పానడల్ వీచోపు లొండొంటిపై వ్రాలి యుండునెడలుఁ
దొడలును మెడలుచేతులుగాళ్లువేళ్లుప్రక్కలుడొక్కలొకప్రోఁగుగన్న యెడలు
నరము లెమ్ములు క్రొవ్వు నంజుడు మెదడు ప్రేవులు నెత్తురొక్కటైకలయునెడలు
హారకుండలకిరీటాంగుళీయకకంకణాంగదాదులు చూర్ణమైనయెడలు [చుఁ

తే. బహువిధాయుధశకలముల్ పడినయెడలుఁ, గలిగి పలలాశనోత్సవకారి యగు
దనబలము నేలపాలైనయునికిఁ జూచి, యలిగి యనరణ్యభూపాలుఁ డొడుగఱచి.

చ. కరమున విల్లు పూని లయకాలకృతాంతునిలీల మార్విటం
కరణము దిక్కరిశ్రవణఘట్టనముల్ ఘటియింపఁ దేరు స
త్వరముగ సూతుఁడున్ నడుపఁ ద న్నెదిరించినఁ జూచి పంక్తికం
ధరుఁ డనరణ్యునిన్ బెలుచ నవ్వుచు నీసు వహించి యిట్లనున్. 163

తే. ఆఁకలియు డప్పి గొన్న నరాదులాహ, రింప నరసేన దెచ్చి యర్పించినటుల
చటులమామకశరశిఖజ్వాలికలకు, ని న్నెసఁగ వచ్చితె యన్న నృపుఁడు గదిసి.

చ. దనుజుఁ గిరీటముల్ పదియుఁ దాఁక ననేకశరంబు లేసి యా
గ్సిన శతశాతబాణములచే దశకంఠుఁడు రాజు నొంచి యా
తనివిలు ద్రుంచి సారథి వధం బొనరించి హయాంగముల్ దళిం
చిన రథహీనుఁ డయ్యు గదఁ జేకొని శత్రుని మోఁదె మోఁదినన్. 165

తే. దండతాడితఘశిరీతి దశముఖుండు, పుడమి కుద్గతి లంఘించి పిడుగుఁబోలు
కఱకుటఱచేతఁ దనమస్తకంబు వ్రేయ, వాయుహతసాలలీలభూవరుఁడుగూలె.

ఉ. అగ్గతి నేలఁ గూలినధరాధిపుఁ గన్గొని పంక్తికంఠుఁడున్
బెగ్గిలఁ గేక వేసి నగి బీరము లాడితి విప్పు డింతలో
డగ్గఱనోటు మృత్యు వెచటన్ నను గెల్వఁగ నెవ్వఁ డోపు నీ
సిగ్గిటు సేసె నోటమి వచించిన నీదురవస్థ వచ్చునే. 167

వ. అని తనుఁ దూలనాడిన జనాగ్రణి గన్నులు విచ్చి దైత్యునిం
గనుఁగొని నన్ను నీ విపుడు గాటియఁ బెట్టిన నేమి మీఁదటన్
నిను వధియించు నొక్కమహనీయచరిత్రుఁడు మత్కులంబునన్
జననము నొందు నట్టిపరుషంబులు వల్కకు పొమ్ము రావణా. 168

వ. పురుషుఁడు కర్మసంగమునఁ బొందు సుఖంబును దుఃఖ మెవ్వరె
వ్వారికి విరోధముల్ సలుపు వారిది దైవవశంబు దీనఁ గా
తరత వహింప నేఁ గనక దానమఖాధ్యయనాదికర్మముల్
వారసితి నేనిఁ బల్కు పొలి వ్రొవక నట్లగుఁ గాక యంచనన్. 169

. మించినతమిని సురల్ గురి, యించిరి మందారవృష్టి యిది నిజ మని మ్రో

యించిరి పణవాదులు నుతి, యించిరి యనరణ్యనృపతి ధృతివిభవంబుల్. 170
చ. అది సహియింప కచ్చెదు గహంకృతితో నిటువంటిసత్త్వమే
కద నిను నింత సేసెఁ దుది గాంచియు వైరము మాన వంచు బ
ల్గదఁ గొని మస్తకంబు వగులన్ వడి నొంచి జయంబుఁ గాంచి స
మ్మదము వహించి యేగె నన మానికి నవ్వుచు రాముఁ డిట్లనున్. 171
క. అరి నోర్వఁ జాలువీరులు, ధర నెక్కడ లేరొ వీరధర్మము సెడెనో
నరపతులశౌర్యధైర్య, స్ఫురణ లిటుల నేలఁ గలసి పోనేమిటికిన్. 172
వ. అని పలికి యంత నిలువక. 173
మ. అకటా సూర్యశశాంకవంశ్యు లగుబాహాసంభవుల్ నొచ్చిరే
స్వకరాస్త్రంబులు హానిఁ జెందెనె మనస్సంపన్నతల్ గుందెనే
యొకఁ డైనన్ రిపు నొంప కున్నకత మేమో విన్న నింతయ్యెడిన్
సకలస్తుత్యతపఃప్రభావనిధి యీసందేహముం దీర్పవే. 174
క. నా విని లోపాముద్రా, జీవితనాయకుఁడు నగుచు శీతికన్యాదృ
గ్జీవంజీవహితానన, జైవాతృకుఁ డైనరామచంద్రున కనియెన్. 175
మ. తనచే నిర్జితుఁ డైనశాత్రవునిదోర్దర్పంబుఁ గీర్తించినన్
విని సంతోషముఁ జెందు నెట్టిఘనుఁడున్ విశ్వావనీశాగ్రణీ
హననం బోర్వక వానియోటములె నీ వాలింపఁ గాంక్షించె దిం
తని వర్ణింతును నీగుణస్ఫురణ రామా రాజచూడామణీ. 176
అగస్త్యమహర్షి కార్తవీర్యార్జునునిప్రతాపము రామునకుఁ దెలుపుట.
క. అశ్రమమున ధరఁ దిరుగుచు, విశ్రవసుసుతుండు కార్తవీర్యార్జునవా
ర్ధిశ్రవసాదుల కోడిన, విశ్రుతకథలు గల నవియు విను ముని పల్కెన్. 177
శా. ఆహంసోన్నతవజ్రసౌధరుచిసాధాంబోధిదివ్యాపగో
ద్వాహోపక్రమసూచకోపరిచరత్పాంసుచ్ఛదగ్రామణీ
సాహస్రచ్ఛదనిష్ప్రతాంబుకణచంచన్మౌక్తికస్తోమ మై
మాహిష్మత్యభిధానపత్తనలలామం బొప్పు భూమీశ్వరా. 178
శా. ఆప్రో లర్జునచక్రవర్తి కృతవీర్యక్షోణిభృత్కీరనా
ర్ధిప్రత్యక్షశశాంకమూర్తి నతదారిద్ర్యార్తివిచ్ఛేదనో
ద్దీప్రక్షిప్రదయానువర్తి ద్విచతుర్దిగ్దంతిరాడ్దంతశాం
తిప్రద్యోతితకీర్తి యేలు నెపుడున్ దేవేశ్వరస్ఫూర్తిగాన్. 179
సీ. అనవద్యబాహాసహస్రముల్ దనచక్రభావ మంతయు బట్టబయలు సేయ
నణిమాదివిభవంబు లల్లదత్తాత్రేయ గురుకృప దను ముంచుకొనుటఁ దెలుప
సంతతౌదార్య మష్టాదశద్వీపంబు లేలెడితనకల్మి నెఱుకపఱుప
దక్షిణనాయకత్వ మనేకసతులతో విహరించుతననేర్పు విస్తరింప

తే. సార్వభౌమలలాముఁ డై జగతి యేలె, నప్రతిహతప్రతీపబాహాప్రదీప్త
దానవపావకకీలికాదగ్ధదుర్గ, నార్జునుం డగుకార్తవీర్యార్జునుండు. 180

క. ఆసార్వభౌముఁ డమితన, శాసంగతసార్వభౌముచందమున బహు
స్త్రీసంయుతుఁ డై యొకనాఁ, డాసన్నసరిద్విలోకనాదృతిఁ జనియెన్. 181

మ. చని వింధ్యాచలసార్వభౌమనికటాంచన్నర్మదాతీరభా
గ్యనసౌభాగ్యము మెచ్చి హైహయధరావజ్రాయుధుం డంగనా
జనతానేకవిధాంగసంపదలతోఁ సామ్యంబు లౌవస్తువుల్
గనుఁగొంచున్ లతకూనలన్ దొరసి వేడ్కల్ సెందెఁ జైత్రున్ బలెన్. 182

శా. తత్కాలంబున రావణాసురుఁడు దైత్యగ్రామణుల్ గొల్వ ను
ద్యత్కౌబేరవిమాన మెక్కికొని యుద్ధాపేక్ష రా సర్వభూ
భృత్కోటీరకుటీరరత్ననికరాభీలద్యుతిప్రస్ఫుర
త్పత్కంజద్వయుఁ డర్జునుం డనెడివార్తల్ భూమిలోఁ మించినన్. 183

క. అతిరోషంబున మాహిష్మతికిన్ జని రావణుండు సమరస్పృహ వ
చ్చితి నాయోగతి మీయధిపతికిన్ దెల్పుఁ డన సార్వభౌమునిమంత్రుల్. 184

న. అతనితో ని ట్లనిరి. 185

సీ. బలువేసడములపై బండ్లపైఁ బ్రబలోష్ట్రపంక్తిపై ముందుగా బరువు లేఁగ
దదనునగ్నసలీల దారుణాయుధరుచుల్ దిలకింప సుభటముఖ్యులు సనంగ
రథికహస్తిపకతౌరంగికుల్ వలగొని మేడెమై కనుఁజూపు మేర నడవఁ
జెంతల నెవ్వారిఁ జేర రానీయక బహుకంచుకులు బరాబరులు సేయ

తే. నన్యకల్యాణికారోహణములొనర్చి, రాణివాసంబుసతులుపార్శ్వములఁ గొలువ
భద్రగజ మెక్కి మారాజు ప్రాభవమున, నర్మదాతీరవని కేగినాఁడు నేఁడు. 186

శా. నేఁడే వచ్చును రేపె వచ్చును వనిన్ స్త్రీయుక్తిఁ గ్రీడించుచున్
రాఁడో రాజులచిత్తముల్ దెలియునే రక్షకులాధ్యక్షు మె
వ్వాఁడున్ మాపురిఁ జేరి నీకరణి గర్వస్ఫూర్తి నిట్లాడఁగా
లేఁ డుగ్రుం డతండు వచ్చినను బాళిన్ రమ్ము మేలౌ ననన్. 187

శా. ఆమాటల్ విని నవ్వి పంక్తివదనుం డౌరౌర యీబూమెలే
లా మీయేలిక నాప్రయాణకథ లెల్లన్ విన్నవాఁ డై వధూ
స్తోమంబుం గొని డాఁగ నేగె రణభీతున్ జేరి పో రాదునే
భూమిన్ రావణుఁ డంచు వారి నగుచున్ బోయెన్ మదోద్రేకి యై. 188

తే. ఇటుల మహిష్మతీపురాధీశుఁ గాన
కసుర యచ్చోటు వాసి సైన్యముల డాసి
యలప్రహస్తుండు మొద లైన యఖిలమంత్రి
పుంగవులు గొల్వ నవ్వలఁ బోయి పోయి. 189

దశగ్రీవుండు వింధ్యాచలంబున కేగుట.

మ. అవలోకించె దశాననుం డెదుట దివ్యస్త్రీణవీణాగవ
శ్రవణోల్లాసరసోన్నమత్ఫణిఫణారత్నప్రభావాప్తభీ
తివిధావర్తతటకుంభిఘీంకృతిరట ద్దివ్యద్గుహాయాతవా
నివరారక్తజటాంశుకింశుక ఘృణిన్ వింధ్యాచలగ్రామణిన్. 190

వ. కని యక్కొండచక్కటికిఁ జక్క నరిగి సురగరుడగంధర్వాదిదేవతామిథునం
బులనిధువనంబులకున్ దగుపృథువనంబులలోఁ దరలసియురుల కిర వగుగోరం
పుటీరంపుగుంపులఁ బెంపు గనుమవ్వంపుదివ్వెలవలె సివ్వటిల్లుగనగనని మణు
లకై కెరలుమధుకరనికరంబులగతుల తెమ్మెరలవలనఁ జలసంబు నొందు
నలరులయందుండియున్ దొరంగుమరందధారాబృందంబు నాఁకలం గలిసి ప్రవ
హించుసెలయేటినీటితుంపరలన్ దొరసి మందగతులం దిరుగుమందపవనంబులన్
దార్కొని యావటించు సానుచరద్భుజంగసంఘంబుల ఘూత్కారంబులన్
బెగడువడి వడి నిగుడన్ బరువు లిడుతమపశుచులజశువు దీర్చుట కెదురు
వచ్చు తపసిపెద్దలకటితటీరమణీయతరవ్యాఘ్రచర్మంబులడంబుఁ గని తల్లడం
బునన్ గ్రేళ్లుఱుకన్నెలేళ్లకు మొల్లంపుఁబచ్చిక లనుమచ్చిక లెచ్చరించు
పచ్చుఱాగనులచెంగటన్ గనుపట్టునీలరత్నాకరంబుల విభాకదంబంబు లంబు
దనికురుంబంబు లనియుఁ దదుపరిప్రద్యోతితజ్యోతిర్లతావితానంబులు తటిల్లతా
ప్రతానంబులనియు నెంచి యాఁగా దని పన్నిదంబులు సఱచి పఱతెంచి పరి
కించి మృష యైన నోడినవారిఁ గేరడంబు లాడుచెంచుమించుఁబోఁడుల కరాం
చలశరాసనోన్ముక్తదురాసదశరాసారంబులన్ బగిలిన వేణువులనుండి రాలు
మెఱుంగుముత్తియంపుఱాలు దందశూకాండంబులని ఖండింపన్ దివురుశిఖండి
ప్రకాండంబులవిల్పుగలకప్పుఁబింఛెంబుల నొప్పుసాంద్రతరచంద్రకద్యోతము
లింద్రచాపద్యుతు లని చరించురాయంచలచంచూపుటచరణారుణప్రభాస్ఫు
రణంబులన్ గాఁగిలించుజేగుఱులతోఁ గరంబు మీఁటగుకూటఝూటంబులన్
గ్రీడించుచు నప్పంక్తికంధరుండు. 191

రావణుండు నర్మదయొడ్డునఁ జేరి శివపూజ సేయుట.

మ. అచలోపాంతమునం గనుంగొనియెఁ దుంగాభంగభంగానిలా
భ్రిచరత్ఖేచరబాలికాతిలకభాక్ఫాలస్థలీఘర్మదన్
బ్రచురస్నాతకశర్మదన్ స్వమహిమప్రధ్వస్తనానాసరి
త్ప్రచయాంతర్మద నర్మదన్ జలగళద్దంతావళోచ్చైర్మదన్. 192

మ. కని కోయష్టికచక్రసారసబకక్రౌంచాదినానాఖగ
ధ్వనులన్ వీనులఁ జంచదూర్మిలులితావర్తేక్షులం గన్నులన్
వనజాతోత్పలసారసౌరభములన్ నాసన్ తదీయానిలం

బున మేనున్ సఫలత్వ మొంద దితిభూమూర్ధన్యుఁ డుత్సాహియై. 193

క. అత్తటినిఁ జేరఁ బోయి వి, యత్తటినికి సాటియైన దారా యనుచున్
బ్రోత్తుంగం బగుతటమున, హత్తినవలె వసింపఁ గని ప్రహస్తుఁడు వలికెన్. 194

చ. జలశకునాకులచ్ఛకులజాలవిలోలవిలోకనంబులన్
జళు కెఱఁగింపుచున్ గమల షండచలత్కలహంసికాగరు
చ్ఛలవసనాంచలంబునఁ గుచాయితకోరకపాళిఁ గప్పుచున్
బలియుఁడ వైనసియెదుట నర్మద సాధ్వి తెఱంగు పూనెడిన్. 195

చ. తనవిమలోదకంబుల సుధామధురత్వము ఫేనయుక్త మా
తనసికతాతలంబున సితప్రభయున్ దను నాశ్రయించుచా
ప్పున ననవద్యశైత్యమును బోల్పఁగ నిన్నది తండ్రిపోలికల్
గనియు నడంచెఁ గ్రిందనె కళంకము కర్దమకైతవంబునన్. 196

మ. జలపానాగతసింహభీతసలిలస్తంబేరమస్తోమసం
చలనోపద్రవధావమద్రకమఠశంకాదికేతస్త్రో
వలనాసచ్ఛఘునప్రవాహ యగు రేవన్ దోఁచుమాలిన్య మీ
జలజాప్తప్రతిబింబ మొందెఁ జనునే సంసర్గదోషం బిలన్. 197

మ. అరుణాబ్జద్యుతి నీముఖద్యుతులచే నత్యున్నతోర్మిచ్ఛటా
గరిమన్ నీకరపంక్తిచే శకునరేఖల్ నీయశశ్ఛాయచే
హరియింపం బడె నంచు నిన్నుఁ బొగడెన్ హంసార్భటిన్ వార్ధిరా
ట్తరుణీరత్నము వింటివే యసురచంద్రా యన్న లేనవ్వునన్. 198

చ. అప్రు నని మంత్రితోఁ బలికి యందఱఁ జూచి యహస్కరుండు నా
యవిరళకాంతికిన్ వెఱచి యంబరమధ్యగుఁ డయ్యెఁ జల్లనై
కువలయబంధుపోల్కిఁ గనుఁగొంటిరె యున్నదిఁ గ్రుంకి యందఱున్
బుష్పు లిఁకఁ గోసి తెండు శివపూజ కటంచు దశాస్యుఁ డాచినన్. 199

ఉ. స్వామి హసా దటంచు శుక సారణముఖ్యసమస్తసైనిక
గ్రామణు లమ్మహానదితరంగము లుద్దరు లావరింపఁగా
సామజపుంగవస్ఫురణ స్నానము లాడి దుకూలధారులై
యామహనీయవన్యల సుమాపచయం బొనరించి రందఱున్. 200

సీ. తొగలు గెందమ్ములు దమ్మిపూ లబ్బెండ పువ్వులు పొన్నలు పొగడవిరులు
సన్నజాజులు సురపొన్నలు గలిగొట్లు మల్లెలు సంపఁగల్ మొల్లవిరులు
బొండుమల్లె లశోకములు మంకెనలు నందివర్ధనంబులు విరవాదివిరులు
గోరంటలును గొండగోఁగులు దేవకాంచనకుసుమములు గొజ్జంగవిరులు
తే. మాఁచపత్త్రియుఁ గురువేరు మరువకంబు,దవనమును గగ్గెరయు బిల్వదళములాది
యైన పూజార్హవస్తువులపుడు దెచ్చి,వంతులకుఁ గొండపాడవుగా వైచుటయును.

మ. పరితోషించి శివార్చనాకుతుకసంబద్ధాత్ముఁడై లేచి యా
శరమూర్ధన్యుఁడు నర్మదాతటినిలో సంకల్పపూర్వంబుగా
స్మరవైరిన్ స్మరియించుచున్ మునిఁగి తన్మంత్రంబు వేమా ఱభం
గురనిష్ఠన్ జపియించి వెల్వడి మడుంగుల్ గట్టి నేమంబునన్. 202

క. ఏకతమున శుచి యగుచొక, సైకతమున నధివసించి స్మరణప్రాప్తం
బౌ కాంచనమయలింగముఁ, జేకొని ప్రాణప్రతిష్ఠ సేసి సునిష్ఠన్. 203

సీ. ఆవాహనము వృషభాధివాహనునకు నాసనం బద్రిశరాసనునకు
నర్ఘ్యంబు విషధరానర్ఘ్యభూషణునకుఁ బాద్య మాగమశిఖా వేద్యునకును
గలితామృతాభిషేకం బమృతాత్మున కంబరంబతులదిశాంబరునకు
యజ్ఞోపవీతంబు యజ్ఞాభియాతికి గంధంబు విషగమ్యగంధునకును

తే. హరిధవళాక్షతలు సంగరాక్షుతునకు, నర్పణ మొనర్చి తత్సహస్రాభిధాన
ములనుబంచాక్షరీమంత్రమునననువక, మునసురుద్రియమునవిరుల్ పూజచేసె.

తే. అమ్మహాపూజ గొనసాగి నట్టులైన, సంగరంబున గెల్చు నేశత్రు నైన
విఘ్న మొందిన నోడు నవ్విధము మత్త,చిత్తుఁడౌట గణింపక చేయఁదొడఁగె.

క. ఇరువదిచేతుల శంభుని, బరిపూజన సేయుచుండి పంక్తిముఖుం డోం
హరహర హరహర హర ఓం, హర యని పదినోళ్లఁ బలుకు నంబర మద్రువన్.

క. కదలనిగాత్ర మొకించుక, వదలని పద్మాసనము శివానాథునిపైఁ
జెదరనితలఁపును జలనము, గదురనిచూడ్కులును బంక్తికంఠునికె తగున్.

తే. ఈవిధంబున నమ్మహాశైవతిలక, మలికనయనుని నయ్యేటి కెలన నుంచి
యంచితప్రీతిఁ బూజ గావించుచుండె, నంత నక్కడఁ గార్తవీర్యార్జునుండు. 208

కార్తవీర్యార్జునుఁడు స్త్రీలతో వనవిహారము సల్పి జలక్రీడ సేయుట.

సీ. చిగురులు గిల్లుచోఁ జిగురులు దమకేలుఁ జిగురులరక్తిఁ దోఁ జెలిమి సలుపఁ
బువ్వులు గోయుచోఁ బువ్వులు దమనవ్వుఁబువ్వుల తెలివితోఁ బొత్తు సేయ
లతికలు సేరుచో లతికలు దమతనూలతికలమృదురీతు లను బెనంగఁ
దేనియల్ వడియుచోఁ దేనియల్ దమమోవి తేనెలరుచులపొందికలఁ జెంద

తే. మాటలాడుచుఁ బాడుచుమందమంద, గమనములఁగామినీమణుల్ గలిసిమెలసి
వనవిహారంబు గావింప వారిఁ గూడి, యలరె నవమన్మథునిలీల సర్జునుండు. 209

మ. పరితస్స్రీ స్తలతాప్రతానము పృథగ్భగ్నప్రవాళచ్ఛదో
త్కర మారాన్నిపతత్సుమంబు యుగపద్ధావత్ఖగం బంజసా
చరదిందీవర మగ్రతగ్రప్రవిచల చ్ఛాఖానికాయంబునై
ధరణీనాథవధూవిహారముల నుద్యానంబు గాసింబడెన్. 210

వ. అట్టిసమయంబున. 211

మ. శ్రమతోయార్ద్రికపోల మంసగళదంచన్మాల్య మామ్లానగా

త్ర మసహస్రావృతకంచుకం బలికమధ్యస్థాలకం బానతా
స్య ముదాగోచ్ఛ్వసనాకులంబు నగుస్వ స్త్రైణంబుతో హైహయుం
డమరీయుక్తబలారియట్లరిగె రేవాంభోవిహారస్పృహన్. 212

తే. అరిగి పశ్చిమవాహిని యైనయమ్మ, హాతరంగిణి బాహుసహస్రమునను
గార్తవీర్యార్జునుం డడ్డకట్టి శశిము, ఖీసహస్రంబుతో జలక్రీడ లాడె. 213

లయగ్రాహి. పొంచుచు వయస్యల గ్రహించుచుఁ దదంగముల వంచుచుఁ దరంగ
ముల ముంచుచుఁ జలంబుల్ [నించుచుఁ దొగల్ ప్రా
వెంచుచు నొకళ్ళొకరి మించుచు సరోజములు ద్రుంచుచు ముఖాబ్జముల
పించుచు రథాంగులఁ గలంచుచు మరాళములఁ గాంచుచుఁ దమింబాదువ
నెంచుచుఁ బలిక్ ప్రా [లతాంగుల్.
ఘించుచు జలేభులకుఁ గొంచుచు ఖగాళి బెదరించుచుఁ జెలంగిరి హసించుచు

సీ. సార్వభౌముని నొక్కసతి పద్మముల వైచి పద్మముల్ దగు నని పరిహసించె
జక్రనక్రనొకర్తు చక్కనికువలయం బుల ముంచి యివి నీకుఁ బోలు ననియె
రాజుపై నొకతె కై రవిణీముఖోదార మధుధారఁ జిలికి నర్మంబు లాడె
నగ్గనుసే నొక్కయతివ బాహావల్లికలఁ జుట్టియౌచిత్య గరిమఁ దెల్పె

తే. గట్టివాఁ గొక్కతె సహస్రకరునిమీఁదఁ,
దఱుచుగార్కొను శైవాల తమము నించి
తలఁప నిది యొక్కటియె యయుక్తం బటంచు
విభుఁడు చిఱునవ్వు నవ్వ నవ్వించె సఖుల. 215

క. మాహిష్మత్యధినాయకు, బాహాసేతువునఁ జిక్కి వడి కరతోయా
వాహిని కడు నుడువడియెఁ, సాహసిచేఁ బట్టువడినసతిచందమునన్. 216

మ. పతదభ్రంకషతీరభూమిరుహ మై ప్రాదుర్భవత్ఫేన మై
హతనాళీకమృణాళనాళ యయి భీతాంభశ్చరవ్రాతమై
కృతవీర్యాత్మజుబాహురోధమునఁ బై కిం బొంగి రేవాసర
స్వతి ప్రాగ్వారిధిచాయకున్ మరలెఁ జంచత్తుంగభంగార్భటిన్. 217

మ. గిరి నైనం దెగఁ గోసి మత్తహరిమాడ్కిం బాఱునయ్యేఱు భూ
వరదోస్తంభవిజృంభణముం గడచి పోవన్ బల్మి లేకట్టె స
త్వగ ద్దమై క్రమ్మఱ నచ్చి పంక్తిముఖక్లృప్తస్వర్ణలింగార్చనా
స్ఫురితద్రవ్యము లెల్ల ముంచుకొనియెన్ బోరిద్యత్ప్రవాహోద్ధతిన్. 218

మ. తను రోధించె నృపాలకుం డతనిపై దండెత్తి పోవ్మేటిపూ
జన లిచ్చో నని చంచదూర్మినినదచ్ఛద్మంబునం బల్కుచున్
విన కున్నన్ నది మించి ముంచెను యనన్ విఘ్నంబు పూజావిధిన్
మొనయన్ దానవచంద్రుఁ డద్భుతరసాంభోరాశిమగ్నాత్ముఁడై. 219

మ. చరమాంభోనిధిచెల్మి యేల యనుచున్ జాలించి పూర్వాంబుధిన్
దొరయం బోయెడినో తరంగిణి యిదెందున్ గాన మంచున్ మహే
శ్వరపూజానియమంబు మానక కరధ్యానంబునన్ జెంతమం
తురులన్ బిల్చి ప్రవాహకారణముఁ దోడ్తో నారయం బంచినన్. 220

రావణుఁడు గార్తవీర్యార్జునునిమీఁదికి దండెత్తి పోవుట.

క. వారలలోఁ జతురులు శుక, సారణు లభ్రగతు లగుచుఁ జరమదిశకుఁ ద
త్తీరమున నరయ నామడ, దూరమున నన వినిరి మదవతులకలకలముల్. 221

మ. విని యక్కాంతలచెంతఁ గన్గొనిరి ప్రావృట్కాలకాలాంబుము
గ్ఘనలీలాలకవిస్తృతాళికు నుదగ్రస్వాగ్రబాహాసహ
స్రనిరుద్ధాబ్ధికళత్రు నిద్ధమదసంరక్తాంతనేత్రున్ సుమో
హనగాత్రున్ గృతవీర్యపుత్త్రు జలఖేలాయత్తచిత్తాబ్జునిన్. 222

క. కనుఁగొని నివ్వెఱపడి చ, య్యన మగిడి దశాస్యుఁ జేరి యంజలిబంధం
బొనరించి నిలిచి దేవర, వినుఁ డొకవింత యని యనిరి వేగరు లంతన్. 223

మ. ఘనసాలోన్నతిఁ గాంచినాఁడు మరుసింగారంబునన్ మించినాఁ
డు నదిన్ స్వీయభుజాసహస్రముల నాటోపించి బంధించినాఁ
డు నవీనాంబువిహారతత్పరత నాండ్రున్ దా విజృంభించినాఁ
డు నరగ్రామణి యెవ్వఁడో యొకబలిష్ఠుం డాసురగ్రామణీ. 224

క. తనకరములవలె నివ్వా, హినితరఁగలు మించె ననెడి యీసునఁ గాఁబో
లు నతండు గట్టినాఁ డం, దున బడమర ననక తటిని దూరపు వట్టెన్. 225

క. దేవరకంటెను మించును, దేవరకు సమానుఁ డౌను తెలియఁబడదు మే
మీవలఁ గావిభుఁ బోలిన, భూవరుఁ గని యెఱుఁగ మనిన బుద్ధి చలింపన్. 226

మ. శివపూజానియమంబు మాని తొలి జేజేపెద్ద మాహిష్మతీ
ధవుఁ డాతండు బలీ కనంబడెను యుద్ధక్షోణి మా తారత
మ్యవిశేషంబులు గానిపింతుఁ జనుడెం డంచున్ నడిన్ లేచి దా
నవయోధుల్ రథదంతివాహముఖనానాసేనలున్ గొల్వఁగన్. 227

వ. కదలి మదాధికపదాతిపదాఘాతధూతధరాతలపరాగపటలంబుతోఁ గలిసి మలసి ప్రతికూలమారుతంబు లెదురుకొన సరకు గొనక పశ్చిమోన్ముఖుం డై పంక్తిముఖుండు తత్తటినీతటంబునన్ జని చని. 228

శా. రంభోరూశతగీతనృత్యరసనిర్మగ్నాత్ముఁ డై యాత్మదో
స్తంభస్తంభితనర్మదాహ్వయసరిత్కల్లోలజాలంబులోఁ
గుంభీంద్రున్ బలెఁ గేళి సల్పునృపముఖ్యున్ దవ్వులన్ జూచి ర
క్తాంభోరుట్ప్రతిమానవింశతిదృశుం డై రావణుం డిట్లనున్. 229

శా. చేరన్ బోవఁ బ్రధాను లడ్డ మయి యాక్షేపించి యుల్లేఁగఁగా

మేరా నీ వెటఁ బోయె దెవ్వఁడవు నె మ్మిగ్ గొమ్మలగ్ గూడి నేఁ
డీరా జున్నరహస్య మెన్న విది యే మీ యన్న మీరాజుతోఁ
బోరగ్ వచ్చితి రావణుండఁ బిలువగ్ బొం డాతనిగ్ జెచ్చెరన్. 230
క. ఊరక పోవఁడు చూచినఁ, బోరక దశకంఠుఁ డనిన భూరికృపాణ
స్ఫార ప్రభ లినుఁ బొదువఁగ, వార లతని కనిరి ధైర్యవైభవ మెసఁగన్.
క. సమరమున కనుచు నొప్పని, సమయంబున వచ్చి పిలువఁ జనునే నీమా
త్రమున కతఁ డేల యే మో, పమె ర మ్మెదిరింపఁ బంపు బలముల ననినన్.
చ. విని సహియింప కద్దనుజవీరులమంత్రులు రాజమంత్రులగ్
గినుక నెదిర్చి శస్త్రచయకీలితగాత్రులఁ జేసి వారిఁ గొ
ల్చినభటకోటి భక్షణము సేయుచు రక్తము లానుచుగ్ ముదం
బునఁ జెలరేఁగి యార్వ నుడివోవక హైహయసైనికాగ్రణుల్. 233
మ. బహునారాచపరంపరల్ గురియుచుగ్ బైపైఁ బ్రహస్తాదిదు
స్సహులై మించిన రావణుం డలిగి హా స్తన్యస్తశస్త్రచ్ఛటా
ప్రహతిగ్ సేనలఁ జెక్కుచుగ్ నఱకుచుగ్ భంజించుచుగ్ ద్రుంచుచుగ్
గహనం బగ్నిసఖుండు గాల్చుక్రియ మగ్గగ్ జేసె నొక్కుమ్మడిన్. 234
వ. ఇవ్విధంబున. 235
చ. హళహళితో నెదిర్చి దనుజాగ్రణిచే బహుసైనికోత్తముల్
గలన నడంగఁ జూచి చని కంచుకు లప్పుడె రాజుముందటగ్
నిలిచి పరాకు సామి రజనీచరుఁ డొక్కఁడు పెక్కురక్కసుల్
గలఁకులఁ గొల్వ నొండు పరికింపక మీకడ కేఁగుదేరఁగన్. 236
క. అడ్డమువోయినమంత్రుల, జడ్డిగములు ద్రుంచె భటులసందడి మాన్పిగ్
దొడ్డచలంబున నీ కెదు, రొడ్డి విజృంభించె నవలి యొద్దున నధిపా. 237
తే. పేరు రావణుఁ డఁట యేమొ వీరివారిఁ,గొందఱజయించినాఁడఁట యందఱబలె
మిమ్మునుజయించుటకుపక్రమించినాఁడు, మించినాఁ డిప్పుడదెవిక్రమించినాఁడు.
మ. అనుమాటల్ పెనుగాడ్పులై నిగిడి రోషాగ్నిగ్ బ్రవృద్ధం బొన
ర్చి నధూమం బన భూకుటిస్ఫురణ మించెగ్ దంతఘర్షంబునగ్
గనిపించెగ్ విపులస్ఫులింగములు దృక్కంజంబులగ్ జ్వాలలుగ్
జనియించెగ్ నృపుఁ డంత నన్యబలవన్యాప్లోషసంరంభియై. 239
తే. ఒదవుపరవాహినీరోధ ముజ్జగించి, యిటు వృథావాహినీరోధ మేల చేయ
ననుచు నవరోధకాంతలయలుకు మాన్చి, తటినిరోధంబువాసి రోధంబు సేరి.
ఉ. భూధవమౌళి ధౌతపటముల్ ధరియించి విశేషదివ్యభూ
షాధవళానులేపముల స్రక్కుల మిక్కిలి యొక్కుఁ జెందియుగ్
గ్రోధము మూర్తిఁ గైకొనినకోపునఁ గాంచనవేష్టనోజ్జ్వలో

త్సేధగదాధరుం డగుచుఁ జెచ్చెర రావణుమీఁది కేఁగఁగన్. 241
ఆ. ఆసహస్రకరుని నడ్డగించెఁ బ్రహస్తుఁ, డతనితోడ మూఁక లావరించె
ఖరకరాయుధాంశుకలన నమ్ముఁ గప్పెం, జీఁకటులును విరియఁ జేసె నతఁడు.
చ. అలిగి ప్రహస్తుఁ డుద్ధవిడి హైహయుపై ముసలంబు వైచినన్
బలువడిఁ దప్పఁ ద్రోచి గదపై కెగనెత్తి పలాశి నెత్తి సం
చలనము నొంద వ్రేయఁ గులిశప్రహతాచలరాజశృంగముఁ
బలె నతఁ డొల్లఁబోయి యిలపైఁ బడియెన్ జడియన్ నిశాచరుల్. 243
ఆ. వానిపాటుఁ జూచి వడి గలతన మెల్ల, మంటఁ గలియ నున్నమంత్రివర్యు
లొకఁడు సనినతోవ నొక్కఁడు వోవక, బీఱువోయి పదరిపాఱుటయును. 244

రావణకార్తవీర్యార్జునులగదాయుద్ధము.

శా. మోహముల్ జేగుఱుఁజాయ మించ దితిభూమూర్ధన్యుఁ డత్యుగ్రుఁడై
యామూర్ధన్యు నెదిర్చి భూరిగద బాహాగ్రంబునన్ బూని య
భ్యామర్దప్రహ సింహముల్ గదియుసింహంబుల్ బలెన్ విక్రమో
ద్దామక్రీడనతత్పరుండు నృపునిన్ దాఁకెన్ సురల్ మే లనన్. 245

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కార్తవీర్యదైత్యవర్యు లుదాత్తధైర్యస్థైర్యశౌర్యధుర్యు లయి యహార్యయుగళంబుడంబుననుత్తుంగమాతంగపుంగవద్వయంబుభంగి నభంగురప్రళయకాలమార్తాండమండలద్వితయంబుమెండున నుద్దండలయదండధరద్వంద్వంబుగండున నఖండకాండప్రచండచండీశ్వరయమళంబుభాతి విలయసమయసమున్నిద్రసముద్రయుగంబునుద్రేకంబున నొండొరుల నెదుర్కొని మండలాకృతిన్ బెరయ బిఱబిఱ గదాదండంబులు ద్రిప్పుచు మండలభ్రమణంబులఁ బరిభ్రమింపుచు దిట్టతనంబు నెట్టుకొన మండె పెట్టుచు బెట్టుగా వ్రేయు వ్రేటులకొగ్గినటువలె నుండి యొక్కింత యోసరించుచు బదులు వ్రేయన్ గమకించుచుఁ దప్పించుకొనునేర్పునన్ దర్పించి పై పడన్ గుప్పించుచు మర్మంబులెఱిఁగి నొప్పించుచు నుప్పరంబున కెగసి యన్యోన్యగదాప్రహారంబుల మేఘమాలికలఁ జీలికలు సేయుచు దిగ్గజంబులు మ్రొగ్గ నగ్గలికతో నుర్వీకి లంఘించుచు నాలీఢాదిపదవిన్యాసంబుల బిత్తరంబుతో నొత్తరించుకొని యొరయుచు నొకరొకరిన్ జూచుకోపంబుచూపుల నిప్పులు గురియుచు నొండొరులనొప్పిదప్పులకు మురియుచుఁ బ్రతిహతులకున్ బాయుచు నప్రతిగతుల డాయుచు నుప్పతిల్లు గొప్పనెత్తురువఱదలఁ దొప్పదోఁగుచు నొండొరులగదాహతు లాఁగుచు నొడ్డారంబున మడ్డులు వెట్టి యొండొరుదెసం జూచి యొండుదెస మసలం గొట్టి బడలికలు పుట్టించుచుఁ గట్టల్కతో మట్టుమీఱి దట్టించుచు సకలభూతంబులు భయాద్భుతరసోపేతంబు లయి నలుదెసలకున్ బఱవ నార్చుచు బెట్టిదంపుసా

దని పెనఁకువలన్ బేర్చుచు హుంకారంబు లొనర్చుచు నహంకారంబున నెదుర్చుచు నొల్లంబోయి యొక్కింతతడ వూరక నిల్చుచు నొకళ్ళొకళ్ళఁ బేరుకొని పిల్చుచు నిదిగో వ్రేసెదఁ దప్పించుకొను మని హెచ్చరించుచు నితరేతర బాహుబలంబులు సహింపక మచ్చరించుచుఁ బెల్లు మించినన్ బాగడుచుఁ దల్లడించినన్ దెగడుచుఁ గాలసర్పంబులవలె బుసకొట్టుచు నేటిదరిచెట్టులు నుగ్గునూచంబుగా మెట్టుచు భుజాస్ఫాలనంబు లాచరించుచుఁ గార్చిచ్చులహెచ్చునన్ గోచరించుచు ఖేచరులు మెచ్చ గ్రద్దతితనంబులన్ బెద్దతడవు గదాయుద్ధంబు సేసి రయ్యవసరంబున. 246

తే. అలుక వహియించి కార్తవీర్యార్జునుండు
బాహుగదఁ బూన్చి గర్జించుపంక్తిముఖుని
యురమొరయ నేయ నది యొప్పె నుఱుముకాల
మేఘమున మించుఁ గనిపించు మించుఁబోలె. 247

క. దనుజుఁడును గార్తవీర్యా, ర్జునునురమున గద మిడుంగుఱులు సెదరఁగ వై
చిన నది పర్వతమధ్యం, బున నూల్కొనునుజ్జ్వలోల్కపోల్కి వెలింగెన్. 248

వ. ఇవ్విధంబున. 249

ఉ. కొమ్ములఁ గ్రుమ్ములాడుమదఘోరవృషంబులమాడ్కిఁ బోరుచో
నమ్మనుజేంద్రుఁ డుద్ధతి మహాగద వైచినఁ బంక్తికంఠువ
క్షమ్మది తాఁకి త్రుంగె వరశక్తి నడంగక వింటిపెట్టుదూ
రమ్మతఁ డీఁగి మూర్ఛ యడరన్ బుడమిన్ బడె వీతచేష్టుఁ డై. 250

వ. అప్పుడు. 251

చ. గరుడుఁడు సర్పమున్ బొదువుకై వడి రావణు రాజు డాసి మున్
హరి బలిఁ గట్టివైచినక్రియన్ బటుపాశనిబద్ధుఁ జేసి ఖే
చరులు సుమావళుల్ గురియ సైన్యముతోఁ బురి కేగె నంత న
య్యరదముచుట్టు ముట్టిరి ప్రహస్తముఖాసురరాజసైనికుల్. 252

చ. ఇటువలెఁ జుట్టు ముట్టుకొని యెక్కడి కేగెదు రాజ నిల్వు మెం
తటివని కైనఁబద్మభవునాలవవాని గ్రహింపఁ గూడునే
తటుకున నితనిన్ విడుము దర్పమునన్ విడవేని నేడు నీ
పటుభుజముల్ శరావళుల బ్రద్దలు సేయక రిత్త వోదుమే. 153

మ. అని కాలాభ్రము లభ్రమున్ బొదువున ట్లయ్యర్జునున్ గ్రమ్మి యు
క్కున నొక్కుమ్మడిఁ బ్రాసపట్టిసగదాకుంతాదిశస్త్రంబు లే
సిన నాతం డవి యెల్లఁ జే నుడిసి సుస్మేరాస్యుఁ డై వారిమీఁ
దన వైవన్ గడు నొచ్చి విచ్చి చని రాత్మస్వామి చింతిల్లఁగన్. 254

కార్తవీర్యార్జునుఁడు చెఱఁబెట్టినరావణుం బులస్త్యుఁడు విడిపించుట.

వ. అప్పుడు. 255
సీ. దశకంఠదర్పవేదండకంఠీరవ జయ జయ యని వందిజనులు వొగడ
రోదసీకుహరంబు భేదిల్ల సేనాముఖంబునఁ దూర్యఘోషంబు లెసఁగ
జంభారిమౌళిలనచ్చరలట్లు గంశికాంబుజాస్యలు దండలాస్యములు సలుప
ఫలముఖోపాయనంబులు దీవనలు నిచ్చి యెడనెడ బ్రాహ్మణు లెదురుకొనఁగ
తే. నఖిలశృంగారములుమించు నాత్మనగర, మంచితైశ్వర్యమునఁ బ్రవేశించి సౌధ
చారణస్త్రీలు ముత్యాలఁ జల్లుచుండఁ, గొలువునకు నేగె జననాథ కుంజరుండు.
తే. ఏగి పేరోలగమున దేవేంద్రవిభవ, మొనక మెసఁగంగ వసియించి యెల్లజనులు
వెఱఁగుపడ దైత్యుఁ జెఱసాల వేయఁబంచి, యంతిపురము ప్రవేశించెనర్జునుండు.
క. చెట్టతనంబునఁ బెద్దలఁ, బట్టి చెఱఁ బెట్టినట్టిపాపంబున నేఁ
డిట్టెతి వనుచుఁ బౌరులు, దిట్టఁగఁ జెఱ నుండె నతఁడు దీనముఖుండై. 258
ఉ. అంతటఁ గొన్నినాళ్లకు వియచ్చరు లంతయుఁ దెల్పఁ బౌత్త్రునృ
త్తాంతము లెన్నగా విని దయాబ్ధి పులస్త్యమహర్షి సంయముల్
చెంతలఁ గొల్వ నింద్రుపురిఁ జేరెడుధాతవిధాన నద్ధరా
కాంతునివీటి కేగి కుతుకం బెసఁగన్ మొగసాలనిల్చినన్. 259
మ. జనపాలున్ గని ద్వారపాలురు పులస్త్యబ్రహ్మ విచ్చేసినాఁ
డని విజ్ఞాపన మాచరించుటయు నర్ఘ్యాద్యంచితద్రవ్యముల్
గొని ప్రాగ్భాగమునన్ బురోధ నడువన్ గోధిస్ఫురత్పాణియై
చని యమ్మౌనికి మ్రొక్కి యర్హగతిఁ బూజల్ సేసి భక్త్యున్నతిన్. 260
శా. ధన్యంమన్యహృదబ్జుఁడై యతని నాస్థానస్థలిన్ జేర్చి మూ
ర్ధన్యుం డున్నతభద్రపీఠి నిడి యుద్యత్ప్రీతినున్ బల్కె స
మ్మాన్యం బయ్యెఁ గులంబు శ్రీలు వెలసెన్ మాహిష్మతిన్ నేనసా
మాన్యప్రాభవశాలి నైతి మిము సంభావించి సేవించుటన్. 261
ఉ. మీరు తనూభవుల్ హితులు మీర లమాత్యులు మీరు బాంధవుల్
వీరలు వీరు సద్భటులు వీరలు నేనును నిక్కువంబుగా
మీరు గణించినట్టిపను లెల్లను జేసెద మాన తియ్యరే
కారుణికాగ్రణ్యా యని గౌరవ మేర్పడ విన్నపించినన్. 262
పంచచామరము. పులస్త్యమౌని సంతసిల్లి భూతలేంద్రుతో ననున్
బలీ నృపాల నీప్రియోక్తి భక్తియుక్తిశక్తియున్
దలంప నద్భుతంబు లత్యుదాత్తభోగసంపదన్
నిలింపనాథు మించి తీవు నీకు సామ్య మున్నదే. 263

చ. బలియునిఁ బఙ్క్తికంధరునిఁ బట్టితి వం చొకవింత గాఁగ నీ
బలము నుతింప నేల ప్రతిపక్షుఁడు ని న్నెదిరించి క్రమ్మఱన్
గలఁడె మహానుభావుఁడ వగణ్యగుణాకర మాకుఁ బ్రీతిగాఁ
బలికినయట్ల యద్దనుజు బంధవిముక్తునిఁ జేయవే యనన్. 264
క. జనపతి యలరుచు మీపని, చినపని గావించుకంటె శ్రేయము గలదే
యని దశముఖు విడిచి ప్రియం, బున నాతని సత్కరించె భూషాదులచేన్.
ఆ. సత్కరించి వహ్ని సాక్షికం బగుసఖ్య, మాచరించి పనుప నధిపు నెంచి
పౌత్త్రు నూఱడించి పరమేష్ఠిసుతుఁడేగెఁ, బఙ్క్తిముఖుఁడు నెలవుఁ బాసిచనియె.
క. చని తనసేనల మున్నిడు, కొని యెదురుగ వచ్చుమంత్రి కోటుల హర్షం
బున నాదరించి వారిఁ, చ్చినపుష్పక మెక్కి దనుజ శేఖరుఁ డవలన్.

✢ వాలి రావణాసురుని గర్వంబణంచి పరిభవించుట. ✢

శా. దుష్కాంతిల్ వివరింపఁ గ్రమ్మఱ మదాంధుం డై నృపాలచ్ఛటా
శుష్కారణ్యదవాగ్ని తేజమున నెచ్చో నైనఁ గ్రీడించుచున్
నిష్కారుణ్యమునన్ ధరాజనుల హానిన్ జెందఁగాఁ జేయుచున్
గిష్కింధాపురి కొక్కనాఁడు వడి నేగెన్ వాలితోఁ బోరఁగన్. 268
క. ఏగి పురద్వారము బి, ట్టాఁగి నిలిచి తన్నుఁ జూడ నడవిదిరుగుడుల్
మూఁగికొన గగన మట్టిటు, గాఁగ లయాంబుదములీల గర్జించుటయున్. 269
క. ఆరవము విని యశోజిత, తారుఁడు తారుఁ డరుదెంచి దశముఖుఁ గని యే
మీ రావణ నీవచ్చిన, కారణ మెఱిఁగింపు మనిన గర్వమున ననున్. 270
క. వాలి మహాభుజవిక్రమ, శాలి యనఁగ నాలకించి సమరక్రీడా
భీలతఁ జూడఁగ వచ్చితి, నాలస్యం బేల పనుపు మగచర యతనిన్. 271
ఉ. నా విని తారుఁ డిట్లనియె నవ్వుచు నీ విది యేమి వెఱ్ఱివే
రావణ వాలితోడ బవరం బొనరింపఁగ నెవ్వఁ డోపుఁ బామ్మా
వృకరుండ వేల పరమేశ్వరుఁ డైన నెదిర్చి నిల్వ లేఁ
డవలి కాతనిన్ దొడరి యెందఱు నొచ్చిరొ నీ వెఱుంగుదే. 272
చ. వనచరనాథునిన్ దొడర వచ్చినశూరులకీకసావళుల్
గను మవె ప్రోవులై గిరులకైవడి నున్నవి దానవేంద్ర నీ
వును జను వాలిమీఁద నసువుల్ భరియింపఁగ నొల్లవేని నా
యని యిపు డేగినాఁడు చతురబ్ధుల స్నానము లాచరింపఁగన్. 273
వ. అని యంత నిలువక. 274
సీ. మహితాహిగుణవేష్ట్య మానోరుమంథాన మహీధరోన్మథితోర్మిమాలి వాలి
మాయావిముఖదైత్య మాయావనప్లోష కేళిభీషణదావకీలి వాలి
పదఘట్టనోద్భగ్న పాదపాదపశిలో జ్జ్వలశృంగశతసప్తశైలి వాలి

వజ్రధ్వజోత్తాల వాలవిక్షేపణో త్పాతితనక్షత్ర పాలి వాలి
ఆ. యట్టివాలిఁ దొడరి యమృతంబు ద్రావిన, వారికైన బ్రదుకవచ్చు నోటు
కాదు కూడ దతనికయ్యంబు వలెనన్న, నిపుడె దక్షిణాబ్ధి కేఁగు మనిన. 275
క. అత్తారుని భర్జించుచుఁ, గ్రొత్తలు వింటిమిమ తేమి క్రోఁతులపురి సం
చెత్తినమదమున దనుజకు, లోత్తముఁ డాక్షణమ దక్షిణోదధి కరిగెన్. 276
వ. అరిగి తత్ప్రదేశంబున. 277
సీ. అతులితానంతప థాక్రాంతిశాంతుఁడై ధరణికి దిగినమార్తాండుఁ డనఁగ
నుత్తరదిశ మాని యొకవేడుకకు దక్షిణాశఁ జేరినకాంచ నాద్రి యనఁగ
ననవరతాంబుపా నాయాసమునఁ దీర మాశ్రయించినబాడ బాగ్ని యనఁగ
గరచరణాదికాం గములతోఁ గపిరూపు దాల్చినయామ్యప్రతాప మనఁగ
తే. దుర్నిరీక్ష్యప్రభావంబుతో నుదగ్ర, తనువుతోఁ గీలికాభీల తరలవాల
వల్లితోశోణముఖవైభవంబుతోన, వంధ్యగతి సంధ్యవార్చు న వ్వాలిఁ గనియె.
మ. కని శాఖామృగమాత్రుఁ గాఁ దలఁచి రక్షస్స్వామి యయ్యింద్రపు
త్త్రుని వంచించి గ్రహింప నెంచి తనమంత్రుల్ దవ్వునన్ నిల్చిక
న్గొనఁ దా నొక్కఁడ పుష్పకంబు డిగి యందున్ సద్దుగా కుండ నె
య్యన పాదంబులు వెట్టుచున్ వెనుకయై యంతంత నేతేరఁగన్. 279
చ. పదములచప్పు డింత చెవిఁ బాటినఁ గన్నులు విచ్చి వాలి గన్
తుదలనె వానిఁ గన్గొని ననుం గపటంబునఁ బొంచి పొంచి ప
ట్టెద నని రావణుండు నిగిడెన్ వడి వీనిభుజాంతరంబునన్
బొదివి చతుఃపయోధులను ముంచెద నంచు జపించుచున్నడన్. 280
మ. చరణాగ్రంబులఁ దిన్నగా నడిచి పశ్చాద్భాగమున్ జేరి యా
శిరుఁడున్ మస్తము లోరఁ జేసికొని హస్తంబుల్ పయిన్ జాఁచినన్
హరి దంతిన్ గ్రహించునట్లు ప్రబలుం డవ్వాలి బల్సందిటన్
శిరముల్ ప్రక్కలు బాహుపంక్తు లిఱికించెన్ జండసత్త్వంబునన్. 281
ఉ. ప్రక్కలఁ జక్కగా నదిమి బాహుశిరఃప్రముఖాఖిలాంగముల్
మిక్కిలి నొవ్వఁ జేయుచు నమేయబలంబున వాలి మింటికిన్
గ్రక్కున నుద్గమించెఁ దనుఁ గన్గొని వేల్పులు సిద్ధసాధ్యులు
న్మక్క మహాపరాక్రమస మగ్రుఁ డితం డని సంస్తుతింపఁగన్. 282
ఆ. ఇటుల యుద్గమించి యింద్రునిగారాబు, పట్టి చిలువ నొడిసి పట్టి పఱచు
పన్నగారిదారిఁ బశ్చిమాంబుధిఁ జేర, నరుగ నంతలోన నద్భుతముగ. 283
శా. ఆకాశంబున కడ్డ మేగినప్రహస్తాద్యాసురామాత్యుల
ప్పాకారిప్రియసూతివాలజనిత ప్రత్యగ్రఝంఝానిలో
ద్రేకం బోర్వక తూలికల్ చెదరురీతిన్ మేఘముల్ విచ్చి చీ

కాకై పోయెడుజోక నొచ్చిచని రాకంపింప సర్వాంగముల్. 284

క. తోయదముఁ గొనిపోయెడు, వాయువువలె వాలి పంక్తివదను నిటుల కొం
పోయి వడిఁ బశ్చిమాంబుధి, తోయముల మునింగి నియమధూర్వహమతియై.

చ. ఇరవుగ నప్పయోధి ఘటియింపఁ గలట్టిక్రియల్ ఘటించి యు
త్తరజలరాశికిన్ జని యథావిధిదానముఁ జేసి పంక్తికం
ధరు నలవోక సందిటను దాల్చియె తూరుపువార్ధిఁ జేరి యం
దురుజపనిష్ఠ లెల్ల నియమోన్నతిఁ దీర్చి యివ్విధంబునన్. 286

మ. కృతకృత్యుం డయి యింద్రనందనుఁడు కిష్కింధాపురోద్యానప
ద్ధతిఁ బ్రాపించి భుజాంతరంబున మహాదైన్యంబుతో వ్రేలున
ద్దితిజాధీశ్వరు నందు వైచి నగుచున్ దేవారి హా యెప్పు డం
చతనిన్ జూడనివానియట్లడుగ వీతాహంక్రియాగాఢతన్ దై. 287

మ. తను వాద్యంతము చెమ్మరింప భయగాఢత్వంబు గాన్పింపఁ గ
న్గొనలన్ బాష్పము లావరింప వడఁకున్ దోర్ద్వంద్వ బ్రవర్తింప భో
రున నిట్టూర్పులు మించ లేచి గనుజేంద్రుం డంతఁ దాఁ గ్రమ్మఱన్
జననం బొందితి నంచు నెంచి యనియెన్ శాఖామృగస్వామితోన్. 298

చ. బలియుఁడ వైన నీవె నిరపాయదయాఢ్యుఁడ వైన నీవె ని
శ్చలమతి వైన నీవె విలసద్ధృతి వైనను నీవె కాక నీ
కిల నొకరుండు సాటియగు నే సురనాథకుమార నిన్ను నేఁ
దెలిసితి నేఁడు నిక్కముగఁ దీఱె మదీయమదాంధకారముల్. 289

శా. కైలాసం బగలించి శంకరునిచే ఖడ్గంబుఁ బ్రాపించి ది
క్పాలశ్రేణిఁ గలంచి మించిననన్ గర్వాంతరాళంబునన్
దూలంబున్ బలె వ్రేలఁ జేసితివి నీదోశ్శక్తిమైఁ బ్రేలన్ వృథా
స్థూలం బయ్యె మదీయశౌర్య మఖిలస్తుత్యప్రభావోదయా. 290

చ. గరుడురయంబు మానసము గాంచినవేగము చండమారుత
త్వరయు భవజ్జవంబునల వంబున కైనను సాటి వచ్చునే
సురగరుడోరగాసురులఁ జూచితి నీదృశబాహువిక్రమ
స్ఫురణ లెఱుంగ సత్య మిది స్తోత్రము గాదు ప్లవంగపుంగవా. 291

ఉ. అన్నవు నీవు భానుసుతు నట్టుల నేనును గూర్మితమ్ముఁడన్
నన్నుఁ గృపన్ గనుంగొనుము నాధన మంతయు నీది నీవు నే
నెన్నఁటి కిట్లు చెల్మి వహియించియె యుండుద మన్న నింద్రజుం
డన్నరభోజితోడ నపుడట్లులె సఖ్యము సేసి వేడుకన్. 292

క. బాంధవుఁ డగునాతనిఁ గి, ష్కింధకుఁ దోడుకొని పోయి స్నేహమున జగ
ద్బాంధవసుతుఁ జూచినగతి,బంధురమతిఁ జూచి మిగుల బహుమతి సేసెన్.

క. మాసముదారత నచ్చట, మాసము వసియించి మిగుల మైత్రియుఁ గని య
య్యాసురపతి సత్కృతుఁడై, యాసురపతిసుతుఁడు వనుప నరిగె నృపాలా.
వ. అని పలికి యగస్త్యమునిశేఖరుండు రఘువీరశేఖరునకు వెండియు నిట్లనియె.
మ. చతురంభోధుల దైత్యు ముంచినభుజాశౌర్యాఢ్యు నవ్వాసవిన్
హతుఁ గావించితి వ్రక్కతూపున సమిత్రామాత్యపుత్త్రంబుగాఁ
గృతవీర్యాత్మజుఁ ద్రుంచివైచిన త్రిలోకీవర్ణితున్ రేణుకా
సుతు నిర్జించితి వెంచ శక్యమె నినున్ క్షోణీసుతాధీశ్వరా. 296
క. విను మవ్వాలికథ యిటువలె, దనుజుఁడు కిష్కింధ వెడలి తనసహజమదం
బున మునుపటివలె నృపతుల, నని నొంచుచు ధరఁ జరించు నక్కాలమునన్.

రావణునకు నారద సందర్శనంబగుట.

శా. సర్వాంగీణవిభూతికాంతులు శరచ్చంద్రస్ఫురచ్చంద్రికా
నిర్వాహంబుఁ గనన్ జటల్ భుజగమాణిక్యచ్ఛటల్ సాటఁగా
సర్వజ్ఞత్వము సార్వకాలము రహింపన్ మించు దేవర్షి యం
తర్వాణిస్తవనార్హకీర్తి యెదురై నన్ దైత్యుఁ డుప్పొంగుచున్. 298
ఉ. దండము వెట్టి సేమమె కదా యని మేపరియయ్యవారి కెం
దుం డిపు డెందుఁ బోయెదరొ యోజన లేమి విశేష మెబ్ర
హ్మాండమునందు మీకుఁ దెలియన్ బడకుండునె సర్వమున్ ధరా
మండలనాథులన్ గెలుచు మద్భుజశౌర్యము మెచ్చ వచ్చునే. 299
వ. అనినఁ జతురవచనరచనావిశారదుం డగునారదుండు సిగదపథంబునన్ జను
పుష్పకంబు నిలుపు మని నియమించి యతనితో ని ట్లనియె.
మ. యశమున్ దేజము బాంధవప్రియము ధైర్యస్థైర్యముల్ గన్నసీ
కుశలంబే తలఁతున్ శుభంబె కద నీకున్ రాక్షసాధీశ యీ
దృశశౌర్యాఢ్యుఁడ వీవు మానవులతో నేవేళఁ బోరాడఁగాఁ
గృశతన్ బొందె మదీయకౌతుక మదే మీ యన్న వాక్రుచ్చెదన్. 301
క. పిచ్చుకపయి బ్రహ్మాస్త్రము, విచ్చలవిడి నిగుడఁ జేయువిధ మింతేకదా
మచ్చరము మనుజతతిపైఁ, దెచ్చుక పాలియింప నీవు దిరుగుట లెల్లన్. 302
మ. అకటా విష్ణుని గెల్చుటో జముని బాహాశక్తి మాయించుటో
సకలాదిత్యవినాశముల్ సలుపుటో శక్రున్ నివారించుటో
వికటవ్యాధిజరావికారకృశులన్ విభ్రాంతులన్ మర్త్యులన్
బ్రకటక్రోధమునన్ జయించిన వికారం బందరే మాదృశుల్. 303
క. సామజరాజము దోమల, తో మార్కొని పోరునటుల తోఁచెన్ మనుజ
స్తోమముతోఁ దార్కొని సంగ్రామము నీ వాచరింపఁ గాఁ గనుఁగొన్నన్. 304

మ. వర మబ్జాసను వేఁడినప్పుడును దేవశ్రేణులన్ గాని నే
నరులన్ వానరులన్ గణింప ననవే నాయంబె భీతాత్ములన్
బరివేధించుట మార్గ్యాన్ వలసినన్ బాతాళవాసుల్ ఫణా
ధరులున్ దైత్యులు లేరె వా రసదులే దైతేయవంశాగ్రణీ. 305

వ. అని మనుజహితార్థి యై రావణునకు రసాతలజయోద్యోగంబునందు బుద్ధి పుట్టించి యన్నలువపట్టి యంత నిలువక. 306

తే. ఇది హితంబుగ నూహించి యింక మనుజ, కోటిపై ధాటి చూపక నేఁటినుండి చనుము పాతాళవాసుల సంహరింప, నీగెలుపు గెల్పు గాదు దైత్యేంద్ర యనిన.

ఉ. నారదుమోముఁ జూచి యెలనవ్వునఁ బంక్తిముఖాసురుం డనున్
మీరు మనుష్యకోటులకు మేలు దలంచితి రేమొ మంచిదే
శూరులు భీరులన్ దొడరి శూరతఁ జూపిన శూరుఁ డందురే
భూరిగుణాభిరామ తగుబుద్ధి గణించిన మాన వచ్చునే. 308

మ. బలిసద్మంబున కేగి తొల్త బలిశుంభద్దర్వమున్ మాన్చి దై
త్యులసర్వాద్ధత్య మడంచి భోగివరులన్ దూలించి వత్తున్ రసా
తలయాత్రానుమతిప్రదానము మునీంద్రా యిచ్చితే యన్న నం
దుల కానందముఁ బొంది పద్మజునిపుత్త్రుం డిట్లనున్ గ్రమ్మఱన్. 309

మ. అల వృష్ణిగ రసాతలాధిపులబాహాటోపముల్ మాన్పఁగా
వల తేసిన్ దొలుతొల్త సంయమనిత్రోవన్ బొమ్ము నీరాక కు
మ్మలికన్ శెంది జముండు మార్కొనిన సమ్మర్దంబుగా నచ్చటన్
గలుగున్ బో రతనిన్ జయించి యశమున్ గైకొమ్ము నా మెచ్చుచున్. 310

ఉ. దేవమునీంద్ర మంచియుపదేశ మొసంగితి రంతకాదిది
గ్దేవతలన్ దురంబునను గెల్వఁ బ్రతిజ్ఞ యొనర్చినాఁడ ము
న్నావిధ ముచ్చరింప హిత మయ్యె జయింతు నవశ్య మాతనిన్
దీవన లిచ్చి మీ రిపు డతిప్రమదంబున వీడుకొల్పుటన్. 311

క. పనివినియెద నని నారద, మునికిన్ వినయోక్తియుక్తి మ్రొక్కి దశాస్యుం
డనుమతిఁ గొని జము గెల్వఁగ, జనియెన్ బలకలకలంబు చదలన్ బొదలన్.

ℰ నారదుండు యమునిన్ జూడఁ బోవుట. ℰ

ఉ. నారదుఁ డంత ని ట్లని మనంబున నెంచె దశాస్యుఁ డెంతయున్
గ్రూరుఁడు మూఁడులోకములకున్ వెతఁ జేయఁగఁ బూనుకొన్నవాఁ
డీరస మెక్కు డంతకుఁడు నింతట నంతట రిత్త పోవునే
వీరలు పోరుపోరు గని వేడ్క యొనర్చెదఁ గన్నుదోయికిన్. 313

చ. యమునకుఁ దాని పెద్దయముఁ డై భయ మొందక రావణుండు సం
యమునికిఁ బోయె నింక నెటు లైనను మంచిది మర్త్యకోటిబ

న్నము గడతేర్చె నింతటఁ గనారిలి వేల్పులమీఁదఁ జూపువి
క్రమ మది మేలు గా దయినఁ గన్గొని మెచ్చక పోవ వచ్చునే. 314
ఉ. ఇచ్చటఁ దామసింపఁ దగ దిప్పుడె యాతని కివ్విధంబు వా
క్రుచ్చెద నంచు నారదుఁడు గొబ్బున సంయమనీమహాపురిన్
జొచ్చి చిరత్నరత్నమయశోభితదివ్యసభాంతరంబులో
నొచ్చెము లేనికల్మిఁ గొలు వున్నజమున్ గని చేరఁ బోవఁగన్. 315
సీ. కణ్వగార్గేయమార్కండేయులొకవంక సముచితస్మృతివివాదములు సలుపఁ
దమరు దెచ్చినప్రాణితతుల ముందట నుంచి యెడనెడఁ గింకరుల్ హెచ్చరింప
నెవ్వరెవ్వరినొంతు మెం దెందుఁ బోదు మంచాకృతుల్ గనియామయములు
గవిలెలో నున్నప్రకారానఁ బ్రజపాపపుణ్యముల్ చిత్రగుప్తుండు దెలుప [వలుకఁ
తే. ధర్మపీఠంబునను గాలదండమృత్యు
సహితుఁడై నిండుకొలువుండి సకలలోక
వంద్యుఁ డాతండు సురమౌని వచ్చురాకఁ
గాంచి యెదురేగి మ్రొక్కి యర్ఘ్యం బొసంగి. 316
ఆ. ఉన్నతాసనమున నునిచి పూజలు సేసి, కుశల మడిగి ప్రియముఁ గూర్చి యిచటి
కేగుదేర నేమిహేతువు మునినాథ, తెలుప వలయు ననినఁ బలికె నతఁడు.
మ. నిఖిలస్తుత్యభుజప్రతాపనిధి వానీమీఁద దండెత్తి వ
చ్చె ఖలుండై నదశాననుం డతనితో సిద్ధంబు యుద్ధం బగున్
శిఖరిన్ మేషము దాఁకి కుందుగతి నీచే వందురున్ సంగరో
న్ముఖభావంబు వహింపు మన్న నగ యంభోజాప్తపుత్త్రుం డనున్. 318
ఉ. మేలు మ తేమి మాపురముమీఁదికి రావణుఁ డేగుదెంచినన్
జాలు భవత్ప్రసాదమున శౌర్యగుణంబు ఫలింపఁ జేసెదన్
గాలునికాలదండ మెఱుఁగండొకొ మృత్యువుఁ జెంద వానికిన్
గాలము దగ్గఱించె నది గానియెడన్ మది నిట్టు లెంచునే. 319
క. మంచిది రా నిం డాతయుఁ, గాంచెద రీమునులు మీరు గర్వోక్తులు భా
షించఁ బని యేమి యంచు న, మంచితధైర్యమున నుండె నట దశముఖుఁడున్.

రావణుఁడు సంయమనిపై దం డెత్తుట.

చ. హాలహాలతీక్ష్ణభంగులు లయాంబుధరప్రతిబింబరూపముల్
ప్రళయసముద్రఘోషములు బాడబకీలల నేలు తేజముల్
వెలయ మహోగ్రరౌద్రములు వింతలు గాఁ దగువీరరాక్షసుల్
గొలువఁ బరేతరాజపురగోపుర ముద్ధతిఁ జూచి వేడుకన్. 321
ఉ. ఆయతదివ్యపుష్పకమహాప్రభ లానిరయాంధకారమున్
ద్రోయ దశాస్యుఁ డయ్యెడఁ గనుంగొనియెన్ భటకోటి గత్తులన్

గోయఁగ వ్రేయఁగాఁ గశలఁ గొట్టఁగఁ దిట్టఁగ బెట్టువేదనల్
సేయఁగఁ జిక్కి స్రుక్కి వెతఁ జేష్టలు దక్కి తపించుప్రేతలన్. 322
సీ. ఉక్కుకోఱలకుక్క లొక్కింతమర్మముల్ పట్టితీయఁగ మొఱల్ వెట్టువారి
గొప్పనిప్పులయేటఁ గూల్చి పో నీయక పొదివి యమ్ములనేయఁ బొరలువారి
నెత్తురు చీమునిండినకూపముల వ్రాలి పురుగు లంగముఁ దొల్వఁ బొగులువారిఁ
గత్తులఁగోసిన కాయముల్ క్షారవాహినుల ముంపఁగ బెట్టు పనవువారి
తే. బిట్టుగాలిన పెనములఁ బెట్టి వేఁప, మిట్టిపడి యట్టె మూర్ఛిల్లునట్టివారిఁ
దప్తతైలకటాహపాతమున శోక, తప్తు లగువారిఁ జూచె నద్దశముఖుండు. 323
సీ. పక్షపాతులుఁ గూటసాక్షులు నన్యతోక్తిపరులు రౌరవబాధ పడెడువిధము
కులహంతలును భ్రూణఘ్ను లుచ్ఛ్వాసనిరోధకంబునఁ బడి రోఁజువిధము
బ్రహ్మహంతయు సురాపాని స్వర్ణస్తేయి సూకరంబునఁ బడి స్రుక్కువిధము
స్వగురుతల్పగుఁడును స్వసృగామిన్నృపహంత తప్తకుంభికఁ బడి తలఁకువిధము
తే. కూఁతునుంగోడలిని బట్టుకొన్న చెడుగు
లురుమహాజ్వాల వ్రాలి బిట్టొఱలువిధము
దగనిమగువలఁ గవయుపాతకులు లవన
యాతనలఁ గూలువిధ మతఁ డచటఁ జూచె. 324
సీ. భృతికి వేదంబు సెప్పెడిదూబ వేదనిందకుఁడు విమోహపాతంబు గనుట
నతిథుల వృద్ధుల నరయ కన్నముఁ దిన్న పాపకర్ముఁడు కృమిభక్షి యగుటఁ
గ్రతువు సేయఁగ నాసకతన నసద్గ్రాహియగువాఁ డధోముఖి యై యొఱలుట
బ్రాహ్మణుఁ డయ్యు జేరము లాడుదుర్జాతి యంధకూపంబున నవశుఁ డగుటఁ
తే. బర్వగామియు గృహదాహి బంధురోధి
వైతరణిఁ గూలి కాలుట వనము నఱికి
వైచినదురాత్ముఁ డసిపత్త్రవనిఁ దొరఁగుటఁ
జూచి దశకంధరుఁడు దల లూఁచి మఱియు. 325
సీ. నవరత్నమయభూషణములఁ బూనినవారి దివ్యయానము లెక్కి తిరుగువారి
వికచమందారమాలికలు చుట్టినవారిఁ దెలిగొడుగులనీడ వెలయువారి
మృగమదశ్రీగంధమిళితాంగు లగువారి వీణాదిగానముల్ వినెడివారి
నచ్చరల్ గొలువఁ గ్రొవ్వెచెల్వుగనువారి మేలిమచ్చులమీఁద మెలఁగువారిఁ
తే. చంద్రుసౌమ్యంబు తపను తేజంబు మరుని, చెలువ మింద్రునిభోగంబు శివునివిభవ
మూని భద్రాసనస్థులై యున్నవారి, ధార్మికులఁ జూచె నొకవంక దశముఖుండు.
ఆ. చూచి నేను మొదటఁ జూచినవారి క, య్యెడ లొనర్చి వీరి కధిక సౌఖ్య
యుక్తి మెలఁగఁ జేసె నోహో జముఁ డుపక్ష, పాతి యనుచుఁ బలికి పంక్తిముఖుఁ
చ. పురుషుఁడు కర్తయే దురితముల్ సుకృతంబు నొనర్పఁ గర్త యొ [డు.

క్కరుఁ డది నీవు సేయు మనఁగాఁ గద కర్మకుఁడౌ స్వతంత్రతా
విరహితులన్ వృథా పరిభవించెద రీఖలు లంచు యామ్యకిం
కరుల నదల్చి రావణుఁడు గాఢకృపన్ విడిపించెఁ బ్రేతలన్. 328

క. భయపడునిరయస్థులఁ గని, దయ యనుపే రెఱుఁగనట్టిదశకంఠునకే
దయ వుట్టె నన్న వారల, దయినవిపద్దశఁ దలంప నలవియె యధిపా. 329

రావణుఁడు యమునిభటులఁ బరిభవించుట.

ఆ. ఇటుల నిరయగతుల నెల్ల విముక్తులఁ, జేసి వారు హాయి నొంది పొగడ
విక్రమింపఁ గడఁగువింశతిభుజుఁ జూచి, శమనభటులు నీరసమునఁ గెరలి. 330

మ. పరిఘాసిక్షురికాపరశ్వధగదాప్రాసాదినానాయుధో
త్కరముల్ వూని దశాస్యపుష్పకముమీఁదన్ బెల్లు గావించి హుం
కరణంబుల్ కఠినాట్టహాసములు టంకారధ్వనుల్ మీఱ భీ
కరులై యొక్కటఁ జుట్టుముట్టుకొని మార్గంబున్ నిరోధించినన్. 331

మ. దనుజాధీశునిమంత్రు లజ్జమునిభృత్యశ్రేష్ఠులన్ బిట్టుమా
ర్కొని తత్సాధనముల్ దళించుటయు సక్రోధాత్ములై శూలముల్
గొని వారున్ బ్రతిపక్షసైనికులవక్షోదేశముల్ గ్రుమ్మి యా
ర్చిన నీలాచలనిర్ఝరంబు లనఁ బాఱెన్ గ్రొత్తపెన్నెత్తురుల్. 332

క. నెత్తుట జొత్తిల్లియుఁ బలు, మొత్తములై రాక్షసులు జమునిభృత్యులకున్
జిత్తముల నుత్తలమున్, దత్తఱమును హత్తుకొన రణంబులు సేయన్. 333

చ. సమముగఁ బోరునద్దనుజసైనికులన్ దెరలించి కింకరో
త్తములు పయోదముల్ సలిలధారలఁ గాటుకకొండఁ గప్పుచం
దమున దశాస్యుమేను శరధారలఁ గప్పిన ఫుల్లకింశుక
క్రమమున రక్తసిక్తుఁ డయి క్రౌర్యము శౌర్యము ధైర్యమున్ దగన్. 334

చ. ఇరువదిచేతులన్ వివిధహేతితతుల్ గొని యొక్కపెట్ట కిం
కరులపయిన్ నిగిడ్చినఁ గకావికలై రొకకొంద అందు ను
చ్చిరి యొకకొంద అంత హతశేషులు క్రమ్మర డాసి పంక్తికం
ధరుమెయి ముంచి రస్త్రములఁ దమ్మతఁ డద్భుత మంది చూడఁగన్. 335

క. ఇక్కైవడి రక్కసునకు, వెక్కసమునఁ దొడరుజమునివీరభటులకో
నుక్కున మార్కొని పోరఁగ, నొక్కరుఁడున్ గలుగఁ డసురయోధులలోనన్.

ఉ. అప్పుడు రావణాసురుఁడు యామ్యభటాస్త్రపరంపరల్ దనున్
గప్పినఁ గంకటం బవిసి గాత్రము ఛేదిల నొచ్చి కన్నులన్
నిప్పులు గుప్పలై తొరఁగ నేలకు డిగ్గి తదీయశౌర్యముల్
డెప్పర మైన సైఁపక వడిన్ విలు వూని గుణంబు దీటుచున్. 337

మ. తపనాదిగ్రహముల్ కదధ్వగతిఁ జెందన్ వేలుపుంబెద్ద మి

ట్టిపడఁ భోగివరుండు డీలుపడ దంష్ట్రిస్వామియుఁ దెల్ల స
ప్తపయోధుల్ గలఁగఁ గులాద్రులు చలింపఁ నారకుల్ దుల్లఁ బా
శుపతాస్త్రం బరివోసి యంతకభటుల్ స్రుక్కఁ బ్రయోగించినన్. 338

మ. బహుశక్తుల్ బహుతోమరంబులు బహుప్రాసాదిశస్త్రంబు ల
మ్మహాసియాస్త్రమునఁ జనించి పొగలుఁ మంటల్ సెలంగఁ మహా
గహనంబుఁ దహియించుదావశిఖరేఖఁ మిత్త్రిభూభృత్యులఁ
దహియించెఁ నిమిషంబులో భువన మత్యాశ్చర్యముఁ బొందఁగన్. 339

తే. ఇటుల యమభటకోటుల నేపడంచి, చటుల మగుతచ్ఛరం బుపసంహరించి
పురము లేర్చినఫాలాక్షుఁ బోలియట్ట, హాస మొనరించె నతఁడు సంయమని బెదర.

ఉ. ఇంతయుఁ జూచుచున్నభటు లేగి కృతాంతునితోఁ బరాకు దు
ర్దాంతపరాక్రమక్రమధురంధరుఁ డద్దశకంధరుండు నేఁ
డెంతయు మించి పాతకుల నెల్ల విముక్తులఁ జేసి యుద్ధవి
భ్రాంతులు గానికింకరులఁ బాశుపతంబునఁ ద్రుంచినాఁ డనన్. 341

క. కటకట లదరఁ బటుభ్రూ, కుటి నిటలస్థలి నటింప గొప్పమిడుఁగుఱుల్
చిటచిటఁ గన్నులఁ జెదరఁగ, గిటగిట రదనములు బెట్టు గీటుకొని క్రుధన్. 342

క. క్రూరుండై శమనుఁ డుఱక, తేరకు మద్వీరభటులఁ దెగటార్చినయ
వ్వైరి నిఁకఁ దెగఁ జూచెద, సారథి మనరథముఁ దెమ్ము చయ్యన ననఁగన్.

+యముఁడు రావణుపై యుద్ధమునకుఁ బోవుట.+

క. తోరపులత్తుకచాయల, వారువములు గట్టి మహిషవరకేతువు సె
ల్వార సమకట్టి తే రా, సారథి గొని తేర నెక్కి సంరంభమునన్. 444

సీ. క్రోధపావకుఁ గుండుకుండంబు లన నేత్రగోళముల్ మంటలఁ గ్రుమ్మరింపఁ
గులిశంబుచతురాకృతులఁగాంచె నా మించుదంష్ట్రలఁ గలిసి వక్త్రంబు వెలుఁగ
ద్వాదశద్వాదశాత్మకతేజ మొకరైనగతి దుర్నిరీక్ష్యప్రకాశ మెసఁగఁ
బ్రళయకాలాంబుపాథోధరములీలఁ దాళమహోత్తాలతనువు గ్రాలఁ

తే. గాలదండంబు పాశంబుఁ గాలమృత్యు
వగ్నిమయముద్గరము దక్కనాయుధములు
మూర్తులు ధరించి నిజరథంబున వెలుంగ
దశముఖునిమీఁది కరుదెంచె దండధరుఁడు. 345

వ. అప్పుడు. 346

సీ. ప్రళయార్కబింబంబుపగిది భూరిప్రభారాజితం బగుదివ్యరథముఁ జూచి
సంవర్తసమయప్రచండానలజ్వాలలం బూనుకాలదండంబుఁ జూచి
కాలపాశంబు ముద్గరముఁ గైకొని మ్రోలఁ దులకించుకాలమృత్యువునుజూచి
కల్పాంతభైరవక్రౌర్యం బకాలంబునందె చూపఁగఁ బూనుయమునిఁ జూచి

తే. యతనియాకారమును జూచి యదరి బెదరి, చెదరి పదములుదడఁబడ నుదరిపాటు
గదురఁబదరుచు నెదఁదాల్చి గుదురుపఱుపఁ, జాలక సురులుపఱచి రిత్యాకులితులఁగ.

చ. సహాచరహుంక్రియోగ్రమహిషప్రవరోత్కరకంఠఘంటికా
బహుళఘణాంఘణధ్వనులు పార్శ్వసమాగతకింకరాగ్రణీ
కహాకహాఘోషముల్ తురగకల్పితహేషలు చండమారుతో
పహతపతాకికార్భటు లభంగురచక్రరవంబు లొప్పఁగన్. 348

రావణుండు యమునితో యుద్ధము సేయుట.

చ. నిమిషములోన నిట్లు రజనీచరముఖ్యునిఁ జేర వచ్చి సం
యమనివిభుండు శూలముసలాసిగదాప్రముఖాయుధంబు లొ
క్కమొగి నిగిడ్చి పేరలుక గన్పడ నార్చిన రావణుండు ధై
ర్యమహిమ నోర్చి వజ్రనిశితాశుగకోటుల ముంచె నాతనిన్.

శా. ఆయస్త్రాంధతమిస్ర మర్కజుఁడు మధ్యాహ్నార్కచండంబునన్
బాయన్ దోలిచి సహస్రబాణముల నప్పౌలస్త్యు నొప్పించినన్
గాయం బంతయు నెత్తుటన్ దడియ నాకంపించియున్ గిన్కదై
తేయస్వామి పిఱిందికిన్ జనక యుద్వృత్తిన్ జమున్ జూచుచున్. 350

శా. బాహాస్ఫాలన మాచరించి దశచాపజ్యాళి మోయించి శౌ
ర్యాహంకారత మించి హుంకృతుల బ్రహ్మాండంబు భేదించి యు
త్సాహశ్రీ వహియించి తూపు లరిమీఁదన్ నించి నొప్పించి స
ప్తాహోరాత్రము లొక్కచందమునఁ బోరాడెన్ సమానోద్ధతిన్. 351

వ. ఇవ్విధంబున. 352

మ. తనతో జోడయి పోరు రాక్షసునిదోర్దర్పంబు సైరింప క
య్యనఁ జండేశశరాసుఁ డయ్యెఁ బదివే లేసెన్ శితాస్త్రంబు లం
దున మేనంతయుఁ గ్రంత లైనదశవక్త్రుం డంత మూర్ఛిల్లి యం
తనె తెప్పిర్లి యుగాంతకంతుహరదుర్దాంతక్రుధావంతుఁడై. 353

చ. శమనుఁడ వాడు వీనిశితసాయకముల్ శమియింపు మంచు న
య్యమరవిరోధి యాతనిహయంబుల సూతుని నాలుగేడుబా
ణములఁ గలంచి వేయిబలునారసముల్ మెయి నాట నేసి వి
క్రమమున నార్వఁగా జముఁడుఁ గన్నుల మంటలు గ్రమ్మఁ జూచినన్. 354

చ. దనుజబలంబుపై నడరి తచ్ఛిఖవేఁడిన కాన నేర్చుచె
న్నున నలిరేఁగి కాల్పఁగఁ గనుంగొని యంతకు మున్నె వచ్చి య
య్యని తెఱఁ గెల్లఁ జూచుచతురాస్యగిరీశసురేశముఖ్యు ల
య్యినసుతురోషశక్తి నుతియించిరి మెచ్చిరి రాక్షసేంద్రునిన్. 355

ఉ. అయ్యెడ మృత్యు విట్లనియె నర్కజుతో ననిఁ బూని యేడునా

ళ్ళయ్యె సురాభియాతి యెదురై నిను నెంచుచు నున్నఁ జూడ సి
గ్గయ్యెడు నింత యేల నను నంపు మొకించుకలోన వీని ను
గ్గయ్యెడునట్లు సేసెద సురాసురు లింపును ఖేద మొందఁగన్.

మ. నను దాఁటన్ వశమే విధాత కయినన్ నాచేతఁగా శంబసా
దనదైతేయుఁడు జంభపాకమధువృత్రవ్యాఘ్రనాగాసురుల్
కనకాక్షుండు హిరణ్యుఁ డాదియగురక్షశ్శేఖరుల్ మ్రగ్గుటల్
సన దాలస్యము పంపు మన్న జముఁడున్ సైరింపు మంచాత్మలోన్. 357

ఉ. మృత్యువుఁ బంపినన్ దనయహీనబలంబు దొలంగు ముద్గరా
ధత్యము పాశమున్ రిపువధం బొనరింపఁగ లేవు సర్వలో
కాత్యయహేతుపావకమహార్చిరఖండను కాలదండమున్
దైత్యునిమీఁద వైవ నుచితం బిపు డంచుఁ దలంచి శూరతన్. 358

బ్రహ్మాజ్ఞచే యముఁడు రావణుతోడియుద్ధంబు మానుకొనుట.

చ. బ్రతుకుడు గాని లేర యిఁక బంక్తిముఖా యని కాలమేఘుని
ష్ప్రతదమితాశనిస్ఫురణ శాంభవఫాలదృగగ్నికీలికా
ప్రతినిధికీలలన్ భువనపంక్తిఁ గలంచెడుకాలదండ ము
ద్ధతిఁ గొని వైవఁ బూనినఁ బితామహుఁ డడ్డము సొచ్చి యిట్లనున్. 359

చ. నిలు నిలు కాలదండ మతినిష్ఠుర మీతనిమీఁద వైవఁగా
వల దుసంహరింపు మనవద్యవివేక తపం బొనర్చి న
న్నలరఁగఁ జేసి యందున సురాసురకోటి కజయ్యుఁ డై ప్రవ
ర్తిల వర మొందినాఁ డిపుడు త్రెళ్లిన నావచనంబు దప్పదే. 360

తే. కాలదండం బమోఘంబు గాఁగ నేన
యాచరించితి దీన దశాననుండు
నొచ్చినను నెవ్వ కున్న నానోడు పు బొంకుఁ
జెందు నటుఁవలెఁ గా కుండఁ జేయు మనిన. 361

శా. ఆవైవస్వతుఁ డబ్జగర్భువచనం బాలించి సద్భక్తితో
దేవా దేవరయాజ్ఞఁ గాదె జగముల్ దీపించు మీపల్కు స
ద్భావం బొందెడు నట్టులైన నసురన్ బ్రాణంబుతోఁ గాచితిన్
లావున్ జేవయుఁ గల్గియున్ విముఖులీలన్ బోయెదన్ పీటికిన్. 362

క. మాటికి మీయానతి జవ, దాఁటక నడచుటయె గెలుపు దనుజునిచే నా
కోటమి గలిగెఁ గదా యన, నేటి కని రథంబుతో నదృశ్యుం డయ్యెన్. 363

శా. కీనాశుం డిటు లేగఁ బద్మభవుఁడున్ గీర్వాణసంఘంబుతోఁ
దా నంతర్ధి నహించె నారదుఁడు యుద్ధం బెంచుచున్ బోయె లం
కానాథుండును శత్రుఁ డోడె ననుచున్ గౌతూహలం బొంది దై

త్యానీకాన్వితుఁడై రసాతలజయేచ్ఛాయత్తచిత్తంబునన్. 364

రావణుఁడు భోగవతీపురంబునకుఁ బోవుట.

చ. చని చని చూచె ముందట నిశాచరచంద్రుఁడు తోయబాలికా
జనఘనడోలికాయితవిశాలవిలోలతరంగకేళికా
కనదహిచూళికామణిశిఖాసఖవిద్రుమపాలికావినూ
తనరుచిమాలికాపిహితతాపనసారథి ఘోరనీరధిన్. 365

క. కని గాంభీర్యము సంశో, ధన సేయఁగఁ బోవునటుల తద్గర్భముఁ జొ
చ్చి నిశాటమాళి యాలోఁ, జనియెన్ నిజయానకాంతి సరణి గణింపన్. 366

వ. ఇవ్విధంబునన్ జని చని. 367

మ. దివిషద్ద్వేషణచక్రవర్తి గనియెన్ దేవేంద్రలోకాగ్రభో
గవతిన్ గౌరవపద్మసద్మపరిఖాకారాధికాగాధభో
గవతిన్ రాజితసాలభోగివరశృంగప్రోజ్జ్వలాంభోగభో
గవతిన్ వాసుకి యేలుభోగవతి నాగస్త్రైణలీలావతిన్. 368

క. కనుఁగొని యప్పురిచుట్టును, దనబలములు విడియఁ బంచి దారుణభేరీ
ధ్వను లడరఁ దాను ద్వారం, బున నెలకొని యనికి భుజగముఖ్యులఁ బిలువన్.

ఉ. వా రది విన్నవింప విని వాసుకి బంధులఁ గూడి వచ్చి బల్
వారణముల్ రథాశ్వము లవారణఁ గానుక లిచ్చి మేము మీ
వారము మాపయిన్ జనదు వైర మటంచు హితోక్తు లాడ దే
వారియు వారి వీడుకొని యప్పురిఁ బాసి చమూసమేతుఁడై. 370

రావణుండు నివాతకవచులపైకిఁ బోవుట.

చ. మణిమయసౌధసాలగృహమండపశిల్పములన్ యథార్థ మా
మణిమతి యన్పురంబున కమర్త్యవిరోధి జయస్పృహాపరా
యణతఁ జనన్ నివాతకవచాభిధు లక్కడివారు రాక్షసా
గ్రణులు పయోజగర్భవరగర్వితు లాతనిరాక కుబ్బుచున్. 371

చ. రణమున కేగుదెంచె బళిరా దశకంఠుఁ డటంచు శత్రుభీ
షణపరుషోపలోచ్చకవచప్రభలున్ శితదంష్ట్రికాప్రభల్
ఫణినిభహస్తనిస్తులకృపాణమహాప్రభలున్ జెలంగ రా
వణునియమాత్యులన్ దొడరి వారొనరించిరి పోరు క్రూరతన్. 372

వ. ఇవ్విధంబున. 373

శా. ఖడ్గాఖడ్గి భుజాభుజిన్ దొడరి రక్షస్సైనికుల్ వాహినీ
రాడ్గంభీరరవం బడంచుఘనగర్జల్ మీఱఁగాలానల
త్విడ్గాఢప్రకటప్రతాపములు వర్ధిల్లన్ మరుత్వత్సహో
రుడ్గర్వాదిమనోభయంకరముగా రోషించి పోరాడఁగన్. 374

ఉ. ఆలమునన్ నివాతకవచాసురవీరులవీఁక కోర్వఁగాఁ
జాలనిమంత్రిపుంగవుల సైన్యములన్ గని పంక్తి కంఠుఁ డా
భీలభుజాప్రతాపమును బెంపును మీఱఁగఁ బోరె వారితోఁ
రేలుఁ బగళ్లు నాక నలిరేఁగి మొగిన్ బదిరెండుమాసముల్. 375

శా. బద్ధస్పర్ధలతో నివాతకవచుల్ పౌలస్త్యుఁడున్ గాఢస
న్నద్ధత్వంబున నిట్లు పోరఁగ శతానందుండు వేంచేసి యీ
యుద్ధం బేటికి మీర లిందఱు నజయ్యుల్ పంక్తికంఠుం డతి
క్రుద్ధుం డెవ్వనిచే నసాధ్యుఁ డిఁక మీకున్ సంధి సేయన్ దగున్. 376

చ. సమబలుతోడఁ జేయఁ దగు సంధి బలాఢ్యునితోడ సంధియున్
సమరముఁ గాదు హీనునెడ సంధికి నియ్యకొనంగఁ జెల్ల దీ
యమరవిరోధి మీకు సముఁ డౌట సఖిత్వము మే లటంచుఁ గా
ర్య మడఁచి పద్మజుం డరిగె నట్ల యొనర్చిరి వార లయ్యెడన్. 377

ఆ. అనివాతకవచు లధికసఖ్యంబుతోఁ, దను బహూకరింప దశముఖుండు
గొంతకాల మచటఁ గూర్మిమై వసియించి, వలయుమాయ లెఱిఁగి వారివలన.

రావణుండు కాలకేయులతో యుద్ధము సేయఁబోవుట.

క. వారల వీడ్కొని వరుణజ, యారంభముతోన కదలి యప్పథమున దే
వారివరుఁ డశ్మపుర మను, పేరిటి దొకపురము సూచి పృథుశౌర్యమునన్. 379

ఉ. అప్పురివాకిటన్ నిలిచి యార్పు లొనర్పఁగఁ గాలకేయు లా
చప్పుడు లాలకించి రభసంబున వెల్వడి పంక్తికంఠుపైఁ
నప్పుడు దారసిల్లి తమయుగ్గలికల్ గనిపింప మీకుఁ గా
నిప్పతి గత్తి నట్టునె హీహీ యిటు రం డని మంత్రు లాఁగినన్. 380

శా. కల్పాంతాంబుదగర్జితంబు లెసఁగంగాఁ గాలకేయాసురుల్
కల్పాగ్నిప్రథమానతేజములతోఁ గల్పక్షయాక్షయ్యసం
కల్పప్రోద్భవవిద్విషద్భయదవీక్షాకీలికీలచ్ఛటా
కల్పానల్పశరాళివృష్టి గురియన్ గంపించి రాసైనికుల్. 381

మ. తనసేనాథపు లొందుదీనదశయున్ దత్కాలకేయుల్ వహిం
చినబీరంబును జూచి పంక్తిముఖుఁ డాక్షేపించి రోషాగ్ని క
న్గొనలన్ జ్వాలలు మించ నద్దనుజులన్ గ్రూరాస్త్రజాలంబునన్
దునుమన్ సేనలు విచ్చి పోవఁ గని విద్యుజ్జిహ్వుఁ డత్యుగ్రుఁ డై. 382

ఉ. ఏఁ గలుగంగ మీకుఁ దగునే బెగ డొందఁగ నంచు సంగరో
ద్యోగనిరూఢి నందఱును నొక్కటఁ గొల్లలఁ జేసి యొండుది
క్కేఁగఁగ వారిలోఁ గలిసి యేత్తెఱ సూపఁగఁ బంక్తికంఠు బి

ట్టాఁగిరి నీలశైలము ఘనావలి యొక్కటఁ గప్పుచాడ్పునన్. 383

క. ఆనందడిజగడంబున, నానురపతి మఱఁది యనుచు నరయఁక తనపై
డాసిన నీసునఁ గ త్తిన్, వ్రేసె నడుము రెండు గాఁగ విద్యుజ్జిహ్వున్. 384

ఉ. ఉద్ధతి రావణుండు దనయోధులు మెచ్చఁ జతుశ్శతాసురుల్
బద్ధవిరోధులై కదియఁ బట్టినముష్టిఁ గొని బెట్టు ద్రుంచినన్
యుద్ధధరాతలంబు చరణోదరబాహుగళాదియుక్తమై
బుద్ధికిఁ జూడ్కికిన్ వెఱఁగుఁ బూన్పఁ గృతాంతునివంటయి ల్లసన్. 385

క. శరనిధితరఁగలతెఱఁగున, గిజికొని పఱతెంచుకాలకేయుల నెల్లన్
గరచంద్రహాసధారా, స్ఫురణన్ బరిమార్చి యార్చి భుజబల మలరన్. 386

చ. తనవిజయంబుఁ జేర్కొని ముదంబున నెంచుప్రహస్తముఖ్యులన్
గని యిది యేటిమెప్పు గడఁకన్ జలధీశుని గెల్చినన్ గదా
ననుఁ గొనియాడఁ జెల్లు నని నవ్యవిమానవరాధిరూఢుఁడై
చనియె విరోధిపట్టణముచక్కటి కుత్కటగర్వసంపదన్. 387

రావణుఁడు మణిమత్యశ్మపురంబుల గెల్చుట.

మ. చని కైలాసనగాధిరాజతులితస్వచ్ఛప్రభాదీప్రమై
ఘనవప్రంబు వెలుంగఁ జూచి యిదియే కాఁబోలుఁ గాంగాధినా
థునిపోల్లెంచుఁ దదీయగోపురమునందున్ జేరి తద్రక్షకుల్
విన లంకాపురనాయకుం డనియెఁ బ్రాన్మృత్కాలమేఘూర్జటిన్. 388

ఉ. ఏ దశకంఠనామదనుజేంద్రుఁడ సంగరకాంక్ష వచ్చితిన్
మీదొరతోఁ గణింపుఁ డిది మీరలె మమ్మెదిరింప నోపినన్
గా దన నేగుదెం డనుచు గ్రక్కున లోపలి కేగి యందు క్షీ
రోదధిఁ బోలువెల్లమొద వొక్కటి గన్పడఁ జూచి మ్రొక్కుచున్.

సీ. కల్పకసురరత్నకమలాసుధాకరాదికులతోఁ బొడమినదివ్యమూర్తి
వాఁకలి గొన్నదేవాళికిఁ దృప్తిగా నమృతంబు గురియుసౌహార్దమతివి
స్తనవిస్రవత్పయోధారఁ బుట్టినయిల్లు పాలవెల్లిగఁ జేయుభాగ్యవతివి
కోరినవారికిఁ గోర్కులవ్వారిగా దయ నిచ్చునసమానదానవతివి

తే. ఇన్నిట జనించుకీర్తి పైకొన్నలీల
ధవళరుచి మించుమొదవులతల్లి విట్టి
నిన్నుఁ గనుఁగొంటి శుభములు నేను గంటి
ననుచు సురభికి వలగొని యసురవిభుఁడు. 390

ఉ. అచ్చటిద్వారపాలకుల నందఱ మ్రందఁగఁ జేసి వీటిలోఁ
జొచ్చిర నేచ్ఛ రా వరుణసూను లెఱింగి యభంగురక్రుధన్

వచ్చి విరోధిసైనికుల వాలికతూపుల ఖడ్గధారలన్
గ్రచ్చి రథాశ్వదంతిభటవర్గముతో వెసఁ జేర్చి యార్చినన్. 391

శా. ఆధూమ్రాక్షమహోదరప్రముఖదైత్యామాత్యు లత్యుగ్రబా
హాధిన్యస్తకృపాణముద్గరకుఠారాద్యాయుధశ్రేణిఁ బా
థోధీశాత్మజదంతివాహభటులన్ దున్మాడి కాలాభ్రగ
ర్జాధిక్యాధికఘనాట్టహాసముల దిక్చక్రంబు భేదించినన్. 392

రావణుండు వరుణసుతులతో సమరంబు సేసి గెల్చుట.

మ. ఉపలక్షించి పయోధినాథసుతు లోహో నిల్వుఁ డం చాసురా
ధిపసేనానుల నిల్వరించి యసిపంక్తిన్ నొంచి తేరుల్ పయో
దపథం బంటి చరింపఁ జేసి బహుమార్తండప్రభల్ మీఱ దో
రపుఁగోపంబునఁ బంక్తికంఠునిశరీరం బమ్ములన్ ముంచినన్. 393

శా. ఆశౌర్యంబు మహోదరుండు గని యార్పుల్ మించి విస్ఫూర్తి కెం
తే శీఘ్రంబున నుద్గమించి పటుశక్తిన్ స్ఫారసర్పోగ్రబా
హాశుంభత్పరిఘప్రహారపరుషవ్యాపారముల్ సూపె న
ప్పాశిపుత్రద్విపసూతరథ్యరథముల్ భగ్నంబులై కూలఁగన్. 394

చ. అరదములున్ హయంబులు నియంతలుఁ గూలఁగ బీఱువోవ క
వ్వరుణసుతుల్ ప్రభావమున వాయుపథంబున నిల్చి భూనభో
ంతరములు మ్రోయఁ గార్ముకగుణంబులు దీటుచు నమ్మహోదరున్
శరముల నొవ్వఁ జేసి వివశత్వము నొందఁగఁ జేసి రీసునన్. 395

వ. మఱియును. 396

చ. అశనిసమూహముల్ గురియునంబుదసంఘములో మహోష్ణక
ర్కశకరముల్ నిగుడ్చులయకాలవిభాకరమూర్తులో యనన్
నిశితతరప్రకాండము లనేకము లొక్కటఁ బంచి నొంచి ర
ద్దశముఖు నాతఁడున్ బ్రకటితభ్రుకుటీకుటిలేక్షణోగ్రుఁడై. 397

శా. జ్యాఘోషధ్వను లాకసంబుఁ బగిలించన్ బాణహస్తప్రజల్
క్షోభించన్ శరశూలముద్గరగదాకుంతాదిశస్త్రోత్కరం
బాభీలోద్ధతిఁ బైపయిన్ నిగుడఁ జేయన్ మర్మముల్ గాఁడ నెం
తో భీతిల్లి పదాతులై ధరణి కావ్యోమాధ్వగుల్ డిగ్గినన్. 398

మ. అవలోకించి హసించుచున్ దశముఖుం డాహా ననున్ మించి పో
వ వశంబే సుతహీనుఁ జేసెద నిఁకన్ వార్ధీశుఁ గల్పాంతవా
యువు పాఱిన్ బడినట్టులైతిరి గదా యొం జేల ప్రాణంబులా
స విసర్జింపుఁ డటంచు వారలపయిన్ సైన్యంబులన్ బంచినన్. 399

తే. ఆబలంబులు శస్త్రాస్త్రహతుల నొంప
బడలి వరుణునికొడుకులు పుడమిఁ బడిరి
యనుచరుల్ గొనిపోవ గేహములు సేరఁ
జూచి యార్చుచు రావణాసురుఁడు వలికె. 400

క. శరధులు గలిగియుఁ గాండ, స్ఫురణకు దూర మైనవానిపుత్త్రకు లయ్యున్
బరసేనలు వెనుచఱచుచుఁ, బఱతేరఁగఁ బాఱిపోవఁ బాడియె మీకున్. 401

క. బలము చెడి నీళ్లకంటెను, బలుచన మైతి రిఁక మిమ్ము బాధింపఁగ రా
దిలు సేరి తండ్రి నైనన్, గలనికిఁ బనుపుఁ డని చెట్టుగా నతఁ డనఁగన్. 402

క. ఆమాటలఁ బఱచుచు వరు, ణామాత్యుం డగుప్రభాసుఁ డాలించి పటు
స్థేమమున నిలిచి దనుజ, గ్రామణి విన నిట్టు లనియె ఘనవాక్ప్రౌఢిన్. 403

మ. అసురాధీశ్వర యీడ లేఁడు వరుణుం డబ్జాసనున్ గొల్వఁ బో
యె సమానుం డగునేనియున్ దొడరు నీ వీరేడులోకంబులం
దసమానుండవు నీప్రతాపమున కీయంభోధిరాట్పుత్త్రపౌ
త్త్రసుహృత్పుంగవు లోడి రాతఁ డిఁక వేఱా బుద్ధి నూహింపుమా. 404

క. వరుణసహస్రము వచ్చినఁ, దరమే నిను గెల్వ ననిన దశముఖుఁ డుత్సా
హరసోన్నతి నార్చుచు న, ప్పురి వెలువడి చనియెఁ బూర్వములరొద లెసఁగన్.

క. అని కలశజుఁ డెఱిఁగించిన, విని రామస్వామి యవల వింశతిబాహుం
డని గోరి యెచటి కరిగెను, యనఘా నే వినఁగ వలతు నని యడుగుటయున్.

ఆశ్వాసాంతము.

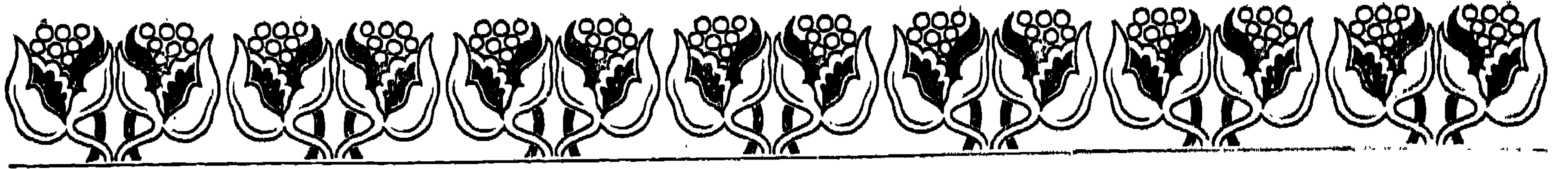
చ. అనఘజనావనైకచతురా చతురాననచంద్రశేఖరా
ద్యనిమిషరాజమానసచరా సచరాచరవిశ్వలోకవ
ర్తనమహనీయరూపమధురా మధురాపురకామినీవిలో
చనకువలాబ్జదాస్యవనజా వనజాతవహాంబుదోపమా. 407

క. భద్రాహృదయేశ్వర బల, భద్రావరజాగ్రగణ్య భక్తశరణ్యా
భద్రార్తిహరణకరణ సు, భద్రాధిపభద్రకరణపారీణమతీ. 408

సుగంధివృత్తము. పన్నగాధిరాజతల్ప పాదసేవనాపరా
పన్నగామరేంద్రచంద్రపారదాభకీర్తిసం
పన్నగాలవాదివంద్యమాన బాణధోరణీ
పన్నగాథదేవశత్రుపార్శ్వహస్తమస్తకా. 409

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణవైభవాధఃకృతరాజరాజ రాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిపసభాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేష మంథానవసుంధరాధరశోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందనవిజ్ఞానవిభవవిజితసనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాన నిర్మాణప్రవీణతానిధానపాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణం బనుమహాకావ్యంబునందుఁ 410
దృతీయాశ్వాసము.

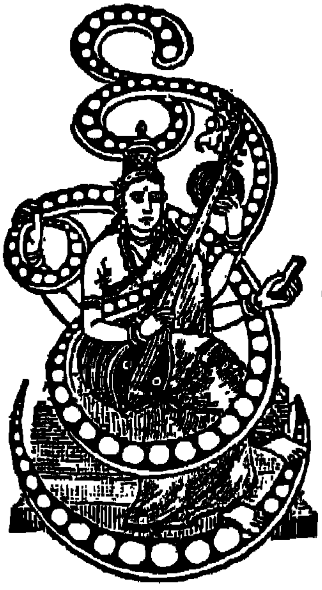

శ్రీరామాయ నమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము.

చతుర్థాశ్వాసము.

రమణీరమణీయ
ద్వారవతీనర్మహర్మ్యవాసివధూహృ
త్సారంగనివహమోహన
నీరదసంకాశ రుక్మిణీతరుణీశా. 1

రావణుండు బలిచక్రవర్తిని జయించు నిచ్ఛచే సుతలంబున కరుగుట.

తే. అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి, చంద్రుఁ డిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి
రఘుకులాధీశ యీరీతి రావణుఁడు జయంబు సేకొని వరుణాలయంబు వెడలి.

క. అతులనుతుల్ సలుపుచు దితిసుతులు గొలువ నవల నరిగి సురుచిరవిభవో
న్నతుల సురధానిఁ బోలిన, సుతలము గని మెచ్చి చొచ్చి సొంపున నచటన్.

సీ. కలకంఠశుకశారికారవంబులచేత వలనొప్పునుద్యానవనులచేతఁ
బద్మకైరవచారుపరిఖాంబువులచేత భాసిల్లుకనకవప్రములచేత
మంజులోజ్జ్వలసాలభంజికావళిచేత రాణించుమణిగోపురములచేత
గారుడోపలబద్ధతోరణంబులచేతఁ గనుపట్టువిపణిమార్గములచేత

తే. నవ్యమౌక్తికమయవితానములచేత, ధవళమగుతుంగసౌధయూథంబుచేత
భవ్యశశికాంతసోపానపంక్తిచేతఁ, బొలుపుమీఱెడునొకదివ్యపురముఁ గాంచె.

తే. కాంచి యచ్చోటిబహుశిల్పకల్పనలకు, నద్భుతం బంది నగరబాహ్యమున నిలిచి
దనుజవిభుఁ డీనివాస మెవ్వనిదో వేగ, మరసి రమ్మని సేనాని నంపుటయును.

చ. అతఁడు మహాప్రసాద మని యత్తొలివాకిలి సొచ్చి యచ్చటన్
వెతకి మఱెవ్వరిన్ గనక వే ఱొకవాకిటి కేగి నిర్జన
స్థితి నదియున్ గనంబడినఁ జెచ్చెర నవ్వలికొన్ని వాకిళుల్
జతనము మీఱ దాఁటి చని సప్తమసంఖ్య వహించువాకిటన్. 6

మ. అరుణున్ బోలినకాంతితో నవపయోదాసీలగాత్రంబుతో
నరవిందంబులఁ గేరునేత్రములతో నాజానులంబోన్నతో
ద్ధురబాహాద్వయితోఁ గటీతటలసద్రుక్మాంబరస్ఫూర్తితో
నరుదై చూడ్కుల కొక్కదివ్యపురుషుం డచ్చోటఁ గాన్పించినన్. 7

ఉ. ఆసురమంత్రి సేరఁ జని యంతటిలో నతఁ డట్టహాసముల్
జేసిన గాసిఁ జెంది వెఱచేఁ బరువెత్తి దశాస్యు డాసినన్
ద్రాసముఁ బొంది వచ్చినవిధం బిది యేమి ప్రహస్త యన్నచో
నాసురవైరిశేఖరున కక్కడిచోద్యము వాఁడు దెల్పినన్. 8

ఉ. ఔర విచిత్ర మైనది మహాపురుషుం డతఁ డెవ్వఁ డొక్కొ క
న్నారఁగ నేను జూచెద నటంచు విమానము డిగ్గి నిల్వ క
వ్వీరుఁడు ద్వారపట్టి మతివేగమునన్ గ్రమియించి సప్తమ
ద్వారము సేరఁగాఁ జని ప్రధానుఁడు దెల్పినయట్ల యచ్చటన్. 9

సీ. కీలికీలారుణాభీలజిహ్వికవాని దంష్ట్రికరాళవక్త్రంబువాని
బభ్రుబర్బరకేశపాశంబు గలవాని సముదీర్ణశంఖకర్ణములవానిఁ
గుప్పగా నిప్పుకల్ గురియుకన్నులవానిఁ జటులబింబారుణోష్ఠంబువాని
సంరక్తకర్కశశ్మశ్రుజాలమువాని మసృణారుణోర్ధ్వరోమములవాని
తే. భూరిరోషాభిసూచకభ్రుకుటివాని
నున్నతోన్నతఘనబాహుయుగళివాని
నుక్కుగద యూనుకొని నిలుచున్నవాని
నొక్కపురుషునిఁ జూచె దైత్యోత్తముండు. [వెఱచి

తే. చూచి యాదివ్యపురుషుండుసూచు వేఁడి, చూపులకు జంకెలకుఁ జెంత సుడియ
వెఱఁగుపడి యట్ల నిలుచున్న వింశతిభుజుఁ, బలికె నమ్మేటి గంభీరభాషణముల.

చ. కదనము సేయ వచ్చి భయకంపితగాత్రుఁడ వై వితాకుఁ జే
సెద విది యేమి రాత్రిచరశేఖర ధీరులు ధీరవృత్తిఁ ద
ప్పుదురె బలీంద్రునిన్ దొడరి పోరఁగ వచ్చితొ నన్ను మార్కొనం
గఁ దలఁచి వచ్చితో సమరకాంక్షిత శూరునిఁ దెల్పు నావుడున్. 12

క. తలఁగిన ధైర్యముఁ గ్రమ్మఱ, నిలుపుకొని దశాననుండు నిర్భయుఁ డగుచున్
బలిఁ దొడరఁగ వచ్చితి నని, పలికిన నప్పురుషవరుఁడు పకపక నగుచున్. 13

సీ. త్రైలోక్యవర్ణితౌదార్యశౌర్యోదితోజ్జ్వలకీర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
ఖలజనాసికనిగ్రహావిగ్రహాత్యుగ్రసమవర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
యువలోకమాత్రనేత్రానందకరనిరంజనమూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
జగదీశ్వరార్పణేచ్ఛాప్రకల్పితయజ్ఞశతపూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
తే. స్వవశచక్రపరిచ్ఛిన్నసకలశత్రు, చక్రవిస్ఫూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
యమ్మహాత్మునిఁ దొడర నీ కలవి యగునె, యైనఁ బో వలతేనిఁ బొమ్మసురనాథ.

+ రావణుండు బలిచక్రవర్తికడకుఁ బోఁగా నతఁడు వానికి విష్ణుప్రభావంబు దెలుపుట. +

క. అని యవరోధము మానినఁ, జని యవరోధమున నసురచంద్రున్ గనియెన్
వినయాదికగుణసాంద్రున్, 'బనితవిభోగామరేంద్రు బలిదైత్యేంద్రున్. 15

చ. కనుఁగొని యట్టహాస మెసఁగన్ జని బాహువు లప్పళించి ని
ల్చిన దశకంఠునిన్ గని బలిత్రిదశారి పులస్త్యవంశవ
ర్ధన యిటు రమ్ము రమ్మని కరమ్మునఁ జెంతకుఁ జేరఁ దీసి చ
య్యనఁ దొడమీఁద నుంచుకొని యాదరపూర్వము గాఁగ ని ట్లనున్. 16

ఉ. సేమమె నీకు బంధులకు శ్రేయమె పుత్త్రులకున్ శుభంబె నీ
వేమిటి కిందు వచ్చి తసురేశ్వర కోరినకార్య మంతయున్
బ్రేముడి నే నొనర్తు వినిపింపుము నాఁగఁ దదంకవర్తియై
యామనుజాశియున్ బలికె నక్కడిమాట మఱుంగువెట్టుచున్. 17

చ. హరి నినుఁ గట్టివేసె నని యందఱుఁ దెల్పఁగ నాలకించి నే
హరి నెదిరించి నొంచి భువనైకవదాన్య హతాన్యసైన్యునిన్
స్థిరమతి బంధముక్తునిఁగఁ జేసెద నంచుఁ దలంచి వచ్చితిన్
హరి యిపు డేడ నుండు నన నల్లన నవ్వి బలీంద్రుఁ డి ట్లనున్. 18

క. కడపటివాకిట నీ వి,ప్పుడు గని మా ట్లాడినట్టిపురుషుఁడె విష్ణుం
డుడుగక యొకచో నుండియు, నడఁగక యెల్లెడలఁ దోఁచు నతఁ డసురేంద్రా.

మ. మును నారాయణుఁ డేడ నుండు నని మాముత్తాత యాత్మీయపు
త్త్రుని వేధింపఁగ నాతఁ డెల్లయెడలందున్ బూర్ణుఁ డై యుండు నం
చన నాతీరున నుండి కోరినతదీయస్థానగస్తంభసీ
మ నృసింహాకృతి నుద్భవించి విమతున్ మర్దింపఁడే రావణా. 20

మ. విను మవ్విష్ణునిచేతఁ గాదె శుకుఁడున్ వృత్త్రుఁడు సంహ్లాదుఁడున్
దనువున్ శుంభనిశుంభశంఖముచుకుందవ్యోమధూమామళా
ర్జునవైరోచనకాలనేమికనకాక్షుల్ గూలుటల్ కాలకే
యనిశాటుల్ మధుకైటభాదికులు ను గ్గాటల్ సురారీశ్వరా.

క. మనవంటిదైత్యు లెందఱు, వనజాక్షునితోడ నిటుల వైరము గావిం
చినవా రవ్విభుచే న్నొ,చ్చినవారును బలియుఁ దొడరి చెడ మన కేలా. 22

తే. న న్నొకనిశౌరి బంధించినాఁ డటంచు, నెంచెదవుగాని తెలియలే వెల్లజనులఁ
జటులసంసారమోహపాశమునఁ గట్టి, ప్రాభవంబున వెలయుటఁ బంక్తివదన.

సీ. చెలఁగి ప్రపంచంబు సృజియించు నొకవేళ నొకవేళ సృజియింప కూరకుండు
విభుఁడు దానై ప్రోచు విశ్వంబు నొకవేళ నొకవేళ సాక్షియై యూరకుండు
నామరూపములతో నటియించు నొకవేళ నొకవేళ నవి మాని యూరకుండు
దుష్టరాక్షసశిక్ష దొరఁకొను నొకవేళ నొకవేళ సమబుద్ధి నూరకుండు

తే. నెటుల తోఁచిన స్వేచ్ఛతో నటుల యుండు
నెఱిఁగి భజియించువారల నెఱిఁగి యుండు
నమ్మహాత్ముఁడు గట్టినయట్టికట్టు

లన్న విడిపింప నీకు నా కలవి యగునె. 24

చ. అని బలి దెల్పఁ బంక్తిముఖుఁ డౌర భయంకరమృత్యుయుక్తుఁ డై
ఘనతరకాలదండమును గైకొని వచ్చుకృతాంతునంతవీ
రుని నొగిలించి వెండిమల రుద్రునితోఁ బెకలించి మించునన్
జెనకఁ గలఁడె విష్ణుఁడు వచింపు మతం డెటువంటివాఁ డనన్. 25

మ. బలిదైత్యేంద్రుఁడు గ్రమ్మఱన్ బలికె నోపౌలస్త్య వేదాంతవే
త్తలకున్ గానఁబడం డనాదిలయుఁ డేతద్విశ్వసృష్టిస్థితి
ప్రళయాపాదకుఁ డవ్విభుం డతఁడె పో బ్రహ్మాదిరూపంబులన్
వెలయున్ దన్మహిమంబు లిట్టి వని వర్ణింపన్ సమర్థుండనే. 26

సీ. యాగంబు యజ్వయు యాగైకఫలమునయ్యాగార్హమంత్రంబులతఁడెచుమ్ము
దానంబు దాతయు దానసాధనము లద్దానార్హకాలం బతండె చుమ్ము
యోగంబు యోగియు యోగోపదేష్ట యోగానందమహిమంబు లతఁడెచుమ్ము
ధ్యానంబు ధ్యాతయుధ్యాననైశ్చల్య మాధ్యానార్హమూర్తియునతఁడె చుమ్ము

తే. తన్ను వినఁ దన్నుఁ బేర్కొన్నఁ దను నెఱిఁగిన
వారియఘములు గడతేర్చి వాంఛితములఁ
గరుణ నొసఁగూర్చు బాధమోక్షముల కతఁడె
కర్త సుమ్మని బలిదైత్యభర్త యనిన. 27

క. నైగోచనుమాటలు సెవిఁ, దూఱక యరుదెంచి మున్ను తోఁచినయలదా
వారికి నచ్చోఁ గానక, యారా హరి యోడిపోయె నని గర్వమునన్. 28

తే. అట్టహాసంబు సేయుచు నచట నిలక, పర్వతగుహాంతరము లెడఁబాసి వచ్చు
కేసరివిధాన నవలివాకిళ్లు గడచి, పుష్పకం బెక్కి దైతేయపుంగవుండు. 29

మ. బలి నిర్జించితి విష్ణుఁడున్ వెఱచె మద్బాహాబలస్ఫూర్తికిన్
బలియున్ గన్గొన మాస్థలంబున నిఁకన్ బద్మాప్తపద్మారులన్
గెలువన్ బోవలె నేగుదెం డనుచు మన్త్రిశ్రేణితోఁ బల్కుచున్
బలుమాఱున్ దను వారు ప్రస్తుతు లొనర్పన్ సంతసం బొందుచున్. 30

వ. చని యుదగ్దిశాభిముఖుం డై యద్దశముఖుండు హిమవద్గంధమాదనకైలాసాది
పర్వతంబు లతిక్రమించి యవ్వల. 31

రావణుఁడు బంగరుకొండ కేగుట.

సీ. నీచోపుగుమి వీచువిధమున నునువెల్లజల్లులమెకములు సఱులఁ దిరుగఁ
శావడలిఁపునట్లు పతులచెమ్మటఁ బయ్యెదల మాన్చుసతులు నెత్తములమెలఁగ
దీపికావళి మించు తెఱఁగున జ్యోతిర్లతావితానము లుపత్యకల వెలుఁగఁ
జూపఁ జెంగట నిల్పుసొబగున హారులును గరులును బాదాంతికముల నొలయ

తే. భవ్యమందాకినీక్షౌమపటము గట్టి, గైరికద్యుతికుంకుమగంధ మలఁది

వేడ్క గంధర్వగానముల్ వించుమించు, కాంచనావనిభృన్మౌళిఁ గాంచె నతఁడు.

తే. కాంచి రజతాద్రిఁ బెఱికినకరణిఁ దన్నుఁ
బెఱుక వల దని గిరి కాన్కఁ బెట్టెనీకుఁ
దటచరత్కుంభికరపతద్రత్నపాళిఁ
గొను మనుచు మంత్రి యన నవ్వికొనుచు నచట. 33

శా. ఆనాఁ డెల్ల వసించి తద్గిరివినోదారామలీలావిలో
కానందామృతవార్ధిమగ్నుఁ డయి దైత్యస్వామి కల్యంబునన్
స్నానాదిక్రియ లాచరించి మణిచంచత్పుష్పకం బెక్కి ఛా
యానీరేజదళేక్షణాధిపజిగీషాయత్తుఁ డై యయ్యెడన్. 34

రావణుఁడు సూర్యునిమీఁదికి యుద్ధమునకై పోవుట.

మ. అమరక్ష్మాధరతుంగశృంగగతదివ్యాధ్వంబునన్ వారివా
హమరుద్ఖ్యాతనివాసముల్ గడచి సాధ్యస్థానగంధర్వలో
కములున్ సిద్ధపదంబు ఋున్నగునెడల్ గన్గొంచుఁ దల్లోకులన్
సమరక్రీడకుఁ బిల్చుచున్ వెఱతు మన్నన్ వారి మన్నించుచున్. 35

మ. దనుజగ్రామణి భీతి లేకిటుల యుద్యద్వేగి యై లక్షయో
జనముల్ వోయి ప్రభాకరార్చకులకున్ ఛాయాధినాథావలో
కనదీక్షాఢ్యుల కర్యమానతులకున్ గాలోచితార్ఘ్యాంబువ
ర్జనసంసక్తులకున్ నివాస మగుభాస్వల్లోకమున్ గన్గొనెన్. 36

వ. కనుంగొని నిరవధికాలోకదురవలోకం బగునాలోకలోచనులోకంబు దఱియన్
జొచ్చి యచ్చట. 37

సీ. అరుణచోదితఫణాధరబంధబంధురచ్ఛందోమయాశ్వహేషలు సెలంగఁ
గనకదండోద్దండకరదండమాఠరప్రముఖసాహాహానినాదము లెసంగ
వాలఖిల్యాదికప్రతిముఖ్యపఠితఋగ్యజుఃసూక్తసారమంత్రార్భటి దగఁ
జామరగ్రాహిణీఛాయాసఖీమణీకరమణీకంకణక్వాణన మడర

తే. నేకచక్రరథారూఢుఁ డై కిరీట
హారకుండలకటకకేయూరముద్రి
కాద్యభూషణఘృణులతో నమరునుగ్ర
భానుఁ గనుఁగొని పౌలస్త్యసూనుఁ డపుడు. 38

శా. ఆరక్తాంబరగంధమాల్యములతో నత్యుష్ణతేజంబుతో
హైరణ్యాంగము చెల్వుతో యుగపదూర్ధ్వాధోఖిలాశాస్ఫుర
ద్ఘోరస్ఫారసహస్రభానువులతోఁ దోతెంచునభ్భానునిన్
ధీరత్వంబున నింత గైకొనక పంక్తిగ్రీవుఁ డుగ్రాకృతిన్. 39

మ. తనసేనాపతి మోముఁ గన్గొని ప్రహస్తా నీవు శీఘ్రంబె యీ

యనఁ జేరఁ జని పంక్తికంఠుఁ డని సేయఁ వచ్చెఁ బోరాడ ర
మ్మనుచుఁ బిల్చెము భీతిఁ జెందిన 'జితోఽహం నూన' మిత్యుక్తియై
నను వాక్రువ్వఁగఁ జేసి ర మ్మనిన నయన్నాకారివాక్పద్ధతిన్. 40

చ. అతఁడును బేర్చి చండకిరణావళివేఁడిమి కోర్చి పద్మినీ
పతినికటంబు సేరు నెడఁ బార్శ్వగు లడ్డము సొచ్చి యేల వ
చ్చితి విట కన్న రావణుఁడు సెప్పినవాక్యము లెల్లఁ జెప్పి మీ
పతి నిఁక మాపతిఁ దొడరఁ బంపుఁడు నా విని వారు సెచ్చెరన్. 41

చ. తపనునిఁ జేరి మ్రొక్కి యవధారు త్రయీమయదివ్యమూర్తి శౌ
ర్యపరుఁడు రావణుండు సమరం బొనరింపఁగ వచ్చినాఁడు తో
రపుభుజశక్తి యొప్పసమరంబె యొనర్చెదవో యిదేల యం
చిపుడు "జితోఽస్మి" యంచు వచియించెదవో యిది యేమి నావుడున్.

ఉ. ఆహరిదశ్వుఁ డిట్లను దశాస్యునితో మన కేటిపోరు మం
దేహనిశాటులఁ దొడరి నిత్యముఁ బోరెడిపోరు సాలదే
యూహ లిఁకేల యిప్పటికి నోడితి మన్నను దప్పు గాదు పొం
డాహవకేళి నోడె రవి యం చనుఁ డాయనతోడ నావుడున్. 43

తే. వారిలో దండుఁ డనువాఁడు వచ్చి పంక్తి
కంఠుఁ గని యయ్య నిను డాసి కయ్య మీయఁ
జాల కోడితి నన్నాఁడు చండభానుఁ
డిచట నందఱ గెల్చితి వేగు మనిన. 44

శా. ఆదైతేయకులేశ్వరుం డపుడు బాహాస్ఫాలనధ్వాన మ
య్యాదిత్యానుచరాళి గుండియలు వ్రయ్యన్ జేయఁ గాలాభ్రమో
నా దిక్కుల్ వగులంగ నార్చుచుఁ బ్రధానశ్రేణి యాత్మప్రతా
పాఢుల్ పేర్కొని మెచ్చఁ బుష్పకవిమానారూఢుఁడై యవ్వలన్. 45

క. తుహినాంశుని గెల్చెద నని, మిహిరోపరిలోకములు క్రమించి రయమునన్
బహుయోజనములపొడ వగు, మిహిమలతుదఁ జేరి విశ్రమించినయంతన్. 46

క. అచటికి వీణాపాణిస, హచరుం డగుపర్వతాఖ్యుఁ డరుదెంచిన రా
త్రిచరేంద్రుఁ డుపచరించి స, ముచితస్థితి మాట లాడుచుండెడి వేళన్. 47

(తపస్సు మొదలగు పుణ్యకర్మములచే భోగంబు లనుభవించువారిని రావణుండు పర్వతువలనఁ దెలిసికొనుట.)

సీ. తిలకంబు దిద్దుముద్దులగుమ్మయద్దంపుటద్దంపుఁ జెక్కుల నీడఁ గనుచు
నలరుదండలఁ జుట్టు చెలి లేనగవుఁ జూచి యీవింతపూదండ యేడ దనుచుఁ
గలపంబు పూయుతొయ్యలి మేనికమ్మవాసనలు పైఁ బొలయ మూర్కొని
యలరుచుఁ

గపురంపువిడె మిచ్చుకలికిముచ్చట విన వేడ్క యై మాటాడ వేఁడుకొనుచు
తే. నింద్రభోగంబు పరిపూర్ణచంద్రకాంతి, వెలయు బంగారుఁ దేరెక్కి వేలసంఖ్య
లచ్చరలుగొల్వఁదనమ్రోల నరుగు నెక్క, దివ్యపురుషునిఁజూచె దైతేయవిభుఁడు.
తే. చూచి తను లెక్కసేయక సొగసు మీఱి
పొలఁతులను గూడి పోవునిప్పురుషుఁ డెవ్వఁ
డమరమునిచంద్ర వివరింపు మనిన దనుజ
పట్టభద్రున కనియె నప్పర్వతుండు. 49
సీ. ఒకనాఁడు జలపాన మొనరించి బహుకాల ముపవసించినమేటితపసి యితఁడు
దళ మొకించుక మెక్కి తలఁకక పెక్కేండ్లు జపము సేసినక్షమాశాలి యితఁడు
దిగువ రాలినపండ్లు దిని యనేకాబ్దముల్ ధ్యానంబు సేసినధన్యుఁ డితఁ
డనిలభక్షణ సేసి యమితవత్సరము లుగ్రసమాధిఁ బూనినఘనుఁ డితండు
తే. దనుజవర యీతఁ డమృతంబు ద్రావి కల్ప
వృక్షములనీడ నీవేల్పువెలఁదిమంది
యధరములు నొక్కికొనుచుఁ జిరాయు వంది
వెలయఁ బోయెడు నితనిపై నలుగ వలదు. 50
మ. అని యమ్మౌని గణింపఁగా వినుచు నున్నంతన్ మణిస్యందనం
బునఁ జండాంశుసమప్రచండరుచి వేల్పుంగొమ్మలున్ గొల్వఁగాఁ
జనువేఱొక్కనిఁ జూచి యెవ్వఁ డితఁ డోసన్మౌని నా సంగరో
ర్విని స్వామిప్రియకాంక్షఁ గూలినమహావీరుండు దైత్యాగ్రణీ 51
వ. అని కొండపేరిపాఱుండు నుడివిన నూఁకొనుచు నయ్యసురమండలాఖండలుండు
వెండియు నిజాగ్రభాగంబున. 52
సీ. ఉభయభాగములయందుండి కొమ్మలు వీచువెలిచామరములు వెన్నెలలుగాయఁ
బద్మరాగవిమానభాసమానద్యుతుల్ కపటసంధ్యారాగకాంతి నింప
వీణెలు వాయించువెలఁదులు గాంధర్వకలనఁ జెట్టుల నెల్లఁ గరఁగఁ జేయ
హైమకుండలకిరీటాదిభూషణరుచుల్ నింగికి బంగారునీరు వోయఁ [రుషుఁ
తే. దనువుదాల్చినమరునిచందము నంద, మొందియుండుపీఠిఁ జనుచున్నయొక్కపు
గాంచిపీఁ డెవ్వఁ డనఁ జాత్రకనకదాత, యితఁడసితపస్విదెలుప దైత్యేశ్వరుండు.
క. ఆఋషిఁ గని యతిశేఖర, వీరలలో నెవ్వ రైన విసువక నాకుం
బోరాడఁగఁ గలవారు గ, లారె తెలుపు మనఁగ నతఁడు లలితోక్తి ననున్. 54
ఉ. ఆయతధర్మకర్మజనితాంచితసౌఖ్యరసానుభూతికై
పోయెడువారు వీ రసురపుంగవ వీరల డాసి కయ్యముల్
సేయఁగ రాదు వీరు నని సేయఁగ రారు కృతార్థు లౌట నీ
కీయెడఁ బోరఁగా వలసెనేని గణించెద నొక్కశూరునిన్.

మ. అతఁ డెవ్వాఁ డని యంటివే విను మయోధ్యాపట్టనాధ్యాసి యై
చతురంభోధిపరీతభూభరణదీక్షాదక్షబాహాబలో
న్నతి మించున్ యువనాశ్వనందనుఁడు మాంధాతృక్షితీశుండు నీ
ప్రతి మహావీరుఁడు నిక్క మిప్పటినరేంద్రశ్రేణిలో రావణా. 56

క. నా విని రావణుఁ డౌనా, నీ వెఱిఁగించినటు లంద తెంచెద రతనిన్
దేవర్షీశ్వర యిపు డ, బ్భూవరుఁ డెం దుండు నిపుడ పోయెద ననినన్. 57

దశగ్రీవుండు మాంధాతతోఁ బోరి సంధి సేయుట.

మ. అజభూమిత్త్రుఁడు వల్కె నీవు నన నేలా రాక్షసాధీశ ది
గ్విజయారంభముఁ బూని నేఁ డిదె యుదగ్దేశంబుమీఁదన్ బహు
ధ్వజినీసంగతి నేగుదెంచు క్షణమాత్రం బోర్చినన్ దద్ధరా
భుజుతో నీకు రణంబు గల్గు నన నుప్పొంగెన్ దశగ్రీవుఁడున్.

ఉ. అంతటఁ గొంతసేపటికి నచ్చటికిన్ విన వచ్చె ధారుణీ
కాంతురథాంతరస్ఫురితకాంచననిర్మితఘంటికాధ్వనుల్
స్వాంతమరుజ్జవప్రథితసైంధవమేదురకింకిణీధ్వనుల్
దంతిఘటాపరిస్ఫుటితధ్వజచిత్రపటీపటుధ్వనుల్. 59

క. ఆరవములు విని దశముఖుఁ, డీరసమున నట్టె లేచి యిదె చనుదెంచెన్
ధీరుం డగుయువనాశ్వకు, కుమారుం డని వడి నెదిర్చె మంత్రులతోడన్. 60

చ. ఎదురుగఁ బోయి పంక్తిముఖుఁ డింపును సొంపును దెంపుఁ బెంపుఁ జ
క్కఁదనము రాజసంబు భుజగర్వముఁ గల్గినయా నృపాలునిన్
గదిసి నరేంద్ర నేను దశకంఠుఁడ సంగరకాంక్ష వచ్చితిన్
బెదరక నన్ను మార్కొనుము భీతుఁడ వైనఁ దొలంగు నావుడున్. 61

సీ. నిగుడకన్నుల క్రేవ నడరు కెంజిగి కర్ణసాంకవమదముతో సంధి సేయఁ
గను బొమల్ ముడి వొందు కంటు ముందుగఁ గరంబున నున్న చాపంబు గొనయ మెనయఁ
బెనుగాడ్పు సోఁకఁ గంపించు కెంజిగురునా బెట్టుహుంక్రియలాని పెదవి యదర
రమణీయరత్నహారచ్ఛలంబున మనఃప్రకటరోషజ్వాల బయలు పడఁగ

తే. చిటుకుచిటుకునదశకంఠుఁ జూచి యూర, యోరిపౌలస్త్య నాతోడ నారణంబు
సేయ వచ్చితి మంచి దేమాయె నెదుటఁ, జక్కఁగా నిల్వ రాయంచు జనవిభుండు.

క. పిడుగులకుఁ దోడు ప్రాయిన, కడిఁదిశరము లసురఱొమ్ము గాడఁగ నేయన్
జడియక యాయుధములకా, పడె నిపు డీచినుకు లనుచుఁ బంక్తిముఖుండున్.

మ. పదికోదండము లొక్కసారి గొని దర్పం బొప్ప మాంధాతపైఁ
బ్రదరాసారము నింపఁ దద్విశిఖవర్షంబున్ నివారించి తన్
గదియన్ వచ్చునిశాటమంత్రిమణులన్ గారించి భూభర్త బె

ట్టిదపుందూపుల నొంప నంతకునిమాడ్కిన్ రావణుం డుగ్రుఁడై. 64

మ. తనబల్గోదుల నెల్ల నొక్కట నయోధ్యానాథు రోధింపఁ బం
చిన వారందఱుఁ జుట్టుముట్టుకొని యాక్షేపించి కోపించి విం
చి నిశాతాస్త్రపరంపరల్ గురిసినన్ సింగంబు మాతంగభం
జనముల్ జేయఁ గడంగినట్టు నృపుఁ డుత్సాహంబు రెట్టింపఁగన్. 65

సీ. శుకునిఁ బాఁడెండుసాయకముల నొప్పించి సారణు నేడింట జడియ నేసి
ధూమ్రాక్షు నెనిమిదితూపుల నొగిలించి మారీచునిఁ బదింట మద మడంచి
జంబుమాలినిమూఁడు శరముల బడలించి యూపాక్షునాల్గింట నుదుటు మాన్చి
త్రిశిరునిఁ బదియేనుతీవ్రాస్త్రముల నొంచి దుర్ముఖు నైదింటఁ దూల నేసి

తే. వెండియుఁ బ్రహస్తముఖుల నుద్దండచండ
కాండముల భండనము సేయ కుండఁ దఱిమి
తరమె నను గెల్వ నీకని దశముఖాసు
రాగ్రగణ్యుని మాంధాత యపుడు పొదివి. 66

ఉ. క్రౌంచవిభేదశాలి యగుస్కందునిచందముఁ జెంది ముందె న
క్తంచరరాజుపేరురము గాడఁగ ముద్గర మెత్తి వ్రేసి నొ
ప్పించిన సొమ్మసిల్లి ధృతిపెంపునఁ దెప్పిటి వాఁడు రాజ ని
స్నంచెద నేఁడు దండికడ కం చతిరోషకషాయితాక్షుఁడై. 67

ఉ. అక్కనకాద్రి బిట్టదర నంటి యదల్చి యెదిర్చి యవ్విభుం
డెక్కిన తేరు సెక్కలుగ నేసి హయంబులఁ ద్రుంచి సారథిన్
దక్కక నొంచి కేతనము ధారుణిఁ గూల్చిన నాగ్రహించి వే
ఱొక్కరథంబుపై రవికులోత్తముఁ డెక్కి లయాంతకాకృతిన్. 68

చ. పటుతరఘంటికాక్వణనబంధుర మామహనీయశక్తి యొ
క్కటి గొని పంక్తికంఠ తుదిఁ గంటివి పొమ్మని యేసి యార్చినన్
దటుకునఁ గేలిశూలమున దాని నడంచి దశాననుండు భూ
కుటు లెసఁగన్ నృపాలుపయిఁ గుంతము లిర్వది పూన్చి వైచినన్. 69

మ. అవి ఖండించి యఖండకాండములు చండాంశుప్రభోచ్చండముల్
యువనాశ్వప్రియసూనుఁ డేయ దనుజవ్యూహంబు భేదిల్లె నం
త వివస్వత్సుతదత్తదివ్యశర మాదైత్యేశ్వరుం డేసినన్
వివశుం డయ్యె నరేశ్వరుండు దివిజుల్ విభ్రాంతిఁ జింతింపఁగన్. 70

వ. తదనంతరంబున. 71

చ. నిమిషములోపలన్ దెలిసి నీరజబంధుకులాగ్రగణ్యుఁ డ
య్యమరవిరోధిమీఁద జలదాశుగ మేసిన వాఁడు మారుతా
స్త్రమున నడంచె భూపతి కృశానుశరం బరిఁ బోసి వైచినన్

ఏమతుఁడు రౌద్రబాణమున నిల్పెఁ దదీయశిఖాపరంపరల్. 72

శా. మాంధాతృక్షితినాథుఁడుం గెరలి భీమస్ఫూర్తి బ్రహ్మాస్త్రముం
సంధించెం దనవింట రాక్షసభటుల్ సంత్రాసముం జెంద గ
ర్వాంధుం డద్దివిజారి పాశుపత మేయం బూనె నయ్యుద్ధతిం
గంధిశ్రేణి గలంగఁ గ్రుంగె ధర యాకంపించె స్వర్ణాద్రియున్. 73

శా. ఆయుత్పాత మెఱింగి యాడకుఁ బులస్త్యబ్రహ్మ వేంచేసి యే
లా యీయుద్ధము దీన లోకముల కెల్లం భీతి వాటిల్లె మీ
రాయుష్మంతుల రై చెలంగఁ గల రుగ్రాస్త్రోపసంహారముల్
సేయుం డన్నఁ దదాజ్ఞఁ జేసి రటులే చిత్తంబు లుప్పొంగఁగన్. 74

+|| దశవదనుండు చంద్రునిమీఁదికి దం డెత్తి పోవుట. ||+

క. మునిపతి లోకహితంబుగ, మునుకొని తమ కిటుల సఖ్యముం జేసి చనం
జననాయకుఁడు యథేచ్ఛం, జనియె దశాస్యుఁడును జనియెం జంద్రునిమీఁదన్.

వ. ఈచందంబున దశకంధరుండు మాంధాతృవసుంధరావరునితో సంధి గావించి సౌగంధికబంధుని మదనిర్గంధనోత్సాహంబు వహియించి మహనీయపుష్పకారూఢుం డయి యమ్మహాగిరివరోపరిభాగంబున కుద్గమించి యవల విడంబితాడంబరంబునం బోయి పోయి పదివేలయోజనంబులపొడవునం బ్రథమభూమిక యనం దగి యగణితాధరచరణారుణప్రభాపహసితాభినవహంసమండలం బగుహంసమండలంబులోఁ జని మరుత్పథంబు గడచి యవతల నంతదూరంబు నడిచిపుష్కలజలావిష్కృతపుష్కలావర్తకాదిబహువిధజలధరప్రకాండంబులకు నుండ నిర వగురెండవమండలంబు నతిక్రమించి యవక్రవిక్రమాసాధ్యులగుసిద్ధచారణసాధ్యులకు వీడుప ట్టగుమూఁడవచోటు దాఁటి యమ్మీఁదట నవనాయకధీరఘోరదగ్రవినాయకభూతప్రేతపిశాచనిశాచరగోచరం బగునాలవకక్ష్యాంతరంబు దరలి తరలీకృతవిస్తృతపాథోనికరశీకరంబుల నధోగతవలాహకగర్భంబులు నించుచు నుదంచితామరతరంగిణీతుంగతరంగరంగత్కమలకుముదాపహృతులం బొలుపు మీఱుకుముదాదివేదండకాండంబులవిలాసంబులకు నదేశం బగుపంచమప్రదేశంబు వాసి వాసవాసిధారానివారణోదారదారుణకఠోరగరుజ్జాతసంచలనసముజ్జాతవాతావధూతసకలగ్రహమండలం బగునండజమండలాఖండలునకు బిడా రగునాఱవతావున వెడలి కడలిం బోలి నగంభీరత్వంబు ధరించి నిత్యసత్యసంపదలం బెంపు గని నిర్ఘోషలీలఁ గ్రాలు జమదగ్నిప్రముఖమునిరత్నంబులకు నిదానం బగుసప్తమస్థానంబునం బయలుదేఱి యువాదితమందారకోరకామంద మందాకినీసరిజ్జలబిందుబృందంబునఁ జెలు వంది చలువల కెల్ల నెల్ల యగు నెనిమిదవ నెల వొరసికొని తదూర్ధ్వమార్గంబున బడలువడక దశసహస్రయోజనంబు లరిగి యవ్వల నయుతయోజ

నాయతం బగుసుధాకరలోకంబు విలోకించి తన్మధ్యభాగంబున. 76

సీ. తనమనోహరమూర్తి ధరణిఁ జక్కనివారి కుపమేయపాత్రమై యొప్పు మిగులఁ
దనయంచితకళాభ్యుదయ మాశ్రయించినవిబుధుల కుత్కంఠ వెలయఁ జేయఁ
దనవిలాసములు చెంతల నున్నరోహిణీప్రముఖకాంతల వింతబాళి ముంపఁ
దనచంద్రికామహత్త్వంబు బ్రహ్మాండకరండంబునకుఁ గప్పురంబు గాఁగఁ

తే. దనరుహిమధాము సౌజన్యధాముసోముఁ, జేరఁ బోయినయంతట శిశిరకిరణ
పాళి పైపైనమెలసినఁ బంక్తిముఖుని, మంతురులమేను లెల్లఁ గంపంబు నొందె.

క. చలిఁ జనఁ గాక వడంకుచు, నలజడిఁ బడి మంత్రు లెల్ల నయ్యా యిచటన్
నిల లేము దొలఁగి చనుటకు, సెల వీ వలె ననుడు దనుజశేఖరుఁ డలుకన్.

శా. ఆహా తావకదేహముల్ వడఁకఁ జేయన్ జొచ్చె నీమూర్ఖుఁ డీ
నీహారాంశుఁడు దాళుఁ డించు కని యాగ్నేయాస్త్రిరౌద్రాస్త్రిసం
దోహంబుల్ శశిమీఁద నించుటకు నుద్యోగించినన్ బాత్త్రిభూ
బాహాశౌర్య మెఱింగి వచ్చె నటకున్ బద్మాసనుం డయ్యెడన్. 79

చతురాననుండు చంద్రునిపై దండెత్తినరావణుని వారించుట.

తే. వచ్చి యిది యేమి వత్స భవత్సమగ్ర, బాహువిక్రమ మీసితభానుమీఁదఁ
జెల్లునే చూప నీతఁడు చల్లనిదొర, వీవ వల దగ్నిబాణముల్ విఃసువు మలుక.

మ. అని వారించి విధాత వెండియును వత్సా నీమహాసాహసం
బున కే మెచ్చితి మంత్ర మొక్కటి దయాపూర్వంబుగా నిచ్చెదన్
గొను మమ్మంత్రజపంబు సాంగ మయినన్ ఘోరాహవక్రీడ ని
న్నెనయున్ గెల్పది విఘ్న మైన నశుభం బేతెంచు శీఘ్రంబునన్. 81

మ. అది మృత్యుంజయ మాపదల్ ప్రెడమి త్రోయన్ రానివేళన్ జపిం
చఁ దగున్ నీ కని శక్తికీలకఋషిచ్ఛందోధిదైవంబులున్
దుది హోమంబును దర్పణంబువిధియున్ దోడ్తో నెఱింగించి పూ
ర్ణదయన్ మంత్ర మొసంగి వెండియును గీర్వామాధవుం డిట్లనున్. 82

తే. అసురవల్లభ ప్రాణాత్యయంబునందు
నీశివాష్టోత్తరశతాఖ్య మేకతమున
నేజనుఁ డవిఘ్నముగ జపియించు వాని
కొదవు విజయంబు హాని యకాఁ గొదవ యైన. 83

సీ. దేవదేవుఁడు మహాదేవుఁ డీశుఁడు భూతభావనుఁ డభవుఁడు భవుఁడు శివుఁడు
భుజగభూషణుఁడు శంభుఁడు నీలలోహితుఁ డశురుఁ డజుఁడు వైయాఘ్రిచర్మ
ధరుఁడు జగత్కర్త హరుఁడు లలాటాక్షుఁ డంతకాంతకుఁడు యుగాంతకరుఁడు
పశుపతి శూలి కపాలి కాలగ్రీవుఁ డుగ్రుండు భీముఁ డాద్యుఁడు గిరీశుఁ

తే. డతులుఁ డవ్యయుఁ డకలంకుఁ డష్టమూర్తి

యచ్యుతుఁ డనాదిలయుఁడు బ్రహ్మణ్యుఁ డచలుఁ
డస్థిరహరుఁడు హరిసఖుఁ డభ్రకేశుఁ
డాశ్రితులఁ బ్రోచు నని చెప్పి యజుఁడు సనిన. 84

మ. శశి నిర్జించితి నంచు నన్నెలవునన్ జాటింపఁ గాఁ బుచ్చి నల్
దిశలున్ ఘూర్ణిలఁ జేయుతూర్యములతో దేవాచలాధిత్యకా
విశదేందూపలభూమికిన్ దిగి కడున్ విభ్రాంతితో నచ్చటన్
దశకంఠుండు వసించె నంబరసరిద్వాతంబు పైఁ బాఱఁగన్. 85

వ. ఇవ్విధంబున నాఁటిరేయి యెల్ల నచ్చోట విశ్రమించి మఱునాఁ డరుణోద
యంబునఁ గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి. 86

క. అలరుచు లంకకు నీఁకఁ బో, వలయు నని యమాత్యభృత్యవర్గము వినఁగాఁ
బలికి నలుగడల విడిసిన, బలములఁ దివియించి దైత్యపతి పయనం బై. 87

చ. మణిమయదివ్యపుష్పకవిమానరుచుల్ దివి నిండ సైనికా
గ్రణు లిరువంకలన్ భటపరంపరతో నడువన్ శుకుండు సా
రణుఁడు ననేకభంగులను బ్రస్తుతి సేయఁగఁ బోవుచుండి రా
వణుఁ డొకఁడున్ విహార మొదవన్ దనవారలఁ జూచి యి ట్లనున్. 88

మ. ఎలప్రాయంబును జెల్వమున్ జతురతల్ హేలావిశేషంబులున్
గలకన్యామణు లెవ్వరొక్కొ బలిమిన్ గాంతానుకూలంబుగాఁ
బలుసూఁడిన్ జెఱఁ దెత్తు నా విని మహాపార్శ్వప్రహస్తాదిము
ఖ్యులు మోముల్ వికసిల్ల నిట్లనిరి రక్షోనాథుఁ డిం పొందఁగన్. 89

సీ. ముదిమి యెన్నఁడు లేని కొదమప్రాయపుఁ జెల్వు నేర్పులు వేల్పుఁగన్నియల కమరు
సోలపుల బెళుకుఁ జూపుల తళుక్కుఁ జెక్కుటొయ్యారముల్ మనుజకన్యకల కమరు
నిడువాలుజడలు పెందొడ లంచనడలు నెన్నడుములు నాగకన్యకల కమరుఁ
బాటల మేలిమి మాటలతియ్యఁదనంబు గంధర్వకన్యకల కమరు [గల

తే. మఱియుఁ దక్కినజాతులమందయాన, లొఱపులు వహించియుందురొక్కొక్కవ
సిరిఁగో మెచ్చు వచ్చినవారిఁ బట్టి, తే వలయు నన్న నిందఱఁ దెత్తు ననుచు.

మహాస్రగ్ధర. కరుణాలేశంబు ధర్మక్రమము కలుషశంకాకలంకంబు లాత్మన్
జూర నికమ్మూర్ఖు దేవాసురనరవరచతుశ్శ్రీవసాధ్యవిద్యా
ధరసిద్ధాదిశ్వరక్షోదనుజగరుడగంధర్వయక్షాదికాంతల
పురకాంతాశ్రేణి బల్మిన్ బాదివి బెదరి వాపోవఁ గాఁ బట్టి తెచ్చెన్. 91

స్రగ్ధర. చొచ్చున్ గేహాంతరంబుల్ సుడిసినమగలన్ జుట్టలన్ బిట్టు పొట్టల్
వ్రచ్చున్ శాతాసిధారన్ వనితలతల లవ్యగ్రుఁడై పట్టి యీడ్చున్
దెచ్చున్ యానంబుఁ జేరన్ దెస చెడి తను నిందించినన్ బీరముల్ వా
క్రుచ్చున్ సైరించి నన్నున్ గొలువుఁ డెటకుఁ బోఁగూడదు మీ కంచునవ్వున్.

సీ. సీమంతమౌక్తికశ్రేణి జల్లన రాల దట్టించి ముందలల్ వట్టి యీడ్చి
వలుఁదచన్నులహారవల్లికల్ దెగిపోవఁ బయ్యెదల్ బలిమిమైఁ బట్టి తివిచి
కమ్మక్రొవ్విరిసరుల్ గాసి యై యసియాడ బలుకీలుఁగొప్పులఁ బట్టి యీడ్చి
కడియముల్ గాజు లుంగరములు బిట్టూడఁ బల్లవహస్తముల్ వట్టి తిగిచి
తే. మూలమూలలనొదిఁగిన మ్రొక్కి వేఁడు,కొనిన మాయన్న కావవే యనినవృద్ధ
జనులమాటఁల కేగిన సకియ లెంత, పొరలి యేడ్చినఁ బోనీక చెఱలు వట్టె.

వ. మఱియు నగ్గుణహీనుండు గుఱి మేర యెఱుంగక తల్లిదండ్రులమఱుంగున నున్న మెఱుంగుఁబోఁడుల నత్తమామలక్రింద నున్నయుత్తమాంగనల మగలతోఁ గలిసి కాఁపురంబులు సేయుమహాపురంధ్రులఁ బురోపవనంబులఁ దోడిచేడియలతోడఁ గూడి క్రీడించుకాంచనాంగుల జలకేళిఁ దేలుబాలికల ద్యూతాదివినోదక్రియలఁ జిక్కినచక్కెరబొమ్మలఁ బెక్కువగల నలంకరించుకొనుచంచలాక్షుల విమానంబు లెక్కి హరిపదమధ్యంబున విహరించుహరిమధ్యల గిరికందరంబులయందు వేడుకలఁ జెందుకుందరదనల సౌధమందిరాళిందంబులఁ దిరుగుమందగమనలఁ బరాంగన లనక బాలిక లనక నానాజాతులమానవతులఁ బలాత్కారంబునఁ బట్టి తెచ్చి పుష్పకంబుపై నుంచునప్పుడు హాహాకారంబుతో విలపించువారును బలికినది వలుకుచుఁ దపించువారును నేమి సేయుద మని పలవించువారును నింత దురవస్థ వచ్చునే యని తల్లడించువారును నుఱుమనిపిడుగువలె నిచ్చెఁడు గెక్కడనుండి వచ్చె ననువారును నిట్టికష్టునకు సృష్టికర్త యెట్టివరంబు లిచ్చె ననువారును నింక నెక్కడ ధర్మంబు లోకంబు లన్నియు నధర్మోపహతంబు లయి చెడుకాలం బరుదెంచె ననువారు నయ్యో యింత యరాజకం బై దిక్కు లేక పోవునే యనువారును నోహో యింద్రచంద్రాదిదేవతలారా మీరైన మాయాపద నివారింపరే యనువారును నీక్రూరునిచేతులు వెండికొండక్రిందఁ జిక్కిననాఁడట్టె యడంగఁ ద్రొక్కి నుగ్గునూచంబు సేయక మరల వరంబు లిచ్చి హరుండు దమగోడుఁ బోసికొనె ననువారును హరుఁ డేమి సేయుఁ దొలిపుట్టువుల నేమిపాపంబు సేసితిమో యది యనుభవింపక పోవునే యనువారును జననీజనకగురుబాంధవప్రాణేశ్వరసఖీప్రముఖసుహృజ్జనంబులఁ దలంచుకొని కన్నీరు నించువారును నిట్టూర్పులు నిగిడించువారును రావణా యింతదురాగతంబు గోఱ గాదు మదిమది నుండి యిట్టిపాపంబుల కేల యొడిగట్టెద వనువారును దమవారి నందఱఁ బట్టి పట్టిసంబునఁ దెగఁగొట్టినట్టు మమ్ముఁ దెగఁగొట్టి పుణ్యంబు గట్టుకొమ్మనువారును నాఁడువారియుసురు గొంచెంబు గాదు సన్నును నీవారిని నీఱుగావించుఁ జుమీ యనువారును నిన్నివగలఁ బాగులు మగువలఁ బట్టి తెచ్చి వీరివలన నేమిసుఖం బనుభవించె దనువారును

బహుసంసారచ్ఛేదనంబులు సేసి యీసడియును దోసం బెన్నినాళ్లకు వీఁడు కొనం గలవాఁడ వని వేమఱు వినన్ దిట్టువారును నై వానిచుట్టును నెరసిన యపయశంబు గనిపింపఁ జేయుకైవడి వీడినకేశపాశంబులతో వానికీర్తిప్రతాపంబులు విరూపంబు లయి పొడవడంగువడువునన్ దెగిపడు మౌక్తికహారమణిహారంబులతో వానిపాలిటిరాక్షససామ్రాజ్యలక్ష్మీసౌమనస్యంబు వాడినతెఱం గెఱింగించుభంగిన్ దుదిముట్ట వాడినప్రసవదామంబులతో వానిముంచుకలుషజలరాశి యిట్టి దని తెల్పునట్టుల యిట్టలంబుగఁ బుట్టి ప్రవహించు నేత్రకజ్జలప్రవాహంబులతో వాఁడెక్కినవిమానంబుతో వానిభస్మంబు సేయన్ జాలురోషజ్వాలికాభీలకటాక్షజాలంబులతోఁ గడగడ వడంకుకొనులతో జనువుఁజెమ్మటలు దోలంకుమేనులతో నిట్టూర్పుసెగలన్ బొగులువాతెరలతో నశ్రుజలధారలన్ దేలుకన్నుఁదామరలతో ముంగురులమొగిలుతెగల మఱుఁగుపడి మెఱుంగు దొఱంగుమోముఁజందురులతో డెందంబుల సందడించుచింతాపరంపరలతోఁ బొరలుచున్ దెరలుచు నలఁత నొందుచు వ్రీలుచు సోలుచు మూర్ఛిల్లుచుఁ గార్చిచ్చు సుట్టుముట్టిన నొల్లంబోవులేళ్లవలె నవ్వల్లనవాణులు వెల్లవెల్లనై ధైర్యంబు పెల్లున నుల్లంబు లొక్కింత సేసికొని తమయంతవట్టుం గూడుకొని యేకవాక్యంబుగా రావణు నుద్దేశించి యిట్లని శపియించిరి. 94

దేవాదిస్త్రీలు రావణుని శపించుట.

ఉ. ఏము పతివ్రతాత్వము వహించినవారలమేని నిన్ననా
ళ్లేమికొఱంత లేక చరియించితిమేని మదీయమానముల్
కామవశాత్ముఁడై చెఱుపఁగాఁ బనిఁ బూనినయీదశాస్యుఁడున్
గామినివంక నే యడఁగుఁ గాక సుతానుజబంధుకోటితోన్. 95

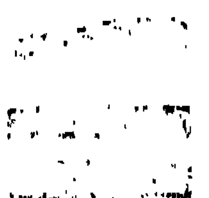
వ. అని శపించి యంత నిలువక. 96

సీ. మనవారి వీఁడు ద్రుంచినచందమున వీనివారి వైరులు వట్టి చీఱ వలదె
యనదల మై చిక్కి మనము గుందెడులీల వీనియాండ్రును బలవింప వలదె
మనవంటిసతుల బల్మిని బట్టి యీడ్చ్చి సీతులువహాస్తము లెల్లఁ దునియ వలదె
వనితలు సుట్టు నేడ్వఁగ నవ్వుచున్నాఁడు వీనితలల్ గొట్టివేయ వలదె [య
తే. యనుచుఁ బ్రాణేచ్ఛ లుడిగియయ్యలరుఁబోఁడ్లు, తన్నుఁదిట్టుచు బిట్టు రోదనము సే
నాలకించుచు నిస్తేజుఁడయ్యు నెగ్గు, సిగ్గు లెంచక తనప్రోలు సేరె నతఁడు. 97

వ. ఇవ్విధంబున. 98

తనభర్తం జంపినరావణుని శూర్పణఖ దూఱుట.

చ. విమతజయంబు గాంచి చని వీడు సొరంగనె పుష్పకస్థిత
ప్రమదలయార్తనాదములు వాటిలె వారికిఁ దోడు వంత డ

య్యుమనముతోడ శూర్పణఖయుఁ విలపించుచు వచ్చి యన్న పా
దములఁ బడెఁ దృగశ్రుజలధారలు గాల్వలు గట్టి పాఱఁగన్. 99

ఆ. పడినయనుజ నెత్తి బాష్పాంబుధారలఁ, దుడిచి యాదరణము దోఁప మాట
లాడఁ దొడఁగునద్దశాస్యుకర్కశచిత్త, మెఱిఁగి చెలియ లిట్టి యిట్టు లనియె.

ఉ. వీరులు లేరె యెందుఁ బ్రతివీరులపైఁ జనరో జయింపరో
యీరస మెత్తి నీవలె నికృష్టతఁ జెంది మఱంది నొంచిరో
శూరత నీకుఁ జూపఁ దగుచోటులు లేవె మహోగ్రపాపముల్
దూఱును సైఁచి నాబ్రదుకు ద్రుంగఁగఁ జేసితి వేమి సేయుదున్. 101

చ. పరు లొనరించుపాపములఁ బాపి హితాశ్రితబంధుకోటిఁ ద
త్పరమతిఁ బ్రోవ నోపు దని బాంధవు లందఱు నమ్మి యున్నచోఁ
గరుణ దొఱంగి నీతియును గాంచక వారల నీవ త్రుంప నె
వ్వరు నిను నాను గా దనెడువారు నిశాచరచంద్ర యీయెడన్. 102

క. బలియు రగుదారలు తమగా, దిలిచెల్లెండ్రకు ధనంబుఁ బెత్తురు నా కి
ట్టుల మఱఁది బొరిగొని నీ, వలె వైధవ్యంబుఁ దెచ్చు వారలు గలరే. 103

క. అని దూఱెడిచెలియలిఁగనుఁ, గొనియతఁడనుఁదుములమునను గుఱుతెఱుఁగక డా
సిన నీపెనిమిటిఁ దునిమితి, వెనుక నెఱిఁగి పొక్కి పడితి వెలఁదిరొ యచటన్.

క. చేదప్పినకార్యములకు, వేదనఁ బొందుదురె జాలి విడువు మిఁక మనః
ఖేదము విధిఁ దప్పింపం, గాఁ దరమే నీకు నాకుఁ గామిని చెపుమా. 105

రావణుండు వగచుశూర్పణఖను ఖరాదులతో జనస్థానమున కంపుట.

ఉ. ఏమికొఱంత నీకు జలజేక్షణ కోరినయెల్ల వస్తువుల్
ప్రేముడి నే నొసంగెదఁ దపింపకు నాయనుజాత నైనని
న్నీమహిఁ దేఱి చూడఁ గలరే సురమానవదైత్యదానవ
గ్రామణు లిచ్చ వచ్చినప్రకారమునఁ జరియింపు మెయ్యెడన్. 106

చ. మనపినతల్లిపట్టి ఖరమానవభోజివరుండు దండకా
వనమున దూషణాద్యనుజవర్గముతో వసియింపఁ బోయెడిఁ
జను మతఁ డాదరించు నిను సర్వధనంబును నేను బంచెదఁ
వనజదళాక్షి నాకడకు వచ్చుచుఁ బోవుచు నుండు మెప్పుడున్. 107

క. నేనొకటియు నతఁ డొకటియు, నే నీకు మృగాక్షి యని యనేకగతుల స
మ్మానించి ఖరుని రక్షః, స్సేనాన్వితుఁ బిలిచి దనుజశేఖరుఁ డనియెన్. 108

చ. కవి వచియించె రాక్షసనికాయ్యము గాఁగల దంచు దండకా
టవి యటు గాన నిల్వు మచటఁ బదునాలుగువేలరక్కసుల్
భవదనుజన్ములుఁ గొలువఁ బాళెముపట్టొకచో రచింప నీ
యవరజ దీని శూర్పణఖ నారసికొంచు సమాదరంబునన్. 109

చ. త్రిశిరుఁడు మంత్రి దూషణుఁడు ధీరుఁడు సీదళవాయి యంచు న
ద్దశముఖుఁ డాతనిన్ బనుప వారును నేగి బలంబుతో జతు
ర్దశభువనంబులున్ దలఁక దారుణవృత్తి ఖరుండు దండకా
ప్రశములపాలిమృత్యు వయి రాజ్యము సేయుచు నుండె నయ్యెడన్. 110

ఉ. ఆదశకంఠుఁ డంత దనయంతిపురం బొకయింత సొచ్చెనో
లేదొ నిజాగ్రపుత్త్రుఁ డట లేమి నికుంభిల నధ్వరక్రియో
త్పాదనకాంక్షఁ నున్కి విని తానును నేఁగె దదాననేక్షణా
హ్లాదపరీతబుద్ధి యయి యచ్చటి కందఱు వెంబడింపఁగన్. 111

ఇంద్రజిత్తు మాహేశ్వరక్రతు వొనర్చుట.

మ. దశకంఠుం డిటు లన్నికుంభిల కుదాత్తప్రీతితో నేగి యం
దు శుచిప్రోద్ధతహోమధూమకలితా స్తోకార్చిరుద్దీప్తయూ
పశతాకీర్ణమఖార్హమండపగతున్ బ్రత్యగ్రయజ్ఞోపవీ
తశిఖాకృష్ణమృగాజినాన్వితు సుతున్ దర్శించి ప్రేమంబునన్. 112

మ. అనలోకంబున కుత్సవం బడర డాయన్ బోవునాలోన భా
గ్గనక్షిప్తాహుతివర్ధమానదమునన్ క్రాంతిన్ బ్రకాశించునా
హవదీక్షానిధి మేఘనాదుఁ డనుమోదాయత్తునిన్ దండ్రిఁ జూ
చి విసర్జిన్ బ్రణతోత్తమాంగుఁ డయి మోడ్చెన్ రెండుహస్తంబులున్. 113

వ. అప్పుడు. 114

చ. ఇరువదిచేతులన్ గొడుకు నెంతయుఁ గూర్మిని గాఁగిలించి వే
మఱు నసునెత్తి మూర్కొనుచు మై పులకింప ముదశ్రువర్షముల్
గుఱియుచు మోము సారెఁ గనుఁగొంచు సెగన్ దను వెల్ల గాసి గాఁ
జరముగ నీడ నేమిపని సేసెదు వత్స గణింపు నావుడున్. 115

మ. దితిజాచార్యుఁడు వల్కె నాతనికిఁ బంక్తిగ్రీవ నీపట్టి దీ
క్షితుఁడై మౌనముఁ దాల్చినాఁడు మును పగ్నిష్టోమముఖ్యంబు లౌ
క్రతువుల్ పెక్కొనరించె నీశ్వరుని నారాధించి మాహేశ్వర
క్రతువున్ జేసిన శంభుఁ డీతనికి సాక్షాత్కార మయ్యెన్ దుదిన్. 116

మ. తన కీరీతిఁ బ్రసన్నుఁడై సశివుచే దంభూతవామాంగుచేఁ
గసియెన్ గామగ మౌనదృశ్యరథ మక్షయ్యాస్త్రతూణీరముల్
ధనువున్ దామసిపేటిమాయయుఁ దదస్త్రంబున్ రణాజయ్యవ
ర్తనమున్ నీసుతుఁ డీముఖంబున నిన్ దర్శించి మాటాడెడిన్. 117

ఉ. ఈతరుణాగ్నిహోత్రి కృతకృత్యతఁ జెంది సమస్తశత్రుసం
ఘాతము నుగ్గు సేయు దశకంఠ యదృశ్యరథాధిరూఢుఁడై
శాతశిలీముఖంబు లురు చాపముఁ జేకొని మింట నిల్చినన్

సీతనయాగ్రణిన్ బాదువ నేరఁడు శూలియు నంచుఁ దెల్పినన్. 118
చ. అరుసముఁ జెందియున్ హృదయ మచ్చటివారి కెఱుంగ నీక యా
సురవిభుఁ డాభృగూద్వహునిఁ జూచి యి దెల్లను మంచి దైన న
ధ్వరములు సేసి శత్రు లగువాసవముఖ్యుల గెల్చె నాసుతుం
డరిభజనంబు సల్పఁ దగునయ్య సురారుల కంచుఁ బల్కుచున్. 119

విభీషణుండు రావణునకుఁ బరాంగనాపహరణము గూడదని నీతి సెప్పుట.

ఉ. అచ్చటఁ బాసి సానుచరుఁ డై దశకంఠుఁడు మున్ను తాఁ జెఱల్
దెచ్చినకామినీమణుల దివ్యవిమానము డించునంతలో
వచ్చి విభీషణుండు దగవా పరకాంతల బల్మిఁ బట్టఁగా
హెచ్చెనె దీన శౌర్య మిది యేల యొనర్చితి రాక్షసేశ్వరా. 120
ఉ. అంగన లిందు నీకుఁ గొదవా త్రిదివాంగన లేమిభాతి పు
ణ్యాంగనలన్ బతివ్రతల నార్యులభార్యలఁ దెచ్చి గాసి సే
యంగ నఘంబు వాటిలు మహాపయశంబును నగ్గలించు దా
నం గడతేఱు నాయువు ఘనద్యుతియున్ సిరియున్ బ్రతాపమున్. 121
ఉ. అంటిన మంటచుండుట మహానలకీలలు సేరఁ బోయినన్
గంటు వహించి యూరువు సెగల్ నిగిడించుటఁ గాలభోగినుల్
జంట వహింప నాయువు వెసన్ గొనుటన్ గనిపించుమృత్యువుల్
గంటికి లెస్స యున్నఁ బరకాంతలు మే లని కోర వచ్చునే. 122
ఉ. ఏనరుఁ డెప్పు డేమి ఘటియించును దత్ఫల మప్పుడే కదా
వానికిఁ బ్రాప్త మౌ ననెడివార్త యథార్థతఁ జెందె నియ్యెడన్
దాని వచింతు దృష్టముగ దానవనాయక విన్ము సీమలోఁ
జానల నెల్లఁ బట్టి రభసంబున నీ విటఁ దెచ్చునంతలోన్. 123
ఉ. మానక మాల్యవంతుసకుమారికకూరిమిపట్టి యైనకుం
భీనస బల్మిఁ గైకొని యభీతిమెయిన్ మధుఁ డేగె నిప్పుడున్
దానవు లడ్డ మైన నసిధార నడంచి పరాంగనేచ్ఛ నా
త్మానుజఁ గోలు పోయితి గదన్న విరోధులు చుల్కఁ జేయఁగన్. 124
ఉ. అమ్మధుఁ డేగుదెంచునపు డబ్ధి మునింగి సమాధి నుంటి నే
నమ్మెయి మేఘనాదుఁడును యజ్ఞవిధిన్ జలియింప కుండె నీ
తమ్ముఁడు సుప్తుఁ డై యెదిరిఁ దన్ను నెఱుంగఁడు గాన వానికిన్
గ్రమ్మఱి పోవఁ గల్గె నలుగన్ దగ దాతనిమీఁద నింకిటన్. 125
తే. ఏల యని యంటి వేని దైత్యేంద్ర మించి
మనసహోదరిఁ గొని పోయె మధుఁడు వానిఁ
బట్టి చంపిన నపకీర్తి బంధుహాని

యగు నుపశమింత మని తెల్పు ననుజుఁ గినిసి. 126

ఉ. మంచివివేకి వెంతనయమార్గము దెల్పెద వే వసించుప్రో
లించుక యైన భీతి వహియింపక యొక్కఁడు సొచ్చి దైత్యులన్
ద్రుంచి సహోదరిన్ బలిమిఁ గొని పోయి చెలంగుచున్కి యా
లించి సహింప వచ్చునె బళీ మధుదానవుఁ డింత హెచ్చునే. 127

చ. చిచ్చొడిఁ గట్టినట్టు చెడుసింహసటాచ్ఛట లూడ్చువ్రాన్కికిన్
జొచ్చుమదాంధుపోల్కి తనశూరత రావణుమీఁదఁ జూపఁగా
వచ్చెఁ గదా మధుండు బహువాక్యములేల బని యేమి యిప్పుడే
యచ్చెడు గున్నచోటికి రయంబున నేగి మదం బడంచెదన్. 128

వ. అని దురాగ్రహాగ్రహావేశంబున నొడ లెఱుంగక కనుఁగొనల మిడుంగుఱులు సెదర నదరి పడి యప్పుడి మొగంబులపోలదిండిమన్నె వాఁడు తనసన్నిధి నలికస్థల న్యస్తహస్తుం డగు ప్రహస్తునిన్ గనుంగొని యి ట్లనియె.

+ రావణుఁడు మధుం డనురాక్షసునిమీఁద దం డెత్తుట. +

సీ. సంగరోచితగజస్యందనాశ్వపదాతి వితతి సన్నద్ధ మై వెడలఁ జేయు
హితమంత్రిసైన్యాధిపతులు మున్నుగఁ గల వారిఁ బిల్వఁగఁబడవాళ్లఁబనుపు
నేఁ డింత దెలిసి యున్నాఁడఁట మనకుంభకర్ణు రప్పింపు మిక్కార్య మెంచి
యావిభీషణుఁ గొల్చి యేమఱ కీలంకఁ గావఁగాఁ దగుసేన గావుఁ బెట్టు

తే. మనకుఁ దోడుగమయపుత్త్రితనయుఁడేగు, దేర నీవేగి పయనంబుదెల్పుమాజి
మధుఁ దొలుత గెల్చి మఱి మీఁద ఘుఘువు గెల్వ
స్వర్గమున కేగ వలె నన్న నరగ నతఁడు. 130

క. దొర సెల విచ్చినక్రమమునఁ, బరివారము నెల్లఁ గూర్చి పణవహుడుక్కా
మురజజయానకఢక్కా, ద్యురువాద్యరవంబుతో మహోద్ధతి వెడలెన్. 131

వ. అప్పుడు. 132

సీ. వెసఁ జేర్చి నలువదివేలయక్షౌహిణుల్ నడుచువేగంబునఁ బుడమి వడఁకఁ
గరిహరిరథభుజంగఖరాదిగతయోధ జనులహుంకృతి నాకసంబు వగుల
ఛత్త్రచామరకేతుసంతతచ్ఛాయల మార్తండబింబంబు మఱుఁగుపడఁగ
సైన్యరజోజాతసాంద్రాంధకారంబు భటకృపాణప్రభాపటలి నడఁగ

తే. నగ్రమున నుగ్రబలశాలియగ్రసుతుఁడు, కుంభకర్ణుండు నడుమనుజ్జృంభలీల
నేగుదేరఁగ దశకంఠుఁడేగి మధుని, పట్టణముమీఁద విడిసెఁ దత్పౌరు లడర.

క. మధుదైత్యునిపురమున కీ, వ్విధమునఁ జని కోటచుట్టు విడిసి మహోగ్ర
క్రుధ యోధు లడర దశముఖుఁ, డధికోద్ధతి వానిపీటి కరిగెన్ బెలుచన్. 134

ఆ. అరిగి మధుని నంతిపురమునఁ బొడగాన, కచట నిచట నరయునంతలోన
నావిధంబు విని భయభ్రాంత యై తమ, యన్న రోష మడఁతు నని తలంచి.

క. మానితవేణీజితకుం, భీనస యనలాభిధాన ప్రియనందన కుం
భీనస యెదురుగ వచ్చి ద, శాననుచరణముల వ్రాలి యార్తి నడలినన్. 136
క. అడ లార్చి పంక్తిముఖుఁ డ, ప్పడఁతుక వడి లేవ నెత్తి బాలా నీకున్
జడు పేల యేఁడి మధుఁ డె, క్కడ నున్నాఁ డనినఁ బలుచు గళవళపడుచున్.
ఉ. కన్నుల శోకబాష్పములు గ్రమ్మఁగఁ బల్కె మధుండు బల్మిమై
నన్నిటఁ దెచ్చుకొన్నపుడె నావిభుఁ డయ్యె నతండు క్రూరుఁడై
నన్నునుఁ జూచి తాళుటయె న్యాయము గా దని త్రుంచితేని నో
యన్న సహింప నేర్తునటె యన్న మహావిధవాత్వదుఃఖమున్. 138
ఉ. ఏ దొకకార్యముం బదర కించుక తాల్మి వహించి చేసినన్
ఖేదము పొంద దానృపతికిన్ నను సోదరి గారవించి ము
త్తైదువఁ జేయ నిం పొదవిన ట్లయినన్ మధుఁ గావు మంచు నా
గాదిలితోడు వేఁడ దశకంఠుఁడు నవ్వుచుఁ బల్కెఁ గ్రమ్మఱన్. 139
ఉ. నెమ్మది వంత మాను తరుణీ మధుఁ గాచితి నిన్నుఁ గూర్చి నీ
కమ్మల కెగ్గు నేఁ దలఁప గ్రక్కున నారజనీచరాగ్రణిన్
ర మ్మను మింద్రుమీఁద బవరం బొనరింపఁగ నేఁడె పోవలెన్
నమ్ము మదీయభాష లనినన్ వనితామణి సంతసించుచున్. 140
మ. చని యభ్యంతరకేళికాగృహమహాశయ్యాస్థలిన్ నిద్రవో
వు నిజాధీశు వినిద్రుఁ జేసి పటుసత్త్వం డైనమాయన్న యిం
ద్రునిపైఁ బోవుచు నుండి నిన్నుఁ దన కెంతో కూర్మిమైఁ దోడు ర
మ్మని ప్రార్థింపఁగ వచ్చె నా విని మధుం డానందముం బొందుచున్. 141
ఉ. ఆదశకంఠుఁ జేరఁ జని యర్చన లిచ్చి యథోచితంబుగా
సాదరభాషలన్ బడసి యందఱకున్ దగ విందుఁ జేసి యా
మోదము నెయ్యమున్ వినయమున్ గనిపించిన హృష్టచిత్తుఁ డై
యాదినశేష మాతనిగృహంబున నిల్చి క్రమించి వేకువన్. 142
మ. మధురాలాపములన్ సహోదరిని సమ్మానంబు గావించి ప్రే
మధురాంచన్మతి నామె వీడుకొని సమ్యగ్బాహుశౌర్యంబునన్
మధునిన్ బోలు మఱందిఁ దోడ్కొని మహామాత్యుల్ భటుల్ బంధు ల
మ్మధునిన్ గూడి పలాశు లాదటఁ జనన్ బౌలస్త్యుఁ డుప్పొంగుచున్. 143

రావణుండు మధుసహితుం డై యింద్రునిమీఁదికి యుద్ధమునకు వెడలుట.

మ. వెడలెన్ వాజిఖురాగ్రఘట్టనల నుర్విన్ దాల్చు శేషాహియున్
బడగల్ వంపఁ జమూసమూహజరజఃపారంపరిన్ వేల్పుటే
టడుసున్ జెంద భటార్భటీపటహశంఖాభీలఘోషంబులన్

జడధిధ్వాన మడంగ స్వనగపురజిగీషాబద్ధచేతస్కుఁడై. 144

వ. ఇవ్విధమున వెడలి యక్కడిందిరక్కసిరిక్కలతేఁడు త్రొక్కుడు లేనినిడుదపయనంబులఁ జని చని. 145

సీ. పూరియుఁ గట్టియల్ నీరును గలపథంబున సేన నడపించుభూరిశక్తి
పాళెంబు డించుచోఁ బయనంబు సేయుచో నెందుఁ గ్రందు గానీనినేర్పు
పనికి రాఁ గలవీరభటులకు నాడాడ బహుమానము లొసంగుప్రాభవంబు
వలసినవస్తు లవ్వారిగా శిబిరంబునందె కల్గించుమహావిభూతి
తే. యడవు లేఱులు పల్లంబు లనక నుద్ధ, విడి రథాదులతోఁ జొచ్చువిపులధాటి
దనకె చెల్లు ననంగ నద్దశముఖుండు, వెండిమలదండ కవు డేగి దండు విడిసె.

క. ఈలీల వెండిమలకడఁ, బాళెము డిగి వేల ముడిగి పరిసరవరకం
కేళీవనసామీపమున, కేళీవనదర్శనేచ్ఛ గిటికొన మెలఁగెన్. 147

ఉ. వాసవుమీఁద బోవుదశవక్త్రుఁడు గెల్వు వహింప విక్రమో
ల్లాసిపలాశిసంగతిఁ జెలంగులతాంగన లిం పొసంగుభృం
గీసముదారగానములఁ గ్రేవలఁ దెమ్మెర రాల్చుక్రొవ్విరుల్
సేసలు వెట్టి రొక్కమొగి శ్రీకరపల్లవరాగముల్ దగన్. 148

సూర్యాస్తమయవర్ణనము.

మ. తరుణాదిత్యుల నిగ్రహించుటకుఁగా దండెత్తె నాదిత్యభీ
కరుఁ డీపంక్తిముఖాసురుం డితనిరంగద్దోఃప్రతాపంబు నే
జరణాదిత్యుఁడ నోర్వ నేర్తునె వృథాచండత్వ మిం కేల యన్
కరణిన్ భానుఁడు మందరశ్మి యగుచున్ గాన్పించె దోడ్తోడుతన్. 149

సీ. హంసాఖ్యఁ గనుట దివ్యస్త్రీణఘుసృణపంకిలనభోనదిఁ గ్రీడ సలిపెనేమొ
యాకాశమణి యాట నాత్తారుణప్రభాశ్రేణి గన్పడఁ బ్రకాశించెనేమొ
ప్రతిసంధ్యల నెదుర్చు ప్రబలమందేహదైత్యులఁ దాఁకి నెత్తుటఁ దోఁగెనేమొ
యపరదిక్పతి మిత్త్రుఁ డనుమైత్త్రిఁ గెంబట్టు దనకొసంగినఁ గప్పుకొనియెనేమొ
తే. సప్తసప్తిఖురాఘాతచరమశైల, కటకగైరికధాతురాగముల నెరసి
తనువునిండినరక్తిఁ గైకొనియెనేమొ, యనఁగనరుణిమజరఠార్కుఁడపుడు మెఱసె.

మ. అపరక్ష్మాధర మెక్కి వచ్చుసరసీజాప్తున్ విలోకించి భీ
తిపరీతం బయి తద్గుహాకుహరవర్తిష్ణుత్వమున్ మాని తూ
రుపుగ దిక్కుఁగఁ బోవుచీఁకటులబారున్ బోలి నీడల్ సుదూ
రపథాక్రాంతి వహించె భానుతనయాప్రస్ఫీతకుల్యారుచిన్. 151

సీ. అబ్జినీకాంతశోకాంధకారము నిజోదరసంగిభృంగకైతవ మనంగఁ
జక్రవాకీజాతి స్మరశాతశరహేతి శోణపక్షప్రభాశ్రేణిఁ దెల్ప
ఖగపంక్తి దనవియోగమునఁ గాంచువిరాగ మహిఘోరతరుకోటరాప్తినుడువ

దినలక్ష్మి తుదను జెందినవివర్ణత్వంబు వికచకైరవకాంతి విస్తరింప
తే. నచలసంఖ్యాశ్వములె కాని యమితవాజి, వితతి లే దని కాండాధిపతిని వేఁడు
కొనెడుతలఁపున నరిగెనో యనఁగఁ బశ్చి
మాంబునిధి వ్రాలె రుచి మాలి యంశుమాలి. 152
మ. ఇనుఁ డస్తంగతుఁ డైనఁ బాంథజనులన్ హింసింప మారుండు గూ
ర్చిన కెందామర మొగ్గగుంపులొ జగా చెంగల్వపూముల్కులో
యనఁ జండాంశునిపాతనిస్సహనతావ్యాసంగబాహ్యప్రవ
ర్తనభాగ్యాఢ్యబకీలికీలరుచి సంధ్యారాగముల్ రాజిలెన్. 153

తమోవర్ణనము.

చ. అలసి పతంగదేవుఁ డపరాంబుధి వ్రాలిన వేడ్కఁ దో రసా
తలముననుండియున్ వెడలి దారుణకాలభుజంగసంఘముల్
గలయఁగ నెల్లదిక్కులను గ్రమ్మెనొ శత్రుఁ డనంగ రాహు వ
గ్గలికఁ దమోగతిన్ జగముఁ గైకొనెనో యన మించెఁ జీఁకటుల్.
తే. ఉప్పరము పేర నొప్పెడుకప్పుటనఁటి, నుప్పతిలి చుట్టు రాలినకప్పురంపుఁ
గుప్పలో యన మందారకోరకాభఁ, దారకావళు లంబరస్థలిని నెరసె. 155
సీ. రతిచన్నుమిట్టల రాణించుకస్తూరికాపంకమునఁ దిలకంబు దిద్ది
కేళినీభ్రూయుగశ్రీలఁ బోలెడునల్లచెఱకుసింగిణివిల్లు చే ధరించి
మోహాంపురాణిక్రొమ్ముడియెమ్మె కెన యైనబలునారి పలుమాఱుఁ బట్టి దీటి
లచ్చికోడలికన్నులకు దీటు వచ్చునీలోత్పలశరపంక్తు లొనరఁ దాల్చి
తే. లలితకలకంఠకోలాహలంబు లెసఁగ, దళముకొని రెండుగెడలఁ గాదంబకోటి
గొల్వ రాచిల్కసాంబ్రాణిగుఱ్ఱమెక్కి, దర్పకుఁడు పాంథజనులపై దండువెడలె.
ఉ. కోరినచుంచి తేనియలు గ్రోలఁగ నిచ్చి సుగంధసంపదల్
చూఱలు గొన్న నోరిచి రజోగుణయుక్తి దళంబు లొందఁగా
జేరిక సేయుపద్మినులశ్రీ దొలఁగన్ గుముదిన్యుపాంతముల్
సేరె మదాళు లాశ్రయవిశేష మెఱుంగుదురే మలీమసుల్. 157
మ. తొలియిక్కల్ పరికించుఁ గన్గొలుకులందున్ నీరు నించున్ జలిం
చు లసత్పంకజకోరకాగ్రముల నస్తోకార్తిఁ బ్రాపించు ఱె
క్కలు ముక్కుల్ దుద నప్పళించు సరసిన్ గాన్పించునాత్మాంగమే
తిలకించున్ బతి యంచుఁ గోకి యొక చెంతేఁ గంతుసంతప్తయై. 158

చంద్రోదయవర్ణనము.

క. కలువలకు మేలు దెలుపఁగ, నలయుచకోరికలవనట లడఁపఁగఁ దొలుతన్
నెల పనిచినవెచ్చెలి యనఁ, దొలిదిక్కున ధవళకాంతి దోరం బయ్యెన్. 159
సీ. యామిని ప్రాణనాయకురాక విని వానియడుగుల కిడినట్టిమడుఁగనంగ

శ్రీసహోదరుని గర్భీకరించినపూర్వదిక్కాంత నెమ్మోము తెలు పనంగఁ
దొలినేలదాల్పు చేదోర విడియింప నిర్మించినమగఱాలమేడ యనఁగఁ
గొడుకు రాఁగలఁడంచుఁగడుఁబొంగువాహినీవరునియూర్పులమించుమురుఁగనంగఁ

తే. దూర్పుదిక్కునఁ బొండినుదోఁచె నంత, లోనఁ దోడ్తోడ సమయాభిధానమౌని
విష్ణుపదము నివాళింపవేడ్క నెత్తు, కప్పురపుదివ్వె యన సుధాకరుఁడు వొడమె.

భుజంగప్రయాతము. క్రమించెఁ బ్రగాఢాంధకారంబు పెల్లా
క్రమించెన్ దివిన్ జంద్రికల్ దారకాళుల్
శమించెన్ భ్రమించెన్ వెసన్ గోకి పేరా
శ మించెన్ జకోరద్విజశ్రేణి యాత్మన్. 161

+⁂ చంద్రికావర్ణనము. ⁂+

మ. నవచంద్రాతపకాంతిలక్ష్మి దొలుతన్ రాణించె దిక్కుడ్యభా
గవిరాజన్మృదుశోణమృత్కలనరంగచ్చక్రచక్రచ్ఛద
చ్ఛవిదాయాదసమేధమానరుచిఁ జంచత్ఫుల్లసౌగంధికా
టవిసంబంధవిభాధురంధరపటిష్ఠత్వంబు వాటిల్లఁగన్. 162

వ. ఈక్రంబునఁ గ్రమక్రమప్రవర్ధమానం బై నెగడునియ్యగణితసాంద్రచంద్రికానికరంబు హరిహరిదంతదంతావళచతుర్దంతదంతురప్రభాసముల్లాసంబున నుల్లసించి యుల్లసితగిరిమల్లికాప్రసవవల్లికామతల్లికల మొల్లంపుఁగాంతు లెల్లం గొల్లలాడి ప్రథమకుధరాధిత్యకాస్థలచరత్సటీశ్వరసటాచ్ఛటాస్వచ్ఛతరవిభాగుళుచ్ఛంబుల నాచ్ఛాదించి జల్లిమెకంబుల వెల్లజల్లులతో నల్లిబిల్లి యై భిల్లపల్లవాధరలు భల్లపరంపరలన్ బగిలించినముదురు వెదుళ్లనుండి జల్లున రాలి నలుదెసల నెరసినక్రొత్తముత్తెపుముత్తంబుపై నత్తమిల్లి చిత్తజక్రీడాయత్తచిత్తంబుతో నెత్తంబుపట్టుల హత్తి మరులెత్తి వేడుకకాంద్రత్తోఁ గూడి క్రీడించుఖచరమత్తకాశినులబిత్తరంపుగుత్తంపుగబ్బిచన్నులపైఁ జిక్కువడువెలయొక్కడుమగిణకాలసకులనిగన్నిగల కగపడి విమానంబు లెక్కి యుప్పరంబునఁ దమయిచ్ఛగాఁ దిరుగునచ్చరయొప్పులాఁడులకప్పుఁగొప్పునం జుట్టినవేల్పుఁజెట్టుఁబూదండలదండితనంబున మెండుకొని పురోపవనసరోవరపరిసరంబుల నొప్పెడిపుష్పాసిదుమారంపుఁదిప్పల కుపనాథులన్ దెచ్చుకొని మచ్చికలఁ గలసి విహరించునెడఁ జీమచిటుక్కు మనన్ గళవళించి మోములు వెలవెలం బాఱన్ బెదరి పదరెడివారిం జూచి కిలకిలనవ్వుజవ్వనంపుఁఅవ్వలఁ బులమవ్వంపునవ్వులతోఁ జివ్వలకు నివ్వటిల్లి యుంటిముంగిళ్లం దెల్లనిచల్వపాన్పులపైఁ బవ్వళించి పెందలకడనె వచ్చెద మని వాకుచ్చి ప్రొద్దు వోయి వచ్చిననువు కాంద్రఁ గటాక్షింపక మొగంబు లవలం బెట్టుకొని నిట్టూర్పులు నిగిడించి మించినవలపున నిట్టట్ట

న నేరక యూరక యున్న నీనేరంబు గావఁ దగు నని తమయడుగులపై వ్రాలినం గెరలి పదతాడనంబు గావించుకించువెలయాంధ్రచరణనఖకాంతులపై దొంతరలు గొని యింతలింతలబుడుతలతో నింతులతో బంతులు సాఁగి పరమాన్నాదిపదార్థంబులు భుజియించుకలవారి వెండిపళ్లెరంబులకునించకనించినసమంచితక్షీరధారాపూరం బయి కలధౌతమయసౌధోపరిపరిచితమృదులశయ్యాతలంబులం బొరలువిరహిణీజనంబులవిరహపాండురశరీరంబులఁ బూయక పూసిన ఘనసారం బై యుబుసుపోకలకు నెలదోఁటలో మెలంగుమెఱుంగుఁబోడుఁలు చిన్నిపొన్నగున్నలం గని పూవక పూచె నన ననవింటిమన్నెవానికీర్తి మూర్తీభవించి భువనంబుల వ్యాపించె నన ముజ్జగంబులం బ్రవహించుగంగాతరంగిణీజలంబుల కెల్లఁ బావనత్వంబు సంఘటిల్ల నొక్కటియై యిటువలె వెల్లివిరిసిన దన నక్షురనిరూపణక్రియాధురీణం బై ప్రజ్ఞానందకరం బగుసుజ్ఞానంబు తెఱంగునం జెలంగి యిల్లటపుటల్లుం డై యెల్లప్పుడు రమావల్లభుండు దనలో నుల్లసిల్ల నతనిసర్వవ్యాపకత్వంబు సత్త్వసమగ్రం బగుటఁ దానును వహించి పాలవెల్లి ప్రపంచంబునం దెల్ల వ్యాపించెనో యనఁ జకోరికాసికతృష్ణాతరంగంబుల కాకరం బై కరంబు మెఱసి సితసరసీరుహముకుళంబులవికలత్వంబు పరిహసించులీలన్ దొరసి మరాళకులాధ్యక్షువలక్షపక్షంబులకు వన్నియ పుట్టించి గుహాకుహరంబులు వెడలి నిలువం దగుకోనలబోఁ జెలువగుచలువఱాతిన్నియల నెలకొన్నతమవెనుకదిక్కుల కొదిఁగి యేమఱించి కన్నులు మూసి పలుక కున్న నెచ్చెలులపేరులు నొడివి తము మెచ్చి చేయూఁతలు సడలించువారిం బెఱుమఱలి చూచి కెరలి నవ్వుచిలువరాచపడుచుల కేరింగన్నులతళుకులం దులకించి కిలికించితవతు లగుయువతులం గలసి యలసిన కాముకులఘర్మకణజాలవిలాసంబుల నపహరించి హాలారసపానలీలామదలోలాత్మకత్వంబునం బరిత్యక్తచేల లై బయలుదేఱి బహువికారంబులం బొదలుశబరాభీరమ్లేచ్ఛాదిజాతులనెలఁతల భ్రాంతి పరిధానధారణంబునకుఁ గారణం బగునైఖరి ధరించి శరధితరంగమాలికాడోలికాకేళికాలోలజలబాలికాపాలికలతనురుచులదండ నిండికొని పాండురడిండీరఖండంబులమొంతునన్ గండుమీఱి గండుమీలజఠరవిశాలధాళధళ్యప్రకాశంబులకు సంకాశం బగువిధం బావహించి వేలావనవైలాలతామందిరాళిందంబుల నిం పొందెడిగంధర్వమిథునంబు లొండొరులకు మొనపంట నగంబు గొఱికి యిచ్చుతెల్లనియూరుమడుపుల కనుంగువలె ననంగి పెనంగి సంక్రందనచందనగంధ్యలికఫలకంబునం గులుకుకర్పూరతిలకంబుతోఁ దులఁదూఁగి వేఁడివేల్పువెలందిమిన్న వేనలి నలవరించుకొన్న నన్నజాజివిరులసరులసిరులం గడలుకొని యంతకాంతగపురకాంతామణిసీమంతముక్తామణిసంతతులకు వింతకాంతులు సంతరించి పుణ్యాజనాగ్రగణ్యలావణ్య

నతీకరముకురదీధితిప్రకరంబువలె సుకరం బగు తెలుంగు గైకొని రత్నాకరాధీశ్వరవధూభయపార్శ్వప్రద్యోతమానధవళచామరద్యుతులకుఁ బెన్నుద్దిపద్దనం బెద్దయు రహించి గంధవహగంధసింధురగమనావతంసశ్రవణావతంసకైరవశ్రీలం గీలుకొని ధననాయకనాయికాంగుళీకలితవజ్రమణిముద్రికానుకారిత్వంబున డంబు మీఱి కుమారజనకప్రియకామినీవక్షోరుహక్షౌమపటాంచితకంచుకచ్ఛాయలచాయల మెలంగి యంగజభసితాంగరాగసంగతగంగాధరాంగరంగద్విభావిభవంబుతో రవణంబు గని శరవణస్ఫురణంబునం బొంపిరి వోవు కైలాసశైలంబుపై దండు విడిసినదశముఖునివీరభటులచేతివిచ్చుకత్తులతళ్తళల హత్తుకొని యతనివెలిగొడుగులపడగలబెడంగుల నుడుగనికడిమిం దొడరి ఘనసారవిభాసితంబుగాకుండియు ఘనసారవిభాసితం బై తారకాభిఖ్యాభిరామంబుగా కుండియుఁ దారకాభిఖ్యాభిరామం బై చక్రరంజనకరంబుగాకుండియుఁ జక్రరంజనకరం బై హంసప్రకాశదూరంబు గా కుండియు హంసప్రకాశదూరం బై వదాన్యవదనంబువలె సుప్రసన్నతాసన్నం బై కౌముదిగావున సకలపదార్థపరిజ్ఞానంబులకు నిదానంబయి యనూనం బయ్యె నయ్యెడ.

దశగ్రీవుండు కైలాసోద్యానమందు విహరించుట.

తే. అట్టివెన్నెలబైట దశాననుండు తనబలంబుల కెడ గాఁగ దలఁగి వెండి
కొండపై నెక్కు సెలయేటిదండ నలరు, నలరుఁదోఁటఁ బ్రవేశించి యన్నెలవున.

మ. అవలోకంబులకున్ బ్రియం బడరఁ జేయున్ మల్లికామాధవీ
లవలీముఖ్యలతాగృహోజ్జ్వలరసాలప్లక్షజంబీరనిం
బవటాశ్వత్థకపిత్థహేమకదళీపాటల్యశోకాదిభూ
జవిశేషంబులడంబు మెచ్చుచు యథేచ్ఛన్ గ్రీడఁ గావింపుచున్. 165

శా. ఆకప్రంపుటనంటిమూఁకనడిచాయన్ మించుపన్నీటికే
ళాకూళిన్ దిలకించి యాదరిని జెల్వం బైనచెంగల్వరా
శాకట్టుం దెలిచల్వదిన్నెఁ గని యారా యెంతసౌఖ్యప్రదం
బై కన్పట్టిన దీస్థలం బనుచు దైత్యస్వామి యం దుండఁగన్. 166

సీ. కేదంగివాసనల్ గిలుబాడి నునుసురపొన్నపువ్వులవలపులు గ్రహించి
పొగడలపరిమళంబులు గొన్ని లంకించి మొల్లలనెత్తావి కొల్లలాడి
పాటలీసుమసౌరభము చూఱగొని మల్లియలసుగంధశ్రీల నపహరించి
విరవాదుల నెసంగుసురభిళత్వము గాంచి చంపకామోదతస్కరత మించి

తే. పరిసరసరశ్చరమరాళపక్షచలిత, లలితజలబిందుబృందతుందిలతఁ జెంది
మెట్టచెంగల్వపుప్పొడుల్ మెట్టి మెలఁగు, చలువతెమ్మెర యమ్మేటిశ్రమము మాన్చె.

శా. ఆమందానిలు వెంబడిన్ స్మరధనుర్జ్యాబంధపుష్పంధయ
స్తోమధ్వానము మించె నంచితశుకీసూక్తుల్ రహించెన్ బిక

శ్యామాగానము మించె నంత నలకాసాధాంతరస్త్రీణవీ
ణామాధుర్యసువాద్యముల్ దశముఖానందం బొనర్చెం దగన్. 168

వ. ఇవ్విధంబున. 169

మ. పలుతావుల్ వెదచల్లుతెమ్మెరలు పైపై డాయ రేరాజు వె
న్నెల గాయన్ మధుపాళి మ్రోయఁ గలకంఠీపాళి గూయన్ మరు
ల్లలనల్ గానము సేయ నొంటి నిశివేళన్ దోఁటలో నెందవ్రా
పలవేదిన్ వసియించుపాంథుని స్మరాపస్మారముల్ సేరవే.

ఉ. చక్కెరతిండితత్తడి వెసన్ దుమికించుచుఁ బంత్తికంతుఁడా
చిక్కతి వంచు నించువిలు చేకొని యెక్కిడి కల్వతూపుచా
లెక్కుడుకిక్కతోఁ దొడిగి యేసి మనోభవుఁ డార్చె నందునన్
జిక్కనితాల్మి కత్తళము చిన్గిన స్రుక్కి సురారి యాత్మలోన్. 171

సీ. చక్కనిచెలి చెక్కు నొక్కనప్పుడు గదా యీచందురాతిన్నె యింపొనర్చుఁ
గలికిపొక్కిలిసొరు గాంచునప్పుడు గదా యీపొన్నపూఁదోఁట యింపొనర్చుఁ
జానవాతెఱతేనె లానునప్పుడు గదా యీతేనెసెలయేఱు లిం పొనర్చు
సుదతిముచ్చట చెవి సోఁకునప్పుడు గదా యీచిల్కగుమిపల్కు లిం పొనర్చు

తే. నతివచిఱునవ్వు వీక్షించునప్పుడు కద, యీశరచ్చంద్రచంద్రిక యింపొనర్చుఁ
బెక్కు లేటికి నిందొక్కటక్కులాఁడి, యిపుడుదొరకినఁగదయిన్ని యింపొనర్చు.

తే. అనితలంచుచు నుస్సురుమనుచుఁ బట్ట, పగలుగా వెన్నెలలుగాయఁ దొగలఱేని
సట్టెచూచుచువిరహార్తుఁడగుచుముద్దు, గుమ్మయొక్క తెరాఁగోరుకొనుచునుండె.

వ. అయ్యవసరంబున. 174

సీ. కులిశాయుధునిసింహకొలువులో గుజరాతిమేలుకోపులఁ గొంతమెప్పు వడసి
యనిమొనఁ దెగివచ్చినట్టివీరుల నెమరొక్కనఁ దొడిచేడెలఁ గూర్చి పనిచి
యిదుగో మీవిడిదల కేనె వచ్చెద నంచుఁ దమకించుయుజ్వలఁ దాళఁ బలికి
చెలిమిచే వెంట వచ్చినమేనకాదిపూర్ణేందుబింబాస్యల నిండ్ల కనిచి

తే. ప్రాణపద మైనధనరాజుపట్టిమీఁది, ఖాళి త్వర సేయ రంభ లోపలికిఁ బోయి
కాసె చనుకట్టు బంగరుగజ్జె లాది, గా వదలి శీఘ్రమున జలకంబు లాడి.

సీ. ఎలమూదళవుమేలిజిలుగుపావడ చూచి వల దని చలువపావడ ధరించి
చంద్రికపనివన్నె చేల యే లని హొన్నుజిగిబురుసాపసిచీరఁ గట్టి
కస్తూరికాచర్చ శిస్తు గా దని నీటుగాఁ బావికుంకుమగంధ మలఁది
జంటము త్రిపుకుట్టుజంటరవిక మాని రహియించు మొగ్గలరైక దొడిగి

తే. కపురతిలకంబు ముత్యాలకమ్మదోయి, తారహారము మగతాలదండ రెంట
పేట పాపటబొట్టును నీటు గులుక, నాత్మ కిం పైనసింగార మవధరించి. 176

క. ఎడ లేక కపురవాసన, లడరెడిబాగాలు కొన్ని యాకుమడుపులున్

బడఁతుక వడి నిడుకొని వెం, బడిఁ బడి రా రంభ సంభ్రమంబున వెడలెన్.
వ. ఇవ్విధమున నిల్లు వెలువడి యప్పల్లవాధర నలకూబరోపగూహనోల్లాసంబునన్ బయలుదేఱి మేలివలిపెపసరికంచుచలువపైఁటాణిశాలువ మేలుముసుంగిడి శరద్ఘనంబులో వెలింగెడు నెలరేఖం ద్రుణీకరించి మగతాలపంజరంబునఁ జెలరేఁగు వలరాయనిపట్టంపురాచిల్క కనుంగుచుట్టం బై దిట్టదనంబుతో నవనిధిపట్టభద్రునిపట్టణపథంబు వట్టి పదంబులం బెట్టినమెట్టియలు కటకటంబులతో బిట్టుగా మొరయ రజతగిరి కరుగుదెంచె నట్టిసమయంబున. 178
క. అరుదెంచి తోడిచేడియఁ, బరికించి సమీప మయ్యెఁ బడఁతిరో యలకాపుర మిదె యదె యాచక్కని, దొరబంగరుమేడ యనుచుఁ దొయ్యలియవలన్.
మ. కనియెన్ మత్తగజోత్కరోత్కరజపూత్కారోత్కటాంభఃకణార్ద్రినభఃప్రాంచితతారమున్ సురనదీరంగత్తరంగాబ్జరంగనటద్ధాత్రీతురంగసంఘనశంకాకృద్విసీలాంశుకేతనదీవ్యద్రథఘోరమున్ దశముఖోద్యద్వాహినీవారమున్. 180
క. కని యువి రావణసైన్యము, లని తెలిసి వయస్యఁ జూచి యసురులు మార్గంబునరా దీ తెరువున నిఁకఁ, జనఁ దగు గిరిమీఁద మనకు సకియరొ యనుచున్.
క. అలలనామణి యసురుల, పాళెమునకుఁ గొంత దొలఁగి పావననందాకూలంకషయవ్వలిదరి, కేళీవనిఁ జొచ్చె నిజసఖీరత్నముతోన్. 182

రంభ నలకూబరునికడకుం బోవుచు రావణుం డున్న యుద్యానంబునకు వచ్చుట.

తే. ఇవ్విధంబున దశకంఠుఁ డేకతమున, నున్న యెలదోఁటయే దైవయోగమునను
లేను పులియున్నపొద సొచ్చు లేడిపగిదిఁ
జొచ్చి యచ్చోటు మెచ్చుచు వచ్చునపుడు. 183
సీ. అప్పద్మనయనకీల్కొప్పునఁ జుట్టినవిరిమల్లెసరములపరిమళంబు
లక్కొమ్మనుదుట సోయగముగా దిద్దినకర్పూరతిలకంబుకమ్మతావి
యబ్బోటిబిగిగబ్బిగుబ్బలనలఁదిన కుంకుమగంధంబుక్రొత్తవలపు
లచ్చెల్వచెవిసందిఁ నమరుసంపెగపువ్వు చాయలజవ్వాదిసౌరభంబు [క్రి
తే. లమ్మెఱుఁగుఁబోఁడిపుక్కిటితమ్మలమున, బుగులుకొను వాసనయుఁ గొనిపోయిపంముఖుఃనియూసలు సఫలత మొనయ నెదురఁ, బెట్టెఁ జలపాది తెమ్మెరపిన్న వాఁడు.
శా. అయ్యామోదము నాసికాపుటగతం బైనన్ దశాస్యాసురుం
డయ్యారే పరమాద్భుతం బయినదివ్యామోద మే తెంచె నే
యొయ్యారంపుమిటారి చేరినది యీయుద్యానభూభాగమున్
వెయ్యేలా యటు లైన ధాత నిపుడే వేనోళ్లఁ గీర్తింపనే. 185
వ. అని తలంచుచు నిజాగ్రభాగంబున. 186
క. కరకంకణపదమంజీ, రరవంబులు దిశల నొరయ రశనయు మొరయన్

మరుగఁజెలగుత్తములవలె, సరభసమున వచ్చువేల్పుసానిం గాంచెన్. 187

క. కని నివ్వెఱపడి భ్రమఁ గొని, తనువు మఱచి కొంతవడికిఁ దనుఁ దెలిసి దశా
ననుఁ డవ్వనితతనూవిల, సనములు పలుమాఱుఁ బొగడసాగెఁ దనలోన్.

సీ. మించి దృష్టికి మిఱుమిట్లు గొల్పెడునిది తెలియఁ గారుమెఱుంగుదీఁగె యేమొ
కార్మెఱుంగున కిట్టికళ గలదే యిది సొబగైన వెన్నెలసోగ యేమొ
వెన్నెలసోగ కీచిన్నె లున్నవె యిది మరునిరాచిల్కసాంబ్రాణి యేమొ
చిలుకసాంబ్రాణికిఁ జెలువంపునడ లుండునా యిది కలికిరాయంచ యేమొ

తే. కలికిరాయంచ కీసోయగంబు గలదె, యెమ్మెగల దిది జాళువాబొమ్మ యేమొ
జాళువాబొమ్మకీవిలాసములు గలవె, మెచ్చ నగునచ్చరవెలందిమిన్న యేమొ.

మ. మదనుండే సృజియించె దీని నజుపై మాఱొడ్డి లేకున్న నీ
యుదుటుంగుబ్బలపొంక మీమొగములోనొయ్యార మీమేనిలోఁ
గుదురీకన్నులబెళ్కు లీతళుకుకీల్గొప్పున్న శృంగార మీ
పదియార్వన్నెపసిండిచాయ మఱి యేపద్మాక్షికిం గల్గునే. 190

సీ. కలువ లీ డనవచ్చుఁ గలువల కిటువంటిసొగసుడాలుమెఱుంగుచూపు లున్న
జక్కవల్ సాటి నాఁ జను జక్కవల కిట్టిమెడ లేనిపొందిక లెపుడు నున్నఁ
దేంట్లు దీ టనఁ దగుఁదేటుఁ లీసిటున గుంపుఁ బాయక జత గూడి యున్న
జిందంబు సరిపోల్పఁ జెల్లుఁ జిందమున కీయందంపుటెలుఁగు చెల్వంది యున్న

తే. నెటుల సాధర్మ్యమించుక యేని లేని, వాని నెటువలెఁ బ్రతిసేయ వచ్చు దీని
జళుకువాల్గన్నులకు గుబ్బచన్నులకును, గప్పుకీల్కొప్పునకు మెడ యొప్పునకును.

ఉ. పచ్చలకంకణమ్ములను భాసిలుదాపలికేల జాళువా
కుచ్చెలకొంగు దాల్చి తళుకుం దెలిచెక్కులు చెమ్మరింపఁగా
హెచ్చుపిఱుందుభారము సహింపక నెన్నడ లింత కొంచఁగా
నెచ్చటనుండి యెచ్చటికి నేగెడునో యిది యొంటిపాటునన్. 192

మ. ననువాల్చూపులబెళ్కు నెమ్మొగమునందుం దెల్ల మౌతెల్వి గు
ల్కనడల్ గీల్కొనుతత్తరంబు పలుకోర్కుల్ సంతసంబుం బెనం
గొనుభావంబు సఖీహితోక్తులపరాకుల్ మీఱ నిక్కొమ్మ యె
క్కనిపై మేల్పడి యేగుచున్నసొలపుం గాన్పించె నాచూడ్కికిన్. 193

సీ. ఏమోహనాంగుఁ డీయెలనాగముచ్చటల్ వించుఁ గౌఁగిట గారవించునొక్కొ
యేయెమ్మెకాని కీయింతి వాతెఱతేనె లిచ్చి పైకొని రమియించునొక్కొ
యేమనోహరుఁ డీవధూమణీమణితంబుచేఁ బారవశ్యంబుఁ జెందునొక్కొ
యేవన్నెకాని కీలావణ్యవతిగోటిచెనకులు కళ లూరఁ జేయునొక్కొ

తే. యీవెలఁదిజన్మనామంబు లేమియొక్కొ, మేలుగాని నన్నురతికేళిఁ నేలదొక్కొ
యేలకుండిన దీని నే నేల విడుతు, ననిదశాననుఁ డుద్వృత్తి నట్టె లేచి. 194

ఉ. బావురుగానిఁ జూచి వెఱపైకొనఁ దల్లడ మందుమారుతే
జీవలె గుండె జల్లు మనఁ జేడ్పడి వేల్పువెలంది పోవ నా
త్రోవకు నడ్డమై నిలిచి తొయ్యలి కేల్గవఁ బట్టి నిల్పి సాం
పావహిలంగ దాని మొగ మట్టె కనుంగొని రావణుం డనున్. 195

రంభారావణసంవాదము.

ఉ. ఎవ్వరిదానవే జలరుహేక్షణ యెయ్యది పేరు దెల్పవే
జవ్వని యెవ్వనిం దలఁచి చయ్యనఁ బోయెదవే మిటారి నీ
జవ్వనముల్ విలాసమును జక్కఁదనంబును నీటుఁ జూచినన్
బువ్విలుకానికైన భ్రమ పుట్టుఁ గదే భువనైకమోహినీ. 196
సీ. కురులు నున్నఁగ దువ్వి కొప్పుఁ బెట్టిననీటు గనుఁగొన్న మోహాంధకార మొదవు
రైకలోఁ గుల్కుతో రంపుగుబ్బలకుంకు మపుపూఁతఁ గనుఁగొన్న మలయురక్తి
చెవిసంది హరాయలుగాఁ జేర్చిన తొగరేకు తిలకింప నామోదములు జనించు
సొగసుకుచ్చెలముడి జోక శోభిలునాభిఁ జూచిన మరువడి సుళ్లు వొడముఁ
తే. గప్పురపురేఖ దగు నెమ్మొగంబు చందు, రహివిలోకింప మదిచందు రాగరంగు
నింతసింగార మూని యీ యింతిఁ గూడి, యెందుఁ బోయెద వీవేళ యందు బాల.
సీ. దినము ఫలాహార మునఁ దపింపఁగఁ గదా చిలుకలు నీలాగు పలుక నేర్చెఁ
దలిరుటాకులు దిని తప మూనఁగాఁ గదా పైకంబు నీపాటి పాడ నేర్చె
నలరుతేనియ లాని యడవినుండఁగఁ గదా యళులు నీచూపు లట్లలర నేర్చె
జలము గ్రోలి తటాక ముల వసింపఁగఁ గదా యంచ నీనడలసోయగము నేర్చె
తే. నెలఁత యిటువంటినీమాట నీదుపాట, నీసొలపుచూపు నీనడల్ నెమ్మివినఁగఁ
గనఁగఁ దొరకునె సామాన్యకాముకులకుఁ, బలుతపంబులుగావించి బడలకున్న.
ఉ. కొప్పొకచేతఁ బట్టి మదిఁ గోరిక లీరిక లెత్తఁ దేనియల్
చిప్పిలుమోవిఁ గ్రోలి నును చెక్కిలి నొక్కుచు గుబ్బ లంటుచుం
గప్పురవీడె మిచ్చి తమకంబున నీవి వదల్చి యంత నీ
గొప్పపిఱుందుపై నొలసి కూడినమేటికి స్వర్గ మేటికిన్. 199
చ. పలుకులు వేయు నేల నిను బాల కనుంగొనినంత నుండియుం
జిలుకపటాణిరౌతు త్వర సేసె నిఁకం దమి నిల్పఁ జాల నీ
మొలకమిటారితేటనగు ముద్దుమొగం బొకయింత యెత్తి తొం
గలి నును ఱెప్ప లార్చి కడకంటఁ గనుంగొని కౌఁగిలింపవే. 200
ఉ. లోకము లేలువేల్పుదొరలున్ సురలున్ నరులున్ భయస్థులై
చేకొను మంచు నన్ను నుతి సేయుచు మ్రొక్కుదు రట్టివాఁడ నే
నీకు నిజంబుగా వలచి నేఁడిదె యంజలి చేసి మ్రొక్కెదం
జేకొని మోవితేనె దయ సేయఁ గదే తగదే కలంపఁగాన్. 201

మ. అనుమానింపకు నన్ను వంటిపురుషుం డాశించినం ద్రోచి రా
జని వేఱొక్కని డాయ నాయమఁటె నాయందున్ విమర్శించి చూ
చిన గోరంత కొఱంతయుం గలదె నీ చెల్వంబు సాఫల్యముం
గన నాముచ్చట దీర్చవే యని బలాత్కారంబు గావించినన్. 202

క. గడగడ వడఁకుచు నుడువులు, తడఁబడ సిగ్గడర నెడఁద దడదడ మనఁగా
జడుపుం జెమ్మట నొడలుం, దడియ దశాస్యుఁ గని రంభ తడయక పలికెన్.

ఉ. వేడుకకాండ్రకై తిరుగు వేశ్యల నాడినజాడ నన్ను ని
ట్లాడఁగఁ బాడి యౌనె దనుజాధిప మామవు నీవు నీకు నేఁ
గోడల వావి దప్పుదురె కోవిదు లన్యులు మోహదృష్టిపై
నాడిన మాన్పు నీవె కలియుం దమకించెద వేమి సేయుదున్. 204

చ. పొలు పగు బ్రహ్మవంశమునఁ బుట్టి శ్రుతుల్ పఠియించి ఘోరని
ష్ఠలఁ దపముల్ ఘటించి బహుసత్క్రియ లూఁదినమిమ్మువంటి పె
ద్దలె తగువారియున్ వరుసఁ దప్పి చరించిన నమ్మచెల్ల గా
ఖలు లిఁకఁ బాయ నేరుతెరె కాపథముల్ దనుజేంద్ర నావుడున్. 205

క. పకపక నగి దశకంఠుఁడు, సకి నాతనుజునకు నీవు సతివై కోడం
డ్రిక యెపుడు చేసితివి నీ, మొకమే నే నెఱుఁగఁ దెల్పుము నిజం బనినన్. 206

శా. అంభోజానన పల్కెఁ దావకసుతుం డానేకదా యంచితా
రంభుం డానలకూబరుం డతఁడు భార్యంగా ననుం జేకొనన్
రంభానామముదాన గోడలిని గానా నీకు నీపట్టితో
సంభోగించినయప్పుడే తెలియు మీ చందంబు దైత్యేశ్వరా. 207

ఉ. నీకొమరుండు మెచ్చుటకె నేఁ డిటువంటిమనోజ్ఞవేషమున్
జేకొని పోయెదన్ విడువు శీఘ్రమె పోవలె వేచియుండు నా
రాక కతండు విక్రమధురంధరుఁ డించుక యల్గెనేని చీ
కాకువడున్ జగంబు లదిగాక తపోధనవంతుఁ డారయన్. 208

క. నన్నుఁ గని కోడ లనుచును, గన్నులఁ గప్పుకొని ప్రియము గావింతురు మీ
యన్నయు వదినెయు నటువలె, మన్నింపఁగఁ దగదె నీవు మామవు గావే. 209

చ. కొమిరెలు నీకు లేరె పది కోటులు వత్తురు కోరితేని నీ
తమకము మేర గాదు సుతు దారను బట్టి దశాస్యుఁ డెంత య
క్రమ మొనరించెఁ జూడు మన రా సరివా రపకీర్తిహేతు వౌ
నిమిషసుఖంబుఁ గోరి జన నిందలఁ బొందుదురే భవాదృశుల్. 210

మ. తగదయ్యా దశకంఠ వంశగుణవిద్యాశ్రీలఁ బోకార్చు చేఁ
త గదయ్యా యిది తాల్మినన్ విడిచి పెద్దల్ సన్నుతింపన్ మెలం
గి గురుత్వంబు వహింప వయ్య య గ్గీర్వాణి ప్రార్థింపఁగా

నగుచున్ దైత్యుఁడు రంభవా తెలిసెఁ గాంతా నీతోడల్ చూచినన్. 211

సీ. పౌండరీకనిరూఢిఁ బరఁగువారికిఁ గాక కలికి నీకనుదోయి కాంచఁ దరమె
హరిమేధకలనఁ బాయని ధన్యులకుఁ గాక పడఁతి నీలేఁగౌను పట్టఁ దరమె
తెలికైదువులఁ దారసిలు శూరులకుఁ గాక చెలి నీకటాక్షంబుఁ జెందఁ దరమె
ధర్మసంగతి మీఱఁ దగుధీరులకుఁ గాక చెలియ నీకనుబొమల్ తెలియఁ దరమె
తే. రాజసూయక్రియాలీల రహి వహించు
సుగుణులకుఁ గాక నీముద్దు మొగము దొరయఁ
దరమె యితరుల కతనుండు తఱిమె నన్నుఁ
దర మెఱిఁగి చన్నుఁగవఁ జేర్చి తరుణి ప్రోవు. 212

చ. కులిశముచేతఁ గానిపని కోమలి నీనునుసోగకల్కివాల్
తళుకుమిటారిచూపులె కదా నెఱవేర్చు బలారికొల్వులోఁ
గలవెలయాండ్రకెల్లను శిఖామణి వీవె కదా మఖక్రియన్
సలిపెడివారి కంచితఫలంబు గదా నినుఁ గూడి యుండుటల్. 213

చ. వెడవిలుకాఁడు నన్ బరిభవించె నిఁకన్ నిను మానఁ జాల నె
క్కడిపెడవావు లెన్నెదవు కామిని యెక్కడ నేను మామ నె
క్కడికోడు కేటి కోడలవు కంటిమె యచ్చెరమచ్చెకంటి కె
క్కడ నొకరుండె భర్త యనఁగా విని యుంటిమె తక్కు లేటికిన్. 214

మ. అలివేణీ పదిలోపలం బదునొకం డై యుండెనో లేదొ జ
క్కులరేరాయలపట్టి యంతటనె నీకున్ వాఁడు నిక్కంబుగాఁ
జెలువుండే కద నీకు మామ నగుచున్ జేజేలకున్ నీకునుం
గలవే వావులు నన్ను మాత్రము వితా కారింతురే మాటలన్. 215

సీ. జనకుండు సుతుఁడును జన్నంబు సేసిన వనిత వా రేమి కా వలయు నీకు
నన్నదమ్ములు సోమ యాజులై వెలసిన వనిత వా రేమి కా వలయు నీకు
బావయు మఱఁదియు బవరానఁ గూలిన వనిత వా రేమి కా వలయు నీకు
నల్లుఁడు మామయు ననిఁ జెల్లి వచ్చిన వనిత వా రేమి కా వలయు నీకు
తే. వావి వరుసలు గణియింప వచ్చి తేని, వనిత మాతోడ మాటాడ వశమె నీకుఁ
జాలు నిఁక నేల రమ్మని కేలు వట్టి, బాలఁ గొనిపోయి చెంగల్వ పాన్పు చేరి.

సీ. తమకించి యొడినుంచి తమ్మిఁ బోలినమోము జిగి దక్క మోములు చేర్చిచేర్చి
మెలతూండ్ల నగుబాహువులుగుంద బెడిదంబు లగుసందిళులసంది నదిమియదిమి
లవలీదళములట్లు సవరైన చెక్కులు వాడువాఱఁగముద్దు లాడి యాడి
చిగురుఁగేరెడుమోవి నొగిలించి పలుగెంపు లడరఁ జేయుచుఁ దేనె లానియాని.
తే. కుసుమమంజరులనమించు గుబ్బచన్ను, లగడుపడఁ బెట్టుకరముల నలమియలమి
నీవి సడలించి బడలించి నెలఁత నపుడు, కఠినరతుల నలంచె రాక్షసవిభుండు.

మ. అకృతాశ్లేష మవీక్షితానన మయుక్తాలాప మవ్యంజిత
భ్రుకుటీక ప్రణయం బకల్పితసకృ త్పుంభావ మవ్యక్తబం
ధకళామర్శ మలబ్ధకూజిత మసందష్టాధరం బయ్యె దై
త్యకులేంద్రుం గరఁగించె దానిరత మాహా వానిమే లెట్టిదో. 218

మ. కటిచక్రంబు చలించె హారగతము క్తాతారకల్ రాలె నం
తట మోమం దాఁగఁజేనిఁ గుంతలవిభా ధ్వాంతంబు వ్యాపించె ను
త్కటవక్షోజగిరుల్ వడంకె నవల గ్నవ్యోమముం మేఖలా
ర్భటి మ్రోసె దనుజుండు బల్మి మెయి రం భం బట్టి భోగింపఁగన్. 219

సీ. రాజహంసవిహార రమణీయతాఢ్య మా కొలని లులాయంబు కలఁచినటులు
సింధునాయకుఁబొందు సేయఁ బోయెడితరం గిణిమదేభము గలఁగించినటులు
పున్నాగసంశ్లేషమున కెక్కు నెలఁతీఁగెఁ జెనకి గాడ్పు చలింపఁ జేసినటులు
వలరాజు చేమించు వహిఁ గాంచి దులకించు నలయంచఁ గిటి నొంచి యలఁచినటులు

తే. ధనవిభునిపట్టిఁ గనునట్టి తలఁపు పుట్టి, యేగు రంభను బలిమిమై నిటుల పట్టి
బెట్టిదపుకేళి నలమటఁ బెట్టి విడిచి, పెట్టె దశకంఠుఁ డామేలు కట్టి పెట్టి.

వ. ఇక్కైవడి నమ్మొక్కలివగ రక్కసిచుక్కలరాజుచేత సొక్కువడువున విడువం బడి వెంబడిం బడి నిబ్బరంబుగాఁ దఱుముగబ్బి బెబ్బులివ్రాతికిం జిక్కియుం జిక్కక మగిడిన హరిణికరణి రాహుముఖగహ్వరంబునం బడి బయలు దేఱినచంద్రకళ చందంబున నుద్దండగృధ్రతుండాగ్రనిహతిఁ దప్పి వెలువడుచిలువచెలువచెలువునఁ జెదరినముంగురులతో బెదరినబెళుకుచూపులతోఁ బ్రిదిలిననీవిబంధంబుతో వదలినకేశపాశంబుతోఁ బగిలినబింబాధరంబుతో నొగిలినచెక్కుటద్దంబులతోఁ గరఁగినకపురంబుతిలకంబుతోఁ బెఱిగినతారహారములతో బడలిన నెమ్మొగంబుతో వెడలినయశ్రుజలధారలతో సొలసినకన్నుఁదామరలతో నలసిన కోమలాంగకంబులతో వాడినవిరిసరులతో వీడినభూషణంబులతో వసియాడు చిన్నియడుగులతో నసియాడునెన్నడుముతో నలఁగినగబ్బిగుబ్బలతోఁ గలఁగిన నెమ్మనంబుతో గాసి పడినజఘనంబుతో వాసి చెడినతనుకాంతితో వ్రీలినకంచుకంబుతో రాలినచేర్చుక్కముత్యములతోఁ బాలుపు లేనియంగరాగంబుతోఁ దలఁప రానిదీనభావంబుతోఁ గసిగందినబాహులతలతో వెసఁ గుందినపెందొడలతో నెడ లేనిగోటిచెనకులతోఁ గడ లేనిచింతాభరంబుతో నాకారంబుఁ దాల్చి వచ్చినశోకరసాధిదేవతవలె నద్దైవతయువతీమణి త్రోవ కెదురు వచ్చి యూఱడించి మచ్చికమాట లాడు నెచ్చెలికై దండ గొని యలయుచు సొలయుచు నిట్టూర్పు నిగిడించుచుం జని చని. 221

క. అలకాపట్టణరాజమధ్యమున నీలానీలపుంగోటలో

పలిబంగారుహజారముఁ గడచి నుఁ బ్రాఁగెంపుటా మేడలో
నలుకఁ గీల్జడ గొట్టుకేళికిని జోహా రిడ్డ కెందమ్మి బొం
దళపుఁ రాతును వ్రాసినట్టిపడకింటఁ మించుపూఁ బాన్పునన్. 222

సీ. హెచ్చువాసనవక్కలిచ్చి చుట్టినయాకు మడుపులీఁ దివిరెడునడపఁదాని
వినికివేళ యి దంచు వీణె మెచ్చుగ మేళ వించితెచ్చినగానవిద్యదానిఁ
బొలి వోనినేర్పుతోఁ బూవుఁటెత్తులు గట్టినేడ్కఁ గానుక లిచ్చువిరుల దానిఁ
పరిహాసకులు నటుల్ బయకాండ్రు మొగసాలఁ గాచినా రని తెల్పుకటికదాని

తే. నించుకయుఁ దేటి చూడక నెందుమీఁది
హాళియును లేక యింతప్రొద్దాయె రంభ
రాక యున్న దదేమికారణమొ యనుచుఁ
దలఁచునలకూబరునిఁ జేరి తలిరుఁబోఁడి. 223

క. అడలుచుఁ గాటుకకన్నీ, రుడుగక జడివట్టి కురియ నొడలు గడగడఁ
వడకఁగ నిట్టూర్పులసెగ, లడరఁగ దీనగతి నతసియడుగుల వ్రాలెన్. 224

వ. ఇవ్విధంబున. 225

చ. అడుగుల వ్రాలి యేడ్చు జవరాలివిరాళియు వింత త త్తఱం
బడరఁగ లేవ నెత్తి యొడియం దిడి చేలకొనం గనుంగవఁ
జడిగొను నశ్రువుల్ దుడిచి జాఱెడిక్రొమ్ముడి చక్కఁ బెట్టి యా
బిడ మొగ మట్టె కన్గొని కుబేరునికూరిమిపట్టి యి ట్లనున్. 226

సీ. కవజక్కవల టెక్కుఁ గాంచునీచనుదోయి కలికి యేకతినుండు గాసిపతెచెఁ
గొదమతుమ్మెదలట్లు పొదలునీనెఱికురుల్ చెలియ యేమలినుండుచిక్కుపతెచె
వెల లేనికళలతో వెలయు నీనెమ్మోము వనిత యేవికలుండు వాడుపతెచె
నంటినఁ గందుపూవంటినీనునుమేను మగువ యేదుర్జాతి యగడుపతెచె

తే. నెలఁత యేచలచిత్తుండు నీపిసాళి, కలికివాల్గన్నులను నీరు గ్రమ్మఁ జేసెఁ
దరుణి వివరింపు మేనీచతముఁడు మిఁదిఁ, చే టెఱుంగక ని న్నింతఁ జేసె ననిన.

ఉ. కోమలి వంత నుస్సురని కుందుచు మేను సెమర్పఁ గేలుకెం
దామరదోయి మోడ్చి ధననాయకనందనుఁ జూచి పల్కె నో
స్వామి నినుం గనుంగొనెడివాంఛ దివంబున నుండి యీవయ
స్యామణితోడఁ గూడుకొని చయ్యన నే నిట కేగుదేరఁగన్. 228

మ. ననుఁ దోఁపం దిలకించి పంక్తిముఖుఁ డన్యాయంబునం గేలుప
ట్టినచోఁ "బట్టి రమించినట్టితెలిగంటిం బట్టి భోగింప వ
చ్చునె మామా తగ" దంచుఁ "గోడల" నటంచుఁ జాలఁ బ్రార్థించినఁ
వినఁ డద్దుష్టుఁడు బల్మిఁ బట్టి చెఱిచెఁ వేమాట లిం కేటికిన్. 229

చ. తగవును ధర్మ మూఁకొనని దైత్యునికిం బలుకాన దిక్కు లే

కగపడి గాసిఁ బొందు మని యంబుజగర్భుఁడు వ్రాసి యుండఁగా
వగ లిఁక నేల యైన బలవంతుఁ డొకం డిటు చేసె నంచు నీ
మొగమునఁ దెల్పి నీహృదయముం నొగిలించుట కార్తిఁ జెందెదన్. 230
చ. అగముల వ్రక్కలించుకులశాయుధునంతటివానినీటిపై
జగడము సేయఁ బోవునెఱసాహసి పట్టిన నాఁడుదాన నే
వగ విడిపించుకోఁ గల నవారణ మానము పోకముందరన్
దెగువకుఁ జొత్తు నన్నుఁ గువిధిన్ విధిచేసె నమర్త్యకాంతగాన్. 231

నలకూబరుండు రావణుని శపించుట.

క. నలకూబరుబిగికౌఁగిట, నలరుచు సుఖియించు రంభయఁట యిరువదిచే
తులరక్కసిబలుసందిటఁ, గళవళ మందునట దైవగతి కే మందున్. 232
మ. అనుమాటల్ విని గుండె దిగ్గు మనఁగా నాస్యంబు కెందమ్మితో
నెన గాఁ గన్నుల మంట లంటికొనఁగా నీర్ష్యాభిమానంబులన్
బెనుగాయంబుల నాత్మ నొప్పికొనఁగాఁ బేరల్క శాంతిక్షమల్
సనఁగా నన్నలకూబరుండు దనుజున్ శాపింప నుద్యుక్తుఁ డై. 233
మ. తనలో నెక్కముహూర్త మయ్యసురకృత్యం బెల్లఁ జింతించి వీ
ని నిరోధించుట మంచికార్య మనుచున్ నిష్కర్ష గావించి ది
గ్గనఁ బూఁబానుపు డిగ్గి దోయిటను గంగాతోయముం బూని బు
ద్ధి నిరూఢస్థితి నుంచి రావణుని నుద్దేశించి సక్రోధుఁ డై. 234
ఉ. ఈదనుజుండు కోరిక వహింపనిరంభను బల్మిఁ బట్టిన
ట్టాదట నింక నొప్పనిమృగాక్షుల బల్మిని బట్టెనేని స
మ్మోదము దీఱ నంత శిరముల్ పదియుం బదినూఱువ్రక్క లై
మేదిని గూలుఁగావుత నిమేషములో భువనంబు మెచ్చఁగన్. 235
మ. అని శాపోదకముల్ విసర్జనము సేయన్ దేవతల్ మెచ్చి బో
రన వర్షించిరి పుష్పవర్షము లవార్యస్ఫారధారాధర
స్వనగంభీరమృదంగఘోషముల దిక్చక్రంబు భేదిల్లె నం
దునఁ గాబేరి నుతించుచున్ సతులు సంతోషించి రెంతేనియున్. 236
క. ఆపౌలస్త్యకుమారుని, శాపము విని పంక్తిముఖుఁడు సంతాపించెన్
బ్రాపించె నాఁటనుండియుఁ, గోపనలమనోంబుజానుకూలత్వంబున్. 237
వ. తత్సమయంబున. 238
శా. అన్నాళీకభవప్రదత్తవరమాహాత్మ్యంబునం గ్రూరుఁ డై
యెన్నం డెవ్వరి రావణుం డతనిదుష్టేచ్ఛల్ నివారించె నేఁ
డన్నన్నా నలకూబరుండె ప్రబలుం డంచున్ సుధాంధుల్ నుతుల్
పన్నన్ సాగిరి కారలం బడినబాలల్ వొంది రానందమున్. 239

క. అలప్రియురాలికి నిటువలె, నలకూబరుఁ డుత్సవం బొనర్చి తదీయా
విలభావ మడఁచి యిచ్చకు, వలసినటుల మెలఁగె రామ వసుధాధీశా. 240

ప్రభాతవర్ణనము.

వ. అని పల్కి యగస్త్యమహామునిచంద్రుండు వెండియు రామచంద్రున కిట్లనియె.

సీ. పౌండరీకసమృద్ధిఁ బాపఁగా శశికీర్తి మలఁగె నా వెన్నెలల్ కలఁకఁ బాఱెఁ
బతివివర్ణత సుక్కుసతులకన్నులపోల్కి రాజు చెన్నఱెఁ జకోరములు బడలెఁ
బద్మినుల్ వెతఁ జెందఁ బరిహసించినదోషమున నాగఁగుముదినుల్ మురువుదొఱఁగె
బాంధసంహారపాపమున మూర్ఛిలె మారుఁ డన రతికుచముల నలసి తూఁగె

తే. నిదుర లుడిగి పునారతి కెదల వ్రాలు, వాలుగంటులయాణిముత్యాలసరుల
శైత్యమున నుల్కి పడి రభసమున లేచు, తత్పతుల నవ్వె దీపికల్ ధవళరుచుల.

ఉ. కంతురణాంతతాంతవిటఘర్మకణాపనయప్రవీణసా
ధాంతరభామినీవ్యజనతాంచితవృత్తకుచోత్తరీయచే
లాంతమృగీమదాగురుసితాభ్రపటీరవిశేషవాసనా
క్రాంతము లై దిగంతములఁ గ్రమ్మె నిశాంతమరుత్కిశోరముల్. 243

క. మునుకొని వేఁకువ దనగిరి, దినమణి గనఁ దివురుపూర్వదిశకుం గొనఁజూ
పిన ముంగరముత్తెమువలెఁ, గనఁబడియెన్ వేగుచుక్క కలధౌతరుచిన్. 244

ఉ. కాయజుబారి కోడి మును గౌతమికై తమకోడిజాతివాఁ
డాయె సురేంద్రుఁ డట్టిదౌర నాఁగి జయింప దశాస్యుఁ డీయెడం
బోయెదు నిత్తెఱంగు వినుప్రోలికిఁ దెల్పుద మంచు బెట్టుగాఁ
గూయిడుచున్నవో యనఁగఁ గుక్కుటముల్ రొద సేసె దిక్కులన్. 245

క. తమి విధుఁ గలిసినయంబర, రమపులకాంకురపరంపరలు దోడ్తోఁ ద
త్సమయశిశిరానిలునిచే, సమసెను యనఁ దారకావ్రజంబు లడంగెన్. 246

క. చెలిమికి నినుండు బలుకర, ములతోఁ జను దేర మిన్ను ముట్టినయుదయా
చలపతికి వేళ వీచిన, తెలివిచోపుజిగిఁ దూర్పు తెలతెల నయ్యెన్. 247

తే. ఎందు ద్విజరాజునామించుచందమామ, మవలనిద్రాంధకారాబ్ధిమునుఁగఁ జేసె
మేలుకొలిపె నినుం డెంతమిత్త్రుఁ డనెడి, భాతిఁ బులుఁగులు కలకలపలికె దిశల.

చ. లలితమరందకాంక్ష ముకుళంబులఁ జిక్కినకైతవంబునం
బిలుకల నాండ్రనున్ విడిచిపెట్టి నిశం బ్రతిపక్షబంధు లా
కలువల కొద్దికై యవియుఁ గందినఁ గ్రమ్మఱఁ జేరు తేఁటులన్
గలకల నవ్వెఁ బద్మినులు కమ్రతరాచ్ఛవిభాచ్ఛలంబునన్. 249

మ. గిరిభృద్వక్షముఁ బాసి తావి కిర వౌ కెందమ్మి పూమించుటు
ప్పరిగన్ శ్రీ వెలయన్ సరోవరసభాభాగంబునన్ మించె బం
భరభామామృదుగానముల్ కవివరప్రత్యగ్రపద్యార్భటుల్

తరళోత్తుంగతరంగరంగవిలసత్కాదంబినీలాస్యముల్. 250

చ. అలయక యెల్లెడన్ మెలఁగి యం దొకచో నితరేతరాననం
బులు దిలకించి యొండొకటి మూర్కొనుచున్ దమిఁ జేరి చంచువుల్
గళముల నూఁచి నిల్చి యెఱకల్ తనువుల్ గదియించి చొక్కుచూ
డ్కులు నిగుడం బయోరుహకుడుంగములన్ విహరించె జక్కవల్. 251

శా. ఆందోళింపఁగఁ జేసె ముందు రజతాహార్యంబు లంకేశ్వరుం
డెందుం దుర్జయుఁ డింద్రువీ డొరయుచో నే మోచునో వాఁడు సొం
పొందం గానుక యిత్తు నంచుఁ దొలిగట్టుత్కంఠతో నెత్తుమేల్
చందాకెంపుతెఱంగునన్ దనరె భాస్వద్బింబమునుం దూర్పునన్. 252

శా. పర్గంపుర్ బలుచిల్వరాపడగనున్ బ్రాఁగెంపుటాచాయలన్
డిగ్గం ద్రావి నవారుణాబ్జగృహవాటీభాగ్రమాసంచల
ద్భృగ్గాఢస్తనకుంకుమద్యుతులతో రెట్టించి భాసిల్లెఁ ద
త్ప్రాగ్గిర్యాతతధాతురాగరుచులన్ బాలార్కశోణాంశువుల్. 253

ఉ. అంతకుమున్నె రావణనిశాటకులేంద్రుఁడు వీతనిద్రుఁడై
యంతికవాహినిన్ వెలయ నాహ్నికకృత్యము లాచరించి దు
ర్దాంతరణోత్సవంబునఁ బ్రధానసహోదరపుత్త్రమిత్త్రసా
మంతసుహృద్భటోత్తములమన్ననఁ దోకొని సేన లుబ్బగన్. 254

స్రగ్ధర. కదలెం గంఖాణరింఖాగ్రనిహతిరజతగ్రావపాదాళి నుగ్గై
చెదరన్ హస్తీంద్రహస్తాంచితవమథుల జేజేలపెందోవ లెల్లన్
జొదు కొందన్ స్యందనప్రస్ఫురితగతులచే క్షోణి వ్రీలం బతాకల్
గదియన్ వ్యాపించుబల్ చీకటుల రవిరథక్షత్త యంధత్వ మూనన్. 255

రావణుం డమరావతీపట్టణము ముట్టడివేయుట.

చ. కదలి దశాననుండు లయకాలఘనాఘనగర్జితభ్రమ
ప్రదభటసింహగర్జన లపారగుహాకుహరంబు లానినన్
బదులుగ మ్రోయువేల్పుమలపజ్జకుఁ బోయెఁ దదీయపాదముల్
చిదురుపలై ధరం గలయఁ జేయుచు సేనలు గొల్వనుద్ధతిన్. 256

ఆ. పోయి తత్సమీపమునకుఁ గానఁగ వచ్చు, వేల్పుపురము చూచి విస్మయపడి
చేరి యుపవనముల సేనలు విడియించి, యలప్రహస్తుఁ గని దశాస్యుఁ డనియె.

మ. కనుగొంటే యమరావతీపురము గంగాఖేయతోయావగా
హనసక్తామరరాజితామరసపత్త్రాక్షీవిహారోత్థి ప
త్కనదంభకకణమాలికాతులితము క్ష్మారత్నశిల్పప్రక
ల్పనభాగ్యప్రవిభావలక్షితనభోభాగంబు భాసిల్లెడిన్. 258

సీ. ఈపట్టణలలామమే కదా శతమన్యు రాజసం బొందించురాజధాని
యీనగరీరత్నమే కదా బహుపుణ్యములు సేయుప్రజ చేరుపుణ్యలోక
మీపుటభేదనంబే కదా యెల్లసౌఖ్యము లిచ్చు ననుఖ్యాతిఁగన్నపదవి
యీపురగ్రామణియే కదా రణరంగహతులు ప్రాపించుప్రాప్యస్థలంబు
తే. కల్పవృక్షము లున్నశృంగారవనము, లీనివాసంబున నెకదా యెసక మెసఁగుఁ
గామగవిఁ గట్టనిది గదా గాడిపట్టు, దీని వర్ణింపఁ బరమేష్ఠి కైనఁ దరమె.
సీ. ఏచాయఁ గన్న రేరాచఱావాకిళ్లఁ గొమరు మీఱినదివ్యగోపురములె
యేవీథిఁ గనుఁగొన్న హీరవారప్రభాసాధారణోత్సేధసౌధమణులె
యేతోఁట లరసినఁ గేతకీపున్నాగసుమనోమనోహారిసురభిళములె
యేయిండ్లు చూచిన హీరతారచిరత్నరత్నసంపన్నతారాజితములె
తే. యెందుఁ జూచినఁ బలుకోర్కు లిచ్చుతరులె
యేడఁ జూచిన వేడుక లిడుకొలఁకులె
యెచటఁ జూచినఁ బ్రతి లేనికృతకగిరులె
యిటులఁ గాకున్న బ్రఖ్యాతి యెటుల గాంచు. 260
మ. పరిఖాకారసురాపగాలహరికాపాండుద్యుతుల్ వజ్రభా
స్వరవప్రాచ్ఛతరప్రభల్ విధుశిలాసౌధాంశుయూథంబు లి
ప్పురిపైఁ గప్పినఁ జూడ నొప్పెఁ ద్రిజగత్ప్రార్శ్వైభవంబున్ జయిం
ప రహిం బైకొనుకీర్తివైఖరిఁ బ్రహస్తా చూచితే నావుడున్. 261
చ. అది విని మంత్రి యిట్లను సురారికులేశ్వర కీర్తి గాదు గా
యిది భవదీయవిక్రమసమృద్ధి నిజేశ్వరు నేమి సేయునో
త్రిదశుల కేమిచేటో యని దీనత వెల్వెల నొపురీందిరా
సుదతివివర్ణభావ మనుచుం గన నయ్యెడు నాదుచూడ్కికిన్. 262
మ. అసురాధీశ భవత్ప్రతాపశిఖి పై వ్యాపించె నాఁ బద్మరా
గసముజ్జృంభితగోపురప్రభ యుదగ్రం బయ్యెఁ దద్ధామజా
లసమశ్రీల విశాలనీలవలభుల్ గాన్పించెఁ దజ్జ్వాలల
ట్లెసఁగెన్ ద్వారకవాటవిద్రుమరుచుల్ వీక్షింపు మీప్రోలునన్. 263
మ. తను రోధింపఁగ నేగుదెంచినమిమున్ దర్శించి ఖేదంబుఁ జెం
దినస్వర్లక్ష్మిదృగశ్రుతోయకణపంక్తిం బోలి కేళీసరః
కనదాభీలమరాళపక్షయుగరుక్చంద్రాతపశ్రీ ద్రవ
ద్ఘనచంద్రాశ్మసువేశ్మజాలకగళద్వ్యాగపూర మొప్పారెడిన్. 264
ఉ. ఈవఱ కిప్పురిన్ దివిజు లేలఁగఁ జూచినయట్టితప్పు చాల్
దేవర నన్నుఁ బంపు మవలీలఁ ద్రివిష్టప మాక్రమించి యై
రావణదంతితోడ సురరాజును బల్విడిఁ బట్టి తెచ్చెదన్

నా విని రావణుండు సిఱునవ్వున నాతనిఁ జూచి యి ట్లనున్. 265
ఉ. అంతటివాఁడ వౌదువె కదా యయినన్ మధుమేఘనాదదే
వాంతకకుంభకర్ణుల నరాంతకముఖ్యులఁ గూడి యిప్పురం
బంతయు నాక్రమించి చతురధ్వము లానుక నిల్వఁ డంత జం
భాంతకుఁ డేమి సేయునె యటన్న హసా దని యాప్రహస్తుఁడున్. 266
సీ. కుంభనికుంభముఖ్యులతోడ నలకుంభకర్ణుండు దూరుపుగవనియందు
మాల్యవంతుండు సుమాలియు బలయుక్తిఁ దగ మేఘనాదుఁ డుత్తరమునందు
ధూమ్రాక్షరుధిరాక్ష దుర్ముఖాదులఁ గూడి మధునిశాటుఁడు పశ్చిమంబునందు
మారీచముఖులతో నారావణాసురాగ్రణిఁ గొల్చి తాను దక్షిణమునందు
తే. నిలుచునట్లుగ నియమించి నిఖిలబలము
పంచి యందందు విడియంగఁ బంచి నాల్గు
గడల నాల్గుసముద్రముల్ గ్రమ్మినటులఁ
జెలఁగి పటువాద్యముల్ మ్రోయఁ జేయుటయును. 267
వ. అప్పుడు. 268
మాలిని. మురజపటహఢక్కాముఖ్యవాద్యస్వనంబుల్
పరదితిసుతసేనాపాళిఁ బల్లాఱు మించెన్
సురలు చెవులు సోఁకన్ స్రుక్కి భీతిల్లి రాస్వర్గ
పురినలుదిశలందుం బుట్టె నుత్పాతకోటుల్. 269
సీ. నిండినగేహముల్ నిండినట్లనె యుంచి బలువిమానము లెక్కి పఱచువారు
దగినవస్తువులతోఁ దమవారిఁ గొని భీతి నెగరి మహర్లోక మెక్కువారు
నొకరితో నొకరు దెల్పక యథాయథ లయి యేడకేడకుఁ బరువెత్తువారు
నెందుఁ బోఁ గాల్లాడ కిండ్లలో మూలమూలలఁ జొచ్చి వడఁకుచుఁ దో నలయువారు
తే. నెచటఁ జొచ్చినఁ బోనిత్తురే నిశాటు, లిదిగో లగ్గలువట్టి రింకేటిస్వర్గ [వారు.
మనుచు స్వర్లోకమున సారె కఱచువారు, నగుచు నడ లొంది రమరాలయంబు
సీ. రణశూరులకు నప్సరఃస్త్రీలతోఁ గూడి వీథి సరాళంబు వెడలఁ బాసె
సోమయాజులకు రంభామేనకలఁ గూడి శృంగారవనము వీక్షింపఁ బాసెఁ
బరమధార్మికులకుఁ బసిఁడిమేడలనుండి వెలఁదులగానముల్ వినఁగఁ బాసె
సకలదివ్యోపపాదకులకు సఖులతో నలదేవనది నీఁదులాడఁ బాసె
తే. నున్న సురలకు నిండ్లలో నుండియైన, సొరిది నటునిక్కితలలెత్తి చూడఁ బాసె
నలబలంబులతోఁ గూడి యలబలంబు, లమరపురిఁ జుట్టుకొనునట్టి యవసరమున.
చ. తలఁకునఁ గోటనగ్గడలఁ దల్పులు వేల్పులు మూసి డాసి కో
త్తళములపై నలంగములఁ దార్కొని మార్కొని విక్రమింపఁగాఁ
గలరణశూరు లైనయవికారుల వీరుల హెచ్చరించి పై

బలములరాకఁ దెల్ప సురపాలకుపాలికిఁ బోయి యయ్యెడన్. 272

సీ. శచిముద్దు మోముఁ జూచుచు నాగకన్యాన, పీవగానము వినువింతహాయలు
వేల్పులమనవులు వినుచు నచ్చరమచ్చెకంటులనటనంబు గాంచుమురువు
ధనదాదిహితమంత్రి జనులతోఁ బల్కుచు
మునులవాదులకు న వ్వెనయుహరువు [హెచ్చరికయుఁ
మొ్రొక్కువారలకుఁ గేల్ మోడ్చుచు గురుఁ డాన తిచ్చుయుక్తి లెఱుంగు

తే. దనరుఁ జెల్లు ననంగ నం తస మెసంగ, వైజయంతంబుపైఁ గొలు వైజయంత
ముఖులు బర్హిర్ముఖులు చంద్రముఖులు గొల్వ
నిండుకొలు వున్న దేవతానేతఁ గనిరి. 273

మ. కని జోహా రిడఁ గోటనల్గవనులం గావున్న వా రేగుదెం
చినవా రిం దవధారు దేవ యనుచుం జేమోడ్పుతోఁ గంచుకుల్
వినిపింపం దొలునాఁడె వేగరులచే విన్నట్టివృత్తాంతముల్
దనలోఁ దోఁచి బలారి మీర లిటకుల్ రాఁ గార్య మేమో యనన్.

ఉ. వారు వినీతు లై యనిరి స్వామి దశాస్యుఁడుఁ గుంభకర్ణదే
వారియు మేఘనాదుఁడుఁ బ్రహ స్తమధుప్రముఖుల్ మహాచమూ
ధారము గొల్వ వచ్చి యిదె స్వర్గమునల్గడ లావరించి యు
న్నా రని విన్నవింప సురనాథుఁడు రోషకషాయితాత్ముఁ డై. 275

శా. ఔరా రావణుఁ డబ్జగర్భవరగర్వాయత్తుఁ డై నాపురిం
గారింపం జనుదెంచెనే తనభుజాగర్వంబు నాచెంతనా
వారిల్ వీరిఁ దలంచినట్లనె నరుల్ వాఁ డెంచెఁ గాఁబోలుఁ గా
నీ రక్షోబలవార్ధి నస్త్రబడబాగ్నిన్ నేఁడె యింకించెదన్. 276

వ. అని పలికి కొలువు గలయం గనుంగొని. 277

సీ. కోటవాకిళ్లు బల్కొత్తళంబు లలంగ, ములు నేనుటక కాచి మోహరింప
దారుశిలాయంత్రతతి కొమ్మకొమ్మలఁ దోరంబుగా నించి దురుసు సేయఁ
దలబొమిడికము కత్తళము కేడెము కత్తి యాదిగాఁ గలవి ముస్తీ దొనర్ప
నరదముల్ ద్విరదంబు లశ్వముల్ మొద లైనసకలవాహనముల సంఘటింపఁ

తే. దగినవారి నియోగించి తనసమీప, మున వసించుపులోమజాముఖ్యసతుల
మఱియుఁ జనువారిఁ బ్రచ్ఛన్నమార్గమునను
స్వర్ణగిరిశృంగమున కంపి శతముఖుండు. 278

ఉ. కామగపీసుధాకలశకల్పకదివ్యమణీవిభూమణ
స్తోమము మాటు చేసి తనతోడిదె లోకముగాఁ జరించుసి
ధామరసాధ్యరుద్రతుషితానిలభాస్వరముఖ్యదేవతా
గ్రామణులల్ రణోత్సుకులుగా సెల విచ్చి యొకండు చెచ్చెరన్. 279

కమలవిలసితవృత్తము.
వనజనయనుఁ గరివరదుని జేరం, జని ముకుళితకరజలజయుగుండై
తనువునఁ బులకలు తఱుచుగ మించన్, వినయమునను సురవిభుఁ డిటు లెంచెన్.
కవిరాజవిరాజితము. జలజదళేక్షణ శాత్రవశిక్షణ శౌర్యవిచక్షణ చక్రధరా
కలితరవిగ్రహకాంతిసువిగ్రహ కల్మషనిగ్రహ కంబుకరా
విలసితకేతన విశ్వనికేతన విస్మితచేతన వేదయుతా
సలిలభవాసనసమ్యగుపాసన శార్ఙ్గశరాసన సాధునుతా. 281

మ. అవధారయ్య దశాననుండు సబలుండై నేఁడు నాపట్టణం
బవరోధించినవాఁడు తమ్ముఁడును దోర్దండైనాఁడు తత్పుత్త్రకుం
డు వృషాంకప్రియహోమనిష్ఠల బలిష్ఠుండై విజృంభించినాఁ
డు విశేషించి మధుండు బంధుఁ డయి వాఁడుం గూడినాఁ డయ్యెడన్. 282

ఉ. ఇందుల కేమిబుద్ధి గణియించెదొ వైరుల నెట్లడంచెదో
ముందును వెన్కఁ దోఁచక యమోఘదయానిధి వంచుఁ జేరితిన్
ముందు బలాదిశత్రుజయమున్ భవదుక్తిన కాదె కల్గె గో
వింద ముకుంద నీవె కదవే గతి వేగతులన్ దలంచినన్. 283

ఉ. ఆరయ సర్వభూతముల కాప్తుఁడ వయ్యును మమ్ముఁ గూర్చి పై
త్యారిసమాఖ్యఁ గాంచితి తదాఖ్య యథార్థము సేయు మోదయా
నీరధి పాల ముంచినను నీళ్ళను ముంచిన నీవ దిక్కు నీ
వారము నీదుచిత్త మను వాసవుఁ జూచి జనార్దనుం డనున్. 284

చ. అమరవరేణ్య యిట్టిసమయంబున రావణకుంభకర్ణులన్
సమరములోపలన్ గెలువ శక్యము గాదు తదీయనందనుం
డమితపరాక్రమక్రమసమగ్రుఁ డజయ్యుఁడు మీఁదఁ గొంతకా
లమునకు మానుషాకృతిఁ జెలంగి వధించెద వారి నందఱన్. 285

చ. హరి యరుదెంచి యూరక దశాస్యునిఁ దాఁకి వధింప లేక క్ర
మ్మరె ననునట్టిలాఘవముమాత్రమె నే నిపు డేగుదెంచినన్
హరిహయ నీవె పోయి పలలాదుల మార్కొని తోఁచినట్టులన్
దురమొనరింపు మిప్పటికిఁ దోఁపడి మీఁద శుభం బొసంగెదన్. 286

శా. దేవత్వంబున నుండియే యరిని మర్దింపంగ లే నంటివే
నే వేలాగు నరత్వ మొంది పగవానిన్ గెల్చెదం జేని రా
జీవప్రోద్భవుమాట నిల్పుటకుఁ గాఁ జేకొంటి శాంతం బిఁకన్
భావిప్రాంచితరామరూపమున నిష్పౌలస్త్యుఁ బో నిత్తునే. 287

దేవదానవులయుద్ధము.

మ. అని వీడ్కొల్పిన వజ్రి వచ్చి రణవాంఛాకల్పులన్ వేల్పులన్

గని హర్షించి జయానకార్భటుల ఢక్కాశంఖఘోషంబులన్
దనుజస్తోమముగుండె దిగ్గు మన రత్నప్రస్ఫురచ్చక్రశం
ఖనిజాశ్వధ్వజఘంటికాఘణఘణోగ్రస్యందనారూఢుఁ డై. 288

సీ. ద్వాదశద్వాదశాత్ములతోడ వడిఁ బదుముగ్గురు విశ్వులు ముందు నడువ
నురులీల ముప్పదార్గురుతుషితులతోడ నెనమండ్రు వసువులు నెనసి కొలువ
మెఱయు నర్వదినలుగురుభాస్వరులతోడ నలువదితొమ్మండ్రనిలులు గొలువ
రూఢి నేకాదశరుద్రులతోఁ బదునిద్దఱుసాధ్యు లుద్వృత్తి నడువ

తే. గరుడగంధర్వచారణఖచరసిద్ధ, యక్షకిన్నరకింపురుషాహిగుహ్య
కాదితేయమహారాజికాదిదేవ, సమితి నలుగడఁ గొలువ వాసవుఁడు వెడలె.

చ. వెలువడి యెప్పు డెప్పు డరివీరులఁ దాఁకుద మంచు విచ్చుక
త్తులు బెడఁగుందళత్తళలతోఁ దనముందట వచ్చు దేవవీ
రులకును జేయి వీచుటయు రోసనముతోఁ జని దైత్యవీరులన్
దలపడి రాసురాసురులు దార్కొని రుగ్రతరాగ్రహంబునన్. 290

వ. అప్పుడు గొప్పచప్పు డుప్పతిల్ల బాహువు లప్పళించుచు ధరారేణువు లుప్ప
రంబునన్ బోరయఁ గుప్పించుచుఁ దమచేతిహేతుల నరాతుల నొప్పించుచుఁ
దమదొరల మెప్పించువేల్పులును రోషారుణితలోచనముల నిప్పు లురులన్
బరుల నిలు నిలుం డని మెలుంగెత్తి పిలిచి నిలిచి యెదిరించియు ధిక్కరించియు
ఖడ్గాఖడ్గిన్ దలపడి యడిదంబులు పొడి పొడి యై పుడమిన్ బడినఁ జిడిముడిపడి
వడి నడరుపడి మగుడన్ గచాకచిన్ బెనంగు రక్కసులు ననుంగుచెలికాండ్రకు
సహాయు లై యీరసంబునన్ దారసం బైన పోరునన్ బేరువాఁడి మెఱసి
మున్ను తమవారల నొప్పించిన పరవీరులన్ గడచి పోనీక డయ్యన్ జేసి
కయ్యంపుటురువడి గనంబడఁ జేయుదేవతలును బంతంబు మెఱసి కుంతంబులఁ
బడఁ గ్రుమ్మిన నెమ్మొనసొప్పిఁ దప్పు లెంచక కరాంచితపట్టిసంబులఁ దత్ప్రతి
పక్షహస్తప్రసారితకుంతంబు లానుకొని యట్టె నట్టనడిమికిన్ దెగఁగొట్టి కట్ట
లుక బిట్టగసి జగజట్టితనంబున నెదుటివారి యుదుటు మాన్చు దానవులను గఱ
కఱిన్ బెరయ మెఱయు సురియ లురంబున గ్రుచ్చి వీఁపున నుచ్చి పాఱునం
తలో మరలమరలన్ దివియువారలలా వెఱంగి యూఁడు గఱచి సురియతోడి
కరంబు కరంబు చలంబుతోఁ బిగఁబట్టి వలకేలికరవాలంబునన్ దలలు కఱ
కుఱ్ఱన్ దెగ నఱుకుసురవీరులును బెడిదంపుకటారులన్ బొడిచినఁ గడుపుల
నుండి బొసబొస వెడలు ప్రేవుల ప్రోవు లదిమి దిట్టతనంబుతో నడుమఁ జుట్టినట్టి
దట్టిచెఱఁగుల నడఁచి కట్టుకొని తము నొంచినవారిన్ బట్టికొని యట్టిబెట్టిదం
బు లే యాచరించునిశాచరులును నిష్ఠురగదాఘాతంబులన్ దలలు వగిలి నొగిలి
బుడబుడ నెత్తురు గ్రక్కుచుండియున్ బెండువడక కడిందిరిపులవక్షఃస్థలంబులు

శూలంబులన్ గ్రుచ్చి పడఁ ద్రోచి యెత్తేరన్ జూపువినువీటిపోటుబంట్లును
గఠోరకుఠారధారల భుజశాఖలు నఱికివైచినన్ గఱకు చెడక యరులన్ జఱు
కుచుఱుక్కునన్ గనుంగొనుచు మొఱకుతనంబున మీఁది కుఱికి బెట్టుగాఁ
బదఘట్టనంబులు పఱఁగించురట్టడిదనుజులు నెదురుగ నుండి చూచు తమయేలి
కలతో మార్తుర నిదె యిందఱ మ్రందించి వచ్చెద మని నొడివిన వడుపునన్
గడిమి మెఱసి ప్రతిజ్ఞ లీడేర్చుకొని సొంపు లొందు నిలింపులును బెడబొబ్బ
లిడుచు నెదురుగా నడుచు పెక్కుమందిపగతులపై రోషంబునఁ దార్కొని
తోమరముద్గరభిండివాలశూలక్షురికాది వివిధాయుధంబులసాధనంపుమెఱవ ల్లె
ఱింగించునక్తంచరులును నడికలన నింటివారిన్ దలంచుకొని కేడించి వచ్చి
యచ్చటచ్చట మచ్చరంబుల నెదిరి బలంబు సొచ్చి వ్రచ్చి నొచ్చువారిన్ జచ్చు
వారిన్ జూచి నిజకులస్థానపౌరుషంబులు దలంచుకొని ముంచుకొనునభి
మానంబుతోఁ గ్రమ్మఱన్ దొడర వచ్చువియచ్చరులును జనకాగ్రజానుజతనూ
జాదిబాంధవులును మ్రందినన్ బొలివోనిబంటుతనంబునన్ గంటకులపై నుఱు
వడించి యొంటిపాటునన్ దమయింటిప్రతిష్ఠలు నిలుపుకొనుతాలివేల్పులును
నూఱాఱుగాయంబులన్ బడియుఁ గాయంబులనొప్పిఁ దలఁపక నేలినవానికా
ర్యంబునకుఁ బాటుపడునమర్త్యభటకోటులున్ గలిగి యుభయబలంబులవీర
భటు లారభటులతో నుబ్బి గబ్బిబెబ్బులులవలె నుదుటు గలబొబ్బమేకంబుల
వలె నుఱుమనిపిడుగులవలె నుడుగనికార్చిచ్చులవలె నుడివోనికాలసర్పంబుల
వలె నురవడింపనిమదహస్తులవలె నోలమాస గొనక యొక్కచందంబునన్
బోరుచుండి రట్టియెడ. 291

క. పడుతలలు తఱుచు నఱుకుడు, వడు చేతులు జడిసి బెండునడుగుండెలు చే
డ్పడుమేనులుఁ గడుత్రొక్కుడు, వడునడుగులుఁ బంక్తిముఖునిభటులకుఁ గలిగెన్.

సీ. అపుడు రావణుఁ డంప యజ్ఞకోపసుపార్శ్వధూమ్రాక్షయూపాక్షధూమకేతు
జంబుమాలిసుమాలిశతమాయరుధిరాక్షఖరమహోదరమహాకాయదూష
ణత్రిశిరోనరాంతకసురాంతకమహాపార్శ్వమారీచసుప్తఘ్నసూర్య
శత్రువృశ్చికరోమసర్పరోమాభేద్యకవచవిరూపాక్షకాలనేమి
తే. దుర్ముఖశుకాదివీరదైత్యులు ప్రహస్త
సహితులై తీవ్రహస్తప్రశస్తశస్త్ర
ధాళధళ్యంబు లఖిలదిక్తతుల మెఱయ
నామరచమూజిగీషులై యడరుటయును. 293

చ. అసురుల హూర్కొనన్ మఘవుఁ డంపినసిద్ధులు సాధ్యు లశ్వులున్
వసువులు భాస్వరుల్ దుషితవర్యులు రుద్రులు విశ్వు లుగ్రసా
హసమున నెక్కుడై యలప్రహస్తుఁడు మున్నుగుసైన్యనాథులన్

మసలక తాఁకి రుద్రులను మాఱ్కొను నద్రులపోల్కి నయ్యెడన్. 294

చ. అడరుచు హుంకరించుచు నహంకృతిఁ జూపుచు నస్త్రధారలన్
సుడివడఁ జేయుచున్ దెగడుచున్ బెగడించుచు నిల్వరించుచున్
గడఁగుచు నోసరించుచు ముఖాముఖి నిల్చుచు బిట్టదల్చుచున్
జడియక పోరి రయ్యుభయసైన్యములన్ గలయోధు లుద్ధతిన్. 295

చ. హరులు మదేభయూథముల నాఁగినకైవడి దేవవీరు ల
య్యరుల నెదిర్చి శస్త్రముల నస్త్రములన్ నిగిడింప రక్తని
ర్ఝరములతోడిజంగమధరాధరపంక్తులఁ బోలి వార లం
దఱు వెనుతియ్యఁ గాంచి యెలనవ్వు వహించి సుమాలి యాసునన్. 296

చ. నిలగదరోయి దేవరథినీవరులార యటంచు నుజ్జ్వల
జ్జ్వలనరుచిప్రకాశ మగుస్యందన మెక్కి గుణంబు దీటుచున్
బలరిపుసైన్యపాలకులపైఁ బ్రళయాశనితుల్యసాయకం
బులు నిగిడించి యార్చి పొలివోనిపరాక్రమవైభవంబునన్. 297

చ. వసువుల బిట్టదల్చి పితృవర్గములన్ బెగడించి విశ్వులన్
వసమఱఁ జేసి సాధ్యులజవం బడఁగించి శరాళి రుద్రులన్
దొసఁగులఁ బెట్టి చారణులదోహాళముల్ సడలించి యమ్మరు
ద్విసరము నొంచి భాస్వరులబీరము మాన్చి పరాక్రమించినన్. 298

ఆ. ఈసుమాలి సురల నిటులఁ జిక్కులఁ బెట్ట, నీసు మాలి చూడ నేల యనుచు
వసువు డాయుపేదవలెను సావిత్రాఖ్య, వసువు విక్రమించి వానిఁ దాఁకి. 299

శా. నీవీరత్వము గానిపించితివి మేల్ నేఁ డింక నాశౌర్యమున్
నీవున్ గన్గొన వల్వదే యనుచు నిర్ణిద్రాస్త్రధారాహతిన్
సావిత్రుండు సుమాలి నొంచుటయు రోషభ్రూకుటీభ్రాజితుం
డై వాఁ డేసినబాణముల్ నఱకి పూర్వాదిత్యుఁ డత్యుగ్రతన్. 300

శా. ఆకాశం బవియించునార్పు లెసఁగన్ జ్యావల్లి మ్రోయించుచున్
శాకారిప్రముఖామరుల్ బెగడ శుంభద్వజ్రశాతాశుగా
నీకం బవ్వసుగాత్రపంజరమునన్ నించెన్ సటోత్పాటన
వ్యాకీర్ణక్రుధ మైనకేసరివలెన్ వాఁ డల్గి దేవారిపైన్. 301

మ. పదినారాచము లేసి మైమఱువు నిర్భగ్నంబు గావించి యి
ర్వదిబాణంబుల ఱొమ్మగల్చి కరరారాజచ్ఛరాసంబు ము
ప్పదివాల్దూపులఁ ద్రుంచి సారథిశిరఃపాతంబు రథ్యధ్వజ
చ్ఛిదనున్ నల్వదిసాయకంబుల నొనర్చెన్ వేల్పు లుప్పొంగఁగన్. 302

వ. ఇవ్విధంబున. 303

మ. విరథుం డైనసుమాలిపై నడరి సావిత్రుండు వృత్రారి భూ

ధరశృంగంబు శతారపాతమున విధ్వస్తంబు గావించువై
ఖరి నుద్దండభుజాగ్రమండితగదాఘాతంబునన్ వానిబల్
శిరముం గాత్రము నుగ్గుఁ జేసె దివిజశ్రేణుల్ ప్రహర్షింపఁగన్. 304
ఆ. అతనిపాటుఁ జూచి యస్రుధారాపూరి, తాక్షు లగుచు నెల్లరాక్షసులును
దలలు వీడ నాయుధంబులఁ బడ వైచి, రణము విడిచి చనిరి రఘువరేణ్య.
చ. ముదిపాలదిండిచేటు తమమూఁకలకొండలపాటు వేల్పుమ
న్నెదొరలగెల్పునీటుఁ గని నెమ్మది నీసును రోస మెచ్చఁ గెం
పొదవెడిచూడ్కితోఁ దనుజయోధుల నిల్పుచు మేఘనాదుఁ డా
త్రిదశులఁ బిట్టెదిర్చెఁ దన తేరు శిఖిద్యుతి నుల్లసిల్లఁగన్. 306
క. ఎదిరించి శిఖిశిఖాభ, ప్రదరపరంపరల నమరబలవనము దహిం
పఁ దొడఁగె జగతీస్థలి గ్ర, క్కదల రథము దుర్నిరీక్షగతిఁ జరియింపన్. 307
క. అక్కడిఁదిజోదుముందరఁ, జక్క నిలిచి తేఱి చూడఁ జాలక దివిజుల్
దిక్కుమొకంబులవలె నలు, దిక్కులకుఁ బఱచి రేమిచెలిపెద నధిపా. 308
తే. ఇక్కరణి దేవతలలోన నొక్కఁడేని, రావణాత్మజు నెదిరించి రణము సేయఁ
జాల కతిభీతిఁ జనఁ జూచి శతముఖుండు, పేరెలుంగ త్తివారలఁ బిలిచి పలికె.
ఉ. ఆమరశూరులార తగవా పగవారలు సూచి నవ్వ సం
గ్రామము డించి పోవ భుజగర్వము ఖర్వము సేసి యూరకే
యేమిటి కిట్లు పాఱెద రొకించుక నిల్వుఁడు మేఘనాదు బా
హామహిమం బిఁకన్ మనజయంతుఁడు మాన్చు నటంచుఁ బల్కఁగన్. 310
ఉ. అంతకు మున్నె రావణి రణావనిఁ గెల్వఁగ నుత్సహించి కా
లాంతకశౌర్యవంతుఁడు జయంతుఁడు సారథిఁ జూచి దేవతా
సంతతి నొంచు రావణనిశాచరసూతి నెదిర్చి పోర నేఁ
డెంతయు వేడ్క యయ్యెఁ జన సిమ్ము రథంబు రయంబుతో ననన్. 311

జయంత మేఘనాదులయుద్ధము.

ఉ. స్వామి మహాప్రసాద మని చయ్యన నాతని తేరిసూతుఁ డా
గోముఖుఁ డాగతిన్ బఱప గోముఖనాదము లుల్లసిల్ల సు
త్రామసుతుండు రావణి నుదగ్రత మార్కొని భూరిబాణధా
రామయగాత్రుఁ జేసె నమరప్రకరం బది చూచి క్రమ్మఱన్. 312
చ. పకపక నవ్వి రావణి సెబాసుర యోరి జయంత దేవతా
నికరములో బలాఢ్యుఁడవు నీవె యొకించుక సేపు పాఱి పో
వక నిలు నిల్చినన్ బాగడ వచ్చును నిన్నని పల్కి శాతసా
యకముల సారథిన్ హయచయంబుల నొంచి యహంకరించినన్. 313
చ. శతమఖనందనుం డతనిసారథి నొంచి నిశాతసాయక

ప్రతతుల నించి మేను రుధిరంబున ముంచిన నొచ్చి దండతా
డితభుజగంబుమాడ్కి భ్రుకుటీప్రకటీకృతరోషుఁ డై దశా
స్యతనయుఁ డాజయంతునిసహాయుల నెవ్వఁగ నేసెఁ దూపులన్. 314

వ. ఇచ్చెలువున జయంతునికిఁ దోడుపడ వచ్చినవియచ్చరులమేను లుచ్చిపాఱ శ
రోచ్చయంబులు నిగిడించి యచ్చిఱుతరక్కసుఁడు వెండియు. 315

చ. అరదముమీఁద నుండియు బయల్పడ కుగ్రతమంబు పన్ని యం
బరగతుఁ డై శరాసనకృపాణపరశ్వథభిండివాలము
ద్గరపరిఘాస్త్రతోమరగదాముసలక్షురికాదిసాధనో
త్కరములు శైలశృంగములు గాటముగాఁ గురియించె నుక్కటన్. 316

ఉ. అందున భీతిఁ బొంది సుర లందఱు నిల్చినచోట నిల్వ కెం
దెందె చనంగ నాత్మభటు లెంతయు వంత గనంగఁ జూచి సం
క్రందననందనుండు దశకంఠసుతోత్థతమఃపరంపరన్
గుందియు దేవసైన్యములఁ గోల్తలఁ జేయఁ గడంగుచున్నెడన్. 317

తే. ఆమహేంద్రకుమారుమాతామహుండు
మనుమఁ డలయుట గని తనమాయవలన
నత్తిఁ గొనిపోయె జలరాశి కెవ్వరతని
పోక తెలియక యద్భుతాంబుధి మునుంగ. 318

క. పతి లేనిచానవలె దై, వతసేన గలంగి దానవప్రభుసుతుచే
నతిదైన్య మొందఁ గని సుర, పతి మాతలిదిక్కు చూచి పటుమతిఁ బలికెన్.

చ. అలజడిఁ జెందె సేనలు జయంతుని నెక్కడఁ గాన నైతి వే
ల్పులకు నజయ్యుఁ డై సమరభూస్థలి రావణి మించె వీనితోఁ
గలహ మొనర్ప కున్న నికఁ గార్యము గాదు రథంబు వేగ మా
తలి యటు పోవ నిమ్మరివధం బొనరించెద నేఁడు నావుడున్. 320

సీ. కమనీయశతకోటిఘంటికాఘణఘణారవముచే దిక్కరుల్ సెవుడు వోరయు
దశసహస్రోదగ్రతరమణీమయచక్రచంక్రమణస్థితి జగతి వడఁక
సకలలక్షణవిచక్షణలక్షహయఖురోత్థరజోహతుల సముద్రములు గలఁగ
శరదభ్రవిభ్రమస్ఫురదదభ్రధ్వజోద్భటభటార్భటి నభ స్తటము పగులఁ

తే. జక్రచాపగదాఖడ్గశక్తిశూల, కుంతతోమరపరిఘాదిఘోరసాధ [నడిపె.
నాంశువులు శత్రుదృక్కాంతు లపహరింప, నమరవిభుతేరు మాతలి యపుడు

చ. నలుగడలన్ మరుద్వసుగణంబులు సాధ్యులు రుద్రు లశ్వులున్
గొలువ వరాప్సరోయువతికోటులు ముందు నటింప శంఖమ
ర్దళమురజాదివాద్యనినదంబులు బోరుకొనంగఁ జారణుల్
పలుమఱు నెంచఁ గా ననికిఁ బాకహరుం డరుదెంచుచున్నెడన్. 322

చ. అభిముఖుఁడై దశాననుఁ డుదంచితకాంచనకింకిణీక్వణ
క్షుభితదిశాకరిశ్రవణకోటర మారథ మెక్కి వాహినీ
ప్రభు లిరువంకలన్ గొలువ బంధురతూర్యరవంబు లొప్ప స్వ
ర్విభు నెదిరింప మార్చి రణవీరుఁడు రావణి తా నెదుర్కొనెన్. 323

ఉ. అత్తఱిఁ గ్రొత్తగా బవర మయ్యె సురాసురయోధకోటికిన్
గత్తులబల్ తళత్తళలు కత్తళపున్ మగఱాతళత్తళల్
మొత్తము లై నభోమణిని ముంచె నభస్తటినీమహోర్ములన్
జొత్తిలఁ జేసె సైన్యయుగశోణరజఃపటలంబు లొక్కటన్. 324

ఉ. అందును నిందుఁ బేరు గలయట్టిదొరల్ నెఱయోధు లుగ్రులై
యందఱు నంద ఱై పెలుచ నార్చుచు నొండొరుఁ దాఁకి పోరి రా
క్రందునఁ గుంభకర్ణుఁ డధికత్వర ముందుగ నన్ను డెంద మా
నందముఁ జెందఁగా రణ మొనర్చె మహోన్నతశూలహస్తుఁ డై. 325

మ. పదఘాతంబుల జానుఘట్టనములన్ బార్ష్ణిప్రహారంబులన్
త్రిదశానీకిని నొంచుచున్ గలఁచుచున్ దీనత్వ మొందించుచున్
రథసంఘర్షములన్ నభంబు పగులన్ రౌద్రాకృతిన్ మించఁగా
నెదిరింపన్ వసపోక భీతిలిరి దేవేంద్రాదు లుర్వీశ్వరా. 326

ఉ. అద్రి తెఱంగునన్ సురబలార్ణవమున్ మథియించుశాత్రవో
పద్రవకారి నయ్యసురభర్తఁ గనుంగొని రౌద్రమూర్తు లా
రుద్రులు వచ్చి తాఁకిరి మరుత్తులు బిట్టెదిరించి యద్రిశృం
గద్రుమసంఘముల్ గురిసి కాఱియ పెట్టిర యొక్క పెట్టునన్. 327

శా. ఆదిత్యుల్ చెలరేఁగి యయ్యసురమే నస్త్రప్రవర్షంబులన్
భేదింపన్ గిరినిర్ఝరంబులరహిన్ బెన్నెత్తురుల్ వాఱె యా
చ్ఛాదింపన్ రణభూమి యెల్ల నవు డీర్ష్యాగ్రస్తు లై యాప్రహ
స్తాదుల్ సేనల నెల్లఁ గోల్తలను జేయన్ మీఱెఁ బోరయ్యెడన్. 328

చ. కరిమకరాహికర్కటకకచ్ఛపమీనవరాహఖడ్గకా
సరచమరీతరక్షుహరిశల్యకురంగతురంగగండకా
ద్యురుతరనైకవాహనము లుద్ధతి నెక్కి సురారివీరు లా
సురల నెదిర్చి రొక్కమొగిఁ జూపరు లచ్చెరు వంది చూడఁగన్. 329

క. ఆసంకులసమరంబున, వాసవుఁ డౌ మే లనంగ వసువులు తుషితుల్
డాసిరి యసిధారలఁ దెగ, వ్రేసిరి రోసమున నసురవీరులశిరముల్. 330

వ. అప్పుడు. 331

సీ. తెగుభుజంబులు తుమురగుధ్వజంబులు కూలఁ బడుగజములు నడరెడురజములు

వ్రీలునెమ్ములు నేల రాలుసొమ్ములు చిక్కు లొందుకాళ్లురవడి మ్రందుజోళ్లు
సడలుఛత్రములు కీలెడలుగాత్రములుమ్రగ్గెడుకరములు దునిఁగెడుశిరములు
పొరలురౌతులుభీతిఁదెరలుసూతులువ్రస్సి యొఱగుబండ్లునుబెట్టువిఱుగువిండ్లు
తే. పాఱునెత్తురుటేఱులుఁ దీఱుశస్త్రి, ధారలును మీఱుగాములబారు గల్గి
పేరుగలవేల్పుదొరలచేఁదీఱునాత్మ, బలము వీక్షించి రోషించిపంక్తిముఖుఁడు.
మ. అమరాధీశచమూసమూహముల దివ్యాస్త్రానలజ్వాలలన్
సమరక్షోణిఁ గలంచినన్ దెరలి యాసైన్యంబు దైన్యంబుతో
నముచిధ్వంసిరథంబుమాటునకుఁ జన్నన్ గిన్క నేత్రారవిం
దము లారక్తసరోరుహద్యుతులఁ జెందన్ జిష్ణుఁ డత్యుగ్రతన్. 333
క. అరదము దశముఖుమీఁదన్, బరువడి నడిపింపు వేగ మాతలి యనుచున్
గురుకార్ముకమౌర్వీటం, కరణముతో వచ్చునింద్రుఁగనుఁగొని యతఁడున్. 324
ఉ. సారథి నెచ్చరించి రభసంబున నిర్జరరాజు తేరికిన్
జేరువ యై తనున్ బొదువుచిల్లరవేల్పుల వాఁడితూపులన్
భీరులఁ జేసి మాతలి ననేకశరంబుల నొవ్వ నేసినన్
బేరలుకన్ శతక్రతుఁడు పేర్చి దశాస్యు నెదిర్చె శూరతన్. 335
మ. శతకోటిప్రతికోటిశాతవిశిఖాసారంబులన్ సైంధవ
ప్రతతిన్ నొంచి ధ్వజంబు ముంచి మకుటీభాగంబులన్ నించి సూ
తతనుత్రాణముఁ జించి మించినసురాధ్యక్షున్ నిరీక్షించి యు
ద్ధతి మై రావణుఁ డాగ్రహించి దశకోదండీకరోద్దండుఁ డై. 336
మ. పదిహస్తంబుల నస్త్రముల్ దొడి నభోభాగంబు భేదిల్ల వే
ల్పుదొరల్ నొవ్వఁగ నేసి యార్చిన మరుల్లోకేశ్వరుండున్ శిత
ప్రదరాసారము నించె నింద్రదనుజేంద్రస్ఫారబాణావళుల్
గదిసెన్ భానుని దానఁ గ్రమ్మె దిశలన్ గాఢాంధకారచ్ఛటల్. 337
శా. ఆపెంజీఁకటిలో స్వకీయపరకీయానీకినీభేదదృ
గ్వ్యాపారేతరులై సురాసురులు తా రన్యోన్యమున్ బోరుచో
దీపించెన్ భుజఖడ్గకాంతు లపు డుద్రేకించి పౌలస్త్యసే
నాపంక్తిన్ దశమాంశమున్ బొదివి మ్రందన్ జేసి రద్దేవతల్. 338
శా. ఆసేనాక్షపణంబు గన్గొని దశాస్యాదిత్యవిద్వేషి రో
షాసూయావిలమానసుం డగుచు సింహస్ఫూర్తి గర్జించి వీ
క్షాసంఘంబుల నిప్పు లుప్పతిల నుగ్రభ్రూకుటుల్ మోములన్
భాసిల్లన్ దనసారథిన్ గని యనున్ బ్రావృట్పయోదార్భటిన్. 339
క. ఇదె నందనమున నుండియు, నుదయశిఖరిదాఁక నిండి యుండెడునైక
త్రిదశానీకినినడుమన్, బదరక మనరథము నడుపు ప్రావీణ్యమునన్. 340

మ. వసురుద్రానిలభాస్వరప్రముఖదేవశ్రేణితో నేఁడు జి
ష్ణు సమీపంబున సంహరింతుఁ బొలియింతుం దోడుగా వచ్చురా
క్షసపాశాయుధయక్షరాజశమనస్వాహావధూనాథులన్
వెసఁ గైకొందుఁ దదీయలోకములు దోర్వీర్యంబుతో నాపుడున్. 341

మ. అతఁ డాలాగె రథంబు దోలఁగ సహస్రాక్షుండు వీక్షించి య
ద్దితిజాధీశ్వరునిశ్చయం బెఱిఁగి యాదిత్యాదులన్ బల్కె నేఁ
డతిశౌర్యంబున బ్రహ్మదత్తవరగర్వాయత్తుఁ డౌ రావణున్
మృతిఁ బొందింపఁ దరంబు గాదు గద బల్మిన్ బట్టి దెత్తున్ జూఁడీ. 342

మ. అవలోకింపుఁడు మీర లిందఱు మదీయం బైనశౌర్యం బటం
చు విజృంభించి బలారి దక్షిణపదస్థుం డై చరించెన్ సురా
రివరుం డుత్తరభాగవర్తి యయి మీఱెన్ గొంతసే పంత న
ద్దివిజేంద్రుం డెదిరించె దైత్యు నతఁ డద్దేవేంద్రుఁ దాఁకెన్ వడిన్. 343

వ. ఇవ్విధంబున. 344

క. కుడియెడమలుగాఁ దిరుగుచు, నెడనెడమార్కొనుచుఁ దలఁగి యేగుచు శరముల్
జడిగొన నిగిడించుచు బడి, బడి నడరుచుఁ దొడరి తెంపుపనికిఁ దివురుచున్.

మ. పలుచందంబులఁ బోరుచున్న యెడ జంభద్వేషి యాదిత్యరు
ద్రులతో ముప్పదిమూఁడుకోటులసురల్ దోడ్తో విజృంభించి కో
ల్తల సేయన్ దశకంఠునిన్ దొడరి రక్ష్యవ్రాతమున్ నొంచి చే
తుల విండ్లన్ దెగ వ్రేసి పట్టికొన నుద్యోగించి ధైర్యంబునన్. 346

చ. అరదముచుట్టు ముట్టుకొని యాఁగి దశాస్యుని బిట్టదల్చి పై
కుఱికి తెమల్చి పట్టుకొని యుద్ధవిధిన్ దనతేరిమీఁదికిన్
సురపతి గొంచుఁ బోవుటలు సూచి నిశాటులు స్రుక్కి దానవే
శ్వరుఁ డదె చిక్కె దైత్యులకు వచ్చె నుపద్రవ మంచుఁ గూయిడన్. 347

ఉ. ఆరొద లాలకించి తమయయ్యయుపాధియుఁ గాంచి సంగర
క్రూరుఁడు మేఘనాదుఁ డతికోపముతో శిఖిఁ బుట్టినట్టిబల్
తేరును గేతువున్ హరులు దివ్యధనుశ్శరధుల్ వెలుంగ గా
రీరమణీమనోహరవరిష్ఠవరాగతశౌర్యధుర్యుఁ డై. 348

చ. కడువడి నేగుదెంచి దశకంఠునిచుట్టును నిండి యాఁగి యుం
డెడితెఱగంటిమూఁకలఁ గడిందిబలంబున డాసి యంపపెం
జడి నిగిడించి వర్మములఁ జర్మములన్ బగిలించి నెత్తురుల్
మడుపులు గట్టఁ జేసి బలుముచ్చర మెచ్చను చ్చరింపఁగన్. 349

సీ. అరదంబు లదలించి ద్విరదంబుల నడంచి దరదమ్ము లగునాయుధములఁ ద్రుంచి
పడగలగుమిఁ జీల్చి గొడుగులగమిఁ గూల్చి వడి గలతేజీలఁ బుడమిఁ ద్రాల్చి

శిరములఁ బగిలించి కరముల నొగిలించి నరముల విశిఖసంతతులఁ ద్రుంచి
హనువులు నుప్పించి ధనువులు దప్పించి తనువులు నిశితశస్త్రముల ముంచి
తే. భటుల బడలించి యాశ్వికార్భటులమాన్చి, సారథుల నేసి రథికులఁ జదియఁ జేసి
హస్తిపకకోటి నలయించి యభవదత్త, తామసీవిద్యఁ దాల్చి యద్దనుజసుతుఁడు.

మేఘనాదుం డింద్రజి త్తగుట.

మ. అలుకన్ దేరును దా నదృశ్యుఁ డయి మాయాధ్వాంతమున్ దిక్కులన్
బలియన్ జేయుచు నింద్రునిన్ బొదివి తత్పార్శ్వస్థులౌ దిక్పతుల్
తలఁకన్ మాతలిపైఁ బతాకపయి రథ్యశ్రేణిపైఁ దేరిపై
బలుతూపుల్ నిగిడించి యార్చిన బలప్రత్యర్థి విభ్రాంతుఁ డై. 351

మ. అరదం బయ్యెడ డిగ్గి యగ్గలికతో నైరావతారూఢుఁ డై
పరునిన్ గానక నాల్గుదిక్కు లరయన్ బౌలస్త్యపుత్త్రుం డగో
చరుఁ డై గోచరచక్రవర్తి సొలయన్ శస్త్రాస్త్రముల్ నించి బం
ధురమాయాతిమిరాంధుఁ డౌనతని బద్ధున్ జేసెఁ బాశావలిన్. 352

మ. తనమాయాబలలీల నీగతి సుధాంధస్స్వామి బంధించి య
ద్దనుజాధీశసుతుండు నవ్వుచు రథస్తంభంబుతో నంటఁ గ
ట్టి ననున్ గన్న దశాననున్ ద్రిదశకోటిన్ గూడి బంధింప నెం
చిననీవే యిటఁ జిక్కితి౦ద్ర యనుచున్ జిందంబుఁ బూరించినన్. 353

ఉ. అత్తెఱఁ గెల్లఁ దెల్లముగ నారసి యుబ్బుచు దైత్యసత్తముల్
మత్తిలి మేఘనాదుఁ బలుమాఱు నుతించుచుఁ గేక వేయుచున్
నృత్తము సేయుచున్ జెలఁగి రింద్రునికొందలపాటు చూడ లే
కత్తఱి రుద్రసాధ్యమరుదశ్విను లార్చుచు ధీరచిత్తులై. 354

చ. చలమున రావణున్ బొదివి సాయకజర్జరితాంగుఁ జేసి త
ద్బలముల నొవ్వ నేసి గుమిఁ బాయక పైపయిఁ గ్రమ్ముకొన్న బి
ట్టలసి దశాననుండును బ్రయత్నముతో నని సేయ నంబర
స్థలమున నుండి చూచి రభసంబున రావణి వచ్చి యార్చుచున్. 355

మ. ప్రళయాభ్రం బమితాశనుల్ గుఱియుదర్పం బేర్పడన్ వారిపై
శిలలున్ బర్వతశృంగముల్ శరములున్ జేయార వర్షించి ద
ర్పులకున్ బాఱఁగఁ ద్రోలి తండ్రిఁ గని దివ్యుల్ పాఱి రింద్రుండు దు
ర్బలుఁ డై నాచెయిఁ జిక్కె నేల యిఁక సంగ్రామంబు దైత్యేశ్వరా. 356

చ. మగఁటిమి నీడు గానిసురమండలితో నని సేయ నేల ము
జ్జగముల కీవె నాథుఁడవు సైన్యములన్ మరలింపఁ బంపు నీ
కగపడె వీఁడె వాసవుఁ డటంచును జూపిన మేఘనాదునిన్
బిగియఁ గవుంగిలించి కడుఁ బ్రీతి వహించి దశాస్యుఁ డిట్లనున్. 357

చ. వెలసెఁ గులంబు నీవలన విక్రమధైర్యనిధాన పోరిలో
బలరిపునంతవానిఁ జెఱఁ బట్టఁగ నెవ్వరి కైన శక్యమే
తెలిసిరి నీప్రతాప మదితిప్రియపుత్త్రులు ముజ్జగంబులన్
వలసినయట్ల కొంటి నినువంటికుమారుఁడు గల్గి యుండుటన్. 358

ఉ. అందఱిలోనఁ బెంపును జయంబును జెందితి గాన ముందు నీ
స్యందన మేగ నిమ్ము వెనుచక్కన వచ్చెద నేను సేనతో
నిందఱుఁజోదులున్ గొలువ నియ్యెడ నంచుఁ గుమారుఁ బంచి మి
న్నంది బలంబుతో వెనుక యై దశకంధరుఁ డేగె వేడుకన్. [వ. ఇవ్విధంబున.

చ. సుతునిఁ బురస్కరించుకొని సూరెల మంత్రులు సంస్తుతింపఁగా
శతముఖుఁ గుండె దిగ్గున సర్వనిశాచరసేన గొల్వఁగా
నతులమహావిభూతి మెఱయన్ దనపోలికిఁ బోయి సోదరా
న్వితుఁ డయి పౌరు లుల్లసిల వేడుక నొందుచునుండె రాఘవా. 361

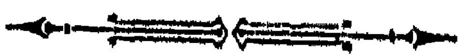
క. అని కుంభజుఁ డెఱిఁగించిన, విని యింద్రుఁ డెటుల మరల విడిపించుకొనెన్
వినిపింపుఁ డవలికథ యని, మనువంశనృపాలమౌళిమణి యడుగుటయున్. 362

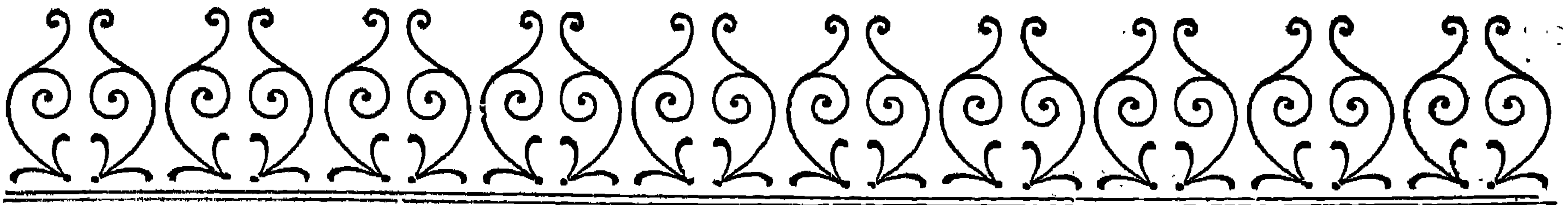
మ. నతరక్షాభరణా రణార్థిరిపుసేనావారణా వారణా
ర్తితమోహాత్తపనా పనాయితగుణశ్రీధారణా ధారణా
న్వితచేతోభ్యుదయా దయాముదితకుంతీనందనా నందనా
యతధాత్రీజహరా హరాదికసపర్యాభాసితా భాసితా. 363

క. అమరార్చితపదకమలా, కమలారమణీసమీపగతహారమణీ
రమణీయదయైకమనా, కమనాకృతిముషితగోపికామానధనా. 364

పృథ్వీవృత్తము. ఫణాభృదరుణాధరాప్తణుతికర్ణసంతర్పణా
పణాయితఘృణారసప్రవిలసత్కటాక్షేక్షణా
క్షణాఢ్యశరణాగతోచ్చయగృహార్చనాకారణా
రణాశనకణాదపర్వతముఖార్యసంరక్షణా. 365

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవ
ద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణవై
భవాధఃకృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిపస
భాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంథానవసుంధరా
ధరశోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశప
యఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందనవిజ్ఞానవిభవవి
జితసనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతానిధానపాప
రాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణం బనుమహాకావ్యంబునం
దుఁ జతుర్థాశ్వాసము. 366

శ్రీ రామాయ నమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము.

పంచమాశ్వాసము.

మత్సత్రాజిత్తన
యామంజులచరణతలసమాసాదితలా
క్షా మోహాకరణచణ వ
క్షోమధ్యస్ఫురితరత్నశుభకాంతినిధీ. 1

దేవతలు బ్రహ్మయొద్దకుఁ బోయి యింద్రునిపరాజయము సెప్పుట.

తే. అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి, చంద్రుఁ డిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి
రఘుకులాధీశ యీరీతి రావణాత్మ, జుండు సురపతి గొని లంకఁ జొచ్చుటయును.

శా. ఆశ్చర్యార్తిభయాత్తు లయ్యు వసురుద్రాదుల్ సుధాశిద్విష
త్పశ్చాద్భాగముఁ జేరి కొంతవడి బద్ధస్పర్ధఁ బోరాడి త
ద్దోశ్చక్రాసిగదాపరశ్వథముఖాస్త్రౌకాయుధస్తోమముల్
నిశ్చేష్టత్వముఁ జెందఁ జేయుటయు శ్రాంతిన్ బొంది వా రందఱున్. 3

మ. ఒకచో గుంపులు గూడి దీనముఖులై యుచ్ఛ్వాసముల్ నించుచున్
వికలత్వంబున వైరిఁ గాంచుచు నయో వృత్రాదిదైత్యచ్ఛిదా
ధిక తేజోనిధి కింతవంత వొడమెన్ దేవత్వమున్ రాక్షస
ప్రకరాధఃకృత మయ్యెఁ గాలగతి మాన్పన్ గూడ దెవ్వారికిన్. 4

తే. ఏమిసేయుద మింతకు హేతు వలవి, ధాత గద యమ్మహాత్మున కీతెఱంగు
విన్నపము సేసి తద్వచోవృత్తి మెలఁగ, నన్నిటికి మే లని తలంచియపుడకదలి.

సీ. ఎదురుగా వచ్చి దేవేంద్రునిఁ బొడగాన కల్లస్వర్గమువారు తల్లడిల్ల
నింద్రునంతటివాని కెంత వచ్చె నటంచు వనట సువర్లోకవాసు లడర
జేజేలు తండ్రిఁ బాసినప్రజలై రయో యని చూచి జనలోకజనులు వగవ
శతమన్యుఁ జెఱఁ బట్టఁ జాలిరే పగవార లని తపోలోకంబుమునులు బెగడ

తే. వాసవుం డెందుఁ జనెనో వివర్ణు లగుచు, నమరు లేటికి వచ్చిరో యనుచు సత్య
లోకమునఁ గాఁపురంబున్న లోకు లరయ, జలజగర్భునిసభఁ జేరఁ జనిరి సురలు.

మ. చని నానావిధదివ్యరత్నమయభాస్వన్నవ్యశిల్పంబులన్

గన నైనైకవిధావతారకమలాత్మశ్లాఘ్యచిత్రాతిచి
త్రనవస్ఫాటికకుడ్యహారిరుచులన్ దళ్కొందు యాత్మప్రకా
శనిరూఢోన్నతి దివ్యమానొకమహాసౌధాగ్రభాగంబునన్. 7

సీ. కపిలమార్కండేయకణ్వాదిమునిశిఖామణులతో నొకమోము మాటలాడ
నిఁక జేయఁదగుసృష్టి యిది సేయుఁడని యుపబ్రహ్మలకొకమోము బదులువలుక
భావగర్భములాడుభాషావధూటితో నొకమోము నగుచు నర్మోక్తి నుడువ
నప్సరఃకమలాస్యలాడులాస్యము లొక్కమొగముసూచుట కాభిముఖ్యమొంద
తే. సర్వతోముఖచాతుర్యధూర్వహత్వ, మొంది డెందంబు చెలువొంద నున్న తాబ్జ
రాగసింహాసనస్థుఁడై రాజసమునఁ, బెద్దకొలు వున్న జేజేలపెద్దఁ గనిరి. 8

మ. కని యాదిత్యమరుద్వసుప్రముఖలేఖశ్రేష్ఠు లాపెద్దవే
ల్పునకున్ సాఁగిలి మ్రొక్కి మోడ్చినకరాంభోజాతయుగ్మంబు లా
త్మనిటాలంబులఁ జేర్చి నిల్చిన దయాధారేయుఁడై మీరు వ
చ్చినకార్యం బది యేమి దెల్పుఁడని రాజీవాసనుం డాడినన్. 9

మ. అమరుల్ స్వామి పరాకు నేఁ డమరలోకారాధ్యుఁ డానింద్రునిన్
సమరక్షోణి నెదిర్చి రావణతనూజాతుండు బంధించి దు
ర్దమశౌర్యంబునఁ గొంచుఁ బోయెఁ బురికిన్ దద్ఘోరమాయామహ
త్త్వమునన్ మేమును దూలి వచ్చితిమి మాతాపంబు వారింపవే. 10

ఉ. గట్టుల మట్టుపెట్టుబలుకైదువుఁ బట్టినయట్టిదిట్టఁడున్
దిట్టతనంబు వాసి పొలదిండికి లోఁబడి గాసిఁ జెందఁగా
నెట్టు సహింప వచ్చు జగదీశ యశక్తునిచంద మొంది చూ
చెట్టుక యుండ నేల విడిపింపఁ గదయ్య యమర్త్యవల్లభున్. 11

మ. అని ప్రార్థించుదివౌకఃకోటిఁ గని యాహా యెంతకార్యంబు వ
చ్చె నిలింపాగ్రణి కంచు ధాత కరుణాస్ఫీతాత్ముఁడై లేచి కొ
ల్వున నున్నందఱుఁ గొల్వ వెల్లజిగిపుల్గుం జేజిపై నెక్కి గ్ర
క్కున లంకాపురి కేగెఁ జారణముఖుల్ గైవారముల్ సేయఁగన్. 12

బ్రహ్మదేవుఁ డింద్రజిత్తునకు వరం బొసంగి యింద్రుని విడిపించుట.

ఆ. ఏగి తనకుఁ బూజ లిచ్చు మిత్త్రాత్మజ, భ్రాతృయుక్తుఁడైనపంక్తిముఖుని
నాదరించి మింట నధివసించి విరించి, యంచితోక్తి దనుజు లలరఁ బలికె. 13

ఉ. వత్స దశాస్య యెందు నినువంటిబలాఢ్యునిఁ గాన వేల్పులన్
మత్సర మొప్ప గెల్చితివి మార్కొని జిష్ణునిఁ బట్టి తెచ్చె యు
ష్మత్సుతుఁ డింతకంటె భుజశౌర్యము లున్నవె యింక దేవతా
హృత్సరసీజముల్ పొగుల నీతఁడు మేటగు నింద్రజిత్తనన్. 14

చ. అమరులఁ బ్రోవ ముజ్జగము లారయ నింద్రుఁ బ్రతిష్ఠ సేసి నాఁ

డ మొదల వాఁడు కారలఁ బడన్ దగఁ డింకిట నానిమిత్త మ
య్యమరవరేణ్యునిన్ విడువు మంచుఁ బయోరుహగర్భుఁ డాడువా
క్యములు దశాస్యసూతి విని యంజలి సేసి వినీతి నిట్లనున్. 15
మ. జగదారాధ్యపదాబ్జ మీర లిపు డాజ్ఞాపించినట్లే జయం
తగురున్ వీడెద నా కొసంగు మమరత్వం బన్న వాణీశుఁడున్
నగి యక్షాసురకిన్నరప్రముఖనానాప్రాణిరింఛోళికిన్
జగతిన్ లే దమరత్వ మింకొకటిఁ గాంక్షన్ వేఁడుమా యిచ్చెదన్. 16
చ. అన విని మేఘనాదుఁ డను నట్టిదయేని మహాత్మ వైరితో
నని యొనరింపఁగా వలసినప్పుడు వ్రేల్మి యొనర్చి హోమవ
హ్నిని జనియించుదివ్యరథ మెక్కినచో నమరత్వ మొంద ని
మ్మనుపమహోమవిఘ్న మయినప్పుడు నాశము సమ్మతించితిన్. 17
చ. తపములు పెక్కు సేసి కద తాత యమర్త్యత గందు రందఱున్
విపులపరాక్రమంబున నె వేఁడెద నీయభిలాష మియ్యవే
కృప నని పౌత్త్రిజుం డడుగ నిచ్చితి నట్లగు నంచుఁ బద్మజుం
డపుడు విముక్తుఁ డైనదివిజాధిపుఁ డోడ్కొని వేడ్క మీఱఁగన్. 18
క. వారల నట వీడ్కొని తన, వారలతో గగనమార్గవర్తి యయినచో
గౌరవహానిజలజ్జా, భారంబున శిరము వంచి బలరిపుఁ డంతన్. 19
సీ. వీడినసిగ జాఱువిరిపువ్వుసరులతో మురువు డించినవాఁడుమోముతోడ
దండడిఁ దెగి రాలుతారహారములతో వదలినభూషణవ్రజముతోడ
బలుకట్లదగ్గు లేర్పడుభుజార్గలలతో నలఁగినచలువదువ్వలువతోడ
నరిశరజర్జరితావయవములతో బడలికఁ బాడముచేడ్పాటుతోడ
తే. నడుగు లెడనెడఁ దడఁబడ నశ్రుజలము, లడర నడలున నడతెంచియంఘ్రికమల
యుగళి వ్రాలినబలవైరి నూఱడించి, యంచితప్రేమ మించి విరించి యనియె.
దోదకవృత్తము. బాలిశు నైనను బండితు నైనన్, గాలవశంబునఁ గర్మఫలంబుల్
మే లయి కీడయి మేకొన కున్నే, యేల మనోవ్యథ నింకెద వింద్రా. 21
మ. తొలిజన్మంబునఁ జేయుకర్మములు చెందున్ గొందఱన్ గొందఱన్
గలఁచున్ దప్పక మాశరీరమున నాకర్మంబె కర్మస్థితుల్
తెలియన్ శక్యము గావు మాదృశులకున్ దేవేంద్ర నీకర్మమే
కలఁగించెన్ నిను నిట్లు పూర్వకథ యాకర్ణింపుమా తెల్పెదన్. 22
వ. అని పల్కి శతానందుండు పురందరున కిట్లనియె. 23

ఇంద్రున కహల్యాప్రాణనాథుండు శాప మిచ్చినవిధంబు.

శా. నే నిర్మించినకామినీమణులలో నీ టొందు నీలాలకన్
నే నింకొక్కరితన్ సృజింతు ననియున్ నిష్కర్ష గావించి యా

నానాదివ్యవిశేషవస్తువులసౌందర్యాంశముల్ గూర్చి లో
కానందాకృతిగా సృజించితి నహల్యానామభామామణిన్. 24

తే. హలముననఁగలిరూపమౌహలముభాన, మఱియ హల్యంబుననఁ జనునట్టిహల్య
మన్నెలంతకు లేమి నహల్య యనుచు, నేను బలికితి నెఱుఁగవే యింద్ర నీవు.

సీ. కమలవైఖరిసుధాకరకళావిభవంబు లొకటియై చెలువొంది యుండుటకును
భ్రమరసంపదలుసంపఁగెపువ్వువిలసనం, బొకటియై చెలువొందియుండుటకును
దాడిమీబీజసంతతి శుకమణిముఖం బొకటియై చెలువొంది యుండుటకును
శంఖసౌభాగ్యంబుఁ జారువీణాస్వరం బొకటియై చెలువొంది యుండుటకును

తే. నేఁ బ్రయత్నంబు సేసి యన్నెలఁతకన్నుఁ
గవ మొగము చూపుగుమి నాసికయు రదములు
మోవి కంఠంబు సుస్వరమును సృజించి
కాంచితి సురేంద్ర యఘటనాఘటనపటిమ.

సీ. పూర్ణేందుబింబ మెప్పుడు నిల్వలేదాయె ననుదూఱు దీనియాననమువలనఁ
గవజక్కవలఁ బాయఁగాఁ జేసె నౌ ననుసడి దీనికుచలికుచములవలనఁ
బగలు కల్వలచెల్వు ప్రబల నీయం డనుదూషణ దీనికందోయివలన
మించు నించుకసేపు మించ నిర్మించ లేఁ డనురట్టు దీనిదేహంబువలనఁ

తే. బాపుకొని లెస్స సృజియించెబ్రహ్మయనుచుఁ,గొలువవచ్చినదేవతాకోటిదలఁప.
నీవెలఁది నిమ్మనుచు నన్ను నీవు వచ్చి, వచ్చి యడుగుదు మఱచితే వజ్రపాణి

చ. పలుమఱు నీవు వేఁడిన నభశ్చరు లెందఱు వచ్చి నేఁడినన్
గలికి నొసంగ కెవ్వరికి గౌతమమౌనికి దాని నిచ్చినన్
గళవళ మంది నీవు రతికాంతకృతాంతలతాంతకుంతముల్
బలువిడి మానసాంబుజము బ్రద్దలు సేసిన దైన్యమూర్తి వై. 28

క. నను దూఱుచు గౌతమముని, వనిఁ దూఱుచుఁ గుసుమలసితవల్లీవిలస
ద్వనిఁ దారుచు నచ్చెలిఁ బెనఁ,గొనఁ గోరుచుఁ బొంచి ప్రొద్దు గ్రుంకినయంతన్.

ఉ. ఆనడిరేయి కోడివలె నార్భటి సేసి మునీంద్రునిన్ నదీ
స్నానము సేయఁ బంచి కుహనామునివై చని గౌతమాంగనా
నూనరతోత్సవాంబుధి మునుంగుచు నుండితి వంతలోన న
మ్మౌనియు వచ్చి నిన్నుఁ గని మచ్చర మల్కయు నిచ్చ హెచ్చఁగన్. 30

మ. కపటాకారముఁ బూని మౌనిసతులన్ గాంక్షించి యీలాగు గా
నిపనుల్ సేయఁ గడంగినాఁడవె బళా నీకండగర్వంబు దే
వపతీ శత్రుఁడు పట్టి కట్టికొని పోవన్ దీఱుఁ బొమ్మంచు నిన్
శపియించెన్ దగ నాఁటిశాప మిదిగో సంధిల్లె నీనాఁటికిన్. 31

క. నినుఁ గలసిననిజకాంతన్, బెనుఁజట్టై యుండు మని శపించి జగతిఁ జ

క్కసిసతులు తఱుచు గలిగెద, రని ముని యనెనటులకలిగిరది మొదలు ప్రజల్.

వ. కావున. 33

చ. వగవకు మీయఘంబు చన వాసవ వైష్ణవయాగ మంచితం
బుగ నొనరింపు సేయనుఁగుఁబుత్త్రుఁ బులోముఁడు వార్ధి వైరిచే
నగపడ కుండ దాఁచె వల దాతిసకై వెతఁ జెంద నంచు న
న్నగరిపు నూఱడించి నలినప్రభవుం డపు డేగె పీటికిన్. 34

చ. కమలజుఁ డానతిచ్చినప్రకారమునన్ గ్రతు వాచరించి ఖే
ద ముడిగి వాసవుండు నిజధామము సేరె నృపాల రావణ
ప్రముఖులకంటె రావణిపరాక్రమ మెక్కువ యన్నమాట ని
క్క మన్పుఁ గదా యటం చలయగస్త్యమహాముని యానతిచ్చినన్. 35

తే. ఆపురావృత్తమున రావణాత్మజన్ము, విక్రమము పెద్ద యనుమాటవిని రఘుప్ర
వీరుఁ డరుదందె సభ నున్నవారలెల్ల, నింద్ర వైరి లక్ష్మణు నెంచి రపుడు.

ఉ. శ్రీరఘురాము చెంగట వసించి విభీషణుఁ డగ్రజక్రమం
బాబుధి దెల్పఁగా విని ప్రహర్షముతో నృపుఁ జూచి మున్ను క
న్నారఁగఁ జూచినట్లు ముని యానతి యియ్యఁగ నేఁడు వింటి న
య్యారె యగస్త్యుఁ డెంతమహిమాధికుఁ డంచు నుతించె నయ్యెడన్. 37

క. మైత్త్రావరుణి ధరిత్త్రీ, పుత్త్రీవరునిఁ గని యనియెఁ బుంభావకళా
ధాత్త్రానందకరోక్తిసు, గాత్రిపదపుటితకటకఘటితార్భటులన్. 38

చ. జలధిమదాంధకారహరశౌర్యదినేశ్వర రామ మున్ను నీ
వడిగినమాట కింక నొకయద్భుత మున్నది యాలకింపు మి
వ్వడువున రావణుండు బలవంతుల మార్కొను వేడ్క నొక్కనాఁ
డెడపక పశ్చిమాబ్ధిదరి కేగి తదంతికకాననంబునన్. 39

రావణుండు కపిలమహామునిచే భంగపడుట.

చ. పరిచరు లూడిగంబు సలుపన్ సచివుల్ హితభాష లాడఁగా
శరధితరంగరంగదురుసైకతసీమల సంచరించుచున్
బరిసరధారుణిన్ దుహినపర్వతమో యన మించునొక్కభూ
ధరమణిఁ జూచి చేరఁ జని దానవుఁ డం దొకకోనలోపలన్. 40

సీ. నికటావనీజపంక్తికిఁ గడారజటాంశు లామ్రేడితదళంబులై వెలుంగ
నాసన్నఝురములం దానవశోణాబ్జ మమితారుణాంభోరుహముల నింప
సవిధకుంజాలిపుంజముల గ్రీవాలగ్నపద్మమాలిక సౌరభములఁ బిల్వఁ
బరిసరపల్లవప్రతతిఁ బల్లవమంజుపాదముల్ నఖకాంతిఁ బరిహసింప

తే. బద్ధపద్మాసనస్థుఁ డై పరమనిష్ఠఁ, గన్నుఁగవ మూసికొని పాణికమలసముది

తాక్షమాలిక చెవి వ్రేల నాత్మ యోగ, పూర్ణసుఖ మొందునొకమహా పురు
[షుఁ గాంచె.

ఉ. కాంచి సమీపభూమి దశకంఠుఁడు సేరఁగఁ దత్పిశంగనే
త్రాంచలవీథి నుప్పతిలె నగ్నిశిఖల్ భ్రుకుటీకరాళమై
మించె ముఖంబు బాహుల నమేయశితాయుధయూథముల్ విజృం
భించెఁ దనూరుహాళిఁ గనిపించె మరుద్వసురుద్రసంఘముల్.

చ. గ్రహముల భానుఁడున్ గిరులఁ గాంచనశైలము వేల్పులందు వృ
త్రహుఁడు నిభంబులందుఁ జవుదంతియుఁ జెట్టులఁ గల్పధారుణీ
రుహము వెలుంగునట్టు లజరుద్రముఖామరమూర్తులందు దు
స్సహ మగుమూర్తిఁ జేకొని యొసంగెడునాథునుఁ జూచుచున్నెడన్. 43

సీ. ఉరమున శ్రీదేవి యూరుల ధర్మంబు తలఁపున మదనుండుఁ దపము దమము
మూఁపునఁబితృసంఘమును శల్యముల మరుద్గణములుఁ గుక్షి సాగరచయమ్ము
వసువులు నడుమఁ బార్శ్వములదిక్కులుకన్నుఁగవసూర్యచంద్రులగ్రమునరుద్రు
లాశ్వినుల్ సెవుల బాహాదండములను ధాతయువిధాతయు ననుదైవతములు

తే. రమ్యమణిబంధమున భిమరంబు పాణి
తలములను భగపూషులు తగ నఖముల
భుజగతతి రోమముల దానవులు తనువున
వివిధదివ్యులు దివమును వెలయుటయును. 44

శా. ఆవింతల్ గని యౌర నాయెదుట మాయల్ సేయఁగాఁ జొచ్చినాఁ
డీవాచంయమి యంచు రావణుఁడు వహ్నిజ్వాలికాభీలలీ
లావేలాస్త్రచయంబు నాఘనునిపై నందంద వర్షించి పీ
రావేశంబునఁ బేర్చి యార్చిన నతం డాటోప మేపారఁగన్. 45

క. బెడఁగుంజూపుల నిప్పులు, జడిగొన వడి లేచి నన్ను సాధింపఁగ ని
క్కడకున్ వచ్చితె యోరీ, చెడుగా యని యలఁతిముష్టిచేఁ దాటించెన్. 46

ఉ. ఆయనముష్టిఘాతము మహాకులిశాయుధలీల మించినన్
వాయుమహోద్ధతిన్ ధరణి వ్రాలుమహాకుజమో యనంగ దై
తేయుఁడు గూలెఁ గూలినపతిన్ గని మంత్రులు దాఁక వచ్చినన్
బాయఁగఁ జేసె హుంక్రియనె బల్లిదుఁ డప్పురుషుండు భూవరా. 47

ఆ. అలఁతిముష్టిఁ బొడిచి యమరారి నొగిలించి, యతనివారి హుంక్రియ నొకలంచి
యమ్మహానుభావుఁ డంతికగిరిగుహా, భ్యంతరంబు సొచ్చె నతిరయమున. 48

ఉ. ఆయెడ మూర్ఛ దేఱి దనుజాగ్రిణియున్ దనవారిఁ జూచి స
న్నీయెడ ముష్టి నొంచినతఁ డెక్కడ కేగె నటన్న వార ల
య్యా యిఁక నేటి కాతఁడు భయంపడి యిగ్గుహ సొచ్చి చెచ్చెరన్
బోయెఁ బరాఙ్ముఖున్ దొడరఁ బోవుదురే మిమువంటిబల్లిదుల్. 49

క. అది గాక బాహువిక్రమ, మదనం బితనికి మహాత్ముఁ డని తోఁచుచును
న్నది పాత్రెమబండ్లకు వల, నదు పదములు సాఁప దనుజవల్లభ యనినన్. 50

చ. అలిగి బళా యతండు ప్రళయాంతకుఁ డైనను బోవ నిత్తునే
నిలువుఁడు మీర లీడ నని నిర్భయుఁ డై నిబిడాంధకారముల్
దళముకొనంగ మూఢుమదిలాగున నున్న గుహాంతరంబులో
పలికి దశాననుం డరిగె బాణకృపాణరుచుల్ వెలుంగఁగన్. 51

వ. అరిగి తత్ప్రదేశంబున. 52

సీ. అతిభీషణాకారు లై ఘోరశస్త్రాస్త్రధారు లై విలసిల్లువీరవరుల
నఖిలలోకైకమోహనవిలాసాగణ్యలావణ్యవతు లైనదేవసతుల
ననలోకములనె బ్రహ్మాండంబు భస్మంబు సేయఁ జాలినమహాసిద్ధవరుల
శంఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గముల్ గలచతుర్భుజములఁ దాల్చినపురుషవరులఁ

తే. జూచి వారలతేజంబు సొంపు పెంపు, గరువతనమును దను భీతుఁగా నొనర్ప
నుప్పతిలుతత్తఱమున నందుండ వెఱచి, పఱచి దశకంఠుఁ డగ్గుహాభ్యంతరమున.

సీ. దివ్యచందనమాల్యభవ్యసౌరభములు ఘుమ్మని గుహ యెల్లఁ గ్రమ్ముకొనఁగ
మహనీయకోటీరమకరకుండలమణిద్యుతు లంధకారంబు తొలఁగఁ ద్రోయ
గగనభాగమున నక్షత్రపంక్తులఁ బోలి యురమున మౌక్తికసరము లలరఁ
జామరగ్రాహిణీచటులకంకణనిస్వనంబులు సెవుల కానంద మొసఁగఁ

తే. దగుశరచ్చంద్రచంద్రికాధవళశయ్యఁ
బవ్వళించి పదాబ్జముల్ బాల యొకతె
దొడల నిడుకొని యొత్తఁ గందోయి మోడ్చి
నిదుర వోయెడియొకసౌఖ్యనిధిని జూచె. 54

తే. చూచి యాయనచొగట సొబగువాలు, బెళుకుఁజూపుల వెలయుచ్చెలియనట్టె
తెప్ప వేయక కనుచు దుర్వృత్తుఁ డగుచుఁ, జెంత కొకయింతఁ జేరినయంతలోన.

తే, ఎఱిఁగి యమ్మేటి తాముసుంగిడినజిలుఁగుఁ, జలువ వెలిపట్టు దొలఁగించి సరగ లేచి
సరభసంబున నట్టహాసంబు సేయ, వింశతిభుజుండు భీతిల్లి వివశుఁ డయ్యె.

క. వివశుఁ డయి కొంతవడి క, ద్దివిజారిప్రభుఁ డొకింత దెప్పిఱి యతనిన్
సవినయముగఁ గని యెవ్వం, డవు నీవు మహాత్మ యేర్పడఁగఁ దెల్పఁ గదే. 57

సీ. రుద్రునిఁ గనుఁగొంటి రుద్రున కిటువంటిదారుణోన్నిద్రరౌద్రంబు గాన
జమునితో మార్కొంటి జమునకు నిటువంటికర్కశోదగ్రవిగ్రహముఁ గానఁ
దపనునిఁ బొడగంటి దపనున కిటువంటిప్రతిమానిగప్రతాపంబుఁ గానఁ
గనకాద్రిపై నుంటిఁ గనకాద్రి కిటువంటియతిదుర్నివారధైర్యంబుఁ గాన

తే. నిందిరచంద్రాదిదివ్యుల నెల్లఁ గంటి, వారియం దీప్రభావ మెవ్వరికిఁ గాన

నిగురులో నిప్పతీరున నీచరిత్ర, మెఱుఁగఁబడ దన్న నగి యతఁ డిట్టులనియె.

తే. ఇప్పుడెల్లను నన్ను నీ కెఱుఁగవచ్చు, నే దశానన యిఁకమీఁద నీవ యెఱిఁగె
దింతలోపలఁ బదరి నే నింతవాఁడ, ననుచు వివరింపఁ బోనది యట్టు లుండె.

శా. బ్రహ్మేశానవరంబులన్ భువనముల్ బాధించి బ్రహ్మణ్యుల
బ్రహ్మణ్యాంబులు వెట్టఁగా మెలఁగినన్ బ్రహ్మాస్త్రి సైరించితిన్
బ్రహ్మఘ్నున్ నిను నింకమీఁద ననిలో బాహాబలం బేర్పడన్
బ్రహ్మేశాదిసురేంద్రు లడ్డపడినన్ భంజింపుదున్ రావణా. 60

+ కపిలముని యైన నారాయణుండు రావణునకు స్వస్వరూపంబుఁ జూపుట. +

క. నే నెవ్వఁ డని తలంచితొ, నా నిజరూపంబుఁ జూచి నామహిమంబున్
నానామ మెఱిఁగికొమ్మని, యానన మొకయింత దెఱచినంతటిలోనన్. 61

సీ. జ్వలనకీలాసహస్రము లర్కకరలక్ష లైందవరుచికోటు లచటఁ దోఁచె
నరసురాసురవియచ్చరసిద్ధసాధ్యరుద్రాహిగుహ్యకతతు లచటఁ దోఁచె
నఖిలసముద్రంబు లఖిలాంతరీపంబు లఖిలసరిద్వన్య లచటఁ దోఁచె
నభముభూమియుగాడ్పునక్షత్రములుగిరు లామ్నాయముఖవిద్యలచటఁ దోఁచె

తే. నట్టిముఖములు పెక్కువే లమితకర్ణ
నయననాసాపుటంబు లనంతపదము
లమితబాహువు లమితభూషాంబరాదు
లమితశస్త్రంబు లమ్మూర్తియందుఁ దోఁచె. 62

క. ఆయద్భుతతేజోనిధి, చాయన్ గరియొద్దినోమచందంబున నై
తేయుండు హీనుఁ డై తన, కాయము గంపింప వెఱచి కన్నుల మొగిచెన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 64

తే. కన్నులన్నియు మొగిచినక్తంచరేంద్రుఁ, డమ్మహామూర్తి శానతు లాచరించి
యంజలు లొనర్చి దేవ నీ వని వధించు, నంతకంటెను శుభం బేదియనుచుఁ బలికె.

క. ఆదట గిరితో గుహతో, నాదేవుఁ డదృశ్యుఁ డయ్యె నద్భుతభయరస
మ్మోదములు వెలయ మారీ, చాదులతో నచటు వాసి యతఁ డరిగె నృపా.

తే. రామ గుహలోన గిరిచెంత రావణునకుఁ, గనఁబడినదేవుఁ డెవ్వఁడో యనఁగ నేల
యతఁడె కపిలావతారుఁడౌ నాదివిష్ణుఁ, డాయనకు నీకు భేద మింతైనఁ గలదె.

వ. అని పల్కి యగస్త్యమునిచంద్రుండు వెండియు రామచంద్రున కిట్లనియె. 68

సీ. స్నానసంధ్యాజపస్వాధ్యాయముఖముల నెవ్వానిస్మరియింతు రెల్లఋషులు
జగదుద్భవస్థితిసంహారకృత్యంబు లెవ్వానికిక్రీడలై నివ్వటిల్లు
బ్రాఁబల్కుకల్కిపాపటకు సిందూరమై యెవ్వానిపదకాంతి యెసక మెసఁగు
దేశికోచ్చరితోపదేశమంత్రంబులై యెవ్వానినామంబు లింపొనర్చుఁ

తే. బద్మజేంద్రాదిదేవతాప్రభువు లేమ, హామహునమేయమాయాబ్ధిలోమునింగి

దరియుఁ దాపును గానక తల్లడింతు, రట్టిహరి వీవె కావె పట్టాభిరామ. 69
సీ. పదపంకజరజఃప్రభావంబుచే రాతి నతివఁగా నొనరించినందువలన
సాక్షాన్నిటాలకటాక్షుండు దాల్చువి ల్లవలీల విఱిచినయందువలన
ధనువు గైకొనునెపంబున జామదగ్న్యుబా, హాశక్తి హరియించినందువలన
నినజుతోఁ బ్రతిన చేసినలీల నొకకోల నమరేంద్రసుతుఁ గూల్చినందువలన
తే. నబ్ధిబాణాగ్రమున నిల్పినందువలన, నని నజయ్యాసురులఁ ద్రుంచినందువలన
నాదినారాయణస్వామి వగుట దెలిసె, నరయ నరుఁడవె నీవు పట్టాభిరామ. 70
మ. పదిమోముల్ గలదండిరక్కసు ననిన్ భంజింప నీలాగు నీ
వుదయం బొందిననీపనుల్ నడుప నుద్యోగించి రుద్రాబ్జగ
ర్భదినేంద్రాబ్జముఖామరుల్ పవనభూభల్లూకరాడ్వానరాం
గదముఖ్యాగచరత్వముల్ గనిరి గా కాకుత్స్థవంశాగ్రణీ. 71

శ్రీరామాగస్త్యులు హనుమంతుం బ్రశంసించుట.

ఉ. అందఱు నంద ఱౌనె కద యందఱిలోఁ బవనాత్మజుండు నీ
యందుఁ బ్రపత్తి గల్గినమహాత్ముఁ డుదాత్తగుణోత్తరుండు సం
క్రందనజిద్దశాస్యముఖరాక్షసముఖ్యుల నొక్కరుండె పో
రం దెగఁ జూడ నోపుబలరాశి నుతింపఁ దరంబె యీతనిన్. 72
మ. అకలంకాత్ముఁ డపాయశూన్యుఁ డఖిలోపాయాధికుం డం చెఱిం
గి కదా యెవ్వరి లెక్క సేయక లతాంగిన్ జూచి రమ్మంచు ము
ద్రిక యీమారుతిచేతి కిచ్చితివి భూరిస్తోత్రపాత్రంబుగా
సకలజ్ఞుండవు రామ నీవెఱుఁగవే సామీరిమాహాత్మ్యముల్. 73
సీ. కదలఁ డీతఁడు వజ్రకఠినవిగ్రహుఁ డంచుఁ బోలఁగా మైనాకశైల మెఱుఁగు
వెఱవఁ డీతఁడు మహావీరశేఖరుఁ డంచు శోధింప వచ్చినసురస యెఱుఁగుఁ
గలఁగఁ డీతఁడుభూరిగాంభీర్యనిధి యని వడిఁ బాయ యిచ్చినవనధి యెఱుఁగుఁ
బలిమి నీతఁడు మహాబలునంతవాఁ డని కెరలి మార్కొనినలంకిణి యెఱుంగు
తే. జీవదాయకుఁ డితఁడనిసీత యెఱుఁగు, రాక్షసాంతకుఁ డితఁ డనియక్షుఁ డెఱుఁగు
నధికుఁ డితఁ డనిరావణియస్త్రమెఱుఁగు, సిద్ధమిది యని రామ నీచిత్తమెఱుఁగు.
సీ. అవనిజాహృదయశోకాంధకారము మాన్పఁ గపిరూపుఁ గనినభాస్కరుఁ డితండు
దశకంధరోద్యానతరువులు గూల్ప మైఁ దాల్చుఝంఝామారుతం బితండు
సైన్యేశపంచకసప్తమంత్రిజగిరుల్ వ్రాల్పఁ బ్రాణము లొందువజ్రి మితఁడు
పరపలాశికులంబు భస్మంబు గావింప వాల మూనినదవజ్వాల యితఁడు
తే. రావణునిధైర్యలతఁ ద్రుంప ఱంప మితఁడు
దైత్యులకకాలమునఁ దోఁచుమృత్యు వితఁడు
సకలకపిలోచనచకోరచంద్రుఁ డితఁడు

ఖరకరాన్వయ మీఁ కేడుగడయు నితఁడు.

ఉ. రావణుపుత్త్రికంటె నలరావణుకంటెను వాలికంటె ని
ప్పావని బాహువిక్రమవిభాసితుఁ డించుక యగ్గలేని లో
కావళి హావళిం గను మహర్షులశాపముచే స్వకీయ మా
లా వెఱుఁగండు మత్తకరిలాగున నుండు నితండు రాఘవా. 76

తే. అని ప్రసంగవశంబున ననిలసుతునిఁ, బ్రస్తుతించినకుంభసంభవునిమాట
లమృతధారలవలె వీనులార నలరి, యెలమితో జానకీజాని యిట్టు లనియె. 77

మ. కలశీసంభవ నీవు వల్కినది నిక్కం బంజనాపుత్త్రుఁ డన్
బలు తెప్పం గొని కాదె దాఁటితి విపత్పాథోధి యీభానుజా
దులు నన్ గొల్వ నొనర్చె సీతనిమ్మృదూక్తుల్ గావె యిమ్మేటి కే
వలభక్తిన్ ననుఁ గూర్చి చేసినపనుల్ వర్ణింపఁగా శక్యమే. 78

సీ. తనవాగమృతధార ధరణిజప్రాణముల్ నిలిపి నామదిలోనివెగులు దీర్చె
శరణుసొచ్చినవిభీషణుఁ గూర్చుకొమ్మని తెలిపి మాకుఁ బ్రతిష్ఠ గలుగఁ జేసె
బవరంబులోఁ బేర్చి పంక్తికంఠునియురస్స్థలిముష్టిహతినొంచి సగముసంపెఁ
బరులచే హతు లైనప్లవగోత్తములకు జీవము లిచ్చి మాప్రాభవంబు నిలిపెఁ

తే. బడినలక్ష్మణు బ్రతికించి భానుకులము, నిలిపె నంతటఁ జనసీక నిర్వహించె
వేయు నిఁక నేల నాకొఱ కై యనేక, దనుజవీరులఁ ద్రుంచె నీయనిలసుతుఁడు.

చ. తమ్ముల బంధులన్ గలిసి తల్లులనున్ గని నేను సీతతోఁ
గ్రమ్మఱ నీయయోధ్య కధికారము గాంచి సుఖించు టెల్ల స
త్యమ్ము సమీరసూనునిసహాయతఁ గాదె మునీంద్ర యెన్ని జ
న్మములకైన నీతనిఋణం బెడఁబాపుకొనంగ నేర్తునే. 80

చ. అది యటు లుండె నీయన మహామహుఁ డర్కజుచెంత నుండి బ
ల్లిదుఁ డగువాలి నేల విదళింప కుపేక్ష యొనర్చె నాత్మశ
క్తి చెలియ కుండుఁ గాక యని కిన్క వహించి మహర్షు లేటికీ
సదమలమానసాబ్జునకు శాప మొసంగి రెఱుంగఁ జెప్పవే. 81

మ. జననం బాదిగ నీమహాత్మునిభుజాశౌర్యప్రభావోన్నతుల్
వినఁ గాంక్షించెదఁ దెల్పుఁ డంచు హనుమద్వీరావతంసంబుమూఁ
పున నాత్మీయకరంబు సాఁచి జగతీపుత్త్రీమనోభర్త వేఁ
డినఁ బల్కెన్ ముని నానటద్భవజటాటీకాభ్రగంగార్భటిన్. 82

హనుమంతుని జననము.

ఉ. చండకరాన్వయాంబునిధిచంద్ర రఘూద్వహ యీసమీరపు
త్త్రుండు మహాత్ముఁ డౌనె కద తొల్లిటిపుట్టుక నేకపాదరు
ద్రుం డితఁ డంచుఁ గొందఱు బుధుల్ గణియింపుదు రాగమాస్య మె

వ్వం డెఱుఁగుల్ జరాచరభవంబు లెఱింగిననీవు దక్కఁగన్. 83

శా. సాక్షాచ్ఛంభుఁడు గాక యున్నఁ గలవే చర్చింప నీశౌర్యధై
ర్యక్షాంతిప్రతిభాప్రభావములు రుద్రాంశంబునన్ బార్వతీ
కుక్షిన్ వృద్ధి వహించి పావకునిలోఁ గొన్నాళ్లు వర్తించి యీ
యక్షయ్యద్యుతి పిమ్మటన్ బవనగర్భాంతస్థుఁడై భాసిలెన్. 84

చ. అనిలువరంబుచేఁ బిదప నంజనకున్ జనియించి జన్మ మె
త్తినపుడె భానునిన్ బొదివె దేవత లిచ్చువరంబు లొంది యం
దున శిశు వాట గర్వివలెఁ దోఁచిన మౌనులు శాప మిచ్చి రీ
తని కొకరుండు పేర్కొనినదాఁక స్వశక్తి యెఱుంగకుండఁగన్. 85

తే. దానఁ దనలావెఱుంగఁడు గాన నితఁడు
వాలి వధియింపఁ డడి గాక వాలిభాను
సుతులఁ గొన్నాళ్లు సరి గాఁగఁ జూచి కొలిచి
యుండెఁ గావునఁ బగఁ బూన నొల్లఁ డయ్యె. 86

క. లే కున్న హనుమ కెనురే, పాకారికుమారుఁ డితఁడు ప్రభవించుట సీ
తాకాంత లెస్స దెలిపెద, నాకర్ణింపు మని మఱియు నమ్ముని యనియెన్. 87

సీ. తనధైర్యరమ కోడి కనకాచలేంద్రంబు సిగ్గుతోఁ దనభర్తఁ జేరికొనఁగఁ
దననామమున కుచితంబుగాఁ దనుఁ దాఁకి శంబసాదనసామజంబు గూలఁ
దనతపోనియమంబు గనుభరద్వాజాదివాచంయములకు సేవలు జనింపఁ
దనబాహుశాఖలు దై తేయభీతామరులకును నిలువ నీడలు ఘటింపఁ

తే. దనరుఁ గేసరి యనుపేర వనచరేంద్రుఁ, డతని కంజన యనెడికన్యక నొసంగె
నతనిమాతులుఁ డురువిక్రమాతులుండు, కుంజరుం డనువానరకుంజరుండు. 88

క. రంజిల్లఁ జేసెఁ గేసరి, యంజన నిది వింత యనుచు నంద అనఁగ న
క్కుంజరసుతతో నక్కపి, కుంజరుఁ డొకకొన్నియేండ్లు కూడి సుఖించెన్. 89

శా. సంసారోత్సవకారణం బగుతనూజాతోదయం బెంచి యా
హంసీగామినితో బహువ్రతపరుండై దాన నవ్వానరో
త్తంసుం డిష్టముఁ జెంద నేరక మరుద్దైనంబుచే దైన్యవి
ధ్వంసం బొనతనిన్ భజింపు మని కాంతారత్నమున్ బంచినన్. 90

క. పతియనుమతి గౌరీసతి, ప్రతి యగునయ్యువతి నియమభవ్యమతి సదా
గతియ సదా గతి యని యు, గ్రతపం బొనరించెఁ బెక్కుకాలం బధిపా. 91

ఉ. ఆయమ సేయుఘోరతప మంతట మెచ్చి సదాశివాజ్ఞ న
వ్వాయువు స్వోదరస్థితశివస్థిరతేజముఁ దెచ్చి యిచ్చినన్
దోయజగంధి గర్భ మయి తోరపువేడుక నొక్కవర్ష మి

య్యాయతతేజుఁ డాల్చె మతి యంచిత మానైకవాసరంబునన్. 92

మ. అమరుల్ దివ్యసుమావళుల్ గురియ రంభాద్యప్సరఃకాంత లా
డ మరుద్వైరులగుండియల్ బెదర మింటన్ భేరికాగోముఖ
ప్రముఖధ్వానము లుప్పతిల్ల దిశ లొప్పన్ గాంజరీగర్భవా
సమునందుండియు నిర్గమించె నితఁ డంచద్బాలభానుప్రభన్. 93

వ. అప్పుడు. 94

సీ. లలితసౌదామనీతులితదేహమువాని నరుణారుణాంబుజాస్యంబువాని
రత్నకుండలభాసురకపోలములవాని రంగత్పిశంగనేత్రములవాని
నాజానుదీర్ఘబాహాదండములవాని ధవళయజ్ఞోపవీతములవాని
హారప్రభామనోహరివక్షమువానిఁ గమనీయకరకంకణములవాని

తే. మంజురుచిపుంజిఁగనుహొన్నుముంజివానిఁ బసిమిగనుపట్టునునుఁబట్టుపంచెవాని
వాసవధ్వజనిభవాలవల్లివాని, నక్కుమారునిఁ గని తల్లి యాత్మ నలరె. 95

ఆ. అలరి చెక్కు నొక్కి యక్కునఁ జేర్చి ము, ద్దాడి నీకు ఫలము లారగింప
వలసినన్ని దెత్తు వాపోవకుండు నా, యన్న యనుచుఁ దల్లి యడవి కరిగె. 96

+ హనుమంతుఁడు ఫలభ్రాంతిచే రవిరాహులమ్రింగ నుద్యోగించుట. +

ఉ. అంతటిలోన నీతఁ డుదయాద్రిపయిన్ బొడతెంచుపద్మినీ
కాంతు జపాప్రసూనరుచికాంతుఁ గనుంగొని పండటంచు వి
భ్రాంతి వహించి యాఁకటితోరన్ రవిపై కెగసెన్ సమీరనా
గాంతకబాణవేగపరిహాసిసమిద్ధమహాజవోన్నతిన్. 97

తే. ఎగసి చనుచున్నయాతని తెగువఁ జూచి, గగనచరులైనగంధర్వగరుడయక్ష
సిద్ధసాధ్యులు నివ్వెఱఁజెంది యమ్మ, హామహుం డెవ్వఁడో యనునంతలోన. 98

తే. భానుకడ కేగునప్పిన్నవానిమేని, కెండ దాఁకక యుండ నుద్దండవృత్తి
నుడిగి మిన్నేటితమ్మిపుప్పొడిదుమార, మెనసివలిగాడ్పు వెనువెంటఁజనుచునుండె.

సీ. పదతాడనములచే బద్ధలై పాథోధిపాలికల్ తూలికాభంగిఁ జెదర
నూరుఘట్టనలచే నూర్ధ్వగంధర్వాదినగరముల్ ఛిన్నభిన్నములు గాఁగ
బాహువేగంబుచేఁ బఱతెంచువైమానికులవిమానంబులు కూలఁ బడఁగ
వాలవిక్షేపంబుచే లాజలనుబోలి తూలి నక్షత్రముల్ నేల రాల

తే. దేహకాంతులు చక్కగాఁ దేఱి చూడ, లేక ఖచరులు బెగడి చీకాకుఁ జెంద
నేదియును జూడ కీజగద్ధితచరిత్రుఁ, డట్టె చని బాలభానునిఁ బట్టె నపుడు. 100

సీ. ఒద్ద సేవలు సేయుచున్నఛాయాదేవి భీతిల్లి కరములఁ బిసికికొనఁగ
భయనివారణమంత్రపరతంత్రులై వాలఖిల్యాదిమౌనులు క్రేవ నోదుఁగ
జడుపుతోఁ గైదువుల్ విడిచి మాఠరముఖ్యపారిపార్శ్వకు లెల్లఁ బాఱిపోవ
హతశేషమందేహు లట్లు గావలయుఁ బో యీభానున కటంచు నిచ్చ నలర

తే. నలరునావద్మహితుఁ బట్టి యాననమునఁ
బెట్టుకొను బెట్టువేడి గా నట్టె విడుచు
నడుచుఁ జేతులు సెగ యైనయది యటంచుఁ
గినిసి యాఁకటికడిమి నయ్యనిలసుతుఁడు. 101

చ. జగదుపకారి యీప్లవగచంద్రుఁ డటంచుఁ దలంచి భానుఁడుం
దగదగ మండుచుండుకిరణంబులవేఁడిమిఁ జూపఁ డయ్యె రెం
డుగడియ లేగ నంతఁ దపనుం గ్రహియింపఁగ నాఁడు పర్వ మా
టఁ గదియ వచ్చె రాహు వచటం గలవా రరుదంది చూడఁగన్. 102

ఉ. ఆగ్రహరాజుఁ బట్టినమహామహు నీతనిఁ జూచి రాహు వ
త్యాగ్రహవృత్తిఁ గహకహార్భటిఁ జేయుచు డాయ వంత సూ
ర్యగ్రహణంబు మాని యవురా యిది నల్లనిపండు వచ్చె నం
చుగ్రలయోగ్రవిగ్రహత నొక్కట నాతని మ్రింగఁ బోవఁగన్. 103

చ. జడిసి విధుంతుదుం డితనిఁ జక్కఁ గనుంగొన లేక యయ్యెడం
వడిఁ బరువెత్తి యత్తెఱఁగు వాసవుతో నెఱిఁగింప నాతఁడుం
గడు వెఱఁ గంది నీక్రమముఁ గైకొనునంతటివీరుఁ డెవ్వఁ డం
చడుగుచు నాల్గుకొమ్ములమహాకరి నెక్కి శతారహస్తుఁ డై. 104

చ. నలుగడలం వియచ్చరగణంబులు గొల్వఁగ నేగుదెంచి య
జ్జలరుహబాంధుచెంతఁ బ్రతిచండకరుం డన దుర్నిరీక్షకాం
తులఁ దులకించునీఘనుఁ గనుంగొని యెవ్వఁడొ వీఁ డటంచుఁ బే
రలుక వహించి మత్తకరి నట్టెపయిం గవియించి యార్చుచున్. 105

క. పాండురుచి మించినది యీ, పండు హరింతు నని తీవ్రపడి కడుఁ బసిపా
పం డగుటఁ దెలియ కీతఁడు, చండాంశుని విడిచి యలగజముపై కుతికెన్. 106

వ. ఇవ్విధంబున. 107

తే. కేసరికిశోర ముద్భటక్రీడ మీఁది, కుఱికినంత భయభ్రాంతు లొంది చండ
పవనహతిఁ దూలుశారదాభ్రంబులీల, నభ్రమువిభుండు దెరల జంభారి గెరలి.

ఉ. భద్రగజంబుపై నుఱుకుపావని నొండొకటం జయింప లే
కద్రుల వ్రక్కలించుకులిశాయుధ ముద్ధతిఁ బూని వైవ న
య్యద్రిచరుండు వామహనువందున నొచ్చిన మూర్ఛఁ జెంది పూ
ర్వాద్రిపయిం బడెం గహకహార్భటిఁ జేయుచు రాహు వుబ్బఁగన్. 109

{ హనుమంతుం డింద్రునివజ్రహతిచే మూర్ఛిల్లఁగా
వాయుదేవుం డాత్మమూర్తి నుపసంహరించుట. }

చ. పడినకుమారునిం గని ప్రభంజనుఁ డార్తిఁ దపించి యింద్రుపై
నడరెడుకిన్కతో జగము లన్నియు నిండినయాత్మమూర్తి న

య్యెడ నుపసంహరించి ప్రజ లెల్లను జేష్టలు దక్కి మిక్కిలిన్
జడిమ వహింపఁ బుత్త్రుఁ గొని శైలగుహాకుహరంబు సొచ్చినన్. 110

సీ. యాజకుల్ వహ్నిహవ్యములు వ్రేల్వఁగఁ జాఁచుహస్తముల్ సాఁచినయటులనుండె
దివిజులు ప్రేరేప దివి కెగిరిన దేవయానంబు లెగిరినయటుల నుండె
మునులు నదీతోయములఁ దోఁగ ముంచిన యంగముల్ ముంచినయటుల నుండెఁ
బశుమృగనరముఖప్రాణు లుర్విని బెట్టునడుగులు పెట్టినయటుల నుండె
తే. భానుమండల మొక్కచోఁ బాదుకొనియెఁ, గాలగతి దప్పె సత్క్రియల్ గడచె వేద
పాఠ ముడివోయె బాహ్యమభ్యంతరంబు, గాడ్పు బంధించి చనినయ క్కాలమున
ఉ. ఆవిపరీతముల్ గని భయంపడి కొందఱు తాపసోత్తముల్ [నను.
దేవవరేణ్యుఁ డాదియగు దేవతలున్ బరమేష్ఠి చెంతకున్
బోవఁ దలంచి యుబ్బుకడుపుల్ నడువన్ వడి లేనిపాదముల్
లావఱి యున్నమేనులు గలంగినచిత్తములున్ గనంబడన్. 112

తే. ఒకవిధంబునఁ జతురాస్యునొద్ద కేగి
కడుఁ బ్రయత్నంబుతో మ్రొక్కు లిడి ప్రయాస
మునఁ గరంబులు ముకుళించుకొని మొగంబు
లెత్తి దగ దొట్టికొన వార లిట్టు లనిరి. 113

శా. వాణీనాథ జరాయుజప్రముఖజీవశ్రేణులన్ దొల్లి ని
ర్మాణం బీవొనరించి వానికి జగత్ప్రాణున్ గదా సర్వథా
ప్రాణప్రాయునిఁగా సృజించి తతఁ డీపట్లన్ విరోధించి త
త్ప్రాణిక్షోభ మొనర్చె నేమిటికొ యీబన్నంబు వారింపవే. 114

మ. వనజాతాసన దేహనామసదనద్వారావరోధంబు సే
య నితాంతవ్యథ మాయసుప్రతతి శుద్ధాంతాంగనాశ్రేణితో
నెనయై వేదనఁ జెందె నీయడరు నీ వెట్లైన వారించి య
య్యనిలున్ స్వస్థునిఁ జేసి ప్రోవఁ గదవయ్యా లోకముల్ నావుడున్. 115

చ. వనరుహసంభవుం డనియె వారలతో వినుఁ డంజనాఖ్య యా
వనితను వాయుతేజమున వానరవీరుఁ డొకండు పుట్టి చ
య్యన నినమండలంబుఁ గని యాఁకటి పెల్లునఁ బక్వ మాఫలం
బని కబళింపఁగా నపుడె యాడకు రాహువు వచ్చి యుగ్రతన్. 116

సీ. తనపాలిదాయమై తపనుని గ్రహియించు నాంజనేయునిఁ జూచి యాగ్రహించి
వెఱపింపఁ బోయి తా వెఱచి శీఘ్రంబునఁ బఱతెంచి యాదివస్పతిని గాంచి
భానునిఁ బొదువ స్వర్భాను వేఱొక్కని నియమింపఁ దగ వగునే యటంచు
దూఱిన నీమీఁద నారాహు విది యేమి యద్భుతం బని యింద్రుఁ డలుక వొడమి

తే. యపుడె రాహువుతో వచ్చి యర్కుచెంత
నున్నకపిబాలుఁ గని నిజాయుధము వైవ
హనువు భగ్నంబుగా నతఁ డవశుఁ డైనఁ
బట్టి గని గాడ్పు శోకంబుఁ బట్టలేక. 117

తే. ఈబలారాతి చేసినయెగ్గు దలఁచి, యలిగి యాతఁడు పాలించు నఖిలజనులఁ
దనసుతునిలీలఁ జేష్టలు దక్కఁ జేసె, నింక నగ్గాడ్పుఁ బ్రార్థింప నేగ వలయు.

తే. వాయు వధికుండు సకలదేవతలలోన, వాయు వాధార మఖిలజీవంబులకును
వాయువె బలంబు ప్రాణాదివాయులీల, వాయువె చరించుచుండు నిక్కాయము [లను.

క. ఆయన లేకున్న శవప్రాయం బై యుండు జగము పఱతెం డిఁక న
వ్వాయువుఁ బ్రార్థింపుద మని, తోయజసంభవుఁడు వారితోఁ జనుదెంచెన్. 120

క. చనుదెంచి మారుతాశ్రిత, ఘనశైలగుహాంతరంబుకడ నిల్చిన న
వ్వనజభవు రాకఁ గనుఁగొని, యనిలుఁడు గొడుకుఁగొనివచ్చి యజునకు మ్రొక్కెన్.

తే. మ్రొక్కినసమీరుఁ గని యేల యిక్కడింది, పని యొనర్చితి వత్స నీపట్టి యేఁడి
వీఁడెకద యని పవిధార వివశుఁ డైన, యక్కుమారుని గనుఁగొని యాదరమున.

తే. పలుకులవెలందితళుకుచెక్కుల విచిత్ర, పత్త్రముల వ్రాయ నేర్చినపాణి ననిల
సుతుని నెమ్మేను నిమిరిన శోష దీఱి, వాఁడు లేఁబైరు వానచేవలెఁ జెలంగె. 123

తే. మూర్ఛ దెలిసినయంజనముద్దుపట్టి, నంకమునఁ బెట్టి యజుఁడు ముద్దాడుచుండఁ
గాంచి హర్షించి తనవక్రగతి యడంచి, గాడ్పు జగముల కుత్సాహకారి యయ్యె.

చ. అనిలున కింపొనర్చి మది నంబుజసంభవుఁ డెల్లవేల్పులన్
గని సురలార యీకపిశిఖామణి లోకహితార్థి మీఁదటన్
మనకుఁ బ్రియం బొనర్చు మదమత్తనిశాటుల నుక్కడంచుఁ గా
వున నితఁ డుగ్రశౌర్యవిభవుండుగ మీరు వరంబు లీఁదగున్. 125

బ్రహ్మేంద్రాదులు హనుమంతునికి వరంబు లొసంగి పవనుని సంతుష్టుం జేయుట.

తే. అనిన సుర లెల్ల మే లని రపుడు వజ్రి
తనశతారంబు దాఁకియు హనువు వెలయు
కతన హనుమంతుఁ డనుపేరుఁ గాంచు నితఁడు
వజ్రహతి నొవ్వఁ డిఁక నని వర మొసంగె. 126

సీ. బ్రహ్మదండంబున బ్రహ్మాస్త్రమున హాని నందని దీర్ఘాయు వజుఁ డొసంగె
శూలరౌద్రాస్త్రపాశుపతాదికములచేఁ జెడనిప్రభావంబు శివుఁ డొసంగెఁ
దనకాలపాశంబు దండంబు మృత్యు వీయన నొంచ లేవని యముఁడు వలికె
నాత్మతేజమున శతాంశ మిచ్చితి విద్య లిచ్చెద నిఁక నని యినుఁడు వలికెఁ

తే. బాశమున నీటఁ బడఁడని వలికె వరుణుఁ, డగ్ని దనచేత నశియింపఁడనియె ధనదుఁ
డొసఁగెఁ దనగద నొగలనియునికి యెల్ల, కైదువుల నొవ్వఁ డని విశ్వకర్మ వలికె.

క. తక్కినదేవత లొక్కొక, రొక్కొక్కవరమ్ము నొసఁగి రుత్సాహముతో
నక్కమలగర్భుఁ డనిలుని, దిక్కు గని గణించె నెల్లదివిజులు వినఁగన్. 128

పంచచామరము. సమీర నీకుమారుఁ డుగ్రశౌర్యధైర్యధుర్యుఁ డ
ప్రమేయశక్తి రామకార్యభార మూని రావణా
ద్యమిత్రభీకరప్రతాపుడై చరించు లేదసా
ధ్య మీజగంబులందు వీని కంచుఁ బల్కి పోయినన్. 129

క. సంతసమున నంత సభ, స్వాంతుం డక్కొడుకుఁ గొంచు వచ్చి ప్రచింతా
క్రాంత మయి వగచు కేసరి, కాంత కొసఁగి యతనిమహిమ గణియించి చనెన్.

తే. రామ యాపిమ్మటన కాదె యామహాత్ముఁ డంతికాశ్రమములు సొచ్చి యచటిమునుల
వల్కలాజినములు వ్రచ్చివారిమాన, సములు గలఁచినఁ గోపించి శాప మిడుట.

క. శాప మొసంగినఁ బశ్చా, త్తాపము ప్రాపించి దోఃప్రతాప ముడిగి య
త్తాపసులకు సేవకుఁడై, యాపవనజుఁ డుండి పిదప నినజునిఁ జేరెన్. 132

ఉ. బోనున నున్నమత్తహరిపోలిక బ్రాహ్మణశాపయుక్తి నెం
తేనియు శాంతిఁ జెందె నితఁ డీతనిబాహుబలం బెఱింగి స
న్మానము చేయు భానుజుఁడు మంత్రులలోపల నెల్ల వాయువై
శ్వానరులట్ల వీరు రఘువల్లభ పాయక యుందు రెప్పుడున్. 133

చ. విను మిఁక నొక్కవింత రఘువీర యినుండు వరంబు లిచ్చువే
ళ ననినమాట నెమ్మదిఁ దలంచి శ్రుతుల్ పఠియింప నెంచి యీ
యన యొకనాఁడు భానుకడ కద్భుతవేగముతోడఁ బోయి మ్రొ
క్కినఁ గరుణార్ద్రదృష్టిఁ దిలకించి పయోరుహబంధుఁ డిట్లనున్. 134

మ. చదువుల్ నేర్చుకొనంగ వచ్చితివొ వత్సా త్రోవ నెట్లభ్యసిం
చెను నాముందట నిల్వఁ గూడదు గదా శీఘ్రంబునన్ బోయినన్
మది యేకాగ్రతఁ జెందునే నుడువు మన్నన్ నవ్వి యవ్వీరుఁ డ
య్యుదయాస్త్రాద్రుల నిల్పెఁ బాదయుగళం బుత్సేధదేహాగ్రుఁడై. 135

క. మును హరి త్రివిక్రమాకృతిఁ, గనిపించినయట్టుల నూర్ధ్వకర్పర మెల్లన్
దనమయముగ నిండిన నీ, హనుమత్కపిఁ జూచి వెఱచె నఖిలజగంబుల్. 136

హనుమంతుండు సూర్యునొద్ద వేదశాస్త్రాదులు సదువుట.

శా. భానుం డద్భుత మందె నంత నిజరూపం బూని యావానరుం
డానీరేరుహబంధుతేరి కెదురై యాకాశమార్గంబునన్
దా నెంతే వడిఁ బోవుచున్ శ్రుతులు శాస్త్రంబుల్ పఠించెన్ బరి
జ్ఞానగ్రాహకలావిశేషములకున్ జండాంశుఁ డుప్పొంగఁగన్. 137

తే. కుడిచి చల్లనినీడలఁ గూరుచుండి, గురువు సెప్పినఁ జదువ రీధరవడుగులు
నిరశనుం డయి పఱచుచు నింగిఁ గఱకు, టెండకు సహించి చదివె నీతండు ఘనుఁడు.

క. ఈశాఖామృగశేఖరు, తో శతధృతికవిబృహస్పతులు మృదుభాషా
కౌశలి శ్రుతిముఖవిద్యా, వైశారద్యమున సాటి వత్తురె తలఁపన్. 139

సీ. వైరాగ్యమహిమ కీవడుగు నివాసంబు వినయంబునకు నీతఁ డునికిపట్టు
శమదమోన్నతుల కీచతురుఁ డాధారంబు దాక్షిణ్యమునకు నీతండు చోటు
సౌశీల్యమున కీప్రశాంతిశాలి బిడారు పరహితక్రియ కీప్రసన్నుఁ డిక్క
విక్రమస్ఫురణ కీవీరవర్యుఁడు తావు గాంభీర్యగరిమ కీఘనుఁడు ప్రోవు

తే. బ్రహ్మవిద్యకు నిమ్మేటి పట్టుఁగొమ్మ, ఘనతపోధనమునకు నీయన నిధాన
మతులధైర్యంబునకు నీమహాత్ముఁ డిమ్ము, రామ నీభక్తి కీపుణ్యరాశి నెలవు.

సీ. గుటిమీఱి రోదసీకుహర మొక్కట ముంప నుప్పొంగుప్రళయపయోధికంటె
జగము లన్నియు నొక్కసారి భస్మము సేయ నడరెడుకల్పక్షయాగ్నికంటె
బహుపర్వతారణ్యపటలిఁ జూర్ణము సేయఁ గడఁగుసంవర్తాశుగంబుకంటె
బ్రహ్మాండభాండంబుఁ బట్టి బ్రద్దలు సేయఁ దివిరెడువిలయభైరవునికంటె

తే. నధికగాంభీర్య మతులితం బగుప్రతాప, మనవధికవేగ మద్భుతం బైనరౌద్ర
మియ్యనిలపుత్త్రునకె కల దితనిమ్రోల, వాలి గీలియు నిలుతురే వసుమతీశ.

క. ఇనసుతుకడ నితఁ డున్నాఁ, డని యెఱిఁగియె వాలి గొంత యళుకుచునుండున్
దన కేమి యితఁడు గలఁ డని, యినసుతుఁడును వెఱవకుండు నింద్రసుతునకున్.

తే. అని యగస్త్యమహాముని హనుమమహిమ, లద్భుతంబుగఁ దెల్పిన నాలకించి
సభ్యులనిలజుఁ బదివేలచందములను, బ్రస్తుతింపఁగ శ్రీరామభద్రుఁ డలరి. 143

ఉ. ఆవిపులప్రభావనిధి కంజలి సేసి మునీంద్ర వింటి నీ
చే వివిధేతిహాసములు శ్రీహనుమత్కథ లాలకించితిన్
దైవతనాథుఁడున్ రవియుఁ దండ్రి యనన్ విననాఁడ వాలి సు
గ్రీవులజన్మ మెట్టు లెఱిఁగింపఁ గదే యన మౌని యిట్లనున్. 144

వాలిసుగ్రీవులజననము.

తే. రామభూపాల తొల్లి నారదమహర్షి, యేఁ దపం బున్నవనమున కేగుదేర
వాలిసుగ్రీవు లేయింతివలనఁ బుట్టి, రన నతఁడు చెప్పె నవ్విధం బవధరింపు.

చ. అమరనివాసమై మణిమయాంచితసానువు లొంది యెల్లలో
కముల ధరించి పర్వతశిఖామణి నాఁ దగుకాంచనాద్రిమ
ధ్యమశిఖరంబునందు నియమాన్వితుఁడై యొకనాఁడు భారతీ
కమలముఖీమనోహరుఁడు గాఢసమాధి వహించి యున్నెడన్. 146

ఉ. తారకయోగనిశ్చలతఁ దాల్చినయప్పరమేష్ఠికన్నులన్
జాఱె మరందబిందువులు సారసపత్త్రవినిర్గతంబు లౌ
దారి ముదశ్రుబిందువు లతం డవి హస్తములన్ ధరించినన్
శూరవరుండు ఋక్షవిరజుం డనునందనుఁ డయ్యె నందునన్. 147

క. ఆనందను సజ్జననిచ, యానందనుఁ జూచి బ్రహ్మ హైరణ్యాధకో
ద్యానమ్ములఁ గలఫలములఁ, దేనెలఁ దను వ్రామికొనుచుఁ దిరుగు మటన్నన్.
ఉ. ఆవిధియాజ్ఞ మస్తకమునందు ధరించి యతండు కాంచన
గ్రావవనాంతరంబుల నిరంతరముఁ జరియించుచుఁ బ్రసూ
నావళిఁ దెచ్చి తెచ్చి గురు నర్చన సేయుచు నంపఁ గ్రమ్మఱన్
బోవుచుఁ గందమూలఫలముల్ భుజియింపుచు క్షుత్తు మాన్పుచున్. 149
మ. ఒకనాఁ డుత్తరశృంగముఁ గదిసి యయ్యోర్వన్ శతానందపు
త్రకుఁ డీక్షించెఁ బ్రఫుల్లహల్లకసముద్యద్దీపికల్ షట్పద
ప్రకరప్రాంచితధూపధూమములు మీఱన్ రాజహంసచ్ఛటల్
వికచాంభోరుహసౌధవీథి దగఁ గేళిఁ జెందు కాసారమున్. 150
క. వీక్షించి యతఁడు లలరఁగ, నాక్షణమున ఋషివిరజుఁ డట డిగ్గి తను
ప్రక్షాళనవిధిఁ దీరిచి, సాక్షాదమృతంబుఁ బోలు జలములు గ్రోలెన్. 151
తే. క్రోలి తననీడ తేటయగు కొలని నీటఁ, గనఁబడినఁ జూచి యమ్మహావనచరుండు
సహజజడబుద్ధిఁ బ్రతివనచరుఁడు వీని, బట్టెద నటంచు సరసిలోపలికి నుఱికె.
తే. ఉఱికి యం దెవ్వరినిఁ గాన కురక నీటఁ, బడితి నని వజ్రఘటితసోపానపంక్తిఁ
జేరినంత సరోవరశ్రీ స్వరూప, మిచ్చె నన నొక్క చక్కనియింతి యయ్యె.
సీ. తనశోణకమలాంఘ్రి తలరుచుల్ మగఱాల తెలిమెట్లఁ గెంపుమెట్టుల నొనర్పఁ
దనసోయగపువాలు నునుబెళ్కుఁజూపులు కొలనెల్లఁ గలువలై నెలయఁ జేయఁ
దనకుందనపుమేని తళుకులు తటధరా, రుహఘనావళిఁ గ్రొమ్మెఱుంగు నింపఁ
దనగబ్బివలిగుబ్బచనుదోయి చక్రదం, పతుల సజాతివిభ్రాంతి ముంపఁ
తే. దనపెదవి సాంధ్యరాగంబు దళముకొలుపఁ
దనకచభరంబు తిమిరసంతతి సృజింపఁ
దననగవు వెన్నెల ఘటింపఁ దరుచరమణి
రమణి యై యందు విహరించుసమయమునను. 154
చ. కమలజుఁ గొల్చి యత్తెరువుగాఁ జనుచున్న సురాధినాథుఁడున్
గమలహితుండు నచ్చెలువఁ గన్గొని దర్పకుఁ జేయుపద్మకో
శములఁ దలంకి దానిబిగిచన్నులు దానివెడందకన్నులున్
దమి వెలయింప నిర్వురును దత్తఱ మందుచుఁ బోక నిల్చినన్. 155
చ. మరు లధికంబు గాఁగ శతమన్యుని తేజము నిర్గమించి య
త్తరుణిశిరంబుపై నొలికెఁ దత్సమయంబునఁ బద్మినీమనో
హరునకు నింద్రియస్ఖలన మై యది చయ్యనఁ బోయి తద్గళాం
తరమునఁ బ్రాలె నందువలనన్, దమకంబులు దీఱ వారికిన్. 156
ఆ. శిరముమీఁదఁ బడినజిష్ణుతేజము జాఱి, వాల మున్నచోట వచ్చి నిలిచె

నట్టిచోటఁ బుట్టినట్టివాసవుపట్టి, వాలి నాఁ జెలంగె వసుమతీశ. 157
క. ఉగ్రకరుతేజ మక్కం, బుగ్రీవగళాంతరమున ము న్నొలికెఁ గదా
యాగ్రీవ నుద్భవించుట, సుగ్రీవుఁ డనంగ సూర్యసుతుఁడు సెలంగెన్. 158
చ. తనమెడ హేమమాలిక ముదంబున వాలి కొసంగి పాకశా
సనుఁ డరిగెన్ దివంబునకు సప్తహయుండును గూర్మిపుత్త్రినిన్
గని హనుమత్సఖత్వ మధికద్యుతియున్ గని వృద్ధిఁ బొందు మం
చని చరమాబ్ధిఁ గ్రుంకెఁ జనె నాత్మజుఁ డుద్భవ మాట్నో యనన్. 159
ఉ. ఆదినశేష మెల్లఁ దనయద్వయితో నచటన్ వసించి సూ
ర్యోదయ మైనఁ గొంత యయి యుండుట మాని వనాటమూర్తి యై
యీదృశపౌరుషంబు సెడి యేటికి భామిని నైతినో యటం
చాదిమవానరుండు వెఱఁ గందుచు నచ్చోటు వాసి యయ్యెడన్. 160
చ. తనవలె వానరాకృతులు దాల్చినపుత్త్రులు గొల్వఁ బద్మగ
ర్భునికడ కేగి మ్రొక్కుటయుఁ బుత్త్రియుగాన్వితు నాత్మపుత్త్రినిన్
గని ముద మంది నీవు తెలిగంటితనంబునఁ గన్నవీరిఁ దో
డ్కొని ధర కేగి యెల్లకపికోటులఁ బ్రోవు మటంచుఁ బల్కెనన్. 161
తే. విని హసాదని యాఋక్షవిరజుఁ డయ్య, యలసరస్సున మునిఁగిన నతివరూప
మేల ప్రాపించె వేగిన నేల యడఁగె, నానతియ్యఁగదే యన్న నజుఁడు వలికె. 162
ఉ. అచ్చటఁ దొల్లి పార్వతి వయస్యలతో జలకేళిఁ దేలఁగాఁ
గుచ్చితు లైనరక్కసులు గొందఱు కామిను లై జలంబులోఁ
జొచ్చిన నిందుఁ జొచ్చి పురుషుల్ నిజ మిట్టులె కాదు రంచు లో
హెచ్చినకిన్క నట్లు శపియించి తిరోహిత యయ్యె నయ్యెడన్. 163
తే. అవ్విధము నేను వినియుండి యంతఁ గొంత
కాలమున కమ్మహాదేవిఁ గాంచి వేఁడ
నచట మునిఁగినమగవాని కాఁడురూప
మొక్కనాఁ డుండు మఱునాఁటి కుండ దనియె. 164
తే. కావున దినంబు చనిన నీకామినీత్వ
మడఁగె నిఁక నేల తామంస బవని కేగి
మించురహి విశ్వకర్మ నిర్మించెఁ జెలువ
మొందఁ గిష్కింధఁ బాలించుచుండు మనుచు. 165
క. నిష్కర్ష చేసి దివ్యప, రిష్కారము లొసఁగి పనుప ఋక్షవిరజుఁ డ
ప్పుష్కరభవు వీడ్కొని చని, కిష్కింధను సుతులతో సుఖించెన్ బ్రభు వై.
క. జనని యయి తానె కనియెన్, జనకుం డై తానె పిదప సంరక్షించెన్
దనయుల వనచరకులనిధి, యనఁగాఁ జనుఋక్షవిజుఁ డర్కకులేంద్రా. 167

తే. వృద్ధుఁ డై పిమ్మటను ఋక్షవిరజుఁ డింద్ర, సుతునిఁ దనరాజ్యమునకధిపతిని జేసి
భానుసూనుని యువరాజుగా నొనర్చి, చనియె నవ్వాలికథమీరువినినయదియ.

తే. అధిప యీపుణ్యకథ యెవ్వ రైన భక్తి
వినిన వ్రాసినఁ జదివిన విపులభోగ
భాగ్యములు గల్గి బహుపుత్త్రపౌత్త్రయుక్తిఁ
దనరుదురు భూమిఁ దామరతంప రగుచు. 169

మ. అని వింధ్యారి వచించి వెండియును రామాధీశుతో ని ట్లనున్
విను ముర్వీశ్వర దైత్యుఁ డట్లు కపిలున్ వీక్షించి విభ్రాంతుఁ డై
తనలో నాఘనుమూర్తినే తలఁచుచున్ దైత్యారి గాఁబోలు నీ
యన గాకున్నను నున్నె యన్యులకు నీయంచత్ప్రభావోన్నతుల్. 170

✽ రావణుఁడు బోధార్థి యై సనత్కుమారునియొద్దకుఁ బోవుట. ✽

వ. అని తలంచి వెండియు. 171

మ. పగవారై నగధారితోఁ దొడరి తద్బాహాబలక్షీణు లై
తెగి హేమాక్షముఖాసురాగ్రణులు ముక్తిన్ జెందరే యగ్గతిన్
బగ గోవిందునియం దొనర్చి సుగతిన్ బ్రాపింతు నంచున్ గడం
గి గురుప్రజ్ఞ సనత్కుమారుకడ కేగెన్ వాఁడు బోధార్థి యై. 172

తే. ఏగి చలిగట్టుపై నెక్కయెడ సనత్కు
మారు జితమారు బ్రహ్మకుమారుఁ గాంచి
హర్షపులకితగాత్రుఁ డై యతని కెఱఁగి
హస్తములు మోడ్చి యసుర యి ట్లనుచుఁ బలికె. 173

మ. అమలజ్ఞాననిధాన యీజగములం దవ్యక్తనానారహ
స్యములన్ మీకుఁ గరస్థలామలకముల్ సర్వజ్ఞ లౌమిమ్మువం
టిమహాత్ముల్ నతు లైనశిష్యుల నకౌటిల్యాత్మ వీక్షించి ని
క్కముగా దాఁపక యాన తిత్తురు గదా కాంక్షానుకూలార్థముల్. 174

మ. అనఘా యెవ్వఁ డనాదిమధ్యలయుఁ డై యవ్యక్తుఁ డై యుండు నె
వ్వనిచే నయ్యె నధీశయుక్త మగువిశ్వం బెల్ల నెవ్వానిఁ జే
ర్కొనినన్ బంధవిముక్తి యౌ విబుధవర్యుల్ బుద్ధి నెవ్వానివ
ర్తన మూహింపఁగఁ జాల రట్టిఘనునిన్ దథ్యంబుగాఁ దెల్పవే. 175

క. నా విని సనత్కుమారుఁడు, రావణునకు ననియె వినుము రక్షోవర స
ద్భావముతో నీ వడిగిన, దేవునిమహిమంబు నీకుఁ దెలిపెదఁ దెలియన్. 176

మ. అనఘుం డవ్యయుఁ డచ్యుతుం డములుఁ డవ్యక్తుం డనిర్వాచ్యుఁ డం
జనదూరుం డఖిలేశ్వరుం డచలుఁ డక్షయ్యుం డమేయుం డటం
చు ననాదిశ్రుతు లుగ్గడింప నుతి గాంచున్ బ్రహ్మ మాబ్రహ్మమే

వినుఁ నారాయణకృష్ణవిష్ణుహరిగోవిందాఖ్యలం జెల్వగున్. 177

సీ. అంతటఁ బరిపూర్ణుఁ డై నిండి యుండియు జలధిలో శేషాహిశయ్య నుండు
నఖిలలోకేశ్వరుం డనుఖ్యాతిఁ జెందియు వైకుంఠపతి యనువార్తఁ గాంచు
ధవళనీలాదివర్ణవియుక్తి నొందియు నానీలఘనదేహుఁ డనఁగ వెలయు
సకలజీవులయందు సమబుద్ధి మెలఁగియు ఖలశిక్ష సాధురక్షయు నొనర్చు

తే. నభవుఁ డయ్యు వినోదార్థ మవతరించు
మాయఁ బాసియు మాయచే మహిమఁ గాంచు
బోమకుం డయ్యు నుగ్రుఁడై పొడ వడంచు
నట్టిహరి నెంచ శక్యమే యసురనాథ 178

సీ. కన్ను విచ్చినయంతఁ గలుగు బ్రహ్మాండముల్ గన్నుమూసినయవి గాంచులయము
మదిఁ దలంచినమాత్ర నొదవు సేక్రియయైనమదిఁదలంపకయున్న మాయయడఁగుఁ
జేపట్టిన ఖలుండు శిష్టుఁ డై వెలయుఁ జేపట్టకున్న బుధుండె పామరుఁ డగు
వలసిన నేరూపముల నైన వర్తించు వలవ కున్ననభంబువలె వెలుంగు

తే. నాదిమధ్యాంతరహితుఁ డవ్యక్తుఁ డఖిల
భువనసృష్టిక్రియాహేతుభూతుఁ డతని
సంస్మరించిన సకలదోషములు వాయు
హరియ సేవింపఁ దగుదైవ మసురనాథ. 179

సీ. విధుదర్శనంబుచే విబుధబోధానందపాథోధివృద్ధియాభ్రిపథము ముంచు
హరిప్రభావంబుచే నాశ్రితషడ్వర్గభద్రదంతావళప్రతతు లడఁగు
మాధవప్రాప్తిచే మననశీలాంచితప్రజ్ఞావనంబులు పల్లవించుఁ
జక్రిసమ్ముఖముచేఁ జన్మమృతిక్లేశమారుతోద్రేకముల్ మలయు టుడుగుఁ

తే. బాయు నాధ్యాత్మికాదితాపత్రయంబు
తలఁగుఁ గలుషాంధకారముల్ మలఁగు నహిత
జాతి దుర్వృత్తిమూషికసమితి గలఁగు
నరయ మింతయుఁ గ్రమముతో నసురనాథ. 180

చ. అన విని రావణుం డను మహాత్మ ముకుందునిచేత సంగరం
బున హతు లైనశాత్రవులు పొందెడిసద్గతి యూన తియ్యవే
యన హరిచేత నొచ్చినసురారులు శ్రీహరిలోక మంది యం
దనయము విష్ణురూపధరు లై విహరింతురు రాక్షసేశ్వరా. 181

వ. అని పల్కి సనత్కుమారుండు వెండియు ని ట్లనియె. 182

సీ. ప్రణవంబు జపియించుఫలము కేశవుఁ జేరి యట్టహాసముఁ జేసినంతలోన
భాగీరథీస్నానఫలము శ్రీధరుఁ జేయునస్త్రాళి మునిఁగినయంతలోన
బహుకాలచింతనాఫలము నారాయణు నలుకమై వీక్షించినంతలోనఁ

బ్రాఁబల్కుల నుతించుఫలము నందకపాణి నదలించితిట్టినయంతలోనఁ
తే. దనువు కృశియింప శాంతితోఁ దపము సేయు
ఫలము బహువత్సరంబుతోఁ బద్మనాభు
నాఁగి మెయి వొంగ మార్కొన్న యంతలోనఁ
గలదు హరితోడిపగకంటెఁ గలదె మేలు. 183
చ. చపలత లేక చూడ్కులను సారెకు శౌరిముఖంబు సూచుచున్
విపులరణోత్సవంబులను విష్ణుని బేరులు పెట్టి పిల్చుచున్
గుపితమనస్కులై యొరసికొంచు ముకుందుని మ్రోలఁ గూలుదై
త్యపతులభాగ్య మెంతసుకృతాత్ముల కైనను గల్గ నేర్చునే. 184
చ. ఆయుధధార ముంచి రుధిరారుణచందనకర్దమంబునన్
గాయము నించి శాతవిశిఖప్రసవావళి పై నిగిడ్చి దై
తేయులు శౌరిచేత నతితీవ్రముగాఁ గయికొంద్రు ముక్తి స్వా
ధ్యాయతపోమఖక్రియలు దాల్చినధన్యులకంటె ముందఱన్. 185
చ. పలుకులు వేయు నేల మధుభంజనుకిన్క తపఃఫలంబు శ
త్రుల కని యమ్మహామునివరుం డెఱిఁగించినఁ బంక్తికంధరుం
డలరి ముకుందుతో సమర మబ్బునె యవ్విభుచేతఁ జచ్చి ని
శ్చలపద మొందఁగాఁ గలనె శాంతినిధీ వివరింపవే యనన్. 186
క. సనకావరజుం డిట్లనుఁ, గనకాచలధీర పంక్తికంధర విను మా
ఘనకాయునితో నని మార్కొని కాయము విడువఁగలవు కుందకుమదిలోన్.
తే. అనిన ముద మంది దశకంఠుఁ డమ్మహాను,భావుఁ గని యెన్ని నాళ్లకప్పనియొనర్చు
హరి యన నతండు వెండియు ననియెఁ గృతయు,గాంతమున మానవేంద్రుఁ డై
వ. అత్తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. [హరి జనించు.
సీ. వేల్పులు గావించువిన్నపంబులు వించు హరి నిన్ను వధియించునాత్మ మించు
రవికులాబ్ధిజనించు రామనామము గాంచుఁ దపసిజన్నముఁ బెంచుఁ రిపుల నొంచు
శిలఁ జెల్వ నొనరించు శివునిచాపము ద్రుంచు జానకి వరియించు సంతసించు
జామదగ్న్యుఁ గలంచు జనకాజ్ఞఁ బాలించు మునివృత్తి ధరియించు వనిఁ జరించు
తే. నీసహోదరిముక్కు ఖండింపఁ బంచు, సరగ ఖరదూషణాదుల సంహరించు
నవనిసుత నీవుగొనిపోవ నాగ్రహించు, నదినిమిత్తంబు నిను రాముఁ డనివధించు.
సీ. మణికిరీటము వాఁడు మకరకుండలకాంతి దళుకొత్తు చెక్కుటద్దముల వాఁడు
నిడుదకన్నుల వాఁడు నీలమేఘచ్ఛాయఁ గర మొప్పు దివ్యవిగ్రహము వాఁడు
కంబుకంఠము వాఁడు కౌస్తుభశ్రీవత్సలక్ష్మియుతోరస్స్థలంబు వాఁడు
కనకాంబరము వాఁడు ఖడ్గాదిపంచాయుధముల మించు చతుర్భుజముల వాఁడు
తే. చిలువదిండిహుమాయిపై మెలఁగు వాఁడు, లీలఁ బెనుపాముపైఁ బవ్వళించు వాఁడు

నీమనోరథ మీడేర్చు నిక్కముగను, సంశయింపకు మన్న రాక్షసవిభుండు.
ఆ. అతనిఁ బెక్కుగతులనుతు లొనర్చుచు భక్తి, నతు లొనర్చి దేవతతులమతుల
నతులభీతు బొదవ నచ్చోటుఁ బెడఁబాసి, చనియె స్వైరవృత్తి జనవరేణ్య.
ఉ. రామనృపాల వింటి గద రావణుబుద్ధిసమృద్ధి జానకిన్
గాముకుఁడై హరించె నని కానక పల్కెడు రామె యిందిరా
శ్యామ యటంచు నీవు హరి వంచు నెఱింగియె యుద్ధభూమి నీ
చే మృతిఁ బొందఁగా వలసి సీత నొగిన్ గొనిపోయె లంకకున్. 193
క. అని పల్కి మఱియుఁ గలశజ, మునిధూర్జటి యనియెఁ గమలముకుళనసమయా
గ్రనటన్నిటలతటీలో, చనరటదంఘ్రిపుటకటకచటులార్భటులన్.
మ. రవివంశంబున వెన్నుఁ డెప్పు డవతారం బౌనో యమ్మేటితో
బవరం బెప్పుడు గల్గునో యెపుడు తద్బాణాహతిన్ గూలి దు
ర్భవమున్ మృత్యువు లేనిదివ్యపదమున్ బ్రాపింతునో యంచు నెం
చి విరాగస్థితి సంచరించు నసురశ్రేష్ఠుండు సీతాధిపా. 195
చ. నెమకి సనత్కుమారుఁ గని నీమహిమంబులు విన్న దాదిగా
నమరవిరోధి నీమదికి నల్క జనింప సురాలి నొంచు లో
కముల నలంచు జన్నములు గాంచిన విఘ్నము లాచరించు సం
యములఁ గలంచుఁ బుణ్యసతు లన్న గ్రహించుఁ జరించు నెయ్యెడన్. 196
చ. అలయక యిట్లు ద్రిమ్మరుచు నద్దశకంధరుఁ డూర్ధ్వలోకముల్
నలఁకువఁ బెట్ట నెంచి యొకనాఁడు మణీమయపుష్పకద్యుతుల్
నలుదిశ లావరింపఁగఁ జనంగ ననంగహరుం డనంగ ని
ర్మలరుచి నుల్లసిల్లుసురమానివరుం డెదు రయ్యె నయ్యెడన్. 197
క. ఎదురైనపోరుదిండికిఁ, బదిశిరములపొలసుదిండి ప్రణతుండై నా
రద యెచటనుండి యెటఁ జని, యెద వెఱఁగింపుము విశేష మేమి యటన్నన్.
చ. ఎలనగ వంకుకింప ముని యిట్లను రావణ యింక నేమివిం
తలు వివరింతు నీవిజయధాటికి భీతిలి యూర్ధ్వలోకముల్
వలసలు దీయసాగె బలవంతుఁడ వన్నను నీవె కాక నీ
కిల నొకరుండు సాటి గలఁడే యన బెట్టుగఁ గేరి నవ్వుచున్. 199
మ. బలుమీసల్ వడిఁ గొల్పుచున్ బిగువుతోఁ బౌలస్త్యుఁ డేమంటి వా
వలసల్ దీసెనె యూర్ధ్వలోకములు దేవర్షీంద్ర యక్లైన నం
దుల కేగన్ బని యేమి శౌర్యమున నన్నున్ దాఁకి పోరాడఁగాఁ
గలవాఁ డెక్కడ నుండు నిక్కముగ వక్కాణింపవే నావుడున్. 200
ఉ. ఆముని గొంతసేపు హృదయాబ్జమునన్ దలపోసి యాసుర
గ్రామణిఁ జూచి పల్కె సురకంటక కయ్యము సేయఁ గోరినన్

దీమస ముప్పతిల్లఁ జెలిదీవికిఁ బొల్చుచటన్ జతుర్భుజుల్
తామరసాయతాక్షులు సితప్రభు లుందు రజయ్యు లందఱున్. 201
శా. చండాంశుప్రతిమానతేజములతో సౌవర్ణభూభృన్నిభా
ఖండాత్యున్నతదివ్యదేహములతోఁ గౌమోదకీచక్రకో
దండాద్యాయుధపాళితోఁ దనరు శ్వేతద్వీపగుల్ త్వద్భుజా
కండూచండిమఁ బాప నోపుదురు లంకానాథ పోల్చం చనన్. 202
క. ఆరావణుండు క్రమ్మఱ, నారదుఁ గని యేతపం బొనర్చినవా రా
వారాశి యోరఁ బుట్టుదు, రారూఢజ్ఞాన తెల్పు మన నతఁ డనియెన్. 203
మ. హరిసేవాపరు లచ్యుతాంఘ్రికమలధ్యానాన్వితుల్ మాధవ
స్మరణాసక్తులు విష్ణుమంత్రజపితల్ చక్రాయుధార్చారతుల్
గరుడారూఢకథాశ్రుతిప్రియులు రక్షఃశ్రేష్ఠ యం దుద్భవిం
తురు నారాయణచక్రనిర్దళితగాత్రుల్ మింతు రద్దీవిలోన్. 204

రావణుండు నారదప్రేరితుఁడై శ్వేతద్వీపమునకుఁ బోవుట.

ఉ. నా విని పంక్తికంధరుఁడు నారదు వీడ్కొని వేడ్క మీఱ న
ద్దీవి గనుంగొనన్ దలఁచి తీవ్రముగాఁ జనుచుండి వార్ధులున్
దీవులుఁ బర్వతంబులు నదీప్రతతుల్ విపినాంతరంబులున్
ద్రోవను జూచుచున్ గడచి దుగ్ధసముద్రముఁ గాంచె ముందటన్. 205
తే. కాంచి చెంగట మంత్రిపుంగవులఁ గాంచి
కాంచితిరె యీ యకూపారకాంచికాస
మంచితక్షీరనిధిహీరమణివిరచిత
కాంచిరుచిఁ గాంచి చెలువు వహించె నెదుర. 206
సీ. శకులవాలోత్క్షిప్తజలశీకరంబులు మెఱుఁగుముత్యము లేర్పఱుప రాదు
కలికిరాయంచ ఱెక్కలమించు తెలిచాయ తెరలతేటయు గుఱు తెఱుఁగ రాదు
జలశాలికాపాలికలపొక్కిళుల వర్తులావర్తముల భేద మరయ రాదు
తఱుచుగా గిఱికొన్న నురుఁగులకుప్పల నిసుకతిప్పల నిర్ణయింప రాదు
తే. కనుఁగొనుఁ డుదాత్తచాత్మత్వజనితకీర్తి, ముంచుకొనె నన సహజమై మించుధవళ
కాంతి దిక్కుల నెల్లఁ బిక్కటిల వెలయు, పాలమున్నీరు కన్నులపండువయ్యె.
సీ. వలయుకోరికలియ్యఁ గలపెయ్య గలిగి ముట్టింపచుల్ పరితుష్టిఁ జెందు టెల్లఁ
మెడఁ గెంపుఱాతాళి నిడుకొని వనమాలి లిబ్బిగుబ్బెతఁ బ్రబ్బి యుబ్బు టెల్ల
వింటితెర్వరి మేటి వెల్లగారును నిక్కుచెప్పల నీలని నెక్కి చెలఁగు టెల్లఁ
గటికిచీకటికి నగ్గంబైన రేవన్నెలాఁడి వెన్నెలగీముఁ గూడు టెల్లఁ
తే. గూటిచవి వేలుపు లెఱింగికొనుట యెల్ల, నమరవనమీవిమాఱ్కులనమరు టెల్ల
హరుఁడు శ్రీకంఠుఁ డను పేర నలరు టెల్లఁ, దలఁపనీక్షీరవారాశివలనఁ గాదె. 208

మ. వలమానాంబుకరీంద్రహస్తచలనావర్తభ్రమత్తోయదా
వలి మంథానమహీధరభ్రమణభావం బూన శంఖాబ్జశై
వలకూర్మాదులు తత్తదంగములతేవల్ గుల్కఁ జెల్వయ్యె ని
క్కలశాబ్ధిన్ బునరప్సరోజననశంకాహేతువుల్ చంచలల్. 209

చ. అనుపమబాడబానలశిఖావళిపైఁ గనిపించెనో యనన్
దనరెఁ బ్రవాళవల్లికలు దానవులార కనుం డటంచు వ
ర్ణన మొనరించుచున్ దనుజనాయకుఁ డవ్వనరాశి దాఁటి చెం
దినకుతుకంబుతోడఁ దెలిదీవిఁ గనుంగొని చేరఁ బోవఁగన్. 210

చ. స్థలమహిమంబు పెంపున నిశాచరనాథువిమానరాజ మ
వ్వలఁ జన లేక వాయుహతవారిదముల్ వలెఁ గ్రమ్మఱంగ మం
త్రులు భయ మంది యిన్నెలవు దొడ్డది మేనులు కంప మందెడిన్
నిలిచెద మేము పుష్పకము నిల్చినచో నసురేంద్ర నావుడున్. 211

చ. నగుచు దశాస్యుఁ డట్టు లయినన్ నిలువుం డని పుష్పకంబు శీ
ఘ్రగతిని డిగ్గి సాహసము గాఢపరాక్రమధైర్యసంపదల్
మగఁటిమియున్ దగన్ దురభిమానముతోఁ దెలిదీవిఁ జొచ్చి పో
యె గరుడకేతుదర్శనసమిద్ధమనోరథదుర్నివారుఁ డై. 212

వ. ఇత్తెఱంగున దైతేయద్వీపంబు శ్వేతద్వీపంబు ప్రవేశించి తత్ప్రదేశంబున. 213

సీ. ఘనసారసితవాలుకాప్రదేశంబులు శశికాంతవేదికాసముదయములు
మకరతప్రవిభాసమానసోపానముల్ పద్మరాగోల్లసత్పర్వతములు
సౌవర్ణకమలభాస్వరసరోవరములు హరిచందనాంచితోద్యానములును
వివిధవిద్రుమలతావృతలతాగృహములు బహువర్ణశుకపికభాషణములు
తే. బంధురానేకవిధదివ్యపరిమళములు, మహితవజ్రోపలనిబద్ధమార్గములును
నిర్మలోదకపరిపూర్ణనిర్ఝరిణులు, గలయెడల్ సూచిదనుజుఁ డక్కజముఁ జెంది.

మ. ఒకశృంగారవనంబులో సఖులతో నొయ్యారముల్ మీఱ ను
త్సుకతన్ గ్రీడ యొనర్చుభామినుల రక్షోభర్త వీక్షించి చెం
తకుఁ బోవన్ జెలి యోర్తు పట్టి యఱచేతన్ బెట్టి యెవ్వాఁడ వే
టికి నిచ్చోటికి వచ్చితి వనినఁ గుంఠీభూతగాంభీర్యుఁ డై. 215

క. జడిసియు జడియక విశ్రవు, కొడుకన్ దశముఖుఁడ రణము గోరి యిచటికిన్
నడతెంచితి నను మార్కొని, యెదుపీరుని నొకనిఁ గాన నేమందు ననన్. 216

చ. కిలకిల నవ్వి యచ్చెలి సఖీమణులన్ గని యమ్మలార విం
తలు గనుఁగొంటిరే యిదిగొ తానఁట యిక్కడ నున్నవారితోఁ
గలహ మొనర్ప వచ్చెనఁట కాదని పట్టిన వీఁడు చేతిలో
పలికిని లేఁడు నేఁడు బహుభంగులఁ బ్రేలెడు నంచుఁ జూపినన్. 217

ఉ. వారలలోన వేఱొకతె వచ్చి రయంబున దానిచేతిలో
బీరము దక్కియున్న యతిభీతుని రావణుఁ బట్టి పాణిపం
కేరుహసీమఁ బెట్టుకొని కేళివలెం బొర్లినఁ బొర్లనీక యా
రార విచిత్రమైనపురు గబ్బె నటంచుఁ జెలంగుచున్నెడన్. 218
ఆ. దానిపాణి నున్నవాని వేఱొక్కతె, బలిమిఁ దిగిచి తలలు పదియుఁ జేతు
లిరువదియును గల్గి యీపురు గెంతవిం, తాయె ననుచుఁ బట్టియాడఁదొడఁగె.
ఆ. ఒకతెచేత నతని నుండనీయక నతు, లొకతెచేతివాని నొకతె యొడిచి
చూచి చూచి యనుచుఁ బోనీక పిడికిళ్లఁ, బట్టి పట్టి గాసి పెట్టుటయును. 220
క. ఆయిందుముఖులచేఁ బడి, రాయిడిఁ బడి నలుఁగుచునవడి రావణుఁడు వడిన్
గాయము నొచ్చినఁ దొలఁగు న, పాయము మఱిలేక యొకతె పాణిఁ గఱచినన్.
ఆ. చేయిఁ గఱచె నమ్మచెల్ల నీచెడుపురు, గేడనుండి వచ్చె నీడ కంచు
జడిసి కెలన నున్నసకియపై వైచిన, నదియు నతనిఁ బట్టి యాగ్రహమున. 222
క. మాచెలిని గఱవ వచ్చితి, వే చెడుపురుగ యని మింటి కెగసి రయమునన్
డాచేత నున్నరక్కసు, నాచక్కటివార్ధి విసరి యది పడవైచెన్. 223
క. వైచినఁ బవిధారానిహ, తాచలముంబోలి దైత్యుఁ డంబుధిఁ బడినన్
జూచి సురమాని గంతులు, వైచుచుఁ దెలిదీవి నున్నవనితలఁ బొగడెన్. 224
శా. శ్వేతద్వీపముకొమ్మ లీగతి తనున్ జీకాకు గావించినన్
దైతేయాగ్రణి భీతివిస్మయపరీతస్వాంతుఁ డై యింతయున్
జేతోజాతగురుప్రభావ మనుచున్ జింతించుచున్ లేచి ల
జ్జాతాపంబులు ద్రోచి లంక కరిగెన్ సామంతసంఘంబుతోన్. 225
చ. వనితలచేత గాసిపడి వచ్చితి విష్ణునితోడ నెట్టు మా
ర్కొనఁ గలవాఁడ నంచు మదిఁ గొంకఁడు రావణుఁ డెట్టులైన ని
న్నని నెదిరించి నొంచెద నటంచు గణించు వచించు వాక్యులన్
దన కెదు రెవ్వ రంచు మదం బని తోఁచును విన్నవారికిన్. 223
ఉ. కాంచనగర్భదత్తవరగర్వమునన్ గడు మించి యున్న రా
త్రించరరాజు నట్లు తెలిదీవివధూటులచేత గాసి సే
యించినవాఁడ వీ వెఱుఁగవే యది యేల యెఱుంగనట్టు లా
లించెద వబ్జబాంధవకులీనతఁ జెంది సరోరుహేక్షణా. 227
చ. సబలు నశక్తుఁ జేయుదు వశక్తు బలాఢ్యునిఁ జేయు దజ్ఞునిన్
విబుధు నొనర్తు వవ్విబుధునిన్ జడుఁగా నొనరింతు వెల్లెఱుం
గఁబడు భవత్ప్రభావ మజకంతుహరాదు లెఱుంగ లేరు వే
డబములు గాక మైహికజడత్వము లున్నవె నీకు రాఘవా. 228
మ. ధరణీదైవతశాపవాక్యమున నీద్వారస్థులే దేవతా

పరు లై మూఁడుభవంబులన్ నినుఁ గనన్ బ్రార్థించినన్ ఘోణి వై
హరి వై తొల్లిటిదైత్యరూపములు సంహారంబు గావించి తీ
కరణిన్ రావణకుంభకర్ణు లయినన్ ఖండించి తీరూపునన్. 229

క. శాపవశమ్మున నీదపుఁ డై, పౌలస్త్యుండు కోరినటువలె నీచే
నే పడఁగెను ద్వాపరమున, నీపదభవ మంది మంది యెనయు విముక్తిన్. 230

వ. అని పలికి కలశజుండు వెండియు. 231

తే. రాముఁ గనుగొని శ్రీరఘురామ తపన, ధామ శుభనామ కారుణ్యధామ నృపల
లామ దశకంధరవిరామ నీమహత్త్వ, మెఱిఁగి నుతియింప నేర్తునే యించుకైన.

అగస్త్యాదిమునులు రాముని వీడ్కొని స్వస్వనివాసంబులకుఁ బోవుట.

నిరోష్ఠ్యసీసము. జయ దశరథరాజజఠరసాగరచంద్ర జయ తాటకాకరంజకకరీంద్ర
జయ ధరాదికజగజ్జాలరక్షాదక్ష జయ దయారసనిరంజనకటాక్ష
జయ ఘనాహల్యాఘలయదాంఘ్రిసరసీజ జయ సహస్రాదిత్యసదృశతేజ
జయ చంద్రధరశరాసనధరాధరశక్ర జయ నిరీక్షాసక్తజటిలచక్ర

తే. జయ ఖరాదినిశాటశిక్షానిధాన, జయ కిరాతీకృతార్చనసన్నిధాన
జయ నిశాతశరాహతజలనిధాన, జయ జనకకన్యకాధీన జయనిధాన. 233

చ. త్రిదశులచింత జాఱె నమరీతతివంతలు దీఱె మానిన
మ్మదములు మీఱె నీవలన మార్తురఁ ద్రుంచి జయంబు గాంచి యే
కొదవయు లేనినిన్నుఁ గనుఁగొంటిమి వేడుక యయ్యెఁ బోయి వ
చ్చెద మిఁక మమ్ముఁ బంపు రఘుశేఖర నిన్ను శుభంబు లొందెడున్. 234

తే. అనిన నానందకందళితాంతరంగుఁ
డై రఘుస్వామి కలశజుం డాది యైన
మునులకుఁ గరాంబుజంబులు మొగిచి సూక్తి
వినయము వహింప నిటు లని విన్నవించె. 235

చ. అతులతపోమహత్త్వనిధులార భవత్కరుణాకటాక్షసం
గతులకు నెల్ల సౌఖ్యములు గల్గుట వింతయె మిమ్ముఁ గన్న దు
ష్కృతములు నిల్చునే తలఁప నేటికి నిష్కృతు లైనమీఁదటన్
గ్రతువులు నే నొనర్చునెడ రావలయున్ గృప మీర లిందఱున్. 236

శా. వీనుల్ సౌఖ్యముఁ జెందె మీవచనముల్ విన్నందునన్ మిమ్ము స
న్మానం బొప్పఁగఁ జూచి లోచనము లానందించె యుష్మత్పదా
ధీనున్ నన్ గృపఁ జూడుఁ డం చని సభక్తిన్ మ్రొక్కి దీవించి య
మ్మానుల్ వీడ్కొని పోయి రంత రఘురామస్వామి హృష్టాత్ముఁ డై. 337

ఉ. వారి గుఱించి కొంతవడి వర్ణన సేయుచు నుండి విప్రులన్
జారుల నిష్టబాంధవుల భానుకుమారవిభీషణాదులన్

గూరిమితమ్ములన్ సఖులఁ గొల్చినభృత్యుల సాదరాంచితో
దారమృదూక్తులన్ బనిచి తానును లోపలి కేగె నయ్యెడన్. 238

చ. చరమదిశానురక్తి రవి జాఱెఁ గుముద్వతి మీఱెఁ బద్మినీ
స్ఫురణలు దాఱెఁ జక్రములభోగము దీఱె ద్విజాళి సంధ్యకున్
సరసులఁ జేరె నీడముల చక్కికిఁ బక్షులు పాఱె వేఁటకున్
దురుసుగ మాఱుఁ డస్త్రములు నూఱెఁ దమంబును బేరె దిక్కులన్. 239

ఉ. అంతకు మున్నె రామవసుధాధిపుఁ డంతిపురంబునందు సా
యంతనసత్క్రియానిచయ మంతయుఁ దీఱిచి కేళికాగృహా
భ్యంతరసీమ భూమితనయాకృతసేవల స్వాంత మెంతయున్
సంతస మంద నర్హ మగుచందమునన్ నిదురించె నయ్యెడన్. 240

చ. పులుఁగుల నెచ్చరించి తొగపువ్వుల నిద్దురపుచ్చి తమ్ములన్
గలకల నవ్వఁజేసి నునుగాడ్పుల దిక్కుల నించి తారకా
విలసనవైభవం బడఁచి వేకువవేళ రహింప రాము మే
ల్కొలుపఁగ వందిమాగధముఖుల్ చనుదెంచి యుదంచితార్భటిన్. 241

సీ. చేఱవై వారాశిఁ దూఱి చోరునిఁ జీరి మీఱుచారువిహార మేలుకొనుము
మేటితాఁబేటిబూమెలు పూని మంథానశైల మెత్తినధీర మేలుకొనుము
ఘోణివై సంభృతక్షోణివై రిపు యుద్ధకేళిఁ గూల్చినశూర మేలుకొనుము
భక్తుమాటలఁ బట్టి బలుకంబమునఁ బుట్టి మెఱసిననరసింహ మేలుకొనుము

తే. లీల వటువృత్తిఁ గనుధన్య మేలుకొనుము, మేదినీశ ప్రవర్ధన మేలుకొనుము
శూలికోదండఖండన మేలుకొనుము, నీలనీలాంబుదశ్యామ మేలుకొనుము. 242

చ. మునుకొని దేవ నీవు కనుమూసిన లోకము లస్తమించు నీ
కనుఁగవ విచ్చి చూచిన జగత్త్రయి మేల్కను విష్ణుమూర్తి వౌ
నినుఁ గొనియాడఁగాఁ దరమె నిద్దుర మాని జగంబుఁ బ్రోవవే
మనుకులనాథ యంచుఁ బలుమాఱును వారు నుతుల్ ఘటింపఁగన్. 243

క. విని మేల్కని తనకంటెన్, మును మేల్కని చెలువుఁ బూని ముందట నిలుచుం
డినసీత మొగము గని పతి, వెనుకన్ మణిదర్పణంబు వేడుకఁ గనుచున్. 244

సీ. వాడినవిరులతో వాసుధేయానేత్రకజ్జలకలితాలికంబుతోడఁ
జిటులుమైపూఁతతో సీతాదృఢోరోజకాశ్మీరచారువక్షంబుతోడఁ
జారుకైశికముతోఁ జనకజాతాంబూలరసరాగలసితనేత్రములతోడ
బడలునెమ్మొగముతోఁ బంక్తిరథస్నుషాగల్లహారిద్రాంకగళముతోడఁ

తే. కేళిగృహసీమ వెడలి భగీరథార్క, కన్యకాదినదీతోయకలితకనక
కలశములు సీతసఖు లూని కాచియున్న, యల్లమజ్జనశాలకు నధిపుఁ డరిగె. 245

చ. జలకము లాడి క్రొంజిలుఁగుచల్వలు దాలిచి పుణ్యవేదిపై

నెలకొని సంధ్యవార్చి జపనిష్ఠలు దీర్చి కృతాగ్నిహోత్రుఁడై
వలయుధరామరేంద్రుల కవారిగ దానము లిచ్చి పంచి మా
తలకు నమస్కరించి కులదైవము గాంచి భజించి పిమ్మటన్. 246

రాముండు కొలువుకూటంబునఁ బేరోలగం బుండుట.

సీ. మణిసహస్రముల ద్యోమణిసహస్రంబులడంబు మెచ్చనికిరీటంబుఁ దాల్చి
మొగముచంద్రుని గెల్వ మొనయుకీర్తియనంగ దెలివిగాఁగపురంపుతిలక మూని
నిజగుణావలిలీల నిర్మలశ్రీ మించు తళుకుముత్యాలచౌకళి ధరించి
బలిమి కేళికిఁ బూనుబలుబిరుదములు నాఁగరముల వజ్రాలకటకము లిడి
తే. పొసఁగఁ గుంకుమగంధంపుపూఁతరత్న, హారములుగానరాముత్తియంపుటంగి
రహిఁ దొడిగి పెద్దపీతాంబరంబు వెలయఁ, గొలువుసింగారమయ్యె రఘుప్రభుండు.
వ. ఇత్తెఱంగునఁ గొలువుసింగారంబై యప్పతంగకులపుంగవుండు నిజాంగనమె
ఱుంగువాలుచూపులతో నివాళించి మేలికపురంపుబాగా లొసంగినఁ గైకొని
సీతయనుంగునెచ్చెలి దెచ్చి యుంచినకాంచనపాదుకాయుగళంబు మెట్టుకొని
తనగండపెండెరంబురవళి ననుసరించుగిలుకుటందియరవళితో వెంట వచ్చి
పుడమిపట్టి యిచ్చుమడుపు లందుకొనుచుఁ ద్రిచతుఃకక్ష్యాంతరంబులు గడచి
యయ్యింతిని మరల ననిచి ముందంబున నెదుర్కొని పవననందనుం డొసంగినకై
దండఁగొని తనయిరుగెలంకులనకలంకముకురముఖులుపట్టుహొంబట్టుజిగిగచ్చుట
రిగలనిగనిగలతో నెరయుమణిమకుటప్రభలకు నికటంబు లగుపద్మరాగమణిద్వా
రదేహళీవిటంకంబులఁ బొంకం బై మీఱుహజారంబుఁ జేరి యంతకు మున్నె
యచ్చటికి వచ్చియున్నవసిష్ఠాదిమునిశ్రేష్ఠుల కభివందనంబు లొనరించి తదం
చితాశీర్వాదపురస్సరంబుగాఁ గాంచనమహోచ్చాసనంబున నెలకొని కాంచన
గిరిశిఖరంబుపై నిండోలగం బున్నయన్నలు మొగంబులయన్నవిన్నాణంబు వ
హించి తలంపురామిన్నగద్దియపై నెలకొన్నవేల్పుమన్నె వానిచెన్నున నున్నతి
గని తిన్ననగునడలు నున్ననగుతొడలు మిన్నునగుకొనులు హొన్నుజిగిమేను
లు బెళుకుతెలిగన్నులుఁ గులుకువలిచన్నులుఁ దలిరునునుమోవులు నలరుపె
నుతావులుఁగలయొప్పులాఁడులు తమకప్పుపెన్నెఱులకు జోడుగా కివి వెలవెల
నయ్యెఁ జూడుం డని తెలిపెడువడువున వెలిచామరంబులు వైవఁ జందురు
నగుమొగంబులు గలకొందఱు కుందరదనలు తమ తెలినగవు వెన్నెలల చెలువం
బున నలవడుచలువపావడలు వీవ జిలుకలవలెఁ బలుక నేర్చినకొందఱుకులుకు
లాఁడులు తమకులుకుగుబ్బలఁ బోలకున్న నీళ్లు మోయించి రసఁజాలుజాలు
వాగిండ్లు పూని కెలంకులఁ గొలువు సేయఁగాయజుదీమంబు లనం గోమ ర
గుకొమరుప్రాయంపుముద్దుగుమ్మలు కొందఱు తమతమమేనితావులకుఁ దావలం
బగు వట్టివేళ్లసురఁటులకమ్మనెత్తావులు తాళవృంతానిలంబుల నొలయింప

సంపెంగముక్కులం డెక్కులు గలచక్కెరబొమ్మలు కొందఱు కర్పూరపేటికా
పేటికాద్యులు గైకొని యంతంత నిలిచి తమతమయూడిగంబులకు సమయంబర
యఁ గొఱనెలతో నెదురునుదురులు గలచదురాండ్రు గొంద ఱంబురుహాకరం
బులఁ దంబుఱలు వీణెలు డక్కలు బిల్లనఁగ్రోవులు గిన్నరలుఁ జోగు లుపాం
గంబులుఁ దాళంబులు మొదలగుజంత్రంబులుగొని తత్తదుచితలయస్వరతాళ
మేళనంబులఁ దానంబులు విస్తరించి యనురాగంబుతోఁ గాలోచిత రాగంబులు
సేయుచు మనంబు లలరం బాడుచు సభారంజనం బొనరింప నిలింపపతికొలువు
వెలచెలువలచెలువంబులు మెచ్చనిమెచ్చులాడుఁలు గొంద ఱరాళపతాకతామ్ర
చూడసూచీముఖకటకాముఖత్రిముఖసర్ప శీర్షార్ధచంద్రముఖహస్త విశేషం
బులు విలోకనీయంబులుగాఁ గమనీయముఖవిలాసంబులు భాసిల మధ్యమ
ద్రుతవిలంబితంబులు డంబు గులుక నూళాదితాళంబులమేళంబుల రంగగురక్తు
లెసంగ నభినయించుచు జదురుపదము దేశీయము మొదలగులాస్యవిధంబులు
వినిపింప బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రాదిజనంబు లుచితప్రదేశంబుల నసియింపఁ
గురుకరూశ ఘూర్జర సింధు గాంధార సౌవీర కాశ్మీర చేదితుందిర పాండ్య ద్రవిడ
బర్బరచోళపాంచాలమగధమాళవమత్స్యమళయాళ నేపాళ టంకణకొంకణాయు
వనబంగాళకళింగప్రముఖవివిధదేశాధినాథు లలికస్థలవిన్యస్తహస్తులై భజియిం
పఁ "గోసలరాజకన్యకాగర్భపయఃపారావారపరిపూర్ణచంద్రోదయ ! దయా
దాక్షిణ్యతారుణ్యనైపుణ్యలావణ్యప్రముఖనిఖిలగుణగణాలంకార ! లంకారక్షో
ణాదక్షరక్షఃకులాధ్యక్షశిక్షాదీక్షాధురంధర ! ధరాకుమారికామనోరమణీయ
మనఃకమలకమలాకరవిరాజద్రాజహంసోత్తంసవిహార ! కేయూరకటకమకుట
హారకంకణాంగులీయకముద్రికాతులాకోటికాదిభూషావిశేషాభిరామ ! రామ
నృపాలలలామ! జయ విజయీ భవ" యని వందిమాగధబృందంబు బహువా
రంబులు గైవారంబులు సేయ సావిదల్లకసాహాసినాదంబు లెసంగఁ బ్రసంగో
చితవచనరచనాపటులగుకవినటగాయకపరిహాసకవిదూషకప్రముఖులు భజియిం
ప నింపుసొంపులతో నుబ్బుచు డెబ్బదిరెండువినియోగంబులవారు దూరంబున
నుండి సేవింప నిండోలగంబున నుండి విదేహరాజముఖ్యు లగుబంధుప్రముఖుల
నుపచరించుచు భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నులు వచ్చి సేవించిన నాదరించి యుచితాస
నంబుల నుండ నియమించుచుఁ గామరూపంబులు దాల్చినయంగదాదివానర
వీరయోధులతోఁ దనవలపలికెలన నుదగ్రమణిపీఠంబుపై నున్నసుగ్రీవు నప్ప
టప్పటికి నుచితోక్తుల నలరించుచు మంత్రిచతుష్టయసమేతంబుగాఁ దనడాపలి
పార్శ్వంబున నున్నవిభీషణు సప్రేమంబుగా నవలోకించుచు నిజచరణపీఠాసన్న
వర్తి యగుహనుమత్కపిచక్రవర్తి యుపమాద్యలంకారకలితానవద్యగద్యప
ద్యాదులఁ దనుఁ బ్రశంసించిన నవధరించి సంతసించుచు విద్వత్ప్రముఖత్త

జ్జనవిద్యాపరిశ్రమంబు లెఱుంగుచు హితపురోహితమంత్రిసామంతమిత్త్రసఖ ప్రముఖుల కర్హభంగిఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుచుఁ బౌరజానపదాదిప్రకృతిజనంబులవిజ్ఞాపనంబు లవధరించుచు దీనానాథజనంబులు గోఁచెనధనకనకవస్తువాహనాదు లిప్పించుచు నేర్పు మెఱసి పౌరాణికు లెఱింగించుసముచితపుణ్యపురాణకథాప్రపంచంబున వీనులకు విందు సేయుచు నక్షత్రమధ్యంబునఁ దేజరిల్లురాకాచంద్రుచందంబున గ్రహసభాంతరంబున విలసిల్లుప్రభాకరుభావంబునఁ జెలంగె నయ్యెడ. 249

శా. ఆరామక్షితినేతచెల్మి వినయం బౌదార్య మైశ్వర్యముం
దారుణ్యంబును జెల్వు మెచ్చి నృపు లాత్మప్రాజ్యసామ్రాజ్యర
క్షారంభంబులు మాని దర్శనవిధాయత్తాత్ములై యుండి ర
ప్పౌరుల్ జానపదాదు లొండొకపనుల్ పాటింప రెప్పట్టునన్. 250

క. ధ్యానములమాత్రమునఁ బర, మానంద మొసంగుబ్రహ్మ మాకారముతోఁ
గానంబడినను జూచిన, మానవు లానందవార్ధిమగ్నులు గారే. 251

చ. ఇనకుల శేఖరుం డిటుల నెల్లజనంబులు సంతసిల్లఁగా
దినమును బాకశాసనుగతిం గొలువై తనపెద్దకొల్వునం
దనరుచు నొక్కనాఁడు సవిధంబున బంగరుగద్దె నున్నయ
జ్జనకృపాలుఁ జూచి యుపచారపురస్సరభంగి నిట్లనున్. 252

శ్రీరాముండు జనకాదినృపవర్యుల సత్కరించి పంచుట.

చ. జనమునికైవడిం బ్రజల సంతతమున్ దయఁ జూచి ప్రోవఁ గా
జనకసమాఖ్య మీ కలరు శాస్త్రవశిక్ష యొనర్చి సీతతో
ననుపమసౌఖ్య మేఁ గనిన దంతయు మీకృపఁ గాదె మామగా
రనుటయె కాని మమ్ముఁ గనినయ్యకు మీకును భేద మున్నదే. 253

ఉ. పెక్కుదినంబు లాయె మముఁ బ్రీతిఁ గనుంగొన వచ్చి యెన్నినా
ళ్ళిక్కడ మీర లున్న శుభమే యగు నైనఁ బ్రజాభిరక్షణల్
దక్క వసింపరా దని కదా వివరింతురు పోయి రండు మా
దిక్కు కటాక్ష ముంచుఁ డని దివ్యమణీమయభూష లిచ్చినన్. 254

ఉ. ఆమిథిలాధినాథమణి యల్లుఁ డొసంగినరత్నభూషణ
స్తోమము పాణి నంది నృపసోమ యి వేటికి మాకు యంచు నన్
బ్రేమ బహూకరించుటయె పెక్కుధనంబులు సీత లక్ష్మి నీ
వే మధువైరి నీమహిమ లెంచుచు నూరికిఁ బోయి వచ్చెదన్. 255

క. అని యుచితభంగి వీడ్కొని, జనకమహీభర్త రామచంద్రుననుజ్ఞన్
దన వెంట భరతుఁ డనుపఁగ, జనుదేరఁగ మిథిల కేగె సంతస మొసఁగన్. 256

ఉ. అత్తఱి రాఘవుండు వినయంబునఁ గేకయముఖ్యుఁ డౌయుధా

జిత్తునిఁ జూచి పల్కె నృపశేఖర యీవిభవంబు యుష్మదా
యత్తము మాకు మీరె కద యార్యులు మీ రిటఁ దామసించినన్
జిత్తమునందు మీగురుఁడు చింతిలు మీరును బోయి రాఁ దగున్. 257
తే. మిమ్ముఁ బనుపంగవచ్చుసామిత్రియనుచు, నమితరత్నాంబరశ్రేణులతనికొసఁగఁ
బ్రేమ నన్నియు మరల నర్పించి యర్థ్యఫణితి నుతియించి యజ్జన పాలుఁ డరిగె.
క. శ్రీరామచంద్రుఁ డంతట, వారాణశ్యధిపుఁ డగుప్రవర్ధననామున్
భూరిగుణధాము నిజసఖు, గారవమునఁ జూచి ప్రియము గనఁబడఁ బలికెన్.
ఉ. నీవు గుణాంబురాశివి వినీతుఁడ వెంతయుఁ బెద్దవాఁడవున్
బావనమూర్తి వాదరణఁ బాయవు నే శిశు వైనదాదిగాఁ
గావునఁ బాయఁ జాల నని గద్దియ డిగ్గి కవుంగిలించి సం
భావన సేసి వీడ్కొలిపె భానుకులీనుఁడు సభ్యు లెంచఁగన్. 260
క. తరువాత నిఖలధరణీశ్వరులఁ బ్రియంకరుల రామచంద్రుఁడు వెలిదా
మరరేకులు వెదచల్లిన, కరణిన్ దనచూపు లోలయఁ గనుఁగొని పలికెన్
మ. ధరణీనాయకులారా మీభుజబలోద్ధత్యంబునన్ బాక్తికం
ధరుఁ డీల్గెన్ వినుఁ డేను గారణముమాత్రం బింతె మీలోన ను
క్కరుఁడన్ నాయెడ నెయ్యముంచి నయమార్గంబొప్ప మీమీధరల్
పరిపాలింపఁగ నింకఁ బొం డని సుధాప్రాయోక్తులన్ బల్కినన్. 262
క. ఆయుచితోక్తుల నవనీ, నాయకు లానంద మొంది నతరక్షణసం
ధాయకు రఘునాయకు శుభ, దాయకుఁ గని యనిరి ముకుళితకరాంబుజులై.
సీ. అఖిలభూతమయుండ వగుట నీవిజయ మంద అజయం బనుట తథ్యంబ కాదె
యొకటికి ననేల సకలంబునకు హేతు వైయుండు దదియుఁ దథ్యంబ కాదె
యంతరాత్ముఁడవై యందఱిలో నొక్క యాకృతి నునికి తథ్యంబ కాదె
నీయందు నెయ్యముల్ నిలుపుట నయమార్గ మా నన్నమాట తథ్యంబ కాదె
తే. విభుఁడ వయ్యును మానుషవిగ్రహంబుఁ
దాల్చి వెలుఁ గొందునీయాజ్ఞఁ దలల మోచి
పోయివచ్చెద ముంచుము పూర్ణకరుణ, రాజదేవేంద్ర దశరథరామచంద్ర.
తే. అని నుతించిన వస్త్రమాల్యానులేప, వీటికాదులు తద్ధరావిభుల కొసఁగి
వినయమునఁ బిన్నతమ్ముని వెంటఁబనుప, నారఘూత్తమువీడ్కొని వారలపుడు.
మ. అవనీభాగము కంప మొందఁగ ననేకాక్షౌహిణుల్ గొల్వఁగా
జవనాశ్వద్విరదాదిఘోషముల దిక్చక్రంబు మార్మ్రోయ భూ
ధవు లెల్లన్ జని రాత్మభూములకు దైత్యచ్ఛేదనం బాదిగా
రవివంశాగ్రణి చేసినట్టిబలుకార్యంబుల్ ప్రశంసింపుచున్. 266
తే. ఇటుల జనకాదిబంధుల నెల్లనృపులఁ, బనుప రామాజ్ఞ నరిగిన భరతలక్ష్మ

ణాదు లాయూనృపాలకు లంపినట్టి, కానుకలతోడ వచ్చి రాఘవునిఁ గాంచి.
సీ. పట్టపేనుంగు లారట్టాశ్వములు హొన్నగట్టుల మెచ్చనిఘనరథములుఁ
బట్టుచుట్ట లనేకపరిమళపేటిక లకలంకరత్నపర్యంకికలును
ధనమణిరాసులు దాసదాసీజనుల్ మణికిరీటంబులు మణిసరములు
జాళువాసొమ్ములు సరిగెదువ్వలువలు హైమమాణిక్యసింహాసనములుఁ
తే. బట్టెమంచంబు లొఱపైన పఱుపులు దిరి,బొమ్మలనుబోలు ముద్దులగుమ్మలాది
యైనకాన్కలు గొలువున్న యధిపుదృష్టి, పథమునం దిడి సద్భక్తిఁ బ్రణుతులైన.
క. కాకుత్స్థుఁ డలరి యర్ఘ్యము, లాకొన్ని విభూషణంబు లతులాంబరముల్
చేకొని సుగ్రీవాదిమ, హాకపులకు నవ్విభీషణాదుల కొసఁగెన్. 269
తే. ఒసఁగి రఘురాముఁ డొకహార మూని భల్లు
కేంద్రుఁ గని తాత తగును నీ కిది గ్రహింపు
మనిన నన్నేలకొమ్మనె ననుచు ముసలి, కేలయన నవ్వి సభహారమిచ్చె విభుఁడు.
క. ఉరముల మణిహారంబులు, కరములఁ గటకాంగుళీయకప్రముఖములున్
సిరముల మిసిమికుళాయిలు, ధరియించి చెలంగి రఖిలతరుచరముఖ్యుల్.
తే. వారిలోన విశేషించి వాలిపుత్త్రు, నమ్మరుత్పుత్త్రుఁ బిలిచి నిజాంకయుగళి
నిలిపికొని తానెతొడవు లన్నియును దొడిగి, యర్కసుతుఁజూచి పతియిట్టులానతి
క. నినుఁ గొలిచినకపు లందఱు, ఘనకార్యధురీణులగుచుఁ గడిఁదిపనుల్ సే [చ్చె.
సినవారు నీకుమారుం, డనిలసుతుఁడుఁ బూజ కర్హు లన నతఁ డనియెన్.
సీ. శాఖశాఖల నెక్కుశాఖామృగములకు హేమాసనములపై నెక్కఁ గలిగె
వల్కలకౌపీనవంతు లౌకపులకుఁ బట్టాంబరమ్ములు కట్టఁ గలిగె
వనభూరజము గప్పికొని మెలంగువనాటులకుఁ జందనాదు లలందఁగలిగె
ఫలమూలములు దిని బ్రతుకుమర్కటులకు మేలోగిరంబులు మెక్కఁగలిగె
తే. నొడల నేపోఁడిమియు లేక యున్నవలిము
ఖులకుఁ గటకాదికము లూనుకొనఁగఁ గలిగె
నటవిచరులకుఁ బురిఁ దిరుగాడఁగలిగె, శ్రీరఘూత్తమ నినుఁ గొలిచినకతమున.

+ శ్రీరాముండు సుగ్రీవాదివానరులను విభీషణాదులను బహూకరించుట. +

క. నీనెయ్యము గల్గినఁ దృణ, మైనను మేరు వగు మేరు వైనను దృణ మౌ
నీనెయ్యము దఱిగిన నీ, వానరు లెంత యన రామవసుధేశుఁ డనున్. 275
క. నీవారి నీవు సన్నుతి, గావింపవు గాక సహజగాంభీర్యనిధుల్
నీవా రిందఱు రవిసుత, భావింపఁగ వీరిపనులు పరమాద్భుతముల్. 376
సీ. ఘనభూమిభృచ్ఛిరోగ్రము లెక్కుఘనులకు నీచిన్నగద్దియ లెక్క యెంత
బలుకాంతిఁ బరమేశువలువలు గప్పెడిఘనుల కీజిలుగులు గట్టు టెంత
తుల లేనిశుభవాసనల మించుఘనుల కీయలఁతితావులగంధ మలఁదు టెంత

యమృతాశనులసామ్య మందినఘనులకు నిక్కపు చవిగొని మెక్కుటెంత
తే. యధికగుణరత్నభూషితు లైనవీరి, కీవిభూషణతతులు వహించు టెంత
యఖిలజగముల నప్రతిహతరయమునఁ, దిరుగువీరల కీప్రోలఁ దిరుగు టెంత.
చ. వననిధు లన్నియున్ గలఁచి వైవ వసుంధరఁ బెల్లగింప సూ
ర్యుని దిగమ్రింగ ఘోరలయరుద్రుని నైనను మార్కొనంగ నో
పినఘను లీమహాకపులు భీతి వహింపుదు రేమహాత్ము శా
సనమున కట్టియాజ్ఞ గలశౌర్యనిధిన్ నిను నెంచ శక్యమే. 278
మ. అని మైత్రిం గొనియాడి మంత్రిసహితుం డాపంక్తికంఠానుజ
న్ముని లాలించి బలీముఖాగ్రణుల కెంతో వేడ్కఁ బుట్టించి యొ
క్కనిమేషం బని తోఁపఁ బెక్కుదినముల్ కాకుత్స్థరత్నంబు మ
న్ననలన్ దేలిచె వారు నుండి రమితానందాబ్ధి నోలాడుచున్. 279

హేమంతఋతువర్ణనము.

క. శిశిర మరుదెంచె నంతట, నిశ లాయతగతి వహించె నత్తన్మితెగల్
కుశలత డించె దినంబులు, కృశియించె వడంకు ముంచె నెల్లజనములన్. 280
క. అంబరమణి సాంబరుఁ డ, య్యుం బరువిడుఁ జరమగిరికి నుర్వంశకుఁ డ
య్యుం బవమానసఖుఁడు మం, చంబుల క్రిందటనె డాఁగుఁ జలి యల్పాంబే 281
సీ. ముద్దుగుమ్మల మొగంబులఁ జూడనే కాని మానసింపరు చందమామఁ జూడ
జవరాండ్రమందహాసములు చెందనె కాని నిలువరు పండువెన్నెల బైట
సకులకెమ్మోవిపానకముఁ గ్రోలనె కాని కాంక్ష సేయరు పానకములు గ్రోలఁ
జెలువలకుచదుర్గములకుఁ బ్రాఁకనె కాని తలఁపరు కృతకభూధరము లెక్కఁ
తే. జెలులనాభిసరస్సులే చేరఁ గాని, యెల్లరు సరస్సులను జేరి యోలలాడ
మానినులకమ్మయూర్పులే కానిసురఁటి, గాలిరా నియ్య రథిపులకాలమునను.
సీ. దినముఁ బ్రాతస్స్నాన మొనరించుద్విజులకు నగుకర్మలోపభయంబుకంటెఁ
బ్రాఁచిపనుల్ సేయ లేచుకోడండ్రకౌ నత్తలవలనిభయంబుకంటెఁ
గడువులో దూర మేగఁగ నున్నచరులకు నధిపుచే నొదవుభయంబుకంటెఁ
గర్షణం బొనరింపఁగడఁగుకాపుల కారయమిఁ బైరుచెడునన్ భయంబుకంటెఁ
ఆ. గడఁదియయ్యె సీతు ఖగమృగపశునర, ప్రముఖజంతువులకు భావములను
జాలమించె మిథునసంపర్కసౌఖ్యంబు, శిశిరమహిమవినుతి సేయ వశమె. 283
క. కాచె నుసిరికలు తఱుచుగఁ, బూచెం జేమంతివిరులు భూమికి బరువై
తోఁచెఁ జణకాదిసస్యము, లేచెన్ బలుమంచు చదల హేమంతమునన్. 284
తే. ఎల్లజనములఁ దలచూపనీక వెలయు, నల్లహేమంతఋతురాజయశము దిశల
నావరించెనో యనఁగ మం చగ్గలించె, రోదసి నతంద్రచంద్రికారుచిరరుచులు.
ఆ. కొండ లెల్ల మంచుఁగొండ లై కనిపించె, నడవు లెల్లఁ బూచినట్టుల మించె

దీవు లెల్లఁ దెల్లదీవు లై రహిఁ గాంచె, మావు రేవు మించుమంచువలన. 286

శా. ప్రాతర్వేళల మంచుచిన్కుగుమి జొంపం బైనలేఁబచ్చికల్
శ్వేతశ్రీఁ దుళకించు నెంతయు రహించెన్ సర్వభూతంబులున్
శీతశ్రాంతి వడంకఁ దా నచల మై చెల్వొందుభూదేవికిన్
శీతర్తుప్రభుఁ డిచ్చువజ్రములరాశిం బోలి నల్వంకలన్. 287

వ. తత్కాలంబున. 288

చ. వలపులు గ్రమ్మఁగాఁ బొగిచి వండినకారపుఁగాయగూర ల
ప్పళములు దియ్యచే రొలుపుపప్పు రసావళు లింపుటోగిరం
బు లపుడు గాచి తెచ్చునమృతమున్ బలుమాంసము లర్కపుత్త్రము
ఖ్యులు రఘురాముబంతిఁ బ్రియ మొప్ప భుజించి సుఖించి రెంతయున్. 289

శ్రీరాముఁడు వానరరాక్షసుల వీడ్కొలుపుట.

ఉ. అయ్యెడ నొక్కనాఁ డినకులాగ్రణి భానుజుఁ జూచి నెమ్మదిన్
నెయ్యముఁ జేర్చి నాకొఱకు నేకవిపద్దశ లోర్చి చేయుసా
హాయ్యముచేత నే విజయ మందితి నన్నుతు లేల పెక్కునా
ళ్లయ్యెను నీవు వచ్చి యనఘా యిఁక నూరికిఁ బోయి రాఁ గదే. 290

సీ. అంగదు ననుకోచ్ఛ్రయాంగదు నలరింపు హనుమంతు గుణవంతు నాదరింపు
జాంబవంతుఁ బరాక్రమంబవంతు భరింపు నలు మహౌజితదవానలుఁ దలంపు
నీలు సేనావనాభీలుఁ బాలనసేయు శతబలి నతబలి నవధరింపు
తారుఁ గీర్తినిరస్తతారుఁ గటాక్షింపు శరభు నాసురసింహశరభుఁ బ్రోవు

తే. గజగవయగంధమాదనగ్రథనకుముద, పనసధూమ్రసుషేణాదిబలిముఖేంద్రు
లిందఱు మదర్థముగ మేను లిచ్చినారు, వీరి నెల్లను రక్షింపు వీరవర్య. 291

క. నిష్కంటక మై తనరెడి, కిష్కింధకుఁ బోయి యిఁకఁ గేవలకరుణా
విష్కృతమతివై వాసవి, దుష్కార్యము లెంచ కంగదునిఁ బ్రోవఁ దగున్.

క. అని పౌనఃపున్యముగా, నినకులపతి వాలిసుతుని నేలెడుపని య
య్యినజునకుఁ దెల్పి యుపగూ, హన మొనరిచి యెల్లకపుల నలరించి కృపన్.

తే. ఆవిభీషణుఁ జూచి మహాత్మ నీవు, పుట్టినప్పుడె వెన్నతోఁ బెట్టెఁ దల్లి
వినయధర్మవివేకముల్ వేఱ యేల, బోధ లైనను వినుము నాబుద్ధి యొకటి.

చ. కొలిచినవారు రాక్షసులు క్రూరము మానస మొక్కవైఖరిన్
నిలువదు కాలపద్ధతి ననేకవికారము లొందు నెందునన్
దలఁకక యన్నపై నెనరు ధర్మముపైఁ బ్రియ మూంచి లంక ని
శ్చలగతిఁ బ్రోవు ధార్మికుఁడు శాశ్వతుఁడై వెలయున్ విభీషణా. 295

క. మఱవకు నీతివినీతులు, మఱవకు మామీఁదిప్రేమ మనకపివరులన్
మఱవకు సీతలిదండ్రుల, మఱవకు మని రఘుకులాబ్ధిమణి దెల్పుటయున్. 296

క. ఆరఘుపతివచనామృత, ధారలఁ బరితుష్టిఁ జెంది తరుచరతతియో
వీరు లిటు లనుచుఁ బొగడిరి, సారెకు బహువార్ధ లోకసన్మోఘియురహిన్.
సీ. శతబృహస్పతు లైన సవతుగా రొకబృహస్పతి యీమనీషకు సాటి యగునె
వేమందియజు లైన నేమాత్రమో కాక యొకయజుం డీసూక్తి కుపమ యగునె
లక్షశేషాహివల్లభు లైన నేమొ కా కొకశేషుఁ డీబల్మి కుద్ది యగునె
కోటిమన్మథు లైన దీటు గా కొకమన్మథుం డీచెలువునకుఁ దుల్యుఁ డగునె
తే. తలఁప శతకోటిమేరుభూధరము లైనఁ, బోల్పఁదగుఁగాక యొకమేరుభూధరంబు
పోల్పనీధైర్యలక్ష్మికిఁ బోల్కి యగునె, రవికులాంభోధిచంద్ర శ్రీరామచంద్ర.
సీ. ఎన్నిదోషములున్న నెంచక యించుక గుణమున్న మెచ్చి చేకొందు వనుచుఁ
బాటించి పలికినపలుకు బ్రహ్మవరంబుగాఁ బ్రతిష్ఠకు దెచ్చుసుగుణుఁడ వనుచు
హీనుఁ డైన సమాశ్రయించినఁ దమ్ముని జూచినచందానఁ జూతు వనుచుఁ
గొలిచినవారిని గూర్మి నాచంద్రార్కముగ సౌఖ్యము లొసంగి ప్రోతు వనుచుఁ
ఆ. బరులు స్వజను లనక ప్రజల నందఱఁ గన్న, ప్రజలలీలఁ బ్రోచుప్రభుఁడ వనుచు
నీగుణంబు లెంచు నిఖిలలోకంబులు, రమ్యగుణసముద్ర రామభద్ర. 299
చ. అని కొనియాడుచున్న సమయంబున మారుతసూతి స్వామికిన్
వినుతు లొనర్చి పల్కె రఘువీర భవత్పదపంకజంబులన్
ఘనతరభక్తి యెల్లపుడుఁ గల్గఁగ మీకథ యెంతకాలము
ర్విని దగు నంతకాలము శరీరము నిల్వ వరం బొసంగవే. 300
ఉ. నీకథ లెప్పుడున్ వినుచు నీపదచింతన నాచరింపుచున్
నీకరుణావలోకములు నీమృదుభాషలు నీవిలాసముల్
నీకలితప్రభావములు నెమ్మది నెంచుచు నున్నఁ గాక యే
లా కపిమూర్తిఁ జేకొని యిలాస్థలిఁ జెంద వృథాయురున్నతుల్. 301
క. శ్రీరామ నీకథామృత, ధారలు కర్ణాంజలులను ద్రావెడిధన్యుల్
కోరుదురే యమరత్వము, తారుదురే జన్మమరణదారుణరుజలన్. 302
సీ. కౌసలేయ త్వదీయకథ లూఁకొనని వాసరంబు కల్పసహస్రాసరంబు గాదె
తాటకాంతక నిన్ను ధ్యానంబు సేయనిక్షణము నిర్ఘాతక్షణము గాదె
జానకీరమణ నీస్మరణం బొనర్పనిఘటిక విషాపూర్ణఘటిక గాదె
సాకేతనిలయ యుష్మత్పూజ సలుపనిజాము మృత్యువు నిల్చుగీము గాదె
తే. శ్రీరఘూత్తమ నిన్ను దర్శింప కురక, కడచుకాలంబు గాలంబుకరశి గాదె
రామ యటుగాననిన్న నారతము వినుట, దలఁచుటస్మాదృశుల కుచితంబ కాదె. 303
ఉ. నా విని సంతసించి రఘునాథుఁడు గద్దియ డిగ్గి గ్రక్కునన్
బావనిఁ జేతులన్ గదియఁ బట్టి కవుంగిట నుంచి పల్కె న
న్నీవిపు డిచ్ఛయించినవి యిచ్చితి భూమి గలంతకాలమున్

దావకకీర్తియున్ నిలువఁ దండ్రి చరింపు చిరాయురున్నతిన్. 304

ఉ. ఆపదఁ బాపి ప్రాపయినయన్నకుఁ బ్రత్యుపకార మూనఁగాఁ
గాపురుషుండు గోరుఁ బ్రతికారము సేయఁ దలంపఁ డార్యుఁ డ
య్యాపద రాఁ దలంచి నటులౌ నని ధన్యుఁడ వైననీకు లే
వాపద లేఁ బ్రతిక్రియ యొకప్పుడుఁ జేయఁ దలంపఁ బావనీ. 305

మ. నినుఁ బూజించునతండు నాహితుఁ డగున్ నీలోన నే నెప్పుడున్
గనిపింతున్ వినిపింతు రచ్చరలు వేడ్కన్ ద్వత్కథల్ ఖ్యాతితో
మను మంచున్ హనుమంతుఁ బల్కి రఘురామస్వామి స్వగ్రీవఁ బా
యనివైదూర్యపుతాళిఁ గైకొని తదీయగ్రీవ నుంచెన్ గృపన్. 306

క. ఆహారము లోకైకమ, నోహారముఁ బూనుకొని హనుమ దగె నుడుసం
దోహావృతామృతాహా, రాహార్యమొ యనుచుఁ జూప రగ్గింపంగన్. 307

చ. ఇటువలె రాముఁ డాశ్రితుల నెల్లఁ గ్రమంబున బుజ్జగింపుచున్
బటుమణిభూషణావళు లపారముగా దయచేసి వెండియున్
భటసహితంబుగా ననుప భానుకుమారవిభీషణాదు లే
మెటువలెఁ బాసి పోదు మవనీశ్వర యంచును ముక్తకంఠు లై. 308

చ. వలవలఁ గన్నులన్ దొఱఁగుబాష్పకణంబులతో రఘూత్తమున్
బలుమఱుఁ జూచుచున్ నిలిచి పంచితివే రఘురామచంద్ర మా
స్థలముల కంచు మూర్ఛలవిధంబున నేడ్చుచుఁ బోయి రెంతయున్
గళవళపాటుతోఁ గరుణ గల్గినరాజును బాయఁ గూడునే. 309

ఉ. భానుకులీనుఁ డీకరణి భానుజముఖ్యుల వీడుకొల్పి త
న్మానితశౌర్యధైర్యములు మాటికి నెంచుచు నార్యబంధుమి
త్రానుజమంత్రియుక్తి నపరాహ్ణముదాఁక సభాంతరంబునన్
దాను వసించి యుండెను జనస్తవనీయకళాభిరాముఁ డై. 310

ధనేశునిపంపునఁ బుష్పకంబు రామునిఁ గొలువ వచ్చుట.

చ. తదవసరంబునన్ దశరథప్రియసూనునికి నొక్కదివ్యమూ
ర్తి దివి వసించి యిట్లనియె దేవ కుబేరునిపుష్పకంబ మీ
పదములు గొల్వ వచ్చితిఁ గృపన్ ననుఁ జేకొనుఁ డన్న రాఘవుం
డిది తగునే పతిన్ విడిచి యేటికి వచ్చితి విందు నావుడున్. 311

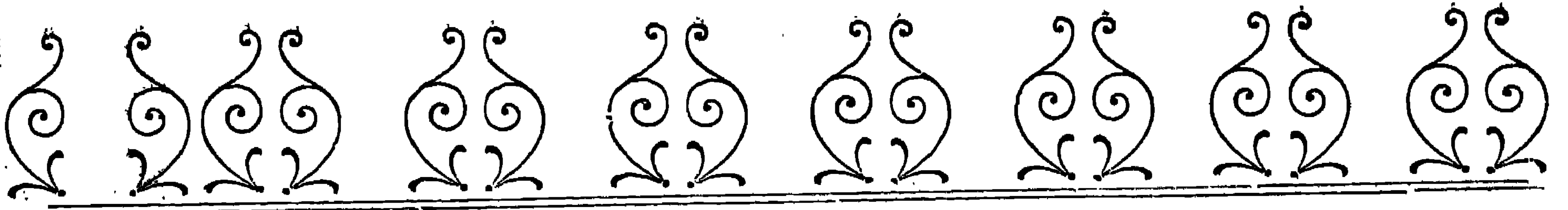
ఆ. ఆవిమానరాజ మనియె దేవరయాజ్ఞ, యక్షుప్రోలిపాలి కరుగ నతఁడు
మీగుణంబు మెచ్చి మీసేవఁ గావింపు, మనుచు మరలఁ బనిచె ననునరేంద్ర.

ఉ. ఆయన పంప కున్న సుగుణాకర యూరక నేను వత్తునే
నాయెడ సంశయం బుడిగి నన్ను గ్రహింపు మటన్న జానకీ

నాయకుఁ డుత్సహించి స్వజనంబులఁ బుష్పకరాజపూజనల్
సేయఁగఁ బంచి మన్ననయుఁ జెల్మియుఁ దోఁపఁగఁ బల్కెఁ గ్రన్ననన్. 313
క. ఓ దేవయానరత్నమ, నేఁ దలఁచినయపుడె రమ్ము నీకు నిలువ నిం
పౌదెన కిప్పుడు పొమ్ము స, మాదృతి మము మఱవకుండు మనిపనుచుటయున్.
ఆ. అలరి సకలలక్షణాఢ్యుఁ డౌనాకృత, లక్షణునకు నది ప్రదక్షిణంబొ
నర్చి దక్షిణంబునకు నాక్షణంబున, నేగె నీక్షణముల కెలుఁగఁ బడఁగ. 315
మ. రఘువంశాగ్రణి యంత సంతసిలి యర్థస్వామి యొకానొక యో
తఘనుం డాత్మవిమానమే యొసఁగె మత్సఖ్యంబుఁ గాంక్షించి చె
ల్మి ఘటింపన్ దగు రాజరాజతఁడు బల్మిన్ గల్గి సత్యవ్రతుం
డఘదూరుం డని పల్కఁ బల్కె భరతుం డావేళ సాగ్రహంబునన్. 316
ఉ. దేవ భవత్ప్రతాపసముదీర్ణత నార్యవిరోధకారి యగా
రావణుఁ డీల్గెఁ గాన ధనరాజు ప్రమోదముఁ జెంది మీకు సం
భావనగా విమానమణిఁ బంపె దశాస్యు భరించుదోషముల్
బోవునె పుష్పకంబునకుఁ బూని మిముల్ భజియింప కుండినన్. 317
చ. ఉరుమతి మీగుణంబులకు నొక్కకుబేరుఁడె యేల యెల్లది
క్పాలురును జెల్మి సేయుటకె కాంక్ష వహింతురు నైజభోగముల్
నిరుపమశక్తి మీరు కరుణించిన వంచునె యొంతు రిట్టి స
ద్గురుసున మీకు వేడ్క సలుపన్ గలమో యనుచుండు రాత్మలన్. 318
సీ. నిర్జరాధీశుండు నెలమూఁడువానలు కోరినధర నల్లఁ గురియు సాగ
జ్వలితప్రదక్షిణార్చులతోడ హవ్యంబు నేవేళ వహ్ని వహింపఁ దొడఁగ
మిక్కిలిముదుసల్లఁ దక్కఁ దక్కినవారిఁ బొలియింప శమనుఁ డను పూనఁ డయ్యో
వీచికాగ్రముల నవీనమణుల్ పూని నీరధి తటములనిండ నించె
తే. శైత్యసౌరభ్యమాంద్యసంచారియగుచు, గంధవహుఁ డెల్లప్రాణులగాసి మాన్చెఁ
బడినగింజల ననలెత్తి పండె ధరణి, రఘుకులోత్తమ మీ యేలురాజ్యమునను.
సీ. సుతులు లేక కలంగుసుదతు లెక్కడ లేరు సుతవియోగముఁ జెందుసతులు లేరు
పతులఁ బాసినకళావతు లెవ్వెడను లేరు పడఁతులఁ బాసినపతులు లేరు
దారిద్ర్యదుఃఖసంతప్తు లెందును లేరు కలిమి గర్వముఁ జెందు ఖలులు లేరు
వ్యాధుల నాధుల వగచువారలు లేరు నింద లొందినవార లెందు లేరు
తే. లేరు జారులు చోరులు లేరు దుర్వి, చారు లగ్నిజలాహితృష్ణాక్షుదాది
వాతదుర్భిక్షభయు లైనవారు లేరు, రఘుకులోత్తంస మీ యేలురాజ్యమునను.
చ. క్రతువులు దానముల్ శ్రుతులు కల్మషచర్యలు దండనీతు లం
చితపశురక్ష పణ్యము కృషిక్రియలున్ ద్విజరాజవైశ్యసం
తతభజనంబులున్ గలిగి నాలుగువర్ణము లుల్లసిల్లుటన్

గృతయుగముంబలెఁ జెలఁగెఁ దోఁత రఘూత్తమ యంచుఁ బల్కినన్. 321
క. ఆభరతుమధురభాషల, చే భావము పల్లవింప సీతాంభోజా
క్షీభర్తకుండలద్యుతి, శోభిలుచెక్కులఁ స్మితంబుసొబగున నలరెన్. 322
క. ఈభంగి వెలయురాముని, వైభవకథ చదువుకొనిన వ్రాసిన వినినన్
శోభిల్లుదు రాజను లమి, తాభిమతార్థములు గలిగి యవ్విభుకరుణన్. 323
ఉ. సారమహోజ్జ్వలజ్వలన సారవిభాసి విభాసితాంగశృం
గార చరాచరాత్మకజగద్భరణా కరుణాకరాత్మ వం
దారుసుధీసుధీవిహరణక్రమదక్ష మదక్షపాచర
స్ఫారధరాధరాశనినిభా రవిరాజవిరాజితేక్షణా. 324
క. శంబరహరజనక జను, శ్శంబరమృగయావుళింద సతతానందా
శంబరనిధిగృహ రిపుగిరి, శంబ రమాకలితవక్ష జలజదళాక్షా. 325
తోటకవృత్తము. కురువిందనిభోజ్జ్వలకుందరదా, దర దారుణచక్ర గదాభరణా
భరణాదరకీర్తివిభాస్వర భా, స్వరవాక్ప్రథమాంచితవర్ణమయా. 326
గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవ
ద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజసకల విద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణవై
భవాధఃకృత రాజ రాజ రాజ యోగ సామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిపస
భాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంథానవసుంధరా
ధరశోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశప
యఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందనవిజ్ఞానవిభవవి
జితసనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాన నిర్మాణప్రవీణతానిధానపాప
రాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునం
దుఁ బంచమాశ్వాసము. 327

శ్రీరామాయ నమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము.

షష్ఠాశ్వాసము.

మహిళాత్త లలాటత
టీమృగమదసారసంఘటితరేఖావీ
క్షాముకురాయితజాంబవ
తీమానవతీకపోల ధీజనలోలా. 1

వసంతకాలవర్ణనము.

తే. అవధరింపుము రామచంద్రావనీశ, చంద్రుఁ డీభంగి విభవనిస్తంద్రుఁ డగుచుఁ
బ్రజల నందఱఁ దాఁ గన్న ప్రజలకరణిఁ, నరయుచును భూమిఁ బాలించునవసరమున.

ఉ. భాసిలెఁ జైత్రమాస మతిభాసురపల్లవక్లృప్తకోకిల
గ్రాసము లోకజైత్రరతిరాజకరాగ్రవిరాజికింశుక
ప్రాసము కీరవాక్చకితపాంథజనశ్రవణాంతరాంగుళీ
న్యాసము కేసరాదిసుమనస్సముదంచితగంధవాసమై. 3

క. తనకంటె నుగ్రతేజం, బునఁ దనయుఁడు దక్షిణమునఁ బొదల నచట నేఁ
జన దత్యుగ్రత నిలువఁగ, ననినటువలె భానుఁ డుత్తరాశఁ జరించెన్. 4

సీ. తముఁ బ్రోది సేసినధాత్రికి లతకూన లర్పించువివిధవస్త్రాళు లనఁగ
మలయకొమ్మల డాసి మలయానిలవిటుండు రహి పీడ్చి వైచినరవిక లనఁగ
వనదేవతాగాత్రమునను జైత్రుఁడు నించి కడఁగి రాలిచినచిక్కస మనంగ
సమయవాసవుఁ డగచ్ఛదచయచ్ఛేదనం బొనరింప ధర రాలుతునుక లనఁగఁ

తే. బయనములు వోవుపథికులపాదములకుఁ, బరపుగ నిపింపఁబడుపవనిపఱపులగుచుఁ
బండితరుశాఖికలనుండిపడినపండు, టాకుగుమినిండుకొనియె వన్యాంతరముల.

సీ. అలవనీలామహిళలకుఁ జైత్రునియందు రహిఁ జెందురాగాంకురములగుమియొ
ప్రాంచితాగమసమాఖ్యశ్లాఘ్యజటిముఖ్యసమితి ధరించుపెంజడలగుంపొ
వనము దవాభిఖ్య వహియించుఁ గావున జనియించుకీలికాసముదయంబొ
మధువశంబునఁ దేజమాల్సేయ మరుఁ డుంచుసవిరహాస్త్రారక్తశస్త్రిచయమొ

తే. యిట్టులంబుగఁ గొమ్మలు గట్టుకొన్న, బెడఁగుచెంగావివలిపపావడలొ యనఁగ
నలరుఁబోఁడులకరచరణాధరములఁ, దొగరుపొగరులఁ జిగిరించి చిగురు లలరె. 6

ఆ. అతనుశాస్త్రరీతి నతిశయింపఁగఁ గల, మేలిగురుల దొరసి బాళి మెఱసి
యభ్యసించెఁ గోకిలార్భకప్రకరంబు, శ్రుతిమనోహరైకసూక్తు లవుడు. 7

మ. వసుధాజంబు లగంబు లౌటచట ఠేవల్ గుల్కు రత్నాళి నాఁ
గిసలశ్రేణి రహింపఁ గోయిలలు భక్షింపన్ వనీలక్ష్మి యా
రస మూరన్ మఱియొండురత్నములవర్ణం బుంచె నేమో యనన్
బస రొందెన్ దలిరాకులన్ మరకతప్రత్యగ్రజాగ్రద్ద్యుతిన్. 8

సీ. పాదపంబులపేరిపాథోదములమీఁదఁ గనిపించునక్షత్రగణ మనంగ
నవమల్లికావసంతసమాగమంబున జనియించుపులకలచా లనంగ
వనమహాఖనిఁ బుట్టి యెన లేనిరుచులచేఁ గొమ రొందుమగఱాలగుమి యనంగ
వనరాశి గానఁ బ్రవాళముల్ మునుగల్గినట్టులఁ దోఁచినమౌక్తికాలి యనఁగ
తే. నలరువనదేవతలపల్లవాంఘ్రియుగము,లందుఁ జెలువొందుశితనఖబృందమనఁగ
మీఱె సారెకు మధుపకిశోరకములు, కోరికలు చెందఁ గోరకవారకంబు. 9

క. పద నెఱిఁగి ఛికిలి చేసిన, మదనునినునుదూపుతెగలు మధుఁ డిగురులమేల్
పొదల నిడె ననఁగ మొగ్గలు, గుదులు తలిరుకొమ్మలందు గుదికొని పొదలెన్.

సీ. నవ్యపరాగచందనచూర్ణపేటికల్ మదనసమ్మోహనమార్గణములు
కొదమతేఁటులు గన్నకోర్కులపంటలు వలిగాడ్పు మెచ్చువల్పులకొటారు
లామనిదొరతేనియలకణఁజంబులు వనలక్ష్మిసౌభాగ్యమునకు నెడలు
సకలదేవసపర్యలకు హేతువులు విరహివధూజనమ్ముల కెదురుచుక్క
తే. లఖిలవిషయాగ్రగణ్యంబు లనఁగఁ దగిన
యలరుగుంపులు గమకంబు లై గుళుచ్ఛ
భావము వహించి యెడలేక బటువు లొంది
యలరెఁ గొమ్మలకుచములయందములను. 11

మ. రవముల్ సేయుచు భృంగకోకిలకిశోరశ్రేణి మూఁగన్ వియో
గవతీవారము దూరదూరముల కేగన్ గింశుకాదిప్రసూ
నవిశేషాంశుకసంగతిన్ రజ మనూనం బై రహింపంగఁ బు
ష్పవతీత్వంబు వనేందిరారమణికిన్ బ్రాపించె నయ్యామనిన్. 12

చ. సుమసమయాధిపున్ గలసి సొం పెసఁగంగ శలాటుసంతతిన్
గ్రమమునఁ గాంచె గర్భములు గైకొనినట్టుల మంజరీస్తనా
గ్రమిళితభృంగనీలిమ దగన్ దెలిపుప్పొడి నిండఁ దెల్లడా
లమర మరందఘర్మ మొలయన్ వెలసెన్ లతకూన లయ్యెడన్. 13

సీ. మరున కర్పింప నామని సమకట్టిన పచ్చతాబరిణెలబాగుఁ గాంచి

ఫలము లాశించి కొమ్మల నాశ్రయించినరాచిల్కపల్కులరహి వహించి
ధరణియాత్మజతరూత్కరము నెక్కటఁజూడ బహురూపములనిల్చుభాతిమించి
లతికాంగనలవేడ్కలకుఁ బట్టుపచ్చమేల్పట్టుబంతులగుట్టు బైట నుంచి
తే. యసమసాయకజనకాభ నతిశయించి, పసిమి హెచ్చినపచ్చికపస నడంచి
మసృణహారిదశ్వహరికాంతిమహిమ నొంచి, పసరుచాయలకసుగాయ లెసకమెసఁగె.
క. తా నుద్యానగుఁ డౌటను, భానుఁడు ఛాయానిరూఢిఁ బాటించినయు
ద్యానంబున బహురూపము, లై నిలిచెను యనఁగ ఫలములరుణిమ నలరెన్.
శా. సారంగప్రమదామహోన్నతి రహించన్ బల్లవశ్రేణికా
రారంజల్లతికాతతిద్యుతులు మీఱన్ గీరచంచూదిత
ద్వారస్ఫారఫలస్రవద్రసపయోధారల్ దగన్ శ్యామలా
కారశ్రీదళముల్ దనర్ప ఘనరేఖన్ మించె సాలౌఘముల్. 16
చ. లసితరసాలసాలకిసలగ్రసనవ్యసనానురాగభా
గ్రసనపికస్వరంబులు వికస్వరతన్ విని చొక్కి యింపునన్
మసలుచు ఖత్తులాణము ఘనత్వరఁ బోవక నిల్చినందునన్
శ్వసనుఁడు మందమందగమనంబు వనంబులఁ జెందె నామనిన్. 17
చ. హాళహాళి నవ్వు లిచ్చినక్రియన్ విరితేనియ లానుతేఁటులున్
మలయుచు దాఁచఁ బెట్టినక్రమంబునఁ బండ్లు గ్రసించుచిల్కలున్
దలకొని సంతరించినవిధంబునఁ గెంజిగురుల్ గ్రహించుకో
యిలలును గల్గి యామని రహించె మహీజనరంజనాకృతిన్. 18
తే. అట్టివాసంతవేళ రామావనీశ, మౌళి మున్నీటిమొలనూలిమగువచూలి
బాళితోఁగూడి వనపాళికేళి సలుప, నుల్లము జనింపరహిమించియొక్కనాఁడు.

శ్రీరాముఁ డుద్యానవనమునకుఁ బోవుట.

సీ. కలితాలికన్యస్తకస్తూరికాతిలకము ముఖలావణ్యకాంతిఁ దెలుప
నునుపాలకాయయొంటులు నవశ్రీ గెల్చుశ్రవణయుగ్మము కీర్తి నవధరింప
నవమల్లికాజైత్రనక్షత్రమాలిక హృదయస్థగుణపాలి నెఱుకపఱుప
మకుటకీలితవజ్రమణిరుచుల్ జనవీక్షణాళుల మల్లెల ట్లానఁ గొల్ప
తే. మిసిమిబంగారుతళుకులమేలిదుప్ప
టీచెఱంగులు లలితాంజనాచలమున
నలరునరుణాతపచ్ఛాయ నవలఁ ద్రోయ
రాముఁ డఖిలైకనయనాభిరాముఁ డయ్యె. 20
మ. పురకాంతామణు లాత్మరూపవిభవంబుల్ సూచి కందర్పగో
చరతన్ దత్తఱ మంద సుందపవనాంచత్స్యందనారూఢుఁ డై
స్మరుఁ డిందిన్సుమఁ గూడి చైత్రుఁ దిలకింపన్ బోవుచందానఁ బు

ష్యరథం బెక్కి నిజావరోధసహితుం డై యంద ముప్పొంగఁగన్. 21

శా. ఘ్రాణానందకరాంగసౌరభము రంగత్కుంజరాగోపల
శ్రేణీధాగధగస్ఫురద్రదన మద్రిస్పర్ధిభూరిస్ఫుటా
రీణోరోజ మెసంగ మోహనకళారేఖామనోహారి యా
గాణిక్యం బిరువంకలన్ గదిసి శృంగారంబునన్ గొల్వఁగన్. 22

క. ఒకచో నటభటపరిషా, సకగాయకవైణికాదిచతురులు సుకవి
ప్రకరంబును గొలువఁగఁ దీ, వ్రకరాన్వయమణి పురోపవనమున కరిగెన్. 23

వ. ఇవ్విధంబునన్ దనవిలాసంబున కుచితం బైనమితపరిజనంబుతో నరిగి పురపరిఖాయితాయతోత్తుంగతరంగరవానుషంగరంగద్భృంగయుగయుగపద్విహారణోచితపరాగవిసరకేసరయూథసరోరుహభాసురసరయూరోధంబునన్ బొదలుకదళీకరంజకవంజుళహింజుళసరళవకుళచంగనహారిచందనపిచుమందమందారమాకందకందరాళసింధువారతమాలతాలసాలహింతాలనారికేళపనసఖర్జూరజంబీరమధూకబంధూకశింశపాశోకకదంబప్రముఖతరుకదంబచ్ఛాయల సోయగం బై సాఁగి సోగ లగునేలకితీఁగలతోఁ గలిసి బాగుమెఱయుమిరియంపుపొదలతుదలన్ బొసంగులవంగలతాకుడుంగంబులతో ననంగి పెనంగి యనుంగులతెఱంగున రం గైనలుంగవల్లికల నల్లుకొని యల్లిబిల్లి యగునాగవల్లికలజోకలఁ జేకొని మోక లగుపోఁకమ్రాఁకులతీఁగలబందునఁ బొందినద్రాక్షపందిళ్లసందునన్ గ్రందుకొనురుద్రాక్షతరువులతెరువుల నిండికొన్నబండిగురిగింజతీఁగచప్పరంబులచొప్పున నుప్పరంబు నంటుకప్పురంపుటనంటి గుప్పు మనన్ గప్పుతావులకుఁ దావలం బగుతావుల తావుకొను గుజ్జులేమావులపజ్జల నుజ్జీవించుగొజ్జంగియారంబుల నంటుగోరంటలతో జంటఁ బాయనిగెంటెనల నంటుననంటులతో గెంటనిగేదంగులతెగలతో బుగులుకొనునగలు వాసనల డాసి వాసిఁ గన్నదాసనములయాసన్నసరణిఁ జెన్నుఁబన్ను సన్నజాజులతో వన్నె కెక్కుహొన్నుగన్నేరులన్ దొరలుసురపొన్నపుప్పొడిదుమారంపుతిన్నెలచేరువన్ బాఱుపన్నీటికాలువలదరులపొంత వంతుమీఱుచేమంతులచెంతల నండగొన్నబొండుమల్లియలన్ గలిసి మొల్లంబు లగుమొల్లలతావులఁ గొల్లలాడుభ్రమరదంపతులయింపుసొంపులు దింపుసంపెంగలసంపదలకు నిరుగుపొరుగు లై పాదుకొనువిరవాదులయాదటఁ బ్రోదిగొనుజాదులతోఁ దులఁదూఁగి కనుపట్టుకలుగొట్టుచెట్టులపట్టుననిట్టలంబుగాఁ బుట్టుమెట్టకెందమ్ములకుఁ దోఁబుట్టువు లగుచెంగలువలచలువలనెట్టుకొనువట్టివేళ్లకడలఁ బొగరుమీఱుకురువేరుసవురున గుబాళించుమరువంపువలపులతోఁ జెలిమి సలుపునూదిమల్లెతీఁగల నాదుకొని పొగడన్ దగినపొగడలఁగడలుకొని ఘుమ్మనువాతపోతంబులచేఁ గదలుపారిజాతంబులకొమ్మల వ్రేలుజాలువాతూఁగుటుయ్యెలలకోళ్లఁ గీలుకొనురతనంపుమెఱుంగులఁ దుఱంగ

లించుకృతకాచలకందరంబులఁ దిరమ్ము లగుమందిరమ్ముల మెచ్చి చూడ వేడుక హెచ్చి జోడు గూడుకొని వచ్చి వైదూర్యగవాక్షంబులు చొచ్చి పోఁగూడ కళికి వెనుకచిక్కుచక్కనయ్యచక్కెరదిండి తేజీలముక్కుల నెక్కసక్కెంబు లాడునక్కడిసరోజాతరాగధాతురాగంబులకు సరాగంబు లగుచిగురులపొగరున నెగరుకోయిలలపంచమస్వరంబులఁ గరంగు నెలతాయరంగులఁ దొలంగు జలధారాశీకరపరంపరలఁ గనుంగొని యంతరంగంబు లుప్పొంగ నటించునీలకంఠంబులపింఛంబులయొప్పు తప్పక చూచి విప్పుగలకప్పుమొగు లనుదిగులునఁ గొలంకులకెలంకుల నిలువఁ దలంకి చంచలించురాయంచలగరుదంచలధాళధళ్యంబు లసమయచంచలాలతలసొంపు సంపాదింప నిలింపవనసంపదలఁ బొంపిరి వోవునయ్యెలదోఁట డాయం బోవునవసరంబున. 24

సీ. సవిధపంకజవనీచరమాణకలహంసగరుదంచలాంబు వర్షంబు గాఁగఁ
జనయుంతఁ బఁసరంబునఁ దత్క్షణమ రాలుకమ్మక్రొవ్విరిచాలు కాన్క గాఁగ
నళికుటుంబములరాయిడిఁ జేరువల జాలునవపరాగంబు గందవడి గాఁగ
గాడ్పు సోఁకి చలించుకర్పూరకదళీకాదళనులు తాళవృంతములు గాఁగ
తే. శారికాకీరికాసముంచద్రుతంబు, వైదుషీభూషితోరుస్తవంబు గాఁగ
రమణనారామలక్ష్మి యారామవిభుని, బూజ గావించుచందానఁ బొల్చె నపుడు.

చ. ప్రసవరజంబుగందవడి పై కెగఁ జల్లుచు భృంగఝంకృతిన్
బాసఁగ నుతింపుచున్ జలజపూగమరందకణావలీముద
శ్రుసమితితో నెదుర్కొనియె సొంపున గంధవహార్భకుండు దా
రసహితుఁడై చెలంగురఘురామునియుల్లము పల్లవింపఁగన్. 26

సీ. కలకలఁ బల్కుచిల్కలకొల్కిఁ దమజాతి గాఁబోలు నని చిల్కకదుపు పొదువఁ
జెలికత్తె నెలుఁగెత్తి చీరుతొయ్యలిఁ దమకుల మని కోయిలల్ గుంపు గూడ
వెడజాఱుకొప్పుతోఁ గడు మీఱువగలాఁడిఁ దమవియ్య మని తేంట్లు తారసిల్ల
నటనతో నడుచుచందనగంధిఁ దమబంధు వని యంచబలగంబు వెనుకొనంగ
తే. శతసహస్రసఖీజనసహిత జనక, దుహిత గణికాసమూహంబు తోడఁ గొలువ
ననుచరుల నెల్ల నటనిల్వ నానతిచ్చి, రాముఁ డభ్యంతరవనాంతరంబు సొచ్చె. 27

వ. అప్పుడు. 28

సీ. కుంభినీసుతగబ్బిగుబ్బపాలిండ్లతోఁ బ్రతి యైనగజనిమ్మపండ్లు కొన్ని
జనకకన్యపిసాళిజళుకుకందోయితో సరి యైనమెట్టదామరలు కొన్ని
సీతాంబుజాతాక్షి చిఱునవ్వుచాయతో నవ రైనవిరిమల్లెసరులు కొన్ని
కోసలాత్మజపెద్దకోడలినెమ్మోనిజిగిఁ బోలుమేలిసంపెఁగలు కొన్ని
తే. మైథిలీదేవిదంతసంపదలసొంపు, నకు సమం బైనకుందబృందములు కొన్ని
ఏర్చికొని తెచ్చియినకులాధీశ్వరునకు, నెలమివనపాలకులుకాన్క నిచ్చుటయును.

+శ్రీరాముఁడు సీతాదేవితో సరోక్తు లాడుట.+

తే. అవి కటాక్షించి యుడిగంపుటలరుఁబోండ్లు, చేకొనిన రాముఁ డావేళ సీతఁ జూచి
వనిత నీయంగములఁ బోలువస్తుసమితి, చేకొనక మాకు నిల్చునే చిత్త మనిన.
మ. దరహాసద్యుతి జిల్గువెన్నెలలచందం బొంది నెమ్మోముచం
దురునందుఁ దులకింపఁగాఁ గలికి కాంతుం డాడునర్మోక్తికిన్
శిర మొక్కించుక వంచి క్రేవలఁ గటాక్షింపన్ దదీక్షాపరం
పరలే తూపులుగా మరుండు రఘురామస్వామి నేసెన్ వడిన్. 31
చ. అలికులవేణి లేనగ వొయారపుచూపులు ముద్దుమోము క్రొం
దళుకుకడానిబంగరపునక్కులఁ జెక్కులు జెక్కు చెక్కులున్
బలుచనిమోవి కెంజిగురుఁ బల్కుఁ జూడనె కాని తోఁటలోఁ
గలిగినవింత లెవ్వియును గన్గొన నొల్లఁడు రాముఁ డయ్యెడన్. 32
క. తరుణీతరుణాంగుళములు, కరమునఁ జెమలించి యహిమకరకులజశిఖా
భరణము తనువునఁ బులకలు, దొరయఁగ వనవీథిఁ బ్రియుతో విహరించెన్.
వ. ఇత్తెఱంగున విహరించుచు నత్తరశిరులగ్రామణి జనకకన్యామణితో ని ట్లనియె.
సీ. ముదిత నీపదపద్మములఁ బోలనిచిగుళ్లు పాళిఁ బిక శ్రేణిపాలు చేసి
బాల నీయవయవశ్రీలతోఁ బ్రతి గానిప్రసవాలి యళిపంక్తిపాలు చేసి
పద్మాక్షి నీమోవిపంటితో సరి రానిఫలరాజి శుకకోటిపాలు చేసి
వనిత నీతావితో నెన గానిబహువిధపరిమళంబులు గాడ్పుపాలు చేసి
తే. యుపవనశ్రీవధూటి నీయొప్పిదంబు, చిలుకపలుకుల నభినుతి సేయ సాగె
నవనిజవు గావునను సహజానురాగ, మవనిజావలి చూపెఁ బల్లవమిషమున.
మ. జళుకుంగన్నులఁ జెక్కుటున్ మధురభాషన్ గీరతుఁగఖారమున్
గలితభ్రూయుగళీవిలాసమున సింగాణిన్ గచశ్రేణి కాం
తుల మార్వివిభవంబుఁ జూఱగొనియున్ దోడ్తోడ నీబోటు లిం
దులఁ గంటే మరుతూపులన్ జిమ్ము నుద్యోగించి రబ్జాననా. 36
చ. కనుఁగొని పల్కు యంటి నగి కౌఁగిటఁ జేర్చి మొగంబుఁ జూపి మూ
ర్కొని పద మూంచి పాడి ముఖగుంభిత మారస మొల్కు చెట్లులన్
నన లొదవించి నీచెలు లొనర్చు ప్రసూనవిరామ మివ్వనిన్
గనఁబడనీక నించితివి కామిని యొంత ప్రవీణురాలివే. 37
సీ. గోరంట నెద నుంచి కొమ్మ యశోకంబు తన్నితి విది యేమిత ప్పొనర్చె
సఖ గోఁగుతోడ ముచ్చటలాడి సురపొన్న నవ్వితి విది యేగుణంబు దప్పెఁ
గలికి ప్రేంకణము చెంగటఁ బాడి పొగడపై నుమిసితి విది యేమురుక్తు లాడెఁ
జాన మామిడి నంటి సంపెంగకును మోము చక్కఁజూపవ దేమితక్కు వయ్యెఁ
తే. దిలకభూజంబు కారుణ్యదృష్టిఁ జూచి, సింధువారంబు చెంగటఁ జేరి యూర్పు

మంటి వది యేమియపరాధ మాచరించె, నువిదయీపతనపాత హేతువుగణింపు.
సీ. ఈద్రాక్షఫలముల కెక్కుడో నీమోవి యీసారి చవిఁజూడనీవె చెలియ
యీమంజరులతోడ నీడేమొ నీచన్ను లింకొకపరి పట్టనీవె సకియ
యీయనంటులకంటె హెచ్చొను నీతొడ లీపారిపట్ట నీవే లతాంగి
యీకప్పురపుచెల్వ కెనయొ మిక్కుటమొ నీపల్కు లింకొకసారి పల్కు మతివ
తే. ముదిత యీలవలీదళంబులకు జోడొ, పెద్దయో తళ్కుచెక్కులి ముద్దులాడ
నీయవే యని సమవస్తువీక్షణమున, రాముఁ డవనిజఁ బల్కు నారామమునను.
చ. అలువిరి తేనెపానకము లానెడి తేఁటులదాఁటు రేఁపఁ జె
చ్చెలు నలిరేఁగి ఝుంకృతులు సేయుచు డాయుచు మీఁద మూఁగినన్
వెలిచి కవుంగిలించుధరణీసుత నక్కున నుంచి మోమునన్
జిలునగ వంకురింప రఘుశేఖరుఁ డిష్టఫలాప్తిరంజిలున్. 40
ఉ. నాయక తావకీనశుభనామము నచ్చెలి పల్కఁ గంటివే
కోయిల పల్కుచున్న దని కోమలి పల్కినఁ జాన దానఁ గా
దీయెడ నీయెలుంగు విని యీగతిఁ బల్కఁగ లేనిలజ్జ న
క్కోయిల మూకవృత్తిఁ గయికొన్న దనెన్ రఘురాముఁ డొప్పుగన్. 41
చ. భ్రమరసమూహ మల్లపుడు పైకొనినన్ హృదయేశ యేయుపా
యమునను బాలుఁ దోలితి వటంచు ధరాసుత వల్క రాముఁ డో
రమణి యుపాయ మేటి కిఁక రంగగునీనునుముక్కు చంపక
భ్రమ మొదవింపఁగా నవియ పాఱె నటంచును బల్కె నెండియున్. 42
చ. పరిసరచంపకప్రసవపంక్తులఁ బుట్టినవెట్టవాసనల్
గరళము లై పయిన్ బొరయఁ గాసిలి వచ్చుచుదాళిసీపరం
పరలు భవత్పదాబ్జములపై నెలసెన్ దము నొంచుచంపకో
త్కరముల నీజిగిన్ గెలిచి కావఁ గదే యని మ్రొక్కుకై వడిన్. 43
ఆ. తేఁటు లానుపువ్వుతేనెవాఁగును బక్వ, ఫలరసస్రవంతి పైకగీతి
దొరయుశశిశిలాంబుధునియుఁ ద్రివేణిగా, మగువ యిచటనుండు మాధవుండు.
తే. ఇట్టలపుప్పొగుత్తులనట్టనడుమఁ, గలికి దుళకించె దాడిమీఫలయుగంబు
కంటె కెంబట్టురవికఁ బిక్కటిలి యుబ్బు, నీబటువుగబ్బిగుబ్బలనీటుఁ బూని. 45
తే. తరుణి కడు వింతనీముఖదర్పణమునఁ
బ్రతిఫలించెను శుకదష్టపక్వబింబ
ఫల మనుచు భర్తృభావగర్భముగఁ బల్క
ముదిత ముసిముసినగవుతో మొగము వాంచె. 46
చ. పొనపొన పొన్నగున్నపయిఁ బొటిరొ మల్లిక ప్రాఁకి మాటికిన్
నునువిరితేనెఁ జిందుచు మనోహరభృంగరవం బెసంగ గా

లి నెఱయుచున్ రతిన్ నినువలెన్ జెలువొందెడి నన్న నల్గడల్
గనుచు లతాంగి నవ్వుచు మొగం బదిమోన్ బతిపేరురంబునన్. 47

మ. ఎదపై వ్రాలినఘాల మైనదిమి పోసీ కంగ ముప్పొంగఁగా
సుదతీ చిక్కితి వెందుఁ బోయెద వటంచున్ గంచుకంబున్ వద
ల్పఁ దొడంగన్ నికటంబునన్ జిలుకపల్కున్ గల్కిప ల్కంచు జ
ళ్కొదవన్ బోవఁ గడంగుసీత నగె రామోర్వీశ్వరుం డయ్యెడన్. 48

ఉ. కోమలులన్ మనోహరులఁ గూర్చుమనోజుని తేజి యయ్యు నా
రామశుకంబు విఘ్న మడరన్ బలికెన్ గలకంఠి దీని నిం
కేమణిముద్రఁ జూపి భ్రమయించెద నంచు స్వరత్నముద్ర శ్రీ
రాముఁడు చూప బింబ మని వ్రాలె శుకం బవనీజ మెచ్చఁగన్. 49

ఉ. శ్రీరఘువీరశేఖరుఁడు చిత్తము రంజిలఁ బల్కుచిల్క ముం
జే రహియింప సీతఁ గని చెల్వరో నీయధరంబు బింబికా
శ్రీరస మొల్క రాచిలుక చేరెడు నంచును జిల్గునవ్వులన్
వారక మాటు సేసెదవు వంచన సేతురు యాశ్రయించినన్. 50

మ. హరిసీలాలక చిల్క నీపలుకుతో డై యుండఁగా ముద్దుచ
క్కెర యైనన్ దయసేసి పంపఁ గదె నీకెంగేలఁ గీలించి నీ
సరసాలాపసుధారసం బయినఁ గాంక్షన్ గ్రోలఁగా నియ్యవే
తరితీ పేల యటంచు రాఘవుఁడు సీతన్ ముంచె రాగాంబుధిన్. 51

మ. తన తేజిన్ గ్రహియించినార మని కందర్పప్రభుం డల్కతో
మనపై నేసినతూపుచా లనఁగఁ గొమ్మా యల్లక్రొమ్మావిచా
యనె రాలెన్ విరిమోదుగుల్ పవనబాలాందోళనక్రీడలన్
గనుఁగొంటే యని తత్సమీపమునకున్ గాకుత్స్థుఁ డేగెన్ రహిన్. 52

వ. ఏగి తత్ప్రదేశంబున. 53

చ. కరమున మెట్టదమ్మివిరిఁ గైకొని రాఘవుఁ డందుకోవె సుం
దరి యని యూసఁ జూపి వనితామణి యించుక నిక్కి పాణిపం
కరుహము సాఁచినన్ బొడవుగా మఱియున్ గర మెత్తు బాహుమూ
లరుచులు జాఱుపయ్యెదఁ జెలంగుకుచంబులుఁ జూచువేడుకన్. 54

సీ. నిగిడి నిక్కిన జాఱుసీవి గన్గొనునాస వెలఁది కందనితీఁగవిరులఁ జూపు
వలువ యెత్తిన నూరువులు చూచుతమిఁ దలోదరికిఁ బన్నీరేటిదారిఁ జూపు
నళిపంక్తి కళికి కౌఁగిలి యిచ్చు ననుకోర్కిఁ బొలఁతికి విరిపువ్వుఁబొదలఁ జూపు
బడలి పై నెఱగు నన్ బాళి నాతికిఁ గప్పురపుఁదిప్ప లొప్పునరంట్లు చూపు

తే. నధరబింబంబుపైఁ గాంతునడరుకలికి, చిలుకనదలించఁ జక్కెరల్ చిలుకుపలుకు
వినుప్రియంబున నెలమావివనులఁ జూపు, సీత కవ్వేళ రఘువీరశేఖరుండు. 55

మ. ఎలదీఁగెల్ సుమకాంతుఁ జేరకు లతాంగీ తీఁగకుల్ మేనికిన్
దెలియన్ రాదు విభేద మంచకొనెడు కింతీ పోకుమా రాకపో
కల నీకంచకు వేఱు లేదు చిలుకల్ గెనుంచకే చిల్కప
ల్కులలో నీపల్కులలో గాంచ లే మనుచుఁ బల్కున్ రాముఁ డాయామెడన్.

ఉ. అంటితివేమొ పుష్పవతి యాలతకూన నదైన నంటు న
న్నంటకు మున్ను దాఁక నని యవ్వలి కేగిన సీత నవ్వుచున్
వెంటనె పూపొదల్ దిరిగి వేసరి చెమ్మటఁ దొప్పఁదోఁగినన్
బంటవలంతియల్లుఁడు కృపానిధి కౌఁగిట గ్రుచ్చె నంతటన్. 57

తే. అలరుపుప్పొడిదుమ్ముకుచ్చెలల నెఱయఁ, జెంతఁదనుడాసి నడయాడుసీతఁజూచి
యక్షిపు జాణ రజోవతి వైతి వనుచుఁ, బలికి విభ్రాంతిగనునంతఁ బరిహసించె.

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవినోదంబులన్ దగిలి విహరించుచు విపులపరిమళమిళితలలిత ప్రసూనవల్లరులు సారించుచున్ గమ్మవిరితేనియలు గ్రోలుచు రసానుభవోల్లాసంబున సోలుచుఁ జిమ్మచీఁకటులు గ్రమ్ముపువ్వుటీరంబులలోఁ దూఱుచు గొజ్జంగిపువ్వుసెజ్జలన్ జేరుచు డోలికాకేళికలన్ జొక్కుచుఁ గేళికాశైలంబు లెక్కుచు నెలమావికెవలనీడల నిలుచుచుఁ గల్కిరాచిల్కలన్ బిలుచుచుఁ గిసలయకుసుమలసితతరుశాఖ లూఁపుచు భ్రమరసముదయంబులన్ జోపుచు మత్తమయూరంబుల నదలించుచు మరాళదంపతుల బెదరించుచుఁ బన్నీటియేటి కెలంకుల మెలంగుచుఁ గ్రొన్నెలతాలతిన్నెలపైఁ జెలంగుచుఁ బ్రణయకలహంబులు పూనుచుఁ బ్రణతికల్పనలచే మానుచుఁ దరులతాదులకుఁ బరిణయంబు లాచరించుచు విచ్చలవిడిఁ జరించుచు సీతారాము లారామకేళిన్ దేలి రయ్యవసరంబున.

క. తిలకించుచున్న పతిచూ, పుల కింపుగ మెలఁగుజనకపుత్త్రిక నెంతో
నలరించుచు నాయమతోఁ జెలిగుంపు సుమాపచయము సేయుచు వేడ్కన్. 60

రగడ. అతివ మరుశరములకు నళిభటావళి కాపు
ప్రతి లేనివనసస్యపాళి కామని కాపు
పోకముడి వీడఁ జెలి పొగడ కేటికి నిక్కఁ
బోఁక మ్రాఁకులయొద్దిపొదచీఁకటికి నిక్క
గలిగొట్టుచుట్టుఁ బొడగట్టె రదె చెలు లక్క
నెలచట్టు గెం పయ్యె నీపాదములలక్కఁ
దళుకుబంగరువిరులు దాఁచినావఁటె మూల
నళు కేల బాలరుద్రాక్షతరువులమూల
నలివేణి చెంగటనె యలరి కాచెను నిమ్మ

యలమొల్ల లడుగ నియ్యవె కాని కానిమ్మ
ననలబదు లమ్మ నీనవ్వు లతలను ముంచెఁ
బనిఁ బూని చేమంతిబంతి నది ప్రియ ముంచెఁ
గలికి కను తేనె వాఁకల మించు నియ్యాలలు
తెలిగంటి మన కిచటఁ దీఁగలే యుయ్యాలలు
తరుణి యీమల్లికకుఁ దగును సహకారంబు
వఱలుమంకెనవిరులె వని కలంకారంబు
కొమ్మ యిక్కడ బుగుల్కొనియె నేలాలతలు
నెమ్మి విను కలకంఠి నేర్చువాచాలతలు
మారేడుపంటికై మగువ కడుగో రేల
చేర రాఁగదె యిప్పచెంత నదిగో రేల
యింతి దివితో నోరసె నిదిగొ హింతాళంబు
వింత విరవాదివిరి కేల కాంతాళంబు
మదవతులతావి గొనె మందవాతూలంబు
సుదతి కంటివె వృథాస్థూలంబు తూలంబు
మగువ పరుగెత్తకుమ మరువంపుతావులకు
ముగుద పోద మశోకములు నెలయుతావులకు
మెట్ట కెందొగవిరుల మెట్టకుమ లతకూన
వట్టివే రన నేల వంచెదవె లతకూన
పొలఁతి యది చన సాగెఁ బొనపొన్న నీడలకుఁ
జిలుకపలుకులు తఱుచు చేరినవి నీడలకుఁ
జెలియ కెంజిగురు కేల్జిగురుసరి గిల్లకుము
తలఁప బలుమాఁకు గేదఁగికి రాగిల్లకుము
చెలియ దీనికిని దయసేయవే వదనంబు
నెలఁత కురువేరు వేణిని గన్న దవనంబు
పూఁచి మోదుగులీల బోటి దగె వారిజము
నీచరణములచాయ నెగడె స్థలవారిజము
హరిణాక్షి జాజె నదె యవతంసకువలంబు
పరికించెద వదేమొ పలుమాఱు కువలంబు
వలుదయూడలజడల వఱలె జటిజాలములు
వలదు వెలఁగలకుఁగా వనితయీజాలములు
లేమ బలువిరులఁ బాదరెడిదేవకాంచనము
నీమేనికాంతి యింతిరొ మించెఁ గాంచనము

మావి మును చేరితిమి మగువ మాది ఫలంబు
కావలసె నేనిఁ గొను కాన్క మాదిఫలంబు
కనకాంగి కనుఁగొంటె కర్పూరకదళములు
పెనుపొందెఁ గదలుచును బిప్పలై కదళములు
బెడఁగు కెంజాయఁ గనిపించెను గదంబములు
నడలె సఖి నడలకివె హంసీకదంబములు
తనుమధ్య దగ నారదమున నీనఖరములు
ఘనకురంటకకంటకములు చాన ఖరములు
వెల్లిమై తొఱఁగెఁ గురివెందల మరందములు
చెల్ల విరులనె కనిరి చెలులు తమ రందములు
హేమాంగి నీకందు నేమె యీలకుచములు
భూమిజకుఁ జెమరించెఁబో కపోలకుచములు
తఱచైన విచట సుందరి కందరాళములు
కరవీరముల కేల గైకొనెద రాళములు
పువుఁబోఁడి యేమిటికిఁ బోయె దుత్కళికలకు
నవలా యలరెఁ గేకిన రత్నోత్కళికలకుఁ
చాటీరతరు లొరసి పదగదవె గణికలకు
బోటి మిక్కిలి యలఁత పుట్టెఁ గదె గణికలకు. 61

క. అని సరసోక్తులఁ గమలా, ననలు నన ల్చిదిమి బడలి నగు నెమ్మొగముల్
నునుఁజెక్కులుఁ జెమరింపఁగ, జనకజకడ నిల్చి రట్టిసమయమునందున్. 62

సీ. చిగురులన్నియు హరించితి రింతె మీకర శ్రీలచే నైనఁ బోషింపుఁ డనుచుఁ
దతి తేనెలెల్లఁ గ్రోలితి రింతె మీవచోమధువైనఁ గరుణించి మనుపుఁ డనుచు
ఫలము లన్నియుఁ గొల్లఁబట్టితి రింతె మీబింబోష్ఠముల నైనఁ బెనుపుఁ డనుచుఁ
గమ్మక్రొవ్విరులెల్లఁ గైకొంటి రింతె మీ తావులైన నొసంగి ప్రోవుఁ డనుచు
తే. వేఁడుకొనవచ్చుగతిఁ బికవితతి తేంట్లు, చిలుకగుంపులు వలికరువలియుఁ గరము
ఖాధరాంగసుగంధాప్తి కనుసరింప, బడలియాడాడ నిలిచిరి పడఁతు లపుడు.

చ. లలనలు బాహులన్ బదములన్ బిగిచన్నులఁ గప్పుకొప్పులన్
బలుకులఁ బాటలన్ లతలఁ బల్లవగుచ్ఛమిళిందకీరకో
కిలముల నెప్పటట్ల కలిగించ వనేందిర మించెఁ బూర్వభం
గుల నవనీజయుక్తి మనుకొమ్మలచే వని సేగిఁ జెందునే. 64

చ. చెదరినముంగురుల్ తఱుచు చెమ్మటఁ దోఁగినతళ్కుచెక్కులున్
వదలినగప్పుఁగొప్పు వసివాడినమే నొకయింత జాఱుప
య్యెద యసియాడు లేఁగవును నిట్టటుఁ ద్రొట్రిలుపద్ద్వయంబుఁ బె

ల్లొదవెడియూర్పులున్ గలతలోదరిఁ గన్గొని రాముఁ డిట్లనున్. 65

చ. అలసితి విందుబింబముఖి యక్కట యంగము చెమ్మరించె గు
బ్బల రవి కేల మాన్పు కటిభార మిఁకన్ గయిదండ గొమ్ము నె
చ్చెలులును మేము నెక్కపరి సేసెద మేపని యైన నూడిగం
బులు గణియింపు మన్న సతి మోమ మరవంచిన బోటి యిట్లనున్. 66

చ. ఘనరసగుంభనంబు లెసఁగన్ భువనాధిక రాగ మొప్ప మీ
రనుపమితామృతస్ఫురణ నాడితి రందున వేడ్కఁ జెందె నై
న నురువనౌఘపుష్పహరణంబునఁ బుట్టిన శ్రాంతి పాయ నెం
చినయది మేఘపుష్పములు సీత రఘూత్తమ యంచుఁ దెల్పినన్. 67

ఆ. స్వామి నగుచుఁ జెలువ సరసులు గాంక్షింపఁ, బలుక నీవె నేర్తు పద్మనయన
గగనకుసుమమధ్య గామింప మేఘపు, ష్పమ్ము లరుదె యనుచుఁ బలికికొనుచు.

క. వనితాసహస్రములు గొలు, వ నితాంతప్రేమ రామవసుధాపతి జ
వ్వనితో నవ్వనిలోపలఁ, జనియెన్ జలిగాడ్పు సెలఁగుచల్లని త్రోవన్. 69

క. చని ముందరఁ గనె నిందిర, ఘనమందిరముల కమందకలితమరందా
శనసంగు లైనభృంగుల, స్వనభంగుల రంగెసంగుజలజాకరమున్. 70

చ. కనుఁగొని రాఘవుండు వలిగాడ్పున రేఁగిన తేఁటిగుంపున
ద్దునఁ దమి నిద్దురల్ విడిచి తోయజమండలి నంచ లార్వఁ బ
ర్విన తెలితెక్కచాలు జిగివెన్నెల లంచుఁ జలించుచక్రపం
క్తినెగులు మాన్ప భానుఁ డరుదెంచె నటన్ దరి నిల్చె వేడుకన్. 71

సీతారాములజలక్రీడాభివర్ణనము.

చ. జనకజఁ జూచి యాసరసి శైవలకేశిని పద్మకోరక
స్తని బిసబాహ కంబుగళ సైకతచారునితంబ మీనలో
చనయును గాన నీసకియచాడ్పున శ్రాంతి హరించె రాజహం
సనికరపక్షచామరజచందనశైత్యమరుత్పరంపరన్. 72

సీ. కలికి జక్కవలు నీవలిగుబ్బలకు నుబ్బి పఱతెంచెఁ బొరువపట్టె నేమొ
వెలఁది తుమ్మెదలు నీవేనలి నీక్షించి యరుదెంచె గుఱుతెఱుఁగామె నేమొ
చెలువ రాయంచ నీచిన్నినెన్నడలకై మలసెఁ జుట్టఱికంబు దెలిసె నేమొ
చెలి జలేభములు నీచికిలితొడ ల్గూర్చి చెయ్యెత్తెఁ జెలిమి గాంక్షించె నేమొ
తే. పొలఁతి నీబెళ్కువాలుచూపులకు మేని
తళుకులకు నోడి నునుబేడిసలు నివాళి
యిచ్చెఁ దమజాతిపెద్దలం జెఱఁగి యేమొ
యువిద సిరు లున్న బాంధవ్య మొదవు టెంత. 73

సీ. ఈయూర్మిలికమీఁద నీవు వినోదింప నామేఁడితంబు లై యడర కున్నె.

యాకల్వ లికమీఁద నీవు గ్రుంపగణింప విగళితమధువులై నెగల కున్నె
యాయంచ లికమీఁద నీవు పట్టఁ దలంపఁ దొలఁగి శైవలములఁ దూఱ కున్నె
యాతేఁటు లికమీఁద నీవు రాయిడి సేయ సవిధకుంజములకు జరగ కున్నె
తే. యారథాంగంబు లికమీఁద నీవు దఱుమ, నెగసి కమలవనంబుల నీఁగ కున్నె
యాయిసుకతిప్ప లికమీఁద నీవు కొలను సొచ్చినప్పుడె పెందడి సోఁక కున్నె.
క. శకులములకు దుమికెడులకు, ముకులగరుత్కలన నలినములపుప్పొడి జా
నకి యిచ్చట నెఱసెఁ దటా, కకమల నీమీఁదఁ జల్లుగందవడి యనన్. 75
చ. సకి యకలంకశోయకణసంగతపద్మలాశమధ్యహా
ల్లకరుచు లొప్పెడిన్ గొలఁకులచ్చి నినున్ గని చెల్మి హెచ్చఁగా
మకరతపాత్రలో విమలమౌక్తికముల్ జతగూర్చి రత్నదీ
పకలన నిచ్చునారతులభావమునన్ గనుఁగొంటె యిచ్చటన్. 76
మ. చెలి యబ్జంబు భవన్ముఖాకృతి రహించెన్ గానఁ జందబ్జుఁడై
యలరె న్నీముఖవైఖరిన్ గువలయం బై తత్కళంకంబు నీ
తళుకుంగన్నులపోల్కి రేఁబగలు చొదన్ లేక విన్నందనం
బాలయంగా నపకీర్తి మించె మధుపవ్యాహా ప్తిఁ గన్గొంటివే. 77
మ. అని వర్ణింపఁగ నంత జానకివయస్యల్ రత్నపున్ సొమ్ములున్
మినుకుంబంగరుజిల్గువ్రాఁతపనులన్ మేలైనవల్వల్ నడ
ల్చి నునుంజందురుకావిపావడలు శాళిన్ బూని కేల్దమ్ములన్
ఘనవక్షోరుహపాళి మాటుకొనుచున్ గాసారమున్ జొచ్చినన్. 78
సీ. పద్మాయతాక్షుల ప్రపదసంపదలచేఁ గూర్మల కొకవింతకొమరు గలిగెఁ
బడఁతులతళుకుపెందొడలచే జలదంతికరముల కొకవింతగరిమ గలిగెఁ
దరుణీమణులమేలితఱులచేఁ దఱుచైనతరఁగల కొకవింతయొఱపు గలిగెఁ
గిసలయాధరలపొక్కిళ్లచే వర్తులావర్తాళి కొకవింతవన్నె గలిగెఁ
తే. గోమలయూరుల నళు లొందెఁ గ్రొత్తసిరులు
సఖులగుబ్బలఁ దుళకించె జక్కవకవ
నతివలముఖద్యుతుల మించె నంబుజములు
సుదతులు క్రమంబునఁ గొలఁకు సొచ్చునపుడు. 79
సీ. నీవు కొండొక యీఁదనేర్తువొ నేరవో పొలఁతిలోఁతటుమించిపోకు మనుచు
నీఁత నేర్తు వటంచు నెఱుగనా నామీఁద నోలఁబెట్టెటువ్రాయె దుండు మనుచు
మనయుద్దిముద్దుగుమ్మనుగొమ్మ యదిముంచె నెందుఁబోయెడినొపోనీకు మనుచు
వలదు రాకుము మించియలనాఁటినాధాటి యెలనాగ మఱిచితివేమెయనుచుఁ
తే. జెంతఁ జేరిన నీ వేమి సేయుదాన, వాయె నీవట్టిపగ్గె లేలమ్మ యనుచు
సరససల్లాపములఁ గేలి సలిపి రంబు, జాకరంబునఁ బూర్ణచంద్రాస్య లపుడు. 80

సీ. మొగములు గానరానిగిడి కామిను లీఁదఁ గొలనెల్లఁ జంద్రమండలము లయ్యెఁ
గుచములు గానరాఁగొమ్మ లీఁదఁ సరోవరం బెల్లఁ గమలకోరకము లయ్యెఁ
గ్రొమ్ముడుల్ గానరాఁగొమిరెలీఁదఁగఁ దటాకం బెల్ల గాఢాంధకార మయ్యెఁ
బిఱుఁదులు గానరా బిసరుహానన లీఁద దీర్ఘికాంతర మెల్ల దీవులయ్యె
తే. బాహువుల్ గానరాఁ బద్మపాణు లీఁద, సరసి యెల్ల మృణాళైకసదనమయ్యె
నంగములు గానరాఁ గాంచనాంగు లీఁద, సారసాకరమెల్ల బంగార మయ్యె.
తే. కుచగిరులుసేటితోరాయఁగొమ్మయొకతె,మునిఁగి లేచిననెమ్మోము మురువుచెందె
శైలమథనంబునను దొల్లిపాలవెల్లి, జననమొందినపరిపూర్ణచంద్రుఁ డెగడి.
మ. జవరా లొక్కతె దొల్లుఁ దన్ను సరసీజాతంబులన్ నొంచిన
ట్టివధూటిన్ మరలన్ బయోజములఁ దాటించంగ నంకించి యం
బువులన్ దోఁచునిజస్తనంబు లరుణాంభోజాతకోశంబులం
చు వెసన్ బాణులు చాఁపఁ జూచి నగి రచ్చో నున్నకన్యామణుల్. 83
మ. సరసిన్ దోఁచినముద్దరాండ్ర మొగముల్ సత్యంబుగా మించుతా
మర లంచున్ బరు వెత్తఁ బోయెడు మదోన్మత్తద్విరేఫంబు లా
సరసీజాతులవాలుఁజూపులు సరోజాతాటవిన్ వాలినన్
బరరోలంబకదంబకంబు లనుచున్ బై నెత్తి పోకుండునే. 84
మ. కరియానామణు లూనుసంకుమదముల్ కాశ్మీరమున్ దావిక
స్తురియున్ గంధము సంగ్రహించి యరిసందోహారుణాంభోజబం
భరహంసాదులగాసి కోరిచె సరఃపద్మాఖ్యపద్మాక్షి యి
ద్ధర నాత్మీయధనంబు లెంచరు వినూత్నద్రవ్యవాంఛాపరుల్. 85
ఉ. ఆవనజేక్షణల్ జలవిహార మొనర్చుచు దర్ప మొందియిం
దీవరపత్త్రిభంగము లుదీర్ణతఁ జేయఁగ లూటి యేల యిం
దీవరపత్త్రిభంగముల నేఁ గొన నేరనె యంచుఁ దత్సర
శ్శ్రీ విరుతిన్ వచించి యలచేఁ గొనె వారలపత్త్రిభంగముల్. 86
వ. తత్సమయంబున. 87
ఉ. వారివిహారముల్ గని యవారితవారివిహారవాంఛ లోఁ
గూరిన సీత వేడ్క కనుకూలుఁడు గాన మెఱుంగుఁ బోలున
వ్వారిజగంధితో మొగులువైఖరిఁ గేళికి నర్హ మైనయా
కారముతో ధరావరశిఖామణి గద్దియ డిగ్గ నయ్యెడన్. 88
సీ. ప్రతి లేనితనమోము పరిపూర్ణచంద్రబింబమొ యంచుఁజక్రదంపతులు గలఁగ
ఘన మైనతనకొప్పు కాదంబినియొ యంచు రాజహంసకుటుంబరాజి బెగడఁ
గన రానితనకౌను కంఠీరవమొ యంచు జలకరేణుకరీంద్రసమితి దెమలఁ
దులకించుతనతనుద్యుతిసంపెఁగయొ యంచుఁ జంచరీకచయంబు చంచలింపఁ

తే. జరణకాంతులు సంజకెంజాయ లనుచుఁ, బద్మవనలక్ష్మి తల్లడపాటుఁ జెంద
హేళికులరాజమౌళి కెంగేలు వట్టి, కలికితలమిన్న కొలఁకులోపలికి డిగ్గె. 89
క. డిగ్గినయగ్గజగామిని, నగ్గలికన్ సరసిలోని కధిపుఁడు తివియన్
బెగ్గడిలి కరయుగమ్మున, బిగ్గర మెడ కౌఁగిలించి బెగడఁగ నగుచున్. 90
ఉ. జానకిఁ జూచి యొక్కకలశంబు భరించినవార లెంతలోఁ
త్తైనను జొచ్చి యీఁదఁగ మృగాక్షి యురోరుహకుంభయుగ్మమున్
బూనియు సీటికిన్ వెఱచిపోయెద వంచు రఘూద్వహుం డనం
గా నగియెన్ లతాంగి పతికాయమునన్ లత యై పెనంగుచున్. 91
చ. మొగముబిటారమున్ నుదుటిముంగురులున్ గళుకొందుచూపులున్
జిగిచనుదోయి చెమ్మగిలుచెక్కుల తేటలు ముద్దుమాటలున్
బెగడును నవ్వుఁ దత్తఱము వేడుకలున్ గలసీతచెయ్వులన్
దగిలి విభుండు లోమఱచెఁ దత్సరసిన్ విహరింప వచ్చుటల్. 92
సీ. పతిదీర్ఘబాహువుల్ పరికించుఁ బరికించి జలదంతిహస్తముల్ దెలియఁ జూచు
విభునికన్నులతెల్వి వీక్షించు వీక్షించి తెలిదమ్మిరేకులతెలివిఁ జూచుఁ
జెలువునిమైచాయఁ దిలకించుఁ దిలకించి నీలోత్పలంబులనీటుఁ జూచుఁ
బ్రాణేశుగళరేఖ భావించు భావించి శంఖసౌభాగ్యంబు సారెఁ జూచు
తే. నధిపుదరహాసచంద్రిక లరయు నరసి, సరసిజమరాళఖగగరుచ్ఛాయఁ జూచు
నతనియవయవములకు జోడౌను కాదొ, యనుతలంపునఁ గొలనిలో నవనికన్య.
సీ. తొడలబం టిటు రమ్ము జడియక యని యింతయంతలోఁతున నడయాడ నేర్పెఁ
జెలు లీఁదులాడఁ జూచితె యంచుఁ జేయిచ్చి యల్లనల్లన నీఁదులాడ నేర్పెఁ
నలయంచఁ బట్టి తెమ్మని కోర్కె రేఁచి సిబ్బరపుటీఁతల నీటఁ దిరుగ నేర్పెఁ
బాణిఁ బూనినతమ్మి బల్మిఁ దాఁ గొనివైచి చనినఁ బోనీ కంటికొనఁగ నేర్పెఁ
తే దొలుత నెలనాఁగ దనకరతోయధార, ముంచి కరవారిధారల ముంచ నేర్పె
శ్రీరఘుస్వామి యంభోవిహారవేళ, ధరణికన్యక కన్నిచందములు నేర్పె. 94
ఉ. అంచల నంచఁ బోలి కమలాటవి నిందిరఁ బోలి నాచుమ
బ్బంచుల మించుఁ బోలి తెర యన్తెఱలో మణిపుత్త్రిఁ బోలి య
క్కాంచనగాత్రి రాఘవునికన్నులకిం పొనరించుచున్ జలా
భ్యంచితకేళిఁ దేలె సరసాళులు సమ్ముఖ మాశ్రయింపఁగన్. 95
తే. దశరథాత్మజకరవారిధార ధారు, ణీకుమారికకురులపై నెఱసి చెక్కు
లోరసి కణలీల మొగ మానిమెఱసె ముఖసు,ధాకరునిఁగొల్వవచ్చినతారలనఁగ.
మ. అలివేణీమణి సీత యాత్మకరశోణాంభఃకణాసారపం
క్తులు కౌసుంభరసప్రవాహరుచి నెంతో మించెఁ గాంతల్ హళా
హళి నెంచన్ బతి మౌళి నించ రఘువీరాంచత్కచశ్రీలన

జ్జలముల్ సేకొనెఁ బాకశాసనశిలాస్పర్ధిద్యుతిస్నిగ్ధతల్. 97

సీ. కోదమజక్కవగోటఁ గ్రుచ్చిన పద్మకోశము రేఖ కనుఁగొంటె సకియ యనుచుఁ
బద్మినిపై నెక్కి భ్రమరంబు మధురసం బానుచందముఁ గంటెచాన యనుచుఁ
జలదంతియావర్తసరణి హస్తాగ్రంబుఁ జొనిపినతమి గంటె సుదతి యనుచు
నుత్పలిన్యుద్భాసితోర్మిడోలిక నంచ నిదురించువగ గంటె నెలఁత యనుచు

తే. ధ్వనులెసఁగఁ బల్కుచునుఖగధ్వనులువినుచు,సీతతోఁగూడిరఘువీరశేఖరుఁడు
బాలలు స్వపక్షమున సీతపక్షుమునను, జల్లుపోరాడఁ గనుఁగొంచుసరసిఁదేలె.

క. తన తెగమగువలు రఘురా, ముని తెగకామినుల ముంచి మించిన నగున
జ్జనకజనగవులదీర్ఘిక, యనిమిషదీర్ఘికవిలాస మయ్యెడఁ గాంచెన్. 99

మ. తనకున్ దవ్వగుపద్మినిన్ వలచి సీతాదేవి ప్రార్థించినన్
మనువంశాగ్రణి యన్యకాంతను స్పృశింపన్ మా కనర్హంబు గై
కొను మీవే నినుఁ దెత్తు నాడ కనుచున్ క్షోణీజ బాహాంతరం
బునఁ బూనెన్ గమలావధూటి నెదపై మున్నుంచుకొన్నట్టులన్. 100

ఉ. కామిని కేలుఁదమ్మికివ క్రమపదాబ్జయుగంబు మోము కెం
దామర నేత్రపద్మము లుదగ్రకుచాంబుజకోరకంబులున్
రామనృపాలశేఖరునురంబున మించెఁ బయోజమాలికా
శ్రీమహిమన్ గచద్ద్యుతులు చెల్వెసఁగన్ మధుపాళిపోలికన్. 101

ఉ. ఓలలువెట్టి గెల్చినపయోరుహగంధిని బూన కుండినన్
బోల దటంచు నీతి గలభూపతి గావునఁ దానె పూనినాఁ
జే లలితాంగి మీరఘుకులేశ్వరుఁ డంచును సీతనెచ్చెలుల్
గేలి యొనర్ప రాముఁడు సఖీయుతుఁడై విహరించె నవ్వుచున్. 102

చ. కమలమరందబిందు వుదకంబునఁ జింది యమందచంద్రికా
క్రమమున మించె నేమి యిది కాంతుఁడ యంచు ధరాజ వేఁడినన్
రమణి సరోజలక్ష్మి మగఁడా తెలికమ్మలు నీ కొసంగె వే
గమ కొను మంచు రాముఁ డవి గైకొనెఁ బోవఁగ నవ్వె బెట్టుగన్. 103

చ. చెలియలలోన నన్నగడు సేసెదవే రఘురామ యంచుఁ జెం
గలువ వధూటి భర్తయెదఁ గ్రమ్మఁగ వైచినఁ బోటు లందఱున్
వలగొని తమ్మిపూవుల నవారణ ముంచిరి రాముఁ డందునన్
దలఁకినయట్ల చేరె వసుధాసుతమాటునకున్ సఖుల్ నగన్. 104

ఉ. తప్పు గణించి కా దొరలు దండన సేయుదు రొద్దివారి వా
తప్పున కల్గి మంది కలదాన నటంచును మాఁటుతూపులన్
గుప్పితి వీవు నీచెలులఁ గూడి బళా యని మోము ద్రిప్పినన్
దప్పు సహింపు మంచు సతి నవ్వుచుఁ గౌఁగిలి యిచ్చె భర్తకున్.

ఉ. కోడెమిటారిగుబ్బకవ గుబ్బెత గ్రుమ్మిన మున్ను చల్లుపో
రాడినశాంతి దీఱఁ బులకాంకురముల్ చెలువారఁ గుంజరీ
క్రీడల నుబ్బుహస్తిపతికిన్ బ్రతి యై జలకేళిఁ దేలియున్
వేడుక వెల్లిఁ దేలె రఘువీరుఁడు మారుఁడు కేక వేయఁగన్. 106

వ. అప్పుడు. 107

సీ. అమృతనామము యథార్థముగను భరియించె ననిమిషాలోకాప్తినధిగమించి
వార్యభిధానంబు వన్నె కెక్కఁగఁ బూనెఁ గరియానలవిలాసగతు లడంచి
క్షీరాహ్వయము సార్థమై రహించ వహించెఁ జెలులమందస్మితశ్రీల దొరసి
వనసమాఖ్యప్రశస్తవాచకంబుగఁ దాల్చెఁ గొమ్మలచిల్కపల్కులఁ జెలంగి

తే. కమలభావంబు నిక్కంబుగా ధరించె, లికుచకుచలకచాళిమేచకరుచి గొని
శరమనెడిపేరు నిజ మంద బెరసిమెఱసె, సఖులతనువుల నొరసి తత్సరసిజలము.

చ. అడరెడివేడ్క నెండొరుల నంటినయప్పుడు కౌఁగిలించిన
ప్పుడు జనియించుసాత్త్వికపుఁబొల్పు తనూపులకాంకురంబులున్
గడల మెలంగుబోటులకుఁ గానఁగ నియ్యక నోలలాడి యె
క్కుడుతమి భూమికన్యయు రఘుప్రభుఁడున్ దని వొంది రయ్యెడన్. 109

చ. అవనిజచూపులున్ రవికులాగ్రణిమై జిగినల్లకల్వలున్
గువలయనేత్రనవ్వులు రఘుప్రభుచూపులుఁ దెల్లగల్వ లె
క్కువ యయి నిండె నీట మును గోసినపువ్వులకంటె రెట్టిగా
నవుర వధూవరుల్ సరసి కర్పణ సేసి రనన్ జెలంగుచున్. 110

చ. సకులు పయోదమున్ గడచుచంచలలో యన వెల్వడంగ మ
ద్విపకచపయోజహల్లకతతిన్ గొని కేళి యొనర్చి నీళ్లలో
మకరులఁ జేర్చి పోరెదరు మానిను లంచు సరోవరేందిరా
ముకురముఖిలలామ వెస మ్రోసె సహార్మిఖగస్వనంబునన్. 111

వ. ఇవ్విధంబున. 112

క. చెలువలు ముందుగ వెల్వడి, చలువలు చెలు వలరఁ గట్టి సకలాభరణం
బులు వరుసఁ దొడిగి విరు లిడి,బలువుగఁ గ్రొమ్ముడులుపూని బాగొందు నెడన్. 113

సీ. స్తనగుళుచ్ఛంబుల స్వస్తికాకృతిహస్తకమ్రపల్లవములు గప్పికొనఁగ
వర్షాకాంబుదలీల వహియించుకచపాళి తటతరుస్థితకేకి పటలిఁ బిలువ
వాఁగు తేఁటులు రాఁగ డాఁగె నా నంసాగ్రభాగంబున నతాస్యపద్మ మొదుఁగఁ
దడిసినజలుఁగుతోఁ దళుకుత శ్కను మేనిమించు లక్కొలనెల్ల ముంచుకొనఁగఁ

తే. గొనుగడగడవడఁకప్రేఁకపుఁబిఱుందు, భారమున నెన్నడలు తొట్రు వడఁదటాక
మవనికన్యక వెలువడి యధిపుఁ గూడి, దరిని నిల్చిన సకియ లందఱును జేరి.

క. కొందఱు రఘుకులభర్తకుఁ, గొందఱు మిథిలాధినాథుకూఁతున కత్యా

నందకరంబుగఁ గైసేసి, యం దగి రిద్వారుఁ జతుర్విధాలంకృతులన్. 115
వ. అప్పుడు. 116
చ. తొలకరిమించు కెందొగలతోఁ గలశోయజతారహారకాం
తులఁ దగునవ్వుక్రొన్ననలతో నలతోరపుగుబ్బచన్నులన్
దొలఁకెడికొనుచంచలతతో లతతోఁ దగుమేనితావికిన్
దల యగుకొప్పుగేదఁగులతోఁ గులతోయదవేణి మించినన్. 117
సీ. ఒప్పు లొల్కెడిదళ్కు గొప్పులోఁ దులకించుకమ్మగేఁదగితేకు లెమ్మె గుల్కె
వలిపపైఁటాణిపావడమీఁదఁ దగునించుజిగిబురుసాచీర సొగసు మీఱెఁ
బొసఁగుచంద్రపుబిల్ల బొట్టుపైఁ గనుపట్టుతళుకుఁగస్తురిరేఖ సొలపు దెలిపె
అవికఁ బూన్చినలీల సవరొందు తెలిగంద మలఁదినచందంబు నంద మయ్యె
తే. రత్నతాటంకములు బవిరలును బావి, లీలు ముత్యాలసరములు కీలుకడెము
లాదియగుసొమ్ము లంగంబు లాని యలరె, నని విభుఁడు సీతసింగార మభినుతించె.

సీతారాము లుద్యానవనంబునందలి మేడపై విహరించుట.

సీ. మొకమున వ్రాలుజానకివాలుఁజూపులు కస్తూరినామంబుఁ గడలుకొనఁగఁ
బయికొన్న సీత నెమ్మెయిడాలు కటిబద్ధకనకాంశుకశ్రీలఁ గౌఁగిలింపఁ [గఁ
దులకించుకులకాంతతళుకుఁజెక్కులకాంతు లురముగందపుఁబూఁత నొరసికొన
గెలన మించుధరాజకెంపుతాఁబొగడలజిగి చెవిజవ్వాదిచెల్మి కలరఁ
తే. గదిసి నిలుచున్న సౌమిత్రి వదినెగారి, జిలుఁగునవ్వులు మగతాలచిలుకతాళి
ననఁగి పెనఁగఁ ద్రిలోకమోహనవిలాస, ధాముఁడై మించె సీతాభిరాముఁ డపుడు.
చ. ఒఱపువహించి జానకియు నున్న చెలుల్ గణికాశిరోమణుల్
పరిసరభూమిఁ గొల్వ నరపాలకుఁ డాసరసీతటంబునన్
గిటికొనుగుజ్జుమామిడులక్రేవ జగాకురువిందతిఁగచ
ప్పరములనీడఁ జంద్రమణిబద్ధవితర్ది వసించి యున్నెడన్. 120
తే. అంబ కౌసల్య వనుప మహానసంబు
జనులు మానస మలరింపఁ జాలుభక్ష్య
భోజ్యచోష్యాదికములు గవాజ్యదధులు
మెచ్చఁ దగుమాంసశాకముల్ దెచ్చుటయును. 121
సీ. వగవగకూరలు వరుగు లప్పడములు నెలుపుఁబప్పును మించుటోగిరములు
సద్యోఘృతంబులుఁ జక్కెర లుక్కెరల్ పచ్చళ్లు కిచ్చళ్లు పాయసములుఁ
గలవంటకము లిడ్డెనలు వడ లప్పము, లతిరసమ్ములు తేనియలు ఫలములు
గారెలు బూరెలు చారులు మోరులుఁ గమ్మనిమాంసముల్ ఘుమ్ము మనుచు
తే. వలచుపానీయములు చెలుల్ వరుసఁ బసిఁడి, పాత్రలధరించి వడ్డింపఁ బాత్రులైన
సహచరుల బంతి నిడికొని జానకీల, తాంగితోఁ గూడి రఘువీరుఁ డారగించె.

క. మధురసగుంభనములు గల, మధురపదార్థములచవుల మరగి రసనత
న్మధురిమ సారెకుఁ బొగడఁగ, నధిపతి సుఖలీల నలరె నశనము వేళన్. 123
క. పౌలోమిఁ గూడి యమృతము, గ్రోలెడిసురరాజుఁ బోలి క్షోణీసుతతోఁ
గ్రోలె సుధారసధారలఁ, బోలినమాధ్వీకరసము భూవిభుఁ డెలమిన్. 124
మ. అవనీకన్యకఁ గూడి యిట్లు చతురాహారంబులన్ దృప్తుఁడై
యవనీశాగ్రణి కామినీకరమణీవ్యాసంగభృంగారుకాం
బువులన్ ధౌతకరాననారుణపదాబ్జుం డైనచో భూమిపు
త్రి వెసన్ బావడ యిచ్చి పైఁటఁ దడియొత్తెన్ భర్తపాదాబ్జముల్. 125
ఉ అట్టియెడన్ నృపాలుఁడు వనాంతరకేళినగాగ్రసీమఁ జూ
పట్టెడు కెంపుటుప్పరిగ బాళి గనుంగొని చందుచట్టులన్
గట్టినమెట్టు లింతిపదకంజరుచిన్ విడికెంపుగుంపులన్
గట్టినమెట్టులై వెలయఁ గామినికేల్గొని యెక్కి యెక్కెడన్. 126
సీ. నిలువుటద్దములతోఁ దళతళల్ వెలిఁగ్రమ్ముమువ్వాలతా మొత్తముల నెసంగు
బలుగోడలఁ బొసంగునులిపచ్చపగడంపుబారుదూలంబులవార మాను
పులుదిండితాకంబములడాలుగరిమంబు లనుమెఱుంగులరంగులునుచుపసిఁడి
ప్రతిమలరూప మేర్పడఁ దోఁచుశశికాంతజగతిపేరిటిగాంగఝురముదరికిఁ
తే. బచ్చికబెడంగు లిడుమేటిపచ్చతాల, చికిలితిన్నెలముంగిళ్లఁ జెలఁగుచలువ
చప్పరము క్రేవజలయంత్రజలకణంబు, లోలయవింతలుదిలకించియుత్సహించి.
చ. విరితొగచందువా తెగలవేడుక యూనడియంగణంబులోఁ
బఱచినరత్నకంబళిని బాగుగ సూరెపుటంపుగద్దియన్
వఱలుమెఱుంగుబంగరపుపన్నిజగాబురుసాతివాసిపై
ధరణిజతో వసించెఁ బతి తళ్కుతలాడలఁ జేతు లూనుచున్.
వ. అప్పుడు.
సీ. నీలవేణియొకర్తు నిలువుటద్దముఁ జూపెఁ గమలాస్యయొకతె బాగాలొసంగెఁ
గరియాన యొక్కతె కాళంజి ధరియించెఁ గీరవాణి యొకర్తు గిండిఁ బూనెఁ
గలువకంటియొకర్తుచలువపావడ వైచె సొగసులాఁడి యొకర్తుసురఁటి విసరెఁ
గలకంఠి యొక్కతె గైవార మొనరించె జవరా లొకర్తు హెచ్చరిక దెలిపె
తే. నతివయొక్కతె బిరుదుపద్యములుచదివె, భామినియొకర్తువడిబరాబరులొనర్చె
సీత వామాంకముననుంచి చెలువుమించి, రవికులస్వామికొలువున్న యవసరమున.
సీ. జంటము త్తెపుఁగుట్టుజంటరైకల నంటి, బిగిగుబ్బచన్నులు పిక్కటిల్ల
మగరాలచికిలికమ్మలడాలు నిద్దంపుఁ జెక్కుటద్దములతోఁ జెలిమి చేయ
ముకుళత్కరాంభోజములు నిటాలము లాని కుంతలాలికులంబు కూడికొనఁగ
దరహాసరుచిగాంగఝురి గీలుకొన వాలుగలలీల బెళ్కువాల్గన్ను లలరఁ

తే. గౌదమప్రాయంపువెలయాంధ్రగుంపు రామ
చంద్రునకుఁ గొల్వు మ్రొక్కులు సంఘటించి
యఖిలవిద్యాధికులతోడ నధివసించి
రధిపుననుమతి నర్హస్థలాంతరముల. 131

క. మృదుపాకంబు రసస్థితి, పదగుంభన గలస్వకృతపద్యశతంబుల్
చదివి యుపశ్లోకించిరి, మొదలఁ గవుల్ భానువంశముఖ్యునిగుణముల్. 132

మ. అధికాహ్లాదకరప్రభాకలితరాకాబ్జోదయోద్యత్సుధాం
బుధిజంఘాలతరంగఘుంఘుమరవోద్భూతధ్వనిన్ వందిమా
గధు లత్యుద్భటఘోషవర్ణబిరుదాంకశ్లాఘ్యపద్యావళుల్
బుధు లౌరా యని మెచ్చఁగాఁ జదివి రాభూమీశ్వరాగ్రంబునన్. 133

చ. గవిసెన దీసి హొన్నుజిగికాయలు చన్నులఁ దాఁకఁ దంత్రులొ
క్కవరుస దీటి మెట్టు లొడికంబుగ నొత్తి సర్వంబు లన్నియున్
సవురు వహింపఁ దాళలయసంగతి గీతములున్ ప్రబంధముల్
ప్రవణత నొక్కలేమ నరపాలునకున్ వినిపించె వీణియన్. 134

చ. స్వరము లయారె మేలు శ్రుతి బాగురె మూర్ఛన కంపితంబు బా
పురె బళిరయ్య డాల్ మెఱసెఁ బో నెరమీటుకులంబు తాయి య
ద్దిర స్ఫురితంబు లమ్మ యని తేనియ లొల్కెడిజిల్గుపాటతోఁ
దరుణి విపంచి మీటె వసుధాపతి మెచ్చుకొనన్ రసజ్ఞతన్. 135

ఉ. తంబుర మీటి వేఱొకతె తానము లెంతయు విస్తరించి రా
గం బనురక్తి రాలు గరఁగన్ బలుమోటులు పల్లవింప న
య్యంబుజనీమనోహరకులాగ్రణిమీఁదిపదంబు పాడినన్
గ్రొంబులకల్ జనించె సభకున్ దల వాంచిరి వైణికాగ్రణుల్. 136

చ. దడముగ మద్దళధ్వనులుఁ దాళరవంబులుఁ బిక్కటిల్ల న
య్యెడఁ దెలిముత్తియంపుఁదెర యెత్త శరజ్జలదాళి పాసినన్
బడుబల్లుమించులో గవిసెనల్ దొలఁగించిన మించుమంచిపు
త్తడిజిగిబొమ్మలో యనఁగఁ దా రొగి వెల్వడి రంబుజాననల్. 137

ఉ. మంజులతారంగభూషణసమంచితకాంతులు రచ్చ నేల మిం
చం జనుకట్టు లోబిగువు జక్కవగుబ్బలయుబ్బుఁ దెల్పఁ బ
త్కంజయుగంబు లుర్వి సమతన్ దులకించి విలాస మెంచఁ బు
ష్పాంజలు లిచ్చి యాడిరి మృగాయతనేత్రలు పెక్కుభంగులన్. 138

సీ. అభినయంబులు కోపు లరుదైనతీరుపుల్ వెలయఁగాఁ బదచాళివిధ మొకర్తు
లాగుమై సిరియుఁ బల్లటియు కత్రియు బెళ్కు విలసిల్లుజక్కిణివిధ మొకర్తు
బురకఁడు చంక బంగరుబుట్టి తగుజాతి వినికిగాఁ గొరవంజివిధ మొకర్తు

శివిఁ దాళము లుగ్గడింపుచోఁ దీరుచో వింతగాఁ జేరణివిధ మొకర్తు
తే. నలరి వినిపింపఁ బతి మెచ్చ నంత నేడ్వు
రిరువు రెనమండ్రుఁ బదియాఱుగురును ముప్ప
దిద్ద ఱువదినలువురు హెచ్చుగాఁగ
బంతులై వంతు లూని యయ్యంతు లెల్ల.
సీ. అన్యోన్యహస్తదండావృత్తు లెసఁగ నొండొరులసామ్ముఖ్యంబు లొందియొంది
యీవలావల వచ్చి యితరేతరము దొట్టి నిలిచిననెలవుల నిలిచి నిలిచి
కంకణమంజీరకాంచికల్ మ్రోయ సవ్యాపసవ్యస్ఫూర్తి చూపి చూపి
తాళవాద్యరవానుకూలంబుగా మందద్రుతమృదుగతులను దిరిగి తిరిగి
తే. యనుపమరసోదయంబున నభినవాళి, చిత్రవర్తనభంగులఁ జెలఁగి చెలఁగి
విడివడినమన్మథోన్మదద్విరదము లన, సఖులు హల్లీసకము సల్ప సంతసిల్లి.
తే. వారివారికళాగౌరవంబు లెల్ల, ధరణిజకుఁ దెల్పుచును దారతమ్య మెఱిఁగి
వలయుమణిభూషణాదులువారికొసఁగి, కొలువుసాలించి రఘువీరకుంజరుండు.
తే. ఇతనియిరుపార్శ్వముల నింక నిరువుకొనెడి
యమితకరదీపికాద్యుతుల్ తిమిర మడఁప
నేల తానన్న పోలిక హేళి గ్రుంకఁ
జరమసంధ్యాక్రియలు దీర్చి జనవిభుండు. 142
సీ. కుంభస్థలోజ్జృంభికుంకుమారుణదీప్తి చరమసంధ్యారాగసామ్య మూన
నింగితో నొఱయునుత్తుంగాంగకముడాలు బలుచీఁకటులజోకఁ బరిఢవిల్ల
భూరిపుష్కరసముద్భూతశీకరపాళి తారాగణశ్రీలఁ జేరఁ బిల్వ
దంతద్వయాత్యంతధవళకాంతిసమృద్ధి వికచకైరవిణిత్తో వియ్య మంద
తే. సమయసముచితమహితచిహ్నములఁ బూని
యమరుశత్రుంజయముతోడ ననుజమంత్రి
బంధుసామంతు లుపవనప్రాంతమునకు
వచ్చుట యెఱింగి స్త్రీయుక్తి వనము వెడలి. 143

సీతారాము లుద్యానవనంబుననుండి యయోధ్యఁ బ్రవేశించుట.

సీ. నలువంకలను నిండి నవనభోమణికాంతి నెడలేక దివ్వటు లెసక మెసఁగఁ
బటహగోముఖశంఖపణవాదిబహువాద్యరవములు రోదోంతరముల నెఱయ
సకియలు గొల్వఁ బచ్చలపల్లకి నెక్కి పంటతొయ్యలిపట్టి వెంట రాఁగ
నెలవంకవలె వంక నొలసి వింజామరల్ వేవేలగొడుగులు వేడ్క నెఱప
తే. భద్రకరి నెక్కి శ్రీరామభద్రమూర్తి
కోటిచంద్రులకళ లెల్లఁ గొల్లలాడి
తమ్ము లార్యులు భటులు బాంధవులు హితులుఁ

జేరి కొలువంగఁ బురిఁ బ్రవేశించె నపుడు. 144
చ. పలుమఱుఁ జూచుచుండియును భానుకులేంద్రునిరూపసంపదల్
తెలియఁగఁ జూచుచోఁ దనివి దీరక పౌరవధూటు లిండ్లలోఁ
గలపను లన్నియున్ విడిచి కాంచనసౌధము లెక్కి తళ్కుఁజె
క్కులఁ జెఱుచెమ్మటల్ తొఱఁగఁ గోరిక మీఱఁగఁ జూచి రవ్విభున్. 145
ఉ. కోమలి యోర్తు మారువిరిగోలల నేలెడువాలుఁజూపులన్
రామునిఁ జూడఁగాఁ బరిసరంబున నున్నలతాంగి యయ్యయో
యేమె వధూటి నీవు నెవరించుక యెంచవు వాఁడిచూపులన్
గోమలదేహుఁ డైనరఘుకుంజరుఁ జూతురఁటే యనున్ రహిన్. 146
తే. రాజసము మీఱఁ జనుదెంచి రాముఁ జూచి
సాత్త్వికము నీవు పూనినచంద మేమి
తామసము సేయ కిది దెల్పు భామ యనుచుఁ
బ్రౌఢసఖి యోర్తు దనచెలిఁ బరిహసించె. 147
ఉ. జాఱినపువ్వుదండ జడఁ జక్కఁగఁ జుట్టక కొంత పాణిపం
కేరుహసీమఁ బూనుకొని శ్రీరఘురామునిఁ జూచె ముత్తెపున్
సోరణగండ్ల నోర్తు నినుఁ జూచిన నన్ను మరుండు నొంచెఁ ద
త్కూ్రరసుమాంబకంబు లివిగో నని చూపఁగఁ దెచ్చెనో యనన్. 148
చ. ఒకరమణీశిరోమణి కుచోపరిసీమ వెలుంగు కెంపుతా
చికిలిమెఱుంగుతాళి రఘుశేఖరురూపము గానుపింప ను
త్సుకమతి సారె గుబ్బచనుదోయిని జేర్చుచు నుండె యొద్దిబా
లికనును చెక్కులన్ బ్రతిఫలించినరామునిఁ జూచె జంకెనన్. 149
చ. చెలువ యొకర్తు బోటి తనసిబ్బెపుగుబ్బలఁ బత్త్రిభంగముల్
వలనుగ వ్రాయుచుండె యిదె వచ్చె రఘూద్వహుఁ డన్న భ్రాంతిమైఁ
బలుమఱు రామనామములె బంతులుగా లిఖియింప నగ్గతిన్
వెలువడెఁ బేరు నీది యని పీఠిని భర్తకు దెల్పెనో యనన్. 150
తే. అతివయొక్కతె యుత్తుంగహర్మ్యమెక్కి, రామచంద్రునిశృంగారరససుధాప్ర
వాహ మీతూపరంపరవలనఁ గ్రోలి, తెప్పలార్పక యచ్చెరయొప్పు దాల్చె.
ఉ. అందఱు లీలఁ జూడ నొకయంగన తానును వచ్చి రాజసం
క్రందనునంద మంతయు నెగాదిగఁ గన్గొని చొక్కి యట్టియా
నందమె యంద ఱొందెదరు నావలెనే యని యీసుఁ జెందె భూ
నందన కెట్టు లుండు నిఁక నాథుని నందఱుఁ జూచి చొక్కినన్. 152
వ. ఇవ్విధంబున. 153
సీ. రాకాసుధాకర శ్రీకి గీమగుమోము కళ లుట్టిపడ సారెఁ గాంచి కాంచి

యాజానులంబిబాహార్గళంబులు ప్రేమ నిగిడి తీఁగలు సాఁగఁ బొగడి పొగడి
కర్ణాంతదీర్ఘదృక్కంజాతయుగళాల్య మిచ్చనిచ్చలు హెచ్చ మెచ్చిమెచ్చి
బలుతల్పు నగునురస్స్థలముపై విటివిమాతమినిల్పి యేమేమొ తలఁచి తలఁచి
తే. మెఱుఁగునీలంపుఁజామనమేనిచాయఁ, గనివిమోహాతమంబులో మునిఁగిమునిఁగి
కొమల్లులాజాక్షతోత్ఫుల్లకుసుమరాజి, సేస లొలుకంగ మొగసాలచేరివిభుఁడు.

క. వేదండము డిగ భరతుఁడు, కైదండ యొసంగఁ బాదకమలంబులకున్
బాదుకలు దొడిగె లక్ష్మణుఁ, డాదట జలజాక్షు లిచ్చి రారతులు దగన్. 155

శా. శత్రుఘ్నుం డతిభక్తిఁ బాద్య మొసఁగెన్ సౌమిత్రి పార్శ్వంబునన్
ఛత్త్రిగ్రాహకుఁ డై వసింప జగతీజామాత సంప్రీతుఁ డై
మిత్త్రామాత్యసుహృద్భటాదికుల నెమ్మిన్ వీళ్లకున్ బుచ్చి భూ
పుత్త్రీరత్నవిచిత్రసౌధమునకున్ బోయెన్ సహాస్తంబుగన్. 156

తే. పోయి యట వింత యానెక భూరిచంద్ర
కాంతగృహమున సోదర్యగణము నర్త
సఖులుఁ గొలువంగ నొకజాము సరసగోష్ఠి
నెలమి వసియించి మఱి వారి నిండ్ల కనిచి. 157

వ. అయ్యుదాత్తగుణోత్తరుండు జానకీముత్తహంసగమనాంతరంసావరాయత్తచిత్తం
బునఁ దత్కాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి కిలికించితవతీసముంచితకరాబ్జరార
జ్యల్లామజ్జకవ్యజనోజ్జాతశీతలవాతలహరీనివారితఘర్మవారి యై యవారితకస్తూ
రికాసారకర్పూరశకలసముదయోదయభాస్కరప్రముఖప్రశస్తవస్తువుల్ గ్ర
మ్మికొని ఘుమ్మనుతమలంపుఁగమ్మతావుల కనుంగు లగునంగరాగవాసనల డాసి
నకైశికప్రసవమాలికాపరిమళంబులకు నిండుకొనుగండు తేఁటులదీటులనీటు గను
మేటినీలంపుటాలనిగనిగల నెగడుచికిలిలోపలిక్రేవల వ్రేలుజాళువాపంజరంబుల
చిలుకపలుకులకు మాఱు పలుకుగోరువంకలవంకఁ జెలరేఁగి కవకవలు గొనఁ
గుచుఁ గెరలుబకదారులయారజంపుటెలుంగుల నెఱుంగనీక మఱుఁగు చేయుమె
ఱుంగు కెంపుటాసోరణగంటిచిఱుత తెమ్మెరసోఁకునన్ దనంత మొరయువిపంచిక
లతాప్రపంచంబునన్ బ్రాణంబులు వచ్చెనో యన మెచ్చుసుప్పాణిముత్తియం
పుఁగ్రచ్చుటోవరులఁ గ్రచ్చుకొని మచ్చెకంటులు కీలెఱింగి జంత్రంబులు గద
లించినన్ దనకు వీచోపులు వీచుకుందనంపుఁగీలుబొమ్మలయెమ్మెల కిమ్ముగుచుఁ
జూడఁజూడ వేడుకయగుచు నెగడుపైఁడిమేడ యెక్కి యక్కడ. 158

సీ. రతిఁ జొక్కి కేళిసిరమణిగుబ్బలమీఁద వ్రాలినవలరాచవానిసొగసు
కినిసి కీల్జడను గొట్టినరోహిణికి మ్రొక్కి మమతఁ జూపెడిచందమామవలపు
పౌరుషంబున మించి పౌలోమి నెద నుంచి యలరెడువేల్పురాయనివిలాస
మధరంబు గ్రోలనిమ్మని రంభచుబుకంబుఁ బట్టి వేఁడుధనేంద్రుపట్టిహొయలు

తే. కలయ వ్రాసినకళుకుగోడలమెఱుంగు
మేలుముత్యంపుఁదలుపులుఁ బూలచందు
వాతెగలు ధూపధూమంబువలపు లుదిరి
గిండ్లు మొదలుగఁ గలకేళిగృహమునందు. 159

సీ. కడవన్నెబొమ్మచెక్కడపుఁజొక్కపుఁగోళ్లు పగడంపుచికరంపుఁబట్టెయలును
సరి లేనిమంచిగుజ్జరినేఁతపట్టయుఁ బఱపైనరాయంచగఱులపఱుపు
నరవిఱివిరవాదివిరులఁ బూన్చినపాన్పుపైఁ బఱచినవలిపంపువలువ
కొమరొందునేకరంగుమెఱుంగుతలగడల్ బలితంపుబురుకకాల్పట్టెబటువు
తే. లమరుమగఱాలపనిచప్పరము మెఱుంగు
చాయబురుసాతెరయు రహించఁగ మించు
పట్టెమంచంబుపై రామభద్రుఁ డున్న
యవసరంబున జనకకన్యాలలామ.

చ. తిలకపురంగుతో నలకదీప్తులు నెన్నుదురన్ నటింపఁగాఁ
గలపపుఁదావి నల్గడల గమ్మఁగన్ సరిగంచుచెల్వగు
చ్చేల లపరంజిమెట్టియలు జీరఁగ నందెలు మ్రోయ సోయగం
బొలుకఁగ వచ్చె నత్తఱి రఘూత్తముచిత్తము తత్తఱింపఁగన్. 161

క. వచ్చి కపురంపుబాగా, లిచ్చి పిదప మడుపు లొసఁగి యింపగుసేవల్
మచ్చిక నొనర్పఁ జెలువుం, డచ్చెలువన్ గలసి మెలసి యానందించెన్. 162

వ. మఱియును. 163

సీ. బంధచాతుర్యసంబంధముల్ పణముగా ద్యూతకేళిప్రౌఢి దొరసి దొరసి
కలరవాదులకల్మి కనుటకు ఫలముగాఁ గడ లేనివేడ్కలఁ గలిసి కలిసి
యలరుపుక్కిటివిడియంబు లుంకువలుగా నధరామృతరసంబు లాని యాని
పరిరంభచుంబనస్ఫురణ లేకములుగా సొలపుసోఁగళ లంటి చొక్కిచొక్కి
తే. సొగసుఁజూపుల నొండొరుఁ జూచి చూచి
మెలపు లొలయఁగఁ జతురిమల్ మెచ్చి మెచ్చి
పులక లెసఁగఁగ మణిత మింపున వినివిని
సతియుఁ బతియుఁ జెలంగిరి స్వైరగతుల. 164

చ. వలపులరాజు వేడబమొ వారలయద్భుతమోహభారమో
తెలియదు నిచ్చలున్ దనివి దీరనిముచ్చట లొసరింత లే
కలరెడికౌఁగిలింత లెడ లన్నది విన్నది లేనికూర్ములన్
గలఁకలు గానికూటములుఁ గల్గి రమించిరి మించి రిర్వురున్. 165

సీ. మరునిసమ్మోహనమంత్రాక్షరము లొండొరుల నొండొరులుపల్కఁబల్కఁ బెల్ల
నించువిల్తుఁడు ప్రయోగించువాల్తూపులుసొలసి యొండొరుఁజూచుచూపుతెల్ల

సతీసుకళారహస్యంబులయిక్కలు సొగసి యొండొరులంటుచోటు లెల్ల
రతిమనోహరుమనోరమఖేలనము లొండొరులు మేకొని తలంచుతలఁపు లెల్ల
తే. వారిచొక్కులు చెక్కులు వారివగలు, వారివన్నెలు చిన్నెలు వారి సటలు
వారిహొరువులు మురువులు వారికళలు, వారివలపులు సొలపులువశమె పొగడ.
వ. మఱియును. 167
సీ. నెరసిననుదిటిముంగురులు చక్కఁగ దువ్వి ప్రియముతోఁ గీల్కొప్పుఁ బెట్టునేర్పు
పన్నీట నెమ్మోము ప్రక్షాళన మొనర్చి తీరుగాఁ దిలకంబు దిద్దుసొగసు
చిఱుచెమ్మటలు గ్రమ్మ మెఱుఁగులేఁజెక్కులవలనుగా మకరికల్ వ్రాయుహొయలు
సరులు చిక్కులుదీర్చి జవ్వాజి కస్తూరి కులుకుగుబ్బలఁ బూయుకోడెతనము
తే. హెచ్చి మగఁటిమిఁ జూపుచో నొచ్చెనేమొ
యొత్తుదునె యంచు నంఘ్రిఁ గేలుంచు నెనరు
వెలఁది కొమ్మని పుక్కిటివిడె మిచ్చు
బాళి జవరాలిఁ గరఁగింప భర్త యలరె. 168
సీ. గళరవంబులు నేర్చికలరవంబులు వల్క సిగ్గుతో నెదమోముఁ జేర్చుహొయలు
చరణ లాక్షముఖాంబుజమునఁ గన్గొని నవ్వుచును మించుటద్దంబుఁ జూపుసొగసు
కొసరుమాటలను బైకొన్న చిన్నెగణింపఁ గినుకతో నుదిరి జంకించువగలు
దోడనుంచియంఘ్రిలొత్తుచుఁ జన్నుదోయిఁ గన్నుల జేర్చుకొని బాళినలరుమమత
తే. తమకమున మించి యేమేమి తప్పు లాచ
రించితిను యన్నియును క్షమియించు మనుచు
వినయమునఁ జంద్రముఖి మ్రొక్కి వేఁడుభక్తి
నృపతిచిత్తంబు గరఁగించె నిమిషమునను. 169
చ. చతురత వింతబంధముల సారెకుఁ గల్పన సేయుచుం బునా
రతులఁ బెనంగుచుం రతులరాయిడి సోలి నఖచ్ఛిదారద
క్షతములఁ గ్రమ్ముచుం మెలపుగాంచుచుఁ గంతుఁడు పూనుసూత్రపుం
బ్రతిమలపోలికం దనర రాత్రి క్షణం బయి తోఁచె వారికిన్. 170
క. ఈలీల రేలు భూమిజ, నేలుచుఁ బగ లెల్ల భూమి నేలుచు ధర
శ్రీలోలుం డై యేక, స్త్రీలోలుం డనఁగఁ బతి ప్రసిద్ధి వహించెన్. 171
వ. మఱియును. 172
సీ. ఘనలతాసుమధూళిఁ గదియుతేఁటులకేళిఁ దనరుకేళాకూళిదరులయందు
శారికాపికకీరసల్లాపములు మీఱ వల నొప్పుశృంగారవనములందుఁ
దెఱగంటిచెలిమంది నెఱచిత్తరులఁజెంది రహిఁ జెందుమణిమందిరములయందుఁ
దపనీయరుచిబాలతపనాంశువుల నేలఁ జాలులీలాశైలసమితియందు
తే. నందమగుచందుఱాతిన్నెలందుఁ జంద్ర

శాలలందును దూఁగుటుయ్యాలలందు
మహితనయహిత యగుమహీదుహితఁ గూడి
యహరహంబును విహరించె మిహిరకులుఁడు. 173
క. శ్వశ్రూజనగురుభూసుర, శుశ్రూషాస్నిగ్ధగతుల శుద్ధవ్రతబ
ద్ధశ్రద్ధలఁ బరిజనవృద్ధశ్రితరక్షణల సీత దగెఁ బతి యలరన్. 174
సీ. స్నానసంధ్యాహోమదానాదికృత్యంబు లర్హకాలములందె యాచరించి
యంబరాభరణమాల్యానులేపనముల సమయోచితస్ఫూర్తి సంగ్రహించి
భోజనపానతాంబూలాదికములు దేహానుగుణమ్ముగా నవధరించి
వ్యసనంబులందుఁ గేవలసక్తిఁ జెందక నవియును దగురీతి ననుసరించి
తే. జాతిచేష్టాగుణేంగితరీతు లెఱిఁగి
సీత నేలుచుఁ బ్రజల రక్షించుచును స
హోదరులఁ బ్రోచుచును దల్లు లుత్సహింప
వసుధఁ బాలించె రఘువంశవల్లభుండు. 175
క. పదివేలకోట్లయేఁడులు, వదలక ధర రాముఁ డేలవలె నని ప్రజ లె
ల్లఁ దలంప సీతఁ గూడుక, పదివేలేఁడులు సుఖించె బహుసౌఖ్యములన్. 176
చ. జనపతి యిట్లు సీతయెలజవ్వన మంతయుఁ గొల్లలాడుచుం
దినములు గొన్ని దాఁటఁగ రతిప్రియుఁ డస్త్రము దూఁణి మాటఁగా
ననితరగర్భచిహ్న మచలాత్మజ దాలిచె రాజమౌళితో
ననిశముఁ గూడి తొల్లి యచలాత్మజ గర్భముఁ బూనుకైవడిన్. 177

+ సీతాదేవి గర్భంబు దాల్చుట. +

సీ. కమ్మలమగఱాలకాంతి గ్రమ్మెను నాఁగఁ దళుకులేఁజెక్కులఁ దెలుపు మించెఁ
బూసినకస్తూరిపొలుపు మించెను నాఁగఁ గలికిచూచుకముల నలుపు మించె
రతికాంతు కృశ మహాతెఱంగు దెల్పెనో నాఁగ నలినీలవేణిదేహము కృశించె
వేల్పులనీలపుతాళిడాలు ముంచెనో నాఁగఁ గరియాననూఁగారు గారుకొనియె
తే. బడలిక జనించె నూర్పుసందడి రహించె
నడుము గనిపించె మిగుల నెన్నడలు గాంచెఁ
జడిమ ప్రాపించెఁ జిట్టుముల్ సంభవించె
దౌర్హృదము జానకీదేవి దాల్చునపుడు.
తే. ఇటుల గర్భిణి యైనపూర్ణేందుబింబ
ముఖి యొకానొకనాఁ డాత్మసఖులు వింత
వగలఁ గైసేయ నప్సరోవనితఁ బోలి
హెచ్చి రహిఁ గాంతుచెంతకు వచ్చుటయును. 179
శా. ఆలోకించి దరస్మితం బెనయ రామాధీశుఁ డుప్పొంగి య

చూచ్చాలాలిన్ దౌడమీఁద నుంచుకొని మించుం జెక్కులేఁ జెమ్మటల్
జాళిన్ బల్లఱు గోట మీటుచుఁ గుచోపర్యుల్లసత్తారహా
రాళుల్ చిక్కులు దీర్చుచున్ బలికెఁ గాంతాకర్ణనాకాంక్షి యై. 180

మ. దరహాసద్యుతు లెప్పుడున్ దొరయుటన్ దత్కాంతు లింపొందెనో
వరవీటీగతచంద్రఖండరుచిపై వ్యాపించెనో చంద్రకాం
తరమున్ గెల్చినకీర్తి నిల్చెనొ యనన్ దళ్కొందె నీచెక్కులన్
దరుణీ పాండిమతారహారముకురోదారప్రభల్ మీఱఁగన్. 181

మ. స్తనశృంగారరసంబు చూచుకసముద్యన్నీలిమన్ గానిపిం
చి నవీనం బగుపూఁత కస్తురిరుచిన్ జెల్వొందె పైనిండి జా
ఱినతద్ధారయొ నాఁగఁ దార్కొని మిటారించెన్ భవద్రోమరా
జి నిరూఢాంగకదీప్తిఁ దోఁచుజడ యా సిద్ధం బగన్ జూపరుల్. 182

క. గడుసువలిగబ్బిగుబ్బల, బెడిదపుభారమున జడిసి పేదతనముతో
వడఁకెడినీనడుమున కి,వ్యోడ గర్భసమృద్ధి యభయ మిచ్చెఁ గద చెలీ. 183

క. సోముని గెల్చిననీనగు, మోము ధరాదేవి మెచ్చి ముద్దిడుకొనెనో
కామిని యది కాదేనియు, నీమొగమున మంటితావి యేమిటి కొదవెన్. 184

చ. జడగతిఁ బాదముల్ గనినచాడ్పున వాలుమిటారిచూపులన్
బడలిక మబ్బు పైకొనినబాగున మోమునఁ బాండురద్యుతుల్
సుడిసినలీల మంటిచవిచొక్కు రసజ్ఞ వహించినట్టు నీ
యెడఁద మతేమి యైన యొకయిచ్ఛ జనించినఁ దెల్పవే చెలీ. 185

క. పత్ని కులమలర నంత, ర్వత్ని యయినచిన్నె లెఱిఁగి వాంఛిత మేమో
నూత్నముగ నడిగి మగఁడది, యత్నంబునఁ జేయవలయు నతివరొ యనుచున్.

ఉ. మాటలఁ దాటకాంతకుఁడు మాటికిఁ దేనియ లొల్కవేఁడినన్
బాటలగంధి సిగ్గు ప్రతిభాషితచాతురి నడ్డగింపఁగా
గాటపుఁగాంక్ష యన్తరువుకత్తె మదిన్ ద్వరసేయ నల్లనన్
మీటిన మ్రోయువీణవలె మించునెలుంగున భర్తృతో ననున్. 187

సీతాదేవి యరణ్యంబున మునిపత్నులతోఁ మెలఁగఁగోరుట.

శా. సారంగీశిశుకోటిదప్పి పులి దీర్పన్ సింహపోతశ్రమం
బాఱన్ దంతికరాంబువుల్ నిగుడఁ జేయన్ మించుభాగీరథీ
తీరారణ్యములన్ వసించుమునిపత్నీశ్రేణితోడన్ ఫలా
హారంబుల్ గొని యొక్కనాఁడు మెలఁగన్ బ్రాణేశ వాంఛించెదన్. 188

ఉ. నా విని సమ్మతించి రఘునాయకుఁ డాసతి నాదరింపుచున్
నీవు దలంచినట్లు తరుణీమణి రేపటిరేపటంతటన్
బావనగాంగభూములకుఁ బంపెద నంచు మెఱుంగుఁ జెక్కులిం

పావహించంగ ముద్దుగొని యాయమ లోపలి కన్పి పిమ్మటన్. 189

సీ. అడపంబుచోఱవాఁ డెడఁబాయ కెడనెడ మడిచిన తెలనాకుమడుపు లొసఁగ
జీరాడుదుప్పటిచెఱఁగు చేఁబూని వెంబడి గిండికొనివచ్చుబుడుతఁ డొదుఁగ
ద్వారపాలకులు తత్తఱముతో వడి లేచి ముకుళితహస్తులై మ్రొక్కు లిడఁగఁ
బనులసందడి నెదుర్పడినదాసీదాసజనములు జడిసి పార్శ్వముల కొదుఁగఁ

తే. గటికవారును దగునూడిగములవార
లవసరంబున నియోగ్యాగు లాపినాడఁ
బొడగని యథోచితాకృతుల్ వొరసి కొలువ
మధ్యకక్ష్యాంతరము చేరి మనుజవిభుఁడు. 190

తే. లలితనవరత్నపీఠ మలంకరించి
మంత్రిబంధుహితాప్తసామంతవరులు
భద్రమధుమత్తకాశ్యపప్రముఖనర్మ
సఖులు గొలువంగఁ గొలు వుండి సంతసమున. 191

సీ. శ్రుతులుశాస్త్రంబులుస్మృతు లావరించి విద్వజ్జనుల్ సేయువాదములువినుచుఁ
బ్రౌఢోక్తు లలరఁ బౌరాణికుల్ వినిపించువివిధపురాణార్థవితతి వినుచు
నవరసాలంకారనైపుణంబుల మహాకథకులు గణియించుకథలు వినుచు
జాతియ మేర్పడ సరసభంగులఁ బరిహాసకుల్ దెలుపుహాస్యములు వినుచుఁ

ఆ. గొంతప్రొద్దుఁబుచ్చుకొని కొలిచినవారి, నెల్లఁ బనిచి వలయుహితులు గొల్వఁ
దగినరీతిఁ గొంతతడ వుండి హితగోష్ఠి భద్రుఁ జూచి రామభద్రుఁ డనియె. 192

ఉ. వింతలుభూమి నే మయిన వింటివె పౌరులు నన్నుఁ గూర్చి నిం
దింతురొ యెంతురో తెలిసితే జననీగురుసోదరాదు లే
కాంతమునందు నేమనుచు నాడుదురో వినకుండువోటు వి
న్నంతయు నీవు దాఁపక యథార్థముగా వివరింపు నావుడున్. 193

మ. కరముల్ మోడ్చి వినీతి భద్రుఁ డనియెన్ గాకుత్స్థవంశేంద్ర నీ
చరితంబుల్ పదివేలనోళ్లఁ బ్రజ లెంచన్ వింద నే నెందులన్
గురునాజ్ఞన్ వని సంచరించి లవణాకూపారమున్ గట్టి యా
సురులన్ గొట్టినచర్య లెంచ కివి యెచ్చో నైన నిందింతురే. 194

చ. నరులకు శక్యమే యనిమొనన్ ఖరదూషణముఖ్యరాక్షసే
శ్వరుల జయింప వాలి నడఁపన్ గపివర్యులచేఁ బనుల్ గొనన్
బరుపశరాగ్రబింబువుగ బల్కడలిన్ ఘటియింప సీతఁ దా
హరియె హరుండొ యంచు జను లాడఁగ విందు నరేంద్రనావుడున్. 195

చ. ఎలనగ వంకురింప ధరణీశుఁడు గ్రమ్మఱఁ బల్కె భద్ర నీ
పలు కిది నిక్కమా నయినఁ బౌరులు భూమిజనుల్ శుభాశుభో

క్తుల వచియించుచోట ననుఁ గూరిచి జానకిఁ గూర్చి నిందలన్
బలుకక పోవ రత్తెఱఁగబద్ధము లాడక తెల్పుమీ యనన్. 196

-:శ్రీ భద్రుండు పౌరు లాడునిందావాక్యముల రామభద్రునకుఁ దెలుపుట.:-

శా. ఆభద్రుండు వినమ్రుఁడై పలికె దేవా నీవు పల్కాలు న
న్నీభంగిన్ నిజ మేమి దెల్పు మనినన్ హీనాత్మకుల్ పల్కుప
ల్కేభావ్యం బని విన్నవింతు నది మీ కేలా వినన్ మూర్ఖులై
యేభూపాలుర మెచ్చి రీనరులు పీ రేపాటి పాటింపఁగన్. 197

సీ. కరుణ గల్గినరాజకంఠీరవునిఁ గన్న మెత్తనివాఁ డంచు మెచ్చ రతని
దురుసుదండనలతో ధర యేలుదొరఁ గన్న హింసాపరుం డని యెంచ రతని
ధైర్యసంపన్నుఁడౌ ధరణీశ్వరునిఁ గన్నఁ గఠినచిత్తుం డని కదియ రతని
సుజనులఁ బ్రోచుభూభుజునిఁ గన్నను బక్షపాతి యం చలఁతిఁగాఁ జూతు రతని
ఆ. నేవివేకవంతు లే మెఱుఁగుదు రట్టి, యెఱుక లేనిజనుల నరకు సేసి
మొఱకుపలుకు వినెడికొఱకు మేకొనఁగ దే, వరకుఁ దగునె యాజివరకుమార.
క. ఐన జను లాడుకొని యెడి, నానోక్తులు వినఁ దలంచి నన్నడిగినమీ
యానకు వెఱచి గణించెద, భానుకులాధీశ వినుము పౌరులపలుకుల్. 199
సీ. ఏకళంకము లేనియిక్ష్వాకుకులమున సంభవించియు రామచంద్రుఁ డకట
తొడమీఁద నిడుకొని దోషాచరాగ్రణి యెత్తుక చని లంక నేఁడుకాల
ముంచినయిల్లాలి నించుక కొంచక మరలఁ దాఁ గొనివచ్చి మరులు హెచ్చి
యెబ్బెఱికము లేక యేలుచు నున్నాఁడు చెఱకువిల్కానికిఁ జిక్కినాఁడు
తే. పగతు రేకాంతలను జెఱ పట్టికొన్న, బలిమి విడిపించికొని తెచ్చి కలియవచ్చుఁ
బ్రజకు రాజానుమతమె ధర్మంబుగాదె, యనుచుగుమిగూడిపలికెద రవనిజనులు.
చ. విని విని నేను వేసరితి వీథుల వీథుల నిట్టిమాటలే
యనుకొనువార లూరఁ దఱ చజ్ఞులనోరులు మూయ వచ్చునే
యినకులనాథ వారి నిఁక నేమనఁ గూడు నటంచుఁ దెల్పినన్
విని శితశూలముల్ చెవుల వేసిన లాగయి జాలిఁ జెందుచున్. 201
ఆ. అధిపుఁ డొద్ద నున్నయాప్తులఁ గనుఁగొని, యీవిధంబు మీరు నెఱిఁగియుండు
దురె యటన్న వారు శిరములు వంచుచు, స్వామి యేమి దెలుపువార మనిరి.
చ. ఎడఁద గలంగ రాముఁ డొకయించుక సేపు మహేమిమాటయున్
నొడువక మౌన మూని వెత నూల్కొన నివ్వెఱఁ గంది యంత న
క్కడఁ గలయాప్తులన్ బనిచి కంచుకి నెక్కినిఁ జేరఁ బిల్చి యి
క్కడకు మదీయసోదరుల గ్రక్కునఁ దోడ్కొని రమ్ము పొమ్మనన్. 203
తే. వాఁడునతిశీఘ్రచారియై వారివారి, గృహములకుఁబోయి రామభూమీశ్వరాజ్ఞ
యెఱుకచేసినభరతాదులిపుడు పిల్చు, చేమొ యని యాత్మణంబున నేగుదెంచి.

సీ. ఉస్సని నిగిడించునూర్పులబలువేఁడి నించి కెమ్మోవి వాడించువాని
నడఁగక యడరెడునశ్రుధారల నడ్డగించి ఱెప్పల నప్పళించువాని
నాశ్చర్యరసమగ్న మగుమానసంబుతో నుఱక చేష్టలు దక్కియున్నవాని
వెలవెలనై చాల వెడవవ్వు వహియించి మురిపెంబు దఱిగినమోమువాని
తే. దైన్య మాకార మయినచందమున నున్న
వానిఁ దమయన్నఁ గనుఁగొని వారు వెఱఁగు
పడి భయంపడి తొక్కటపడి కటకట
పడి దిగుల్పడి వడఁకుచు భక్తిఁ జేరి. 205
ఉ. ఏమిటి కింతవంత వహియించినవాఁడొ నృపాలుఁ డీవిధం
బేమియొ యెవ్వ రేమి గణియించిరొ యీవెత యెట్లు దీఱునో
స్వామి కటంచుఁ జింతిలుచు సాఁగిలి మ్రొక్కినకూర్మితమ్ములన్
రాముఁడు ప్రేమ మీఱఁగఁ గరంబుల గ్రుచ్చి కవుంగిలించుచున్. 206
తే. చెంత నందఱ నిడుకొని చేరెఁడేసి, కన్నులను గ్రమ్ముకన్నీరు కరతలమున
నప్పళించుచుగాద్గద్య మడఁచియెప్పు, తెలుఁగు నూల్కొల్పి వారల కిట్టులనియె.

రామభద్రుండు భద్రుండు దెల్పినపౌరవాక్యంబులఁ దమ్ముల కెఱింగించుట.

మ. అనుజత్వోచితవృత్తిఁ బూసియును నాయర్థంబుఁ బ్రాణంబు నా
యనుఁగుంజుట్టము లాప్తులున్ సఖులు మీరై రాజ్యధౌరేయుఁగా
నను మీరే యొనరించి కొల్తు రటు గానన్ బూనఁ బో నెద్దియై
నను మీతో నన కిప్పు డజ్ఞు లనునిందావాక్యముల్ వింటిరే. 208
క. అనిన నిది యేమి నిందయొ, మనుకులపతి యెన్నఁ డిట్టిమాటాడఁడు తెం
పుననని యొండొరు మొగములు, గనుచున్ దిగులొందివినఁగఁగాకుత్స్థుఁడనున్.
చ. చెఱగొనిపోయి యాత్మపురిఁ జేర్చి దశాననుఁ డాసరేఁగి గీ
ద్పఱచినసీతఁ దెచ్చుకొని భావజుత్రిక్కుల కొగ్గి యెగ్గు సి
గ్గెఱుఁగక కూడినాఁ డినకులేశ్వరుఁ డక్కట క్షత్త్రధర్మముల్
మఱచెనొ యంచు నన్నుఁ బ్రజ మాటికి దూఱెడి నేమిదెల్పుదున్. 210
చ. పరుఁ డిపు డేవధూటిఁ జెఱఁబట్టిన వాని వధించి సాధ్వి యీ
తరుణి యటంచుఁ జేకొనుట ధర్మువుగా వగ నెంచె రాఘవే
శ్వరుఁ డిఁక నేల శంక యని దుర్జను లాడెడిమాట లమ్ములై
యురువడి గుండెలో మెఱయుచున్నవి సోదరులార యియ్యెడన్. 211
వ. అని తన్ను నుద్దేశించి బుద్ధిలేనిజను లాడుకొనుసుద్దులు గొన్ని తద్దయు వగపుతో
నొద్ద నున్నతమ్ముల కెఱింగించి యద్దశరథునిపెద్దకొడుకు తుందుడుకు మెండు
కొన వెండియు లక్ష్మణుఁ గనుంగొని యిట్లనియె. 212
మ. అవుఁగా లక్ష్మణ మున్నెఱుంగవె సమస్తాదిత్యులున్ రుద్రులున్

భవనీ రేజభవాదులున్ మునులు దిక్పాలుర్ విలోకింపఁగా
నవనీకన్యక నేను నొల్లక మహోగ్రాగ్నిన్ బ్రవేశింపు మ
న్నవిధంబున్ సతి వహ్నిఁ జొచ్చుట రహిన్ ద్రైలోక్యమున్ మెచ్చుటల్.

ఉ. అప్పుడు వచ్చి వహ్ని తనయాకృతితో ధరణీజఁ దెచ్చి యీ
యొప్పులకుప్ప సాధ్వి సుగుణోన్నత నే సకలాంతరాత్మ నై
యెప్పుడుఁ గాంతు నొచ్చె మొకయింతయు లే దని యప్పగింపఁ డే
యప్పలుకుల్ నిజంబు లని యాదరె యచ్చటివేల్పు లందఱున్. 214

చ. అని మొనఁ బఙ్క్తికంఠుఁ దునుమాడినమేలు దలంచి యిచ్చకం
బునకు ధరాజ మంచి దని బొంకిరొ వేల్పులు సీతభావ మేఁ
గనియును మాఘు లిట్టు లనఁగాఁగల రంచుఁ దలంచి కాదె య
య్యనలము మండఁ జేసి చొరు మంటిని దానిని దల్ప రై రిగా. 215

ఉ. పామరు లాడుమాట నొకపాటిగ నెంచి వితాకుఁ జెందఁగా
నేమిటి కంచు మీరు వచియించిన నేజను లైనఁ దిట్టఁగా
భూమిని నిందఁ జెంది మృతిఁ బొందినయయ్యపకీర్తిభాజనుం
డామిహిరేందుతారముగ నాపదఁ బొందును రౌరవాదులన్. 216

క. వివృతస్వర్గద్వారం, బవరజమణులార పుణ్యయశ మందులకై
సువివేకు లుత్సహింపుదు, రవివేకులు గాంతు సేతు రపయశమునకున్. 217

క. క్షితిమీఁద బ్రతికియుండియు, మృతిఁ బొందినవారు నింద లెనసినవారల్
మృతిఁ బొందియు బ్రతికినఘనులు, లతినిర్మలకీర్తిదేహు లవరజులారా. 218

క. కాన నడికోడి ప్రాణము, లైనను బ్రాణముల కెల్లఁ బ్రాణము లగుకి
మ్మైనను ద్యజింతు ననఁగా, జానకి నెడఁబాయు టెంత చర్చింపంగన్. 219

ఉ. దీనత పాయ నెల్లనడి దీఱఁగ నే నిఁక జానకీసతిన్
గానలఁ ద్రోయఁబంచుట సుఖం బని యోచితి మంచి దైనఁ గీ
డైనను మంచి దంచు వినుఁ డడ్డము లాడితి రేని మీకు నా
యాన సుఁడీ యటంచు విభుఁ డాడినఁ గొందల మంది రందఱున్. 220

క. జనవిభుఁ డంతట లక్ష్మణుఁ, గనుఁగొని మీవది నె నన్ను గాంగతటతపో
వనులు గన వేడ్క పుట్టెడి, నని వేఁడిన దట్టుగాన నదియె నెపమునన్. 221

శా. పల్కాటల్ దలపెట్ట కర్కుఁ దుదయింపన్ రేపె యీలోకనిం
దల్కానఁగ సుమంత్రచోదితరథాధ్యాసీనఁ గావించి వ
న్యాల్మోదంబునఁ జూడ ర మ్మనుచుఁ గాంతన్ నీవు గొంపోయి యా
వాల్మీకుల్ వసియించునాశ్రమముచేర్వన్ డించి రమ్మా వెసన్. 222

తే. ఇంతిపై నింతమూర్ఖత్వ మేల యనకు
మవనిజనకు నాకుఁ దీఱె ఋణానుబంధ

మదియ కాదేని జను లిట్టు లాడుకొందు
రయ్య యిఁక నేల పలుమాట లాడుకొనఁగ. 223

క. అని యాసతిచ్చి భరతా, ద్యనుజుల గృహములకుఁ బనుప నానతముఖు లై
కనుఁగవల నశ్రు లొలుకఁగఁ జని రధిపుఁడు విన్ననగుచు సదనముఁ జేరెన్. 224

తే. చేరి యవ్వారి యగుబాష్పవారిధార, లరుణరుచి కన్నుఁదామర లాని నిదుర
మాన్ప రేయెల్ల వెతఁజెంద మనుజనాథుఁ, డలఁత నట్టులె వేగించి రనుజులెల్ల.

క. లోకాపవాదమున నా, త్మాకన్యఁ ద్యజింప నెంచఁ గానో యేమో
యాకొంతచనినరాతిరి, కాకుత్స్థున కొక్కబ్రహ్మకల్పం బయ్యెన్. 226

ఉ. జానకి నిందఁ జేసినప్రజల్ బలుకాఁకల ముంప రోషర
క్తాననుఁ డై వెలింగె నన నబ్జసఖుం డరుణారుణాంశుసం
తానముతోఁ గనంబడినఁ దత్సమయోచితకృత్యముల్ వెసన్
దా నొనరించి లక్ష్మణుఁడు ధైర్యముఁ బూని సుమంత్రుతో ననున్. 227

ఉ. శ్రీరఘువంశవారినిధిశీతలధాముఁడు రాముఁ డంపఁగాఁ
గోరిక గాంగతీరవనకోటులు జానకి చూడఁ బోయెడిన్
దేరు సుమంత్ర శీఘ్రమునఁ దె మ్మని పల్క రథం బతండు సిం
గారము చేసి యశ్వములఁ గట్టి రయంబునఁ దెచ్చి నిల్పినన్. 228

శా. ఆసౌమిత్రి దృఢాత్ముఁ డొట వగ దైన్యంబున్ ముఖాబ్జంబునన్
వీసం బంతయుఁ దోఁపనీక తెగువన్ వే వచ్చి సద్భక్తిసీ
తాసీమంతినికిన్ వినమ్రుఁ డయి మాతా గాంగతీరాశ్రమే
క్షాసక్తిన్ నిను నందుఁ దోడుకొని రమ్మంచున్ విభుం డంపినన్. 229

క. వచ్చితి రథంబుఁ దెచ్చితి, విచ్చేయు మటన్న సీత వేడుకపడుచున్
బొచ్చెంబు లేనికృప నెల, విచ్చెనె పతి యనఘ పోదమే వనములకున్. 230

ఆ. అనిన నేమి యెఱుఁగదక్కట యీముగ్ధ, యనదఁ జేసి యొంటి నడవిఁ ద్రోచి
యెటుల వత్తు ననుచు నెడఁదఁ దల్లడపడె, లలన యెఱుఁగకుండ లక్ష్మణుండు.

రామాజ్ఞచే లక్ష్మణుండు సీతను వాల్మీకాశ్రమంబునకుఁ దోడ్కొనిపోవుట.

ఉ. అంబుజగంధి యయ్యెడ మహాప్తులపత్నులకుం గొన్ని హే
మాంబరరత్నభూషణచయంబులు గైకొని యమ్మఱందియున్
వెంబడి నెక్కఁగా రథము వేడుక నెక్కె చిరత్నరత్నపీ
ఠంబున నుండె వాజుల హుటాహుటిఁ దోలె సుమంత్రుఁ డంతటన్. 232

క. రామాజ్ఞకు వెఱఁ గందుచు, సౌమిత్రి భయార్తిదైన్యసంవృతమతి యై
యేమియు నన కేఁగఁగఁ దో, త్రోమహిజకుఁ దోఁచె నయ్యె దుశ్శకునంబుల్.

క. ఆదుర్నిమిత్తములు గని, భూదేవికుమారి భీతిఁ బొంది మనస్స
మ్మోదంబుఁ డింద నుడి నెం, తో దైన్యము మించ లక్ష్మణునితో ననియెన్. 234

సీ. నరియొఁడు దెరువాఁగె గరుడియుఁ బాలయు నెడమనుండియు వచ్చికుడిని నిలిచెఁ
జెవులపో తెదురయ్యెఁ జెనురు డాదెసఁ జూపెఁ బఱుమాఱుసిదెవిచెఁ బైఁడికంటి
సుడిగాడ్పు తేఁకినల్బుట్టెఁ జుట్టలువెట్టె గడిఁదిమంటలు వెళ్లఁ గ్రక్కె నక్క
యడ్డమై కాలాహియదెపుట్టతుది కెక్కె గనుఁగొంకె ధ్వజముపై గ్రద్దలాడెఁ
తే. గావిరి దిగంతముల నెల్లఁ గ్రమ్ముకొనియె
ధరణి దిరదిరఁ దిరుగుచందమునఁ దోఁచె
గగనమఁశి మాసెఁ బగలె ఘూకములు మ్రోసె
నన్న లక్ష్మణ యిది యేమియాగడంబొ. 235

చ. మునుకొని యిట్లు దుశ్శకునముల్ గనిపించుటకున్ మెఱుంగు వె
ట్టినగతి నామనంబునఁ గడిందిభయంబు జనించె దక్షిణాం
గనికరముల్ చలించె ధృతి గాసిలె మే నవశత్వ మొందె నే
మని వివరించుదాన జగమంతయుఁ బాడయి తోఁచెఁ జూడ్కికిన్. 236

ఉ. నాసఖు నామనోహరుని నాప్రభు నారఘురామదేవునిన్
బాసి వనాళి నున్నమునిపత్నులఁ జూచెద నంచు నేల పే
రాస గణించి వచ్చితి హితాహితచింతలు లేనివారు గా
రే సతు లంచు మాన్ప కతఁ డేమిటికిన్ వర మిచ్చె లక్ష్మణా. 237

చ. నను మదికోర్కె దెల్పు మని నాథుఁ డనన్ బదునాలుగేండ్లు చూ
చినవను లింతె కా యని విశేషము వేఱొక టిచ్ఛగింప కే
మని వనిఁ జూడఁ గోరి తహహా యిటులన్ విపరీతకాంక్షపొ
త్తునఁ జను పాపజాతికిని దుశ్శకునంబులు గాక యుండునే. 238

చ. కుమతి వినాశకాలమునకున్ విపరీతపుబుద్ధిఁ బూని య
క్రమములె కాంక్ష చేసి చెడుఁ గావున నేనును గోర రాని ది
ష్ట మని తలంచి దుర్దశఁ బడం బఱతెంచితి మీఁద దుర్దశా
సమతికి నీనిమిత్తములె సాకిరి గావె నృపాలనందనా. 239

చ. ధవు నెడఁబాసి వచ్చుతెగుదారికి నా కిఁక వంత యేల ని
య్యనశకునంబులన్ బాడమునాపద లన్నియు మాన్చి రామభూ
ధవునకు నీకు నత్తలకుఁ దక్కినబాంధవపౌరకోటికిన్
వివిధశుభంబు లీవలయు వేల్పు లటంచు నమస్కరించినన్. 240

ఉ. ఆయమచిత్తశుద్ధికి నయంబునకున్ వెఱఁగంది లక్ష్మణుం
డీయఖిలైకమాత పతి నెప్పుడుఁ గూడి సుఖించునట్లుగాఁ
జేయక పాయఁ జేసె విధిచేష్ట గదా యని నింద సేయు నే
మో యనఁ బోవు మాను వగ నుస్సు రనన్ దల వంచు నయ్యెడన్. 241

క. అన్నవలామిన్నయు నతఁ, డున్న తెఱఁగు దుశ్శకునము లుడుగక కన నా

చున్న తెఱంగును గనియును, మిన్నక చనె దైవగతిఁ గ్రమింపఁగఁ దరమే. 242

వ. ఇవ్విధంబున సీతాలక్ష్మణు లడవులు గడచి యేఱులు దాఁటి పర్వతంబులు క్రమించి పక్కణాదు లతిక్రమించి చనిన ముందట. 243

క. గోమతి నమృతరసోపమ, గోమతిఁ దరుపుంజమంజుకుంజోరుతటీ
గోమతి నుతికలితవ్రతి, గోమతిఁ బ్రాపించి ప్రొద్దు గ్రుంకినయంతన్. 244

క. సరిదంతికాశ్రమంబునఁ, దిరముగ నాఁ డుండి వేగఁ దే రెక్కి మహో
ద్ధురగతి మధ్యాహ్నములో, సరిగిరి భాగీరథీతటాంతరమునకున్. 245

ఉత్సాహ. చెంగటం గనెన్ లతాంగి శీతలానిలాహృతో
త్తుంగభంగతీరసంగతుంగనాగరంగనా
రంగరంగదంబుజాంగరంగన్నృత్తచంగసా
రంగరంగ గంగ నంతరంగ మంతఁ బొందఁగాన్. 246

శా. ఈచందంబునఁ గంగఁ జూచి తనలో నింపొంది కీర్తించుసీ
తాచంద్రాస్యను లక్ష్మణుండు గని యాత్మస్వామియాజ్ఞాపనం
బాచింతాభర మాయపప్రథయు నింతైనన్ వినన్ లేమి నెం
తోచెల్వొందెడి నీమొ కావిసపుప ల్కేలా గిఁకన్ దెల్పుదున్. 247

క. అని నిలుప రానివగపునఁ, గనుఁగవఁ గన్నీరు నించి కస్తిఁ బడెడియా
యనఁ గని వెతయు దిగులుఁ బెనఁ, గొనఁగా నజనకరాజుకూఁతురు వల్కెన్.

ఉ. విన్నఁదనంబు మించెఁ బురి వెల్వడినప్పటినుండి నీమొగం
బున్న తెఱంగుఁ గాంచి దిగు లొందుచు నుందు నిదేమొ యంచు మీ
యన్నకుఁ దత్సహోదరుల కాప్తులకున్ శుభమే క దన్న నీ
కన్నుల నేల నశ్రువులు గ్రమ్మెడి దెల్పఁగదన్న లక్ష్మణా. 249

చ. అడవిని దొల్లి శ్రీ దొఱఁగి యన్నను గొల్చుచు వచ్చునప్పుడున్
గడుసరి యింద్రజిత్తునిముఖాముఖిఁ గయ్యము సేయునప్పుడున్
జడుఁ డగురావణాసురునిశక్తి యురంబున నాటినప్పుడున్
బాడమదు కంట నీ రిపుడు పుట్టిన దేటికొ తండ్రి దెల్పవే. 250

ఉ. మానసికవ్యథల్ రుజలు మాన్పఁగ నోపినపుణ్యరాశి గం
గానదిఁ జేరియుండియును గస్తిపడన్ దగునయ్య వేడ్కతో
నీనది దాఁటి తాపసులయింతులఁ గన్గొని భూషణావళుల్
కానుక లిచ్చి దీవనలు గైకొని వత్తము రమ్ము చెచ్చెరన్. 251

వ. అని పలికి లక్ష్మణునిదైన్యంబు గని తలంకి మరల నిట్లనియె. 252

క. కన రానిదుశ్శకునములు, గనునప్పటినుండి మనసు గలఁగెడు నాకున్
వను లేల మరలి పోదము, నినుఁ జూచిన నినుమడించె నెవ్వగ లనినన్. 253

ఉ. కన్నుల నీరు గ్రుక్కుకొని గ్రక్కున లక్ష్మణదేవుఁ డన్న ము

న్నన్నది నెమ్మదిం దలఁచి యార్తి యొకించుక డించి తల్లిరో
నిన్నటిదుర్నిమిత్తములె నెవ్వగఁ గూర్చె నయోధ్య కేల మీ
రెన్నినలీల నవ్వలికి నేగుద మంచు వచించి ధీరతన్. 254

చ. అరదము డిగ్గి యచ్చతురుఁ డచ్చట సారథి నుంచి యోడపై
ధరణిజ నెక్కఁ బంచి వెత దార్కొనఁ దానును నెక్కి తత్సరి
త్తరణ మొనర్చి వేగఁ దటధారుణిఁ జేరియు శోకవార్ధిలోఁ
దరళమనస్కుఁ డై మునిఁగి ధారగఁ గన్నుల నశ్రులొల్కఁగన్. 255

చ. జనకజమోము దీనత నెసంగఁ గనుంగొని యూరెలుంగునన్
జననిరో పాయ దీహృదయశల్యము శోకదవాగ్నిఁ గ్రాఁగుకం
టెను మరణంబు మేలు జననిందితకృత్యముఁ బూని వచ్చితిన్
నను శపియించు మంచుఁ జరణంబులచెంగట వ్రాలి యేడ్వఁగన్. 256

క. ఎదపడి పెదవులు దడుపుచు, నదవద నెద తాల్మి వదల నంగము గదలన్
దుద మొదలు లేనిదీనత, గదురఁగ జనకసుత యతనిఁ గనుఁగొని యనియెన్.

ఉ. అన్న యనేకదీనదశ లానినవేళల నైన నీవు ము
న్నెన్నఁడు నింతవంత వహియింపవు ధైర్యము డింప వేల నేఁ
డిన్నిగు లొంది కుందెద వహీనగుణాంబుధి వంచు నీగుణం
బెన్నుదు రంద ఱెవ్వఁకి నెగ్గు దలంచితి వుగ్గడింపవే. 258

చ. పరసతు లెల్లఁ దల్లులుగ భావన సేయుదు వెల్లవేళలన్
బరధన మన్న హాలహాలభంగిగఁ జూతువు బొంక వెన్నఁడున్
బరుషము లాడ వెవ్వరిని బ్రాహ్మణభక్తియు రామసేవయున్
దిర మగు నీకుఁ దండ్రి జననిందితకృత్యము లెవ్వి యియ్యెడన్. 259

క. మన్నన దొలంగి నిను మీ, యన్న నిరాకరణ చేసి యాడెనొ నీ కా
యన్నపయి భక్తి దొలఁగెనొ, కన్నాయమ నేమిమైనఁ గాఱించితివో. 260

క. గురునింద యాచరించితొ, పరదూషణ చేసితివొ కృపారహితుఁడ వై
శర ణన్నవారిఁ ద్రోచితొ, యరులకు వెన్నిచ్చి వేగ నరుదెంచితివో. 261

క. రామాజ్ఞ లేకయే నను, దీనుసమున నిందుఁ దోడితెచ్చితొ నాపై
స్వామిమతి యెడసియున్నదొ, యేమిటి కడలెదవు తండ్రి యెఱిఁగింపఁగదే. 262

శా. సౌమిత్రీ భయ మయ్యెడిన్ నుడువు మాత్మాదేవిజామాత యా
శ్రీమత్పద్మదళాక్షుఁ డారఘుకులక్షీరాబ్ధిపూర్ణేందుఁ డా
హేమక్ష్మాధరధీరుఁ డాయసురమత్తేభేంద్రహర్యక్షుఁ డా
శ్యామాంగప్రభుఁ డామహాప్రభుఁడు లెస్సై యున్నవాఁడే పురిన్. 263

క. మనుమార్గనిరతుఁ డనఁగా, మనుమానవపతి దయాబ్ధిమానచ్యుతుఁ డై
నిను మానెనో నను మానెనొ, యనుమానముమాని తెల్పుమనమానినితోన్.

క. తెలుపుటకుఁ గొంత చింతిలి, తెలుపక పోరా దటంచు దృఢనిశ్చయతన్
దలఁచుచు వడి లేచి కృతాం, జలి యై యతఁ డశ్రులొలుక జనకజ కనియెన్.

లక్ష్మణుఁడు గంగ దాఁటి రామాజ్ఞను సీతాదేవికిఁ దెల్పుట.

ఉ. ఇంతకుఁ బూని వచ్చి వచియింపక పోదునె విన్ము తల్లి దు
శ్చింతులు దైత్యుచేఁ బడినసీతను గ్రమ్మఱ నేలుచున్నవాఁ
డెంతవిమోహి రాముఁ డని యెగ్గులు వల్కిన నాలకించి భూ
కాంతుఁడు నిందఁ జెంది నినుఁ గానలలోపల డించి రమ్మనెన్. 266

క. క్షుల్లకజనదుష్టవచో, భల్లకదంబముల హృదయపద్మ మగల భూ
వల్లభుఁ డోరిచె భవదా, యల్లకభర మేమి వినియె దమ్మరొ యింకన్. 267

చ. మునులు మహాతపోనిధు లమోఘదయాంబుధు లాశ్రయించు కా
ననములు చేరి నీ వీక దినమ్ములు త్రోయఁ గదమ్మ యంచు నీ
యునికి కనర్హ మైనయెడ లొప్పు గణింపఁగ నెగ్గె నాల్క నీ
యనదతనంబు సైఁచె మది యమ్మరొ యెంతటి కైతిఁ జూడుమా. 268

చ. జనపతి లోకనిందఁ బడఁ జాలక నిన్ వనిఁ ద్రోయు మన్నచో
విని సహియించి కానలకు వేగమునన్ గొని తెచ్చి నిల్వఁగాఁ
జనునెడ లుగ్గడించి ధృతిసంపదఁ బొంపిరివోవుచున్నవాఁ
డను ననువంటిమూర్ఖు నకటా విధి యేగతి సృష్టి సేసెనో. 269

ఉ. అంచితవామలూరుజవనాంతరభూముల నిన్ను డించి ర
మ్మంచు రఘూద్వహుం డనిచె నక్కట యెక్కడ నిల్చి యెట్లు వే
గించెద వమ్మ యెవ్వరు సఖీజను లయ్యెద రమ్మ యేమి యూ
హించి దినంబు లింకఁ గ్రమియించెద వమ్మ పతివ్రతామణీ. 270

ఉ. నీవిమలప్రభావమును నీవినయాదికసద్గుణంబులున్
దేవుఁ డెఱింగియుండియును నిందలకున్ బుయిలోడి యోజగ
త్పావని నీవు గోరిననెపంబున నిచ్చటి కంపినాఁడు గా
కీవిరహాబ్ధి నేకరణి నీఁదఁగలాఁ డతఁ డింకమీఁదటన్. 271

ఉ. దాయల కైన నిట్టివెత దార్కొన నేగతిఁ జూడ వచ్చు ని
న్నీయటవీస్థలిన్ విడిచి యే నెటు లేగుదు నన్ను నేల భూ
నాయకుఁ డిట్టిబెట్టిద మొనర్పఁగఁ బొమ్మనె నెద్ది యైనచోఁ
జేయఁగ నోడఁ డీకఠినచిత్తుఁ డటంచు నెఱింగి పంచెనో. 272

సీ. మితి లేనియీమిడిమేలంపుమెకములు సకియలబలఁగమే జనని నీకుఁ
బరికింప రానియీబలుమలల్ నవరత్నమయచంద్రశాలలే మాత నీకుఁ
గడుభీతి ముంచునీగహనముల్ విహరింపఁ దగినపూఁదోఁటలే తల్లి నీకు
ఘోరనక్రభుజంగకోటితో మలయునీహ్రదములు కొలఁకులే యంబ నీకు

తే. బంధురము లైనయీమహాప్రస్తరంబు, లిందుమణివేదికలె జనయిత్రి నీకుఁ
గటకటా యెంటి నిచ్చోట నెటుల నిలిచె, దమ్మ నీయునికి కేమందునమ్మనేను.

మ. జననీ నీవు మహాపతివ్రతవు నీసౌశీల్య మిల్లాంద్ర కె
ల్లను మేల్బంతి రఘూద్వహాంఘ్రియుగళీలగ్నాత్మ వై యుండుమీ
యని నే నెవ్వఁడ విన్నవింపఁ బతిఁ బాయన్ జేసి నిన్నొంటి డిం
చినపాపాత్ముఁడ నూరి కేగు మనుచున్ సెల్విచ్చెదే నాపుడున్. 274

క. అల్లలన యతనివచనము, లెల్లన్ విని మొదలు నఱుక నించుకవడిలోఁ
ద్రెళ్లెడికదళికవలె హా, తల్లీ యని బెట్టు సొరిగి ధరపైఁ బడియెన్. 275

వ. పడి చేడ్పడి బడిబడిన్ బాడముబడలిక నొడ లెఱుంగక రెండుగడియ లుండి కొండొక దెలిసి వెండియు నలసి యవశ యై దీనదశన్ బొరసి యాకృశాంగి మరలఁ గన్నుఁదామరలు విచ్చి విచ్చలవిడి వెడలెడియశ్రుజలధారాప్రవాహంబులు చెక్కుటద్దంబులపై జాలు వాఱి జాళువామెఱుంగుపయ్యెద చెఱంగు మీఁదికి దిగజాఱి యుత్తుంగతరస్తనకనకకలశంబులు నిండుకొన మెండుకొను నిట్టూర్పుసెగలన్ దగిలి చిగురువాతెఱ తుకతుక నుడుక నుడుగణంబుల బెడంగు నడంగఁ ద్రొక్కుచేర్చుక్కచెరలఁ దరళతరచికురనికరంబు లలికఫలకంబునఁ జెరలాడఁ దుఱిమినవిరులసరులతో నెఱవినకొప్పుపెన్నెఱు లంసభాగంబులం బొరలి పడ జడుపుచెమ్మటలన్ గ్రమ్ముకొని నెమ్మేను గడగడ వడంకఁ గడంక దక్కి చిన్నిమొగంబు విన్నఁదనంబున కిమ్ముఁ జూపఁ బరితాపదవానలంబునఁ బడి పురపురఁ బొక్కుచుఁ దాల్మి దూలి సుక్కుచు లేచికూర్చుండి శోకరసం బాకారంబు దాల్చినచందంబునఁ జిత్రంబు గాత్రంబు గైకొన్న చెన్నున సాధ్వసంబు సాధ్వి యైనకరణిన్ గరుణంబు కరణంబు లొందినతెఱంగున నూరక వెక్కివెక్కి యేడ్చుచు నేడుపు విడిచి మౌనంబు పూనుచు మౌనంబు మాని తనలోఁ దా నగుచు నగ వుడిగి తల యూఁచుచుఁ దల యూఁచుట విడిచి ముక్కుపై వ్రేలు గీలుకొలుపుచు జాలిగొని హాహాకారంబు సలుపుచుఁ దలఁపనితలఁపు లివిగోఁ జూచితే లక్ష్మణా యని యతనిదిక్కు చూడ్కులు నిగిడించి యి ట్లనియె. 276

చ. అడలకు మన్న నీకు వసుధాధిపునానతి దాఁట వచ్చునే
యిడుమలఁ జెందు మంచు విధి యీధర నన్ను సృజించి యుండఁగాఁ
గడవఁగ నెవ్వ రోపుదురు కానల కేగిననాఁడె యాపదల్
గడచితి నంచు నుంటి నెఱుఁగన్ దుది ని ట్లగు నంచు నామదిన్. 277

క. ఆదుర్నిమిత్తములఫల, మీదుఃఖము సేయ కున్నె యీదుఃఖము లా
పాదింప విధి తలంచియె, కాదే యాకోర్కి నాకుఁ గలిగించుటయున్. 278

చ. ఎడపక పూర్వజన్మముల నేమిథునంబులఁ బాయఁ జేసి వా

రడలఁగ నవ్వుచుండితిని యాయఘ మూరక పోనె నాఁడు కా
ఱడవుల రామపాదజలజాప్తి వసించితి నేఁడు నాథుఁబాం
దెడసి యనాథనై యిచట నేగతి మేన భరింతుఁ బ్రాణముల్. 279

ఆ. ఏను సాధ్వి ననుచు నెల్లవారలు నన్ను, సన్నుతింతు రనుచు సంతసింతుఁ
గాని నడుమ నిట్టికటికినిందలు వుట్టి, యడవిఁ ద్రోచు రాముఁ డనుచు నెఱుఁగ.

చ. కటకట లక్ష్మణా పిడుగుకంటెను బెట్టిద మైనమాట నేఁ
డిటు విని యుండియున్ బగుల దింతలు నింతలు గాదు గుండె యె
ప్పటివలె నున్న దీకటికభావముతో నసువుల్ భరించి యి
య్యటవిని యింక నేవలన నాపద లొందఁగ నున్నదాననో. 281

చ. కళవళ మంది తెల్పితివొ కాక పరాకునఁ దప్ప వింటివొ
కల నయినన్ రఘూద్వహుఁడు కానలలో ననుఁ ద్రోయఁ బంచునే
తెలిసి గణింపు లక్ష్మణ మతిభ్రమ మైనదొ హా సహింపు మి
ప్పలుకు లెఱుంగ కంటి వెతఁ బాటిలె నీ కొకభ్రాంతి యున్నదే. 282

ఉ. ఎన్నటికిన్ రఘూద్వహుని నేనును నన్నిఁక రామచంద్రుఁడున్
గన్నులఁ జూడఁ గల్గ దొకొ కల్గక యుండినఁ బ్రాణ మేల పో
దన్న రఘుప్రవీరు చెవు లారఁగ నింతయుఁ దెల్పు వాదుమే
నున్నది చెంత గంగమడుఁ గున్నది యైనటు లయ్యెడున్ దుదిన్. 283

చ. పతి మతి నెంచె నేమొ తనుఁ బాసి యశోకవనంబులోపలన్
బ్రతుకదె పెక్కునాళ్లనుచుఁ గ్రమ్మఱఁ దాఁ జనుదెంచి శత్రునిన్
హతునిగఁ జేయు నేలు నను నాస గదా బ్రతికించె నాఁటి కా
గతి నిఁక నేమి యాస గొని కాయము నిల్పుదుఁ దెల్పు లక్ష్మణా.

చ. ఎఱుఁగనిమూఢు లాడుకొను నెగ్గులకున్ భయ మంది యప్పుడే
కఱకుమనంబుతో విభుఁడు కాననసీమకుఁ బంచెఁ గాక య
త్తెఱఁ గొకసారి నన్ బిలిచి తెల్పి మనోవ్యథ తీర్చి నిన్ను నే
మెఱ నని పంపఁ డయ్యె నభిమానముఁ గూర్మియు నెందుఁ బోయెనో. 285

క. ఆకరుణ యాప్రసన్నత, యాకూరిమి యాప్రియోక్తి యాగారవమున్
గాకుత్స్థుఁడు మఱచెఁ గదా, యాకస్మికముగ జనించునపవాదమునన్. 286

శా. ఆకర్ణాయతనేత్రమై మణిమయోద్యత్కుండలద్వంద్వశో
భాకీర్ణాంచితగల్లమై సురదనంబై సుందరభ్రూయుతం
బై కమ్రస్మితచంద్రికావిలసితంబై యొప్పుశ్రీరాముమో
మీకాయంబునఁ జూచుభాగ్య మిఁక లేదేమో సుమిత్రాత్మజా. 287

సీ. అవని నయోనిజ నయి పుట్టి మిథిలేంద్రు పీట నేఁ బెరిఁగినవిధము వినరొ
యంగరాగము లిచ్చి యనసూయ మొదలైనసతు లెంచుకొన్నదిచాల వినరొ

యాలంకలోఁ దొల్లి త్రైలోక్యము నుతింప వహ్నిఁ జొచ్చినవార్త వినరొ
యీసీత నిర్దోషి యేలుకొమ్మని రాము బ్రహ్మాదులవు డన్నపలుకు వినరొ

ఆ. వినియుఁ గనియుఁ బ్రజలు ననునింద సేసిన, యంతమాత్రమున కె యధిపుఁ డులికి
యింత తెగువ సేయ నిచ్చగించుట నాయ, భాగ్య మింతె యొకరిఁ బల్కనేల.

చ. వనముల కేల వచ్చితివి వల్లభునిన్ బెడఁబాసి యొంటిగా
నని మునిపత్ను లెల్ల గుమిగూడి యడుగన్ ధృతి మాలి వారికే
మని వివరింతు నింత విపదంబుధి నేకరణిన్ దరింతు నే
యనువున నీప్రతిక్షణమహాయుగముల్ క్రమియింతు లక్ష్మణా. 289

వ. అని పెక్కువగల నమ్మగువ వ్రెగిలి మగని తెగువకుఁ బరితపించియు నించుకతగవు దలంచి తెగువ వహించి బహిర్లిఖితచిత్రంబుకొమ రొందియున్న యమ్మఱఁదితో మఱియు ని ట్లనియె. 290

చ. వగవునఁ దోఁచినన్నియు నవారణఁ బల్కితిఁ గాక భర్తకున్
జగదపవాదమున్ గడువ శక్యమె నేను వియోగమగ్నతన్
దెగువకుఁ జొచ్చి రాము జననిందితుఁ జేయుదునే తదాజ్ఞ మె
ల్లగతులఁ బూని కానల మెలంగెద మేను గలంతకాలమున్. 291

సీ. అన్న లక్ష్మణ యింక నాలస్య మేటికిఁ జను మయోధ్యాపురంబునకు నీవు
ముువ్వురత్తలకును మ్రొక్కితి నని తెల్పు మచటిబంధుల నెల్ల నడిగితి నను
మతికృపాళునకు రామావనీంద్రునకు నా మ్రొక్కుగా నతిభక్తి మ్రొక్కు మీవు
తనయాజ్ఞఁ దలఁ దాల్చి జననింద తనుఁ జెంద నీక కానలఁ జరియింతు ననుము

తే. భూజనుల బాంధవుల లెస్స ప్రోవు మనుము
తలఁప నా కేడుగడయును దానె యనుము
భావ మెప్పుడుఁ దనమూర్తిఁ బాయ దనుము
నెమ్మి యొకయింత నామీఁద నిల్పు మనుము. 292

తే. పోయి రమ్ము శుభంబులు పొందు నిన్ను
నన్ను మఱవక యుండుమా యన్న యనుచుఁ
గన్నుఁగవ నశ్రుధారలు గ్రమ్ముకొనఁగ
నన్నెలంతుక దీన యై యడలుచున్న. 293

క. చనఁ గాళ్లు రాక చన కిఁకఁ, జన దని ధేనువును బాయఁ జాలనివత్సం
బును బోలి జాలిగొని యొ, జననీ జననాథుఁ గొలువఁ జనుదు నె యనుచున్.

❋ లక్ష్మణుండు వాల్మీక్యాశ్రమంబున సీతను విడిచి మరల నయోధ్యకు వచ్చుట. ❋

ఉ. అల్లన మ్రొక్కి కాళ్లు వడఁకాడఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి మే
నెల్లఁ జలింప హాహా యని యేడ్చుచుఁ బెద్దయెలుంగుతోడ మా
తల్లిని డించి పోయెదను దాపసకామినులార కూర్మి సం

ధిల్లగఁ బో్రివరే యనుచు దీనత లక్ష్మణుఁ జేగె నయ్యెడన్. 295
ఆ. ఏగి నావ యెక్కి యెడఁద దల్లడపడఁ, దిరిగి తిరిగి సీతదిక్కు గనుచు
దిక్కు కలిగి నీకు దిక్కు లే దాయెఁగా, తల్లి యనుచు నవలితటముఁ జేరి.
క. తేటనివగ నం దుండెడి, తే రెక్కి సుమంత్ర యెంతదీనత వచ్చెన్
శ్రీరామలీల మీాఱెడి, శ్రీరామవధూటి కనుచుఁ జింతిలుకొనుచున్. 297
క. చనుచుండె నిచట సీతా, వనజాక్షియు నతఁడు మరలివచ్చును యని యా
యనచనినతో్రివపలుమఱుఁ,గనుచున్విధిదూఱుకొనుచుఁగటకటయనుచున్.
తే. రమణి మఱికొంతవడిదాఁక రథముఁ జూచుఁ
దరుణి మఱికొంత సేపు కేతనముఁ జూచుఁ
గాంత మఱిమీాఁద రథపరాగంబుఁ జూచుఁ
బడఁతి మఱియంతటను వట్టిబయలు సూచు. 299
ఆ. చూచిచూచి చొక్కిసుక్కి తాలిమిదక్కి, వగలఁ బొగిలి యూర్పు సెగలనొగిలి
దిగులు దగులఁగుంది వగఁజెంది బెగడొంది, యలసి సొలసి మూర్ఛలొలసి తెలిసి.

జానకి శోకించుట.

వ. అచ్చెలువ తన్ను మున్ను ముచ్చట లడుగునప్పు డప్పుడమిఱేడు చేసిన చెయ్వులఁ
దలంచుకొని. 301
సీ. ఒడిమీాఁద నిడుకొని యురముపైఁ జేర్చుట చేరిక కదికడసారి యేమొ
చెక్కుఁ జెమ్మట చేలచెఱఁగునఁ దుడుచుట చెలిమికి నది తుదిచీటి యేమొ
వుక్కిటితావికప్పురవీడె మిచ్చుట యనురాగమున కది యవధి యేమొ
కోరినపని కియ్యకొను టది కరుణాప్రబంధమ్మునకు ఫలగ్రంథ మేమొ
తే. మోము మోమునఁ గదియించి ముద్దుగొనుట
యదియె మోహంపుఁబనికిఁ దీఱుదల యేమొ
యెలనగవు దేరఁ జూచి లోపలి కనుచుట
మేలుచిన్నెల కది పొలిమేర యేమొ. 302
మ. అని దుఃఖించు నపప్రథన్ దెలుప కాహా భూవిభుం డింతవం
చనఁ గావించునె యంచు విన్ననగు నేచందంబునన్ దెల్పిపొ
మ్మనె మోమోడక యంచు నెంచుఁ బతిఁ బాయన్ జేసి తే దైవమా
యను నిం కెవ్వరు దిక్కనున్ దొలఁగ వీప్రాణంబు లౌరా యనున్. 303
క. అమ్మా యనుఁ బలుకవు నా, యమ్మా యను జాహ్నవీ దయానిధి ననుఁ జే
కొమ్మా యనుఁ గలశాంబుధి,కొమ్మాయనుఖగమృగములు గుమిగొనియడలన్.
సీ. వనవిహారమున భూవరుఁ డాడునర్మముల్ మమతఁ దలంచి కంపము వహించు
జలకేళిఁ దేలుచోఁ జెలువుండు గావించుపరిహాసముల నెంచి పరితపించు
భోజనాదులవేళ రాజేంద్రుఁ డొనరించుబహుమాన మూహించి భ్రాంతిమించు

ద్యూతాదికములందు దొరయెఱుంగనియట్లు కళ లంటుట గణించి కళవళించు
తే. నేకళయ్యావిహారంబు లెంచి యెంచి, ప్రణయకలహాంతములవగల్ వలికి పలికి
వలపుముచ్చట లెడఁ జేర్చివనరి వనరి, యింతి విలపించెఁ గలకంఠు లెల్లఁ గదియ.
క. కాంతారత్నం బిటు ల, క్కాంతారమునందు వగవఁగా ఫలముల క
చ్చెంతెఁ జరియించుమునిసుతు, లంతయు విని వచ్చి చూచి యరుదంది వెసన్.
శా. ఆవాల్మీకులచెంత కేగి నతులై యయ్యా విముక్తాబ్జ యా
శ్రీవామాక్షియొ ధాత్రికిన్ దిగినజేజేరాజుదేవేరియో
నా వెల్గొందులతాంగి యొ త్తు వనిలోనన్ దీనయై బెట్టు వా
పోవన్ గన్గొని తెల్ప వచ్చితిమి యప్పూఁబోఁడిఁ గావన్ దగున్. 307
చ. అని మునిబాలకుల్ తెలుప నమ్ముని యాంతరదృష్టి నంతయున్
గని రఘురాముదేవి జనకక్షితిపాత్మజ యంచుఁ బల్కి గ్ర
క్కున వటు లర్ఘ్యపాత్రఁ గొని కొల్చుచు వెంబడి నేగుదేరఁ బా
యనిదయ నెమ్మనంబు మొనయన్ జని గాంగతటంబుచెంగటన్. 308
చ. ఉడుగక తేరు చన్నదెస నూనినచూడ్కులుఁ గన్గెలంకులన్
విడువక పాఱునశ్రువులవెల్లువ లూఱట లేనియూర్పులున్
గడ యిడ రానివంత యెడ గాంచనిచెక్కిలికేలు ధూళి బ్రుం
గుడువడుమేనునున్ గలిగి కుందెడిజానకిఁ గాంచి కూరిమిన్. 309
శా. చేరన్ బోయినఁ జప్పుడింత విని యాసీతాంబుజాతాక్షి య
క్కారుణ్యాంబుధి నత్తపోధనమణిన్ గన్నీరు లేఁజెక్కులన్
జాఱన్ ఱెప్ప లొకింత యెత్తి కని విశ్వాసంబు నిశ్వాసమున్
మీఱన్ బెట్టుగ నేడ్చుచున్ జరణసామీప్యంబునన్ వ్రాలినన్. 310
మ. యతిమూర్ధన్యుఁడు బుజ్జగించి వగ పేలా పుత్త్రి నీసద్గుణో
న్నతి నీభర్త యెఱింగియున్ బ్రజలనిందల్ దాల్చి గుందింపఁగా
ధృతి నీ వెం పొనరించె నింతయు మనోదృష్టిన్ విచారించి వ
చ్చితి నన్నున్ మిథిలాధినాథువలె నీచిత్తంబులో నెంచుమా. 311
చ. అఱిమఱి యేల నే నిలుచునాశ్రమదేశము నీదె కాదె నీ
కెఱబఱికంబు లేక నిఁక నిచ్చట నున్నతపస్వికాంత లం
దఱు నుచితోపచారము లొనర్పఁగలారు వివేకశాలినుల్
మఱతురె తెల్వి దైవగతి మాన్పఁగ నెవ్వరికైన శక్యమే. 312
చ. జనకుఁడు తండ్రి సద్గుణవిశాలుఁడు పంక్తిరథుండు మామ దు
ర్జనభుజగర్వవైభవవిరాముఁడు రాముఁడు భర్త నీకు నీ
వనుపమధర్మమర్మనిధి వజ్ఞతఁ జెందకు నాథునాజ్ఞఁ జే
కొని చరియింపు మేల వెతఁ గుందెద వర్ఘ్యముఁ గొమ్ము మానినీ. 313

క. అమ్మా యారక వగవక, లెమ్మా నావనము నీకు లీలావన మా
రమ్మా యివె జలములు చే, కొమ్మా నీముఖము గడిగికొమ్మా యనుచున్.

—వాల్మీకి సీత నూఱడించి తనయాశ్రమంబునకుఁ దోడ్కొనిపోవుట.—

ఆ. అనునయించి యర్ఘ్య మాయమ కిప్పించి, మౌనిమణి నిజాశ్రమంబునకును
గూర్మితోడఁ దోడుకొనిపోయె నిర్వ్యాజ, బంధుజనులు గారె బ్రహ్మమునులు.

క. సీతాసతితో నిటుల ప్ర, చేతసునిసుతుండు వనముఁ జేరి తనకు సం
ప్రీతిమెయి నతు లొనర్చుమ, హాతాపససతులఁ జూచి యతులమతిననున్. 316

ఉ. రాజకులాభిరాముఁ డగురాముని దేవి విదేహధారుణీ
రాజకుమారి పంక్తిరథరాజబిడౌజునిపెద్దకోడ లీ
రాజముఖీలలామ యలరాజసహోదరిఁ బోలు నీమెకున్
బూజలు సేయఁగాఁ దగుఁ దపోధనకాంతలు మీర లందఱున్. 317

చ. చెడుగులు రావణాసురునిచేఁ జెఱవోయినకాంతఁ దెచ్చి యే
లెడు నని తన్నుఁ బల్కినఁ జలించి రఘూద్వహుఁ డీమెసద్గుణం
బెడఁద నెఱింగియున్ సడి సహింపక కానల కంపినాఁడు మీ
రెడపక యీమెఁ బ్రోవుఁ డని యింతిని వారల కప్పగించినన్. 318

ఉ. వారు మహాప్రసాద మని వామవిలోచన గారవించి యెం
తో రహిఁ బర్ణశాలలకుఁ దోడ్కొని పోయి యథోచితంబుగా
సారెకు వంతు లూని యుపచారము సేయుచు నుండి రంత న
క్కారుణికుండు చెందె నతికౌతుక మూఱడిలెన్ వధూటియున్. 319

సీ. రంగారుబంగారుచెంగావులు ధరించుశృంగారవతి నారచీర లూనె
భూజనంబులు మెచ్చుభోజనంబు లొనర్చుకమలాక్షి కందమూలములు నమలెఁ
జంద్రకాంతవిశాలచంద్రశాలల నుండుజవ్వని మునిపర్ణశాల నుండె
మరులుతో శ్రీరామునురముపైఁ బవళించుబాలికామణి యొంటి పవ్వళించె

తే. గన్నసన్నల శుద్ధాంతకాంత లాచ, రించుసేవలు మెచ్చనికాంచనాంగి
యొగ్గ మునిముగ్ధకాంతాకృతోపచార, విధికి నెంచ నసాధ్యంబు విధికిఁ గలదె.

ఉ. అక్కడ లక్ష్మణుండు నటు లాతురుఁ డై చనుచుండి త్రోవలో
స్రుక్కుచు సద్వినీతుఁ డగుసూతునిఁ జూచి సుమంత్ర చూచితే
యక్కట నిర్నిమిత్తము ధరాత్మజ కెంతయుపాధి వచ్చెఁ దా
నెక్కటి నైతి నంచు వెత నెక్కుడఁ బ్రాణము వీడునో కదే. 321

చ. అడవులఁ బెక్కునా ళ్లిడుమ లంది విభుం బెడఁబాసి దైత్యుచేఁ
బడి యట నెవ్వరున్ బడనిపాట్లను లోనయి ప్రత్యయార్థ మై
యడరెడుచిచ్చుఁ జొచ్చి యతియత్నమునన్ సుఖ మింత చెందినన్
గడపట జానకీసతికిఁ గాఁపురమున్ గడతేఱ దాయెఁగా. 322

మ. శివుకోదండము ద్రుంచె వాలి నడఁచెన్ జేపట్టె సుగ్రీవునిన్
ప్లవగశ్రేణులఁ నేలె ఘోరజలధిన్ బంధించెఁ బౌలస్త్యు నా
హవభూమిన్ దెగటార్చె నీవనితకై యర్కాన్వయస్వామి య
ట్టివధూటిన్ బెడఁబాసి నిల్వఁగఁ గలండే తాల్మి చిత్తంబునన్. 323

క. జను లంద ఱాడుకొనియెద, రని కద పతి సీత విడిచె నవనిజతాపం
బున నగుపాపము జనులదొ, జననాథునిదో గణింపు సారథి యనుచున్. 324

చ. వగచుచుఁ బల్కు లక్ష్మణునివాక్కులు సారథి యాలకించి కేల్
మొగిచి వచించె నేల వెత మోదము ఖేదముఁ గాలపద్ధతిన్
దగులుచు నుండు నెవ్వరికి దైవముముందరఁ బౌరుషంబు పెం
పగునె మహాత్మ తొల్లి బుధు లాడినమాటలు విన్ము తెల్పెదన్. 325

సుమంత్రుఁడు లక్ష్మణునకు దుర్వాసువాక్యంబులు దెలిపి యూఱడించుట.

తే. ధర్మనిధి యైనమీతండ్రి దశరథావనీశుఁ డొకనాఁడు నిజపురోహితునిఁజూడఁ
దలఁచిరథమెక్కి సూతకృత్యంబు నేను, బూనఁగ వసిష్ఠమునివనంబునకుఁ బోయి.

శా. ఆసత్రంబున కేకవార్షికమఖవ్యాసక్తిమై వచ్చి దు
ర్వాసుండున్ గురుచెంత నున్కిఁ గని దీవ్యద్వహ్నిభానుద్యుతుల్
భాసిల్లన్ దగువారిఁ జేరఁ జని సద్భక్తిన్ నతుల్ సేసి త
త్ప్రాసన్న్యంబున కుబ్బుచున్ గొలిచి భూపాలుండు వర్తిల్లఁగన్. 327

తే. అతిథి వైతివి మాయింటి కధిప యనుచుఁ
గంధమాలాదికములు వేడ్కల నొసంగి
తాము నుభుజించి యమ్మునుల్ తగినమాట
లాడుచు వసింప నవసరం బరసి విభుఁడు. 328

క. అలదుర్వాసోముని కిం, జలిఁ జేసి మహాత్మ రామచంద్రుం డెన్నా
ళ్లిలయేలుఁ గొడుకు లెందఱు, గలిగెద రాయుఃప్రమాణగతి యెయ్యదియో.

తే. అతనితమ్ముల బ్రతు కెట్టి దర్కవంశ
మవని నెందాఁక వర్తించు ననఘచరిత
యాన తీఁదగు నింతయు ననినఁ గరుణ
పొడమి మీతండ్రి కయ్యత్రిపుత్త్రుఁ డనియె. 330

క. అనఘా నీతనయాగ్రణి, విను మీధరఁ బదునొకండువేలేం డ్లేలున్
మును లెంచఁ బెక్కుయాగము,లొనరించున్ బిదపఁ బుత్త్రయుగ్మముఁ గాంచున్.

క. అందగ్రసుతు నయోధ్యకుఁ, బొందుగఁ బతిఁ జేయు నాప్తబుధమంత్రిసుహృ
ద్బృందముతో నానందముఁ, బొందుచుఁ దుదిఁ బ్రహ్మలోకమునకున్ బోవున్.

ఆ. కొడుకుముగురుపుత్త్రకుల కిర్వురిరువురు, పుత్త్రు లొదవి యన్యభూము లేలఁ
గలరు పెద్దకాల మిల నిల్చు నిక్ష్వాకు,వంశ మింక నొక్కవార్త వినుము.

మ. ధరణిజఁ బెడఁబాసి రామవసుధాధ్యక్షుండు పెక్కేండ్లు త
ద్విరహంబుఁ బొందెడి కారణంబు గల దావృత్తాంత మే మంటివా
పరిపాటిన్ వినిపింతు విన్ము దివిజుల్ భంగించినన్ దైత్యు లా
తురులై మున్ భృగుపత్ని మర్వ్వ సార నెంతో కూర్మి నక్కాంతయున్.

ఆ. వారి కభయ మిచ్చి వైరుల వారింప, నసురవైరి చేరి యప్పురంధ్రి
శిరము చక్రధార ఛేదించి దైత్యుల, సంహరింప భృగువు చాలఁ గినిసి. 335

ఉ. దేవుఁడ వంచు నిన్ను వినుతింపుదు రందఱు నింత క్రూరతన్
స్త్రీవధ యెట్లు చేసితివి శ్రీధర యీకొల చెంద కుండఁగాఁ
బోవునె మానవత్వమున భూమిని నీ విఁకఁ బుట్టి యాత్మప
త్నీవిరహార్తి వందురు మనేకదినంబు లటంచుఁ దిట్టినన్. 336

క. హరి కిచ్చినయాశాపము, పొరసె నతని మరల ఋషులబోధల నతఁడా
హరిఁ బొగడి మాన్చె శాపము, హరికథ లెట్లైన మేలె యది యేల నృపా.

క. ఆభృగుశాపము వారిజ, నాభుఁడు వహియించి నీకు నందనుఁ డయ్యెన్
నీభాగ్య మెంచఁ దగునె క, దా భూవర రాముఁ డొందుఁ దత్ఫల మింకన్.

క. హరి కైన హరున కైనన్, బరమేష్ఠి కైన విప్రభాషలు త్రోయన్
దర మగునే యని లీలా, హరుఁ డమ్ముని దెలుప నృపతి యద్భుత మందెన్.

తే. ఈరహస్యంబు పురిఁ జేరునెడ నృపాలుఁ, డానతిచ్చిన నే వింటి నంతె కాని
యెవ్వరు నెఱుంగ రీవార్త నిపుడుపొగుల,ననఘ తెల్పితి నిదినిల్పు మాత్మయంద.

చ. కతిపయవర్షముల్ చనినఁ గార్యము లన్నియుఁ దీర్చి రామభూ
పతి మిము మున్నుగాఁ బనిచి బ్రహ్మపదంబున కేగు సీతకై
వెత పనిలే దనన్ ధృతియు వేడుకయున్ వహియించి లక్ష్మణుం
డతని నుతించుచున్ జని రయంబున గోమతిఁ జేరె నాఁటికిన్. 341

క. మఱునాఁ డరుణోదయమున, నరదము సూతుండు వన్న నతఁ డెక్కి మహా
త్వర మధ్యాహ్నములోపల, నురువిమతాయోధ్య యగునయోధ్యకుఁ జనియెన్.

వ. చని దీనాననుండై పురద్వారంబు సొచ్చి యచ్చట నెవ్వరిన్ జూడక తల వంచికొని రాజమార్గంబునన్ జనుచున్నతన దైన్యంబును జానకీశూన్యం బైనరథంబునున్ గనుంగొని పురజనులు గుంపులు గూడుకొని సవసవగా నిన్న మనము విన్నది నిజం బై తోఁచుచున్నది చూడుఁడు చూడుం డని గుసగుసలన్ బోవువారు నింత లేసిసంసారచ్ఛేదంబులు మనయూరిపుణ్యాత్ములవలననే కదా యయ్యో నింక నేనోరు పెట్టుకొని మాటలాడుద మనువారు నింతమాత్రంబునకే రామభూకాంతుం డింతసాహసంబు సేయ వచ్చునే యనువారు నిట్టిసాహసంబు చేయకున్న నిమ్మహాపవాదంబు భూపాలుం డేపగిదిన్ బాపుకొనన్ నోపు ననువారు నట్టి

రట్టు వినినప్పుడె చెట్టువడి పుట్టినకోపంబు పట్టఁ జాలక పాపపుణ్యంబులు కట్టెఁడి ప్రజలమీఁదఁ బెట్టి పట్టభద్రుం డిట్టిబెట్టిదంపుఁబని సేసె నతని నిట్టట్లనఁగూడదు నే యనువారు నెఱుక మాలి మొఱకుతనంబుతో నట్టిపరమపతివ్రతఁ బలికిన వారు చల్లగాఁ బ్రతికెద రనువారును వీరి బ్రతుకు బంగార మయ్యె నిప్పుడుబంగారువంటికాఁపురంబు విడిచి యాశృంగారవతి కాఱడవులఁ బడి బడలికతో నడలుచున్నది గదా యనువారును బూచినతంగేడువలె సింగారించినరథంబువలెఁ గన్నులపండు వగునిండుచూలాలి నడవులపాలుసేసి తాళవచ్చునే మనజనపాలుం డేలాగునఁ దాల్చి దాల్చి నిల్చినవాఁడో యనువారును పందు వేవురు గలిగి దిక్కులేనిదానివలెఁ గానలఁ బడి తల్లి యెంత సంతాపించెదవో యని సీతాకాంతఁ దలంచుకొని దుఃఖించువారును దైవమా యిటువంటియగచాట్లు పగవారికైనఁ దగవు సుమీ యని కన్నీరు నించువారునై పలుచందంబులఁ బలుక నాలకించుచు నేనుంగుమొగసాలకడ రథంబు డిగ్గి సుమంత్రుని సగారవంబుగా నింటికిఁ బనిచి నట్టడవులలో మీపట్టంపుదేవిని విడిచి పెట్టి వచ్చితి నని యాగొట్టుమాట దిట్టతనంబుతో నధిపతిఁ జేరి యింక నెట్టు విన్నపంబు సేయుదు దైన్యరసంబునకు సదనం బగు శ్రీరామదేవునివదనంబుఁ జూచి యేచందంబునఁ దాళుదు నని తహతహపడుచు విన్ననై కొన్నికక్ష్యాంతరంబులు గడచి రాయంచ లేనికొలంకువలె రత్నంబు లేనిపెట్టియవలెఁ బద్మంబు లేనికొలనువలెఁ జంద్రకళ లేనిగగనంబువలె సరస్వతి లేనిముఖంబువలె రామభక్తి లేని చిత్తంబువలె నుపకృతి లేనిసంపదవలెఁ గీర్తి లేనిబ్రదుకువలె వార్త లేనికవిత్వంబువలెఁ గాంతి లేనియద్దంబువలె శాంతి లేనితపంబువలె శాఖ లేనిచెట్టువలె రేఖ లేనిబొందివలె సకలవైభవంబులు గలిగియు జనకనందన లేనందునఁ జెన్ను దఱిఁగి విన్ననై యున్నయన్నగరు ప్రవేశించి తదీయగృహాభ్యంతరంబున. 343

సీ. ఏకతంబునఁ దొల్లి యింతి పల్కినకూర్మి పల్కులు వాక్రుచ్చి పనవి పనవి
ప్రజలమిథ్యానిందఁ బాటించి వడి నెంత తెగువ సేసితి నంచుఁ బొగిలి పొగిలి
యామాట సౌమిత్రి యెఱిఁగింప సతి యేమి యయ్యెనో వనినంచు నడలి యడలి
ప్రాణేశ్వరిని బాసి ప్రాణంబు లిఁక మేన నిలుచునే యని భీతిఁ గలఁగి కలఁగి

తే. యేసుఖము నింక నే లని యెంచి యెంచి
నేత్రముల శోకబాష్పముల్ నించి నించి
సొరిగి పలుమాఱుఁ బాన్పుపై నొఱగి యొఱగి
యలయువిభుఁ జూచి లక్ష్మణుం డార్తుఁ డగుచు. 344

క. చేరి తమయన్నపాదాం, భోరుహముల వ్రాలి యశ్రుపూరము లేత్రై
పాఱ నడలంగ ధృతి సెడి, యారఘువరుఁ డతనిమస్తమశ్రుల ముంచెన్. 345

ఉ. ఆమెడ లక్ష్మణుండు హృదయంబున ధైర్యము పెంచి లేచి భూ

నాయకచంద్రుదీనవదనంబున సాశ్రునిరీక్షణావళుల్
డాయఁగఁ జేసి దేవరయలంఘ్యతరాజ్ఞ వహించి సీతఁ గొం
పోయి సురాపగాతటతపోవనభూముల డించి వచ్చితిన్. 346

ఉ. ఆవెత లెన్ని యైనఁ గల వర్కకులాధిప దాఁట వచ్చునే
దైవగతుల్ శరీరికి సదాకలదే సుఖ మార్తిఁ జెందినన్
బోవునె వచ్చునాపదలు పుట్టి లయించుట కూడి పాయుటల్
జీవులకున్ స్వభావములు చిన్మయమూర్తివి నీ వెఱుంగవే. 347

చ. వగచుట పాడి గాదు మిమువంటిమహాత్ముల కాత్మతత్త్వమున్
దగిలి తలంచి చూచినఁ బృథగ్విధ మెయ్యది సచ్చిదాత్మకం
బగుపరమాత్మ నీవు జగ మంతయు నీవు దలంప నయ్యె నా
దిగురుఁడ వైననీకు నుపదేశము నే నొనరించువాఁడనే. 348

చ. అవనిజలాగ్నివాయుగగనాత్మక మైనప్రపంచ మంతయున్
వివిధచరాచరావళులు నీ వయి నిండి వెలుంగుచుండఁగా
నవనిజ యెందుఁ బోయినది యయ్య భవద్వ్యతిరిక్త మైనవ
స్తు వొకటి యున్నదే మఱపుఁజూపునఁ జూచి తలంక నేటికిన్. 349

చ. అమలత మి మ్మెఱింగినమహాత్ములె పుత్రకళత్రమిత్రవ
ర్గముపయి మోహ ముంచక విరక్తి వహింపఁగ మీకుఁ జెల్లునే
భ్రమ గొని వందురన్ దరుణిఁ బాసి ధరాపరిపాలనంబు సే
య మఱచె రాముఁ డంచు ననరా ప్రజ లాశ్రితరక్షణోత్సుకా.

మ. అని బోధింపఁ గలంక దేఱి రఘువంశాంభోధిచంద్రుఁడు త
మ్మునినెమ్మోము ప్రసన్నదృష్టిఁ గని సమ్మోదంబు వాటిల్లె నీ
యనవద్యోక్తి హజారమున్ దొరసి యున్నా నాల్గునాళ్లయ్యె భూ
జనసంరక్షణ మెల్లి కైన ఘటియించన్ బోఁ దగున్ వేడుకన్. 351

వ. అని యానతిచ్చి యచ్చండాంశువంశమండనుండు వెండియు ననుంగుఁదమ్మునిఁ
గనుంగొని యిట్లనియె. 352

మ. సుజనానీకముఁ బ్రోచుచున్ గుజనులన్ శోధించి దండించుచున్
బ్రజ లాయాయెడఁ దెల్పువిన్నపము లొప్పన్ వించు భూపాలనం
బు జనాధీశుఁ డొనర్చి కీర్తి వడయున్ భోగప్రమత్తాత్ముఁ డై
న జనుల్ దిట్టుదు రిచ్చటన్ నిరయసంతప్తాంగుఁ డౌ నచ్చటన్. 353

క. ఇల ఱేఁడు సుకృతి ననుచును, బలుమఱు బోపలనె యుండి ప్రజవిన్నపమున్
దెలియ వినఁ డేనిఁ గీ డగుఁ, గల దీయర్థమున నొక్కకథ విను మనఘా. 354

రాముఁడు లక్ష్మణునకు నృగునివృత్తాంతము వచించుట.

చ. నృగుఁ డనురాజు తొల్లి యతినిర్మలకీర్తియు బ్రాహ్మణప్రియుం

డగణితవిక్రమోన్నతుఁ డహంకృతిశూన్యుఁడు సత్యవాది నాఁ
బొగడిత కెక్కి రత్నమయభూషణభూషిత లై సవత్స లై
తగుబహుధేనులన్ దినము దానము సేయు మహీసురాళికిన్. 355

చ. అతఁ డొకపుణ్యకాలమున నర్బుదసంఖ్యల మించునై చికీ
ర్షితతి సదక్షిణాకముగ బ్రాహ్మణకోటుల కిచ్చుచోట ను
వ్రతుఁ డగునొక్కవిప్రునిసవత్సకధేను వనేకధేనుసం
గతి నట రా నెఱుంగ కొకభూసురుఁ బిల్చి నృపాలుఁ డిచ్చినన్. 356

క. దానము గొని యతఁ డేగిన, ధేనువుఁ గలవిప్రుఁ డాత్మధేనువు నెందున్
గానక బహుదివసంబులు, దీనుండై వెదకె నెల్ల దేశములందున్. 357

తే. గోత్రిఁ గలగోత్రలం దెల్ల గోవు వెదకి
గాత్రి మలయంగ నతఁ డంతఁ గనకలాఖ్య
దేశమున కేగి యం దొక్కద్విజునియింట
దూడతో నున్నతనద్రోణదుఘను గాంచె. 358

క. కాంచి హర్షించి శబలీ, యంచున్ బిలుచుటయు నొడయఁ డరుదెంచినవాఁ
డంచు నది దూడతోఁ జను, దెంచి తనువు మూర్కొనంగ ద్విజుఁ డిం పొదవన్.

క. తనధేనువు తనుఁ జేరెను, బని యే మెవ్వఁడికి ననుచుఁ బనివడి వెంటన్
జనుదెంచునావుఁ దోకొని, చన దానము వట్టినట్టిభూసురుఁ డలుకన్. 360

మ. తగునే నాయిలు సొచ్చి నామొదవు నుద్దండంబుతోఁ గొంచుఁ బో
ఱఁగఁ జోరత్వము గాక యిత్తెఱఁగు ధీరత్వంబె యం చుద్ధతిన్
సిగ పీడన్ వెనుచక్కి పింజ వదలం జేపట్లకున్ వచ్చినన్
నగి యావిప్రుఁడు వెట్టి యన్యధన మైనన్ నేను గైకొందునే. 361

క. నామొద విది నిక్కువముగ, నేమందలఁ గలిసి తప్పి యిటఁ జేరినదో
యీమొదవుఁ గానకయె యీ, సీమంతయుఁ దిరిగి యలఁతఁ జెందితి ననిసన్.

ఉ. ఇచ్చినయట్టిదాత నృగుఁ డీమొదవున్ గయికొన్నవాఁడ నే
నిచ్చుటనే వచించెదవె యీయనృతోక్తులు రాజుచెంతకున్
జెచ్చెర రమ్ము చూత మని చేకొనివాఁడు వల్కఁ గా దనన్
వచ్చునె యట్టులైన నని వచ్చె నతండును గోసమేతుఁ డై. 363

ఆ. వచ్చి పెక్కునాళ్లు వసుధేశువాకిలి, గాచి యతనిసమ్ముఖంబు లేమి
రోసి ద్విజులు నృగుని నూసరవెల్లి వై, పుట్టు మనుచుఁ దిట్టి పోయి రనఘ.

శా. ఆశాపంబు నృగావనీశునకు బాహ్యద్వారగుల్ దెల్ప నెం
తే శోకించి నిజాశ్రితాప్తహితమంత్రిశ్రేణి కవ్విప్రసం
కాశం బౌద్విజశాపమున్ నొడివి వేగన్ బుత్త్రు సర్వక్షమా
ధీశున్ జేసి నయానయంబులు హితోక్తిం దెల్పి ధైర్యంబునన్. 365

చ. వలియును మంచు నెండయును వానయు గాలియుఁ జేర నీసిబ
క్కలు గటుచేయఁ బంచి యది గన్పడ కుండఁగఁ బుట్టలున్ బొదల్
బలువుగ సంఘటింపుఁ డని పల్కి నిజాకృతి డించి చొచ్చి యం
దలయుచు నున్న వాఁ డిపుడు నాన్నగుఁ డూసరవెల్లిరూపునన్. 366

శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణునకు నిమివృత్తాంతముఁ జెప్పుట.

క. కావున మత్తుం డగున్నృపుఁ, డావిధమున హానిఁ జెందు ననఘా నిమి యన్
భూవరుఁడును గురుశాపము, చే వసరుట మత్తవృత్తిఁ జెందియ కాదే. 367

ఉ. ఆకథ యెట్టు లన్న విను మాదియుగంబున సూర్యవంశజుం
డై కొమరొందుచుండు నిమి యన్ జననాథవరుండు శత్రుశి
క్షాకుశలుం డతండు రహిఁ గౌతమమౌనివనంబు చెంత లో
కైకమనోహరం బగుమహాపురి యొం డొనరించి దానికిన్. 368

ఆ. వల్గుసౌధవిజిత వైజయంతము గాన, వైజయంత మనెడివరసమాఖ్య
యమరఁ జేసి యచటనమరనాథునిఁ బోలి, యవని నేలుచుండి యాఘనుండు.

క. గురునిభుఁ డనఁ దగుతనకుల, గురునిన్ గని యొక్కనాఁడు గురుమతి నే న
ధ్వర మొకటి సేయఁ బూనితిఁ, గరుణన్ మీ రది వహించి కడతేర్పుఁ డనన్.

ఉ. ఆర్యశిఖావతంస మతఁ డాతని కిట్లను నన్ను మున్నె య
ధ్వర్యుతకున్ వరించె మఖవంతుఁడు తన్మఖ మైన భూమిభృ
ద్వర్య భవన్మఖంబునకు వచ్చెదఁ దాళు మటంచుఁ బోయినన్
గార్యముత్రో నృపాలకుఁడు గౌతమమౌని వరించి చెచ్చెరన్. 371

శా. భృగ్వత్రిచ్యవనాదు లైనఋషులన్ బిల్పించి ప్రార్థించి ఋ
త్విగ్వర్గంబుగ వారిఁ జేకొని తదాదేశాప్తి శీతాచల
ప్రాగ్విశ్వంభర యజ్ఞశాలఁ దగ శుంభత్సంపదన్ దద్ధరా
భుగ్వంశాగ్రణి దీర్ఘసత్త్రము జగంబుల్ మెచ్చఁ జేసెన్ రహిన్. 372

ఆ. అయిదువేలయేఁడు లడిగినవారికీ, లేదు నాక వరమణీమకూల
భూషణాన్నదానములఁ దృప్తిఁ గావించె, నతనికలిమిఁ బొగడ నలవి యగునె.

ఉ. అంతకుమున్నె యింద్రమఖ మైనఁ దదర్చితుఁ డై యరుంధతీ
కాంతుఁడు వచ్చి యంతయును గన్గొని నన్ను గురున్ ద్యజించి దు
శ్చింత మఱొక్కనిన్ గురునిఁ జేసికొనెన్ నిమి వీనికండక్రొ
వ్వంతయు నేఁ డడంతు నని యల్కను వాకిటఁ గాచి యున్నెడన్. 374

ఆ. బడలి పగలు నాక పసలించి నిమి యంతి, పురమునందు నిదుర వోవు చున్కి
నెఱుఁగఁ డవ్వసిష్ఠుఁ డేతెంచి కాచుట, యిలఁ బ్రమత్తజనుల కెఱుక గలదె.

చ. ఇటుల ముహూర్తమాత్ర మవనీంద్రునివాకిటఁ గాచి రాకయుం
డుటకు సహింప కాయజతనూజుఁడు కాయజుమే నడంచుధూ

రటివలె మండి నన్ విడిచి జన్నము సేసియుఁ జెంతఁ జేరఁ డీ
కుటిలుఁడు వీఁ డనంగుఁ డయి క్రుమ్మరుఁగా కని శాప మిచ్చినన్. 376

ఉ. ఆయన శాప మెట్టిదో నృపాగ్రణికాయము వీడె నప్పుడే
కాయముకంటె ముందు కడగాఁ జనె నిద్రయు నవ్విధంబు భూ
నాయకుఁ డాత్మలోఁ దెలిసి నన్ను వృథా శపియించినాతఁడున్
గాయముఁ బాసి గాసిపడుఁగా కని క్రమ్మఱ శాప మిచ్చినన్. 377

క. ఇతరేతర శాపోక్తుల, యతియును నృపతియు విదేహులై రప్పుడు దుః
ఖితుఁ డయి వసిష్ఠముని శత, ధృతికడకున్ బోయి తన్నుఁ దెలిపికొని యనున్.

మ. నిమిశాపంబున స్థూలదేహ మడఁగెన్ నే సూక్ష్మదేహంబుతో
నమరారాధ్య భవత్పదాబ్జములు డాయన్ వచ్చితిన్ స్థూలదే
హముఁ బ్రాపించు నుపాయ మేమి యిఁక నెం దార్భవింతున్ దయా
సుముఖత్వంబున నానతీయఁ దగు నంచున్ దీనుఁడై వేఁడినన్. 379

క. పరమేష్ఠి వలికె మిత్రా, వరుణుల తేజంబు సొచ్చి వారలవలనన్
ధర నీ వయోనిజుఁడవై, భరియింపుము దేహ మనుచుఁ బంచిన నతఁడున్.

ఉ. ఆవిధి యానతిచ్చిన క్రియన్ వరుణాలయ మొందె నంత మి
త్రావరుణుల్ పయోధితటధారుణిఁ గ్రుమ్మరుచుండి యొక్కలీ
లావనవీథి నూర్వశి మెలంగుట గన్గొని రందు మిత్రుపై
నావగలాఁడిచూపు లొలయన్ దమి నాతఁడు మన్మథార్తుఁడై. 381

ఉ. చానఁ గదిసినంతఁ జరమధాతువు జాఱ, నది గ్రహించి ఘటమునందు డించి
వరుణుచెంత మెలఁగ వరుణుండు కామించి, సగభ్రమించి కదియ సకియ వలికె.

క. మిత్రుఁడు వరించె దొలుతఁ గ, శత్రముగా నింక మీరు లక్షించుటకున్
బాత్ర మగునేని మామక, గాత్రము దిలకించి సుఖము గైకొనుఁ డనినన్. 183

తే. దానితిన్న నినునుఁ బల్కు దానికుల్కు
దానియొయ్యారమును మెచ్చి తాల్మి నిలుప
లేక వరుణుండు గూడ స్ఖలించెఁ దేజ
మదియు మునుపటి ఘటమందె యతివ యుంచె. 184

ఉ. అందుల కల్గి మిత్రుఁ డతివా నను ముందర పొందియుండియున్
నిందకుఁ దాళి యవ్వరుణునిన్ గదియన్ జన నీకు ధర్మమే
యిందున భూమియందె వసియించి పురూరవుభార్యవై సడిన్
బొందు మటంచుఁ దిట్టె ఘటిఁ బుట్టి రగస్త్యవసిష్ఠు లిర్వురున్. 385

క. చనియె నగస్త్యుఁడు తపమున, కినవంశాంభోధిచంద్రుఁ డిక్ష్వాకుఁడు దో
కొని వచ్చె నవ్వసిష్ఠునిఁ, దన కెప్పటివలెఁ బురోహితత్వ మొనర్పన్. 386

వ. ఇది వసిష్ఠుజన్మప్రకారం బింక నిమిరాజవృత్తాంతంబుఁ దెల్పెద విను మని
రామభూకాంతుం డూర్మిళాకాంతున కిట్లనియె. 387

మ. నిమిదేహంబు మణీమయాభరణపంక్తిన్ వస్త్రమాల్యానులే
పములన్ మాను లలంకరించి విధి యొప్పన్ యాగశేషంబు పూ
ర్ణము గావింప నిజాంశముల్ గొనుట నానందించి బృందారకుల్
గుమి యై పల్కిరి ముక్తదేహుఁ డగునాక్షోణీశమూర్ధన్యుతోన్. 388

మ. నిమిరాజేంద్ర నిరంతరాయదశఁ జెందన్ నీమఖం బాత్మభా
గములన్ దృప్తుల మైతి మందఱము నింకన్ గోరు మేకోర్కి యై
న ముదం బొందఁగ నీ కొసంగెద మటన్నన్ బ్రాణిసంఘంబునే
త్రములన్ నిచ్చలు నిల్వనిం డనియె నాతం డిచ్చి రద్దేవతల్. 389

క. నిమి నిల్చుటఁ గనుఱెప్పలు, నిమిషము లనుఖ్యాతిఁ జెందె నిమిదేహము సం
యములు సురల్ మథియింపఁగ, నమితగుణాకరుఁడు జనకుఁ డచ్చటఁ బొడమెన్.

ఆ. వీతదేహ ముద్భవించిన నెల వౌట, నతఁడు దగ విదేహుఁ డనెడుపేర
మథనజాతుఁ డగుట మిథి యన వర్తిల్లె, నతనిప్రోలు మిథిల యనఁగఁ దనరె.

మ. అనినన్ లక్ష్మణుఁ డద్భుతం బొదవ రామాధీశు నీక్షించి దే
వ నిమిక్ష్మాపతి సత్యధర్మకరుణావర్ధిష్ణుఁ డయ్యున్ వసి
ష్ఠునకున్ గ్రమ్మఱ శాప మిచ్చె క్షమ యచ్చోఁ గన్నఁ బెంపొందఁడే
తనకున్ గోపము చెల్లునే యనిన సీతానాయకుం డిట్లనున్. 392

రాముఁడు లక్ష్మణునకు యయాతివృత్తాంతము చెప్పుట.

ఉ. ఆంతరవైరి గాదె యనఘా పెనుకోపము తద్విముక్తుఁడై
శాంతి వహింప నొక్కనికి శక్యమె తొల్లి యయాతిధారుణీ
కాంతున కింత చెల్లినది ఖ్యాతి వహించినయమ్మహాత్మువృ
త్తాంతము కొంత దెల్పెదఁ బ్రియం బెనయన్ విను మంచు నిట్లనున్. 393

ఉ. ఆతతనీతి మించునహుషాధిపసూతి ప్రభాకరప్రతి
జ్యోతి కృతాధ్వరత్రిదశహూతి నిరీతి గుణాతిమానిత
ఖ్యాతి ధరాభిరక్షణచణాంచితహేతి మహావిభూతి స
ద్వ్రాతవినీతి బంధుశివతాతి యయాతి జితాభియాతి యై. 394

క. వృషపర్వాభిధదివిజ, ద్విషదగ్రణిపుత్త్రి దైత్యదేశికపుత్త్రిన్
వృషభార్వతులితుఁ డతులిత, వృషపర్వుఁ డతండు దాఁ బరిణయ మ్మయ్యెన్.

తే. మేదినీభర్త తొలుత శర్మిష్ఠవలనఁ
బూరు సితకీర్తిగంగాంబుపూరుఁ గనియె
యానకలహంసి యగుదేవయానవలన
నవ్వెనుక శత్రుభయదుని యదునిఁ గనియె. 396

చ. దయ వృషపర్వపుత్త్రియెడఁ దద్దయు నుంచి యయాతి భార్గవ
ప్రియసుత నాదరింపక చరింప యదుం డది చూచి తల్లి కెం
తయు నెగఁబోసి రోస మెదఁ దార్కొనఁ జేసిన నామె మందబు
ద్ధి యయి గురున్ దలంప నరుదెంచె భృగూద్వహుఁ డుజ్జ్వలద్ద్యుతిన్. 397

క. అరుదెంచి యతఁడు సుత తన, చరణాంబురుహంబు లశ్రుజలములఁ గడుగన్
వెఱఁగంది యేల తల్లీ, పరితాపముఁ జెందె దనుచుఁ బలుమఱు నడుగన్.

ఉ. కన్నులనీరు చెక్కులను గాల్వలు గట్టఁగఁ బుత్త్రి వల్కె నో
యన్న మతేమి తెల్పెద యయాతి సదా వృషపర్వపుత్త్రికిన్
మన్నన సేయుఁ గాని యొకనాఁడును నన్నుఁ దలంపఁ డింతయున్
విన్నప మాచరించి నిను వీడ్కొని మేనుత్యజింప వచ్చితిన్. 399

క. పతి సవతిఁ గూడుకొని యవ, మతి సేసిన బ్రతుకుకంటె మగువకు మేలా
మతిఁ దలఁప జలవిషానల, గతులన్ మృతిఁ జెందు నుపమ గాంచుట లనినన్.

మ. తనపుత్త్రిన్ గరుణించి మాను మిఁక సంతాపంబు నాతల్లి యా
వనగర్వంబున నిన్నుఁ గైకొననిభూపజ్రాయుధుం డింతటన్
గనుఁ గా కెంతయు వృద్ధభావ మనుచున్ గావ్యుండు శాపించి పో
యిన జీర్ణించియు మామపై నలుగఁ డయ్యెన్ రాజు సామాన్యుఁడే. 401

మ. జరతత్వం బటులన్ వహించి శశివంశస్వామి భోగస్పృహా
పరుఁ డై జవ్వన మగ్రపుత్త్రుఁ డొసఁగన్ బ్రాపించి పెక్కేఁడు లి
ద్దఱుదేవేరులతో సుఖించి ప్రజలన్ ధర్మస్థితిన్ బ్రోచి య
ధ్వరముల్ సేసి ధనార్థులన్ మనిచి యంతన్ దృప్తి వాటిల్లినన్. 402

క. తనముదిమి తాను గొని జ, వ్వనము కుమారున కొసంగి చానిన్ జనపా
లనఖేలనలోలునిఁగాఁ, బొనరిచి యాసుకృతి సనెఁ దపోవనమునకున్. 403

ఆ. యదుఁడు తండ్రిమాట కెదురాడియతనిశా, పమున రాజ్యభరణవిముఖుఁ డయ్యెఁ
గ్రూరసంతతులకు గురుఁ డయ్యెఁ బితృనింద, చేయువాఁడు కీడుఁ జెందు టరుదె.

క. పూరుఁడు గురూక్తిఁ జేకొని, ధీరుం డై కీర్తిఁ గని ప్రతిష్ఠానపురా
ధారుం డై యిందుకులో, ద్ధారుం డై భూమి యేలెఁ దండ్రి తెఱఁగునన్. 405

ఉ. గాత్రముఁ బాయు మంచు గురుఁ గ్రమ్మఱ దిట్టి తదుద్భవవ్యథా
పాత్రమనస్కుఁ డయ్యె నిమి భార్గవుఁ గ్రమ్మఱఁ దిట్ట నోపియున్
క్షత్త్రియధర్మ మూని గుణశాలి యయాతి శమించెఁ గ్రమ్మఱన్
ధాత్రియు నేలె సౌఖ్యమయతన్ విలసిల్లె నుతింపఁ జెల్లదే. 406

ఆశ్వాసాంతము.

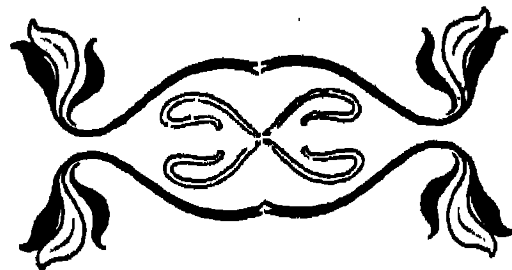
క. అని యివి మొదలయినపురా, తనపుణ్యశ్లోకకథలు తనతమ్మునికిన్
వినిపించుచు దినశేషం, బును రాత్రియుఁ గడపె రామభూవరుఁ డెలమిన్.

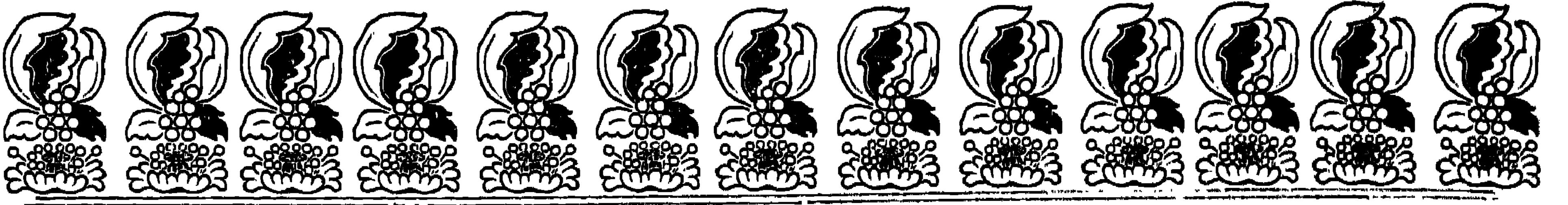
ఉ. విద్యావతీశవంశనలినీదినరాజనరాజయస్పృహా
ద్విడ్వ్యవసచ్ఛటానలదుదీర్ణవిలోకవిలోకభూపది
వార్ద్యమశుద్ధబుద్ధిగృహావర్తనభోగ నభోగధారుణీ
రుద్యతకేళికాదనగురుక్రమసారమసార విగ్రహా. 408

క. కాళిందీహ్రదలోలుప, కాళియఫణరంగనటనఘటనావేళా
వేలార్తిమద్భుజంగమ, బాలాసంస్తవనలోల పావనశీలా. 409

మత్తకోకిల. నారదాదిమునీంద్రచాతకనారదాభశరీర సం
సారసారసగర్వనిర్వృతిసారసారసవైర బృం
దారకాహితయోధయూథవిదారకాశుగవార నీ
హారపారదశారదాహారహారపాండుయశోనిధీ. 410

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవ
ద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణివై
భవాధఃకృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిపస
భాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంథానవసుంధరా
ధరశోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశప
యఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందనవిజ్ఞానవిభవవి
జితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతానిధానపాప
రాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబనుమహాకావ్యంబు
నందు షష్ఠాశ్వాసము. 411

శ్రీరామాయ నమః.

శ్రీమదుత్తర రామాయణము.

సప్తమాశ్వాసము.

లలితమిత్రవిందా
బాలామృదులోరునిహితపదపంకజ భ
ద్రాలోలలోచనాకచ
కీలితనవహేమదామ కితవవిరామా. 1

తే. అవధరింపుము రామచంద్రావనీంద్ర, వర్యుఁ డీరీతి నవ్విభావరిఁ గ్రమించి
కల్యమున లేచి సంధ్యాదికములు దీర్చి, కొలువుసింగారమై సభాస్థలికిఁ బోయి.
సీ. భరతాదిసోదరుల్ ప్రణతులై యట నిల్చి కనుసన్నఁ బనిచినపను లొనర్పఁ
బ్రేమ మీఱ వసిష్ఠవామదేవాదికుల్ మొనసి యాశీర్వాదములు ఘటింప
స్వామి పరాకు హెచ్చరిక హెచ్చరి కంచు సారెఁ గంచుకులు హెచ్చరిక దెలుప
మంత్రు లాశ్రితులు సుమంత్రాదు లెడనెడ నెలమితోఁ బాడగని కొలువుసేయ
తే. గములుకొని మన్నెదొర లూడిగములు సలుప
హైమసింహాసనంబుపై నధివసించి
యుదయగిరి నిల్చుప్రొద్దుతో నుద్దియగుచుఁ
బెద్దకొలు వుండె దశరథుపెద్దకొడుకు. [జూచి
తే. ఇవ్విధంబునఁ గొలువుండి యినకులుండు, మ్రోలనిలుచున్న లక్ష్మణుమోముఁ
యీవు మొగసాల కేగియుం డెవ్వరేని, మనవిగలదన్నఁ దోడి తెమ్మనుచుఁ బనుప.
చ. అతఁడు మహాప్రసాద మని యప్పుడె వాకిటి కేగుదెంచి యం
దతినిబిడంబుగా నిలిచినట్టిప్రజల్ గని రామధారుణీ
పతి యపు డానతిచ్చినసుభాషిత మందఱతోడఁ దెల్పినన్
క్షితిజను లెల్ల నాయనకుఁ జేతులు మోడ్చి వచించి రింపుగన్. 5
తే. చంద్రుఁబోలిన శ్రీరామచంద్రుమోము, గన్నులను జూడఁగోరుటొక్కటియె కాక
యనఘపరిపూర్ణకాముల మైనమేము, విన్నపము చేయుమనవియే మున్న దిపుడు.
సీ. భద్రేభములయందె పాయనిమదవృత్తి మధుకరావళియందె మలినగుణము
చంచలాలతలందె చంచలభావంబు చెలులనెన్నడలందె యలసగరిమ

మిథునసంగతులందె మించుబాధములెల్ల నలయర్ధచంద్రునియందె కొఱఁత
కడఁదిపుట్టలయందె ఘనతరాహిభయంబు లపరపక్షపురాత్రులందె తమము
తే. ప్రతిపదాదులయందె తీఱనిప్రదోష
మాత్మవికలసమాధులయందె మఱపు
గాని మఱియెందు వెదకియుఁ గాన మయ్యె
రఘుకులస్వామిపాలించు రాజ్యమునను. 7
సీ. కాననంబులయందె కాదుగా సుమనోవిలాససంపద ప్రజలకును గలదు
గంధసారమునందె కాదుగా సంతతామోదంబు భూజనమునకుఁ గలదు
గగనాంతరమునందె కాదుగా ఘనలక్ష్మి తఱచుగాఁ బౌరసంతతికిఁ గలదు
కనకాంబరమునందె కాదుగా సుగుణసందోహాప్తి జానపదులకుఁ గలదు
తే. కలితవిక్రమధానుష్కకరమునందె, కాదుగా ధర్మ మిల నెల్లఁగలదు రామ
చంద్రుఁ డెప్పుడుఁ బరిపూర్ణచంద్రులీల, రాజ్య మొనరింప నేమికొఱంత యనిన.

శ్రీరామునితో భిక్షుతాడితమైనయొకశునకంబు తనవృత్తాంతంబు దెలిపికొనుట.

క. ఆలింపుచున్న నచటికిఁ, గాలేయక మొకటి వచ్చి కడువడి నెత్తిన్
గీలాలధార దొరఁగన్, దూలుచు మొఱ సేయ లక్ష్మణుఁడు కని కరుణన్. 9
తే. చేరఁ జని యేల నీనడి శిరము పగిలె, నిచట మొఱ సేయుటకు నేమి హేతు వనిన
నగతికుల కెల్ల గతి యైనయధిపుఁ డోడఁ, గాని నేఁ దెల్ప నని భషకంబు వలుక.
తే. మంచి దని స్వామికడకు లక్ష్మణుఁడు వోయి
వినయమునఁ దొల్తఁ బ్రజమాట వినికిసేసి
వెనుక శునకంబు తెఱఁగును దెలియఁ జెప్పి
మనుజపతి దాసఁ దెమ్మన్న మరల నేఁగి. 11
మ. పతి దోడ్తెమ్మనె నిన్ను రమ్మనినఁ గంపం బూని భూదేవతల్
యతులున్ నిల్చుసభాస్థలంబునకు ర మ్మంచున్ ననున్ బిల్చు టే
చతురత్వం బని సారమేయ మనినన్ సౌమిత్రి యమ్మాటయున్
క్షితిరాణ్మౌళికిఁ దెల్పఁ దానె యరుదెంచెన్ రాముఁ డచ్చోటికిన్. 12
క. అరుదెంచి నెత్తి నెత్తుటి వఱదల జొత్తిల్ల నగరివాకిట వెతతో
నిరవుకొని యున్న శునకముఁ, బరికించి వచింపు మేల పఱతెంచి తనన్. 13
ఉ. ఆమృగదంశకం బనియె నర్కకులేంద్ర యటర్కమేమి యిం
దేమిటి కేగుదెంచినది యేటికిఁ గొట్టుము నాక లీల నేఁ
డీమును లీనృపాలమణు లిందఱుఁ గొల్వఁగ నిందు వచ్చినా
వే మని నీదయాదికసమిద్ధగుణంబులు సన్నుతింపుచున్. 14
సీ. జలధిబంధనవేళ బలవత్కపులకన్న మించఁగా నుడుత లాలించ లేదె
శుకవామదేవాదులకు సమానముఁ జేసి యెలమిఁ బక్షికి మోక్షమియ్య లేదె

హనుమంతుచే క్షేమ మరయుచో భరతుక
న్ననుమున్నె గుహుఁ వేఁడఁ బనుప లేదె
శబరి యిచ్చినపండ్లచవి భరద్వాజులవిం దొక్కరీతి భావింప లేదె
తే. దొడ్డ కొంచెంబు లున్న వే దొరవు నీక,టాక్షమున కెవ్వఁడైనచో నాశ్రయింపఁ
గదిసి రక్షించుటయె నీకుఁగలగుణంబు, రఘుకులక్షీరనిధిచంద్ర రామచంద్ర.
చ. హరిహయవహ్నిదండిదనుజాధిపవాయుకుబేరశంభుభా
స్కరరజనీకరప్రముఖసర్వసుపర్వులుఁ దావకాంశజుల్
హరివి పరాత్పరుండవు కృపాకృతి దుర్జనశిక్ష సేయ ని
ద్ధర నవతార మొందితివి ధన్యతఁ జెందితి నిన్నుఁ జూచుటన్. 16
చ. నృపతికి సాధురక్షణ వహించుట ధర్మవు గాన నాదువి
న్నప మిఁక నాల కింపు జననాయక యెవ్వరి కెగ్గు సేయ కే
నెపుడుఁ జరింతు నీపురి నిదేమియొ నేఁ డొకభిక్షుకుండు నన్
గుపితమతిన్ శిరం బవియఁ గొట్టెఁ బరామరిసింపవే యనన్. 17
ఉ. అక్కరుణాబ్ధి రామవిభుఁ డప్పుడె భిక్షుకుఁ బిల్వఁ బంచి యి
క్కుక్కకు నీకు నేమిపగ కోపముతోఁ దల వ్రయ్యఁ గొట్టినా
వక్కట విప్రవంశజుఁడ వయ్యు దురాగ్రహశత్రు గెల్వ లే
వెక్కడిభిక్షుకత్వ మిది యేటివిరక్తి యటంచు దూఱినన్. 18
తే. అతఁడు కరములు మొగిచి యిట్లనుచుఁ బలికె, దేవ భిక్షార్థమింటింటఁ దిరిగితిరిగ
యలసి నే రాఁగ నిది వీథి నడ్డమగుచుఁ, దలఁగకున్నను గొట్టితిఁ దప్పుగలదు.
క. దండింపఁ దగుదు నేనున్, దండింపుము నన్ను నీవు దండించినచోఁ
దండింపఁ డింక మీఁదట, దండి యనిన విభుఁడు దగినదండన యరయన్. 20
క. కౌలేయక మి ట్లనియెను, గాలాంజన మనెడిగిరిని గలదేవళమున్
బాలింప నితనిఁ బనుపుము, చాలు నదియె దండ మనిన జనపతి నగుచున్. 21
తే. అతని కపుడె తదాధిపత్యం బొసంగి, ప్రభుత కభిషేక మొనరించి భద్రగజము
మీఁద నెక్కించి పంచిన మేదినీంద్రుఁ, గాంచి మంత్రులు పల్కి రక్కజముగాఁగ.
ఉ. త ప్పొనరించి విప్రుఁడు ముదంబున దుర్గవిభుత్వ మొందె నం
చిప్పురి నున్నవిప్రజను లెల్లను జేయుదు రింక నిగతిన్
దప్పులె యంచుఁ బల్కఁ బతి నవ్వుచు నిప్పని కీడొ మంచిదో
చెప్పెడిఁ గుర్కురం బని వచించిన భైరవు తేజి యి ట్లనున్. 23
ఉ. ఎంచఁగ నింతకంటెఁ గలదే యవమానము దేవ తొల్లి నే
నంచితవిప్రవంశజుఁడ నై యలదేవగృహాధిపత్యమున్
గాంచి తదన్నభుక్తిఁ గొని కాదె వహించితి నిట్టిజన్మమున్
గొంచెమె దేవతార్థహృతి కుక్కతనం బొసఁగింప కుండునే. 24

క. జనవర దేవబ్రాహ్మణ, ధనహరణమహాఘదావదహనము వంశం
బనువంశాటవిఁ గాల్పక, చనునే యెవ్వరికి దానిఁ జనునె యొనర్పన్. 25

ఉ. కోవెలపారుపత్తెమునకున్ బనిఁ బూనియు నేను సాధుసం
సేవయు దీనపోషణముఁ జేసితిఁ గావున నీభవంబునన్
భూవర జాతిసంస్మరణమున్ వహియించితిఁ గ్రూరుఁ డిద్ధరా
దేవుఁడు సత్క్రియాప్తిఁ గడతేఱఁ గలఁడె తలంచి చూచినన్. 26

క. అని జాతిస్మృతి గలయా, శునకము రఘురాముఁ బొగడుచున్ వలగొని వీ
డ్కొని కాశి కేగి యట నిర, శనతన్ గృశియించి పిదప సద్గతిఁ జెందెన్. 27

చ్యవనాదిమునులు రామునితో లవణాసురునివృత్తాంతంబుఁ జెప్పుట.

చ. అవనిపుఁ డంత నెప్పటిక్రియన్ సభ కేగి వసించునంతలోఁ
జ్యవనమరీచికశ్యపదశాదపులస్త్యఋచీకముఖ్యమౌ
నివరులు వచ్చి వాకిటను నిల్చినఁ జూచి సుమంత్రుఁ డెంతయున్
జవమునఁ బోయి యయ్యసురశత్రుని కంజలిఁ జేసి యిట్లనున్. 28

తే. స్వామి యమునాతటారణ్యవాసు లైన
చ్యవనఋచికాదిసంయమీశ్వరులు వచ్చి
వాకిటను నిల్చినా రన్న వడిగ లేచి
వినయము భయంబు భక్తియుఁ బెనఁగొనంగ, 29

క. జడదారియొడయులకు న, ప్పుడ యెదురుగఁ బోయి పాదములకు వినతుఁ డై
తోడితెచ్చి యుచితపీఠము, లిడి పూజ లొనర్ప వార లెల్లను వేడ్కన్. 30

తే. తాము తెచ్చినపుణ్యతీర్థములఁ బావ, నోదకంబులఁ బక్వఫలోత్కరములఁ
జిత్త మలరంగ నిచ్చి యాశీర్వదింప, నెంతయువినీతుఁ డై రాముఁ డిట్టు లనియె.

శా. ఆధుల్ దీర్పఁగ నోపుమీచరణతోయంబుల్ శిరం బానె నా
నాధున్యంబువు లింక నేల మిము సందర్శింప నౌసత్ఫలం
బే ధన్యాత్మునిఁ జేసెఁ గావలయునే యాపుండు లబ్ధైనచో
సాధూత్తంసములార మీరు కరుణించన్ గా దనన్ వచ్చునే. 32

శా. నాసామంతచయంబు నాయనుజసంతానంబు నాదేహమున్
నాసర్వస్వము మీయధీనము కృపన్ నన్నున్ గటాక్షించి నే
దాసేయత్వముతో నొనర్పఁ దగుకృత్యంబుల్ ప్రబోధింపుఁ డం
చాసర్వంకషబుద్ధి వల్కె మును లత్యానందమగ్నాత్ము లై. 33

ఉ. ఏనృపు లైన నీకరణి నీవినయోక్తులు పల్క నేర్తురే
మానస మున్న వైఖరినె మాటల నాడెద వార్యపోషకుల్
భానుకులీను లందఱును బ్రాహ్మణభక్తియు దుష్టశిక్షయుం

బూనియ కాదె నీ విచటఁ బుట్టుట రామ యటంచు నెంచఁగన్. 34

చ. చ్యవనుఁడు వల్కె రామ నృపచంద్ర కృతంబున దైత్యవంశసం
భవుఁడు మధుండు నా నొకఁడు భాసిలు నాతఁడు ధర్మశాలి యై
యవనిసురల్ సురల్ సుగుణుఁ డంచు నుతించ నుదంచితప్రభన్
భువిఁ జెలు వొంది పెక్కుదినముల్ శివుఁ గూర్చి తపం బొనర్చినన్. 35

ఉ. ఆతప మిచ్చ మెచ్చి శివుఁ డాత్మజటాద్యుతి సాంధ్యరాగ ము
ద్ద్యోతితకాలకంఠరుచి తోరపుఁజీఁకటి దేహకాంతి చం
ద్రాతపముల్ సృజింప జగదద్భుతభంగి దృశింప నమ్మధుం
డాతతభక్తియుక్తి నతుఁడై నుతియించె ననేకరీతులన్. 36

ఉ. సోమకళాధరుండు తనశూలముచే మఱియొండుశూల మెం
తే మహిమన్ సృజించి యది దివ్యకృపన్ మధుచేతి కిచ్చి సం
గ్రామమునన్ రిపున్ గెలిచి క్రమ్మఱ ని న్నిది చేరునే కదా
నీమది ధర్మ మేమఱిన నిక్కముగా వసుఁ జేరు నావుడున్. 37

చ. మధుఁ డది సమ్మతించి స్మరమర్దికిఁ గ్రమ్మఱ మ్రొక్కి మత్కులం
బు ధరఁ గలంతకాలమును నీ మ్మొనకైదువు నిల్పవే దయా
నిధి యన నీసుతుం డొకఁడు నీవెనుకన్ ధరియించి దీనిచే
నధికతఁ జెందు శూలధరుఁ డైనపు డాతఁ డజయ్యుఁ డాజులన్. 38

క. శూలంబు మఱచెనేనియు, వాలాయము వైరిచేత వాఁడు హతుఁ డగున్
శూలం బెప్పటివలె మా, శూలములోఁ గలియు ననుచు శూలి సనుటయున్.

ఉ. ఆనరభోజి యంతట దశాననుకూరిమిచెల్లె లైనకుం
భీనసి లంకఁ జొచ్చి బలిమిన్ గొని తెచ్చి హితోక్తిఁ బెండ్లి యై
యానలినాక్షియందు లవణాసురుఁ డన్కుటిలాత్ముఁ గాంచె నం
భోనిధి కాలకూటవిషమున్ దొలి కాంచినలీల రాఘవా. 40

చ. కొడుకు దురాత్ముఁ డౌటకు జుగుప్స వహించి మధుండు వానికిన్
మృదునివరంబు దెల్పి యతఁ డిచ్చినశూల మొసంగి ధర్మమె
ప్పుడు విడ కున్న మంచి దని ప్రోలికిఁ బట్టము గట్టి నెమ్మదిన్
బొడమినతాప మంతయును బోవఁగ వారిధిఁ జొచ్చె నత్తఱిన్. 41

క. అదిమొదల మ్మధుపుత్త్రుఁడు, మదమత్తుం డగుచుఁ గలఁచు మాఁదృశమునులన్
మొదలఁగ నియ్యెడ మనుజులఁ, ద్రిదశుల బాధించు నేమిదెలుపుదు మధిపా.

మ. హరుశూలంబు వహించి నాఁ డనిన ధైర్యం బేది యేధారుణీ
శ్వరులున్ వాని నెదుర్కొనన్ వెఱతు రస్మద్రక్షణార్థంబుగా
ధర మీ రుండఁగ నెవ్వ రేటి కిఁక నేతత్కార్యమున్ నేఁడు దే
వరకున్ దెల్పఁగ వచ్చి రీమునులు ప్రోవన్ జెల్లు నాపన్నులన్. 43

చ. లవణపయోధిఁ గట్టి సబలప్రబలానుజపుత్త్రమిత్త్రబాం
ధవముగ రావణాసురు వధం బొనరించినమీకు లక్ష్యమే
లవణుఁడు వీనిఁ ద్రుంచి వికలత్వముఁ జెందినమానసంబు లు
త్సవజలరాశిఁ దేలెడివిధం బొనరింపఁ గదయ్య నావుడున్. 44

ఉ. ఆరఘువీరవర్యుఁడు కృతాంజలి యై మునులార వాని కా
హారము లెవ్వి యెక్కడ విహారము సల్పుచు నుండు నెట్టియా
చారమునన్ జరించు నది సర్వముఁ దెల్పుఁడు వానిఁ బట్టి సం
హారము సేయు టెంతపని యన్న మహర్షులు వల్కి రందఱున్. 45

ఉ. నూఱుమదావళంబు లిరునూఱుహరుల్ పదివేలుసుప్తు లా
ర్న్నాఱుపశుల్ సహస్రచమరుల్ కిటిలక్షయు నొక్కపూట కా
హారము వానికిన్ మధువనాంతరమే విహరించుతాన మా
చారముఁ గ్రూర మంచితవిచారము దూర మటంచుఁ దెల్పినన్. 46

క. లవణునిశౌర్యము రఘుపతి, లవమునకున్ గొనక మౌనులన్ గని యింకన్
లవణు వధింతు నవశ్యము, భవదార్తి హరింతు ననుచుఁ బల్కి ప్రియమునన్.

క. భరతుని మఱి శత్త్రుఘ్నుని, గరుణాకలితేక్షణములఁ గనుఁగొని మీయి
ద్దఱిలో నెవ్వఁడు లవణునిఁ, బరిమార్పం గల రటన్న భరతుఁడు వల్కెన్. 48

✽ రఘువీరుండు లవణాసురు సంహరింప శత్త్రుఘ్నున్ బంపుట. ✽

శా. ధాత్రీనాయక నన్నుఁ బంపుము మహోవ్యగ్రాత్తుఁ గుంభీనసీ
పుత్త్రున్ నే వధియించి వచ్చెద యతుల్ భూదేవతల్ దేవతల్
విత్రాసస్థితు లింకఁ జెంద రనినన్ వే లేచి భూభర్తకున్
శత్త్రుఘ్నుండు కరాబ్జముల్ మొగిచి చంచద్భక్తితో ని ట్లనున్. 49

మ. ఇనవంశాధిప మిమ్ముఁ బాసి పదునాల్గేండ్లున్ వెతన్ గూరలే
తిని నారల్ ధరియించి మై బడల నందిగ్రామవాసంబు సే
సినవాఁ డీభరతుండు మీచరణసంసేవాప్తి నిం దుండ నిం
డనిలో నే లవణున్ వధింపఁ గల నన్నంపింపుఁ డంచత్కృపన్. 50

క. తలఁచెద మీపదపద్మము, నిలిచెద మధుపురముచెంత నిమిషములోనన్
గెలిచెద లవణుని మీకృపఁ, బొలిచెద నన ననుజు మెచ్చి భూవరుఁ డనియెన్.

చ. అవిరళధైర్యశాలివి కృతాస్త్రుఁడ వాహవకోవిదుండ వీ
వపుట నిజంబ కాఁ దెలిసి యంపెద వైరి వధించి భూరివై
భవముల నీవు తత్పురముఁ బాలనసేయుము ధాత్రిఁ బ్రోచుధ
ర్మవునకు సాటి లే దనిరి మున్పటిపెద్దలు రాజనీతులన్. 52

ఉ. ఆలములో రిపున్ గెలిచి యారిపురాజ్యము ధర్మసంగతిన్
బాలన సేయకున్న నగుఁ బాపము పూర్వజునాజ్ఞ యెయ్యెడన్

బాలురకుఁ గ్రహింపఁ దగుఁ బల్కుకు మేమియు శత్రుపట్టణ
శ్రీలకు నీవె రాజ వభిషేకమహోత్సవ మందు మం చనన్. 53

చ. అళుకుచు లక్ష్మణావరజుఁ డగ్రజుఁ డుండఁగ రాజ్యవైభవం
బులు వహియింపఁ జిన్నలకుఁ బోలునె యం చనఁ బోయి క్రమ్మఱన్
బలుకక క్రుక్కినన్ ధరణిపాలుఁడు లేనగ వంకురింపఁగా
లలితమనస్కు లౌభరతలక్ష్మణులన్ గని పల్కె నత్తఱిన్. 54

చ. తగునభిషేకవస్తువు లుదారతఁ దేఁ దగువారిఁ బంపుఁ డా
ర్యగురుపురోహితాప్తసచివాదులఁ బిల్వుఁడు పిన్నతమ్మునిన్
బగతునిపట్టణంబునకుఁ బట్టము గట్టెదమాట వీటిలో
నెగడఁగఁ జాటఁ బంపుఁ డన నిల్వక వారలు తత్క్షణంబునన్. 55

ఆ. అధిపుఁ డాన తిచ్చినన్నియు జతకూర్చి, గురుపురోహితాదికులను బిలిచి
సకలకార్యములను సంఘటించితి మని, విన్నవింప రామవిభుఁడు దనరి. 56

సీ. శ్రీ రస్తు రిపుజయశ్రీ రస్తు తే యని క్షితిసురశ్రేష్ఠు లాశీర్వదింపఁ
బటహగోముఖశంఖపణవాద్యబహుతూర్యరవములు రోదోంతరముల నెరయ
హృద్యవాగనవద్యగద్యపద్యస్ఫూర్తి గనిపింప వందిమాగధులు పొగడ
నటనశాస్త్రానుగుణ్యంబుగా గణికాంబుజాస్యలు సరసలాస్యంబు సలుపఁ

తే. దల్లు లందఱుఁ గన్నులు చల్లఁ గాఁగఁ, జూచి కడు సంతసిల వసిష్ఠుండు మంగ
ళాభిషేకంబు గావింప ననుజునిటల, పట్టిక సువర్ణపట్టంబు గట్టె విభుఁడు. 57

చ. భవదనుజన్ము నేఁడు మధుపట్టణభర్త నొనర్చినప్పుడే
లవణుఁడు పోరిలోఁ బడియె లక్ష్మణపూర్వజ మీరు నెమ్మదిన్
దవిలి తలంచినట్టిపని తప్పునె సిద్ధము గాక యంచు నా
చ్యవనుఁడు మున్నుగాఁ గలమహర్షులు రాముని నెంచి రయ్యెడన్. 58

చ. అనుపమరత్నభూషణమహాప్రభ బాలదివాకరుండొ నాఁ
దనరుచుఁ జేర వచ్చి ప్రమదంబున నానతుఁడైనపిన్నత
మ్ముని దయమీఱ నెత్తుకొని మూర్ధము మూర్కొని యక్కుఁ జేర్చి ప్ర
క్కనఁ దొడమీఁద నుంచుకొని క్షోణిసుతాహృదయేశుఁ డిట్లనున్. 59

మ. అమరజ్యేష్ఠుఁడు తొల్లి యొక్కనుమహాసీయాస్త్రంబు నిర్మించె డెం
దమునన్ దా మధుకైటభాసురులు దానన్ గూలి రయ్యస్త్రరా
జము నాకున్ లభియించె లోకములకున్ సంత్రాస మాఁ దత్ప్రయో
గముచే నం చది యేయ నెవ్వరిపయిన్ గైకొమ్ము నీ కిచ్చెదన్. 60

మ. అనుజా నీ కిది గల్గినన్ లవణసంహారంబు దుస్సాధ్యమే
యని శత్రుఘ్ననకున్ బ్రయోగ ముపసంహారంబు మంత్రక్రమం
బును సాంగంబుగ నాన తిచ్చి విశిఖంబున్ గూర్మితో నిచ్చి రా

మన్నృపాలాగ్రణి క్రమ్మఱఁ బలికె శుమ్భత్ప్రౌఢవాగ్గుంభనన్. 61

ఉ. ఆనిటలాక్షుదత్తచటులాయతశూలము కేలఁ బూనినన్
దానవునిన్ జయింపఁ బురదానవభేదికి నైన శక్యమే
దాని గృహంబునం దిడి క్షుధావ్యథఁ గానల సంచరించుచో
వాని నెదిర్చినన్ జయ మవశ్యము నీ కగు లక్ష్మణానుజా.

ఉ. ఆలము సేయ వచ్చె రిపుఁ డం చొకయించుక వాఁ డెఱింగినన్
శూలము కేల నేమఱఁడు సుమ్మది నెమ్మది నుంచి దవ్వులన్
బాళెము డించి యొక్కఁడవు బాణకృపాణధనుర్ధరుండ వై
యాలవణుండు ప్రోల్ వెడలినప్పుడె కప్పుము గొప్పతూపులన్. 63

ఉ. ఘోరశరాహతిన్ నొగిలి కుత్సితుఁ డై పురిఁ దూఱఁ బోయినన్
దూఱఁగ నీక యయ్యసురతోఁ దని సల్పుము నిల్పు మప్పుర
ద్వారముచక్కిఁ గన్నొఱఁగి వాఁడు గృహంబున కేగనేనియున్
బోరనఁ దెచ్చు నిచ్చలును బూజ లొనర్చుమహోగ్రశూలమున్. 64

క. అనిమిషమానసశూలం, బనఁ దగుశూలంబు లేనియవసరమున శ
త్రుని గెలువు మనుచుఁ బలుమఱు, ననుజా యెఱిఁగించి నాఁడ ననిమఱవకుమీ.

సీ. క్షణములోపల నద్రిఁ జొకళించుజవంబునను మించుహయములు నాల్గువేలు
మణిహేమరుచుల రోహిణమేరువులు మీఱి దండి యౌరథములు రెండువేలు
నింగితో నొఱయునుత్తుంగాంగకస్ఫూర్తి సరి లేనిమదసామజములు వేయి
విలయరుద్రుని నైన వెఱపింపఁ గాఁ జాలువీరభటుల్ పదివేలమంది

తే కొలువఁ గవినటగాయకకోటి వంది, మాగధసమూహమూరవ్యమణులదండు
వెంటరా లక్షువరహాలువెచ్చమునకుఁ, గొని మధునిపట్టణమునకుఁ జనుము నీవుఁ

క. సేనాధీశుల భటులఁ బ్ర,ధానుల బాంధవుల హితులఁ దగురీతుల స
న్మానింపు మేమఱక తఱి, నైనపనుల్ గొనుము సముచితాదరణములన్. 67

క. వడి గలవా రని భటులను, బడలింపకు మనఘ నిడుదపయనంబుల మం
డెడు వేసవినిన్ విడిసిన, యెడలన్ బ్రజ దప్పి నెప్పు లెఱుఁగుము కరుణన్. 68

మ. ధనలోభంబునఁ బ్రోవ కుండెదు సుమీ తండ్రీ భటశ్రేణులన్
ధనమున్ రాజ్యము దుర్గముల్ భటులచేతన్ గాదె పంరక్షఁ జెం
దు నృపాలుండు భటేతరుం డయిన శత్రుల్ చీరికిన్ గొందురే
జనులున్ మెత్తురె హత్తునే విజయముల్ సంగ్రామరంగంబునన్. 69

ఉ. ఆతపతప్తు లై నసుభటాశ్వికహస్తిపకాదికుల్ ప్రమో
దాతిశయంబుఁ గాంచ సముదంచితజహ్నుసుతాతటావనీ
జాతలతాగృహాంతములచాయల నిల్చిన నీశ్రమంబు త
చ్ఛీతలవాతపోతములచే నిఁక మీఁదటఁ బాయకుండునే. 70

మ. గగనోద్ఘర్షితదావాగ్నికీలికల స్రుక్కన్ బాఱి వారిస్పృహన్
మృగతృష్ణల్ గని పోయి పోయి మృగముల్ మేనుల్ వడంకన్ దగన్
జగతిన్ బ్రాలెడిజాలిఁ గన్గొనుచు భీష్మగ్రీష్మసంతాప మిం
కఁ గడం ద్రోయఁగలారు నీభటులు గంగాతీరవన్యాస్థితిన్. 71

మ. భవదీయధ్వజినీవ్రజోత్థితరజోబాహుళ్య మగ్రేసర
చ్యవనాదివ్రతిరాజికెంజడలతో సంధింపఁ గాఁ బోయి జా
హ్నవియున్ వేగఁ గ్రమించి యద్దరిని సేనన్ డించి కాళిందిచే
రువ నొక్కండవె పొంచి యుండి లవణున్ రోధించి సాధింపుమా. 72

క. ఎప్పుడు లవణునిఁ గూల్చితి, వప్పుడె నీవిజయలేఖ లనువు మిచటి కీ
వప్పనికిఁ దామసించినఁ, జెప్పెడి దే మంగకముల జీవము లున్నే. 73

క. అని పలికి పయనమునకున్, దినమును నిశ్చయ మొనర్చి తెలిపిన నతఁ డిం
పునఁ బతి యానతి యిచ్చిన, యనువున సైన్యములఁ గూర్చి యాదివసమునన్.

చ. మునుకొని యవ్వసిష్ఠునకు మ్రొక్కి యతండు రిపుఘ్న యోఽస్తు తే
యన ముద మంది తల్లులకు నందఱకు న్నతి సేసి వారిదీ
వనలు గ్రహించి స్వామి కభివందనముల్ ఘటియించి భక్తి వీ
డ్కొని మఱి యిద్దఱగ్రజులకున్ బ్రణమిల్లి యథోచితంబుగన్. 75

ఉ. విఘ్నము లేక గెల్వు మఱివీరుని నీ వని వారలున్ గృపా
నిఘ్నమనస్కులై పనుప నెట్టన బ్రాహ్మణపూజ చేసి శ
త్రుఘ్నుఁడు పౌరకాంతలు విరుల్ పయిఁ జల్లగ తద్విపచ్ఛిరో
దఘ్నమహాధ్వజవ్రలద్భటకదంబముతోఁ గదలెన్ హుటాహుటిన్. 76

లయవిభాతి.
కదలి త్రిదశేంద్రువనకదళికల వంచుకొనుకదలికలహస్తములు చదలఁ బొద
లంగా [యుదుటు గనిపింపన్
మదకరులు ముం దరుగ మది నెదుగువేగములు గమర హయముల్ నడల
జదలములు నలుగడలఁ బొదివికొనఁ దేరుగము లుదిరిములలో యనఁగఁ జెదర
కరుదేరన్ [నది నతఁడు సేరెన్.
నదులు నిధులున్ వనులు మొదలుగఁ గనుంగొనుచుఁ ద్రిదినములలో నమర

మానిని. చేరి దలత్సరసీజలసద్రసశీకరతుందిలశీతమనో
హారిసమీరవిహారములన్ శ్రమమాఱఁగ నన్నదియవ్వలికిన్
భూరిరయంబునఁ బోయి తదంతికభూమిఁ జమూచయముల్ విడియన్
బోరనఁ బుట్టను బుట్టినమౌనితపోవనమో యన చేరి రహిన్. 78

మాలిని. పరహితమతిలోలున్ బ్రహ్మవిద్యావిశాలున్
బరమమునివరేణ్యున్ భారతీశాభిగణ్యున్

సరసకవనదక్షుఁ సత్కృపాంచత్కటాక్షుఁ
సురుచిరగుణజాతుఁ జూచె వల్మీకజాతున్. 79

మత్తకోకిల. చూచి లక్ష్మణసోదరుండు విశుద్ధబుద్ధి వినమ్రుఁడై
యాచతుర్ముఖతుల్యుఁ గన్గొని యయ్య నే లవణాసురున్
ఖేచరాంతకు రామునాజ్ఞను గెల్వ నచ్చితి వేకువన్
లేచి పోయెద నేటి కిచ్చట నిల్తునే యని వేఁడినన్. 80

తరల. నగుచు నమ్ముని వల్కె నోనరనాథనందన నాయమే
బెగడుచున్ బెఱవానిపోలిక భేదవాక్యము లాడఁగాఁ
దగదె నీగృహసీమ నీవు ముదంబుతో వసియింప నం
చగణితాదృతి సేసి మారసి యర్ఘ్య మిచ్చి కృపామతిన్. 81

మ. ఫలమూలాదు లొసంగి తృప్తి యొనరింపన్ బర్ణశాలాంతర
స్థలి నాత్మశ్రమ మాఱ నిల్చి పిదపన్ శత్రుఘ్నుఁ డమ్మౌని కం
జలి గావించి మునీంద్ర! యీవనములో జా లొంది యూపాళు ల
గ్గల మై యున్నవి యెవ్వ రిందు మఖముల్ గావించిరో నావుడున్. 82

ఉత్సాహ. అమునీంద్రుఁ డానతిచ్చె నయ్య తొల్లి సూర్యవం
శామృతాబ్ధిపూర్ణచంద్రుఁ డై తగున్ సుదాసుఁ డన్
భూమిభర్త యొక్కఁ డవ్విభుండు పుత్త్రకాంక్ష నొం
తే మదిన్ వహించి చేసె నెల్లధర్మకోటులన్. 83

క. మిత్త్రసఖుఁ డనఁగ నంతట, బుత్త్రుం డొకఁ డుద్భవించె బుణ్యావశమునన్
ధాత్రీశుఁ డక్కుమారుని, ధాత్రికిఁ బతిఁ జేసి తాను దపమున కేగెన్. 84

క. ఆమిత్త్రసఖుఁడు శౌర్యజి, తామిత్త్రసఖుం డనంగ నలరుచు మృగయా
ప్రేమ నొకనాఁడు కానన, సీమన్ విహరించెఁ బాలము చెంచులు గొలువన్.

వ. మఱియును.

లయవిభాతి.
హరుల హరియించుచును గరుల విరియించుచును గిరుల ముఱియించుచును
రురులఁ బొరిగొంచున్ [రలకానన్
ధరణివరుఁ డెల్లెడలఁ దిరుగునెడ బెబ్బులుల తెఱఁగునను దైత్యవరు లిరువు
బఱచుమృగయూథముల నఱుగ దిగ మ్రింగుచును బరుగు లిడఁజూచి యొట
కరిగెద రటంచ [మరులు నుతియింపన్.
ద్దొర కినిసి వింట నొకశరము దొడి యొక్కపులిశిరముఁ దెగ నేసె బొల

మ. హతశేషుండు నిజాకృతిన్ నిలిచి రాజా నిర్నిమిత్తంబు నా
హితునిన్ జంపితివే కదా మఱతునే యిక్కార్య మంచున్ దిరో
హితుఁ డైనన్ వెఱఁ గంది క్రమ్మఱి యతం డిచ్చో వసిష్ఠోక్తి స

త్క్రతుశాలల్ ఘటియించి చేసె హరిమేధంబుల్ బుధుల్ మెచ్చఁగన్. 88

క. ఆసమయంబునఁ దొల్లిటి, యాసురుఁడు వసిష్ఠరూప మచ్చుపడఁగ సౌ
దాసుఁ గని సామిషాశన, మాసయ్యెడిఁ గలుగఁ జేయు మని యడుగుటయున్.

ఉ. నిక్కము మాని యంచు ధరణీపతి నెమ్మది నెంచి పాచకున్
గ్రక్కునఁ బిల్చి నంపునెడఁ గన్గొని పాచకవేషధారి యై
యక్కుటిలుండు వచ్చి యతఁ డప్పని దెల్ప మనుష్యమాంసమున్
దక్కక వండి తెచ్చి జననాథునిముందటఁ బెట్టి పోయినన్. 90

మ. మనుజాధీశుఁడు భార్యచేత ముని కమ్మాంసంబుతో నన్న మిం
పునఁ బెట్టింప వసిష్ఠుఁ డల్గి తగునే భూమీశ యస్పృశ్య మా
మనుజక్రవ్యముఁ బెట్ట నీమదికి రమ్యం బైనయీమాంసమే
తినుచున్ గ్రుమ్మరు మన్న రాజు మదయంతీయుక్తుఁ డై దీనతన్. 91

చ. కులగురుఁ జూచి మీఱె మును గోరినఁ బాచకుఁ బిల్చి యర్హ మా
పలలము వండి తెమ్మనుచుఁ బంచితి వాఁ డది యెట్లు వండెనో
తెలియదు లెస్స చూడకయ తిట్టుట యర్హమె యన్న నాతఁడున్
దెలిసె నదంతయున్ బలసుదిండి యొనర్చినమాయగా మదిన్. 92

క. తెలిసి వసిష్ఠుఁడు భూవర, తలఁకకు నీయసురతనము ద్వాదశవర్షం
బులు సనఁ దొలఁగెడి నన నతఁ, డలిగి గురున్ మరలఁ దిట్టనంబువులు గొనన్.

మ. మదయంతీసతి యడ్డమై విడువు మోక్ష్మామండలాధీశ చె
ల్లదు కోపంబు వసిష్ఠమౌనిపయి నేలా యింతమౌర్ఖ్యం బనన్
బదభాగంబున డించె శాపజలమున్ బాదంబు లవ్వేడిమిన్
గదిసెన్ గర్బురభావ మందునఁ దగెన్ గల్మాషపాదుం డనన్. 94

క. ఆసౌదాసుఁడు యాగము, సేసినచో టిది యఁటంచుఁ జెప్పిన జటిలా
గ్రేసరు నుతిఁ జేసె సుమి, త్రాసతికడగొట్టుకొడుకు తత్సమయమునన్. 95

జానకి వాల్మీకాశ్రమంబునఁ గుశలవులన్ గనుట.

మ. ధరణీపుత్త్రియు నాఁటిరాతిరి శుభస్థానంబులన్ సద్గ్రహా
త్కరముల్ నిల్వఁగ వంశదీపకులఁ బుత్త్రశ్రేష్ఠులన్ గాంచె ని
ర్వ్యరఁ దత్సంభవవేళఁ బూలు గురిసెన్ మ్రోసెన్ దివిన్ దుందుభుల్
దొరసెన్ జల్లనిగాడ్పు నల్గడల సంతోషించి రచ్చో ఋషుల్. 96

క. మునిసుతులు వచ్చి రయమున, నినవంశునిదేవి సీత యిద్దఱుసుతులన్
గనియె నని విన్నవించిన, విని వల్మీకోద్భవుండు వేడుకతోడన్. 97

మ. యశమున్ విద్యయు భాగ్యమున్ బలము దీర్ఘాయుష్యముం గాంతు రీ
శిశువుల్ పుట్టినవేళ మంచి దనుచున్ శీఘ్రంబుగాఁ బోయి త
త్కుశలార్థంబుగ నమ్మునీశ్వరుఁడు రక్షోనాశమంత్రస్ఫుర

త్కుశసంఘంబు లవంబు నించి జటిలస్తోమంబుతో నిట్లనున్. 98

క. ఈకుశలవముల మార్జన, మాకొమరుల కాచరింపుఁ డందున రక్షో
నీకాదికభయ మడఁగును, జేకుఱు శుభ మనిన నటుల చేసిరి వారల్. 99

క. కుశమార్జితుఁ డగుసుతునకుఁ, గుశనామము లవజలములఁ గుశలి యయినయా
శిశువునకు లవసమాఖ్యయుఁ, బ్రశమనిధి యతం డొనర్చెఁ బ్రఖ్యాతముగన్.

క. చంద్రార్కులగతి నిండోర్చి, పేంద్రులవలె నాశ్వినులరహిన్ గుశలవు లా
సాంద్రతపోధనశాలిద, యం దార్చిసము లేక వెలసి రత్యుజ్జ్వలులై. 101

క. పుత్త్రోదయము ధరిత్రి, పుత్త్రిక్షేమంబు సత్తపోనిధి దెలుపన్
శత్రుఘ్నుఁడు విని యారా, త్త్రోత్రములు ఫలించె ననుచు సొంపు వహించెన్.

చ. హరిహయదిగ్వధూమణియు నంత విభాకరుఁ గాంచె లక్ష్మణా
వరజుఁడు నిత్యకృత్యము లవారితనిష్ఠ నొనర్చి యమ్మునీ
శ్వరునకు మ్రొక్కి యాయన యొసంగెడిదీవన లొంది చెచ్చెరన్
జరమదిశాభిముఖ్యవిలసత్పదవిన్ జనియెన్ జయార్థియై 103

చ. చని చని యేడునాళ్లకు రసాపతి గట్టెడునీలిపట్టమో
యన హరినీలశైవలశశాంకకళంకకురంగనాభికా
భినవవిభాప్రభావములఁ బెంపగుభానుజఁ జేరి యన్నదిన్
మునిఁగి కృతార్థుడై చ్యవనముఖ్యుల నక్కడఁ గాంచి వేడుకన్. 104

క. వారికి మ్రొక్కి ప్రియంబున, వా రిచ్చుఫలాదికముల వారనిఖుత్తున్
వారించి గతశ్రముఁడై, యారాతిరి చ్యవనుతోడ నతఁ డిట్లనియెన్. 105

మాంధాత లవణాసురునిచే మృతుం డైనకథను చ్యవనుండు శత్రుఘ్ననకుఁ జెప్పుట.

మ. అనఘా యాలవణుండు మేటి యని మీ రానాఁడు మాస్వామితో
ననఁగా నేనును వింటి నైన శివదత్తాభీలశూలంబుచే
ననిలో నెవ్వరి నైన వీఁ డడఁచెనే యాచందముల్ గల్గినన్
వినిపింపన్ దగు నన్న నాచ్యవనమౌని శ్శత్రుఘ్నుఁ డిట్లంచనున్. 106

క. అన్నా యాలవణాసురు, సన్నాహముతోడఁ గదియఁ జని శూలముచే
మున్నాజిఁ బడినరాజుల, నెన్నంగా శక్యమే ఫణీంద్రునకైనన్. 107

క. వచ్చిననృపు లీతనిచే, జచ్చిననృపు లెందఱో యసంఖ్యు లదేలా
మచ్చరమున లవణునిచే, నొచ్చెన్ మాంధాతయును వినుము వివరింతున్.

మ. యువనాశ్వుం డనురాజునందనుఁడు ధైర్యోదాత్తహేమాద్రి శా
త్రవశిక్షాక్షమవిక్రమక్రముఁడు మాంధాతృక్షితీశుండు ము
న్నవనీనాథుల నెల్ల గెల్చి సురలోకాధ్యక్షు నిర్జించి య
ద్దివముం జేకొన నెంచి దండు వెడలెన్ దీవ్యత్ప్రతాపంబునన్. 109

క. వెడలి కడవన్నెగుబ్బలి, గడచి దివికి మించి రాఁగఁ గాంచి మొగిల్త

త్తడిజో దతని జయించుట, కడుభర మని యెఱిఁగి వచ్చి కపటమతి ననున్.
ఉ. ఇమ్ముల భూమి శాత్రవుల నెల్ల జయించి కదా సమర్థతన్
మమ్ము జయింప రావలయు మానవనాయక నీకజయ్యుఁ డై
యమ్మధుపుత్రికుండు లవణాసురుఁ డుండఁగ నెట్లు వచ్చినా
విమ్మెయి వాని గెల్వకయె యింద్రునిపై నన రాజు సిగ్గునన్. 111
ఆ. వానిఁ దాఁకి పిదప వచ్చెద నీవీటి, కనిన నటులఁ జేయు మనుచు నిందు్రిఁ
డరిగె నాకమునకు నవనీంద్రుఁ డలుకతో, మధువనంబుకడకు మసల కేగి.
చ. ఉపవనవీథి దండు దిగి యుద్ధతితో నొకదూత నంపినన్
గుపితమనస్కుఁ డై లవణుకొల్వునకున్ జని వాఁడు వానిచే
నపహృతకాయుఁ డయ్యె నృపుఁ డంతట నంతకుమాడ్కిఁ జేర్చి య
చ్చపలునిఁ జేరఁ బోయి దనుజాతకులాధమ పోర రమ్మనన్. 113
శా. గంధేభంబు నెదుర్చు కేసరివలెన్ గర్జింపుచున్ వాఁడు గ
ర్వాంధత్వంబున శూల ముద్దవిడి వేయన్ దచ్ఛిఖల్ గప్పినన్
బంధువ్రాతముతో నమాత్యతనుజాప్తశ్రేణితో సేనతో
మాంధాతృక్షితినాయకుం డపుడె భస్మం బయ్యె నొక్కుమ్మడిన్. 114
ఉ. కావున వాఁడు మున్మొనలకై దువుఁ బూనినవేళఁ బోరికిన్
బోవకుమీ నృపాలసుత మున్నె సమస్తముఁ జెప్పినాఁడు రా
మావనిభర్త దెల్పవలెనా యిఁక మేమును రేపవశ్యమున్
నీవు జయంతు వాలవణునిన్ నిదురింపుము నేఁడు నా నృపున్. 115
క. ఆశత్రుఘ్నుఁడు చ్యవనుని, పేశలభాషల ముదంబు బెరయుచు నిద్రా
వేశముఁ జెందెడి నంతఁ గు, శేశయహితుఁ డుదయశిఖరి శిఖరముఁ జేరెన్.
ఉ. అంతకుమున్నె లేచి యతఁ డాహ్నికకృత్యము లెల్లఁ దీర్చి య
త్యంతదయాప్రసన్ను లగునచ్చటిమౌనుల కెల్ల మ్రొక్కి వా
రెంతయు వేడ్క శత్రుని జయింపు మటం చనుపన్ శరాసదు
ద్దాంతకృపాణతూణములు దాల్చి కళిందజ దాఁటి చెచ్చెరన్. 117
క. మాధవుదేవికి నిరవగు, మాధవపుర మెదుటఁ జూచి మది ధైర్యంబున్
గ్రోధముఁ బెనఁగొన నుపవని, యోధాగ్రణి యతఁడు వేచి యుండెడివేళన్.

శత్రుఘ్నుండు లవణునితోఁ బోరుట.

మహాస్రగ్ధర. రవిపూర్వగ్రావమున్ జేరక యము నుపు సారంగసింహాశ్వవిద్వి
ద్గవయక్రోడాదిజంతుగ్రసనవిలసనాకాంక్ష గేహంబు వాసెన్
వివిధారణ్యాళి డాసెన్ వెలయుమెకములన్ వేనవేలన్ హరింపన్
లవణక్రవ్యాది శాంతిన్ మసలక మరలన్ వచ్చె మధ్యాహ్న మైనన్. 119
సీ. సందిళ్ల నిటికెనసమదేభశార్దూలఘోణులఁ బలుమాఱుఁ గొఱికికొనుచు

బలుపచ్చిపాలనుండి సెలవుల దిగజాఱునల్ల నాలుక చాఁచి నాకికొనుచు
మదమత్తచిత్తుఁడై పదఘట్టనలచేతఁ జెట్టులఁ బడఁబెట్టి మెట్టుకొనుచు
దేవతల్ డయ్యంగ దిక్కులు వ్రయ్యంగ నప్పటప్పటికిఁ గిలార్చుకొనుచు
ఆ. నెదురు లేక యూరి కేతెంచుమధుపుత్త్రు, ఘనతనూనిరుద్ధకమలమిత్త్రు
నతికరాళవక్త్రు నగ్నిజ్వలన్నేత్రుఁ, జూచి లక్ష్మణానుజుండు గినిసి. 120
స్రగ్ధర. డాచేతన్ మించుకోదండమున గుణరవాడంబరం బొందఁ జేయన్
నీచుం డాదైత్యుఁ డల్కన్ నెగడుశిఖిశిఖల్ నేత్రకోణంబు లానన్
జూచెన్ బ్రోద్దీర్ఘబాహున్ శ్రుతిపథగతచక్షుఃపయోజున్ శిఖావ
ద్రోచిస్తల్యాస్త్రపూర్ణోద్ధురశరధిని శత్రుఘ్ను శత్రుఘ్ను నంతన్. 121
ఉ. చూచి కరాళవక్త్రుఁ డగుచున్ గడు బెట్టుగ నవ్వి త్రోవలో
వేచి కరంబునందు నొకవిల్లును దూపులుఁ బూని యున్న నిన్
జూచిన నాజికిన్ దొడరి శూరతఁ జూపఁగ వచ్చినట్టుగాఁ
దోఁచె భవాదృశుండొకొ యెదుర్కొని నన్ను జయించువాఁ డనిన్. 122
ఉ. ఈపెడబుద్ధి నీకె జనియించెనొ యేజడుఁడైనఁ దెల్పెనో
హా విధిఁ ద్రోయ నీకు వశమా లవణాసురుబారిఁ బడ్డవా
రీవఱ కెవ్వరైన మనిరే యిఁక నూర్వురు బ్రహ్మ లాఁగినన్
జావక పోదువోటు కొనసాగునె నీవిలువిద్య లిచ్చటన్. 123
క. దినమును మెకములమెఱచిన్, దినినయరుచి వాయ నేఁడు దినఁ గలిగెఁ గదా
మనుజాధమ నీమాంసం, బని పలికెడులవణుఁ జూచి యౌడు గఱచుచున్.
క. కటతటము లదరఁ గన్నులఁ, జిటచిట నిప్పుకలు చెదరఁ జిలుపచిలుపచె
మ్మట లొడలఁ గడలుకొన న, క్కుటిలునకు సుమిత్త్రపిన్నకొడు కి ట్లనియెన్.
ఉ. ఈ వొకపోటుబంటువలె నెన్ని దురుక్తులు ప్రేలె దోరి దు
ర్భావ మదించి మున్పటినృపాలురయట్లనె నన్ దలంచితో
రావణుఁ బుత్త్రమిత్త్రనికరంబులతో ననిఁ ద్రుంచినట్టిరా
మావనినాథుతమ్ముఁడఁ గృతాంతుఁడ నీ కెటువోయె దింకిటన్. 126
శా. శత్రుఘ్నాఖ్య యథార్థమై రహి వహించన్ దేవభూదేవతల్
విత్రాసస్థితిఁ జెంద నింక సమరోర్విన్ నేఁడు ఖండించి నీ
గాత్రం బిచ్చటికంకగృధ్రములపాల్ గావింతుఁ గుంభీనసీ
పుత్త్రా దుష్టచరిత్ర నిల్వు మనినన్ భూరిక్రుధావేశుఁడై. 127
శా. ఆరక్షోవిభుఁ డార్చుచున్ బళిర లంకాధీశు మన్మాతులన్
బోరన్ గూల్చినరాముసోదరుఁడవే పొమ్మైన నాకొక్కి యీ
డేఱన్ నిన్ భవదగ్రజాప్తహితకోటిన్ గూడ నేఁ డంతకున్
జేరన్ బంచెద నిల్వు మంచుఁ బురికెన్ శీఘ్రంబునన్ బోవఁగన్. 128

మ. అలుకన్ లక్ష్మణుతమ్ముఁ డడ్డ మయి యారా రాయోరి దోషాట మా
ర్పలుకుల్ పల్కి జుణింగి పోయెదవు రారా నిన్ను శత్రుఘ్నుఁడి
క్కలనన్ గూల్పక యేల పోవిడుచు బింకం బాడి భీరుండ వై
తలఁగన్ నవ్వరె లోకు లంచుఁ దెగడన్ దర్పించి వాఁ డుద్ధతిన్. 129

చ. పలికినపల్కు లోరిజనపాలకులాధమ యాత్మ నిల్పరా
కలిగెడిఁ దత్ఫలం బనుచు గ్రక్కున బాహువు లప్పళించుచున్
గిలకిల నార్చుచున్ జెలఁగి కేరుచు నొక్కవిశాలసాల మ
గ్గల మగుబల్మిఁ గోఁ బెఱికి కైకొని వక్షము చూచి వైచినన్. 130

క. అదరక శత్రుఘ్నుం డది, పదితునియ లొనర్చెఁ బంచభల్లప్రహతిన్
మద మెత్తినటుల వాఁడును, వదలనిరోషమున వృక్షవర్షము గురిసెన్. 131

చ. కురిసెడువృక్షవర్షమునకున్ వెనుదీయక భానువంశజుం
డురుతరసాయకత్రయము నొక్కమొగిన్ నిగిడించి యార్చినన్
గురిసెడి నారసీవిశిఖకోటులు సాలము లంచు నశ్మముల్
గురిసె విరోధి వజ్రశరకోటి నడంచె నతండు గ్రమ్మఱన్. 132

క. "తే నాభారము ద్రుంచం, గా నీభార" మనినట్లు కంటకుఁడు వడిన్
నానాతరుపులు వైచిన, మానక యతఁ డడఁచె నిమిషమాత్రములోనన్. 133

క. తుము రైనశిలలపొళ్లనుఁ గుమిగొని తుత్తునియ లైనకుజశకలంబుల్
సమరోర్వి నిండికొనఁ ద, త్సమయంబున సమసె నచటిసాలము లెల్లన్. 134

ఉ. చేరువచెట్లు లెల్ల సరిసేసి నిశాటుఁడు భానుజాసరి
త్తీరమహీరుహావళులు దెచ్చుఁ బయిన్ బడవైచుఁ గ్రమ్మఱన్
దూరము వ్రోవ నేడఁ బుడిఁ దూఱునొ పీఁ డని యక్కుమారుఁడున్
సారెకు రామదత్తఘనసాయక మేయఁ దలంచుచుండఁగన్. 135

ఉ. అంతట నేమఱించి లవణాసురుఁ డొక్కకుజంబు దెచ్చి దు
ర్దాంతరయంబునన్ శిరము దాఁకఁగ వ్రేయ నతండు నొచ్చి వి
శ్రాంతి వహించి మూర్ఛిలె సురల్ మునులున్ బెగ డొంది రప్సరః
కాంతలు జాలిఁ జెందిరి జగంబులు కంపముఁ బొందె నయ్యెడన్. 136

చ. అది మృతిగాఁ దలంచి రిపుఁ డార్చుచు నేటికి శూల మింక న
న్నెదిరినవైరి సచ్చె నని యెల్లమృగంబులభూరిమాంసముల్
ముదమున మెక్కుచున్నయెడ మూర్ఛ దొలంగినఁ గన్ను విచ్చి పే
రుకుటున లేచె లక్ష్మణసహోదరుఁ డుత్సవ మందె లోకముల్. 137

వ. ఇత్తెఱంగున మూర్ఛదేఱి యింద్రజిద్వైరారికూరిమితోఁబుట్టువు దనకట్టెదుట బ
లుచట్టులు చెట్టులు పట్టుకొని పదఘట్టనల నిలాతలం బిట్టట్టువడఁ బఱతెంచు
చున్నమధుదైత్యపట్టభద్రుపట్టిన్ గనుంగొని వీరరౌద్రరసంబుతో నంగ మం

తంతకు నుప్పొంగఁ బ్రళయకాలాంతకు తెఱంగునఁ గనిపించి నిటలతటంబున వికటతరంబుగాఁ గుటిలభ్రూకుటి ఘటిల్లఁ దటిల్లతాపటలచటులద్యుతులకు దండ యగుకోదండంబు సారించి నిమిషమాత్రంబును సైరించక వైరించనహాయచంచద్గరుదంచలచంచలావిభాప్రపంచవంచనాచుంచుప్రాంచితకాంచనసంఘటిత పుంఖప్రభాధురీణంబు నరిణతేజోవిభవాధికమధుకైటభప్రముఖనిఖిలబర్హిర్ముఖ కంటకకంఠలుంఠనక్రియాచమత్క్రియాభినుత్యశైత్యసంపత్ప్రఘాణంబును సకలభువనగ్రసనవ్యసనాత్యుదాత్తలీలావిలోలకాలమృత్యుకరాళవక్త్రభీలదంష్ట్రాంకురప్రమాణంబును బ్రమాణప్రభావవైభవాధఃకృతచక్రశూలాదినానాదేవతాశ్రేణిపాణికృపాణంబు నగునారావణాంతకప్రసాదాసాదితనవ్యబాణంబు తూణంబు వెడలఁ దిగిచి లవణాసురుప్రాణంబు లపహరించుగుణంబున గుణంబునఁ గూర్చిన శతకోటిమార్తాండమండలోద్దండతరకిరణస్ఫురణలఁ గ్రేణి సేయుతదఖండితరుఙ్మండలంబు దిఙ్మండలంబు నిండుకొని చూడఁ గూడక చూపులకు మిఱుమిట్లు గొల్పుటయు ననల్పకల్పక్షయాక్షయ్యతరాశుశుక్షణిజ్వాలికామాలికలో యని భీతు లయి గరుడగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరాదిదేవతలు దేవతాజ్యేష్ఠుం డగు పరమేష్ఠికడకుఁ జని వినతు లై యిట్లని విన్నవించిరి. 138

మ. జగముల్ మ్రింగెడిరుద్రుతేజమొ జగత్సంహారఘోరాగ్నియో
జగదుద్వ్యాపనభాస్కరప్రభయొ నా శత్రుఘ్నుబాణార్చిము
జ్జగముల్ గాల్చుతెఱంగునన్ వెలిఁగెడిన్ సర్వేశ యిం కేవిధం
బగునో లోకము లుద్ధరింపఁ గదవే యన్నన్ విధాతృం డనున్. 139

మ. భయ మేలా సురలార తొల్లి హరి యాబాణంబుచే దైత్యరా
డ్జయముల్ పెక్కు వహించె నవ్విశిఖమే శత్రుఘ్నుఁడున్ బూని దు
ర్జయలీలన్ లవణున్ వధించు నిఁక మీసంతాపముల్ మాన్పుఁ ద
ద్దయ సౌఖ్యంబు వహించు నన్నఁ జని రుత్సాహంబుతో దేవతల్. 140

శత్రుఘ్నుండు లవణాసురుని సంహరించి తత్పురంబు నేలుట.

మ. అలశత్రుఘ్నుఁడు నివ్విధంబునను దివ్యాస్త్రంబు సంధించి పే
రలుకన్ దైత్యునిఱొమ్ము లక్ష్యముగ నేయన్ జ్వాలికల్ దిక్కులన్
వెలయన్ శత్రునిఱొమ్ముఁ దూటి యిలయున్ భేదించి పాతాళవా
సులకున్ భీతి యొనర్చి క్రమ్మఱఁ బొదిన్ జొచ్చెన్ సురల్ మెచ్చఁగన్. 141

క. బాణము వెడలినయప్పుడె, ప్రాణంబులు వెడలి దనుజపతి పవనహత
క్షోణీధ్రమువలెఁ గూలెన్, క్షోణీస్థలి జగము లెల్లఁ జోద్యముఁ జెందన్. 142

తోటకము. ఇలపై లవణాసురుఁ డిట్లొఱుగన్, గలకాలము వానియగారమునన్
వల నొప్పెడుముమ్మొనవాల్ శివుచే, నలువొందెడుశూలమునన్ గలసెన్. 143

క్రౌంచపదము. తూపులుమీఱన్ బూవులవానల్ దఱచుగఁ గురియఁగఁ దతఘనభేరుల్

గ్రేవల మ్రోయన్ గేవలగీతక్రియలను వనితలు గిటికొని యాడన్
దేవత లెల్లన్ దివి ఘటిల్లన్ స్థిరమతిఁ గొలువఁగ దివిజవిభుండున్
బావకముఖ్యాశావిభుయుక్తిన్ బగతుని నడఁచినప్రభుఁ గన వచ్చెన్. 144

తే. అపుడు బ్రహ్మర్షి దేవర్షు లాది యైన, ఘనులు శత్రుఘ్ను దీవించి కౌతుకమున
రావణుని సంహరించినరాముఁ బొగడి, నటులఁ బొగడిరి దేవేంద్రుఁ డతనికనియె.

పణవవృత్తము. తీఱెన్ మానులదిగు లివ్వేళన్, జేరెన్ మాకును జిరసౌఖ్యంబుల్
దేఱెన్ లోకుల దినగండంబుల్, మీఱెన్ నీబలిమి యమేయం బై. 146

క. నచ్చితిమి నీప్రతాపము, హెచ్చితిమి భవద్దయాసమృద్ధిని నిన్నున్
మెచ్చితి మొకవర మియ్యఁగ, వచ్చితి మనఘాత్మ యడుగవలయు నటన్నన్. 147

మ. అలశత్రుఘ్నుఁడు శక్రముఖ్యులకు సాష్టాంగంబు లర్పించి యం
జలి గావించి మహాత్ములార భవదంచత్పాదముల్ గొల్వఁగాఁ
గలిగెన్ జాలదె యైన నిమ్మధునిప్రోల్ గన్గొన్నఁ దొల్లింటికం
టె లసత్సంపద మీఱఁ జేయుతమి పుట్టెన్ గల్గ నిం డట్టులన్. 148

మ. అనినన్ నీవు దలంచినట్టు లతిరమ్యం బై ధరాస్వర్గమో
యన నిం పొందెడు నిప్పురం బనుచు వారంతర్ధిఁ జెందన్ ముదం
బున శత్రుఘ్నుఁడు శత్రుసంహరణ మాప్రొద్దే రఘుస్వామికిన్
వినిపించన్ దగువారిఁ బంచి హితమంత్రిశ్రేష్ఠు లేతెంచినన్. 149

ఆ. వారి నాదరించి వచ్చినసేనలఁ, గలయ విజయసూచకంబు లైన
పటహగోముఖాది బహుళవాద్యంబులు, బోరుగలఁగ మధునిపురము సొచ్చె.

తే. చొచ్చి యచ్చోటిప్రజలకు సొం పెసంగ, నిర్జనం బైనమధునిమందిరముఁ జేరి
ధనమణిసువర్ణవస్తువాహనము లెల్లఁ, జేకొని సునీతి రాజ్యంబు సేయుచుండె.

వ. అప్పుడు. 152

సీ. దివసప్రభుశతప్రథితభాప్రచయదీప్ర కనకప్రచురవప్రగణము గలిగి
ఘనయూథపథరోధకలనాధరితభూధరసుధాధవళసౌధరాజి గలిగి
నరఖేచరవిలోచనముదాచరణసూచకమణీచయకృతాచలములు గలిగి
సుపచేళిమఫలాళిశుకశారిసముదాళిఘనకేళివనపాళికలును గలిగి

తే. రంగదుత్తుంగతరగోపురములు గలిగి, కలితగృహవర్గవిపణిమార్గములు గలిగి
వికచకల్హారహారిదీర్ఘికలు గలిగి, పొలిచె శత్రుఘ్నువలన నప్పురవరంబు. 153

క. బేహారులు మితసత్య, వ్యాహారులు వచ్చి నిలిచి వలసినవస్తు
వ్యూహములు నించి రప్పురి, నాహరిదశ్వాన్వవాయునాదృతివలనన్. 154

మ. తనప్రోల్ స్వర్గమె యంచు నందఱును సందర్శింప ధర్మస్థితిన్
జనులన్ బ్రోచుచు లేమియున్ దెవులు హృత్సంతాపమున్ దాప మె
వ్వనియందున్ గనిపింప కెల్లప్రజలున్ వర్ధిల్లఁ బండ్రెండుహా

యనముల్ రాజ్యము సేసి రామపదవీక్షాకాంక్షి యై యంతటన్. 155

శత్రుఘ్నుండు శ్రీరామపాదసేవార్థియై యయోధ్య కరుదెంచి మరలి చనుట.

మ. సుగుణాంభోధుల మంత్రిపుంగవుల నచ్చో నుంచి యంచనస్థితిన్
దగువారిన్ దనవెంటఁ బెట్టుకొని రత్నస్యందనారూఢుఁ డై
నగరావాసుల నెల్ల వీడ్కొని ప్రయాణవ్యాప్తిఁ గొన్నాళ్ళకున్
మిగులన్ వేడుకఁ జేరె నాఘనుఁడు వాల్మీకాశ్రమస్థానమున్. 156

తే. చేరి వాల్మీకులకు నతుల్ సేసి యాతఁ, డుచితాశీర్వచస్స్ఫూర్తి నాదరించి
యిచ్చునర్ఘ్యాదికములు గ్రహించి శ్రాంతి,దొరఁగి పరిజనయుక్తిశత్రుఘ్నుఁ డలరె.

ఉ. అమ్మునిచంద్రుఁ డంత దయ నాతనిఁ గన్గొని పల్కె నెల్లలో
కమ్ములయుక్కుమ ల్లయిన కంటకునిన్ దృణలీల నొక్కబా
ణమ్మునఁ గూల నేసితి వనంతభుజాబలశాలి వెంచఁగా
నిమ్మహి నీకు సాటి గలరే శరకౌశలి లక్ష్మణానుజా. 158

ఉ. ఇం కొకనాటికిన్ లవణుఁ డీల్గునె లోకులబాధ దీఱునే
శంక దొఱంగి వీని నసిఁ జంపెడిశూరుఁడు భూమిఁ బుట్టునే
యంకిలి లేక యుండునరె యంచుఁ దలంపుదు మాతలంపు నీ
వంక ఫలించె నేఁడు బుధ వత్సల నిన్ను నుతింప శక్యమే. 159

ఉ. రావణుఁ ద్రుంచునాఁడు రఘురామునకున్ బహుళప్రయత్నముల్
గావలసెన్ దశాననుసికంబె మహోద్ధతుఁ డై యనేకులన్
భూవరులన్ హరించినరిపున్ నిమిషంబునఁ ద్రుంచె నంచు న
ద్దేవసభన్ సురేంద్రుఁడె నుతింపఁగ వింటిమి నీప్రభావముల్. 160

చ. లవణునితోడ నీ నవికలస్థితిఁ బోరెడువేళ మేము వా
సవ్వకడ నుండి చూచితిమి సర్వము నీధృతి యంద యొప్పనే
యవునవు నీకె చెల్లు నని యక్కునఁ జేర్చి శిరంబు మూర్కొనెన్
బ్రవిమలచిత్తుఁ డత్తపసి పంక్తిముఖాంతకుపిన్నతమ్మునిన్. 161

చ. ఇటువలె నాదరించి జటిలేశ్వరుఁ డాప్తబలాధిభూసుహృ
ద్భటయుతుఁ డైనయాతనికిఁ బక్వఫలాదులఁ దృప్తి చేసి చెం
గటియుటజంబునన్ నిలువఁగా నెలవిచ్చిన నక్కుమారుఁ డ
చ్చట వసియించె భృత్యు లుపచారములన్ శ్రమముల్ హరింపఁగన్. 162

వ. అయ్యవసరంబున. 163

సీ. ఉరుసుధారసధార లొలికెడుచందాన సరసస్వరస్ఫూర్తి సంఘటిల్లఁ
దిన్నగాఁ దావిపూఁదేనె సోనలు మించు విధమునఁ దానముల్ విస్తరిల్లఁ
గండచక్కెరపానకమ్ములు ప్రవహించు రహి ఘనరాగముల్ రక్తి గుల్క
విరివి యై చెఱకుపాల్ వెల్లువ వాఱెడి క్రమమున నాలాపగతులు వెలయఁ

తే. గవలు కవవీణె లూని ద్రాక్షాఫలోప, మానమానితవాల్మీకిమౌనిరచిత
చారురామాయణశ్లోక సమితి గాన, లీలఁ బఠియింప శత్రుఘ్నుఁ డాలకించి. 164
క. ఆమధురార్థనిగుంభన, లామృదువర్ణానువృత్తు లాపదసంద
ర్భామితకౌశలి యావా, క్ప్రామాణ్యము నెంచి యతఁడు పరవశుఁ డయ్యెన్.
క. పరవశుఁ డగుఁ దెలియక గ్ర, మ్మఱ విని తలయూఁచు నింతమాత్రము సీతా
వరపుత్త్రు లిత్తపోనిధి, కరుణఁ గమనిరి గద యనునుఁ గౌతుక మొందున్.
చ. అతనినిజాప్తు లద్భుతరసాబ్ధి మునింగి నిజంబొ స్వప్నమో
క్షితి నిటువంటిగానములు సేయఁగ వింటిమె వీర లెవ్వరో
యతివరుఁ జేరి వేఁడఁ దగు నయ్య యనన్ బరమాద్భుతంబు లి
య్యతివరుపాల నున్న యవి యారయ నెంతటివార మం చనెన్. 167
క. శత్రుఘ్నుఁ డిటుల సీతా, పుత్త్రులగానమును వేడ్కఁ బొంది వినుచు నా
రాత్రి గడపె నర్ధక్షణ, మాత్రముగా నంత భానుమంతుఁడు వొడిచెన్. 168
చ. దివసముఖోచితక్రియలు దీర్చి మునీంద్రుఁ డనుజ్ఞ యియ్యఁగా
సవినయవృత్తి వీడుకొని సైన్యముతోఁ జని లక్ష్మణానుజుం
డవిరళవేగలీల రవి యంబరమధ్యముఁ జేరునంతకున్
రవికులనాథుఁ డేలెడిపురంబు గనెన్ నయనోత్సవంబుగన్. 169
వ. ఇత్తెఱంగునన్ గనుంగొని యభంగహర్షతరంగితాంతరంగంబునన్ బురలక్ష్మికిఁ
గరాంబుజంబులు ముకుళించి సముచితప్రకారంబునన్ బ్రవేశించి. 170
సీ. సామజహయభటస్యందనావళులతో నెడనెడ సామంతు లెదురుకొనఁగ
భూసురాశీర్వాద పుణ్యనాదములతో వందిమాగధులకై వార మొలయఁ
గమనీయఘృణిమణికంకణక్వాణనలై చెలులు మేడలనుండి సేస లొలుక
నబ్జమండలపాండురాతపత్రములతో ముందర బలుటెక్కెములు రహింపఁ
తే. బౌరు లాడాడఁ బాడఁగని ప్రస్తుతింపఁ
బటహబహువాద్యరవముతోఁ బ్రజలయులివు
మీఱ మొగసాలముందర దేరు డిగ్గి
శిరముపై నంజలి ఘటించి సరగ నతఁడు. 171
చ. కొలువున కేగి రామనృపకుంజరుపాదయుగంబు మస్తకం
బొలయఁగ మ్రొక్కి శత్రుపురినుండియుఁ దెచ్చినదివ్యరత్నరా
సులఁ దగుకాన్క సేసి పరిశుద్ధమతిన్ గరముల్ మొగిడ్చి చూ
పులు ఫలియింప స్వామి మొగమున్ గనుఁగొం చట నిల్చి యి ట్లనున్. 272
ఉ. దేవరయాజ్ఞ శత్రుని వధించి. తదీయపురం బుదంచిత
శ్రీ విలసిల్లఁ జేసి పదిరెండుశరత్తులు వాసి యుండితిన్
గావున మీపదాబ్జములు గన్గొన వచ్చితిఁ దాళ శక్యమే

యావును బాయుకే}వలె నచ్చట నొంటిగ నిల్చి నావుడున్. 173

సీ. నగుచుఁ దమ్మునిఁ జేరఁ దిగిచి కౌఁగిటఁ జేర్చి వసుధేశుఁ డను నేల వగవు వత్స
యరిశిక్షయును ధరాపరిరక్షయును జేయ కూరకుండఁగ క్షత్త్రియునకుఁ దగునె
యుచితకృత్యము మాన్ప నోడియుండుటగాక నినుఁబాసి మేమైననిలువఁగలమె
వలసినయపు డిందు వచ్చి తల్లుల మమ్ము జుట్టల మిత్త్రులఁ జూడ రాదె

తే. తామసింపక సప్తరాత్రములుమాత్ర మిచట వసియించి పురికేగుమింతతడవు
రాజు లేకున్న రాజ్యమరాజకమగుఁ ననినఁ బతియాజ్ఞ శిరమున నతఁడు పూని.

చ. భరతుని లక్ష్మణుల్ గదిసి భక్తినతుల్ ఘటియించి వారియా
దరణము గాంచి ప్రేమమునఁ దల్లుల కెల్ల నమస్కరించి త
త్పరమహితోక్తులన్ దనరి బంధుల నాప్తుల మంత్త్రులన్ ధరా
మరుల యథోచితక్రియల మన్ననఁ జేసి యనంతరంబునన్. 175

చ. ఇనకులుఁ డానతిచ్చినటు లేడుదినంబులు నిల్చి యవ్విభుం
డనుమతి సేయఁగాఁ బయన మై జననీబుధబంధుకోటి వీ
డ్కొని భరతుండు లక్ష్మణుఁడుఁ గూర్మిని వెంబడి వచ్చి పంప జ
య్యన నతఁ డయ్యెడన్ సబలుఁ డై చనియెన్ నిజరాజధానికిన్. 176

క. ఈశత్త్రుఘ్నునికథ యే, ధీశాలులు వినిన హితమతిన్ జదివిన స
త్కౌశలి వ్రాసిన శత్త్రువి, నాశన మగు రాజ్యమును ధనమ్ములుఁ గలుగున్. 177

ఉ. అల్లవణారి యిట్లు చని యాత్మపురీజను లుల్లసిల్ల సం
ఫుల్లమనస్కతన్ ధరణిఁ బ్రోచుచు విశ్రుతకీర్తియుక్తి రా
గిల్లియు నర్మభంగి శ్రుతకీర్తిమనోరథపూర్తి సేయుచున్
ఝల్లకు లార్తిఁ బెంచుభయజూర్తి పడన్ దగు ధర్మమూర్తి యై. 178

ఉ. అక్కడ నక్కడానిమలయంతటిధైర్యముఁ బూని రామభూ
భుక్కులచక్రవర్తి క్రతుభుక్కుల సర్వసుదృక్కులన్ సుమ
స్రక్కుల సాధువాక్కులఁ బ్రసన్నతతో నిగిడించి సత్క్రియా
భాక్కులుగా ధరాజనులఁ బాలన సేసె సదృక్కుతో ననన్. 179

సీ. శ్రుతిమర్మము లెఱింగి సుస్థిరాంతర్యాగ విమలు లై బ్రహ్మభావమున మించి
యధిగతధర్ము లై యరినాశ మొనరించి యాశలు గెలిచి బ్రాహ్మణులఁ గొలిచి
పరమార్థవంతు లై సురుచిరాష్టాంగసంగతి గాంచి రాజయోగము వహించి
తగుశాస్త్రములు నేర్చి ద్వంద్వసహిష్ణు లై తెలిసి మహార్యసేవలు ఘటించి

తే. బ్రాహ్మణక్షత్త్రియోరువ్యభటులు యోగి
జనులవలె మించ జగతి ప్రశస్తసస్య
వతి యయి ఫలింప నెలమూఁడువాన లెచ్చ
రాజ్య మొనరింపుచుండె శ్రీరామవిభుఁడు. 180

వృద్ధవిప్రమిథునంబు మృతుఁ డగుకుమారుని రామునివాకిట వైచి విలపించుట.

చ. కపతియమాసముల్ చన నొకానొకనాఁ డసకృద్విలాపవి
స్మితజన మశ్రువారిపరిషిక్తకపోల మురువ్యథాభరా
నత ముకవృద్ధవిప్రమిథునంబు మృతుం డగుపిన్నపాపనిన్
వితమఱి కొంచు వచ్చి రఘువీరునివాకిట వైచి దీనతన్. 181

క. హా సుకుమార కుమారక, హా సుగుణనిధాన నీకు నర్వాంబఁటరా
గాసిపడఁ జేసి మమ్మున్, బాసి చనఁగ నేమితప్పు పాటిలెఁ జెపుమా. 182

చ. మతి గలనిన్నువంటిసుకుమారశిరోమణి మమ్మువంటిదు
ర్మతులకు నేల దక్కె బహుమాత్రసపర్యలొనర్చి యెల్లదే
వతలను గొల్చి నిన్నుఁ గని వంశము నిల్చె నటంచు నేము న
మ్మితి మొద నిన్నకాలమున మృతువు మ్రింగు టెఱుఁగమే సుతా. 183

ఉ. ఎక్కడఁ జొత్తు మేది తెరు వెవ్వరు దిక్కగువార లింక నో
చక్కనితండ్రి పాదజలజంబుల గజ్జెల మ్రోయ ముందు మా
చక్కి నటింతు నిప్పు డొకసారియు నాడవు మాటలాడ వా
మక్కువ యెందుఁ బోయె క్షణమాత్రములో నెటకేగి తియ్యెడన్. 184

ఉ. అక్కట యైదువర్షములయర్భకుఁ డెక్కడ మృత్యు వెక్కడే
దిక్కున నిట్టివింత గలదే తలిదండ్రుల కౌర్ధ్వదైహికం
బెక్కడఁ బుత్త్రులుండి ఘటియింపుదు రాత్మజశోకవహ్నిచేఁ
బొక్కుచుఁ దండ్రి సేయునొకొ పుత్త్రునకున్ దహనాదికృత్యముల్. 185

క. శిష్టనుతధర్మనిధి జన, తుష్టికరుఁడు రాముఁ డచ్యుతున కెన యుంద్రా
దృష్టాంతము పుత్త్రిక నీ, దిష్టాంతమువలనఁ దెలిసితిమి మృష యనుచున్. 186

మ. ధర వర్ణాశ్రమధర్మరక్షణము వేదప్రోక్తమార్గంబునన్
ధరణీనాథుఁ డొనర్పఁడేని యతఁ డాధర్మచ్యుతిన్ బుట్టుని
ష్ఠురపాపంబుల కెల్ల నెల్ల యగునచ్చో రాజదోషంబునన్
దొరయున్ భూజనకోటి కిట్టు లపమృత్యువ్యాధిబాధావళుల్. 187

వ. అని సతీయుతుం డై పరాసుం డగుసుతుసమీఁదన్ బడి ధరాసురుండు విలపించి
ఖరాసురాంతకు నుద్దేశించి మఱియు నిట్లనియె. 188

ఉ. ఆసురభీకరుం డినకులాగ్రణి రాముఁడు రాజ్య మేలఁగా
భూసురబాలకుండు మృతిఁ బొందె నటంచనుమాట వాసితో
నీసహజన్ములాశ్రితులు నిన్ను భజింపఁ జిరాయురున్నత
శ్రీసుఖయుక్తి రాజ్య మొనరింపుము సొంపున రామభూవరా. 189

క. ఇక్ష్వాకువంశజులు శౌ, ర్యక్ష్వేళగ్రీవు లవని నరయఁగ శిశుమృ
త్యుక్ష్వేళ విన రమోఘ, ప్రక్ష్వేళన సీతరమునఁ బాటిలె నదియున్.

ఉ. సత్యము ధర్మమున్ దయయు క్ష్మాపతి దాల్చిన నిట్లు బాలురన్
మృత్యువు చెందునే యిఁక నదేటికి బాలుని కగ్నికృత్య మౌ
చిత్యమె మేము సేయుట త్యజించెద మీవెత దీఱఁ బ్రాణముల్
హత్యలు మూఁడునున్ బొరసి యయ్యు సుఖంపు మటంచు నాడఁగన్. 191

క. ఆపలుకులు విని భయపరి, తాపపరీతాత్ముఁ డగుచు దాశరథి కృపా
కూపారుం డాపాఱుని, పాపని బ్రతికించుతమి సభకు వచ్చె వెసన్. 192

క. హితులఁ బురోహితుల మహీ, పతుల మహామతులఁ గృతుల భ్రాతృసుహృత్సం
తతుల గుణాన్వితుల నిజా, శ్రితులన్ బిలిపించి చింతఁ జేయుచు నున్నన్. 193

సీ. సంవర్తజలరాశి జానుదఘ్నంబుగా మనినమార్కండేయ మునివరుండు
ఫాలలోచనునితోఁ బ్రతిఘటించి పదాంబుజమునఁ గన్గొన్న గౌతమతపస్వి
నిస్సంశయజ్ఞాన నిధులలోఁ దొలుతఁ గీర్తింపఁగాఁ దగువామదేవమౌని
భక్తిప్రపత్తిసంపత్తియు గానవైశారద్యమును గన్న నారదుండు

తే. మఱియు జాబాలి కాశ్యప మందపాల, కణ్వ కాత్యాయనాత్రి మౌద్గల్య భృగువ
సిష్ఠముఖ్యులు శిష్యప్రశిష్యసహితు, లగుచు వచ్చిరి రఘువరు నాత్మ మెఱిఁగి.

క. సభయు లయి లేచి రప్పుడు, సభఁ గలవా రెల్ల రామచంద్రుండును ద
త్సభ సన్మునిరాట్పదముల, కభివందన మాచరించి యానందమునన్. 195

క. ఉచితాసనముల నునిచి స, ముచితార్ఘ్యవిధు లొసంగి యుచితజ్ఞుండై
రుచిరాననశశిబింబ, ప్రచురతరసుధాయమానభాషల ననియెన్. 196

చ. అరుదుగ గోచరింపనిపదార్థము లైన మనఃప్రబోధవి
స్ఫురణల మీ రెఱుంగుదురు పుణ్యతపోనిధులార యీధరా
మరునికుమారుఁ డేమిటికి మ్రందె నధర్మ మెట్లు చెందె ని
ద్ధరణి నన్ యథాతథసుధామధురోక్తుల నారదుం డనున్. 197

మ. అవనీదేవత లెల్ల నంచితతపస్యాసక్తియున్ సత్య మా
త్మవివేకంబు వహింపఁగాఁ గృతము ధర్మస్ఫూర్తి మించున్ జిరా
యువు నారోగ్యము నెప్పుడున్ గలిగి భూయోధైర్యగాంభీర్యవై
భవయుక్తిన్ బ్రజ యొప్పు నయ్యుగమునన్ బాణౌకృత్తోర్వీసుతా. 198

సీ. ఆకృతయుగమున నలరుఁ జతుష్పాదచారి యై ధర్మంబు జనవరేణ్య
త్రేత సత్యపదంబు తెగి పదత్రయగామి యగు క్షత్రియులతపం బపుడు తఱుచు
తమతపోమహిమల ధరణీజనులఁ బ్రోతు రాయురారోగ్యభాగ్యములు గలుగ
ననృతముల్పల్కుదు రచ్చటచ్చట జనుల్బుధులుమాత్రము బొంకు బొరయరందు

తే. ద్వాపరంబున సగఁబాలు ధర్మ మేగు, నందు ద్విజరాజశుశ్రూష లాచరించి
వైశ్యులు తపం బొనర్తు రవార్యనిష్ఠ,నది విపర్యాస మైతోఁచ దయ్యుగమున.

క. కలియుగమునఁ బాదత్రయి, తలఁగును ధర్మంబు శూద్రతపములు తఱుచౌఁ

గల వెన్నియైనవింతలు, తలఁప ననర్హంబు లాయ ధర్మము లధిపా. 200

శా. ఆలా గిప్పుడు శూద్రుఁడొక్కఁడు తపోవ్యాసక్తి నీభూమిలోఁ
జాలన్ నిష్ఠ వహించె నందువలనన్ జచ్చెన్ ధరాదేవతా
బాలుం డాకుటిలాత్ముఁ జంపి శిశువున్ బ్రాణాన్వితున్ జేయు మిం
కేలా కాలవిలంబ మీక్షణమె లెమ్మిక్ష్వాకువంశాగ్రణీ. 201

క. పాపాత్ముల దండింపని, క్ష్మాపతి కాపాపమునను షడ్భాగము సం
ప్రాపించుఁ గాన ధరలోఁ, బాపము లేకుండ నరసి ప్రజఁ బ్రోవఁ దగున్. 202

ఉ. ఈయెడ రాజనీతి వచియించితి నింతియ యొక్కసారి రా
మా యని నిన్నుఁ బేర్కొనిన యంత ననంతము లైనపాపముల్
పాయఁగ నీకుఁ జేకుఱునె పాపము లీద్విజపుత్త్రు జీవితున్
జేయుట యెంత తొల్లి కపిసేన ననిన్ బ్రతికింపవే కృపన్. 203

రఘువీరుండు శంబుకుఁ డనుశూద్రతపస్విన్ జంపి బ్రాహ్మణకుమారు బ్రతికించుట.

వ. అని పల్కునారదుపల్కు లాకర్ణించి యాకర్ణాంతలోచనుం డగునయ్యహల్యాశాపవిమోచనుండు మనంబున నప్పని యొప్పికొని తనచెంగట నున్న లక్ష్మణు నుపలక్షించి నీవు వోయి యీక్షణంబ క్షోణీసురునిమనఃక్షోభంబు నివారించి తత్పుత్త్రదేహంబు సుగంధతైలకటాహంబుకుక్షి నిక్షేపించి సురక్షితంబు గావించువది యని నియోగించి కించిన్మీలితనయనుం డయి హృదయబిసపుష్పంబునఁ బుష్పకంబు దలంచినంత ననంతానంతమణిప్రభారమణీయపద్మరాగమణిచ్ఛవిచ్ఛటాచ్ఛాదితదశదిశావకాశం బై గగనతారకాయమానప్రసూనకాయమానఘుమఘుమాయమానం బగునవ్విమానంబు సాక్షాత్కరించినన్ గటాక్షించి ప్రహర్షించి మహర్షిజనంబులకు నమస్కరించి విరించిసములగువారియవారితాశీర్వాదవచనవైభవంబు నొంది తదామంత్రణంబు గావించి పురరక్షణంబునకు భరతలక్ష్మణుల నియమించి సముచితతపఃక్రియాసమున్నిద్రశూద్రశీర్షచ్ఛిదాచికీర్షాదురాధర్షామర్షహర్షోత్కర్షం బవధరించి కవచంబు ధరియించి కవదొనలు బిగియించి ఖడ్గంబు సంగ్రహించి కార్ముకం బవలంబించి జాతిమగజాతిమొత్తంపుఁగ్రొత్తముత్తెంపుఁజెక్కడంపుఁబనిడంబునన్ బ్రకటంబగుమకుటంబుతళతళలు వియత్తలంబు హత్తుకొన నుత్తుంగతరదివ్యయానలలామంబు సుమంత్రాదిమంత్రిజనసమేతంబుగా నధిరోహించి ధరావరారోహాభరావహామహాంజనాచలసదృశాంగసమంజసాంజనాభిధకుంజరేంద్రసాంద్రమదధారాధోరణీరణద్భ్రమరఝుంకారరవాభోగం బగుపశ్చిమదిగ్భాగంబుపరిశోధించి సురావరోధవధూనివహావిహరణోచితరచితాఖర్వసార్వభౌమాత్యఖండగండకండూతిమన్మత్తవేదండఘర్షితోద్దండగండోపలప్రకాండమండితహిమవత్పర్వతసార్వభౌమభౌమహైమప్రభామండలపిచండిలం బగునుదగ్ధరామండ

లంబు దొరసి యవరవర్ణ నక్కడ నెల్ల నరసి దిక్కూలముద్రుజసముల్లోలక ల్లోలమాలికాకీర్ణ కలశార్ణవక ర్ణేజపవర్ణవర్ణితైరావణదంతావళచతుర్దంతతంతన్యమానకాంత కాంతిరమాసమాక్రాంతం బగుశచీకాంతదిగంతంబు డాసి దృగంతవీతూపరంపర వెదచల్లి యచ్చోట విపర్యాసతపశ్చర్యాధుర్యునిఁ బొడగానక గానకళాచతురోపరిభాగచరద్వైమానికశ్రేణికాశూర్యమాణవీణారవంబు లాలింపుచు నిజవిమానరాజవిరాజమానరాజమణిఘృణిమతల్లికావల్లి కలెల్ల కడల నల్లికొన నబ్బల్లిదుండు సర్వంకష శేముషీధురీణసర్వోర్వరాగీర్వాణసర్వదాప్రకల్పిత నదీస్నానసంధ్యా జపానుష్ఠాననిష్ఠుర తపోనిష్ఠాగరిష్ఠతాశ్లేష్మతరాశ్వత్థతరు ప్రణామపురస్సరప్రదక్షిణం బగుదక్షిణంబునకుం బఱతెంచి గిరిప్రాంతంబులు పరికించి సరిత్తటంబులు విమర్శించి సరోవరంబులు పరీక్షించి యరణ్యంబు లవలోకించి తపోవనంబు లన్వేషించి జనపదంబు లుపలక్షించి ఘననదంబులు నిరీక్షించి గోకులంబులు తిలకించి కోవెలలు వెదకి పక్కణంబులు నెమకి పానీయశాలలు చూచి మఠంబు లరయఁ బంచి మఖశాలలు దర్శించి యగ్రహారంబులు గనుంగొని యన్ని దేశంబులుఁ బొడగని యలయక మఱియు నందంద మెలంగుచు నమందసిందూరచారుశోణప్రభాస్తోమధురీణతావామవామనసింధురంబుడంబున బంధురం బై కన్నులపండు వగునిండు జేగురుచాయలదండిని మెండుకొను నెుకకొండదండఁ బుండరీకషండరోచిఃకాండపాండురతరంగమాలికాడోలికావిహారమాణమరాళికాపాళికాకేళికాసారం బగుకాసారం బొకటి కనుంగొని తన్మధ్యప్రదేశంబున. 204

శా. శ్రీరామక్షితినాయకాగ్రణి నిరీక్షించెఁ గృశాంగుఁ నిరా
హారుఁ శోణజటాచ్ఛటాధరు మహోగ్రాచారు నేకాగ్రతా
పారీణాత్ము నధోముఖున్ భసితశుంభత్పాండురశ్రీనిధిఁ
ధీరత్వాకరుఁ జీరధారు నొకనిఁ దీప్యత్తపస్యాన్వితున్. 205

క. వీక్షించి నివ్వెఱఁగువడి, యాక్షితికిఁ డిగ్గి వాని కపరోక్షగతిఁ
సాక్షాత్కరించె సాక్షా, దక్షరత త్త్వంబు శూద్రుఁ డల్పుఁడె తలఁపన్. 206

చ. ఇటువలె న త్తపోధికుని దృష్టిపథంబున నిల్చి రాముఁ డో
పటునియమాఢ్య యేశుభము పాటిలఁ జేసెద వీతపంబు దు
ర్ఘట మిది నీవు విప్రుఁడవొ రాజవొ వైశ్యుఁడవో వివేకవి
స్ఫుటమతి మించుశూద్రుఁడవొ బొంకక తెల్పుము కల్గినంతయుఁ.

క. నాపేరు రాముఁ డందురు, భూపాలుఁడ దశరథేంద్రుపుత్త్రకుఁడను నీ
తాపసనిష్ఠ గనుంగొన, నీపాలికి వచ్చినాఁడ నినుఁ దెల్పు మనన్. 208

చ. కరము విసీతి వాఁ డను నగణ్యగుణాబ్ధివి నీవె వేఁడఁగా
హరిహరి యెట్లు బొంకుదు యథార్థము శూద్రుఁడ శంబుకాఖ్యుఁడఁ

నరవర బొందితోనె సుర నాయకులోకముఁ జెందుకాంతి దు
ష్కర మగునిట్టిబల్తపము గైకొని చేసెద నంచుఁ దెల్పినన్. 209
క. విని యంత వినయవంతునిఁ, జనునే హింసింప రాజజన్మము నింద్యం
బని రోసి వెన్క భూసుర, తనయుమృతిఁ దలంచి కినుక దయఁ బెడఁబాపన్.
చ. కలకల నవ్వుచున్ నృపశిఖామణి హొన్నుగనీబులోనియి
ట్టలపుమెఱుంగుచాయలబెడంగుఁగటారి జరీన దూసి మం
త్రులు గన శూద్రుమస్తము కఱుక్కునఁ ద్రుంచెఁ దదీయరక్తమ
జ్జలజవనంబు ముంచె దివిషత్సుమవర్షము భూమి ముంచఁగన్. 211
మ. అమరేంద్రాగ్నియమాదిదిక్పతులు సిద్ధాదిత్యగంధర్వసా
ధ్యమరుత్కింపురుషుల్ ఋషుల్ రఘుకులాధ్యక్షాగ్రభాగంబునన్
బ్రమదం బొప్పఁగ వచ్చి నిల్చి పటువాక్ప్రౌఢిన్ బ్రశంసించి రం
త మరుద్వంతుఁ డనెన్ బురాహ్నృతసుధాధారానుసార్యుక్తులన్. 212
ఉ. విప్లవముల్ హరించి పృథివీభర మీవు భరింప శోకసా
రిప్లవతావికారములు రీణము లయ్యె భవత్కృపాణధా
రాప్లవపూతుఁడై వృషలుఁ డంగముతో దివి కేగెడిన్ సురా
నుప్లవవృత్తి వాఁ డదె కనుంగొను మయ్య దశాననాంతకా. 213
ఉ. క్షుల్లకులన్ వధించి పరిశుద్ధుల నేలెడుమిమ్ము మెచ్చి నేఁ
డెల్లసురల్ వరం బొకటి యిచ్చెద మంచుఁ దలంచి వచ్చినా
రల్లమునందుఁ గావలసియున్నయభీష్టము దెల్పు మన్న భూ
వల్లభుఁ డుత్సహించి సురవర్యుల కంజలిఁ జేసి యిట్లనున్. 214
చ. కరుణ వరం బొసంగు మది గల్గిన దేవతలార తద్ధరా
మరసుతుప్రాణ మిందు మహిమం బలరన్ బ్రతికింతు నంచు నే
భరపడి మున్ను పల్కితి సభాస్థలి బాలకుఁ డట్టు లౌట నా
యరయమిఁ జేసి కాదె యనునాయనతో నని రెల్లవేల్పులున్. 215
చ. శిఖి కడుఁ జల్లనైన నుడుశేఖరుఁ డుష్ణగుణంబుఁ బొందినన్
నిఖిలశరణ్య మీ రనెడునిశ్చయవాక్కుల బొంకు సెందునే
స్వఖరకరాసి శంబుకునిఁ జంపినయప్పుడె ప్రాణవంతుఁడై
సుఖమున నున్నవాఁడు ద్విజసూనుఁ డసూనుఁడు గాక భూవరా. 216
ఉ. ఊహ కలంగి చింతిలక యూఱడు మప్పని కాశ్రితావనో
త్సాహజలాశి వైమై కలశజన్ముఁడు ద్వాదశవర్షయాగదీ
క్షాహితనిష్ఠ నుండెఁ గద సాంగముగా నెఱవేర్చి నేఁడు పూ
ర్ణాహుతి సేయఁ బూనె మన మందఱ మమ్మునిఁ జూడఁ బోఁ దగున్. 217
క. క్రతుకర్తవు క్రతుభోక్తవు, క్రతుఫలదుఁడ వీవు నీకుఁ గలగుణము గదా

క్రతు వవలోకించుట యని, క్రతుభోక్తలు వలుక నటులె కానిం డనుచున్.

శా. కుంభీసంభవుఁ గాంచువాంఛ దగఁ గాకుత్స్థాన్వయస్వామి య
జ్జంభారిప్రముఖామరేశ్వరులు పజ్జన్ బుష్పకారూఢు లై
యంభోజాప్తనిజప్రభావిభవ మారా నాఁగ సాగెన్ దటి
న్యాంభోజాకరపట్టణోపవనశైలారణ్యముల్ సూచుచున్. 219

వ. ఈగతి నేగి యాగుణసాగరుండు తనపురోభాగంబున. 220

సీ. ప్రాగద్రితటభాగ భాగహారపరాగ రాగఘూతఘనాఘనాగకులము
దారితాభ్రశతార తారదంష్ట్రోద్దార దారయుగ్వ్యాదారదారకంబు
మాలూరహింతాలతాలతూలరసాలసాలకేసరసాలసాలయుతము
శబరయోషాచండచండరుక్కరకాండకాండఖండితగండగండకంబు

తే. పిండితాజాండగండభేరుండనినద
సంశ్రవణమాత్రవిత్రస్తశరభసరభ
సాగమనదర్శనోద్భ్రాంత హరివరేణ్య
మవుమహారణ్య మొకటి రాఘవుఁడు గనియె. 221

క. కని యయ్యరణ్యపథమున, ఘనయానముమీఁద శతమఖప్రముఖులతో
జనపతి సంభాషింపుచుఁ, జనునప్పుడు గృధ్ర మొకటి చనుదెంచి వెసన్. 222

ఆ. మ్రొక్కి నిలిచె నంత నొక్కయులూకంబు, వచ్చి బహుపరాకుస్వామియనుచు
వినుతి యాచరించె వెఱఁగందె రఘురాముఁ, డందు గ్రద్దవలికె ముందుగాఁగ.

గృధ్రఘూకములు రామునితోఁ దమవివాదముఁ జెప్పుకొనుట.

క. శిక్షింతువు దుర్మార్గుల, రక్షింతువు దేవతలను బ్రాహ్మణులఁ గృపన్
వీక్షింతు వార్తజనులను, సాక్షాద్విష్ణుఁడవు నిన్ను శక్యమె పొగడన్. 224

సీ. పరమవిద్యాప్రౌఢి బ్రహ్మదేవునికంటె రౌద్రసంపన్నత రుద్రుకంటె
గాంభీర్యధుర్యతఁ గలశాంబునిధికంటెఁ దిర మైనతాల్మి భూదేవికంటె
మతిచమత్కృతిసమున్నతి బృహస్పతికంటెఁ నధికధైర్యమున హేమాద్రికంటె
ననుపమానవితీర్ణి ధననాయకునికంటె ధర్మవైఖరి దండధరునికంటెఁ

తే. దేజమున భాస్కరునికంటె దీప్తకీర్తి, శశధరునికంటె ఘనుఁడవు సకలభూత
సంభవస్థితికరుఁడవు సర్వసాక్షి, వఖిలరక్షక యొకవాక్య మవధరింపు. 225

క. ఈకౌశికంబు నాయిలు, సేకొని తనగృహ మటంచుఁ జేరఁగ నీ దా
వాకిలి నిడుకొని పోరెడి, నోకౌశికయాగరక్షణోత్సుక యెపుడున్. 226

క. నాయనదతనము మాన్పి కు, లాయము విడిపించి "దుర్బలస్య బలం రా
జా" యనువాక్యము నిక్కము, సేయఁగదే యనిన గూబ క్షితిపతి కనియెన్.

సీ. ఇంద్రునంశంబున నెల్లభోగము లంది వహ్నియంశమునఁ బావనతఁ జెంది
యమునియంశమున ధర్మాభిరక్ష యొనర్చి నిర్ఋతియంశమున దుర్నీతి మాన్చి

వరుణాంశమునఁ బ్రజావళికి సేమ మొనర్చి పవనునంశమున నా బలిమి హెచ్చి
ధననాయకునియంశమున వితీర్ణి వహించి శివునంశమున భూతు లవధరించి
తే. భాస్కరునియంశమునఁ బ్రతాపంబుఁ బూని
చంద్రునంశంబునను మహాసౌమ్య మూని
యఖిలకల్యాణగుణరాశి వైననిన్నుఁ
బ్రస్తుతి యొనర్ప శక్యమే బ్రహ్మకైన. 228

సీ. లక్ష్మీవిహారాబ్జలక్షణేక్షణములఁ గరుణయు రోషంబుఁ గడలుకొనఁగ
నెల్లధర్మమునకు నెల్ల యామనమున శాంతిదార్ఢ్యముల్ సందడింప
నుచితవై చిత్రిఁ బెంపొందినమాటల వినయపారుష్యముల్ విస్తరిల్ల
దరహాసచంద్రికాస్ఫురితాస్యమున నాభి ముఖ్యంబువై ముఖ్యమును రహింప
తే. శిష్టజనరక్షణము దుష్టశిక్షణంబు, నాచరింపుదు వొక్కట నఖిలభూత
సముదవయ్యును ధర్మసంస్థాపనార్థ, మిన్నిగుణములు వహియించి యీశ్వరేశ.

ఉ. అద్దమరేయి భూమి నశనార్థము గ్రుమ్మరి తెల్లవాఱినన్
నిద్దురఁ జెంద వచ్చు నని నేను బ్రయత్నము సేసి కట్టితిన్
దద్దయు వేడ్క నిల్లొకటి తద్గృహసీమ వసింప నియ్యదీ
గద్దఱిగద్ద చేరి కలకాలము పోరెడిఁ బోరు మాన్పవే. 230

క. ధర్మగతి "రామ ఏవ గ,తి ర్మమ" యని యిఁక సుఖస్థితిని బ్రతికెద నే
నిర్మించికొన్న సదనము, కూర్మిని విడిపింపవే రఘుప్రవర యనన్. 231

సీ. విలసితాంతరవైరివిజయుఁ డౌవిజయుని నతులరూపజయంతుఁ డగుజయంతు
సకలైకధర్మపాలకు ధర్మపాలకు నధిపస్తుతసుమంత్రుఁ డగుసుమంత్రు
నరిరాష్ట్రసాధకుం డగురాష్ట్రసాధకుఁ గితవకార్యతమోర్కధృష్టి ధృష్టి
యాచకసిద్ధార్థుఁ డనఁ దగుసిద్ధార్థు ననవరత మశోకుఁ డగునశోకుఁ
తే. గాంచివింటిరెగృధ్రఘూకములవాక్కు, లనివిమానంబుడిగి రాముఁడచటనిలిచి
పులుఁగులనుబిల్చి యేపక్షితొలుతఁగట్టె,నీగృహముదెల్పుఁడనగృధ్రమిట్టులనియె

క. ఏనాఁడు బ్రహ్మ పుట్టెను, యేనాఁడు ప్రజాసమృద్ధి యిద్ధర గనెనో
యానాఁడె నిలువ నీ డని, యీనీడముఁ గట్టితిని నరేశ్వర యనినన్. 233

క. పేచక మనె ఘనసూచక, మేచక మీచెంత వెఱతు మృష లాడంగా
భూచక్రంబున నజుచే, నీచె ట్టైనపుడ యయ్యె నీయిలు నాకున్. 234

చ. అన విని మంత్రిపుంగవుల నందఱఁ గన్గొని రామచంద్రుఁ డో
యనితరధర్మమర్మనిధులార దివాంధము భూజముల్ జనిం
చినపుడె గూఁడు తా నిచటఁ జేసితి నం చనె గృధ్ర ముర్వి పు
ట్టినయపుడే నివాసము ఘటించితి నం చనె నిక్క మెద్ది యో. 235

క. దాక్షిణ్యంబును బఱు, పక్షంబులు దలఁప కుభయపక్షము లెనగా

వీక్షించి తగవు దీర్పువి, చక్షణులకు నిహపరముల సౌఖ్యము గల్గున్. 236

చ. తగవును బక్ష్యముఁ హితవుఁ దప్పక ధర్మము పేర్మి విన్నవా
రగు నని సంతసింప వ్యవహారము లొప్పఁగఁ దీర్చి సజ్జనుల్
జగతిఁ బ్రసిద్ధి కెక్కుదురు సత్యము ధర్మ మెఱింగి యుండియుఁ
దెగ మొగమోడియున్న జననిందితు లొందుదు రెం దధోగతుల్. 237

ఉ. ఊరక రానిపోనిపెడయుక్తులు గొన్ని గణించి వాక్చమ
త్కారము చూపి రచ్చలను ధర్మము దీర్పనిదుర్విచారుఁ డ
వ్వారుణపాశబద్ధుఁ డయి వందురుఁ గావున మీరు గృధ్రకా
కారులవాదు దీర్పుఁడు యథార్థముగా నని యానతిచ్చినన్. 238

ఉ. ఆయెనమంద్రుమంత్రులుఁ దదాజ్ఞ వహించి ముహూర్తమాత్ర మే
కాయనతాప్రసక్తమతులై తలపోసి నరేంద్రుఁ జూచి భూ
నాయక గూబ గెల్చె సదనంబునకై మృష లాడె గ్రద్ద య
న్యాయపథానువర్తి యిది యర్హము దండన కంచుఁ దెల్పినన్. 239

చ. అలరి రఘూద్వహుం డనియె నౌ నిది నామది నున్నలాగునన్
దెలిపితి రయ్యులూకము గణించి నదే నిజ ముర్వి వృక్షముల్
గలుగక మున్నె యీగృహము గట్టితి నంచు నబద్ధ మిక్కడన్
బలికెడి గృధ్రి మిచ్చెదుగుఁ బట్టి వధింపక మాన వచ్చునే. 240

మ. వినుఁ డేకార్ణవ మైనకాలమున మున్ విష్ణుండు నీటన్ శయిం
చిన నద్దేవునియాత్మఁ బుట్టి దివిషజ్జ్యేష్ఠుండు తత్కుక్షి హా
యనకోటుల్ వసియించి నిర్గమనమార్గాన్వేషి యై యున్నెడన్
జనియించెన్ గనకారవిందము తదంచన్నాభికాదీర్ఘికన్. 241

శా. ఆనాళీకమృణాళనాళగతిఁ బద్మాగ్రంబుఁ బ్రాపించుభా
షానాథున్ మధుకైటభాఖ్యు లదలించన్ నిద్ర మేల్కాంచి దెం
దానన్ గోపము మించ నుగ్రుఁ డగుచున్ నాభీసరోజుండు దు
ర్మానోదగ్రుల వారిఁ ద్రుంచె నతిశీఘ్రప్రాప్తచక్రాహతిన్. 242

క. ఆదానవమూర్ధన్యుల, మేదగపంకమున నయ్యె మేదిని యపు డు
త్పాదించె శైలతరుస, స్యాదుల నజుఁ డందు వెన్క నఖిలము గలిగెన్. 243

ఉ. కావునఁ గౌశికంబు నరికట్టినగ్రద్దను బట్టి గట్టిగా
నే వధియింతు నేఁ డనుచు హేతి ధరింప నభస్సరస్వతీ
దేవి వచించె నోనృప వధింపకు మిప్పనుగ్రద్ద తొల్లి ధా
త్రీవరుఁ డాశరీర మఱి గృధ్రితఁ జెందుట విన్ము తెల్పెదన్. 244

ఉ. పూర్వము బ్రహ్మదత్తుఁ డనుభూవరుఁ డై యితఁ డొప్పు సత్యమున్
సర్వవిరోధిజైత్రభుజశౌర్యము ధైర్యము గల్గి కీర్తుల

పూర్ణిమనాఁటివెన్నెలలబాగున దిక్కుల నెల్లఁ బర్వఁగా
నుర్విర యేలుచుండె బుధయూథచకోరము లుత్సహింపఁగన్. 245

క. ఈతనికడ కొకదినమున, గౌతమముని వచ్చి యున్నకాంతు నతిథి నిం
దేతెంచితిఁ బెట్టదె యన, నాతిథ్య మొసర్చి యాతఁ డడిగినభంగిన్. 246

క. ఇష్టపదార్థంబులతోఁ బుష్టికరంబుగను నాఁడు భోజన మిడి యా
ముష్టింపచునకు నటువలె, నిష్టాన్నము నూటయిరువదేనేం డ్లిడఁగన్. 247

చ. ఇటువలెఁ బెక్కునాళ్లు భుజియింపఁగఁ బెట్టినయాతనింటన
జ్జటి వసియించి యొక్కదివసంబున నన్నములోనఁ గండ యొ
క్కటి గని కూటిలోఁ బలలఖండముఁ బెట్టితి గాన దీన నీ
వటవిని గృధ్రివై మెలఁగు మంచు శపించె దయావిహీనుఁడై. 248

క. శపియించిన భయపడి యా, నృపతి యతని కెఱఁగి యెఱుఁగ నిది దప్పైనన్
గృప శాప ముడుపవే యని, కృపణతఁ బ్రార్థింప మరల ఋషి యిట్లనియెన్.

సీ. వెడఁదకన్నులవాఁడు విగ్రహాయుతకోటివిగ్రహాయతకాంతి వెలుఁగువాఁడు
రామనామమువాఁడు శ్యామలాంభోధరశ్యామలాంగకలీల నమరువాఁడు
మునులపాలిటివాఁడు వనజాతహితకులావనజాతహితకీర్తి దనరువాఁడు
పల్కి బొంకనివాఁడు పంక్తికంధరశిరఃపంక్తికంధరమునుత్పాటించువాఁడు

తే. దశరథునిఁ బోలు నొకరాజు దశరథునికిఁ
దనయుఁడై పుట్టఁగల డాజితనయుఁ డెలమి
మించి నీదేహమున హస్త ముంచినపుడె
యతివిభుఁడ వౌదు వని యేగె యతివిభుండు. 250

క. ఆశాప మడఁగఁ జేయును, కౌశికహితకాంతు నేల గ్రద్దను జంపన్
శైశవమున నొనరింపవె, కౌశికహితకార్య మని గగనవాణి యనన్. 251

ఉ. ఆరఘువీరమౌళి చతురంబుధివేష్టితవిశ్వధారుణీ
దారుణభారనిర్వహణదక్షిణదక్షిణపాణిపద్మమున్
గారుణికత్వ మేర్పడఁగ గ్రద్దశిరంబున నుంచె శాపసం
హార మొనర్తు నంచభయహస్త మొసంగుతెఱంగు దోఁపఁగన్. 252

వ. ఇత్తెఱంగున నత్తరణికులపుంగవుండు బంగరుమించుటుంగరముల మెఱుంగులన్ గరంబు మెఱయుతనకరంబు విహంగమోత్తమాంగంబునన్ గదియించిన. 253

సీ. మార్తాండఘృణి నేలుమణికిరీటముడాలు మొనసి దిక్కులఁ గీలుకొని వెలుంగ
నుడుజాలములలీల బెడఁ గొందు మగఱాలసరులపొందునఁ జాల నురము మెఱయ
జగము లన్నియు గెల్చు తెగువ నెమ్మదిఁ దాల్చు
వలరాజువలెఁ బొల్చు చెలువు గులుక
మంచిపున్నమచందమామవెన్నెలచందమొందుకప్పురగంధమొఱపు నెఱప

తే. మఱియుఁ దగుభూషణంబులు మహితచిత్ర
వస్త్రమాల్యాదులు రహింప వాసవాదు
లవుర యద్భుత మని యెంచ నాక్షణమున
గ్రద్ద యొకపుణ్యపురుషుఁ డై కాన్పించె. 254

వ. ఇవ్విధంబున. 255

తే. పురుషుఁ డై నిల్చి యమ్మహాపురుషుపాద, పద్మయుగళంబున నవీన పద్మరాగ
మకుటరుచు లావరింప నమస్కరించి, హస్తములుమోడ్చియిట్లని యభినుతించె.

సీ. జ్ఞానమార్గహరాయ శరణార్థిహృద్ధ్వాన్తాజ్ఞానమార్గహరాయ తే నమోస్తు
దీనజీవనదాయ ఫేనభంగాంచన్నదీనజీవనదాయ తే నమోస్తు
మానసత్త్వపరాయ మానవాశివిభాసమానసత్త్వపరాయ తే నమోస్తు
దానవారిధరాయ ధైర్యసంపద్ధూతదానవారిధరాయ తే నమోస్తు

తే. భానుజాదికసేవ్యాయ తే నమోస్తు, భానుగోత్రపవిత్రాయ తే నమోస్తు
మానితదయాసముద్రాయ తే నమోస్తు, జానకీప్రాణనాథాయ తే నమోస్తు.

మ. చరణాంభోజరజంబు సోఁక శిల యోషాత్వంబు మున్ గాంచె మీ
కరపంకేజము దాఁకఁ బక్షి నరుఁ డై కాన్పించు టాశ్చర్యమే
దురితంబుల్ దొలఁగెన్ శుభంబు గలిగెన్ దొల్లింటిచందాన నా
పురికిన్ బోయెద సెల్వొసంగు మిఁక నోభూరిప్రభావోదయా. 258

క. అని యెంచి బ్రహ్మదత్తుఁడు, మనువంశనృపాలమౌళిమణి సముచితభం
గిని గారవించి పనిచినఁ, దనదేశంబునకుఁ జనియెఁ దద్దయు వేడ్కన్. 259

చ. అమరులు క్రొవ్విరుల్ గురిసి రంతట రాముఁడు పాకశాసన
ప్రముఖులు పెక్కుచందములఁ బ్రస్తుతి సేయ విమాన మెక్కి మం
త్రిమణులఁ గూడి కుంభభవునిన్ గన నేగెఁ గవేరకన్యకా
కమలరజోధురంధరసుగంధసమీరము సేద దీర్పఁగన్. 260

మ. శతమన్యుం డటు లేగురాఘవునిపజ్జన్ బోవుచున్ రామ చూ
చితె యీద్రావిడభూమి నేఁ డయినయీచిత్రంబు సామాన్యప
ర్వతమున్ గానము తావకీనఘనధైర్యస్ఫూర్తిచే గాసి యై
క్షితిలోఁ జొచ్చి యడంగెనో గిరు లనన్ సీతావిభుం డిట్లనున్. 261

ఉ. సర్వసుపర్వమౌళిమణి సంగతదివ్యపదాబ్జ సర్వలో
గర్వితపర్వతప్రకరఖండనచండకృపాణి మించఁగాఁ
జేర్వకు మీరు రాఁగ నివసింపక యిచ్చటికొండ లెల్ల నీ
యుర్వి నడంగు నన్నఁ దగు నొప్పెనె యీగతి నాన దీయఁగన్. 262

వ. అని యిట్లు శ్రీరాఘవచంద్రుండు పలికిన. 263

చ. నగుచు బలారి వల్కె రఘునాయక చెంగటఁ గంటివే యభం

గగురుతరప్రభావమణికర్ణిక నాఁ దగుతామ్రపర్ణికన్
బాఁగడిత కెక్కు క్రొత్తతెలిముత్తెపుఁజిప్పలు సేతుబంధనా
ద్యగణితతావకీనచరితార్జితకీర్తిరుచిన్ వెలింగెడిన్. 264

క. మలయముఁ గను మలయజతరు, నిలయముఁ బాదాగ్రభరితనిర్భరఫణభృ
ద్వలయముఁ గృతపథికశ్రాం, తిలయము నతభావధృతమణీకిసలయమున్.

మ. అదె కుంభీభవునాశ్రమం బదె సముద్యత్పర్ణశాలోత్కరం
బదె పాథోధరయూథవృద్ధికరదివ్యద్ధోమధూమవ్రజం
బదె శాలాగతమంత్రతంత్రపరహోత్రధ్వర్యుఋత్విగ్గణం
బదె యూపప్రముఖాధ్వరసాధనచయం బంచున్ సురేంద్రుం డనన్. 266

క. విని యతఁడు దెల్పినన్నియుఁ, గని రఘువీరుండు పుష్పకము డిగ్గి ముదం
బునఁ దత్రత్యతపోధన, జనములకును వినతుఁ డగుచుఁ జనుదెంచె వెసన్.

రాముఁ డగస్త్యాశ్రమమునకుఁ బోవుట.

చ. అజరులు దెల్పఁగా విని నిజాగమనంబున కుల్లసిల్లుకుం
భజునిపదాంబుజాతములు ఫాలము సోఁక నమస్కరించి భూ
భుజుఁ డతఁ డిచ్చు నర్ఘ్యబహుపూజలఁ దృప్తి వహించె నంత యా
గజనితహవ్యభాగములు గైకొని యేగిరి వేల్పు లందఱున్. 268

చ. సముచితభంగి యాగవిధి సర్వముఁ దీర్చి యగస్త్యమౌని భూ
రమణుని నాఁటిరాత్రి నిల రమ్యనివాస మమర్చి కందమూ
లములను దేనెలన్ దగుఫలంబులఁ దృప్తి యొనర్చి తత్ప్రస
న్నముఖసరోరుహంబునను నైజదృగాళులఁ జేర్చి యిట్లనున్. 269

ఉ. నాదెస నెయ్య ముంచి రఘునాయక మీ రరుదెంచినందునన్
గాదె చెలంగె మన్మఖము గల్గె తపఃఫల మాత్మయున్ మహా
హ్లాదముఁ జెందె విప్రతనయార్థము శూద్రుని సంహరించి యిం
ద్రాదుల కిం పొనర్చుట సమస్తము వింటిమి వారు దెల్పఁగన్. 270

క. ఐదంయుగి నేనృపతుల, కీదాక్షిణ్యప్రసక్తి యీకరుణయు నీ
యౌదార్యశౌర్యగాంభీ, ర్యాదులు గలవే నుతింప నలవియె నిన్నున్. 271

చ. నిను ఘనుఁ డంచు మెచ్చి ధరణీవర యేమి యొసంగువాఁడ నై
న నిదె విచిత్రరత్నమయనవ్యవిభూషణ మొక్కటిచ్చెదన్
గొను మనినన్ రఘూద్వహుఁడు కుంభజ మాకుఁ బ్రతిగ్రహింప వ
చ్చునె ద్విజరాజ ధర్మములు చూచి యొసంగుఁడు నా నతం డనున్. 272

చ. ఎలమిఁ గుబేరునంశమున నియ్యెఁగఁ బుచ్చుకొనంగ వచ్చు రా
జుల కది యెట్టు లన్న మును క్షోణిజనంబులు రాజశూన్యతన్
దలఁకి బలారి నిర్జరగణంబుల నేలెడులీలఁ దమ్ము నే

ర్వులరఁగ బ్రోచురాజుఁ బడయంగఁ దలంచి విధాతపాలికిన్. 273

చ. అరిగి నమస్కరించి చతురానన రాజొకరుండు లేక యీ
ధరణి వసింప లేము కులధర్మపథంబుల సంచరింప దు
ష్కర మయి యున్న దొండొరులఁ గైకొనకుండెడిచెయ్వు పుట్టెడిన్.
దిరముగఁ జింత సేసి యొకధీరు నిఁకన్ సృజియింపవే యనన్. 274

చ. నలువ సురేంద్రదండిజలనాథకుబేరులఁ బిల్చి పల్కె మీ
బలముల నాలుగింట నొకపా లొసఁగుండు త్వదంశజాతుఁ డై
యిల భరియింప నొక్కనృపు నేను సృజించెద నన్న నిచ్చి ర
చ్చెలువున వార లందున సృజించె విభాజితబుతుకుపున్ క్షుపున్. 275

మ. క్షుపుఁ డిక్కైకవడిఁ బుట్టి బ్రహ్మ వనుపన్ క్షోణీతలాధ్యక్షుఁ డై
యపు డైశ్వర్యముఁ దృప్తి దాతృతయు నింద్రాంభోధిపాంశంబులన్
రిపునాశంబు కృతాంతునంశమున దారిద్ర్యార్తిసంహార మ
ర్థపరత్వంబు ధనేశునంశమున నిత్యం బూని పోషించెన్ బ్రజన్. 276

ఉ. కావున నెవ్వ రిచ్చినను గైకొనవచ్చు నృపాలమౌళికిన్
నీవు నృపాలమాత్రుఁడవె నిర్మలకీర్తివి విష్ణుమూర్తి వి
ప్పావనభూషణం బిఁకఁ గృపన్ గొను మంచు నగస్త్యుఁ డిచ్చినన్
భూవరశాసనుండు ప్రియపూర్వముగా గ్రహియించి వేడుకన్. 277

చ. అది ధరియించి మౌనిఁ గని యయ్య సమస్తరహస్యధర్మసం
పదలఁ బొసంగు మీరు ప్రతిభాషలు పల్కనేరమున్ క్షమిం
పఁ దగుదు రంచు నేమిటికిఁ బల్మఱు వేఁడఁగ నైచినారె కా
యిది హృదయంగమం బయిన దెక్కడి దీమణిభూష దెల్పరే. 278

సీ. అవి వర్ణమౌళి వింధ్యనగంబు మీరు డాయ వివర్ణగతిఁ బూనదా మొదటనె
యహితాతిభయదుఁడౌ నహుషావనీభర్త యహితార్తిమీకిన్క నడవిఁబడఁడె
ధర్మాశయమున నెంతయు వార్తకెక్కియు ధర్మాశయందె సంతతము మనరె
దానవద్విపసముద్ధతి వృద్ధి వహియించి దానవద్విపుఁ గుక్షిలో నడఁపరె
తే. యలసముద్రంబు ప్రాగభివ్యక్తసత్త్వ, మై నశింపంగఁ గొనరె యాపోశనంబు
మి మ్మెఱింగియు నెటులనీసామ్ముగలిగె, ననుట యనుచితమది యొర్చియానతిండు.

అగస్త్యుఁడు రామునకు శ్వేతుఁ డనురాజర్షివృత్తాంతము సెప్పుట.

క. అనిన నగస్త్యుం డిటులను, ననఘాత్మక తెలియవలసి యడిగినఁ దప్పా
విను మీయాభరణము వ, చ్చినవిధ మాద్యంత మెఱుక సేసెద నీకున్. 280

చ. ప్రథమయుగాంతరంబునఁ దపం బొనరింపఁగ నేఁ దలంచి యీ
పృథివి నివాసయోగ్యవన మెక్కడఁ గల్గునొ యంచు నైకది
క్పథపథికుండ నై సమధికత్వరఁ ద్రిమ్మరి యొక్కదిక్కునన్

ప్రథితబహుద్రుకుంజనికరస్ఫురితాటవిఁ గంటి రాఘవా. 281
చ. అలశతయోజనాయతమహాటవి యీగతిఁ గాంచి చొచ్చి య
న్నెలవు విహంగశూన్యమును నిర్జనముఁ మృగవర్జితంబు నై
యళు కొనరింపఁ జాలుటకు నచ్చెరు వొందుచుఁ బోయి పోయి చెం
తల నయనోత్సవస్ఫురణ దాల్చాన నొక్కకొలంకు నూచితిన్. 282
సీ. అలల నుయ్యెల లూఁగు చలరెడియంచలు నంచలకునలగ్నాంబకములు
బకములు విహరించుభంగి సారసములు సారసములు చేరుజక్కవకవ
కవకవఁ బలికెడికరణి నారవ మెంచ మించినందున నిద్రడించెఁ గాన
గానముల్ సేయుభృంగంబులవేడ్కగ నంగనాద్భృక్కాంతి నలరుతొగలఁ
తే. గలమనోహరవాసనల్ గలయునాఁచు
నాఁచుజలదంతికరముల నతిశయమున
యమునరహిఁ గాంచునత్తోయజాకరమునఁ
గరము నయ్యె మొప్పఁ దీర్చితిఁ గాల్యవిధులు. 283
క. ఓజనవర యాకొల నొక, యోజనవిస్తార మొంది యొరప్పైనది యం
దేజనునిఁ గాన నద్దరి, భూజావలి మించునొకతపోవనిఁ గంటిన్. 284
తే. కనియ యోయిట్టివనమేమికారణమున, నార్యమునిశూన్యమయ్యెనోయనితలంచి
కందమూలాదికముల నాఁకలి యడంచి, యే వసించితి నాఁటిరేయెల్లనచట.
క. మఱునాఁ డరుణోదయమున, సరసికి స్నానంబు సేయఁ జనుచుఁ జగతీ
శ్వర నేఁ దెరువునఁ జూచితిఁ, బరిపూర్ణాంగంబు నొక్కప్రాయపుశవమున్.
ఉ. చూచి మనోహరాంగ మగుచుఁ జెలు వొందుశరీర మిచ్చటఁ
వైచి శరీరి యెన్నఁడు దివంబున కేగెనొ యీశరీర మిం
దేచెద లైన నంటి నశియింపక మించుట కేమి హేతువో
యీచతురంగభూమి గన నిట్టివిచిత్ర మటంచు నెంచుచున్. 287
ఉ. అంత నొకింతసేపటికి నంబరవీథిని నేను గంటి దు
ర్దాంతమణీధగద్ధగిత రమ్యసువర్ణసువర్ణఘంటికా
క్రాంతము చంద్రచందనశరచ్చరదామరదంతికాంతిసా
మంతసితచ్ఛదైకలసమానము నొక్కమహావిమానమున్. 288
ఉ. అందొకదివ్యుఁ డుజ్జ్వలత రాభరణద్యుతు లుల్లసిల్లఁగాఁ
జందనలిప్తదివ్యతను సౌరభముల్ దిశ లావరింపఁగాఁ
జందురుకాంతియుఁ గుసుమసాయకుఁ గేరెడిసోయగంబు సం
క్రందనభోగముఁ గలిగి కన్నులపండువుగాఁ గనంబడెన్. 289
వ. అప్పుడు. 290
సీ. వింజామరలు వైచువేల్పుఁబూఁబోఁడులు కంకణక్రేంకారకలనకంటె

వివిధగీతావళుల్ వినిపించుగంధర్వ వనితలవీణారవమ్ముకంటె
నటియించునప్సరఃకుటిలాలకలపాద కటకఝుళంఝుళార్భటులకంటె
సౌవర్ణవేత్రభృత్సాధ్యకన్యాసముత్కలితసాహోనినాదమ్ముకంటె
తే. సరససంగీతవాద్యఘోషమ్ముకంటె, నాపవాహ్యామరాళసాహస్రపక్ష
ఝుంకృతులుమించవెలయునాస్వర్గిదివ్య, యానమణిడిగ్గి వనభూమి కరుగుదెంచె.
క. అరుదెంచి యల్లశవముం గరమర్థిని డాసి కోసి కండలు దిని త
త్సరసీజలపానంబునఁ, బరితుష్టిఁ బొంది యతఁడు పటువేగమునన్. 292
ఉ. క్రమ్మఱ నవ్విమానమణిఁ గౌతుక మొప్పఁగ నెక్కి క్రేవలం
గొమ్మలు గొల్వ నేగఁగ జుగుప్స జనించిన నూరకుండ కే
నమ్మహనీయమూర్తిఁ గని యక్కట దివ్యుఁడ వయ్యు రోఁత లే
కిమ్మనుజామిషంబు దిన నేమిటి కెవ్వఁడ వీవు దెల్పుమా. 293
క. హేయ మగుమనుజమాంసము, రోయక భక్షింప నాకరులకు దగుఁ గా
కోయిమహాత్మక యిప్పని, సేయఁగ నీ కగునె యనిన సిగ్గిలు చతఁడున్. 294
చ. శిర మొకయింత వంచి నుతి సేసి కరంబులు మోడ్చి నాపయిన్
బరమవినీతిఁ జూడ్కులిడి పల్కె మునీంద్ర విదర్భధారుణీ
శ్వరుఁడు సుదేవుఁ డన్ నృపతివర్యుఁడు దొల్లి సతీద్వయంబునం
దరుసముఁ బూని శ్వేతసురథాఖ్యుల నిర్వురఁ గాంచెఁ బుత్త్రులన్. 295
తే. వారిలో శ్వేతుఁ డనియెడువాఁడ నేను, మజ్జనకుఁ డార్యవినుతధర్మప్రసక్తి
జగతిఁ బాలించెఁ దత్పరోక్షమున నన్నుఁ, గడఁగి మంత్రులు పట్టంబుగట్టిరనఘ.
ఉ. పట్టము నేను గట్టుకొని బాహుజనీతియె వట్టి శత్రులన్
గొట్టి యనేకకాలమును గుంభిని నంతయు నేలి యంతఁ దోఁ
బుట్టినయట్టియాసురథు భూవరుఁగా నొనరించి నెమ్మదిన్
బుట్టినశాంతి నీఘనతపోవనభూమికి వచ్చి యిచ్చటన్. 297
క. ఈసరసీతటసీమనె, వేసరక వసించి మూఁడువేలేండ్లు తపం
బే సల్పి విడవఁ గాయముఁ, బాసి తపోమహిమదేవభావము గంటిన్. 298
శా. దేవత్వంబు వహించి యీఘనమణీదివ్యద్విమానంబుపై
నీవేల్పుంజవరాండ్రతో మెలఁగఁగా నింతం తనన్ రానిక్షు
త్తేవేళన్ నను గాసి సేయ నిది నన్నేలాగు ప్రాప్తించె నీ
దేవావాసముఁ జెందువారలకు క్షుత్తృష్ణావ్యథల్ సెందునే. 299
మ. ఇది యేమో యని చింతఁ జేసి యొకనాఁ డేఁ బద్మజున్ జేరి త
త్పదముల్ ఫాలము సోఁక మ్రొక్కి కరుణాపాథోధి యోభారతీ
హృదయాధీశ్వర నిన్నుఁ జేరియును నే నీలాగు క్షుద్బాధఁ జి
క్కి దినంబుల్ దపియించు టేమి యనఁ బల్కెన్ ధాత నాతోఁ గృపన్. 300

మ. నృపభావంబునఁ రాజ్య మేలునపుడున్ నీ వన్నదానంబు దా
నపరత్వంబునఁ జేయ వంబుకణ మైనన్ దప్పి గొన్నట్టివా
రిపయిన్ గోట విదిర్ప వొక్కరుఁడ వుర్వీనాథ సాధుస్థితిన్
దపముల్ సల్పుచుఁ బ్రోవ వేయతిథి దానన్ క్షుత్తు నిన్నేఁచెడిన్. 301

క. ఆఁకొన్నవారి రమ్మని తేఁకువ నన్న మిడువాఁడె దేవుఁడు దేవ
త్వాకాంక్షఁ జేయుతపములు, ప్రాకటముగ నన్నదానఫలమున కెనయే. 302

చ. అలసి శ్రమంబుతో నతిథి యాత్మగృహంబున కేఁగుదెంచినన్
గలిగినమాత్ర మన్న ముదకంబు నొసంగక సేద దీర్ప కా
యిలు సొరనీక యేమిటికి నీడకు వచ్చితి వంచుఁ గ్రూరుఁడై
చలమునఁ బల్కు దుష్టగృహి చచ్చిన నేమగు నున్న నేమగున్. 303

చ. వలసినయన్న మర్థుల కవారణఁ బెట్టెడిపాటిసంపదల్
గలిగియుఁ బెట్టవైతి వటుగావున నార్తివహించె దీక్షుధన్
నిలువక యేగి మున్ను ధరణీస్థలి వీడినమేనిమాంస మా
కలి సెడ మెక్కి తత్సరసిఁ గల్గినతోయము ద్రావి రమ్మిఁకన్. 304

చ. దినమును మాంస మీవు దిని తృప్తివహించెదు మాంసనష్టి న
త్తనువు నశింప కెప్పటివిధంబునఁ బూర్ణతఁ జెందుఁ బెక్కుహా
యనములు వోవఁ గుంభజమహాముని రాఁ గలఁ డాడ కమ్మునిన్
గనుఁగొని మాటలాడినను గష్టశవామిషభుక్తి దీఱెడిన్. 305

ఉ. తా నొనరించినంతయును దా ననుభూతివహింప కుండినన్
బోనె తపింప నేమిటికిఁ బొమ్మని బ్రహ్మవచింప నిగ్గతిన్
బీనుఁగుమాంసమున్ దినుచుఁ బెక్కుదినంబులనుండి పూనదన్
హీనత నాతెఱం గిది మునీశ్వర యెవ్వరు మీరు చెప్పరే. 306

చ. కమలజుఁ డాన తిచ్చినయగస్త్యులె కావలెఁ గాకయున్న నీ
సమధికచిత్తశుద్ధియును శాంతియు దాంతియు భూమి నన్యసం
యములకుఁ గల్గ నేర్చునె కృతార్థతఁ జెందితి మిమ్ముఁ జూచి యో
విమలతపఃప్రభావనిధి విన్నప మొక్కటి యాలకింపవే. 307

ఉ. పాత్రులకున్ జలాన్నములు భక్తి నొసంగమిఁ జేసి కాదె మ
ద్గాత్రము కోసి కోసి తినఁగా వలసెన్ ననుఁ బ్రోవుఁ డీమణీ
చిత్రవిభూషణం బయినఁ జేకొని యంచు నొసంగునంతలోఁ
జిత్రముగా నగోచరతఁ జెందె శవం బతఁ డుత్సహింపగన్. 308

శా. శ్వేతుం డంతట నచ్చరల్ గొలువఁగా శీఘ్రంబునన్ వచ్చి సం
ప్రీతిన్ నాకు నమస్కరించి కరుణాబ్ధీ మీకటాక్షంబునన్
ఖ్యాతిన్ జెందితి దుర్దశల్ గడచితిన్ గైకొంటి సౌఖ్యంబు శం

కాతంకంబులు దీఱె నం చరిగె నే నంపఁగ రఘుగ్రామణీ. 309
ఉ. ఈతపనీయభూప ధరణీశ్వర మీరు ధరించినందునన్
శ్వేతుఁ డుదారసౌఖ్యములఁ జేకొని శాశ్వతదాత్మలోకసం
ఖ్యాతృతఁ జెందు నంచుఁ గలశప్రభవుం డెఱిఁగింప జానకీ
నేత మహాద్భుతాంబుధి మునింగి యగస్త్యునిఁ జూచి క్రమ్మఱన్. 310
ఉ. ఓమునిసార్వభౌమ శతయోజనవిస్తృతి గన్నయీవనం
బేమికతంబునన్ ఖగమృగేతర మర్త్య జనుల్ చరింపఁగా
నేముని యోర్వలేక శపియించె వచింపుఁ డటన్న నమ్ముని
గ్రామణి వల్కెఁ దామరసగర్భవధూపదనూపురార్భటిన్. 311

అగస్త్యుఁడు రాముసకు దండకారణ్యవృత్తాంతముఁ జెప్పుట.

క. మనువంశరాజశేఖర, మను వసుధార తొల్లి గగనమణికులమణి యై
మను నతనికి నిక్ష్వాకుఁడు, మనుజస్తుతుఁ డుద్భవించె మహనీయరుచిన్. 312
శా. ఆయిక్ష్వాకుఁడు శైశవంబున సమ స్తామ్నాయశాస్త్రార్థధౌ
రేయుం డై శ్రుతు లన్నియున్ గని ధనుర్విద్యాదిమాద్యత్కళా
వైయాత్యంబును బూని శౌర్యమహిమన్ వర్ధిల్ల సామ్రాజ్యర
క్షాయత్తాత్మునిఁ జేసి తండ్రి మిగులన్ హర్షంబుతో నిట్లనున్. 313
చ. చదివితి వెల్లవేదములు శాస్త్రములున్ స్మృతు లభ్యసించి త
భ్యుదయకరంబు లై జగతి నొప్పినయాగమముల్ పఠించితే
కద తొలి ధర్మముత్తమముగాఁ గను మర్థము మధ్యమంబుగా
మదిని దలంపు కామ మధమంబుగఁ జూడుము పుత్త్ర యెప్పుడున్. 314
క. అది యేమి యంటివేనియు, మొదటను ధర్మంబు లేక మొనయదు ద్రవ్యం
బది లేక కాదు తలఁచిన, యది యది గావునను ధర్మ మధికం బంటిన్. 315
ఉ. ధర్మమునన్ బ్రజాహితము దార్కొను వేల్పులు మెత్తు రార్యులున్
గూర్మి వహింతు రర్థమును గూర్పక యే యభివృద్ధిఁ బొందు దు
ష్కర్ములు భీతిఁ జెందుదురు శత్రు లడంగుదు రిష్టసిద్ధి యౌ
నిర్మలకీర్తియున్ ధరణి నిల్చు దివంబును గల్గుఁ బుత్త్రకా. 316
చ. పరహిత మాచరించుటయె భవ్యతపం బని రాదిసంయముల్
పరులకుఁ గీడు సేయు టొకపాప మటంచు వచింప నేల యి
ప్పరమహితోక్తిఁ బట్టి పరబాధ గదా యని మానరాదు భూ
వరులకుఁ బాపకర్ము లగు వారల దండన సేయఁగాఁ దగున్. 317
క. దండింపఁ దగనిసుజనుల, దండించిన దండమునకుఁ దగు దుర్జనులన్
దండింప కున్న ధరణీ, మండలపతి నరకకూప మగ్నుఁడు గాఁడే. 318
చ. ఎడపక దండనీతి వహియించియె కీర్తియు స్వర్గమున్ నృపుల్

వడఁబ్రుదు రాదిరాజనయపద్ధతు లట్టివి గావె యగ్గతిన్
నడవ్వుము సౌఖ్య మొందెదవు నందన యంచు ననేక నీతు ల
క్కొడుకున కానతిచ్చి నయకోవిదుఁ డాయన యేఁగెఁ గానకున్. 319
చ. మనునుతుఁడుం దదుక్త మగు మార్గమునం బ్రజ నెల్లఁ బ్రోచుచున్
దనపతి పుత్త్రికాంక్షులకుఁ దావల మాటయు దానధర్మముల్
మునుకొని యాచరించి మఖముల్ సతతంబును సంఘటించి యం
దునఁ గనియెన్ గుమారకుల నూర్గుర బాంధవు లుత్సహింపఁగన్. 320
తే. వారి కెల్లను గడగొట్టువాఁడు దండుఁడనెడు దుర్మార్గుఁ డన్నలయటులు గాక
శ్రుతులు సదువక సాధుసంగతుల మనక, హితులమాటలు వినక యథేచ్ఛ
వ. మఱియును. [మెలఁగు.
సీ. వీథిలోఁ బోడగన్న వృద్ధుల నరికట్టి వెకలి యై పలుమాఱు వెక్కిరించు
నాడఁబోయినచోటఁ దోఁడిబాలురఁబట్టి మూర్ఖుఁడై యంగముల్ మూఁటియఁగొట్టుఁ
జదువరా యేల దార్జన్య మూనెద వన్న కన్నతల్లిని బిట్టు కడఁగి దిట్టు
నూరివారిండ్లలో నున్నవస్తువు లెత్తి బలియుఁడై యెందైనఁ బాఱునైచు
తే. నార్యులుపుగోహితులునన్న లరుగుదేర
నూరకయెబిట్టబిగుసుక కూరుచుండు
సహజధౌర్త్యముఁ బూని శైశవమునందె
తండ్రి వెతఁ జెంద దండుఁ డుద్దండుఁ డగుచు. 323
ఉ. బాలకుఁ డెంత లే దనుచుఁ బతుముతోఁ నొకకొన్నినాళ్లు భూ
పాలకుఁ డోర్చి వాని యెలప్రాయమునందలిచిన్నెలున్ బర
స్త్రీలకుఁగా మెలంగుటలు శిష్టుల నెంచక నింద సేయుటల్
శ్రీలనుముల్ గనుంగొని యిసీ యని రోసె మనంబులోపలన్. 324
ఉ. రోసి ప్రధానులున్ బుధవరుల్ దనధర్మమనీష మెచ్చఁగా
నాసుతు నీసుతోఁ నినకులాధిపుఁ డాతఁడు వచ్చి వింధ్యసం
వాసము నీకు మే లచట వర్తిలు పొమ్మని దూరదేశగున్
జేసెఁ గుమారుఁ డంచు నృపశేఖరు లోర్వరు మేర మీఱినన్. 325
మ. మధుమత్తుం డగుదండుఁ డిట్లు గురుఁ డంపన్ వింధ్యశైలంబునన్
మధుమంతం బనుపట్టణం బొకటి నిర్మాణంబు గావించి యం
దధికైశ్వర్యసమేధమానుఁ డయి శుక్రాచార్యు లాచార్యునౌ
త్తి ధరింపన్ ధర యేలె వర్షశతముల్ దేవాహితుల్ దోడుగన్. 326
చ. అతఁ డొకచైత్రమాసమున హర్షముతోఁ జని భార్గవాశ్రమ
క్షితి నొకచోఁ గనుంగొనియెఁ జిత్తజనూతనరాజ్యలక్ష్మితోఁ
బ్రతి యగుదాని లేఁగొమరుఁ బ్రాయమునన్ జెలు వొందుదాని నే

కతమున నున్నదాని నొకకామిని మ త్తమరాళగామినిన్. 327

చ. కనుఁగొని మావిలేఁజిగురుఁ గైదువుజోదు పదైదుమాటు తే
సిన నునువాఁడితూపు లెదఁ జిక్కిన సుక్కిన యతండు సేరి యో
వనితరొ యొంటి నేటి కిటువచ్చితి వెవ్వరిదాన వేమి నీ
యనుపమనామ మేను శరణాగతుఁడన్ వినిపింపవే యనన్. 328

చ. కరము భయంబుఁ బొంది యలకన్నియ యి ట్లను నోయిరాజ నీ
గురుఁ డన మించుశుక్రుతొలికూఁతుర నయ్యనఘుండు కూర్మి న
న్నరజ యటంచుఁ బిల్చు నతఁ డంపఁగఁ దాపసనిష్ఠ నివ్వనాం
తరమున నున్నదానఁ దగుధర్మము దప్పఁ దలంప నేటికిన్. 329

చ. అన విని దండుఁ డి ట్లనియె నంగన భార్గవి వైన నేమి నీ
ఘనకటిసీమ నీయసదుకొనును నీబిగిచన్నుదోయి నీ
కనుఁగవబెళ్కులున్ గనినఁ గాముఁడు తాళఁగ నీఁడు కౌఁగి లి
మ్మనుచుఁ బయంటఁ బట్టిన భయంపడి యమ్మదిరాక్షి క్రమ్మఱన్. 330

ఉ. అక్కట ధర్మమే గురునియాత్మజఁ బట్టి రమింప నెంచ నీ
కెక్కడఁ బుట్టె నీమమత యిప్పని శుక్రుఁడు విన్న నైఁచునే
నిక్కము మోహ మున్న నతనిన్ గని వేఁడి పరిగ్రహింపు మీ
కక్కసపుందనంబు కొఱ గాదని సారెకు బుద్ధి సెప్పినన్. 331

చ. వినక యతండు గిన్క నిఁక వెన్క భృగూద్వహుఁ డేమిపల్కినన్
వినియెదఁ గాక యిప్పు డలివేణిరొ మారునిబారి కోర్వ రా
దనుచు బలాత్కృతిన్ గదిసి యగ్గురుపుత్త్రిని బట్టి కూడు నే
మని వినుపించువాడ మదనార్తులు మీఁదటిహాని యెంతు రే. 332

క. ఆక్రోశింపఁగ నిటువలె, శుక్రాత్మజ బలిమిఁ బట్టి సురతవిలాసో
పక్రమముఁ జూపి యాపా, పక్రీడాపరుఁడు నరియెఁ బట్టణమునకున్. 333

చ. అరజయు నానతాస్య యయి యశ్రుజలావృతనేత్ర యై కుచో
పరిపరిపిష్టఘర్మ యయి పాణినిరుద్ధకపోల యై నఖాం
కురమృదితాంగి యై నిటలకుంచితకుంతల యై మనోవ్యథన్
గరము దలంకుచున్న యెడఁ గావ్యుఁడు వచ్చి సవిస్మయాత్ముఁ డై. 334

ఉ. కూఁతుర యేల యింతవెతఁ గుందెద వెవ్వరు నిన్నుఁ దిట్టి రీ
లేఁతశరీర మిట్లు బడలింపుకు గే యనఁ దండ్రిపాదముల్
నాతి నిజాశ్రులన్ గడిగి నాయభిమానము పీటిఁబుచ్చి యీ
రోఁతలు సేసె దండుఁ డని రోదన మాతుర యై యొనర్పఁగన్. 335

చ. ఉడుగక యెల్లలోకములు నొక్కట మ్రింగెడురుద్రుపోలికన్
బడిబడిఁ గోప ముప్పతిలఁ బాడులు దీడుచు శుక్రుఁ డుగ్రుఁ డై

చిడిముడిపాటుతో నెదుటిశిష్యులఁ గన్గొని వింటిరే భయం
పడక మదీయపుత్త్రిఁ గని బల్మి రమించినక్రించుచెయ్దముల్. 336
ఉ. మంటకుఁ జేరి కొమిడుతమాడ్కి నశింపక మత్కుమారి మే
నంటియు నింటి కేగి చద లంటినదుర్గతి సేనతోడఁ గ్రిం
దంటఁగ మంటివాన గురియన్ గల దేడుదినంబు లింక నే
మంటినొ యంచు నెంచ వల దప్పుడె యప్పురి నేలపాలుగన్. 337
ఉ. మామకశాపయుక్తి మధుమంతము నాలుగుదిక్కులందు నూ
ఱామడదాఁక నున్న వన మంతయు నిర్జన మౌ నటంచు న
య్యామివరుండు వల్కె నది యాదిగ నేడుదినంబు లింద్రుఁ డా
సీమను మంటివాన గురిసెన్ నశియించెను దండుఁ డంతటన్. 338

అగస్త్యుఁడు రామునకు జనస్థానవృత్తాంతము సెప్పుట.

తే. అప్పురంబు రజోవృష్టి నడఁగి యడవి
యగుట నది దండకారణ్య మనఁగఁ బరఁగెఁ
గావ్యునిమహోగ్రశాపంబుకతన నాఁట
నుండియును బ్రాణిశూన్య మై యుండు నధిప. 339
ఉ. తాను గురూక్తి నయ్యరజ దారుణ మైనతపం బొనర్చె న
క్కాననమధ్యసీమ మును గల్గ రజోమయవృష్టి కోర్వక
మ్మానినిఁ జేరి రల్ల మధుమంతముపౌరులు దానిచే జన
స్థాన మనంగ నన్నెలవు ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధి వహించె రాఘవా. 340
మ. అరజాసంగతయోజనాయతసరఃప్రాంతంబుఁ బ్రాపించువా
రు రజోవృష్టికిఁ దప్పిపోదు రనె శుక్రుం డాదటన్ గొంద ఱా
సరసీతీరముకానలన్ బ్రదికి స్వేచ్ఛన్ బోయి రంచున్ ఖరా
సురవిధ్వంసి కగస్త్యమౌని దెలిపెన్ శ్రోత్రంబు లింపొందఁగన్. 341
క. తెలిపినకథ విని రఘుపతి, కలశజునిన్ బెక్కుగతుల గణియించుచు సొం
పలరఁ దథావిధభాషణ, ముల నానిసి గడపె నంతఁ బ్రొద్దుదయించెన్. 342
ఆ. ప్రొద్దు పుట్టినపుడె పుడమిఱేఁ డతిభక్తి, నప్పు డాచరింప నర్హ మైన
కృత్య మెల్లఁ దీర్చి యేతెంచి యమ్మహా, ఋషికి నతి యొనర్చి యిట్టు లనియె.
చ. ధరఁ గలతీర్థకోటులకుఁ దానక మై విలసిల్లుమీపదాం
బురుహము లాశ్రయించితి మిమున్ గని కొల్చితి మాటలాడితిన్
బొరసితి మీయనుగ్రహము పుణ్యుఁడ నైతి ననుజ్ఞ యిచ్చినన్
బురి కిఁకఁ బోయి వచ్చెదఁ దపోధనశేఖర యంచుఁ బల్కినన్. 344
మ. పరితోషించి యగస్త్యుఁ డి ట్లనియె నో భక్తాననాంభోజభా
స్కర సాధారణధారుణీంద్రువలె నజ్ఞత్వంబు పైఁ బూని యి

క్కరణిన్ నన్ను నుతింప నేమిటికి సాక్షాత్తారకం బైనయ
క్షరతత్త్వంబవు నీవు నిన్నుఁ దెలియంగా శక్తులే మాదృశుల్. 345

సీ. మొదట నెవ్వనిపాదమునఁ బుట్టి నదులలో ఘనకీర్తి గాంచె గంగాస్రవంతి
మునిముఖ్యు లెవ్వాని మూర్తిఁ గానఁగలేక తపియింపుదురుమహాతపముఁ బూని
యెవ్వానివాక్యంబు లీరేడుజగముల శిక్షించు గౌరవశ్రీ వహించి
మహిమ నెవ్వనియనుగ్రహము కించిద్జ్ఞుల సర్వజ్ఞులుగఁ జేసి సవదరించు
తే. నట్టిహరి వైవనీకు నర్ఘ్యం బొసంగి, కన్ను లలరంగఁ జూచితిఁ గాంక్షదీరఁ
బలుకులును వింటి నీకృపఁ బడయఁ గంటి
"నద్య ధన్యో ఽస్మి" యనుకొంటి నాత్మయందు. 346

సీ. నియతి రామా యంచు నీనామము జపించు భాగ్యశాలికి వేద పాఠ మేల
నిను నొక్కపరి యైనఁ గనుఁగొన్న సుజ్ఞాన నిధికి బ్రహ్మజ్ఞాన నిష్ఠ లేల
నీభక్తి యొనరించు నిపుణుఁ జేరి భజించు స్థిరబుద్ధికిఁ దపంబు సేయ నేల
నీకటాక్షముదారి నిమిషమాత్రము చేరి చెలఁగుమేటికిఁ దీర్ఘ సేవ యేల
తే. నీవినుతి సేయువానికి నిక్కవముగఁ, జింత సేయంగ నణిమాదిసిద్ధు లేల
జానకీనాథ మీపాదజలము గ్రోలు, ఘనగుణాబ్ధికి దేవత్వకాంక్ష యేల. 347

శ్రీరాముఁ డగస్త్యుని వీడ్కొని యయోధ్యకు వచ్చుట.

ఉ. దృష్టిపథంబునన్ బడిన దేవవిరోధుల నైనఁ బిమ్మటన్
శిష్టులు చేరుతావునకు జేర్చుదయాబ్ధివి గాన నీవు నా
యిష్టికి వచ్చి నేను ఘటియించుసపర్యలు మెచ్చినావు నీ
తుష్టియ సర్వలోకములతుష్టి రఘూద్వహ పోయి రమ్మికన్. 348

మ. అని గంభీరవచోనిగుంభనల వింధ్యారాతి కీర్తించి పం
చిన నచ్చోటితపస్విచంద్రులశుభాశీర్వాదముల్ గాంచి వీ
డ్కొని కౌబేరవిమాన మెక్కి సచివుల్ గొల్వంగ మధ్యందినం
బునకున్ రాముఁ డయోధ్యఁ జేరఁ జనియెన్ బూర్ణానురాగంబునన్. 349

తే. చేరఁ జని డిండిమధ్వనుల్ చెలఁగ బెద్ద, నగరి మొగసాలకడ విమానంబు డిగ్గి
దానివీడ్కొనునంతలోఁ దమ్ము లెదిరేఁగి, యేగుదెంచిపదంబుల కెఱఁగుటయును.

చ. ఇరువుర లేవ నెత్తి ప్రియ మేర్పడఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి రాఘవే
శ్వరుఁ డనుజన్ములార మిమువంటిగుణాఢ్యులు గల్గఁగాఁ జుమీ
మరణము మాని బ్రాహ్మణకుమారుఁడు ప్రాణము లొందె నావెతల్
దొరఁగె నటంచు వారలను దోకొని లోపలి కేగి యచ్చటన్. 351

చ. జననులఁ గాంచి మ్రొక్కి యరుసంబున వార లొసంగుదీవనల్
గొని సమయోచితం బగుటఁ గోరిక మీఱఁగ మజ్జనంబు భో
జనము నొనర్చి యొక్కమణిసౌధతలంబున విశ్రమించి య

జ్జనపతి చెంత నున్న యనుజన్ముల నిర్వురఁ జూచి యి ట్లనున్. 352
చ. వదలక మీసహాయతఁ బ్రవర్తిలి బల్మి వహించి యజ్వన
య్యెద నను వాంఛ పుట్టె నమరేంద్రుఁడు చంద్రుఁడు మున్ను కామిత
ప్రద మని రాజసూయమఖరాజ మొనర్చిరి తన్మఖంబు సే
యుదు నొ తదన్య మైనమఖ మొక్కటి సేయుదునో గణింపుఁడా. 353
క. మీ రెయ్యది దెలిపిన నది, గౌరవమున నాచరింపఁ గలవాఁడ హిత
ప్రారంభులార యనురఘు, వీరునకుఁ భరతుఁ డనియె వినయం బెనయన్. 354
మ. ధర యాధారము సర్వభూతములకున్ ధాత్రీశ యీభూమి కా
దరు వై యుండెడివారె మీరు సురసంతానంబు వాణీమనో
హరుచే రక్షిత మౌగతిన్ జనసమూహం బెల్ల యుష్మత్కృపా
స్ఫురణన్ వర్ధిలు నట్టిప్రాణులు శుభంబుల్ వాయరే యందునన్. 355
సీ. అమరనాథుఁడు తొల్లి యాగ మొనరింప నుగ్రదేవాసుర యుద్ధ మయ్యె
మనహరిశ్చంద్రుఁ డా మఖము మున్ను ఘటింప రణములోఁ బొలిసిరి రాజులెల్లఁ
గలువలరాయఁ డా క్రతువు పూర్వమునందు నవరింప నక్షత్ర సమర మొదవె
నర్ధేంద్రుఁ డాది నయ్యజ్ఞంబు గావింప భూరియాదవపాళి పోరి మడిసె
తే. నాహవకరంబు గావున నాహవంబు, తఱచుగాఁ జేయరెవ్వరు ధరణినాథ
యింతయునుమీరెఱుంగరే యిష్టగోష్ఠి,కిపుడుమముఁజూచియడిగితి రింతెకాక.
ఉ. అంచితధర్మతత్త్వముల కాస్పద మై చెలు వొందుమిమ్ము బో
ధించఁగ నేర్తురే యొరులు దేవర యానతి యిచ్చినట్లు గా
వించ నొకింత నేర్తు మనువిన్నపమున్ విని రాజసూయ మీ
వెంచినయట్టి దా నని మహీపతి తమ్ముని మెచ్చె నెమ్మదిన్. 357

+ఇంద్రుఁడు వృత్రవధవలనఁ గలిగినబ్రహ్మహత్య నశ్వమేధముచేఁ బాపికొన్న కథ.+

క. సౌమిత్రి యపుడు రామ, స్వామికి హస్తములు మొగిచి జనవర సవన
ప్రేమము జనించెనేనియు, మీమది నిడరాదె యశ్వమేధ మొనర్పన్. 358
మ. సకలాభీష్టఫలైకసాధనము దుష్టబ్రహ్మహత్యాదిపా
తకవిధ్వంసనకారణంబు హయమేధం బమ్మఖం బాచరిం
చి కదా యింద్రుఁడు బ్రహ్మహత్య యెడఁ బాసెన్ దొల్లి తత్పూర్వపు
ణ్యకథాసంశ్రవణంబు సేయఁ దగు నం చాలక్ష్మణుం డి ట్లనున్. 359
ఉ. వృత్రుఁడు భాస్కరోపమసమిద్ధమహోద్ధతవిద్విషన్మహా
వృత్రుఁడు బ్రహ్మవర్చసపవిత్రుఁడు నాఁ దగునొక్క దేవతా
పుత్త్రుఁడు యోజనాయతసముద్ధతగాత్రుఁ డతండు మున్ బహి
శ్శత్రులతోడ నాత్మగత శత్రుల గెల్చి జగంబు లేలఁగన్. 360
చ. పలుమఱు భూమి దున్నకయె పండు నభక్ష్యలి భూజనావళుల్

వలసినవస్తువుల్ గురియు వారిధి యూర్ముల రత్నమాలికా
వళిఁ గొని బైటవైచు నవ వర్షములున్ నెలమూఁడువానలున్
వెలయఁగ నెల్లచోఁ దనరు వృత్రునిధర్మము లెంచ శక్యమే. 361

ఉ. లోకము లెల్ల గెల్చి యతి లోకుఁ డనంగ నతండు మించియున్
బాకవిరోధికిన్ భయము వాటిల శంబరుఁ డన్కుమారునిన్
స్వీకృతరాజ్యలక్ష్మి కభిషిక్తునిఁ జేసి తపం బొనర్చె ర
త్నాకరతీరధారుణి నుదంచితవైష్ణవభక్తి మీఱఁగన్. 362

ఉ. వానితపోవిజృంభణము వాసవముఖ్యులు చూచి భీతులై
దానవవైరిఁ జేరఁ జని తత్పదకంజము లాత్మమౌళిసం
దానితరత్నదీధితులు దార్కొన వందనముల్ ఘటించి యో
దీనశరణ్య వృత్రునకుఁ దీర్చి జగంబులవంత మాన్పవే. 363

చ. తపమున ముజ్జగంబులకుఁ దానె యధీశుఁడ నై సుధాంధులన్
గృపణులఁ జేసి దాసులుగ నేలెద నంచుఁ దలంచినాఁడు త
త్తపము ఫలించెనేని నరుదా యది యట్టులు గాకముందరన్
దపము భవన్మహాతపమునన్ హరియించి విరోధిఁ ద్రుంపవే. 364

ఉ నా విని పద్మనాభుఁ డెలనవ్వుల వెల్పులఁ జూచి పల్కెనో
దేవతలార వృత్రుని వధింపఁగ నా కుచితంబు గాదు నే
నే వర మిచ్చితిన్ దొలుత నింద్రశతారధరిత్రులందు మ
త్పావనతేజ ముంచెద విపక్షునిపైఁ జనుఁ డంచుఁ బంచినన్. 365

మ. అమరుల్ జిష్ణునిగూడి శాత్రవుని డాయన్ బోవఁగా నంతలోఁ
గమలానాథుని తేజమున్ గనెఁ ద్రిభాగస్ఫూర్తి నం దాద్యభా
గము శక్రున్ నడిపాల్ పవిన్ గొదువభాగం బుర్విఁ బ్రాపించినన్
నముచిధ్వంసి వధించె ధైర్యనిహతాంతశ్శత్రుఁడున్ వృత్రునిన్. 366

ఉ. వృత్రునిఁ జంపినప్పుడె సురేంద్రుని మేకొనె బ్రహ్మహత్య త
ద్గాత్రము కంప మొందె మది గాఢపడియెన్ సురలార్తిచే బహి
శ్చిత్రము లట్టులైరి వెతఁ జెందిరి విప్రులు వర్షహీనతన్
ధాత్రి ప్రశస్యసస్యఫలధాత్రి యనం దగ దయ్యె నయ్యెడన్. 367

క. ఆహత్యవలనఁ గలఁగి సు, ధాహారస్వామి విగతయశుఁ డై తొలఁగన్
స్వాహాధిపముఖదివిజులు, హాహాకారములతోడ హరిఁ జేరి వెసన్. 368

ఉ. ఓహరి యోకృపాజలధి యోపరమేశ్వర మీరె పంపఁగా
నాహరి వృత్రుఁ జంపఁగనె హత్యత ఘటిల్లెఁ దొలంగె నాతఁడున్
గేహముఁ బాసి లోకములు కిల్బిషవృత్తిఁ గలంగె నింక మా
కీహిత మానతిచ్చెదొ కదే యన్న హాయన పల్కె వారికిన్. 369

మ. హయమేధంబు మదర్పణంబుగ సురాధ్యక్షుండు గావించె నే
నియు నాశం బగు బ్రహ్మహత్య యనినన్ నిఃఖేదు లై వేల్పు లా
క్రియ దేవేంద్రునిఁ గానఁ బోయి మధువైరివ్యాహృతుల్ దెల్ప ని
శ్చయబుద్ధిన్ మునికోటిఁ గూడి యతఁ డాజన్నం బొనర్చెన్ రహిన్. 370

క. సవనంబు సేసి వాసవుఁ, డవభృథ మొనరించునంత నలహత్యయు ఘో
రవికారాకారముతో, దివిజేంద్రునితనువు దొరఁగి దివిజుల కనియెన్. 371

తే. ఈబిడౌజునితనువున నెప్పటివలె, విశ్రమింపఁగఁ గూడదు వేల్పులార
యెందువసియింతునింక నాకిరవుఁజూపుఁ, డనిననాదిత్యు లాబ్రహ్మహత్యఁ జూచి.

క. పాపముల కెల్ల బలువగు, పాపంబవు నీవు నిన్ను భరియింప నొకం
డోపునె నాలుగు చోటులఁ, బ్రాపింపు మటంచు వారు వనిచిరి దానిన్. 373

చ. జలముల ఫేనరూపమున సాలముల్ బలుబంక చంద మై
చెలులయెడన్ రజోమహిమఁ జేకొని వర్తిలె హత్య యారజ
స్వలల రమించుదుష్టజనసంతతిఁ జెందుట కుర్వి నొక్కపాల్
నెల కొనియెన్ సురేంద్రుఁడును నెమ్మి దివంబున కేగి రంజిలెన్. 374

ఉ. కావున నశ్వమేధ మధికంబ మఖంబులలో నవశ్యమున్
దేవర యాచరింపుఁ డదిదేవహితం బని లక్ష్మణుం డనన్
భూవరుఁ డుత్సహించి గుణభూషణ యీయితిహాస మింపుగా
నీవలనన్ వినన్ గలిగె నేఁ డని ప్రస్తుతి సేసి వెండియున్. 375

శ్రీరాముఁడు తమ్ముల కిలోపాఖ్యానము చెప్పుట.

చ. అనఘ తురంగమేధ మఖిలాఘవినాశన మిష్టసౌఖ్యదం
బని యిపు డీవు దెల్పితి యథార్థమ తొల్లి యిలాభిధానుఁ డా
జనవరుఁ డమ్మఖంబు పురుషత్వముఁ గ్రమ్మఱఁ జెందుకాంక్ష మై
నొనరిచి కామినీత్వ మఱి యుర్వర యేలె నటంచుఁ బల్కినన్. 376

క. ఆమాటకు వెఱఁ గందుచు, రామునిఁ గని తమ్ము లనిరి రాజేంద్ర యిలుం
డేమిటికి మగతనము చెడి, భామిని యై యుండెఁ దెలియ బల్కుఁడటన్నన్.

క. అంభోజబంధుకులకల, శాంభోనిధిచంద్రుఁ డాదయాంబుధి వలికెన్
శంభుజటోజ్జృంభిసరి, త్సంభృతగంభీరఘోషసంగతభాషితిన్.

క. అనుజన్ములార యిలుఁ డను, జననాథునికథ పురాణసంహితలందున్
వినఁబడు నత్తెఱఁ గంతయు, వినుపించెద వినుఁడు చెవులు వేడుకఁ బొరయన్.

తే. కర్దముఁడు దివ్యతేజఃప్రఘట్టితాఘు, కర్దముఁడు నాఁగ మున్నొకఘనతపస్వి
వెలయు నతనికి బలజితానిలుఁడువితర, శైలబిలుఁ డొప్పు నిలుఁ డనునాత్మజుండు.

క. ఆయిలుఁ డఖిలకళాఢ్యా, రేయుం డై చారురూపరేఖాజితరా
జేయుం డై శత్రుజనా, జేయుం డై భూమిలోఁ బ్రసిద్ధి వహించెన్. 381

వ. మఱియును. 382

సీ. పరమధర్మాసక్తిఁ బాటించుఁ గావున సకలమార్గణకోటి సంచరించి
సార్వభౌమస్ఫూర్తి నుర్వీభరముఁ బూనెఁ గావున ఘనదానకలన మించి
యంచితానంతవిద్యాశాలి గావున నాభోగభోగాప్తి నతిశయించి
జిష్ణువైభవలీలఁ జెలువందుఁ గావునఁ బరగోత్రసంపదల్ పరిహరించి
తే. గరుడగంధర్వయక్షరాక్షసనరాధి, పతులుతనవిక్రమమునకు భయమునొంది
యగతికుల మంచు నశ్రాంత మాశ్రయింపఁ
బ్రాజ్యసామ్రాజ్య మేలె నప్పార్థివుండు. 383

క. ఈలీల రాజ్యపాలన, లోలుండై వెలసి యయ్యేలుం దొక ప్రాతః
కాలమున నిత్యవిధులను, శీలంబునఁ దీర్చి కొల్వుసింగారం బై.

సీ. అరినేత్రదరచిత్ర కరవేత్రకరకోటి బలసి ముందర బరాబరు లొనర్ప
శరదంబుధరకంబు శరభంబుల హసించు జిగిమించుచామరల్ చెలులు వీవఁ
గరలోలసరపాలవర ఘాలములఁ గప్పు రములీలఁ బదనఖ ప్రభలు నిగుడ
స్థిరగాంగఝరరంగ దురుభంగరవభంగి వెలయ మాగధపాళి వినుతిసేయ
తే. నచ్చరలచెల్వు మెచ్చనిమచ్చెకంటు
లచ్చెరువు హెచ్చ దండలాస్యములు సలుప
నన్యగంధర్వయువతిగానములు వినుచు
నిండుకొలు వుండె నిల ధరాఖండలుండు. 385

వ. అప్పుడు. 386

మ. తడవిండ్లున్ గఱిమేనులున్ బికిలిపూదండల్ మిటారించుపెన్
విడెముల్ జేగుఱునామముల్ బదనికల్ పెంపొందులేఁదీఁగలున్
గడియంబుల్ పులితోలుచల్లడములున్ గాసెల్ పిసాళింపఁగాఁ
దుడుముల్ గూడుక వచ్చి చెంచులు నరేంద్రున్ గాంచి హర్షంబునన్. 387

చ. వెదురులముత్తెముల్ సెలలవిండ్లు జవాదిపునుంగుచట్టముల్
పెదపెదదంతముల్ పునుఁగుఁబిల్లులు జల్లులు జుంటితేనియల్
బదనికచాలుఁ గాఱెనుముపాలు ననంటుల నంటుకప్రముల్
మొదలగుకానుకల్ నృపతిముందట నుంచి జోహా రొనర్చుచున్. 388

తే. పలికి రోనేలయెకిమీలకొలముసామి
చేతఁ గుత్తుకకలపెద్ద చెంచువాని
యింటిచెంచెత చెలి మించు గుంటికెలని
పాలములోపలఁ జెలఁగుచెంచులము మేము. 389

సీ. తొలుపందిబలుచందములు చెందునను ఢాక బెరయుపందుల లెక్క పెట్టరాదు
కడిఁదిగౌరులమూఁక కసి మసంగెడిచీఁక నెసఁగుసింగపుజాతి నెంచ రాదు

జంటనల్ హజ్జల దంటబల్ మెకముల బలఁగంబుమితి యేఱుపఱుప రాదు
పొలములో లేడిదూడల నేడ మన నీనిపులులసంఖ్య లెక్కింగి పలుక రాదు
తే. కటికియేదుల నెలుఁగులఁ గాఱెనుములఁ, గత్తిపేరిమెకంబుల గణన సేయ
రాదు మాయన్న కాననో రాజులయ్య, సోదె మాసాయ వేఁటాడినూడ రాదె.
తే. వానకందువమలలపై వ్రాలు మొగులు, చాలు నరికట్టఁజాల్ చెంచుజవ్వనులకు
నిబ్బరపుఁదూపుతడవింట బ్రబ్బఁ జేసి, మబ్బుపైఁ బాఱుమెకముల గెబ్బ యెంత.
సీ. డాసియేనుఁగులతొండముమీఁదనుండి యుయ్యేలలూఁగునీచిన్ని యెఱుకవాఁడు
లేఁదీఁగఁ బులికిఁ గళ్లెముఁ బెట్టి వయ్యాళి దోలుఁ గాఱడవి నీదుండగీఁడు
కరిఁ జంపి పోవుసింగము వెంటఁ జని గోళ్ల ముత్యముల్ దెచ్చునీముగుదశిశువు
గండభేరుండంబు రెండుతలల్ రెండు చేతుల వించునీచిన్ని వాఁడు
తే. వేడుకలఁ జేరి యడుకాల పీడఁ దన్ను, నడవిపందులకోఱ లీపచుచువాఁడు
తక్కునెలుఁగులగిలుఁగుల లెక్కసేయ, నేటి కిఁక నీవె చూచెదు వేఁటలందు.
క. తలఁకక మెలఁగెడిమెకముల, నలుఁగులపాల్ సేసి మృగయులగు నని పొగడన్
బలుఁగులవేఁటలు గని మె, ప్పులుగులుకఁగమరలుఁడనుచు బోయలు దెలుపన్.

ఇలుఁడు సపరివారంబుగా వేఁటకుఁ బోవుట.

మ. మృగయాక్రీడనతత్పరత్వమున ధాత్రీనాయకుం డక్కరా
తగణంబుల్ బహుమానరీతి ముద మందన్ జేసి యవ్వేఁటమా
టగరిష్ఠార్భటిరాణు వెల్ల వినఁ జాటన్ బంచి చాలించి యో
లగ మభ్యంతర మొంది యర్హవిధు లెల్లన్ దీర్చి శీఘ్రంబునన్. 394
సీ. నగపాలుకపురవాసనలమించుకురంగనాభిఁ దీర్చినగీఱు నామ మమర
విరిసరుల్ పైపైని మెఱయఁగట్టినబురుసారుమాల్ చెఱఁగులంనమునఁ బొదలఁ
దావికుంకుమపుగందపుఁబూఁత దగుపేరురంబున రత్నహారములు వెలయ
నునుపాలకాయయొంటులనంటు తెలిచాయ లొలసిచెక్కులను వెన్నెలలుగాయ
తే. జిలుగుచెంగావిదట్టిపైఁ జెక్కుకొన్న, వంకి దులకించఁ బసిఁడిదువ్వలువ వల్లె
వాటు నెఱనీటు గులుకఁ బావాలు మెట్టి, రాజదేవేంద్రుఁ డంతఃపురంబు వెడలె.
వ. అప్పుడు. 396
సీ. వినుకెంపు నడకింపు నునుకెంపు పల్లంబు దీపించు పచ్చఱా దృష్టిదండ
కళుకునీలంపుసింగంపుఁదలాడంబు దండిపై దూర్యంబు నిండువాగె
నిగరంపుఁబగడంపు జిగిదొట్టు మొగముట్టు రంగారుమదిరిణి సింగిణీలు
గోమేధికంబులఁ గొమరొందుకళ్లెంబు వజ్రాలమేలంక వన్నియలును
తే. గ్రొత్తము త్తెంపుఁదెఱలఁ దళ్కొత్తుజాన
మురుమరకతాళి మెఱుఁగొందుతరకసములుఁ
బసిఁడితళుకును గలిగి సొం పెసకమెసఁగు

నుత్తమాశ్వంబుఁ గొనితెచ్చి నొక్కసాది. 397

క. తెచ్చిన తేజికి వలగొని, వచ్చి తఱి మ్రొక్కి యెక్కి వాగె గొని యహహా
మెచ్చరిక సామి యనురవ, మెచ్చఁగఁ గంచుకులు వెంట నేతేరంగన్. 398

క. జోడనలు నిబ్బరంబులు, వేడెంబులు మెఱయ రాజు వేడుకతోడన్
గోడా దుమికింపఁగ జత, గూడిరి దొర లెల్ల భటులగుమి వెనుకొనియెన్.

ఉ. మట్టికుళాయులున్ బిగువుమాటలుఁ గుంకుమ తావిగందపున్
బొట్టులుఁ జల్లడంబులును బంగరుకాసెలయోరఁ జెక్కికొ
న్నట్టిబెడంగుచాయపిడియంబులుఁ దళ్కులదుప్పటుల్ దగన్
జుట్టుపురాకుమారకులు సొంపున నేగిరి రాజుముందరన్. 400

ఉ. గాటపుబోనులున్ జిగురుఁగండెలు సివ్వఁగిబండ్లు వాగురా
కోటులుఁ జిక్కముల్ దెఱలుఁ గుంతములున్ దడవిండ్లుఁ దూపులన్
మీటగు దీమముల్ మణులు మేలిమిమూలిక లీఁటె లూని యా
ఖేటకు లాన్నృపాలకుని కేవల నేగిరి కేవలత్వరన్. 401

తే. కణుజు సాళువమును జలకట్టె లగుడు
జాలి డేగయు మొద లైనమేలిడేగ
తెగలఁ దగ నేర్పరించి యుత్తెముల నుంచి
కదలె నృపువెంబడిన యూడిగములగములు. 402

ఉ. చోరులగుండెలన్ దిగువసుల్ కిటుకోటులపాలిమృత్యువుల్
క్రూరమృగోత్తమాంగములఁ గూల్చెడిపెన్పిడుగుల్ గభీరభాం
కారనినాదముల్ ప్రళయకాలసదృక్ష్మగయాప్రధానముల్
భైరవవాహముల్ భటులపజ్జల నేగె మరుజ్జవోద్ధతిన్. 403

సీ. ఎదిరించుసింగంబు బెదరించి వడిమించి సటల నుయ్యేలలూఁగుభటుఁడ నేను
గవి నున్నపులిఁ గన్నఁ గదిసి గద్దించి గొబ్బున నీడ్చి తే నోపుబంట నేను
గరమూఁదిపై జివ్వక్కన నెక్కి కరికుంభ మగలించుపరమసాహసుఁడ నేను
శరభంబుకాళ్లు కొంచకపట్టి నేలతోఁ గొట్టఁజాలినమహోగ్రుఁడను నేను

తే. గడిఁదికిటికోటిపాలిటిపిడుగు నేను, సకలమృగముల నడఁచునంతకుఁడ నేను
దేవయిఁకమమ్ముఁదెలిసెదవీవయనుచు, వేటకాండ్రాడుమాటలు వేడ్కవినుచు.

వ. చనిచని. 405

మహాస్రగ్ధర. కనియెన్ భూపాలలోకాగ్రణి తనయెదురన్ గాడవల్మీకనిర్భే
దనమాద్యద్భల్లహస్తస్థలగతఫణరత్నస్ఫురత్పన్నగాలో
కనజాతాలాతశంకాకలితగమనభాగ్గంధకుంభిచ్ఛటాధా
వనభీతక్షుద్రనానాధ్వగమృగనినదవ్యాకులం బైనకాననన్. 406

మ. కని యక్కాననదేశమున్ సుభటసంఘాతంబుతోఁ జొచ్చి య

ల్లల నానామృగసంఘముల్ మెలఁగుపట్లం బోగు వారించి చు
ట్టును ధానుష్కులుఁ గుంతధారు లగుబంటుల్ నిల్వ నేమించి శం
ఖనినాదంబులు దుందుభిస్వనము ఢక్కానాదముల్ మించఁగన్. 407

తే. కలయఁ జోపులు వెట్టింపఁ గరియుఁ గిటియుఁ
గాసరముఁ గేసరియు దుప్పి కడిఁదిమెలుఁగుఁ
బులియు మొదలగుమెకములు గలఁక వొలుకఁ
జెదరి నలుదిక్కులకుఁ బాఱె నదరి బెదరి. 408

వ. మఱియును. 409

సీ. ఆగ్నియంత్రములు పెల్లాకాశ మవియింప భయమంది నెలవులఁ బాయునవియు
బటహశంఖధ్వనుల్ బ్రహ్మాండ మగలింప నులికి నల్దిక్కుల కుఱుకునవియు
భటులకోలాహలార్భటు లన్ని కడలాన బెదరి జంటలువాసి చెదరునవియు
ధానుష్కశింజినీధ్వానముల్ చెవిఁ బాఱ నులికిపాటున నిద్ర లుగుడునవియు

తే. నగుచుఁ బఱచుమృగంబుల నాఁగి మూఁగి
యడరి వెన్నాడి మున్నాడి యాక్రమించి
విక్రమించిరి ముంచిరి విశిఖవృష్టి
విభుఁడు గదియింపఁ బెక్కండ్రు వేఁటకాండ్రు. 410

చ. విలయఘనాఘనంబు లటవీస్థలి డిగ్గెనొ యంధకాసురుం
డిల జనియించి క్రమ్మఱ ననేకశరీరము లెత్తెనో విషా
నలము మహేశ్వరుం డుమిసినన్ బలురూపులఁ జెందెనో యనన్
వెలసిననూకరప్రతతి వెల్వడె దిక్కుల నిర్లు నిండఁగన్. 411

ఉ. అప్పుడు చెంచులున్ సుభటు లడ్డమువోయి లకోరికోలలన్
గప్పఁగ నంతకంటె మునుగల్గఁ బయిన్ బడె జాగిలంబులున్
జెప్పెడి దేమి కోలములు చేకొని శస్త్రిచయంబు లీఁటెలున్
గుప్పలుగాఁ బడన్ విఱుచుఁ గోఱలఁ జిమ్ముచు జాగిలంబులున్. 412

ఉ. సారెకుఁ బాలచేరు బలుజాగిలముల్ గబళించి యీడ్వఁగా
నీరస మొప్పఁ దారసిలి యీఁటెల వీరభటాళి నొంచఁగాఁ
దారక కొప్పరింపుచును దంష్ట్రిల నిప్పక లుప్పతిల్లఁగాఁ
బోరుకడిందిపంది నొకబోయ పిడెంబునఁ గ్రుమ్మెఁ గూలఁగన్. 413

చ. ఇరవులు వాసి తారసిలు నిన్నిటి కిందఱ మేగి యొక్కరొ
క్కర మొకపందిఁ జంపి యిదె కైకొను వారము సామి చూడు హె
చ్చరిక యటంచుఁ బల్కి పరుషధ్వని నెంటరికాండ్ర నేకసూ
కరముల గుప్పగుప్ప మనఁగాఁ బడఁ గ్రుమ్మిరి కుంతపంక్తులన్. 414

చ. తెలివగవెండిగుండ్లవలెఁ దేజము మీఱినభైరవాశ్వపం

క్తులు పదివైదు లొక్కమొగిఁ దూఱినఁ గోలలఁ జీల్చి వైచుచున్
బెళపెళ బల్లెముల్ విఱిచి భిల్లులు తల్లడ మంద నుద్ధతిన్
వలలను ద్రెంచి తేజపయి వచ్చుకిరిన్ దొర నొంచెఁ దూపునన్. 415

చ. గిరిగుహనుండి యొక్కహరి క్రేవల రాజుసహాయంబు మించినన్
హరి యనుపేర నేను జెలువందగ నీవును బూనినావె నా
స్థిర మగుపే రటన్న పగచేఁ బలెఁ బై కరుదేర భర్తయున్
శర మొక టేయఁ ద్రెళ్లక వెసన్ నిగుడన్ నఱికెన్ గటారునన్. 416

చ. అలయక లేడిదూడగుమి నాఁగెడుక్రొల్పులులన్ వధించు దం
తుల వెఱపించుసింగములఁ ద్రుంచుఁ దదార్తికరోగ్రశౌర్యముల్
గలశరభాళి నొంచు గమకంబున వానిఁ గలంచు జంట పెం
దలలకడిందిజంతువుల ధర్మరతిం బతి చించు నొక్కటన్. 417

క. కిరికరిహరిశరభాదుల, హరియింపుచు సుభటు లలర నట్టిపనులకున్
జొర లేనిపిఱికియయ్యలు, చరియింతురు శశకములకు జంబుకములకున్. 418

క. ఒకతూపున బలుమెకముల, నొకమెకము ననేకసాయకోత్కరముల నొ
క్కొకచో నడఁచుచు రాజ, న్యకులాగ్రణి యపుడు వేట లాడె యథేచ్ఛన్.

క. కడువడిఁ బఱచెడుమెకమును, జెడుమెకమున్ బడుమెకంబుఁ జేడ్పడుమెకమున్
బడలుమెక మడలుమెకమును, నెడయుమెకం బయ్యె నటవి నిలునిభటులచేన్.

ఉ. కండలు గుండెలున్ మెదడు గాటపుఁ బ్రేవులు నెత్తు రేక మై
నిండె నరణ్యమంత మృగనిర్హరణోద్ధతి మాని యుండియున్
వెండియు భూవరుం డనుప వేఁటకు మీఁ టగుడేగ వేఁటయున్
గొండొకసేపు చూచి తగుకోరిక లిచ్చెఁ బుళిందకోటికిన్. 421

ఇలుఁడు కైలాసప్రాంతవనంబుఁ జొచ్చి సపరివారుండై స్త్రీత్వము నొందుట.

వ. ఇవ్విధంబున మృగయావినోదంబునన్ దనివిఁ జెంది పంది కుందేలు కదళీమృగంబు మొదలగుమెకంబులపలలంబు పంచికొనుటకున్ దమలోఁ దమరు పలుచందంబుల సందడిన్ బొందుపుళిందబృందంబులన్ దిలకించి కించిద్దరహాసకందళితవదనారవిందుం డై యన్నరేంద్రసంక్రందనుండు కొండొకవిశ్రమించుతలంపున నపరిమితచమూసమూహసమన్వితంబుగా నక్కాఱడవి గడచి యక్కడకుఁ జక్కనియుత్తరపుదిక్కునఁ బెక్కునిండుచందురులపండువెన్నెల లొక్కట మెండుకొన్నచెన్నునఁ గన్నులపండు వై యుండువెండికొండదండకున్ బోయి కొండలఁ జెందుమన్నినిచేతిచికిలిఖండాచాయలఁ గ్రేణిసేయుశరవణంబు విలోకించి త్రిలోకమోహనం బగునవ్వనంబు దరియన్ జొచ్చి యచ్చట. 422

సీ. తనకీర్తివిలసనత్వము లేనగవునందుఁ దనచంద్రసౌమ్య మాననమునందుఁ
దనఖడ్గవిభవమం తయుఁ గీలుజడయందుఁ దనప్రతాపము సుధాధరమునందుఁ

దనకువలయహితత్వము నేత్రములయందుఁ దనగబ్బితన మురస్థలమునందుఁ
దనధర్మసురుచిరత్వము కన్నుబొమలందుఁ దనకాంచనసమృద్ధి తనువునందుఁ
తే. దనగభీరతనాభిహ్రదంబునందుఁ
దనమనోవిస్తృతి నితంబతలమునందు
వెలయ నిలుఁ డంతలోఁ దుంట విలుతు చెలువ
భంగిఁ దులకించునొక మోహనాంగియయ్యె. 423
వ. ఇత్తెఱంగున. 424
ఉ. కోడెమిటారిగబ్బిచనుగుబ్బల నుబ్బెదునిండుప్రాయపున్
జేడియ యై యతం డరుదుఁ జెంది యమాత్యసుహృద్భటాదులన్
జూడఁగ నందఱున్ దనకు జోడుగఁ గైకొని రాఁడుపోఁడుముల్
గోడిగచంద ఘొందె నలఘోటకరత్నముఁ దత్క్షణంబునన్. 425
క. అన్నుతనంబు వహించిన, తన్నున్ దనవారిఁ జూచి తద్దయు వగతో
నున్నంత నటకుఁ గొందఱు, గన్నియ లేతెంచి కరము కనికర మమరన్. 426
తే. పలికి రోవెఱ్ఱి యింక నేల పరితపింప, గిరిజతోఁ గూడి శివు డీఁడఁ గ్రీడసేయ
వచ్చినాఁడింతలోనిందుఁ జొచ్చుపురుషుఁ, డింతియగుఁగాక యని శాప మిచ్చినాఁడు.
చ. నగజకుఁ బ్రీతిగా నిజగణంబులతోఁ దరుణేందుమౌళియున్
మగువతనంబుఁ బూనికొనినాఁ డటు గావునఁ జూడు మివ్వనిన్
ఖగమృగపన్నగంబులు నగంబులు మున్నుగ స్త్రీలవై ఖరిన్
దగినవి యీశ్వరాజ్ఞ జవ దాఁటఁగ నెవ్వరికైన శక్యమే. 428
శా. ఏసర్వేశ్వరునాజ్ఞ యాదలల బ్రహ్మేంద్రాదికుల్ పూనికొం
డ్రాసర్వేశ్వరుఁ డాకుమారగురుఁ డా యర్ధేందుకోటీరుఁ డు
ల్లాసం బొప్ప వసించినాఁ డదిగొ బాలాపాణిభృచ్చామర
వ్యాసంగానిలలోలకుంతలచయుం డై పొమ్ము ప్రార్థింపఁగన్. 429.
క. అని రుద్రకన్య లెఱిఁగిం, చినపడఁతుక యైనరాజశేఖరుఁ డెలమిన్
దనవారుఁ దాను గ్రక్కునఁ, జని గిరిజాసహితుఁ డైన శంభునిఁ గాంచెన్.
తే. కాంచి బిగిచన్ను లిల మోవఁ గాంచనాద్రి
ధన్వపాదాబ్జములకు వందన మొనర్చి
యంజలి ఘటించి యభినతు లాచరించి
వినయ మొనయంగ నిట్లని విన్నవించె. 431
చ. పరమదయానిధాన శివ పశ్యలలాట సహస్రకోటిభా
స్కరనిభ తేజ మీ రిడినశాప మెఱుంగక వచ్చి యీవనాం
తరమున సేనతోడ వనితాత్వముఁ జెందితి నిర్వికారమున్
భరణము సేయఁ జాల నిఁక బౌరుషమున్ గృపసేయవే యనన్. 432

చ. కలకల నవ్వి శంభుఁ డనుఁ గర్దమనందన యాఁడుచందముల్
దలఁగఁగఁ జేయు టొక్కటియె తక్క మఱొక్కవరం బొసంగెదన్
వలసిన దేమి దెల్పు మనినన్ బరమేశ్వర యన్యకాంక్షయున్
వలయునె యంచు నయ్యిల శివాసతిచెంగటి కేగి దీనతన్. 433

చ. కళుకుమెఱుంగుఁజెక్కులను గాటుకకన్నులనీరు జాఱఁగా
నలఁత జనించునూర్పు సెగ లాని ముఖాబ్జము వాడుదేఱఁగా
వలుఁదపిఱుందుభారమున వారనితొక్కటపాటు మీఱఁగా
నిలవయి సాఁగి మ్రొక్కి యిల యీశ్వరి నిట్లని యొంచె ధీరతన్. 434

దండకము. శ్రీమద్రమాభద్రమాతంగయానామణీముఖ్యనానామరగ్రామణీకామినీ
కల్పితానల్పకల్పప్రసూనాదిపూజాతిరాజత్పదాంభోజ దీవ్యన్నఖశ్రేణికాసాంద్ర
చంద్రాతపశ్రీసముత్ఫుల్లభక్తప్రియశ్రేణినేత్రోత్పలా, ఖణ్డితాశ్వద్విపద్దానవో
ద్యత్ఫలా, యుత్పలామిత్రమిత్రాగ్నిహోత్రాఖ్యనేత్రత్రయాలోకలోకైకనిర్మా
తృతానేతృతాజేతృతారీణచాతుర్యపారీణఖేలావతీ, చారులావణ్యలీలావతీ, దేవ
తిర్యఙ్మనుష్యాదికప్రాణిబాహ్యాంతరవ్యాప్తిసుప్త్యాద్యవస్థాతిగజ్ఞప్తిరూపానురూ
పక్రియాకారణాకారరేఖావిలోకాతిలోకప్రమోదాబ్ధినిర్మగ్నఫాలేక్షణా, పద్మ
గర్భాండకోట్యర్బుదాయత్తసంరక్షణా, సూక్ష్మవీక్షాతితీక్షాపరాక్షీణహృద్గ్రం
థినిర్గంధనాత్మానుసంధానసంబంధభృన్మూలబంధానుభూతిప్రభూతాత్మసౌఖ్యా
త్మకశ్లాఘ్యనిష్ఠైకసంధాయినీ, బంధురాష్టాంగయోగాంచితధ్యాయినీ, కాయ
జాఖర్వగర్వాపహారవ్రతాచారచంచత్తపఃకర్మసంచారిణీ, బాలచంద్రైకరేఖాస
ముద్ధారిణీ, ధారుణీతోయతేజోమరుద్వ్యోమతన్మాత్రతత్త్వాదృశప్రాణనాదేంద్రి
యస్థానషట్చక్రనాడీవిశేషాకృతీ, హృద్యవీణానునాద్యాదివిద్యాకృతీ, ప్రాకృ
తుల్, నిన్ను సర్వేశ్వరిన్ మూలశక్తిన్ బరంజ్యోతి నాద్యంతశూన్యన్ ద్ర
యీరూపిణిన్ గాంచి భావించఁగాలేక దాక్షాయణీదేవి వంచున్ హిమక్షోణి
భృత్పుత్త్రి వంచున్ విలోకింతు రస్మాదృశాజ్ఞత్వ మాత్మన్ క్షమింపంగ భేదం
బు మాన్పంగ నీకే తగున్ దండ్రికంటెన్ బ్రజాకోటిపైఁ దల్లికిన్ గూర్మి బా
హుళ్య మోతల్లి యేఁ దొల్లి యేస్నాన మేదాన మేయోగ మేయాగ మెచ్చో
టఁ గావించినానో నినున్ జూడఁగాఁ గల్గె బ్రహ్మామరేంద్రాదిబృందారకేంద్ర
స్ఫురద్భర్మకోటీరకోటీతటీరత్నవిభ్రాజమానప్రభారాజినీరాజితం బైననీయంఘ్రి
యుగ్మంబు సేవించితిన్ బూర్వజన్మార్జితాశేషదోషంబు నీసత్కటాక్షంబునన్
బాసె నే నిన్ను వీక్షించి తిం కేమి కాంక్షింపఁగా నున్న దైనన్ మనశ్చంచల
త్వంబునన్ వేఁడెదన్ వ్రీడకున్ దోడునీ దైనయీయాఁడురూపంబుఁ బ్రాపిం
చి యుష్మత్కృపాభావితప్రాజ్యసామ్రాజ్యమున్ బాసి గాసిల్లఁగా నోప నా

పూర్వపాపంబు మన్నించి నన్నుం భవత్కింకరశ్రేణితోఁ గూర్చి రక్షింపు మో నాతి యేరీతిఁ జింతించినన్ విశ్వలోకప్రపంచంబు నీచేతి దీచేతనాచేతన శ్రేణి నేలాగు గావించ నూహించి తాలాగునన్ నీ కసాధ్యంబు లే మున్న హోపన్నగవ్యూహసమ్రాడ్ధులాకోటిభృద్దేహినీ విశ్వసమ్మోహినీ సాధపాథోధి రాడంతరానంతరత్నాంతరీపస్థిరామధ్యమాద్యత్కదంబాటవీవాటఖేటద్రుమూలస్థలీదివ్యచింతామణీభద్రపీఠాగ్రసంవాసినీ నాసవాద్యష్టదిక్పాలకాదిత్యగంధర్వరుద్రానిలవ్యాళవస్వప్సరస్సిద్ధసాధ్యాదిదివ్యస్తవాకర్ణనారోధకర్ణోత్పలామోదలోభభ్రమద్భంభరోజ్జృంభితశ్రీసఖత్సార్శ్వభాస్వద్వయస్యామణీచామరవ్రాతజాతానిలాధూతనీలాలకస్నిగ్ధముగ్ధేందులీలాలసత్ఫాలకస్తూరికాచిత్రకోద్భాసినీ, సంతతోల్లాసినీ గౌరి మాహేశ్వరీ శాశ్వతైశ్వర్యలక్ష్మీకరీ శాంకరీ కాళి కంకాళనాళీకథారావళీభీతభక్తాశ్రితస్వీయవక్షోరుహాక్షోణిభృద్దుర్గ దుర్గామహాదేవి దేవీమతల్లీ శ్రితార్తిచ్ఛటాభల్లభిల్లీ ననుం గన్నతల్లీ నమత్కల్పవల్లీ నమస్తే నమస్తే నమః. 435

క. అని కొనియాడిన గిరిజా, వనజానన సంతసించి వల్లభుమదిలో
నెన రొలయఁ దెలిపి యయ్యిలఁ, గనుఁగొని యిట్లనియెఁ గరుణ గడలుకొనంగన్.

క. సగపాలు శంకరుండును, సగపాలే నగుట నీకు సగ మియ్యఁదగున్
మగువ వయి కొన్నినాళ్లున్, మగతనమునఁ గొన్నినాళ్లు మను మిఁకమీఁదన్.

వ. అని పలికి యప్పరమేశ్వరి యిట్లనియె. 438

(పార్వతీదేవి యిలున కొకమాసము మగతనమును నొకమాసము మగువతనంబును గలుగునట్లు కరుణించుట.)

ఉ. ఎన్నిదినంబు లింతితన మీవు వహించి చరింతు వుర్విలో
నన్నిదినంబు లుండుము నృపాకృతి నెప్పటిపౌరుషంబుతో
నున్నపు డింతి వౌ టెఱుఁగ కుండుము కామిని వైనవేళ ము
న్నున్ననృపత్వమున్ మఱచి యుండుము రెంటను సౌఖ్య మబ్బెడిన్. 439

చ. వలదు విచార మన్నను భవానికి నయ్యిల మ్రొక్కి క్రమ్మఱన్
బలికె మహాప్రసాద మనపాయదయానిధి నీయనుజ్ఞచే
నలయక యొక్కమాసము నృపాకృతిఁ జెందుచు నొక్కమాస మి
చ్ఛ్చెలితన మొందుచున్ క్రమణ సేసెదెఁ గాలము పంపవే యనన్. 440

క. మంచిది యటువలె నౌఁ బొ, మ్మంచును బొమ్మంచుమోవిమానసనాంకురముల్
మించఁగ గిరిసుత వంచినఁ, జంచలలోచనలు గొల్వఁ జనె నిల యనుచున్.

పంచచామరము. ఇలాసుతాధినాథుఁ డానతిచ్చినన్ సవిస్మయా
త్ములై సహోదరుల్ నరేంద్ర తొంటిరూపు వాసి య
య్యిలుండు... కొంతె యై మతెక్కడెక్కడన్ మెలంగె నే

స్థలంబులఁ జెలంగెఁ దద్విధంబు దెల్పవే యనన్. 442

ఉ. తమ్ములఁ జూచి రామవసుధాపతి యిట్లను నట్లు గోరిచే
సమ్మతిమై వరంబుగొని సర్వసుహృద్భటమంత్రిపుంగవుల్
గొమ్మలపోఁడుముల్ దొరసి కొల్వఁగ వాహనకోటి నొక్కపా
ర్శ్వమ్మునడించి యయ్యెల ప్రసన్నమతిఁ విహరించెఁ గానలన్. 443

సీ. తిరుగు నొక్కొకచోటఁ జరణాబ్జములు సోఁక మహియెల్లమెట్టదామరలుగాఁగఁ
బలుకు నొక్కొకచోటఁ బలుకుచక్కెరలకై కలికిరాచిలుకల బలగ మొలయఁ
జూచు నొక్కొకచోటఁ జూపులు పొదలపై నెలసి తేఁటులదాఁటు లినుమడింప
నవ్వు నొక్కొకచోటఁ నవ్వు వెన్నెలలచే వనములో నెల్లఁ గొన్ననలుమించఁ

తే. జొక్కముగఁ బాటఁబాడు నొక్కొక్కచోట
డగరకోయిల లెల్లఁ జుట్టఱిక మరయ
సొలసి యొక్కొకచో నిల్చు సొగసుమేని
కమ్మతావులు దిశలెల్ల గమ్ము మనఁగ. 444

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రథమమాసంబున ననమానవిలాసంబుల మించు నమ్మించు
బోఁడి త్రిలోకకామినీకామనీయకంబులకు నాస్పదం బై సానుమత్సాను
భాగంబుల సానఁ దీరినమానికంబువలె డంబు గని ఘనతరవనౌఘమేఘమాలిక
యందుఁ దులకించుతొలుకరిమించుమించుల వహించి మహితనికుంజపుంజమ్ముల
చేరువఁ జారుమల్లికామతల్లికాసముల్లాసంబు లెల్లఁ గొల్లలాడి కళంకులేని
కొలంకుల కెలంకులఁ బంకజప్రభవునివారువంబుగారవంబున సొరు వడసి విడిసి
నచోట విడియక నిలిచినచోట నిలువక చూచినచోటఁ జూడక కోడెప్రాయం
బుజోడిచేడియలఁ గూడుకొని వేడుకతోఁ బెక్కుజాడలఁ గ్రీడించుచు నొక్క
నాఁడు చొక్కపుఁగొండకుఁ జక్కనిదక్షిణంబునఁ జుక్కలరాజుచక్కనికొడుకు
తపంబు సేయుపెక్కుతరులతాదులఁ బెం పెక్కు నెక్కయక్కజపువనంబు
గని దఱియఁ జొచ్చి యచ్చట. 445

క. విహరించుచు విరిపూఁదా, వి హరించుచు గాడ్పు మెలఁగ విలసిల్లుచు న
మ్మహిళామణి సహచరబహు, మహికటులఁ గూడి, గహనమధ్యమునందున్.

చ. గగనముఁ ద్రోడ రాయునొక గట్టుఁ గనుంగొని హొన్నుచాయలఁ
దగునొకదివ్యచంపకవనంబునఁ గంకణపద్మరేఖలఁ
దగి కమలాకరత్వము యథాతథభావమునఁ బొసంగఁ జె
న్నుగులుకునొక్కదీర్ఘికఁ గనుంగొని తజ్జలమధ్యమంబునన్. 447

ఇలను బుధుఁడు వరించుట.

క. మరునిఁ వేలుపురాచకొ, మరునిఁ నగుసొగసు మించ మహిమ రయింపఁ
దురుసుతప మూని తగుచం, దురుసుతు బుధుఁ జూచి యిల మనోజాతురయై.

చ. ఎగుభుజముల్ వెడందయుర మిందుని గిందుని మించనీనినె
మ్మొగ మపరంజిడాల్ తలిరుమోవియుఁ జేరల మీఱుకన్నులున్
జిగి గలపెందొడల్ గలిగి చెల్వు వహించినయీతఁ డీడ బె
ట్టగుతప మూనినాఁడు చెలులార కనుంగొనుఁ డంచుఁ దెల్పుచున్. 449

క. వికచారవిందబృంద, ప్రకటతరామోదభరితపాటీరమరు
న్నికరచలాచలసీలా, లకలు సకులు గొల్వ నక్కొలఁకు సేరి వెసన్. 450

తే. కలికిరాయంచవలె సోయగంపునడలు, గులుక నక్కల్కి చెంగావి కోకవదలి
చలువపావడతోఁ జొచ్చెఁ గొలఁకు నెలకు,మారుపై మారుఁడనుచుకటారిఁబోలి.

వ. అప్పుడు. 452

చ. హాళహాళి సేయుచున్ జలరుహంబులు గోయుచు మీఁద వేయుచున్
నిలు మని హెచ్చరించుచును నీళ్లను ముంచుచు నుత్సహించుచున్
బులుఁగులఁ దోలుచున్ గలువపువ్వుల వ్రాలుచుఁ దావిఁ గ్రోలుచున్
వెలఁదుక లొండొరుల్ గొలన వేడుకఁ గూడుక క్రీడ సేయఁగన్. 453

శా. తత్కాంతాకుచశైలఘట్టనసముద్యత్తుంగభంగైకరం
గత్కంజాతసమంజసంభ్రమర ఝుంకారానుకారిస్ఫుర
త్ఫూత్కారాన్విత వారివారణకరాధూతారికోయష్టికా
ద్యుత్కంఠార్భటి పీనులన్ బడిన నెంతో సౌమ్యుఁ డుద్భ్రాంతుఁ డై. 454

తే. తపము సాలించి వారిలోఁ దళుకువాలుఁ, గన్నులనువాలుగన్నుల చెన్ను వెలయు
నన్నెలఁతచిన్నిప్రాయంపు చిన్నెలెల్లఁ, జోద్యపడి ఱెప్పవేయక చూచె నంత.

తే. మోదమున నైదుతూపుల పాదుషాహు,తమ్మిదోదుమ్మిఁ గొందిడెందమ్ముగ్రుమ్మి
క్రమ్ముకొని దొమ్మి సేసిన సొమ్మసిల్లి, యమ్మహామహుఁ డిట్లను నెమ్మనమున.

ఉ. ఎక్కడనుండి వచ్చె నొకొ యిచ్చెలి యెవ్వనిముద్దుగుమ్మయో
యెక్కడిసోయగం బిది సురేంద్రునికొల్వుమెఱుంగుఁబోండ్ల కీ
చక్కఁదనంబు లున్న వె బిసప్రసవప్రభవుండు వింతగా
నిక్కలకంఠకంఠి సృజియింపఁగ నెట్టితపం బొనర్చెనో. 457

మ. చిగురాకుంజిగి నేలుఁ గేలుకవడాల్ చెందమ్మిచందంబునన్
సొగఁ సొందున్ మొగ మిందుకాంతరుచి మించున్ మించుఁజెక్కుల్ జగా
పగడంబున్ బగడంబుగన్ బెదవి మేల్ పాలిండ్లు హొన్నగిం డ్లనన్
దగు రా యీమృగరాజమధ్యసరిచాన్ గాన నే నెక్కడన్. 458

చ. పలుమఱుఁ గప్పుపెన్నెఱులు బారలఁ గొల్వఁగ వచ్చు నచ్చపున్
దెలిజిగిచెక్కుటద్దముల నీడలు సూడఁగ వచ్చుఁ గాంచనా
చలయుగి గల్గినన్ గలికిచన్గవతో సరితూఁగ వచ్చు ని
చ్చెలినడుమే యలంతి యని సింగము గెల్వఁగ వచ్చు బాపురే. 459

ఉ. కొంకక గుబ్బచన్నులను గుంకుమపంక మలంది చెక్కులన్
సంకుమదంబుఁ బూసి నెఱ జాణతనంబున జాతికస్తురిన్
బొంకము మీఱఁగా నుదుట బొట్టిడి పువ్వులశయ్యఁ జేర్చి మీ
నాంకునికేళి నేలి జవ రాలికి బాళి ఘటింతు నెన్నఁడో. 460

ఉ. ఏల తపంబులున్ వ్రతము లీలలితాంగినిగూడి యుండినన్
జాలదె యంచు నక్కలఁకుఁ జయ్యన వెల్వడి పర్ణశాలకున్
బాళి దలిర్ప నేగి మునిబాలురచే బుధుఁ డయ్యిలాఖ్యనీ
లాలకయాళులన్ నలుగు రైదుగురిన్ బిలిపించి యిట్లనున్. 461

చ. అలికులవేణులార యిపు డబ్జవనంబునఁ దమ్మితూపులన్
వెలఁదిని వ్రేయుచున్ వలచెవిన్ ధరియించిన నల్లగల్వపై
నెలసిన తేఁటిఝుంకృతుల కుల్కుచుఁ గల్కుచుఁ గేళి సల్పు నా
నలినదళాక్షి కెవ్వఁ డధినాథుఁ డ దెవ్వతె దెల్పరే యనన్. 462

క. నెలతనయునిపదముల క, న్నెలఁతలు నతు లాచరించి నిలిచి యనఘ య
చ్చెలి మాకెల్ల నధీశ్వరి, యళి చేరనిపువ్వువంటి దని తెల్పుటయున్. 463

క. తనయోగదృష్టిఁ గర్దమ, తనయోదంతంబు తుద మొదలు నేర్పడఁ గ
న్గొని నేర్పడరన్ బుధుఁ డ, వ్వనితల వీక్షించి పలికె వారనికరుణన్. 464

చ. సరసిజనేత్రలార శివశప్తవనంబున మీరు స్త్రీత్వమున్
బొరసితి రింక మీజననముల్ ఫలియింపఁగ నాయనుజ్ఞఁ గిం
పురుషులభార్య లై సుఖముఁ బొందుఁడు వారల నే సృజించి యి
ద్ధర మును నిల్పినాఁడ నని తత్క్షణ మందఱు వీఁకకొల్పినన్. 465

క. ఇల యొక్కతె దక్కఁగ నిల, చెలు లందఱు నతనియాజ్ఞచేఁ గింపురుషా
వళిఁ గలసి వెలసి రొంటిగ, నిలిచినయిలఁ జేరి బుధుఁ డనియె ననురక్తిన్.

చ. సరసమరాళసంగతిఁ బొసంగనిపద్మినిఁ బోలి కోకిల
స్ఫురణము లేనిమామిడిని బోలి మదభ్రమరాభియోగమున్
బొరయనిపుష్పమంజరిని బోలి వృథా వసియింప నేల నన్
వరునిగ నింకఁ జేకొని భవంబు ఫలింప సుఖింపవే చెలీ. 467

ఉ. ఎవ్వఁడొ వీఁ డటంచు నను నిచ్చఁ దలంపకు మిందుపుత్త్రుఁడన్
జవ్వని నే బుధుండ నినుఁ జక్కఁ గనుంగొనినంతనుండియున్
బువ్విలుకాఁడు నాహృదయమున్ నొగిలింపుచు నున్నవాఁడు నీ
నవ్వుమొగంబు నామొగమునన్ గదియింపవె యాదరింపవే. 468

చ. ఇగురులవంటినీయడుగు లిక్కడికర్కశభూమి సోఁకినన్
నొగిలెనొ యంచు నామనసు నొప్పి వహించిన దింత మక్కువన్
దగిలిననన్నుఁ బాసి చన ధర్మువు గాదిఁక లెస్స చూడవే

మగువయటంచు నాతఁ డనుమాటకు మోమఱ వంచి సిగ్గునన్. 469

చ. ఎలనగ వంకురింప నలయిందునిభానన వల్కె స్వామి నీ
పలు కొనరించు టెంతయును భాగ్యము గాదె సుఖంపుఁ డిచ్చకుల్
వ్వలసినయట్టు లేమిటికి న న్నడుగన్ బతి వీవు భార్య నే
నెలమి నొనర్చె మన్మథుఁడె యిద్దఱకున్ దగులాట మియ్యెడన్. 470

క. అనుమాటలు చెవి నాటిన, ననుమానము మాని సౌమ్యుఁ డలరుచు నపు డ
య్యనుమానమధ్యఁ జేకొని, యెను మానసభవునిపంత మీఁ డేరంగన్. 471

వ. ఈవిధంబున నలభావజునిబావ భావంబు లలర నయ్యలరుఁబోఁడిన్ బరిగ్రహించి
మించుపూవుతావుల గుబాళించుతనపర్ణశాల ప్రవేశించె నప్పుడు. 472

తే. అయ్యలరుఁబోఁడిఁ సిగ్గరి యయ్యు నిచ్చఁ, బచ్చవింటిదునేదారి హెచ్చరింపఁ
బతికి విడెమిచ్చి యడుగులు బత్తినొత్త, బాగినుపించఁ దమి హెచ్చిపలికె బుధుఁడు.

సీ. కలికి కప్పురపుబాగా లొసంగినయట్ల వేడుకతో ముచ్చటాడితేని
మగువ యీ తెలియాకుమడుపు లిచ్చినయట్ల యెలమిఁ జెక్కిలిగీఱనిచ్చితేని
చెలి పాదములఁ గేలుఁజిగురు లుంచినయట్ల చిగురువాతెఱ దయసేసితేని
కొమ్మ వీజనము చేకొని విసరినయట్ల కమ్మయూ ర్పొలయఁ బైగ్రమ్మితేని

తే. వెలఁది తగుసేవ నీవు గావించినటుల, గోర్కె మీఱంగ నన్నేలుకొంటివేని
నేల యాలస్య మీవేళఁ దాళనీయఁ, డించువిల్తుండు కౌఁగిలీవే లతాంగి. 474

చ. అని మృదులోరులం దిడి నిజాంఘ్రిసరోజము లొత్తుచున్న చ
క్కనిచెలి మీఁదికిన్ దిగిచి గ్రక్కున నక్కున నుంచినంతఁ బ
క్కనఁ దనయంత పీడె సతికంచుక మిర్వురగాత్రసీమలన్
మునుకొనియెన్ మరుం డిడినముల్కులొ నాఁ బులకాంకురావళుల్. 475

చ. చనుఁగవపేరిహేమకలశద్వయి దాఁచినచో వడంకుచున్
మినుకుకడానిచెక్కులను మీటఁగఁ బూనెడుచోఁ జెమర్చుచున్
మొనసి కటీసువర్ణధర ముట్టినచోఁ బులకల్ వహింపుచున్
వనజదళాక్షిఁ గూడునెడ వల్లభుకేల్ దగెఁ దస్కరాకృతిన్. 476

ఉ. అంటినఁ గందునో యనక యంగము నిర్దయవృత్తి మీఱఁ గా
గింటికిఁ దార్చి నుజ్జగునొ కెంజిగురట్టిది నాక మోవిఁ బ
ల్గొటు లొనర్చి చన్గవ నలంగుచో నాక నఖాళిఁ జేర్చి వా
ల్గంటి రమించె నాథుఁడు స్వకార్యపరుల్ మగవార లెంచఁగన్. 477

సీ. నును చెమ్మటలఁ గరంగినయంగరాగకుంకుమరక్తి యొఱమట్టికొమరు గాఁగ
నిర్దయాశ్లేషసన్నిహితాంగములఁ జెలంగుట భుజాభుజిఁ బెనఁగుటలు గాఁగ
నన్యోన్యదంతాంచలాక్రాంతరవముఖోద్ధతు లౌడుగఱచుచందములు గాఁగ
గల్లస్థలచపేటగాఢవక్షోఘట్టనాదులు ముష్టిప్రహతులు గాఁగ.

తే. జంకెనలు వాఁడిచూపులు బింకములు క
ళాతిరవములుఁ బైకొను నలవు లుల్ల
సములు నగవులుఁ దెగువలు సమము గాఁగ
మల్లయుద్ధంబుఁ బోలె దంపతులరతము. 478

చ. ఇటువలె నయ్యిలన్ గలిసి యిందుకుమారుఁడు చంద్రకాంతసం
ఘటితలసద్వితర్దికల గ్రావగుహాకుహరంబులన్ సర
స్తటములఁ జల్వచప్పరపుఁజాయల మవ్వపుఁబువ్వుఁదోఁటలన్
బటుతరమంజుకుంజగృహభాగములన్ విహరింపుచున్నెడన్. 479

క. కళలు గలవానికొడుకున్ గలిసినయయ్యిలకు నొక్కకళ యై చనె న
న్నెల యతఁడు గళవళింపఁగఁ, బొలఁతితనముమాని యంతఁ బురుషుం డయ్యెన్.

ఇల బుధునివలనఁ బురూరవసుం డనుకుమారున్ గనుట.

చ. ఇలుఁ డిటులన్ నిజాకృతి వహించి మహేశ్వరునాజ్ఞ బోఁటి యై
మెలఁగుట లచ్చటన్ బుధు రమించుట మాస మతిక్రమించుటల్
దెలియక మున్ను వేఁట చనుదెంచుట లెంచుచు సేన నవ్వన
స్థలి వెదకన్ దొడంగె గిరిజాసతిమాటకుఁ దప్పు గల్గునే.

క. వన మెల్ల వెదకి యచ్చటఁ, దనసేనన్ గాన కతఁడు తహతహతోడన్
జనుదెంచి పరసిమధ్యం, బున నుగ్రతపం బొనర్చుబుధుఁ బొడగాంచెన్. 482

చ. పొడగని యమ్మహామహునిపొంతకుఁ బోయి నమస్కరించి యో
యుడుపతిపుత్త్రి బాహ్లి యన నొప్పెడు పోలికి నేను రాజ ని
య్యడవికి వేఁటవచ్చితి భటాదులఁ గూడుక వార లెల్ల నె
క్కడఁ జనిరో ననున్ విడిచి కాన నరన్ బుధుఁ డిట్లనున్ గృపన్. 483

మ. వసుధాధీశ్వర నీభటుల్ పటుశిలావర్షంబుచేఁ గొంద ఱు
గ్రసమీరోద్ధతిఁ గొందఱున్ మడసి రింకన్ వారికై కుంది పా
లసునిన్ బోలకు కందమూలఫలముల్ భక్షించి యీయాశ్రమం
బు సమస్తార్తిహరంబు నిల్వు మిచటన్ మోదంబుతో నావుడున్. 484

శా. ఆబాహ్లీకుఁడు సమ్మతించి యను నయ్యా మంత్రిసామంతనా
నాబంధుప్రకరంబు లెల్ల వనిలోనన్ ద్రెళ్ల నేకాకి నై
నేఁ బో నొల్ల పురంబుఁ జేర నిచటన్ నీపాదముల్ గొల్చుచున్
మీబోధల్ వినుచున్ గ్రమింతు దినముల్ మీ రిప్పు డన్నట్టులన్. 485

క. విశదయశోమృతనిధికిన్, శశిబిందువుగాఁగఁ జెలఁగుపత్నులుఁ డిపు డా
శశిబిందుఁడు భూభర మస, దృశగతి భరియించుఁ గాక యిఁక నని పలుకన్.

క. అలరాజతనయుఁ డలరుచు, నిలరాజ యకైన మంచి దేడా దిచటన్
నిలువుము నీకు శుభంబులు, గలిగెడి నని తెలుప నతఁడు గైకొని నిలిచెన్. 487

క. అన్నెల గడచినఁ గ్రమ్మఱఁ గ్రొన్నెల నగునుదురు గలుగుకోమలి యయ్యెన్
వెన్నెలగీముకుమారుఁడు, గన్ను లలరఁ జూచి దానిఁ గలిసి సుఖించెన్. 488

క. మగువ యయి వలచి యుండున్, మగవాఁడై కొలిచియుండు మదనునిబావన్
మగతనము మగువతనమును, జగతీనాయకుఁడు దనకు సఫలతఁ జెందన్. 489

తే. మగువ యై యున్న నెలయెల్ల మమతఁ జూచి
చాల ననురక్తుఁ డై యుండుఁ జంద్రజుండు
మగతనముగన్న నెల యెల్ల మౌన మూని
తా నతివిరక్తుఁ డై ఘోరతపము సేయు. 490

క. విరహాగ్ని మాన్పుకొనఁ జను, కరణిఁ దరుణిఁ బాసినపుడు కాసారజలాం
తరమగ్నుం డగు నానం, దరసాంబుధి మగ్నుఁ డగు నతఁడు చెలిఁ గన్నన్. 491

క. నెలపట్టి యిటుల నలరఁగ, నిల యై యొకనెలయు మరల నిలుఁ డై నెలయున్
మొలగుచుఁ గ్రమమునఁ దొమ్మిది, నెలలునసఁ బురూరవున్ గనియె నది యంతన్.

తే. ఆపురూరవుఁ బోషింపుఁ డనుచు నాత్మ, గురున కొప్పించెఁ బుధుఁ డాతఁ డురుసుధార
సంబు ద్రావించి పెంచె వాత్సల్య ముంచి, యంచితకళాప్రపంచజ్ఞుఁ డయ్యె శిశువు.

ఉ. అంతట నింతి యాటుడిగి యయ్యిలుఁ డెప్పటిలీలఁ గొల్వఁగా
నెంతయుఁ గూర్మి పుట్టి బుధుఁ డీతనిదుర్దశ మాను నిప్పు డం
చాంతరవైరిహంత లగు నత్రిభృగుచ్యవనాదిమౌనులన్
శాంతులఁ బిల్వఁగాఁ బనిచి చారుసపర్య లొనర్చి యిట్లనున్. 494

+ ఇలుఁ డశ్వమేధముచేసి శివునియనుగ్రహమునఁ దన స్త్రీత్వంబు తొలఁగించుకొనుట. +

క. ఈయిలునియంగనాత్వముఁ, బాయంగాఁ జేయుటకు నుపాయం బేమో
మీయందఱు నాలోచన, సేయన్ దగు ననిన వారు చింతించు నెడన్. 495

చ. క్రతుపులహాదియుక్తుఁ డయి కర్దము డచ్చటి కేగుదెంచి య
య్యతులును సౌమ్యుఁడున్ జలుపునర్చనలన్ ముద మంది పుత్త్రి నా
నతుఁ గని యాదరించి కరుణానిధి యాశివుఁ గూర్చి విశ్వవ
ర్ణిత మగు నశ్వమేధ మొనరింపక యిద్దురవస్థ దీఱునే. 496

క. మటుమాయ యాఁడుతన మొ, క్కటియు నడచుపని యదెంతగల దతని కతం
డెటువలె వలసిన నటువలె, ఘటియింపన్ గల డటంచుఁ గర్దముఁ డనినన్. 497

తే. అందఱును సమ్మతించి శివార్పణముగ, నశ్వమేధంబు సేయించి రతనిచేత
యాగపరిపూర్ణకాలంబునందు మునుల, కిందుధరుఁడు ప్రసన్నుఁ డై యిట్లులనియె.

ఉ. మీ రొనరించినట్టిహయమేధము మెచ్చితి మౌనులార మీ
కోరినయట్ల యయ్యిలునకున్ బురుషత్వము శాశ్వతంబుగాఁ
గూరిమి నిచ్చితిన్ మఱియుఁ గోరిక లున్నవె తెల్పుఁ డన్న న
క్కారుణికాగ్రగణ్యునకుఁ గర్దమముఖ్యులు మ్రొక్కి వేడుకన్. 499

క. వేదాంతములకుఁ దోఁపని, నీదివ్యపదాంబుజములు నే మిప్పుడు స్వా
మీ దర్శించితి మింతియ, కాదే మామనసులందుఁ గలకోరికయున్. 500

క. నారీత్వము లే కెప్పటి, పౌరుషమున బ్రతుకు మనుచుఁ బలికితిరి గదా
ఈరాజు నదియె యందఱి, కోరిక యని పొగడ శివుఁ డగోచరుఁ డయ్యెన్. 501

క. మును లరిగి రంత నిలుఁడు బు,ధునివీడ్కొని యతనిపుత్త్రిఁ దోడ్కొనిజనకుం
డనుమతి సేయఁ బ్రతిష్ఠా, నగరమ్మున నిలిచి భూజనంబులఁ బ్రోచెన్. 502

తే. అతనివెనుకఁ బురూరవుం డప్పురమున
కధివిభుం డయ్యె నటుగాన నశ్వమేధ
యాగ మఖిలార్థసాధకం బనుజులార
యని రఘుస్వామి మఱియు ని ట్లనుచుఁ బలికె. 503

క. భూ నుతమైనయిలోపా, ఖ్యానం బిది వినిన జనుల కఘనాశన మౌ
నానార్థంబులుఁ జేకుఱు, మానితముగ నశ్వమేధమఖఫల మొదవున్. 504

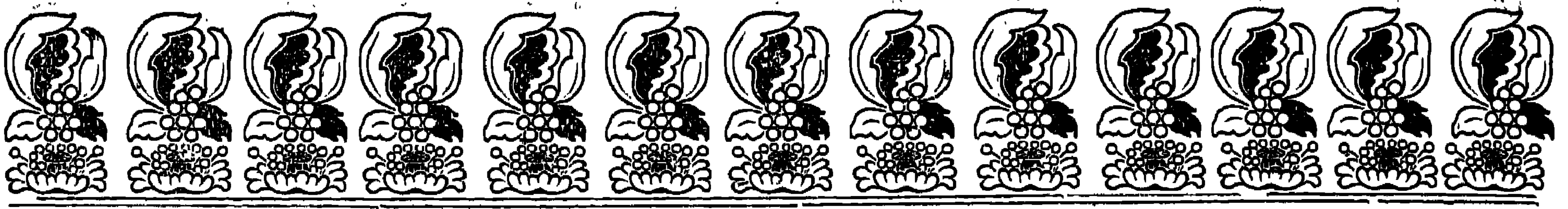
ఉ. సారసగేహినీసుదృఢసారసనప్రవిమోక్షణక్రియా
సార సముజ్జ్వలస్మితరసా రసవన్మధురాధరామృతా
సార సదానురాగ ఘనసారసదాశివహారసారకా
సారసఖద్యుశోభ్రజవిసారసదృఙ్నయనామనోహరా. 505

క. అబ్జారిబంధునయన జ, యాబ్జారిగదాసిధనురుదగ్రశయాబ్జా
కుబ్జాతరుణీరమణ క, కుబ్జాతగజోపమారికుంభీంద్రహరీ. 506

కవిరాజవిరాజితము. ఘనతరకారణ కల్మషకారణ కాయనికారణ కర్మపరా
సనకసనందన శక్తిజనందన సాధ్వభినందన సక్తమనా
జనిపఱినోదన శక్త్యపనోదన చారువినోదన సర్వహరా
వినతసుదర్శన విస్తృతదర్శన విస్ఫుటదర్శన వేద్యపదా. 507

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవ
ద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణవై
భవాధఃకృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిపస
భాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంథానవసుంధరా
ధరశోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశప
యఃపారావారపరిపూర్ణరాకాసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందనవిజ్ఞానవి
భవవిజితసనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతానిధాన
పాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబు
నందు సప్తమాశ్వాసము. 508

శ్రీరామాయ నమః.

శ్రీమదుత్తర రామాయణము.

అష్టమాశ్వాసము.

కాంతాధామ సుదం
తాకాంతాప్రేమ రవిసుతాదృక్ప్లవల
వ్యాకీర్ణాతిశ్యాముల
తాకలితసుధాను లక్షణాద్యభిరామా. 1

తే. అవధరింపుము రామచంద్రావనీంద్ర
చంద్రుఁ డీరీతిఁ దెల్పినసత్కథ విని
యనుజమణు లిర్వు రద్భుతాయత్తచిత్తు
లగుచు నానంద మొంది రయ్యవసరమున. 2

రాముఁ డశ్వమేధయాగము సేయుట.

చ. మనుకుల రాజశేఖరుఁ డమందగుణాంబుధి రాముఁ డెంతయున్
ఘనహయమేధయాగకుతుకంబు మనంబున మించ లక్ష్మణున్
గనుఁగొని వత్స నీవు చని కశ్యపకుత్సవసిష్ఠకణ్వము
ఖ్యనిఖిలసంయమీశ్వరుల గ్రక్కునఁ దోడ్కొని రమ్ము నావుడున్. 3

ఉ. ఆలవణారియన్న పతియానతి నౌదలఁ దాల్చి చెచ్చెరన్
గాలవకౌశికాత్రిభృగుకణ్వపరాశరవామదేవజా
బాలివసిష్ఠకశ్యపవిభాండకముఖ్యుల వేదశాస్త్రముల్
చాల నెఱుంగుబ్రహ్మమునులన్ దోడితెచ్చె వినీతి హెచ్చఁగన్. 4

ఉ. అంతకుమున్నె నిండుకొలువై భరతాదులు గొల్వ నున్నభూ
కాంతుఁడు వారిరాక విని కాంచనపీఠిక డిగ్గి నిర్మల
స్వాంతముతో నెదుర్కొని సువర్ణకిరీటరుచుల్ తదీయపా
దాంతికభూమి ముంచుకొన నందఱకున్ బ్రణమిల్లి వేడుకన్. 5

తే. వినయమునఁ దోడితెచ్చి వేర్వేఱసముచి,తాసనంబుల నునిచి హస్తాంబుజములు

మొగిచి తనచూపుఁదేటు లమ్మునులవదన
పద్మములయందు నిగిడించి పలికె విభుఁడు. 6

చ. అనితరపుణ్యులార భువనాంచిత మాహాయమేధ మేను మీ
యనుమతిఁ జేయువాఁడ నని యాత్మఁ దలంచితి మీర లమ్మఖం
బునకు ననుజ్ఞ యిం డనిన బోరన నమ్మును లెల్లఁ బల్కిరో
జనవర ముజ్జగంబులకు సమ్మత మాక్రతు వాచరింపవే. [జెంది

తే. అన్యథాభావ మొందునే యధిప నీయ, మోఘసంకల్పమున కన్న ముదముఁ
మ్రోల నిలుచున్న లక్ష్మణుమోముఁ జూచి, పలికె నమ్మేటిగంభీరభాషణముల.

చ. హవనముఁ జూడఁగా రవిసుతాంగదవాయుజనీలజాంబవ
ద్గవయగవాక్షధూమ్రనలతారసుషేణసువేగవేగద
ర్శివినుతగంధమాదనదరీముఖమైందసుబాహుకేసరి
ద్వివిదగజప్రజంఘముఖవీరకపీంద్రులఁ బిల్వ నంపుమా. 9

మ. అనలాద్యన్విత నవ్విభీషణుని లంకాధ్యక్షు రప్పింపు చ
య్యనఁ బిల్పింపుము కేకయాధిపవిదేహక్ష్మాధినాథప్రవ
ర్ధనముఖ్యప్రియబంధులన్ హితసుహృత్సందోహమున్ గూడి ర
మ్మనుచున్ లేఖలు పంపుమీ యఖిలదేశాధీశరింఛోళికిన్. 10

శా. నానాదేశనివాసులైనద్విజులన్ నానానదీతీరవ
న్యానిత్యాశ్రయు లౌ మహర్షులను మింటన్ మించుసప్తర్షులన్
నానాదేవధరస్థలాంతరములన్ నల్వొందుదేవర్షులన్
నానాదిక్కుల నున్న బ్రహ్మఋషులన్ రప్పింపుమా గ్రక్కునన్. 11

తే. బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠులై బ్రహ్మఁబోలు, బ్రహ్మవర్చస మింపొంద బ్రహ్మపరత
బ్రహ్మలోకంబున వసించు బ్రహ్మమునుల, ననఘ ప్రార్థించి పిలిపింపు యాగమునకు.

క. కవిగాయకపరిహాసక, వివిధస్తుతిపాఠకులను వీణావాద్య
ప్రవణుల నర్తకవాంశిక, నివహము రప్పింపు యజ్ఞనిలయంబునకున్. 13

సీ. నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రమున మించు గోమతీనదితీరభూమియందుఁ
జాల్పు వెడల్పును శాస్త్రరీతి నెఱుంగు చతురశిల్పాచార్యజనులచేత
మఖమండపంబు నిర్మాణంబు సేయింపు మమ్మఖశాలకు నన్ని యెడల
బ్రాహ్మణక్షత్రియోరవ్యశూద్రప్రముఖులు నిల్వఁ దగుఅచ్చుకొట్టములను

తే. బొక్కసపుటిండ్లు నుగ్రాణములనెలవులుఁ, బాకశాలలు మఠము లనేకభోజ
నార్హశాలలు పటశాల లాపణములు, కరిరథతురంగశాలలుఁ గట్టఁ బనుపు.

ఆ. చలువచప్పరములుఁ జలిపందిరలు నెడ, నెడలఁ గలుగఁ జేయు మెప్పటికిని
విపణివీథులందుఁ వివిధవస్తువు లమ్మి, కొనుఁ డటంచు వైశ్యజనుల కనుము. 15

సీ. సెనగలు గోదుమల్ మినుములుఁ దిలలు ముద్గములు మున్నుగఁగలకాయధాన్య

ములు పర్వతాకారములుగాఁ బోయింపు తండులరాసులఁ దఱుచుగూర్పు
దధిఘృతతైలముల్ మధుగుడశర్కరల్ కదళీఫలాదులు కందమూల
ములతెగల్ దెప్పింపు పలుగాయగూరలు చాల నిప్పటినుండి సంగ్రహింపు
తే. మనఘ మఖసాధనము లైనయఖిలవస్తు,సమితిమునుగల్గ ఘటియింపుశతసహస్ర
సంఖ్యల రహించుగోవుల సర్వరత్న, భారకోటులజతగూర్చి పనుపు మటకు.
క. వివిధోక్తుల నేఁ దెలిపిన, యవియును నేఁ దెలుప మఱచినవియును జతగూ
ర్పవలయు నని లక్ష్మణుతో, రవికులపతి దెలిపి మఱి భరతుతో ననియెన్. 17
ఉ. పౌరుల నిష్టబాంధవులఁ బ్రాజ్ఞుల నంతిపురంబుకాంతలన్
దారకులన్ భటాదికులఁ దల్లుల నాశ్రితులన్ ధరాసుతా
కారసువర్ణపుత్త్రికను గ్రక్కున నధ్వరశాలఁ జేర్పు మీ
చేరినవస్తువాహనవిశేషము లేమఱకుండు మచ్చటన్. 18
క. యాగమునకు శత్రుఘ్నుని, వేగంబునఁ బిల్వఁ బనుపు వినువక మఖశా
లాగతు లగుయతులకు న, భ్యాగతులకుఁ బూజ సేయు మన్వహ మచటన్.
క. అని నిర్దేశించినఁ దన, యనుమతి నేకాగ్రచిత్తు లై వినువక య
ప్పను లెల్ల సంఘటించిన, యనుజన్ముల మెచ్చి రాముఁ డనురాగమునన్. 20
క. సంపూర్ణాంగము లక్షణ, సంపన్న ముదీర్ణకృష్ణసారం బగుచున్
బెం పొందుహయము వెంబడిఁ, బంపెన్ లక్ష్మణు ననేకబలసహితముగన్. 21
చ. అతఁడు ననేకసైనికసమన్వితుఁ డై బహుబుత్త్విగావళీ
యుతుఁ డయి శత్రుభీకరబలోద్ధతుఁ డై చతురంతధారుణీ
క్రతుతురగంబుఁ ద్రిప్పె భుజగర్వము దక్క సమస్తధారుణీ
పతులును భీతు లై తన కుపాయనముల్ దగ నిచ్చి కొల్వఁగన్. 22
ఉ. రాజకులాభిరాముఁ డగురామునితమ్ముఁడు లక్ష్మణుం డె యి
త్తేజికి రక్షకుండు ధర ధీరులు గల్గినఁ బట్టుఁ డంచు న
వ్వాజిలలాటపట్టమున వ్రాసినవ్రాల్ గని దానిఁ జేర రే
రాజులు భీతు లై తమపురంబులచెంతల సంచరింపఁగన్. 23
సీ. దక్షిణక్షితిధరోదగ్రగోపురద్వారఁ మరకతాంశుకఘాసనికర మొలసి
పశ్చిమతోయనాథపట్టణప్రాకార నిర్మలస్ఫటికాభ నీడఁజూచి
యుత్తరోర్వీశబాహ్యోద్యానభూరుహచ్ఛాయాంతరములవిశ్రాంతిఁ జెంది
ప్రాగ్ధరాధీశ్వరప్రత్యగ్రకేళికానీరజాకరముల నీరు ద్రావి
తే. మఱియుఁ దక్కినధారుణీమండలముల, స్వైరవృత్తి నటింపుచు జానకీమ
నోహరాధ్వరముఖముక్తవాహ మలరె, శక్రజిద్వైరిరక్ష నేజమువు లేక. 24
ఉ. అంతకు మున్నె రామవసుధాధిపుఁ డాశ్రితబంధుమంత్రిసా
మంతనృపాప్తమిత్రభటమండలి గొల్వఁగ గోమతీనది

ప్రాంతముఁ జేరి యందు భరతాదుల నధ్వరసాధనక్రియా
వంతులఁ గూర్మిఁ జూచి తగు వైఖరి నందఱ నాదరింపుచున్. 25

శా. నానాభూములనుండి వచ్చిననరేంద్రశ్రేణులన్ బంధులన్
భానుప్రోద్భవునిన్ విభీషణునిఁ దత్పార్శ్వస్థులన్ బ్రాంచిత
స్థానాభ్యంతరసీమలందు విడియింపన్ బంచె శత్రుఘ్నునిన్
శ్రీ నిండార నృపాలుఁ డట్ల విడియించెన్ వారి నమ్మేటియున్. 26

వ. మఱియును. 27

సీ. బ్రాహ్మణక్షత్రియ ప్రముఖులఁ బూజించు పట్ల నేమఱకుండు భరత యనుచు
గొలఁకులనుండి కావలయుయాగార్హవస్తువులంది యిమ్ము శత్రుఘ్న యనుచు
నడుగువారలకు లేదనక యిష్టపదార్థ రాసు లిమ్మా కపిరాజ యనుచుఁ
గ్రతువిఘ్నకరులశిక్ష యొనర్చి క్రతుపురక్షణ యొనర్పుము విభీషణ యటంచు

తే. గొదవ వడినవి వేవేగఁ గొంచువచ్చి, నియతి నెఱవేర్చుభారంబు నీది సుమ్ము
వాయునందన యనుచు భూవరుఁడువారి, వారినియమించెనుచితప్రవర్తనముల.

ఉ. మించినవేడ్క నట్లు నియమించి నృపాలుఁడు కాంచనేష్టికో
దంచితభూస్థలంబు ఖదిరాదికయూపయుతంబు రుక్మప
క్షాంచలపక్షిరాజచయనాఢ్యము సోమఖవాటమున్ బ్రవే
శించెఁ బులస్త్యకశ్యపవసిష్ఠభృగుప్రముఖార్యసమ్మతిన్. 29

తే. ఇవ్విధమునఁ బ్రవేశించి యెల్లజగము, లెల్ల రక్షింప దీక్షవహించినట్టి
యాసదీక్షావిచక్షణుఁ డపుడు యజ్ఞ, దీక్ష వహియించె సకలదిదృక్షు లలర.

సీ. స్థండిలస్థితయూప సమ్యక్పశుప్రోక్షణాక్షీణతంత్రయుగ్యాజకంబు
హోతృహస్తధవిత్రజాతవాతప్రజ్వలితకీలికీలికావృతనభంబు
పరమాన్నపృషదాజ్య చరువపామిక్షాది హోమజస్వాహారవోల్లసితముఁ
దత్తత్క్రియాహృష్ట తరసభాస్తారలోకముహుర్ముహుశ్శిరఃకంపనంబుఁ

తే. బంచదుద్గాతృసామగానాంచితంబు, విశ్రుతాధ్వర్యుఋగ్యజుర్వేదమంత్ర
నికర మకలుషహవిరర్థనిర్జరప్ర, సారితకరాబ్జ మగుచు నాజన్న మమరె. 31

చ. భరతునిచే ధరామరులుఁ బార్థివముఖ్యులు నన్నపానవి
స్ఫురణలఁ దృప్తులై ముదముఁ బొందిరి బ్రహ్మఋషుల్ విభీషణా
చరితసపర్యలన్ గడుఁ బ్రసన్నతఁ జెందిరి యాచకుల్ విభా
కరసుతుఁ డిచ్చునర్థములఁ గాంక్షలు దీఱి సుఖించి రయ్యెడన్. 32

చ. ఎడపక యేఁడుఁగాల మిటు లేగఁగ లక్ష్మణుఁ డంతలోనఁ ద
త్తడిఁ గొనితెచ్చినన్ నృపతి తద్దయు వేడుక యాగకృత్యముల్
నడపుచునుండె విప్రులు దినంబును భోజనదక్షిణాదులన్
గడు ముదమంది రందఱును గాంక్షితముల్ గని రమ్మఖంబునన్. 33

చ. వలసినవారికిన్ వలయువస్తువు లన్నియు నిత్తురే కదా
నలినహితాత్మజాదికపినాయకు లొల్లక యున్నవారికిన్
బలిమిని బిల్చి భోజ్యములు భక్ష్యములున్ ధనరత్నభూషణా
వళులును గంధమాల్యము లవారిగ నిత్తురు సార్వకాలమున్. 34

చ. వలసినభోజనాభరణ వస్త్రధనాదులఁ జెంది తృప్తులై
పలుమఱుఁ జాలుఁ జాలు నని పల్కెడువారలె కాని మాకుఁ గా
వలయు నొసంగు మం చనెడువారల మందున కైనఁ గాన మా
స్థలమున జానకీవిభునిజన్నమువైభవ మెంచ శక్యమే. 35

తే. అర్థులెల్లఁ గృతార్థులై రందువలన, వ్యర్థులై రన్నదాతలు వసుధలోన
లేమి కెచ్చోట వసియింప గీములేక, తజ్జనులనామములయందె తావుకొనియె.

చ. మలినులు లేరు లేరు కృశమానశరీరులు లేరు పేద ల
న్నెలవున నున్నయందఱు మణీమయభూషణభూషితుల్ సము
జ్జ్వలకనకాంబరుల్ మలయజస్రగవాదితగంధగంధిలా
ఖిలదిశు లంచితార్థజితకిన్నరనాయకు లెంచి చూడఁగన్. 37

ఉ. ఆసుఖవైభవంబునకు నద్భుత మంది మహర్షు లెంచి రా
రా మును బ్రహ్మ చేసినమహాధ్వరమున్ మఘవంతుయజ్ఞమున్
సోమునియాగమున్ దపనసూనుహవం బుదధీశుహోమము మీ
రామునియశ్వమేధమఖరాజముతోఁ బ్రతిసేయ వచ్చునే. 38

సీ. ఖర్వమహాఖర్వకైలాసములు కుప్ప వేసినచో నింత వెండి యగునె
శతకోటికాంచనాచలములబంగారు గూడఁబెట్టిన నింతపైఁడి యగునె
యర్బుదాయుతరోహణాద్రిమణుల్ ప్రోగొనర్చిన నిన్నిరత్నంబు లగునె
యమితకల్పమహీరుహము లొక్కెడిక్కున నిలిచి యిచ్చిన నిన్ని వలువ లగునె

తే. నూఱులక్షలుకామధేనువులుగూడి, యన్నియును బోటికొసఁగిన నిన్నిసముచి
తాంచితపదార్థనిచయంబు లవునె సవన, మిట్టు లొనరించిరే తొల్లి యెవ్వరైన.

తే. అవనిజామాతృతాప్రేమ నర్కకులుని, కాత్మగతబీజనిచయంబు లన్నియునుమ
ఖార్థ మర్పింపఁదొడఁగెనో యనఁగ నక్షయంబులైనవివివిధధాన్యంబులిచట.

క. ధనసామగ్రియు నానా, జనసామగ్రియును రామజనవిభునకుఁ గ
ల్గినకతన నీమహోత్సవ, మొనరించెన్ గాక లేక యొరులకు వశమే. 41

మ. అని సభ్యుల్ గొనియాడఁగా రఘుకులాధ్యక్షుండు సంవత్సరం
బును బూర్ణంబుగ సాంగదక్షిణలచేఁ బొల్పొంద యాగంబు సే
యు నెడన్ తన్మఖవైభవంబు గనఁగా నూహించి వాల్మీకి శి
ష్యనికాయంబుఁ బ్రశిష్యసంఘము భజింపన్ వచ్చె నచ్చోటికిన్. 42

క. వచ్చినయమ్మునిచంద్రుని, హెచ్చినరహి నెదురుకొని నరేశ్వరుఁ డర్ఘ్యం

బిచ్చి సపర్యల నాతని, యిచ్చ యలరఁ గుశల మడిగి యి ట్లని పలికెన్. 43
చ. వరమునిచంద్ర మీ రిటకు వచ్చుట నామఖమున్ ఫలించె మీ
చరణయుగంబు సోఁకి క్రతుశాల పవిత్రతఁ జెందె మామకా
ధ్వరవిధి పూర్ణ మాదనుక వచ్చినయమ్మునులట్ల మీరు నిం
దిరవుగ నిల్వఁ దాచు విడియించెఁ దదర్హగృహాంతరంబునన్. 44

కుశలవులు వాల్మీకియాజ్ఞచే రాముని కడకేఁగి రామాయణమును గానము సేయుట.

చ. ప్రశమనశీలుఁ డమ్మునియు భక్తిమెయిన్ దను వేఁడుకొన్నయ
ద్దశరథరాముమాట జవదాఁటక తత్క్రతుదర్శనక్రియా
వశుఁ డయి యందు నిల్చి పటువైణికతాధ్యుల నాత్మశిష్యులన్
గుశలవులన్ మనోజనలకూబరతుల్యులఁ జూచి యి ట్లనున్. 45
చ. ప్రవణత మీఱ మీరు కవ పాయక రామకథాప్రపంచ మీ
యవనిపుకొల్వుకూటమున నధ్వరశాలల మాను లున్న చో
ట్ల విపణివీథులన్ వనములన్ బహురాజసభాంతరంబులన్
గవిజనసన్నిధిన్ జదువఁ గా వలయున్ జను లందఱున్ వినన్. 46
చ. స్వరములుఁ దాళముల్ లయలు సారపుమీటుకొలంబు లేర్పడన్
జిరముగ మీకు నారదుఁడు సేసినశిక్ష ఫలింప నింక మీ
రిరువురు వీణె లూని దివ మిర్వదిసర్గలలెక్క రాఘవే
శ్వరుసభఁ బాడుఁ డవ్విభునిచారుచరిత్రము సభ్యు లౌ ననన్. 47
మ. ఫలమూలాశను లై ధనేచ్ఛ వహియింపన్ బోక రామాయణం
బెలమిన్ రేపటినుండియున్ దొరఁకొనుం డెవ్వారు మీ రంచుఁ గే
వలమైత్రిన్ రఘుభర్త మి మ్మడిగినన్ వాల్మీకిమౌనీంద్రుశి
ష్యుల మంచున్ వచియింపుఁ డవ్విభుఁ దలంపుం డాత్మలోఁ దండ్రిగన్. 48
ఆ. ఏల యంటి రేని నిలఁజేనిఁ బ్రజ కెల్లఁ దండ్రిగాఁ దలంపఁ దగవు గానఁ
దెలిపినాఁడ నటులఁ దలపుఁ డవ్విభు నంచు, నానతిచ్చె నమ్మహర్షి విభుఁడు. 49
ఉ. ఆయతి యానతిచ్చినక్రియన్ జగతీసతిముద్దుమన్మలా
రేయిఁ గ్రమించి వేగుటయు రేపటికృత్యము లెల్లఁ దీర్చి వీ
ణాయుతపాణు లై మునిగణంబులసన్నిధి రాజులొద్ద దే
వాయతనంబులన్ విపణులందును గావ్యము పాడుచున్ రహిన్. 50
చ. సమయముఁ జూచి యొక్కదివసంబున రామునియజ్ఞశాల క
క్కొమరులు పోయి యందుఁ గవఁ గూడి విపంచిక లూని తాన మా
నములును రాగముల్ వినవినన్ జెలు వై చెవు లాన నందఱున్
బ్రమదపయోధిలో మునుఁగఁ బాడిరి రామచరిత్ర మింపుగన్. 51
తే. శ్రుతులు బెరయుట స్వరముల ఛాప్పు విడక

చాలశుద్ధతఁ గనుట దోషములఁ బాసి
ఘనవిధముగాన షడ్జంబుఁ గలసిమెలసి
యక్కవలవారిగానంబు సొక్కొనర్చె.

చ. మదిఁ గన వారిగానమహిమం బది యెట్టిదొ వార్ధు లెల్ల నె
క్కడెసనె నిల్చిన ట్టులివుఁ గాంచినయట్టిసభాస్థలంబునన్
బెదవిఁ గదల్చి పల్కఁ డొక పెద్దయు దద్దయు సద్దుమాన్పుచున్
గదలక చిత్రరూపముల కైవడి నుండిరి పాటసొక్కునన్. 53

చ. కొలువున నున్న రాజవరకోటులదివ్యమణీవిభూషణా
వళులుఁ గరంగి నీరయి ప్రవాహగతిన్ బ్రవహించె నన్నచో
సలలితజానకీతనయ సారసుధారసచారుగానభం
గులకుఁ గరంగు టెంత యతికోమలసభ్యజనాంతరంగముల్. 54

మ. పదసందర్భము లర్థకల్పనలు శబ్దస్ఫూర్తు లుత్ప్రేక్షలిం
పు దలిర్పన్ ముని యాచరించినజగత్పూజ్యాదికావ్యంబులో
మొదటన్ జెప్పినకొన్నిశ్లోకములు సమ్మోదంబుతో నాలకిం
చి నరేంద్రాన్వయభర్త యక్కుమరులన్ జేసన్న వారింపుచున్. 55

మ. సమయార్హం బగు హోమకృత్యములు నిష్ఠన్ దీర్చి రమ్యప్రదే
శమునన్ గొల్వయి కూరుచుండె మును లాచార్యుల్ మహాశ్రోత లా
గమతంత్రజ్ఞులు శాస్త్రవేత్తలు కవుల్ గాణల్ పురాణజ్ఞు లా
ప్తమణుల్ మంత్రులుఁ దమ్ము లాశ్రితులు భూపాలు ర్త్విజుల్ గొల్వఁగన్. 56

క. కొలువుండి యక్కుమారులఁ, బిలిపించి సమీపభూమిఁ బ్రీతి వసింపన్
సెలవిచ్చినఁ బ్రతిబింబయు, గళముల్ వలె నున్న వారిఁ గనుఁగొని సభ్యుల్.

ఉ. ఈముఖకాంతు లీనగవు లీకనుఁదామర లీమెలుంగు లీ
చామనచాయ లీమెగుభుజంబులపొంకము లీయురంబు లీ
కోమలమూర్తు లీవచనగుంభనలున్ గనుఁగొన్న గట్టిగా
రామునిలీల మించి రభిరామశరీరులు వీర లెవ్వరో. 58

ఉ. హారకిరీటకుండలభుజాంగదవస్త్రసుగంధమాల్యముల్
వీరు ధరింప కీజటిలవేషము లేటికిఁ దాల్చిరో శుభా
కారవిలాససంపదలఁ గంతుజయంతుల ధిక్కరించినా
రేఋషిపుత్త్రులో ఋషుల కెక్కడి వీమహనీయరూపముల్. 59

చ. అని తమలోనఁ దాము ప్రజలాడెడిసుద్దులసద్దు లొక్కపె
ట్ట నెగసె నంత లక్ష్మణుఁ డడంచెఁ గరాంబుజసంజ్ఞ నప్పుడ
జ్జనకకుమారికాత్మజులు సారెలు చక్కఁగఁ బెట్టి మేళవిం
చినకవవీణియల్ మొరయఁ జేయుచుఁ బాడిరి రంగురక్తులన్. 60

క. నారదనిగదితసంక్షే, పార్థ ప్రథమసర్గ యాదిగ నాఁడిం
పారఁగ నిరువదిసర్గలు, వారలు వినిపించి రచటివారలు మెచ్చన్. 61

చ. స్వరము లయారె మేలు శ్రుతి బాగురె మూర్ఛనకంపితంబు బా
పురె బళిరయ్య డాల్ నెఱసెఁ బో నెఱమీఁటు కులంబుతాయి య
ద్దిర స్ఫురితంబు లమ్మ యని తేనియ లొల్కెడివారిపాట లా
దరణను మీఱఁగా విని ముదం బొదవన్ బతి మెచ్చె నెమ్మదిన్. 62

క. ఈలీల మెచ్చి పతి పది, వేలవరా లిమ్ము భరత వీరికి మఱియున్
లోలత నడిగిన వన్నియు, వాలాయ మొసంగు మనిన వారలు నగుచున్. 63

చ. కరములు మోడ్చి యోనృపశిఖామణి కానలఁ దాపసస్థితిన్
బరఁగుచుఁ గందమూలములు భక్షణసేయుచు నుండు మాకు దే
వర యిపు డానతిచ్చినసువర్ణము లేమిటి కేల నన్యవ
స్తురతి యటన్న లేనగవుతోఁ బతి వారలఁ జూచి క్రమ్మఱన్. 64

చ. అనియె గుణాఢ్యులార నిజ మానది యాకృతి యెవ్వ రాచరిం
చినయది యేప్రమాణమునఁ జెల్వగు నెవ్వని దీచరిత్ర మిం
దుల కభిధాన మే మెలమితో నిది యెవ్వరివంక నేర్చినా
రనిన వినీతులై కుశలవాహ్వయు లిట్లని రమ్మహాత్ముతోన్. 65

సీ. ఇనవంశశేఖర యీకావ్యమణి విరచించినసుకవి వాల్మీకిమౌని
రామాయణం బనునామంబు దీనికిఁ గావించె నది భవత్కథయ సుమ్ము
విను మిరువదినాల్గువేలగ్రంథం బిది యేనూఱుసర్గల నింపు గులుకుఁ
బట్టాభిషేచనపర్యంతకథ లాఱుఁ గాండంబుల రచించెఁ గడపటికథ

తే. నవల నుత్తరకాండంబు నందమర్చె, నమ్మహామౌని యతనిదయానిరూఢి
నేము నేర్చితి మిది విన నిచ్చగల్గె, నేని వినఁ దగు దినమును నివ్విధమున.

వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. 67

క. ఇమ్ముఖసర్గలు దీర్చిన, పిమ్మట నొకకొంతసేపు ప్రియమున నిక్కా
వ్యమ్ము వినవలయు మాకీ, తమ్ములు సాఫల్య మొందఁ ధరణీశ యనన్. 68

ఆ. సమ్మతించి రామజనపతి బహుమతి, వెలయ వారిఁ బనిచి ద్విజపురోహి
తార్యబంధుసహితుఁడై యాగమండపా, భ్యంతరమున నుండె సద్విధుల.

చ. దినదిన మిట్లు వచ్చి జగతీపతిమున్నలు పువ్వుఁదేనె వం
చినగతిఁ గప్రపుర్ రజము చిందినకైవడి జాజిపొట్లముల్
మునుకొని విప్పినట్టు లతిమోహనగానకళానిరూఢి న
య్యనకులుమ్రోల నచ్చరిత మింపెసఁగన్ వినిపింపుచున్నెడన్. 70

చ. జనవరుఁ డంత నొక్కదివసంబున వారితనూవిలాసముల్
గనుఁగొని జానకీరమణి కైవడి నున్నవి వీరిరూపు ల

వ్వనజదళాక్షికిన్ మును కవల్ జనియించి రటంచు వింటి న
త్తనయులె యీశుభాకృతులు తక్కిన నీచెలువంబు లుండునే. 71

చ. జడలు ధరించి కృష్ణమృగ చర్మములున్ బలునారచీరలున్
గోఁచులుఁ దానుఁ గట్టుకొని కూరలఁ గాయల క్షుత్తు మాన్పుచున్
గుడికొనువంత రేవగలుఁ గుందుచు నెంత నలంగియున్నదో
యడవులలోన సీత యకటా యిఁకఁ జూడక యెట్లు తాళుదున్. 72

ఉ. క్ష్మాసుతఁ బాసి నేను బహుకాలము తాళితి ధైర్యశాలి నై
యాసతిఁ బిల్వ నంపి ప్రజలందఱు నమ్మికఁ జెంద నీసభన్
బాస యొనర్పఁ బంచి యిఁకఁ బావని యౌ టెఱిఁగింపకుండిరన్
నాసుతు లంచు వీరిఁ బ్రజ నమ్మునె యంచుఁ దలంచి చెచ్చెరన్. 73

తే. చెంత నిలుచున్న శత్రుఘ్నుఁ జేరఁ బిలచి, పలికె నిట్టులని యోవత్స పవనసుత వి
భీషణసుషేణులను వెంటఁ బెట్టుకొని య, కల్మషుం డైనవాల్మీకిఁ గానఁబోయి.

✤ రఘుపుంగవుండు వాల్మీకాశ్రమంబున నున్నసీతం బిలిపించుట. ✤

చ. జనకజ ధర్మచారిణియు సాధ్వియు నాట యెఱింగియుండియున్
జను లొనరించునిందఁ బడఁ జాలక వీడినమాత్రమంతె యి
జ్జనులకుఁ బ్రత్యయం బొదవ సభ్యులలో శపథంబుఁ బల్కిన
వ్వనజదళాక్షిఁ దోడుకొని వచ్చుట మే లను మమ్మునీంద్రుతోన్. 75

క. ఈమాట కమ్మహాముని, యేమని ప్రతిభాష లానతిచ్చునొ సీతా
భామిని హృదయస్థితిఁ గని, యేమనునో యదియుఁ దెలిసి యేతెం డనినన్.

ఉ. స్వామి మహాప్రసాద మని వారలు నల్వురు నమ్మహాముని
గ్రామణి యున్నచోటి కధికత్వర నేగి నమస్కరించి శ్రీ
రామనృపాలుమాటల తెఱంగెఱిఁగింప నతండు వల్కెఁ దా
నేమి దలంచె నట్ల ఘటియించు ధరాసుత శంక యేటికిన్. 77

క. పతిదేవతాశిరోమణి, క్షితిసుత శపథంబు సేయ సిద్ధము రేపా
క్షితిపతికిఁ దెల్పుఁ డిది యని, యతఁ డనిచిన వారు వచ్చియధిపతితోడన్. 78

ఉ. అమ్మునిమాట లెల్ల వినయమ్మునఁ దెల్పిన రాముఁ డంతయున్
సమ్మద మంది యందుఁ గలసభ్యుల నందఱఁ జూచి యెల్లలో
కమ్ములు మెచ్చ రేపు జనకప్రభుకన్యక యీసభన్ యథా
ర్థమ్ముగఁ బూని పల్కు శపథంబు వినందగు మీఱ లిందఱున్. 79

చ. శపథము సేయుచో నయిన జానకి సత్య మెఱుంగుఁడీ యనన్
దపసులు ధారుణీపతులుఁ దక్కినజాతులవారు బాంధవుల్
కపులు నిశాచరుల్ హితులుఁ గౌతుకవిస్మయభీతిమగ్ను లై
రపుడు నృపాలుఁ డాజనుల నందఱ నిండ్లకుఁ బంచె నాఁటికిన్. 80

వ. ఇవ్విధంబున సభాసదుల నందఱ వీడుదులకుఁ బనిచి ననిచినముదంబున నత్తపనవిభావరిష్ఠుం డవ్విభావరిఁ గ్రమించి మఱునాఁ డరుణోదయంబున గోమతీజలంబులఁ బ్రాతఃకరణీయంబు లొనర్చి యర్చిష్మదాదిదేవతార్చనంబు లాచరించి సముచితప్రకారంబున బహిర్మండపంబు ప్రవేశించి భరతాదిసోదరులును సుగ్రీవాదివానరులును విభీషణాదిరాక్షసులును విదేహరాజకేకయరాజప్రముఖబాంధవులును బ్రవర్ధనాదిమిత్రులును సుమంత్రాదిమంత్రిజనంబులును మధుమద్విజయభద్రాదినర్మసఖులును బరివేష్టించి కొలువ నిండుకొలువుండి పృథ్వీసుతాకథితావితథశపథవచోవిధాశ్రవణకుతూహలంబునఁ బఱతెంచినవసిష్ఠవామదేవదేవలపులహపులహస్త్యకశ్యపాగస్త్యవిశ్వామిత్రరుచికాగ్నిమిత్త్రిమైత్రేయభృగుచ్యవనపరాశరాత్రేయకాత్యాయనగౌతమశ్వేతశాతాతపసుతపోనరతంతుభరద్వాజవాలఖిల్యమాద్గల్యమాండవ్యవిభాండకమార్కండేయకౌండిన్యకణ్వప్రస్కణ్వదేవశ్రవసఋశ్యశృంగమతంగమంకణాంగిరసశతానందమందపాలజాబాలిగాలవపైలపౌలస్త్యదుర్వాసఃపర్వతనారదదధీచిపిప్పలాదప్రముఖమహర్షులకుఁ బ్రత్యుత్థానాదు లొనరించి యుచితాసనంబుల నుండనియమించిపాంచాలమాళవగౌళవచోళమళయాళమగధమత్స్యమద్రద్రవిడవిదర్భశకసింధుగాంధారసౌవీరకేరళ కాశ్మీరచేదిప్రముఖనిఖిలదేశాధినాథుల సపరివారంబుగాఁ దగుచోట్లఁ గూర్చుండ నియోగించి బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులుఁ దక్కినపౌరజానపదాదిప్రకృతిజనంబులు నానాదిగంతరాగతవిద్వత్కవినటగాయకపరిహాసకముఖయాచకనివహంబులు నలుదిక్కులఁ గిక్కిఱిసి నివసింప నిలింపవిభువైభవంబునఁ బొంపిరివోవుచుఁ బ్రాచేతసాగమనంబుఁ బ్రతీక్షింపుచున్నయెడ నక్కడ వాల్మీకిమహామునీంద్రుండు దొలినాఁడె నిజాశ్రమంబున నున్నజనకనందననుఁ దాను విడిసినగోమతీతటాశ్రమంబునకుఁ బిలిపించినవాఁడు గావున నద్దేవి నవలోకించి తల్లీ భవద్వల్లభుఁ డగురఘువంశవల్లభుండు నీయుల్లంబు తెల్లంబుగాఁ దెలిసియుఁ బ్రల్లదంబులు వలికినతుల్లకజనంబులు విశ్వసింప విశ్వవర్ణితబ్రహ్మర్షీశ్వరసభామధ్యంబున నీచేత శపథంబు లాడింపఁ దలంచి నిన్ను వెంటఁబెట్టుకొని రమ్మని నన్నుఁ బనిచినవాఁ డతని వచనం బలంఘనీయం బదిగాక నినువంటిపతివ్రతలకుఁ బతియనుమతిఁ బ్రవర్తించుట స్వభావసిద్ధము గదా యని తెలిపిన నప్పల్లవపాణి ప్రాణేశ్వరసందర్శనంబు నేఁటి కయిన నీనెపంబునఁ గలిగెఁ గదా యనుమోదంబును దనపట్టంపుదేవిపై నిట్టివట్టిసంశయంబులు పుట్టిన నప్పట్టభద్రుండు రచ్చం బెట్ట నెట్టు దలంచెనో యనుఖేదంబును మనంబునఁ బెనంగొనఁ గనుఁగొనలఁ బొటిల్లుకాటుక కన్నీరు తెప్పలతుద నప్పళింపుచు నప్పరమతపస్విదిక్కు చూడ్కులు నిగిడించి మహాత్మా యెట్టిపుట్టుపునఁ బుట్టిన నెంతవానిచేఁబట్టిన నెట్టియిల్లు మెట్టిన నాఁడి

నోములు నోఁచిననువంటిముచ్చైకంటికిఁ దత్ఫలం బనుభవింపక పోవచ్చునే
రచ్చలోనికి వచ్చి బాస యిచ్చి పొమ్మని పుడమిఱేఁడు నొడివినమాట జవదాఁ
టఁ గూడునే మంచిది తామసించ నేల విజయంబుచేయుం డని తెగువ దోఁపం
బలికి కమలసంభవుని వెనుకొనుకమలామహాదేవిచందంబున డెందంబునన్
బాయనిశోకాంధకారంబు వెనుక వేసికొనె నన నపరభాగంబునఁ గనుపట్టుకీలు
గంటుతో భుజపత్త్రివేల్లోత్తరీయంబున నాచ్ఛాదించినఘనస్తనకనకకలశ
యుగళంబుతోఁ బ్రపదంబులపై దిగజాఱన్ గట్టినవలిపెంపునారచీరలతో
బహుకాలపరీతరఘువల్లభాయల్లకభరంబునన్ గృశియించినమోహనాంగకం
బులతో నిటలతటంబున నెఱసినచికురనికరంబుతోఁ గపోలముకురంబులపై దిగ
జాఱునయనఖంజనాంజనసమంజసాశ్రుజలధారాప్రవాహంబుతో నప్పటప్పటికి
నిగిడించునిట్టూర్పుసెగలన్ బొగిలినచిగురుమోవితోఁ జిన్నఁబోయినచిన్నారి
ముద్దుమొగంబుతో నాద్యంతఁబులఁ దాను బడినయలజడితలంపునఁ బుట్టు
నివ్వెఱపాటునన్ జేడ్పడుచిత్తంబుతో మహాసభామధ్యంబున నెట్టుకొని నిలిచి
నిర్లజ్జనై యెట్లు మాటలాడుదు ననుభయంబునన్ బొడముస్వేదకంపంబులతో
సన్నియగచాట్లకు లోనయ్యెఁ దనవలెఁ బ్రాణంబుపై నాసన్ బూనినమానవ
తులు గలరే యనుతలంపునన్ బాదుకొనుదీనభావంబుతో గడగడ వడంకు
నెన్నడుముతో నెడనెడన్ దడఁబడునడుగుఁదామరలతోఁ దల్లీ నీకడుపునన్
బుట్టి యిట్టిఱట్టున కొడిగట్టితిన్ గదా యనునిట్టలంపువగపునన్ బుడమిపై నెల
కొల్పుచూడ్కులతో దైవంబు నలువురిలోఁ దన్నుఁ దలవంచికొనం జేసెఁ
గదా యనువిన్నఁదనంబున వంచినశిరంబుతోఁ గరకమలంబులు ముకుళించు
కొని యవ్వాలుఁగంటిమిన్న పంటవలంతియల్లుఁడు కొలువున్న బహిర్మండపం
బునకు వాల్మీకివెంట నరుగుదెంచు నప్పు డయ్యొప్పులకుప్పన్ దప్పక చూచి
కన్నులన్ జిప్పిలుశోకబాష్పధారలతో నయ్యయో తల్లీ రామభద్రునంతటి
పట్టభద్రున్ జెట్టపట్టిననిన్నువంటిసౌభాగ్యవతికి నట్టడవుల నెట్టుకొని నారచీర
లు గట్టుకొని యిట్టియగచాట్లకు లోఁబడవలసెఁగా యనువారును నీయుత్తము
రాలిగుణవిశేషంబు లెఱింగియుఁ బతంగకులపుంగవుం డంతరంగంబునఁ గరుణ
దొఱంగి యడవులన్ ద్రోచి యెంతసాహసంబు చేసెఁ జూచితిరే యనువారును
నవనీవిభుండు లోకాపవాదభయంబునఁ గళత్త్రాభిమానంబు విడుచుట దొడ్డుగా
దతని మాట జవదాఁటక యిప్పరమపావని తపోవనంబులు డాసి గాసి కోర్చి
ప్రాణంబులు భరించుట దొడ్డనువారును నసువు లుడిగి వసుమతీపతిఁ బ్రజాపరం
పరలచేత మాటలం బెట్టుట పాటిగా దని కాక లేకున్న నీలోకమాత కాకుత్
స్థు నెడఁబాసి ప్రాణంబు లాశించునే యనువారును నేకపత్నీవ్రతుం డగురఘు
నాథుని ధైర్యస్థైర్యంబులు సీతాసతిపాతివ్రత్యసత్యంబులు నింతయొప్పునే యను

వారును నై బహువిధంబులన్ బలుకు నానాజనంబులకోలాహలంబులు నలుదిక్కులం బిక్కటిల్లి చతుస్సముద్రఘోషంబు లొక్కదిక్కునఁ గ్రిక్కిఱిసినట్లు పెక్కు సంత లొక్కటి యైన తెఱంగున బహుళకోలాహలంబు లక్కొలువునఁ గలిగి యుండె నప్పుడు సీతాశపథసంశ్రవణతత్పరత్వంబునఁ బితామహుండు మహేంద్రశమనవరుణకుబేరాదిలోకపాలకవసురుద్రాదిత్యమరుత్తుషితామరగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యయక్షకిన్నరకింపురుషనభశ్చరభాస్వరమహారాజికప్రముఖ నిఖిలబర్హిర్ముఖసమన్వితుం డై వచ్చి దివ్యమణీరమణీయవిమానకోటులతోఁ జదలెల్లనలంకరింప నయ్యెడ బృందారకబృందమందారమాలికాగంధసంబంధమంధరగంధవహుం డప్పరిషిత్తుపై నొలసె నీలాగున భూలోకంబునన్ గలిగినసకలజనసమూహంబులు దిగువ నుండి కనుంగొన దేవలోకంబునం గలిగినసకలదేవతాగణంబులు దివినుండి కనుంగొన సీతాంగనాసహితంబుగా నమ్మహాసభామండపంబు దఱియన్ జొచ్చి రఘువీరునిపురోభాగంబున నిలిచి వాల్మీకిమహర్షిశేఖరుం డచ్చటిప్రజలకలకలంబులు చేసన్న నివారించి యాసన్నులై దివినున్న దేవతలును సభ నున్నసమస్తజనంబులును నాకర్ణింపఁ బ్రావృడంభోదగంభీరఘోషంబున నిట్లనియె. 81

భూపుత్త్రి నిష్కల్మష యని వాల్మీకి సభాసదులు విన రామునితోఁ జెప్పుట.

మ. దిననాథాన్వయ యీధరాతనయపాతివ్రత్యమున్ సత్యమున్
గనియున్ నీవు జనాపవాదగతశంకన్ నిండుచూలాలిఁ గా
ననసీమన్ దిగఁ ద్రోయఁ బంచుటయు దైన్యం బొంది యస్మద్వనం
బునకున్ వచ్చి కుశున్ లవుం గనియె నీపుణ్యాల్ భవత్పుత్త్రికుల్. 82

చ. విలసితధర్మచారిణి వివేకవతీమణి సీత సుస్వభా
వులు యమలార్భకుల్ కుశలవుల్ గ్రహియింపుము వీరి ముప్పురన్
వల దనుమాన మొంద నిటువంటిమహాసభఁ జేరి కల్ల లేఁ
బలుకుదునయ్య బొంకినఁ దపంబు ఫలించునటయ్య మానికిన్. 83

చ. బుధనుతుఁ డౌ ప్రచేతసుని పుత్త్రుఁడ నై శ్రుతు లెల్ల నేర్చి నే
నధికతపోవిభూతిఁ జెలువంది యసత్యము లాడ నేర్తు నే
యధిప మనోవచఃక్రియల నన్య మెఱుంగదు సీత క్షీరవా
రిధిసుతకున్ హిమాచలవరేణ్యజకున్ బ్రతి సద్గుణోన్నతిన్. 84

ఉ. చారుపతివ్రతాత్వమున జానకి పెద్ద క్షమాసమున్నతిన్
ధారుణి పెద్ద ధైర్యసముదగ్రత మేరువు పెద్ద తప్పు లే
దారసినాఁడ సీతహృదయంబు వియన్మరుదగ్నితోయముల్
సారసవైరిభాస్కరులు సర్వసుపర్వులు సాక్షిగా నృపా. 85

ఉ. భూసుతశోభ మేఁ గనుక బొంకితి నేనియుఁ బెద్దకాలమున్

జేసిన నాతపంబు రహిఁ జెందక నిష్ఫల మౌ జనంబు వి
శ్వాసము నొందఁ జేయుటకు స్వాంతము గల్గిన మీరు కోరిన
ట్లీసభవార లెల్ల విన నియ్యనుయుక్ శపథంబు వల్కెడిన్. 86

మ. అని వాల్మీకిమహామునీంద్రుఁ డపు డయ్యాస్థాన మెల్లన్ గలం
గ నితాంతస్థిరబుద్ధి నిట్లు వలుకన్ గాకుత్స్థరాణ్మౌళి చ
య్యన బద్ధాంజలి యై వచించె ననఘాత్మా సీత లోకైకపా
వని యంచున్ మును లంకలోనఁ దెలిసెన్ వహ్నిప్రవేశంబునన్. 87

చ. తెలిసియు లోకు లాడునడి దీర్పఁగఁ గూడక యింత సేసితిన్
గల దపరాధ మోర్వఁ డలుకన్ వల దిక్కవ లస్మదీయపు
త్త్రి లగుదు రీపె సాధ్వి యగు రూఢిగ నిం కొకసారి సీత యిం
దలి ప్రజలౌ ననంగ శపథం బొనరించినఁ జాల మేలగున్. 88

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 89

ఆ. అనఘ మీరు పలుకు నంతకంటెను సీత, యాడుశపథ మెంత యైన నిచటి
ప్రజల కాపెపలుకుపలుకునఁ గాని ప్రత్యయము పుట్ట దనుచు నధిపుఁ డనిన.

భూమిదేవి సీతాదేవిన్ గైసేసి రసాతలంబునకుఁ గొనిపోవుట.

ఉ. ఆరఘువీరుమాటలకు నద్భుత మందిరి తత్సభాసదుల్
వారిజసంభవాదిసురవర్యులు మే లని మెచ్చి రచ్చటన్
సారసుమావళుల్ గురిసెఁ జల్లనివాసన లుల్లసిల్లఁగా
సారెకు గంధసారగిరిసారసమీరము వీచెఁ బైపయిన్. 91

ఉ. అప్పుడు సీత రామునిపదాంబుజముల్ హృదయాంబుజంబునన్
దప్పక నిల్పి ధీరత నుదఙ్ముఖి యై తలవాంచి ధాత్రిపై
నొప్పునిజావలోకనము లుంచి కరాంబుజముల్ మొగిడ్చి తా
నెప్పటిలుంగుతో సభికు లెల్లను విస్మయ మంద ని ట్లనున్. 92

శా. రామస్వామిపదాంబుజంబు లెద నారాధింతు నేనిన్ సదా
రామాజ్ఞన్ జరియింతు నేనిఁ దగుజాగ్రత్స్వప్నసుప్త్యాదులన్
రాముం దప్పనిదాన నౌటయు యథార్థం బేని నాతల్లి యో
భూమీ యీయెడఁ ద్రోవఁజూపి ననుఁ గొంపోవమ్మ నీలోనికిన్. 93

వ. అని శతానందపురందరాదిబృందారకసందోహంబునకు నానందంబును సనక
సనందనాదికర్మబృందారకులకున్ బరమాద్భుతంబును నరవానరనిశాచర
ప్రముఖనిఖిలజనంబులకు శోకదైన్యంబులు నుప్పతిలన్ బలికినయచ్చిలుకల
కొలికిపలుకులతోడనె శతకోటిశతకోటిఘోషంబు ననుకరించి సంవర్తసమయ
సముదితజలధరసంఘసంఘర్షణోజ్జాతనిర్ఘాతజాతస్ఫీతనినాదంబు ననుసరించి ప్ర
ళయవేలాభయంకరఫణీశ్వరాభ్రంకషదంష్ట్రాంకురఘోరముఖసహస్రమోము

చ్యమానవిస్ఫురత్కీలికీలికాజాలకస్ఫులింగస్ఫటాభీలరవానుకూలవిశాలభూ
త్కారవిరావంబు నధిగమించి యనల్పకల్పాంతకాలకంఠకాలదిక్కూలముద్రుజ
ఢక్కాఢమఢమత్కారంబునకు సహకారంబై బ్రహ్మాండకరండఖండనోద్దండ
తాఖండతరావరణవరుణాలయోత్తుంగ జంఘాలతరంగసంఘాతఘుమఘుమార్భ
టిఁ బ్రతిఘటించి తత్సభామధ్యరత్నగర్భాగర్భంబుననుండి యొక్కదీర్ఘనిర్ఘో
షం బావిర్భవించె నప్పుడంహస్సదనహిరణ్యరక్షస్సంహారరంహస్సమారంభవి
జృంభమాణ వీరనృసింహసంభవావసరవిస్ఫుటత్సభాస్తంభగంభీరనిస్స్వనంబు
లకుం దోఁబుట్టువు లగుపటపటార్భటులు సంఘటిల్ల నిలిచినతటిల్లతవలె నిలుచు
న్నపుడమిపట్టికట్టైదుటఁ బుడమి బిట్టవిసి పటిల్లునఁ బగిలిన యప్పట్టున మహాభీ
లంబగు నొక్కమహాబిలంబు గనుపట్టె నట్టిబిలంబులోనుండి కుండలిమండలేశ్వర
కులదంష్ట్రాపటలచటులప్రభలకైవడి భోగవతీసరిత్తరంగమాలికలవలెఁ దత్తటినీ
తటనికటస్థితహాటకేశ్వరకఠోరకంఠకాలకూటకాంతులవలెఁ దత్సహచరపారిషద
చ్ఛటాజటారుణరుచులవలె బహిర్గతాంతరపయోధిబాడబజ్వాలికలవలెఁ గోమ
లశ్యామలదూర్వాదళాఖర్వరోచులవలె వజ్రమౌక్తికనీలప్రవాళపద్మరాగమరక
తప్రముఖనిఖిలమణిగణమసృణఘృణివిసరంబులు వెల్లివిరిసి యచ్చటివారికన్ను
లకు మిఱుమిట్లు గావించె నంత ననంతవాసుకితక్షకకర్కోటకజనమేజయప్రము
ఖమహాభుజంగపుంగవు లభంగతరాభోగభోగచిరత్నరత్నఖచితకిరీటకుండలహార
కేయూరకంకణాదివివిధభూషణభూషితులై కాంచనవేత్రధారు లగునపరిమితనా
గకుమారులతోఁ గానిపించి యద్దేవికిం బ్రణమిల్లి యనేకరీతులఁ బూజించి ర
య్యుదంచితాకృతులదివ్యవస్త్రమాల్యానులేపనోల్లాసితవాసనావిశేషంబు లా
గుబ్బుగా నమ్మంటపంబెల్ల ఘుమ్మనఁ గ్రమ్ముకొనె నయ్యెడ వినుకెంపు నునుకెం
పుసొంపులతో నెదురుపడఁగల విడికెంపులపడగలఁ జెలు వగుచిలువరాచకొడుకు
లచేత నొక్కరత్నసింహాసనంబుఁ బట్టించుకొని భూదేవి నాగకన్యకాక్రమకరాం
భోజరాజద్ధవళచామరమరుచ్చలాచలనీలాలకజాలకంబు లలికఫలకస్థలనిస్తులక
స్తూరికాతిలకంబుతోఁ జెలికారంబు సలుపఁ జలువవెన్నెలలసొలపుఁ దెలుపుమ
వ్వంపుఁజిఱునవ్వుల తెలుపు రదనకుందకోరకబృందంబులతోఁ బొందొనర్ప రతి
దర్పకమణిదర్పణప్రభల నెక్కసక్కెంబు లాడుచొక్కపుఁజెక్కులపైఁ దళుకొత్తు
క్రొత్తముత్యాలకమ్మలడాలు విద్దెంబుసూప విద్యాధరకుమారికాపఠితగద్యపద్యా
భికర్ణనానురోధకర్ణోత్పలామోదసమ్మోదసంచరచ్చంచరీకచంచత్తారఝుంకారం
బులుమీఱ మేరుమందరశిఖరోపరిస్ఫురితతారకావారకంబుడంబున న్బెదలుచుఁ
గుచోపరిదేశంబున హీరహారంబులు వెలుఁగ మెఱుఁగుతీఁగలతో నొప్పుగులుకు
కప్పుమొగులు తెఱంగునఁ దుఱంగలించుబంగరువిరులసరులసిరులతోఁగొప్పుకీల్గొ
ప్పమిట్టారించ మించులజిగిఁ దులకించుమంచిబురుసాచీరసరిగంచుల కించుకించుక

మించునించుకళుకుహొంగిలుకుమెట్టియలరవళినవలంబించుపదకంజరంజత్కాంజ
రాగమణిపుంజపింజరితమంజీరసంజాతశింజాధ్వనులు నిజాగమనంబు సభ్యుల కె
ఱింగింపఁగించిదవలగ్నలగ్నకాంచనకాంచికాసంకలితమణిసంకీర్ణకింకిణీరవంబులు
పాణికంకణక్రేంకారంబులకు లంకెపాటు పాటింప సాటిలేనిశృంగారవిలాసచాతు
రితోఁ గూఁతునకు సాక్షాత్కరించి చేరవచ్చి మచ్చిక హెచ్చి గ్రుచ్చికౌఁగిలిం
చి సేమం బడిగి కన్నీరు మున్నీరుగా వగచుచున్నయప్పుత్త్రి ననునయించుచుఁ
దల్లీ యేల చింతిల్లెద వెవ్వారికి దైవగతిఁ దప్పించ వచ్చునే యూఱడిల్లు మని
యనిమిషకన్యాకాకరకీలితకనకకలశవిలసితభోగవతీసలిలంబుల ముఖప్రక్షాళనం
బుఁ గావించి కస్తూరిబొట్టుపెట్టి కొప్పు చక్కఁగ సవరించి మందారకుసుమమా
లికలు దుఱిమి దివ్యాంబరాభరణాదుల నలంకరించి ఘనసారగంధసారకాశ్మీరక
స్తూరికాదిపరిమళంబుల నలంది సిద్ధభామినీసమర్పితకర్పూరనీరాజనాదుల విరాజ
మాన యగునమ్మానవతి నసమానమణిపీఠంబుపై నుంచుకొని నలుగడల ముం
చుకొని గంధర్వచారణయక్షకిన్నరపన్నగబాలిక లడపంబు సురఁటి గిండి కా
లాంజి మొదలయినవి ధరియించి యూడిగంబులు ఘటింప నచ్చరలు నటింప నింద్రా
దిదేవతలు మందారకుసుమంబులు గురియింప శంఖమర్దళపణవగోముఖఢక్కా
హుడుక్కాదిదివ్యవాద్యఘోషంబులు మించ భుజంగపుంగవులు బంగరుబెత్తం
బు లూని బరాబరు లొనరింప రసాతలంబునకుఁ గొంపోయె నమ్మహాప్రభావంబు
నకు నద్భుతంబు నొందుచు బ్రహ్మాదిదేవత లందఱుఁ దమలోఁ దమరు జగతీనం
దనపాతివ్రత్యసత్యధర్మంబుల నభినందించు నెలుంగులు నంతరంగంబు గలంగి సీ
తాంగనఁగూర్చి విలపించుసభాసదులయాక్రందనధ్వనులు నేకీభవించి భూనభోంత
రంబు లావరించె నమ్మహాకలకలంబున నేలంబడి పొరలి పొరలి యేడ్చువారు న
య్యయో శ్రీరామభద్రునియర్ధాంగలక్ష్మి నేఁటితో మాస్వామి నెడఁబాసి పోయి
తే యని బిట్టుఁగాఁ బ్రలాపించువారు నేమియు ననలేక శోకవ్యాకులితేంద్రియు
లై మూర్ఛల మునుఁగువారును నీలోకాపవాదం బింత చేసెఁగదా యనువారు
ను నిట్టిమహాత్మురాలి నట్లాడినయీలోకుల కొకసత్యం బున్నదే యనువారును
నక్కటా తల్లిలేనిబిడ్డలైతిరే యన్నలారా యని కుశలవులఁ జూచి చూచి వగచు
వారును నవనీకన్యక వచ్చి నిలిచినచోటుఁ గాంచి పలికినపలుకులు వర్ణించి పోయి
నపోకఁ దలంచి పలికినదే పలుకుచుఁ బలుమాఱుఁ బరితపించువారును నిదిగోఁ గ
న్నులఁ గట్టినట్లున్నయది యజ్జగన్మాత నేరీతి మఱవవచ్చు ననువారును నంద
ఱచే మాటలఁబడి విసివి వేసరి యీసరసిజాక్షి లోకనిందఁ బాపికొని కారణజన్మ
రాలు గావున మహనీయపదంబునకుఁ జనియెఁ దత్ప్రభావం బెవ్వరికైనఁ దెలి
య శక్యంబే యనువారును నింతయద్భుతం బెక్కడఁ గని విని యెఱుంగ మను
వారును నాదలలు వంచి యవిచ్ఛిన్నాశ్రుజలధారాపూరితనేత్రులై వెక్కసం

బుగా వెక్కి వెక్కి యేడ్చుభరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నసుగ్రీవాంగదహనుమత్సు
షేణనలనీలజాంబవద్విభీషణవిదేహకేకయరాజప్రముఖులం జూచి వగపులు
క్రొత్తలై చిత్తంబు లుత్తలంబు లొంద నందందుఁదల్లడించువారును నధో
ముఖుండై చేష్టలు దక్కి చేడ్పడి యున్నయన్నరేంద్రచంద్రునిన్ జూచి పుర
పురన్ బొక్కువారును సంతాపంబుల స్రుక్కువారును దాలిమి దక్కువారు
నై పెక్కుచందంబుల నందఱున్ దురుటిల్ల నయ్యాస్థానంబు శోకదైన్యనిదానం
బై యుండె నయ్యవసరంబున. 94

సీతాదేవి రసాతలంబున కరుగుటకు రాముఁడు చింతించుట.

మ. జనకక్ష్మావరకన్య యి ట్లరుగ విశ్వం బంతయున్ శూన్య మై
తనకున్ దోఁచినదీనభావ మడరన్ ధైర్యంబు పోనాడి లో
చనపంకేజము లశ్రుధార మునుఁగన్ క్ష్మాభర్త హా జానకీ
యనుచున్ మూర్ఛిలి క్రమ్మఱన్ దెలిసి శోకాక్రాంతుఁడై యి ట్లనున్. 95

మ. జననిందన్ బడ లేక నిన్నుఁ గఠినస్వాంతంబుతోఁ గాననం
బునఁ ద్రోయించినతప్పు చాలక జగంబుల్ చూచి శోకింపఁ గ్రిం
చునిచందంబున రచ్చఁ బెట్టితి నటంచున్ డాఁగి పోనేల సొం
పున నేఁ డింకొకసారి నీనగుమొగంబున్ జూపవే జానకీ. 96

మ. అకటా నీవు పతివ్రతామణివి నాయం దెంతయున్ గూర్మిఁ బా
యక వర్తింతు వటంచు నమ్మితిఁ గదే యర్హంబె నీ వున్నచో
టికి నన్నున్ గొనిపోక నిర్దయత నొంటిన్ డించి పోవన్ దలం
పక నానేరము లిందు వచ్చి నిలవే మాటాడవే కోమలీ. 97

మ. సదనంబున్ బెడఁబాసి నీవు బహువర్షంబుల్ వనక్షోణిఁ జెం
ది దురంతవ్యథ లొంద నిన్ను ననురక్తిన్ గూడి వర్తింపఁగా
నిది మేలైనయుపాయ మంచు శపథం బేఁ గోరితిన్ గాని నీ
హృదయం బించు కెఱింగినన్ దలఁతునే యీమాట ప్రాణేశ్వరీ. 98

చ. అడరెడుచిచ్చుఁ జొచ్చి తఱి నాదట నూరక చూచునాఁటిని
ల్కడయును గానఁ ద్రోచి చిరకాలము దాళినబెట్టిదంబు నా
యెడఁ గని వంతలన్ విసివి యీతని కెక్కడిమోహ మంచు ని
ప్పుడమి నడంగి మాయ మయి పోయితి వేమొ పతివ్రతామణీ. 99

ఉ. కన్నుల సారెకున్ దొరఁగుకజ్జలసమ్మిళితాశ్రుధారతో
విన్నఁదనంబుతో మిగుల వెచ్చనియూర్పుల వాడుమోవితోఁ
జిన్నిమొగంబు వంచి బలు సిగ్గునఁ గేల్గవ మోడ్చి యిందు ని
ల్చున్ననినున్ దలంచుకొన నూహ గలంగెఁ గదే వధూమణీ. 100

చ. అనితరవామలూరుజవనాంతరవాసముఁ జెందినావు నీ

వెనసినప్రేమ నర్గదిసె దెప్పటికైనను గూడి యుందు వం
చును నొకయానఁ బట్టుకొని స్రుక్కక పెక్కుదినంబు లోర్చితీ
నను దిగనాడి యిట్లు చనినన్ వెత నెట్టు భరింతుఁ బ్రాణముల్. 101

ఉ. ఎక్కడి కిప్డు డేగితివొ యెక్కడ దీనతఁ బాసి నిల్చినా
వెక్కడఁ బోయె నాఁటిమరు లెంతకృపారహితాత్మురాల వై
తెక్కడఁ జొత్తు నేది తెరు వెక్కరణిన్ గ్రమియింతుఁ గాల మిం
కెక్కడ నున్నదాన వని యే వెదకింపుదుఁ బంకజాననా. 102

సీ. దర్పించి పరమేశు ధన్వంబు విఱుచుట నీనిమిత్తమె కదే నీలవేణి
యెలమిఁ గ్రోఁ గపిరాజు చెలిమి పాటించుట నీకోసమే కదే నీరజాక్షి
విబుధేంద్రసుతుఁ బొంచి వ్రేసి నిర్జించుట నీకొఱకే కదే నిర్మలాంగి
క్రోధించి సాగరక్షోభంబు సేయుట నీపనికే కదే యోపురంధ్రి

తే. బ్రహ్మకులజుని బాలస్త్యపతి గెలుచుట
నిన్నుఁ గైకొంటకే కదే వన్నెలాఁడి
యకట యివి యెల్లనెంచక నొకటిరెండు
తప్పులకు నన్ను నెడఁబాయఁ దగునె నీకు. 103

సీ. పడఁతి నీకటిసీమ యడుగుఁ బట్టుటఁ జేసి నేల గ్రుంగినయట్లు నేఁడు దోఁచెఁ
జెలువ నీలేఁగౌను బిలము దూఱుటఁ జేసి నింగి గూలినభంగి నేఁడుదోఁచె
నతివ నీముఖచంద్రుఁ డస్తమించుటఁ జేసి నిఖిలంబు తిమిరమై నేఁడుదోఁచె
సకియ నీకాంచనాంగక మడంగుటఁ జేసి నిబిడ దారిద్ర్యంబు నేఁడు దోఁచె

తే. భామినీమణి నీపొందు లేమిఁ జేసి
యలఁతి మజ్జనమిఁక వ్యర్థ మనుచుఁ దోఁచెఁ
జలజముఖి నీవు వెడఁబాసి చనుటఁ జేసి
యిదిగొ యన్నియుఁ గొదవలై యిపుడు దోఁచె. 104

క. నీగౌరవంబు నీయను, రాగము నీమైత్రి నీసరసభావంబుల్
నీగరువతనము నీదయ, నీగుణముల్ మఱవవచ్చు నే యెన్నటికిన్. 105

ఉ. నామన సార యెంతకఠినంబొ తలోదరి నీవు సత్యభా
షామహిమోన్నతిన్ మహి యొసంగినత్రోవ నహీంద్రకన్యకా
చామరచంచలచ్చికురజాలక వైచనఁ జూచి వ్రస్సి పో
దేమియుఁ గాదు జాతివలె నే చెలు వొందెడుఁ జూడు మియ్యెడన్. 106

మ. అనిసీతాసతి నాత్మనుంచి తొలిమోహం బెంచి శోకించి య
య్యినవంశాగ్రణి భూమి వచ్చి విభవం బేపార నయ్యింతిఁ దో
డ్కొని పాతాళబిలంబుఁ జొచ్చిన తెఱంగున్ బుద్ధి నూహించి మిం
చినక్రోధంబున సభ్యులన్ గని వచించెన్ వార్షుకాబ్దధ్వనిన్. 107

రాముఁడు భూమిపైఁ బాణము ప్రయోగింపఁ బూనుట.

ఉ. కంటిరె సభ్యులార జనకప్రభుకన్యక వేఁడుకొన్నచోఁ
బంటవలంతి వచ్చి ప్రియభావముతో వెత దీర్చి పోక తాఁ
గంటున నన్నుకింతయును గైకొన కల్వునిఁగాఁ దలంచి వా
ల్గంటి నలంకరించుకొని గ్రక్కునఁ దోకొని చన్నచందముల్. 108

ఉ. బాలిశులీల నేను వెతపాలయి దీనత గాసిలంగ నా
పాలిటిభాగ్యలక్ష్మి ననుఁ బాయనిజానకిఁ గొంచుఁ బోయె ని
న్నేలపడంతిదుండగ మనీతియుఁ జూచితిరే కదా యిఁకన్
దాళ్మిఁ బూని యత్తయని దండన సేయక తాళ వచ్చునే. 109

చ. లవణపయోధిఖేయ మగులంకకుఁ బోయి దశాస్యముఖ్యులన్
బవరములో జయించి మును భామను దెచ్చిననా కసాధ్యమే
తివిరి ధరిత్రి గొన్నసుదతిన్ మరలించుట చూడుఁ డిందఱున్
భువనము లెల్లఁ భీతిలఁగ భూరిశరాహతి భూమి వ్రచ్చెదన్. 110

చ. దురుసున నామదిన్ గినుక దోఁపక ముందర సీతఁ దెచ్చి యి
ద్దరణి యొసంగినన్ బ్రతుకుఁ దక్కిన మామకచాపముక్తని
ష్ఠురవిశిఖప్రతానములఁ జూర్ణముఁ జేసి యజాండ మెల్ల నా
వరణపయోధిలోఁ గలిపి వైచెద నొక్కక్షణంబులోపలన్. 111

వ. అని హిరణ్యగర్భస్వర్భువనాధినాథప్రముఖహవిర్భుజులకు గర్భనిర్భేదంబుగాఁ బలికినతనపలుకుల కళుకులేక నిరాకులస్థితిన్ బ్రవర్తిల్లుధాత్రిమీఁదన్ బుట్టిన బెట్టిదంపుఁగోపంబునఁ బెదవు లదర నిడుదకన్నుఁగ్రేవల బెడిదంపుమిడుఁగుఱులు చెదరఁ దటతటన్ గటతటంబులు చలింప ముక్కుపుటంబులఁ బ్రకటతరోచ్ఛ్వాసనంబు విజృంభింప నిటలతటంబున నతివికటభ్రుకుటి ఘటిల్ల రదనపటలంబునన్ బటపటార్భటు లుప్పతిల్లఁ బరుషరుషారసోన్ముఖం బై ముఖంబు జేవురింప నెమ్మేనన్ జిఱుచెమటలతెమ్మ లావరింపఁ బంచభూతవిలయసమయసముద్దండతాండవక్రీడాప్రచండచండీశ్వరవిశ్వభయంకరకరణపారదృశ్వశశ్వద్వీరరసోల్లాసంబునకు నావాసం బొసంగి వాసవాదిపురప్రాసాదవిలాసనిరాసక్రియాసముల్లసత్పురత్రయహరణకారణరణారంభశుంభచ్ఛంభుశరశరాసనవినిర్ముక్తముక్తాశ్రయవిశిఖానివార్యకార్యంబుతో సాహచర్యంబు వాటించి యవార్యధైర్యధుర్యతాదక్షదక్షముఖవిఘాతప్రభూతసముద్రేకతాత్క్షుద్రరౌద్రనిర్నిద్రవీరభద్రప్రభావం బావహించి భావభవాఖర్వగర్వసర్వస్వోన్మూలనఖేలనఫాలనయనవిశాలఫాలస్థలకీలికీలికాభీలప్రళయకాలప్రద్యోతమానద్వాదశద్వాదశాత్మమండలాప్రతీపప్రతాపరీతిఁ బ్రదీపించి యపారపారావారవారిపూరాపహారక్రీడాఘోకమానబడబానలశిఖాప్రకరతీవ్రతరౌష్ణ్యంబు నధిగమించి యనవధికసకలభువనాక్రమణ

ప్రవర్తనాతివర్తులావర్తసంవర్తసమయాంభోనిధానగాంభీర్యంబునఁ బోలుపు
మీఱి భూరివిశ్వంభరాభారభరణప్రవణఫణికులేశ్వరముఖసాహస్రజంజన్యమా
నపవమానసఖసముజ్జాతసంకర్షణమూర్తిబింకంబున భయంకరుం డై సకలప్ర
పంచంబు నొక్కట నుక్కడించి దిగ మ్రింగ నప్పళించువిలయకాలమృత్యువు
మహాద్ధత్యంబునఁ బొంపిరివోవుచు నఖిలజగమ్ములఁ గ్రమ్ముకొని దుమ్ముసే
య నుద్యోగించుప్రళయకాలఝంఝూసమీరంబుతీరున బలిమిఁ జెలువారి
యెవ్వారికిఁ దేఱి చూడరాక కోపంబు రూపంబు గై కొన్న కోపున నహంకరిం
చి హుంకారంబు నివ్వటిల్ల నవ్వీరాధివీరుండు క్రూరనిరీక్షణంబుల నిప్పులుకు
ప్పలువడ నప్పుడమి నట్టె యవలోకించి కించిజ్జ్ఞ వై జడమతి నన్నుఁ గొంచె
గానింగాఁ దలంచి సీతఁ జూడఁ బోవఁ దెరు వైన నొసంగ వైతివి గదా మం
చిది యీక్షణంబున నిన్ను నిర్భేదించి నీగర్భంబున నున్నయతలవితలాదిసప్త
పాతాళలోకంబులు చీకాకు గావించి నీవు ధరించినసరిత్సముద్రగిరిపురగ్రామవ
నకాననాదులతోడ నీయందుఁ గలనిఖిలజంతువుల నిర్మూలించి నిన్ను ధరించిన
కులపర్వతదిగ్గజభుజగవరాహకూర్మాదుల నింతలింతలు తునుకలుగా నొనరించి
నేఁటితో నీయేడులోకంబులు నీఱు గావించెదఁ దాళు మని చెంత నున్నలక్ష్మ
ణుచేతిశరాసనంబు నొడిసి పుచ్చుకొని మచ్చరంబు హెచ్చ నచ్చాపంబు మి
క్కుటంపుటుక్కున నెక్కు వెట్టి బెట్టుగా నారి సారించిన సైరించ రానితద్దీర్ఘ
నిర్ఘోషంబున బీఁటలు వాఱి దిక్కులు వ్రక్కలయ్యెఁ జుక్కలు నేలపాలయ్యె
సముద్రంబులు పంకిలంబు లయ్యెఁ బర్వతంబు లొడ్డగెడవు లయ్యె నాదిశేషుం
డవశుఁ డయ్యె నజాండభాండంబు పగిలిన ట్లయ్యె దిక్పాలురు దిగులుఁ జెందిరి
దేవతలు నెగులుఁ బొందిరి కిన్నరులు ఖిన్నత వహించిరి కింపురుషులు కంపించి
రి సిద్ధులు చేడ్పాటు నొందిరి విద్యాధరులు వికలతఁ గుందిరి గరుడులు కాంది
శీకత వహించిరి గంధర్వులు కళవళించిరి తుషితులు దుఃఖించిరి భాస్వరులు ప
రితపించిరి యక్షులు దొలంగిరి రాక్షసులు కలంగిరి నరులు మూర్ఛిల్లిరి వాన
రులు తల్లడిల్లిరి వసువు లడలిరి మహారాజికులు బడలి రనిలులు చెదరి రాది
త్యులు బెదరి రూర్ధ్వలోకంబుల నుగ్రాంధకారంబులు నిండుకొనియె నట్టిసమ
యంబునఁ బ్రత్యాలీఢపాదుం డై కాకుత్స్థుండు చండకోదండంబునఁ గాండ
ప్రకాండంబులు దొడిగి భూమండలంబున నేయం దొడంగుకడంక నెఱింగి యు
త్సాహంబు దొఱంగి గడగడ వడంకుచు వెడవెడం గొంకుచుఁ బంకజాసనుం
డరుగుదెంచి యయ్యురుగుణాఢ్యుని హస్తంబులు పట్టుకొని యఖిలదేవర్షిబ్రహ్మ
ర్షిగణసమన్వితుం డై యిట్లని యభినుతింపఁ దొడంగె. 112

✤ బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీరాముని స్తుతించుట. ✤

చ. జయజయ సాధురక్షణవిచారవిచక్షణ సారసేక్షణా

జయజయ సర్వకారణ నిశాచరదారణకృన్మహారణా
జయజయ సత్యభావన సుజన్యశుభావన లోకపావనా
జయజయ మంజుభాషణ లసత్కులభూషణ వార్ధిశోషణా. 113
సీ. తనవిల్లువిఱిచినట్లనె రథంబును ద్రుంచఁ గడఁగెఁగా యనుచు శంకరుఁడు వగచెఁ
దనమేఖలాలీల దాల్చుభామారత్న మడఁగుచున్నదె యంచు నబ్ధి గలఁగె
నిజధరాధరసంజ్ఞ నేఁటితో నష్టమయ్యెడినొ యంచుఁ జలించెఁ బుడమిదాలు ప
లిఁక నేమిగావింతు మెందుఁ జొత్తు మటంచు ఫణిఘోణికూర్మముల్ పరితపించె
తే. నొకధరాదేవిఁ ద్రోఁబోనె సకలలోక, ములకుఁ జెడుకాల మొదవెనం చళుకుఁ జెంది
రెల్లలోకులు నీచేత విల్లుపూని, ధాత్రిఁ గనుఁగొన్నమాత్ర సీతాకళత్ర. 114
ఉ. భూజలవహ్నివాయునభముల్ మహదాదులు సృష్టిఁ జేసి నీ
వే జగదంతరాత్మ వయి యింతకు నాథ్యతఁ జెంది నాభిపం
కేజమునందు నన్నుఁ గలిగించితి పెంచితి వీప్రపంచమున్
రాజవె నీవు మ మ్మరయు రాజవు గాక త్రిలోకవందితా. 115
ఉ. కారణయుక్తి నీవలనఁ గల్గినలోకము లీవె త్రుంచ నె
వ్వారిఁకఁ గాదటం చనెడువా రిది యెవ్వరి దిట్టిధాత్రిపై
మేరయె యింతకోపము శమించుము గాంచుము యోగిమానసా
గారవిభాసిదీపరుచి గాంచి వెలింగెడినీస్వభావమున్. 116
శా. సత్తామాత్రుఁడ వై ప్రపంచకలనా సాక్షిత్వధుర్యుండ వై
చిత్తాదీంద్రియబోధరూపకుఁడ వై చిచ్ఛక్తియుక్తుండ వై
తత్త్వాద్యుక్త్రిగుణాత్మకత్వమున నేతత్సృష్టిరక్షాత్యయా
యత్తానంతవిలాసముల్ గనినని న్నాత్మన్ విలోకింపవే. 117
వ. అని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 118
సీ. కల్పక్షయమున నేకంబైనజలధిపైఁ బవళించి జగదిచ్ఛ యవధరించి
హృదయాబ్జమున నన్ను సృజియించి నిర్గమించుటకుఁ బొందమ్మిపొక్కిటి ఘటించి
బయలు దేఱినచోఁ దపంబు సేయు మటంచు నాకాశమూర్తివై యపుడు పల్కి
తపమునిష్ఠకు మెచ్చి తగ నంచవై వచ్చి తెలివి నంతయు నుపదేశ మిచ్చి
తే. వెనుక వైకుంఠ మను పేర వినుతికెక్కు, భువనరాజంబులో శేషభోగితల్ప
శాయివై తోఁచి నను జగత్సర్గమునకు, నియ్యకొలిపిననాతండ్రి వీవె కావె.
మ. శిఖివిద్యాబలశౌర్యపణ్యకృషిసంసేవాదులన్ గూడి నీ
ముఖబాహూరుపదంబులన్ గ్రమమునన్ బుట్టెన్ జతుర్వర్ణముల్
నిఖిలాశల్ జనియించె నీచెవుల నీనేత్రంబులన్ గల్గి రిం
దుఖరాంశుల్ జగదంతరాత్ముఁడవు నిన్నున్ శక్యమే యెంచఁగన్. 120
మ. జనముల్ విభ్రమ మొందఁ బ్రాకృతునియోజన్ దైన్యశోకక్రుధల్

చనునే యిట్లు వహింపఁ జాలు విడు మిచ్ఛాపంబు భూదేవి చే
సినత ప్పేమి త్వదాజ్ఞఁ గాదె తెరు విచ్చెన్ సీత నిత్యానపా
యిని నిన్నున్ బెడఁబాసి యెం దరిగెఁ దండ్రీ బుద్ధి నూహింపుమా. 121

ఉ. సీకథ లాదినుండియును నే ర్పలరన్ రచియించినాఁడు వా
ల్మీకిమహర్షి యక్కఁడవ లెస్స వినన్ దగు నందునన్ మనో
వ్యాకులతాస్థితుల్ దొలఁగు నంతియ కాదు భవిష్యదర్థమున్
నీ కెఱుఁగంగ వచ్చు నది నేనును వింటి మునీంద్రకోటిచేన్. 122

శా. సారప్రజ్ఞ ఘటించు శ్రోతల కభీష్టంబుల్ ప్రసాదించు భా
గీరథ్యాపగఁ బోలి పంక మడఁచున్ గీర్భామినీపాదమం
జీరస్ఫారమృదుధ్వనిన్ జెవులకున్ జేకూర్చు నుల్లాస మీ
శ్రీరామాయణ మాదికావ్యము సుమీ సీతామనోవల్లభా. 123

క. తత్తఱ మొందక యిత్తఱి, నుత్తరకాండంబు విన్న నుత్తల మడఁగున్
జిత్తము ప్రసన్న మగు నని, యత్తామరచూలి పలుక నాఁ గా కనుచున్. 124

తే. కోప ముపసంహరించి కాకుత్స్థమౌళి
యనుజుచేతికి శరశరాసనము లొసఁగ
నలరి యవ్విభు వీడ్కొని యజుఁడు సురలు
మునులుఁ గొలువంగఁ దనలోకమునకుఁ జనియె. 125

క. ఆసమయంబునఁ గాంస్యము, గీసినగతి నతులవల్లకీతతు లొకపై
మ్రోసినగతి నెలుఁ గెసరన్, భూసతికడనుండి యొక్కనుడి వినఁబడియెన్. 126

శా. రామాధీశ్వర చింత యేమిటికి శ్రీరామాశిరోరత్నమే
భూమిన్ సీత యనన్ జనించి హరి వై పొల్పొందునిన్ గూడి నీ
వైముఖ్యంబు తుదిన్ సహింపక బుధుల్ వర్ణింప నాత్మీయ మా
ధామంబున్ దొరసెన్ ద్వదాగమన మాత్మన్ గోరుచున్ బ్రేముడిన్. 127

చ. క్రియయును మేధయున్ ధృతియుఁ గీర్తియు శక్తియు హ్రీయు శాంతియున్
దయయును దుష్టి పుష్టియును దథ్యము సీతయె చుమ్ము తన్మనో
దయితుఁడ వైననీవె పరదైవమ విర్వురు మీరు తల్లి దం
డ్రియు నయి లోకరక్ష యొనరింపుచు నుండుదు రెల్లకాలమున్. 128

శా. ఏసీమంతినిపాదశోణరుచి దేవేంద్రాదిదిక్పాలకాం
తాసీమంతములందుఁ జెందిరముచందం బొందు నేదేవిపీ
యూసమ్యగ్ద్యుతిలేశ మర్థిజనదౌర్గత్యంబు మాయించు నా
శ్రీ సీతాసతిలీల నిన్ను భజియించెన్ రామ కొన్నాళ్లిలన్. 129

ఉ. సీతఁ దలంచి యింక వెతఁ జెందకు శ్రీరఘురామ యామెపై
నాతత మైననీకరుణ యంతయు నిక్కువలందు నిల్పు మ

జ్ఞాతభద్రోపదిష్ట మగుపద్ధతి నుత్తరకాండ మంతయుఁ
బ్రీతి దలిర్ప వీరు వినిపింప రహిన్ విను మంచుఁ దెల్పినన్. 130

రాముం డశ్వమేధయాగంబు పరిసమాప్తి నొందించుట.

ఉ. ఆపలుకుల్ చెవిన్ బడినయంత నొకించుక ధైర్యమూని యా
క్ష్మాపతి వామలూరుభవుఁ గన్గొని మానుదువుల్ వినంగ ని
త్తాపసు లీనృపాలకులుఁ దద్దయుఁ గోరుచునున్న వారికిన్
రేపటనుండియున్ బ్రియము నివ్వటిలన్ జదివింపుఁ డవ్వలన్. 131

క. అని పలికి సకలజనముల, ననిచిన నెయ్యమున ననిచి నందనులను దో
డ్కొని మఖశాలకుఁ జనియెన్, మనుకులమణి యంత గగనమణియును గ్రుంకెన్.

ఉ. ఆనిశ యెల్ల జానకిగుణాతిశయంబులె చింత సేయుచున్
మానవభర్త నిద్ర యనుమాట యెఱుంగక యుండి వేగినన్
స్నానము సంధ్యయున్ జపము జన్నపునేమములున్ ఘటించి యా
స్థానముఁ జేరి బ్రహ్మఋషిసంఘముతో వసియించి యచ్చటన్. 133

తే. సుతులఁ గనుఁగొన్న వల్లకీశ్రుతులు వెరయ
శ్రుతుల కిం పని యతులు భూపతులు మెచ్చఁ
గతిపయదినంబు లుత్తరకాండకథలు
వారు తుదముట్టఁ జదివి రధ్వరమునయ్యె. 134

ఉ. అంతటఁ ఋత్విగావలికి నంచితదక్షిణ లిచ్చి యర్థిసం
ఘాతము కోరినట్లు కుతుకంబున నీవు లొసంగి ధారుణీ
నేతల దానవేంద్రరజనీచరముఖ్యుల భూసురాదులన్
బ్రీతులఁ జేసి వీడుకొలిపెన్ బతి యందఱ నర్హరీతులన్. 135

తే. ఇటులఁ గృతకృత్యుఁ డై రాఘవేశ్వరుండు
ధరణికన్యావియోగాగ్ని తప్తహృదయుఁ
డగుచు మనుజులుఁ దనుజులు నాప్తులార్యు
లాశ్రితులు గొల్వఁగ నయోధ్య కరిగి యచట. 136

మ. నయమార్గంబున రాజ్యమేలె నవనీనాథుండు దేవద్విజ
ప్రియకార్యంబు లొనర్చుచున్ జగతిపైఁ బెక్కగ్రహారంబులు
చ్ఛ్రియసంపన్నతఁ గల్గఁ జేయుచు దురాచారస్థులన్ బాపుచున్
దయ నర్థార్థులకోర్కు లిచ్చుచు ననాథశ్రేణి రక్షింపుచున్. 137

సీ. అమితదక్షిణలతో నయుతాశ్వమేధముల్ గొనకొని యొనరించెఁ గొన్నినాళ్లు
శిష్టులౌ ననఁగ నగ్నిష్టోమయజ్ఞముల్ గురునిష్ఠ నొనరించెఁ గొన్నినాళ్లు
భూరిదానముల విప్రులు తృప్తిఁ గన నైక గోమేధము లొనర్చెఁ గొన్నినాళ్లు
జేజే లలరఁ బెక్కు వాజపేయములు మిక్కుటపుఁగల్మి నొనర్చెఁ గొన్నినాళ్లు

తే. లెడ తెగని యాహుతులను వహ్నికి నజీర్తి, యడర నతిరాత్రపౌండరీకాదియాగ
కోటులఘటించెఁ బటుబుద్ధిఁ గొన్నినాళ్లు, హేమసీతాసమేతుఁడై యినకులుండు.

చ. పొలుపఱి సీతవంటిసతి పోయినపిమ్మట నింక నొక్క తెన్
వలయునె పెండ్లియాడ నని వారని నెంజలి నెవ్వ రెన్నిభం
గుల వివరించినన్ వినక క్షోణిజఁ బోలిన పైఁడిబొమ్మ ని
శ్చలమతిఁ జెంత నుంచుకొని క్ష్మాపతి సేసె ననేకయాగముల్. 139

వ. తత్కాలంబున. 140

సీ. అవని వసుంధరాఖ్యకుఁ దగె నెడలేని హేమరాసులకాంతి నెసకమెసఁగి
ననధి రత్నాకరత్వము యథార్థముఁ జేసె బలుతరఁగల రత్నపంక్తు లూని
యభ్రనామము వ్యోమ మనురూపముగఁ దాల్చె జనులుగోరినవస్తు సమితిఁ గురిసి
ధర్మాభిధాన మంతకుఁడు నిక్క మొనర్చె ముదుసళ్లనైనను గదియఁబోక

తే. వలసినపు డెల్ల వానలు గలిగియుండెఁ, బ్రబలి పండఱుఁ బాఁడియుఁ బంట లెనసి
నెట్టుకొని కొల్చుపోకరుఁ బుట్టెఁడమ్మె, శ్రీరఘుస్వామి రాజ్యంబు సేయునపుడు.

క. తరణికులాధీశ్వరునకు, భరియింపఁగ నపుడు రెండుభారము లొదవెన్
ధరణీభారము సీతా, తరుణీచిరవిరహభూరితరభారంబున్. 142

చ. మఱవఁగ నేర్చు లోకు లధమస్థితిఁ బల్కినయట్టినిందలున్
మఱవఁగ నేర్చు నాశ్రితులు మాటికిఁ జేసినయన్నితప్పులున్
మఱచిన మర్వరాక మదినాటినసీతవియోగదుఃఖమున్
మఱవఁగ నేరఁ డయ్యె గుణమండితుఁ డారఘువీరుఁ డయ్యెడన్. 143

సీ. విద్యావయోరూప వినయశౌర్యాదులఁ బ్రబలులై కొడుకులు భక్తిసలుప
హృదయానుగుణముగా నేమఱ కేవేళ ననుజన్ము లఖిలకార్యములు నడప
సకలదేశాధినాయకులుఁ గింకర్వాణులై పదాబ్జము లెప్పు డనుసరింప
హితమంత్రిగురుపురోహితబంధుసామంతముఖులు మనఃపూర్వముగ నుతింప

తే. భూమిఁ జిరకాల మేలుము స్వామి యనుచుఁ
బ్రజలు జేపెట్టఁ గలిమియు బలిమి గలిగి
యొప్పి యుండియు సీత లేకున్నకతన
నన్నియుఁ గొఱంతలై తోఁచె నవనిపతికి. 144

కౌసల్యాకైకేయీసుమిత్రలు దివంబున కరుగుట.

తే. ఏకతంబున నున్నచో నినకులుండు, భామినీమణి నూహించి పరితపించుఁ
గొలువులో నున్నయప్పుడు కొడుకులఁ గని సీతరూపంబు భావించి చింత నొందు.

సీ. రాజ్యంబుఁ జేయు శ్రీరాముని విభవంబు కన్నులు చల్లగాఁ గాంచి యలరి
యమితదక్షిణలతో నాతఁ డొనర్చిన యాగకోటులు గని హర్ష మొంది
యవ్వ యంచు సపర్య లాచరించుకుశాదిపౌత్రులఁ గనుఁగొని బాళిఁ జెంది

సీత వోయినచింతఁ జెందనీక భజించు నూర్మిళాదులఁ జూచి యూఱడిల్లి
తే. యెల్లబంధులఁ బోషించి యిహసుఖంబు, లెల్లఁ గని యెల్ల సవతులయుల్లమలర
నడిచి నడిసన్న కౌసల్య నాథుఁడున్న, లోకమున కేగ సుతులెల్ల శోక మొంద.
వ. అప్పుడు. 147
క. తల్లీ సాధ్వీలోకమ, తల్లీ మముఁ బాసి పోవఁ దగునే యనుచున్
దల్లడమందుచు రఘుపతి, తల్లికిఁ బరలోకవిధులు తగ నొనరించెన్. 148
చ. పతి కడ కామె చన్న యొకపక్షములోపల నేగెఁ గేకయ
క్షితిపతిపుత్త్రియున్ విభుని చెల్మికి నంతటిలోఁ గ్రమంబునన్
గతిపయవాసరంబులకుఁ గాంతునిఁ జేరె సుమిత్త్రయున్ నయ
వ్రత లయినన్ సపత్నులు పరస్పరసౌఖ్యము లోర్వ రెయ్యెడన్. 149
క. ఆమాతలఁ గూర్చి రఘు, గ్రామణి మహిసురుల కొసఁగె రత్నాభరణ
స్తోమంబులు హేమంబులు, గ్రామంబులుఁ బారలౌకికక్రియలయెడన్. 150
చ. అతులవిభూతి మీఱఁ బితృయజ్ఞము లిట్టులొనర్చి రామభూ
పతి యశుచిత్వమున్ దొరఁగి బంధుపురోహితమంత్రిసోదరా
న్వితుఁ డయి యొక్కనాఁడు మహనీయసభన్ గొలువున్నఁ గేకయ
క్షితివరుదూత వచ్చి నుతిఁ జేసి కరంబులు మోడ్చి యిట్లనెన్. 151
ఆ. స్వామివారికడకు మీమామ తమపురో,హితునిఁ బంపె నాతఁ డిదిగొ వచ్చు
చున్నవాఁడు నేను మున్నుగాఁ దెలుప వ, చ్చితి నటన్న నృపతిశేఖరుండు.

రాముని కడకు గార్గ్యమహాముని వచ్చుట.

చ. అలరుచుఁ గేకయాధిపతి యంపినగార్గ్యునికిన్ వినీతి హె
చ్చిల నెదురేగి వందనముఁ జేసిన దీవన లిచ్చి యాతఁడున్
విలసితలీల మించుపదివేలహయంబుల రత్నభూషణా
వళుల ధనంబులన్ వివిధవస్తుచయంబు లొసంగెఁ గాన్కగన్. 153
ఆ. అవి పరిగ్రహించి యివి యేల దెచ్చితి, రింతవింత చేతురే యటంచు
నతనిఁ దోడితెచ్చి యర్ఘ్యాదు లిచ్చి యర్హాసనమున నుంచి యధిపుఁ డనియె.
చ. లలితగుణాబ్ధి మీకుఁ గుశలంబె కదా ఘనుఁ డస్మదీయమా
తులుఁడు సుఖించునే వినయదోహలుఁ డాయనతండ్రి వైభవో
జ్జ్వలుఁ డయి యున్నవాఁడె శుభవంతులె పుత్త్రులు గూర్మి మాపయిన్
గలదె త్వదాగమంబునకుఁ గారణ మేమి గణింపవే యనన్. 155
మ. మృదువాక్కోవిదుఁ డమ్మునీంద్రుఁ డనియెన్ మీమాతులుం డయ్యుధా
జిదిలాధీశ్వరుఁ డార్యబంధుయుతుఁడై క్షేమాన నున్నాఁడు పే
మ దలిర్పన్ శుభశీలురన్ మిముఁ బరామర్శింప నన్ బంపినాఁ
డది గాకింకొకవార్త దెల్పు మనినాఁ డాలింపు ముర్వీశ్వరా! 156

శా. గంధేభప్రతిమానవిగ్రహు లుదగ్రస్యందనుల్ బాహుగ
ర్వాంధుల్ సింధుతటోభయాశ్రితులు మాయాయుద్ధబద్ధాశయుల్
గంధర్వుల్ శరచాపధారులు ప్రజన్ గాసింపుచున్నారు దు
స్సంధుల్ వారలఁ బట్టి చంపి బుధులన్ సంరక్ష సేయన్ దగున్. 157

ఉ. ధారుణికిన్ భరం బయినదారుణచిత్తుల సంహరించినన్
భూరియశంబు పుణ్యమును బొంచెడినే కద గల్గు రాజ్యముల్
శూరత మించునీసుతులలోపల నెవ్వరి నైన నిర్వురన్
వారక యచ్చటన్ నిలుప వచ్చుఁ బ్రజావలి హెచ్చు నందునన్. 158

తే. అనియు నీమామ పనిచినాఁడనిన రాముఁ, డెవ్వనికుమారు లవ్వీరు లెందఱు గల
రనిన వారెల్లమూఁడుకోట్లవనినాథ, ఖలులు శైలూషసుతులంచుగార్గ్యుఁడనిన.

చ. విని కడు సమ్మతించి రఘువీరుఁడు గార్గ్యునిఁ జూచి పల్కెనో
మునివర యద్దురాత్ముల నమోఘశరాహతి నుక్కడంచి శౌ
ర్యనిధులఁ దక్షపుష్కలుల నాత్మతనూజుల నందు నిల్ప నా
యనుజలలామునిన్ భరతు నంపెద రేపు బలాన్వితంబుగన్. 160

తే. విభవములమించుగంధర్వవిషయములకుఁ, బట్టములుగట్టఁబనిచెదభరతసుతుల
నీక్షణంబున నని వారి కిర్వురకును, జెలఁగి పట్టాభిషేకముల్ సేసె విభుఁడు.

భరతుఁడు రామాజ్ఞచే గంధర్వులమీఁదికి యుద్ధమునకుఁ బోవుట.

ఉ. ఇట్టుల దక్షపుష్కలుల కిర్వురకున్ రఘుభర్త పట్టముల్
గట్టి వినీతుఁ డౌభరతుఁ గన్గొని గార్గ్యులఁ గొల్చి రేపె పా
మిట్టల మైనబల్మిఁ బొలియింపుము వైరులఁ గట్టు మచ్చటన్
బట్టనయుగ్మ మందులఁ గుమారుల నిల్పుము రమ్ము నావుడున్. 162

చ. సవినయబుద్ధి నాతఁడు హసా దని యమ్మఱునాఁటివేకువన్
దివసముఖోచితక్రియలు దీర్చి కుమారులతోడ వచ్చి రా
ఘవునకు మ్రొక్కి దీవనలఁ గైకొని వీడ్కొని యంగిరస్తనూ
భవునిఁ బురస్కరించుకొని పౌరుష మొప్పఁ జనెన్ జయార్థి యై. 163

వ. అప్పుడు. 164

సీ. అతిఘోరఘీంకారకృతవైరిమదవార, ణము లైనమదవారణములు గదలె
ఘనఖురోద్ధతరజోంధకారాంధహరి, సైంధవము లైన బహుసైంధవములు నడిచెఁ
జటులకేతనకాండచలితతారామండ, లము లైనరథమండలములు దరలె
వీతిభాగభియాతివిదళనోద్ధతహేతి, కోటి యైనపదాతికోటి వెడలె

తే. నందుభేరీధణంధణల్ గ్రందుకొనియె, శంఖభుంభుంసనాదముల్ సందుకొనియె
మురజపణవాదిఘోషముల్ ముందుకొనియె, సమితకాహళరవముమిన్నందుకొ [నియె.

శా. ఈలీలన్ బహుసేనఁగూడి భరతుం డేగంగ నాత్రోవలోఁ

గాలగ్రీస్రుఁ డితండె సుమ్ము మనకున్ గంధర్వమాంసాదులన్
గీలాలంబులఁ దృప్తి చేయు ననుచున్ గీర్తింపుచున్ భూతవే
తాళక్రూరపిశాచకోటి నడిచెన్ దండుంబలెన్ వెంబడిన్. 166

క. ఆలాగె యనుసరించె సృ, గాలవృకవ్యాఘ్రముఖమృగంబులు ఖగముల్
నేలయు నింగియు నెఱసె వి, శాలచమూకలకలము పిశాచార్భటులున్. 167

వ. ఇవ్విధంబున. 168

మ. నెలమీఁదన్ బదియేనునాళ్లకు మహానీకంబుతో నాత్మమా
తులప్రోల్ చేరి యతండు నిల్వ రహి నందున్ నాఁటికిన్ నిల్చి పెం
పలరంగా మఱునాఁడె కేకయులు సాహాయ్యంబు రా శాత్రవుల్
గలఁగన్ రామసహోదరుండు సనియెన్ గంధర్వదేశంబుపై. 169

మ. పటహధ్వానములున్ భటార్భటులదభ్రక్రోధయోధచ్ఛటా
ఘటితేష్వాసగుణధ్వనుల్ నిజనధూగర్జైభకనిర్భేదనో
ద్భటలీలన్ నిగుడన్ దదాగమనవార్తల్ విన్నవారాట నో
క్కట గంధర్వులు వచ్చి తాఁకి రలుకన్ గాకుత్స్థసేనావలిన్. 170

క. కడలిన్ గడలి యెదుర్కొను, కడిమిన్ భరతేంద్రుసేన గంధర్వులపై
వడి నిగుడ బెడిదముగఁ దల, పడి పోరెడునపుడు పోరు భయదం బయ్యెన్. 171

క. నిలునిలు మను నెలుగులు తల, తలమనియెడు నెలుఁగు లడరి తాఁకెడియెలుఁగుల్
కిలకిల నార్చు నెలుంగులు, బళిబళి యను నెలుఁగులును నభం బవియించెన్. 172

సీ. నడుచుచప్పుడు డాసి పొడుచు చప్పుడుఁ గేక వ్రేయుచప్పుడు దొమ్మిసేయుచప్పు
డాఁగుచప్పుడు చెలరేఁగుచప్పుడుఁ గత్తులోరయుచప్పుడు మూఁకవిరియుచప్పు
డదిరించు చప్పుడు బెదరించు చప్పు డగ్గించుచప్పుడు హుంకరించుచప్పు
డదలించుచప్పుడు విదళించుచప్పుడుఁ బిలుచుచప్పుడుఁ బురికొలుపుచప్పు

తే. డుభయసేనల సమరీతి నుప్పతిల్లి
మిక్కుటపుఁగిన్క చదలాని పిక్కటిల్ల
మనుజయోధులు శైలూషతనుజయోధు
లేడహోరాత్రములు పోరి రీరసమున. 173

వ. మఱియును. 174

సీ. చరణాహతుల భూమి జనియించురజముచే నిఖిలదిక్కుల నిర్లు నించి నించి
జళిపించువిచ్చుకత్తులవల్లఁ దులకించుమించులు దివియెల్ల ముంచి ముంచి
జముఁడు బిట్టాడించుజంత్రంపుబొమ్మల ట్లలఁతఁ జెందక క్రమ్ములాడి యాడి
కుసుమితాశోకాళికొమరునఁ గ్రొత్తనెత్తుటివాఁకలను దొప్పఁ దోఁగి తోఁగి

తే. చెయ్వు లులియంగ మూర్ఛలఁ జెంది చెంది
యలవుకలిమి నొకింతలోఁ దెలిసి తెలిసి

సింహములలీల గర్జనల్ సేసి చేసి
యుభయయోధులు పోరాడిరొక్కమొగిని. 175

వ. అప్పుడు. 176

తే. ఒరలుమదకరు లుర్విపైఁ బొరలుహరులు
విఱుగుతేరులు బలమేది యొఱగుభటులు
వ్రాలుపడగలు నెత్తుటఁ దేలుగొడుగు
లలబలమునందు రెంటను గలిగియుండె. 177

సీ. పొలసులేకాఁకిప్రేగులు మూడియున్న ప్రేతవ్రాతములబీదతనము వాసెఁ
బ్రమదల కస్థిహారము లియ్యఁగోరిన ఢాకినీతతియభీష్టములు నిండెఁ
గీలాలనదులలోఁ గేళి సల్పఁ దలంచు శాకినీసమితిముచ్చటలు దీఱెఁ
బచ్చిపీనుఁగులకై బహుదేశ మరుదెంచినట్టిబేతాళుల యాత్ర లలరెఁ

తే. గ్రొవ్వు మజ్జయు మెదడును గూర్చి బ్రహ్మ, రాక్షసశ్రేణులకు సమారాధనంబు
సేయ నెంచినదయ్యంపుఁ జెలుల యెన్ని, కలును ఫలియించె నమ్మహాకదనమునను.

శా. ఆలోనన్ బగవారిఁ గన్గొఱఁగి మాయాయుద్ధలీలారతిన్
శైలూషాత్మజు లంబరస్థు లయి మజ్జామాంసచర్మాస్థులన్
శైలాదుల్ గురియించి సేన నొగిలించన్ గాంచి కల్పక్షయ
క్ష్వేలగ్రీవునికై వడిన్ భరతుఁ డక్షీణక్రుధాక్రాంతుఁ డై. 179

శా. సంవర్తారుణమండలస్ఫురితతీక్ష్ణజ్యోతిరుజ్జృంభి యా
సంవర్తాస్త్రము వింటఁ బూన్చి జగముల్ శంకింపఁగా నేసినన్
సంవర్తాశుగవేగ మొప్ప నదియున్ జ్వాలాస్ఫులింగోగ్ర మై
సంవర్తాగ్నివలెన్ దహించె నపు డా శైలూషజశ్రేణులన్. 180

క. ఈరీతి మూఁడుకోట్ల మ, హారథికుల క్షణములోన నడఁగించినయా
ఘోరాస్త్రరాజ ముపసం, హారము గావించె భరతుఁ డమరులు వొగడన్.

(భరతుండు గంధర్వులన్ బరిమార్చి తనకుమారు లగుతక్ష పుష్కరులఁ దద్రాజ్యంబున నిలిపి యయోధ్యకు వచ్చుట.)

మ. భరతుం డీగతి నుగ్రశాత్రవతతిన్ భంజించి తద్దేశముల్
సరసప్రౌఢిమ నాక్రమించి ప్రజ లెంచన్ సింధుభూమిన్ సమ
గ్రరమావైఖరి మించ నొక్కపురమున్ గాంధారధాత్రిన్ శుభా
కరశిల్పోన్నతిఁ గాంచు నొక్కపురమున్ గల్పించి యారెంటికిన్. 182

ఆ. పొసఁగఁ దక్షశిలయుఁ బుష్కరావతియు నా, సంజ్ఞ లాచరించి స్వర్గభంగిఁ
దనరుదక్షశిలను దక్షునిఁ బుష్కరా, వతిని బుష్కరాఖ్యసుతుని నిలిపె 183

చ. పురముల రెంట నిక్కరణిఁ బుత్త్రికులన్ సిరు లొంద నిల్పి యా
భరతుఁడు నాఁడునాఁటి కలపట్టణముల్ ధనధాన్యవస్తుభా

స్వరములుగా ద్విజాతినృపవైశ్యభటాదికవర్ణవైభవా
కరములుగా రథేభతురగస్ఫురితంబులుగా నొనర్చినన్. 184

సీ. రాజితజ్యోతిగపరాజితరత్నాగార రాజితప్రాకారరాజిఁ దనరి
చంద్రమండలతుంగచంద్రమండితశృంగ చంద్రశాలాభంగశాలలఁ దగి
రమణీయతరవాసరమణిప్రభస్ఫూర్తి సారమణిస్ఫురితగోపురముల వెలసి
రాజరాజధనోత్కరాజప్రసంవాస రాజమార్గములచే రహిఁ వహించి

తే. కేళికాసారవాపికాఖేయకూప, కృతకకుధరోపవనదేవగేహమందు
రాధ్వజవిచిత్రకుడ్యతోరణవిశేష, భాసురశ్రీల నొప్పె నప్పట్టణములు. 185

క. అలకామరావతులక్రియ, నలరెడునప్పట్టణముల నైదేం డ్లలమిఁ
నిలిచి కుమారుల వీడ్కొని, బలువేడుక రాముకడకు భరతుఁడు వచ్చెన్.

తే. వచ్చి పరమేష్ఠి నర్చించు వాసవుండ
పోలె నతఁ డన్నపాదాబ్జములకు మ్రొక్కి
యతులమణిపూజ లొనరించి యరివధంబు
మున్నుగాఁ గలకార్యముల్ విన్నవించె. 187

తే. విన్నవించినరఘురామవిభుఁడు సంత, సించి తమ్ముల నిరువురఁ గాంచియనఘు
లార మనయార్మిళేయుల కై నపురము, లెవ్వియనఁ గై కయీపుత్త్రుఁ డిట్టులనియె.

ఉ. అంగధరాంగనామణికి నంగద మై తగునంగదీయ మి
య్యంగదుఁ డేలు నుత్తరదిశాభరణం బనఁ జంద్రకాంతసం
జ్ఞం గర మొప్పు ప్రోల్ తదనుజన్ముఁడు గై కొను నట్ల సేయుఁ డ
న్నం గడు సంతసిల్లి రఘునాయకుఁ డంచితవాసరంబునన్. 189

తే. అట్ల వారికిఁ బట్టముల్ గట్టి పుచ్చి, మమున నంగదు నిలుప లక్ష్మణునిఁ బనిచెఁ
జంద్రకేతుని మల్లదేశమున నునుపఁ,బనిచె భరతునినమముగా బలము లొసఁగి.

చ. పనిచిన వారు నవ్విభుఁడు పంచినకై వడి నందు నందు న
త్తనయుల నుంచి వారికి హితం బుపదేశ మొసంగి రాజ్యముల్
పనుపడ నొక్కవత్సరము పాయక తాము వసించి తత్తదా
ర్యనుతుల వారి వీడ్కొని నిజాగ్రజుఁ గొల్వఁగ వచ్చి రయ్యెడన్. 191

ఆ. వచ్చి కొలుచుననుజవరులతో రఘుభర్త, దనరె గార్హపత్యదక్షిణాగ్ను
లనుసరింప వెలయు నాహవనీయాగ్ని, వలె విభూషణాంశుపుంజు వెలుంగ. 192

ఆ. ఇవ్విధమున రాముఁ డేకాదశసహస్ర, వత్సరములు పరమవైభవమున
నేల నాల్గుచెఱఁగు లేలెఁ ద్రేతాయుగం, బాదియుగములీల నతిశయిల్ల. 193

క. ఘనమతులు భరతలక్ష్మణు, లనవరతము రామసేవ నాసక్తమతిఁ
దనరుచుఁ గాలము చేరువ, యని యెఱిఁగియుఁ గలఁగకుండి రాసమయమునన్.

యముఁడు మునివేషధారియై రామునికడకువచ్చి రహస్యంబున బ్రహ్మవాక్యములు దెలుపుట.

సీ. తనశోణతారకాంతరకాంతిచంచలచంచలాంచజ్జటాచ్ఛటల నించి
తనచతుర్దంష్ట్రికాధళధళల్ పరిశుద్ధ భసితాంగరాగసంపదల నుంచి
తన కేలిదండంపుదండి తనం బెల్ల, హస్తస్ఫురద్బ్రహ్మయష్టి నిలిపి
తననిండుమేనికందెనచాయ కటిబద్ధ నవ్యకృష్ణమృగాజినమునఁ బూన్చి
తే. శాంతభావంబు కరుణాప్రసన్నముఖము, నిర్మలోదకపూర్ణకుండికయుఁ దనర
జటిలవేషంబు ధరియించి జముఁడు వెలిహ, జారమున కేగుదెంచి లక్ష్మణుని కని [వె.
ఉ. ఇచ్చటి కొక్కతాపసకులేశ్వరుఁ డంపఁగ నేను దూత నై
వచ్చితిఁ బద్మబంధుకుల వర్యునిఁ గన్గొని మాటలాడఁగా
నచ్చతురాత్ముతోఁ దెలుపుమయ్య మదాగమనంబు నావుడున్
జెచ్చెర లక్ష్మణుండు నృపుఁ జేరి కరంబులు మోడ్చి యిట్లనున్. 196
చ. దినకరతీక్ష్ణతేజమున దృష్టికి వేఁగొనరింపుచున్నవాఁ
డనితరధర్మమూర్తి యొక యార్యునిదూత తపస్వి దేవరన్
గనుఁగొని మాటలాడుటకుఁగా మొగసాలకు వచ్చి నిల్చినాఁ
డన విని రాముఁ డాతని రయంబునఁ దోడ్కొని రమ్ము నావుడున్. 197
చ. అతఁడును శీఘ్రయానమున నమ్మునిఁ దోకొని వచ్చునంతలోఁ
బతి యెదురేగి నమ్రుఁ డయి పాద్యము మున్నుగఁ బూజ లిచ్చి యు
న్నతకనకాసనస్థితు నొనర్చి ప్రసన్నత మించి పల్కె నో
యతులవివేక యెవ్వ రిట కంపఁగ వచ్చితి వానతియ్యవే. 198
చ. మిముఁ గనుఁగొన్నయంత నల మిత్త్రినిఁ జూచినయట్లు మానసా
బ్జ మలరె నామ మేమి తెలుపన్ గదె యన్న నతం డనున్ రహ
స్యముగ వచింతు నిజ్జనుల నందఱఁ బంపుము రామ నీవె కా
క మఱి పరుల్ వినంగ నధికారులు గారు మదీయవాక్యముల్. 199
క. అదిగాక యిర్వురమును స, హృదయులమై మాటలాడు నెడ నిచటికి నీ
తి దొలంగి వచ్చినాతని, విదళించెద వేనిఁ గార్యవిధ మెఱిఁగింతున్. 200
చ. అన విని కొంతసేపు హృదయాబ్జమునన్ దలపోసి మంచిదే
యని సభ నున్నయందఱఁ బ్రియంబునఁ బంచి విభుండు లక్ష్మణున్
గనుఁగొని నీవు వాకిటనె కాచుకయుండుము మి ఱెవ్వరైన వ
చ్చిన విడి వేళ గా దని వచింపుము పొమ్మని పల్కె నయ్యెడన్. 201
క. ఆకుహనాముని శేఖరుఁ, డేకతమున నున్న రాఘవేశ్వరుఁ గని సీ
తాకాంత బ్రహ్మ వనుపఁగ, నీకడ కేతెంచి నాఁడ నే నంతకుఁడన్. 202
ఉ. ఈవు నృపాలమాత్త్రుఁడవె యీసచరాచరభూతకోటికిన్
దేవుఁడ వైనవిష్ణుఁడవు దేవకిరీటచిరత్నరత్న శో

భావృతపాదపద్ముఁడ వ నాది వసంతుఁడ వబ్జగర్భుఁ డ
య్యా వినుపింపు మన్న విధ మంతయు నూఁకొను మగ్గడించెదన్. 203
సీ. ఆదికాలమున క్షీరాబ్ధిలోఁ జిలువమన్నీనిపైఁ బవళించి నిదురఁ జెంది
కొన్నికల్పము లరుగుటయు మేల్కనిభవన్నాభిఁ బుట్టినతమ్మి నను సృజించి
నీవీనులందె జన్మించినమధుకైటభాఖ్యులఁ ద్రుంచి తదస్థితతుల
ధరములు మెదడున ధాత్రియుఁ గల్పించి లోకాధిపత్యంబు నాకొసంగి
తే. బాధలిడుదైత్యులవధింపఁ బ్రతినబూని, వెనుక రావణుచేనొచ్చి వేఁడుకొన్న
సురల రక్షింప దశరథసుతుఁడ వగుచు, నవతరించితి వని నొంచి తసురవరుని.
తే. మొదటఁ బలికిన చందానఁబదునొకండు, వేలయేండ్లుర్వి యేలితివేలయింకఁ
దామసము సేయ ర మ్మాత్మధామమునకు, నిలుము రాజ్యేచ్ఛగలిగిన నేల నధిప.
చ. అని పరమేష్ఠిఁ దెల్పుమనె నంచుఁ బరేతవిభుండు పల్కినన్
విని చిఱునవ్వు నవ్వి రఘువీరుఁడు వారిజసంభవుండు ప
ల్కినదె హితోక్తి గానలయు కృత్యము లన్నియు నయ్యె నియ్యెడన్
బరు లిఁక లేవు వచ్చెదఁ బ్రభావనిధీ యని పల్కుచున్నెడన్. 205

దుర్వాసుఁడు క్షుత్పీడితుండై రామునికడకు వచ్చుట.

సీ. అనసూయగర్భశుక్తిని రూపు గని యేమహర్షి ముక్తాగ్రగణ్యత వహించె
నత్రిసంయమితపోధాత్రీరుహమున కేయతివరేణ్యుఁడు ఫలాకృతి రహించె
నింద్రురాజ్యవిభూతి నేమౌనిశాపాక్షరావలి వాయుపై యబ్ధిఁ గలిపె
రుద్రునియత్యుగ్రరోషాగ్ని యేమునీశ్వరునిచందమున గోచరతఁ జెందె
తే. నట్టిదుర్వాసుఁ డవ్వేళ నరుగుదెంచి
మోసలవసించు రాముతమ్ముని గనుఁగొని
యధిపునకుఁ దెల్పు మారాక యనిన నతఁడు
నంతయు వినీతుఁ డై మ్రొక్కి యిట్టు లనియె. 207
మ. జటిలాగ్రేసర వేళ గాదు రఘువంశస్వామి యేకాంతలం
పటచేష్టోగతి నున్నవాఁడు క్షమియింపన్ జెల్లు నొక్కింతసే
పటకున్ నాకును బోవరా దనిన రోషాగ్నిజ్వలజ్జ్వాలికా
చటులక్రూరకటాక్షుఁ డై యతఁ డనున్ సౌమిత్రితోఁ గ్రమ్మఱన్. 208
చ. నను నిలుపన్ పితామహజనార్దనశంభుల కైన శక్తి లే
దనఁగ నొకండు శక్తుఁడె నృపాగ్రణి కీవు మదాగమంబు దె
ల్పవిపని నిక్కమేని హితబాంధవమంత్రులతోఁ ధనంబుతోఁ
దనయులతో మిమున్ గినిసి దగ్ధులుగా శపియింతు నావుడున్. 209
తే. గడగడ వడంకి పెక్కండ్రు మడియుకంటె
నరయ నొక్కనిచావు మే లని తలంచి

రాఘవునిఁ జేరి మ్రొక్కి దుర్వాసుఁ డిపుడు
దేవ యరుదెంచినాఁ డంచుఁ దెల్పుటయును. 210

ఉ. వాసరరాజవంశమణి వాసరరాట్సుతు నీడుకొల్పి దు
ర్వాసునిఁ జేరఁ బోయి యభివందనముల్ ఘటియించి యేల వి
చ్చేసితి రేమిపూజనలు సేయుదు నావుడు వేయియేండ్లు నేఁ
జేసినబత్తపంబునఁ గృశించితి నాఁకలి దీర్పవే యనన్. 211

చ. వడియము లొల్పుఁ బప్పుఁ గలవంటకముల్ వరుగుల్ ఫలాదులున్
బడిదము లప్పముల్ వడలు పాయసముల్ కలమాన్న మాజ్యమ
ప్పడములుఁ గూరలున్ బెరుఁగుఁబచ్చడు లాదిగ నించి భోజనం
బిడిన నతండు మెచ్చుచు యథేష్టముగా భుజియించి పోయినన్. 212

క. కీనాశునిసమ్ముఖమునఁ, దా నూనినప్రతినఁ దలఁచి దశరథసూనుం
డాననము వంచి ధైర్యవి, హీనుం డై దీనవృత్తి నిట్లని వగచెన్. 213

✤ లక్ష్మణుండు రామపరిత్యక్తుం డై సరయూనదిన్ గ్రుంకి దివంబున కరుగుట. ✤

చ. కటకట యేల యిచ్చటికిఁ గాలుఁడు వచ్చె మహాప్రతిజ్ఞ యే
మిటికి నొనర్చితిన్ సుజనమిత్త్రుని నాసహజన్ముఁ బాసి నే
నెటువలె నిల్తు నెట్లు వచియింపుదు నివ్వెడమాట యెవ్వరున్
గటికిమంబుతోడ నవకార్యము లిట్టివి యాచరింతురే. 214

సీ. స్రక్చందనాంగనాసౌఖ్యముల్ వర్జించి నాతోడఁ ద్రొల్లి కానలకు వచ్చె
నెడపక పదునాలుగేండ్లు నిద్రాహారములు మాని నాకు సేవలు ఘటించె
సీతఁ బాసినవంతఁ జెందనీయక ధైర్య మొదవ మాటాడి నన్నుపచరించె
రణరంగమున మదర్థముగా నతికాయశక్రజిత్ప్రముఖుల సంహరించె
తే. హృదయ మెఱిఁగి ప్రవర్తించె నిన్నినాళ్లు, నిట్టిహితు నిట్టివిశ్వాసి నిట్టియాప్తు
నిట్టితమ్మునిఁ బ్రతినకై యెట్టునొంతు, నేమి సేయుదుఁ దుదిఁ దైవ మెంతచేసె.

వ. అని శోకబాష్పాకులితనేత్రుం డై యద్దశరథపుత్త్రుండు పెక్కుభంగులన్ బన
విపనవి కన్నీరు కరతలంబునన్ దుడుచుకొని యెట్టకేలకు నెప్పటియెలుంగు
నూల్కొల్పి చెంగట నున్నయనుంగుఁదమ్మునిన్ గనుంగొని యిట్లనియె. 216

చ. అలుక వహించి యత్రికొడు కాఁకటిపెల్లున రేఁగి యందఱున్
బొలియఁగఁ దిట్టి పోయినను బోదుము నెమ్మది నాత్మహానికిన్
దలఁకక యేల వచ్చితివి నాయెడకున్ సడి కోర్చి నిన్ను ని
ర్మలు నెడఁబాసి నొంటి నిఁకఁ బ్రాణము లెట్లు ధరింతుఁ దమ్ముఁడా. 217

క. ప్రతిన యొనర్చినవెపమున, మృతిఁ బొందన్ జేయు ననుచు నేమోయి నన్
సతతంబు నమ్మి కొలిచితి, వతులగుణాభరణ లక్ష్మణా యని వగవన్. 218

ఉ. ఆరఘువీరుఁ జూచి వినయంబున లక్ష్మణుఁ డిట్లనున్ ననున్

గూరిచి చింత సేయకుము కోవిదు లాపదలన్ గలంగ రె
వ్వారికిఁ గాలమున్ గడవవచ్చునె మీరు ప్రతిజ్ఞఁ దప్పినన్
ధారుణి గ్రుంగదే స్వకులధర్మము మానుదురే నరాధిపుల్. 219

చ. ఎలమి వహించి నన్నుఁ ద్యజియింపక యుండితిరేనిఁ బల్కులన్
గలయు నసత్య మందులకుఁ గారణ మేఁ గన నన్నుఁ జెందుఁ ద
త్ఫల మటు గాకయుండ నరపాలక నన్నుఁ దొలంగి సత్యమున్
విలసితకీర్తియున్ నిలుపవే యన రాముఁడు ఖేద మందుచున్. 220

క. కులగురుఁ డైనవసిష్ఠుని,నలఘుమతుల మంత్రివరుల నార్యుల హితులన్
బిలిపించి జముని రాక మొ, దలుకొని సకలంబుఁ దెలిపెఁ దత్సభ్యులకున్. 221

చ. తెలిపి వినీతు సోదరుఁ బ్రతిజ్ఞ యటంచుఁ ద్యజింపఁ జూచునే
తలఁకెషఁ జిత్త మెయ్యది హితం బెఱిగింపుఁడు మీర లందఱున్
గలఫల మన్న నొండొరు మొగంబులు సూచుచుఁ దేర్చి యెద్దియున్
బలుకఁగ నేర కూరక సభాసదు లున్న వసిష్ఠుఁ డిట్లనున్. 222

చ. ప్రతిన యటంచు లక్ష్మణునిఁ బాయుట యెట్లన నేల రామ నీ
ప్రతిన దొలంగినన్ బలు కబద్ధ మనంబడు నయ్యసత్యతన్
హత మగు ధర్మ మాసుకృత మంతముగా జగముల్ నశించు లో
కతతులు పెక్కు నాశ మగుకంటె సహోదరుఁ డొక్కఁ డెక్కుడే. 223

చ. సకల మనిత్య మెప్పటికి సత్యము నిత్యము సత్యసంధు లై
ప్రకటయశోవిభూతి మనరా మనరాజు లసత్య మాడ నో
పక కద నిన్నుఁ గానలకుఁ బంచె భవజ్జనకుం డెఱుంగవే
యకుటిలసత్యసంపద జనాధిప కీర్తి వహింపు నాపుడున్. 224

క. ఆమాటలు విని సభ్య, స్తోమము విధి చెట్ట యనుచు దూఱఁగ రామ
స్వామి కనుఁ దెగువ చేకొని, సౌమిత్రిన్ జూచి ధైర్యసంపద ననియెన్. 225

చ. ఎడపక యెంతతప్పు ఘటియించినచో నినువంటితమ్మునిన్
గడఁగి వధింపఁ జాల నధికప్రతిభాన్వితు లైనవారికిన్
విడుచుట చంపు టొక్కగతి నిన్నుఁ ద్యజించితి నీకు నిచ్చ యౌ నా
నెడ కేఁగ నేఁగు మన్న నతఁ డెంతయు శోకవిషాదమూర్తి యై. 226

చ. అడలుచు నన్న పాదముల కప్పుడు సాఁగిలి మ్రొక్కి యార్యుల
క్కడిజనముల్ విభుం గని దనుఁ గన్గొని యశ్రులు నించఁ గొల్వు వె
ల్వడి సరయూతరంగిణి కవార్యధృతిన్ జని క్రుంకి యోగ మ
య్యెడ ధరియించి యాత్మఁ దనయెప్పటిరూపుఁ దలంచునంతలోన్. 227

చ. ఎలమిఁ బ్రసూనవృష్టిఁ గురియింపుచు నింద్రుడు వచ్చి శంఖకా
హళములు మ్రోయ రంభ మొదలైనచెలుల్ నటియింప నమ్మహా

జ్వలనిధి మేనితోడఁ ద్రిదివంబునకుం గొనిపోయె వేడ్కనం
దలిబుధు లార వచ్చె హరినాలవపా లని ప్రస్తుతింపఁగన్. 228

తే. దివమునకు నిట్లు లక్ష్మణదేవుఁ డరిగి, యచట దివిజులచేఁ బూజలంది కోటి
భానుబింబప్రభాభాసమానుఁ డగుచు, నిత్యముక్తాశ్రయం బైన నెలవుఁ జేరె.

ఉ. అంత వసిష్ఠముఖ్యు లగునార్యులఁ గన్గొని రాముఁ డిట్లనుం
డింతగఁ దోఁచుచున్నయది విశ్వము లక్ష్మణుఁ బాసి నిల్వలే
నింతటనుండియుం భరతు నిప్పుర మేలెడునట్లు సేసి లో
కాంతరగామి వైనభరతానుజునిం దిలకింప నే గెదన్. 230

చ. అన విని భీతుఁ డై భరతుఁ డన్నకుఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి పల్కెనో
యినకులనాథ యీధరణి యేటికి నింద్రపదాధిపత్య మి
చ్చిన మిముఁ బాసి నే క్షణము సేపయినం వసియింపఁజాల మీ
కనిశము సేవఁ జేయుటయె యంచితరాజ్యము వేయు నేటికిన్. 231

క. నరవరకోసలదేశము, పరిపాలన సేయఁ గుశుని బట్టము గట్టుం
డురుకృప నుత్తరకోసల, ధరణికిఁ బతి జేయుఁ డతనితమ్ముని ననఁగన్. 232

చ. అనియె వసిష్ఠుఁ డోరఘుకులాధిప మీపలు కాలకించి యీ
జను లెడఁబాయలేని వెత జాలి వహించిరి వీరిఁ దేర్పఁగాఁ
జను నన రామచంద్రుఁడు ప్రసన్నత నాప్రజఁ జూచి మీరు కో
రినపని యేమి దెల్పుఁ డొనరించెద నెట్టిదియైన నావుడున్. 233

ఉ. పౌరులు మంత్రులుం భటులు బంధులుఁ బ్రాంజలు లూని నిల్చి యో
కారుణికాగ్రగణ్య కలకాలముఁ బ్రోచి మముం ద్యజించి పో
మేర యె పుత్త్రపౌత్త్రసఖమిత్త్రసహోదరగేహినీసుహృ
ద్వారముతో మిముం గొలిచి వచ్చెద మెక్కడఁ జన్న నావుడున్. 234

క. ఎలనగ వారలయ రఘూద్వహుఁ, డలమనుజులమనవి విని కృతాంతునిపలుకుల్
దలఁచుకొని మంచి దనియెం, గలవె సమర్థులకసాధ్యకార్యము లెందున్. 235

క. కోసలకన్యాసుతుఁ డిటు, లాసించినయట్టిప్రజల నలరించి కృపం
గోసలదేశమునకుఁ బతిఁ, జేసెఁ గుశు విపక్షకరటిశితాంకుశునిన్. 236

రాముండు కుశలవులకుఁ బట్టము గట్టుట.

క. లవు నంఘ్రిద్యుతిజితప, ల్లవు నంగవిలాసవిభవలజ్జితరతిప
ల్లవునుత్తరకోసలమున, కవనీశ్వరుఁ డధిపుఁ జేసె నార్యులు మెచ్చన్. 237

ఆ. ఇటుల దొరలఁ జేసి యిద్దఱుసుతులకుఁ, బ్రేమ నిచ్చినట్టిభూములందు
రావణాహితుఁడు కుశావతి యనుప్రోలు, శ్రావితాఖ్యపురము సంఘటించె. 238

ఉత్సాహ. దేవతాసరిత్సరోజదేదివన్మరాళసం
భావితాభ్రవిభ్రమభ్రమస్ఫురత్సురేశ్వర

గ్రావబద్ధగోపురప్రాకారములఁ గుశావతీ
శ్రావితాభిధానసత్పురంబు గొప్పె నెంతయున్. 239

చ. పురయుగ మిట్లొనర్చి యటఁ బుత్త్రులఁ బంపెడువేళ రాఘవుం
డిరుపురకుం సమానముగ నిచ్చె రథేభభటాశ్వపంక్తులం
గరుణఁ గనుంగొనెం జనకకన్యఁ దలంచి కవుంగిలించి త
చ్ఛిరములు మూర్కొనెం నయవిశేషము లెల్లఁ దలంచి ప్రేముడిన్. 240

చ. ఇనకులభర్తచేఁ దనయు లిట్లుపలాలితులై తదంఘ్రియు
గ్మనఖవిభల్ స్వఫాలఫలకప్రలసద్ఘసారరేఖలం
జెనకఁగ మ్రొక్కి దీవనలు సేకొని వీడ్కొని బాష్పపూర్ణలో
చను లయి పోయి రవ్విభుఁ డొసంగినచోట్లకు సైన్యసంగతిన్. 241

శత్రుఘ్నుఁడు తనకుమారులఁ బట్టముఁగట్టి రామునికడకు వచ్చుట.

తే. అంత శత్రుఘ్నుఁ డోడితెమ్మని నృపాలుఁ, డంపుఁ డగుదూత నొక్కని ననుప వేగి
రమునఁ జని వాఁడు మూఁడహోరాత్రములకు
నధికసౌభాగ్యమధుర యగుమధురఁ జేరి. 242

మ. అలశత్రుఘ్నుని గాంచి లక్ష్మణుని నిర్యాణంబు పౌరాశ్రితా
దులు దామున్ బతిఁ గొల్చి పోవుటకు నుద్యోగించు టాత్మీయపు
త్త్రులకున్ గోసలభూము లిచ్చి జననాథుం డూర్ధ్వలోకోన్ముఖా
కలితప్రజ్ఞ వహించి యున్కి మొదలౌ కార్యస్థితుల్ దెల్పినన్. 243

క. విని కలఁగియుఁ గలఁగక య, జ్జననాథసుతుండు ధైర్యసంపన్నతఁ గాం
చనుఁ డనుపురోహితునిఁ బుర, జనములఁ బిలిపించి ప్రియ మొసఁగ నిట్లనియెన్.

తే. అన్న నెడఁబాసి లక్ష్మణుం డమరపురికి
నేగెనఁట యెల్లప్రజలతో నింక విభుఁడు
వెడల నున్నాఁడఁట యయోధ్య విజన మయ్యె
నఁట విలోకించితిరె కాల మెటుల వచ్చె. 245

ఉ. రామవిభుండు లేనియమరావతి నైన క్షణంబు నిల్తునే
యీమధురాపురంబునకు నికం సుబాహు మదగ్రపుత్త్రునిన్
స్వామిఁగఁ జేసి యుంచి విదిశాపురరాజ్యము శత్రుఘాతికిన్
బ్రేమ నొసంగి పోయెదను మీర లనుజ్ఞ నొసంగుఁ డియ్యెడన్. 246

క. అని పలికి వారి యనుమతిఁ, గొని యాయాపురములకును గొడుకుల నభిషే
చన మొనరిచి చెలిసగముగ, ఘనబలములఁ బంచి యొసఁగి గమనోన్ముఖుఁ డై.

క. సుతదారాదుల వీడ్కొని, యతఁ డతిధైర్యమున నొంటి యరదముతో క్ష్మా
పతిసంప్రేషితదూతా, న్వితుఁ డయి సాకేతమునకు నేతెంచి వెసన్. 248

శా. సందర్శించె మహాసభాంతరమునన్ శత్రుఘ్నుఁ డుద్యత్సదా

నందుఁ భూరికుశాసనస్థితు మునీంద్రశ్రేణిసంభావితుఁ
సందీప్తానలతేజు శాంతినిరతుఁ క్షౌమాంబరోద్ధారు స్వ
చ్ఛందుఁ జంద్రనిభాననుఁ ఘనసదృక్షుశ్యాముఁ రామునిన్. 249

క. సందర్శించి ప్రియంబున, వందన మొనరించి స్వామివారియనుజ్ఞన్
నందనులఁ దగినభూములు, యందు నిలిపి వచ్చినాఁడ నకలంకమతిన్. 250

చ. పలుకులు వేయు నేల మిముఁ బాసి యిఁకన్ క్షణమైన నిట్టిభూ
స్థలమున నిల్వఁ జాల నిది సత్యము నేనును గొల్చి వచ్చెదన్
వల దని యాన తీయకుఁడు త్వాదృశు లెయ్యెడ నమ్మియున్న వా
రల విడ రంచు వేఁడుకొన రమ్మనె నాతని రాముఁ డాదృతిన్. 251

వ. తత్కాలంబున. 252

చ. నరపతి యూర్ధ్వలోకగమనంబు చరుల్ వినిపింప ఋక్షవా
నరులు నిశాచరుల్ విని స్వనాథులఁ గూడి యయోధ్య కేగుదెం
చిరి వినయంబు మించ రఘుశేఖరుఁ గాంచి ప్రణామముల్ ఘటిం
చిరి కరముల్ మొగిడ్చిరి వచించిరి యిట్లని యాదట న్మొక్కటన్. 253

క. ధరణీనాయక మే మిం, దఱముఁ మిముఁ గొల్చి వచ్చుతలఁపున నిటకున్
బఱతెంచితి మెడపక మము, గురుకృప నీక వెంటఁబెట్టుకొని పోవఁ దగున్.

చ అనునెడ భానుసూతి వినయంబున రాముని జేరి మ్రొక్కి యో
మనుకులనాథ దేవవిభుమన్నన వానరరాజ్యపట్టభ
ద్రునిఁగ నొనర్చి మీచరణతోయరుహంబులు గొల్వ వచ్చితిన్
నను విడనాడి పోవకుఁ డనన్ బతి సమ్మత మొందె నెమ్మదిన్. 255

క. పౌలస్త్యస్త్వాంజలి యై, యాలోన విభీషణుండు నడకు రాఁగా
నాలోకించి రఘూద్వహుఁ, డేలా యీతలఁపు రాక్షసేశ్వర నీకున్. 256

చ. ధరణి చరాచరావళులు దాల్చి యుండెడునంతకాలమున్
బరమవినీతి లంక పరిపాలన సేయు మిదేల యంచు ను
త్తరములు వల్కె రాముఁడు సదా చరియింపుము ధర్మపద్ధతిన్
నిరతిశయప్రభావమున నెయ్యము మర్వకు మంచుఁ బల్కెనన్. 257

క. రామాజ్ఞకు వెఱచి యతం, డేమియు నన నేరకుండె నినకులుఁ డంతన్
సామీరిమోముఁ జూచి సుధామధురవచోనిరూఢి తగ నిట్లనియెన్. 258

శా. ఏతన్మాత్రుఁడవే విభాకరకృపావీక్షాసమాసాదిత
శ్రోతస్త్రాంతరహస్యరాశివి భవిష్యద్ధాత వధ్యాత్మవి
ద్యాతాత్పర్యనిరూఢబుద్ధివి విశుద్ధబ్రహ్మచర్యవ్రతో
ద్ధూతాంభశ్చరకేతనుండ వఖిలస్తుత్యప్రభావోదయా. 259

క. మత్కీర్తిచంద్రికలు యా, వత్కాలము కువలయమున వన్నియఁ గనుఁ దా

వత్కాలముఁ గపిచంద్ర భ, వత్కాయం బమృతగతి ధ్రువంబుగ నిల్చున్.

క. నామాటలు నిక్కువ మగు, నీమదికోర్కియు ఫలించు నిత్యుఁడ వగు మిం
కేమియుఁ బలుకకు మనిరఘు, రాముఁడు సామీరి నని కరం బనురక్తిన్. 261

తే. బ్రహ్మసుతు ఋక్షకులసార్వభౌముఁ జూచి, నీవు చిరకాలజీవివి నిర్మలుఁడవు
కలఁగ కెప్పటివలె భూమినిలువుమని వ,చించి మైందద్వివిదులవీక్షించి విభుఁడు.

చ. బలు వగువేడ్క మీ రమృతపానముఁ జేసినవారు గావునన్
గలుగదు మీకు హాని చిరకాలము వర్తిలుఁ డుర్వి నంచుఁ బెం
పలరఁగఁ బల్కి తక్కినవనాటుల నాబడి నేఁ గుదెంచు చిం
తిలక తలంచినట్ల యని తేటపడన్ వివరించె నయ్యెడన్. 263

క. ఆరఘురామునిమాటలఁ, బౌరులు బాంధవులుఁ గపులు బహుజానపదుల్
గోరికఁ బెండ్లికిఁ బోయెడు, వారివలెన్ జెలఁగి రుత్సవంబులు వెలయన్. 264

సీ. చూడ వచ్చినమహీసురులకుఁ దమయిండ్లు, వేడ్కతోఁ జూఱలువిడుచువారు
దిక్కులనుండి యేతెంచినయర్థుల కెల్ల పదార్థంబు లిచ్చువారు
ధరణి దాఁపుటయును ధర్మమంచు ధనంబు చెలఁగి నిక్షేపముల్ సేయువారు
కళ్యాణ మిఁక నింతకంటె నెట్టిది యని, సకలోత్సవంబులు సలుపువారు

తే. బంధములు దీఱె మనతపఃఫలము లొదవె
నెప్పు డిఁక వేగుఁ బతివెంట నెపుడు వోదు
మంచు నలరేయి యుగముగా నెంచువారు
నైరి సాకేతమున నున్నయఖిలజనులు. 265

మ. మఱునాఁ డంత వసిష్ఠుఁ జూచి రఘురామస్వామి వల్కెన్ మునీ
శ్వర నేఁడే పరమేష్ఠివీథుఁ దిలకింపన్ వేడ్క వాటిల్లెడిన్
బరిపాటిన్ నేరవేర్పుఁ డంచితమహాప్రస్థానకర్మంబు ముం
దర సాగింపుఁడు యాగవహ్ను లన నాతం డట్లు కావించినన్. 266

సీ. పండువెన్నెలడాలు పైటవేయఁగఁ జాలు ప్రవిమలక్షౌమాంబరములు గట్టి
గరుడపచ్చలయేపు పరిహసింపఁగనోపు దర్భాంకురములు హస్తములఁ దాల్చి
హరినీలములరంగు నపహరింపఁ దొడంగు. ఘనకేశబంధంబు వెనుకఁ జేర్చి
తమ్మితేకులజోక తలఁగఁ జేయు విలోకనములు స్వనాసికాగ్రమున నుంచి

తే. శాంతలక్ష్మి వసించుకంజాత మనఁగ
మొగము దులకించఁ బటుమౌనముద్ర మించ
నేనికారంబు లేక యయ్యినకులేంద్రుఁ
డల్లనల్లన నాత్మగృహంబు వెడలె. 267

+ శ్రీరాముఁడు తమ్ములతోడను బౌరులతోడను సరయూనదిఁ బ్రవేశించుట. +

వ. అప్పు డప్పరమకృపాళునిడాపలిభాగంబునం గరపద్మంబులు ముకుళించుకొని

పురలక్ష్మి యనుసరించె దక్షిణభాగంబున హ్రీ యనుశోభయజాక్షి యాకారంబు ధరియించి దాక్షిణ్యకారుణ్యధైర్యగాంభీర్యస్థైర్యచాతుర్యాదివివిధగుణంబులతో ననుగమించె ముందర విజయవినయధర్మసత్యక్షమాశమదమౌదార్యవివేకవిశేషంబులతో నుద్యోగంబు గమనించె వెనుక ననేకశస్త్రాస్త్రనివహంబులు పురుషవిగ్రహంబులు ధరియించి తనుం గొలువం బురుషాకారంబుతోం గార్ముకం బనుసరించె ఋగ్యజుషాదివేదంబులు బ్రాహ్మణరూపంబులతో నగ్రభాగంబున నరుగుచుండెం దన్మధ్యంబున సావిత్రీమహాదేవి స్త్రీరూపధారిణి యై సప్తవ్యాహృతులతోం బ్రణవంబుతో ఛందోఋషిన్యాసదేవతాబీజశక్తికీలకప్రముఖమంత్రాంగంబులతో నమితమంత్రతంత్రయంత్రసమూహంబుతో ద్వాత్రింశదుపనిషత్సమేత యై నడిచె నద్దేవిపిఱుంద స్మృతిశాస్త్రపురాణేతిహాసంబులు పౌరుషవిలాసంబులు వహించి యనుగమించె సముచితస్థేమంబునం జనురఘురాము నవలోకింపుచు దేవర్షిబ్రహ్మర్షిరాజర్షిశేఖరు లప్సరస్సిద్ధసాధ్యవిద్యాధరప్రముఖనిఖిలదేవవర్యులు నలుదిక్కులం గిక్కిఱిసి సమ్మర్దంబుగాం బఱతెంచిరి దాసదాసీజనంబులతోం బుత్రమిత్రకళత్రంబులతో నాప్తసఖిబాంధుసోదరముఖ్యులతో నయోధ్యలోం గలసకలజనంబులు చుట్టుపట్లపల్లెపట్టులం గలప్రజలు జానపదులు మొదలుగా నెక్కండునుం జిక్కక యొక్కమొత్తంబై నడతెంచిరి యంతఃపురస్త్రీజనంబులు వృద్ధులు పశ్వాదులు పరివేష్టింప భరతశత్రుఘ్నులు సదారబాంధవు లై నసుమంతాదిమంత్రులతో సామంతులతో సుభటపుంగవులతో హితసహితు లై యహితభీకరుం డగునగ్గుణాకరు ననుసరించిరి సాగ్నిహోత్రు లై నానాగ్రహారవిశిష్టాగ్రవర్ణులు కుటుంబసమన్వితంబుగా సవత్సకంబు లగుగోధనంబుల మున్నిడుకొని వెంబడిం జనిరి సుగ్రీవసుషేణగంధమాదనపనసగజగవయగవాక్షశతబలినలనీలవినతకేసరిగ్రథనదధిముఖధూమ్రవేగసువేగతారకుముదప్రజంఘప్రముఖమహావలీముఖులు ఋక్షవానరసమేతు లై పరమహర్షంబునం గదలిరి వాంశికవైణికమార్దంగికమౌరజికఢాక్కికవైతాళికవందిమాగధప్రముఖులు కవినటగాయకులు భద్రమధుమత్తకాశ్యపప్రముఖనర్మసఖులు గణికాబ్జముఖులు నిఖిలకర్మంబులు దిగంద్రోచి నిష్కల్మషభావంబున రామగుణకీర్తనంబులు సేయుచు నతని వెనుకొనిరి విద్వత్పురోహితవేదాంతితార్కికవైయాకరణప్రముఖులు జన్మబంధంబులు దీఱ నని సబంధు లై సింధుబంధనస్నేహానుబంధనంబున వెంబడిం గొలిచి పోయిరి యదృశ్యభూతంబులు నదృశ్యనగరవాసులు నతిసూక్ష్మశరీరులు నతిస్థూలశరీరులు నరుదెంచిరి పశుపక్షిమృగక్రిమికీటకాదులు శైలవృక్షలతాగుల్మాదు లుపాధిరహితసదాభిలాషంబున నయ్యఘుశోషణు నాశ్రయించె నివ్విధంబున నఖిలచరాచరంబు లొక్కడి యై

నడచునప్పిటిమహాఘోషంబు ప్రళయసముద్రఘోషంబు ననుసరించె భేరీపణవ
శంఖాదివాద్యఘోషంబు లజాండగర్భనిర్భేదనం బాచరించె నించుకయుఁ జలిం
పక కొంచకనిహసుఖంబులు దలంచక దుఃఖించక యేకచిత్తులై యజ్జను లందఱుఁ
బెండ్లికిఁ బోవుచందంబున రఘునందనుపదారవిందంబులు సేవించుచుఁ బోయి
రవ్వింతఁ జూడవచ్చినవివిధరాష్ట్రనివాసులు తమకు నిదియేత్రోవ గాక యింత
కంటె నేమి విశేషంబులున్నవి యని కృతనిశ్చయులై వెంబడించి రిట్లు రఘు
వీరుం డామడదూరంబు మందగమనంబున నతిక్రమించి పశ్చిమవాహిని యైనసర
యూనదీతీరంబుచేరఁ బోయె నయ్యవసరంబున. 268

ఉ. అన్నదికిన్ ముహూర్తమున నంబుజగర్భుఁడు లోకపాలకుల్
కిన్నరయక్షకింపురుషఖేచరులున్ వసురుద్రసంఘముల్
పన్నగులాదితేయులును బ్రహ్మఋషుల్ గొలువన్ మణిప్రభా
చ్ఛన్నవిమానకోటులు దిశల్ వెలుఁగన్ జనుదెంచె వేడుకన్. 269

శా. ధింధింధిమ్మని మ్రోయునుద్దెళలతో దేవాధిరాడ్భేరికా
ధంధంధానము లాకసం బొరసె నంతన్ దాళసంరావసం
బంధంబుల్ దగ నాడి రచ్చరలు సమ్యగ్గీతముల్ పాడి ర
గ్గంధర్వుల్ జడి వట్టి బెట్టు గురిసెన్ గల్పప్రసూనచ్ఛటల్. 270

క. సరసీజాక్షుఁడు రాముఁడు, సరయూనదిఁ జొచ్చెనపుడు సహజన్ములతోఁ
జరణాంభోజము లచ్చటి, యరుణాంభోజములు వియ్యమందుచు నలరన్. 271

ఉ. ఆరఘువీరశేఖరుసుముఖాబ్జమునందు నిజావలోకనో
దారమిళిందబృందములు దార్కొనఁ జేసి విధాత భారతీ
చారుముఖీపదాంబురుహసంగతహంసరవానుసారిమం
జీరఝుళంఝుళధ్వనివిశేషముతో దివి నుండి యిట్లనున్. 272

క. శ్రీరామచంద్ర జగదా,ధారా దివ్యావతార దాసశరణ్యా
కారుణ్యసార రవికుల, హారా భవ్యప్రచార యఖిలస్తవ్యా. 273

ఉ. ఈయఖిలప్రపంచమున కీవు విభుండవు నీయవాచ్య మా
మాయ నెఱుంగ మాతరమె మానుషవేషము మాని యాదినా
రాయణమూర్తివై యనుచరావలి గొల్వ ఖగేంద్రు నెక్కి వి
చ్చేయుము కాలయాపనము సేయఁగ నేల మహాత్మ యిచ్చటన్. 274

ఉ. అవ్యయ మప్రతర్క్య మఖిలాశ్రయ మక్షయ మాద్య మార్యసం
స్తవ్య మనన్ దనర్చుపరతత్త్వము నీ వయి సృష్టిసాధన
ద్రవ్యగుణాత్మకత్వమునఁ దాలుతు వేతనువైనఁ జూపు మ
ద్దివ్యశరీర మందఱకు దేవ కనుంగొన వేడ్క యయ్యెడిన్. 275

క. శ్రీరామ సీత యనఁ జను, శ్రీరామ భవత్పదంబుఁ జేరి మునుపుగా

నీరాకఁ గోరుచున్నది, కోరికయును గూర్పవయ్య గొబ్బున ననుచున్. 276

క. వనజాసనుండు తెలిపిన, విని రాముఁడు సంతసించి విశ్వజగన్మో
హనలీలావిలసిత మగు, తనదివ్యశరీర మాత్మఁ దలఁచినయంతన్. 277

సీ. శతకోటిభాస్కరద్యుతుల మిటాడించుఘనకిరీటము మౌళిఁ గానిపించె
శేషభోగీశ్వరశ్రీల రాజిల్లు నా, జానులంబిచతుర్భుజములు దోఁచె
నసురులకు సురత్వ మొసఁగించుశంఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గముల్ కడు రహించెఁ
గౌస్తుభ శ్రీవత్స కమనీయవైజయంతికలతో వక్షంబు తేజరిల్లె

తే. ధాతఁగాంచినపొక్కిటి తమ్మి వెలసెఁ, గటితటంబునఁ దుళకించెఁ గనకపటము
పొలిచె నఖిలాంగములదివ్యభూషణంబు,లఖిలలోకంబు లవ్వేళ నరుదుఁ జెందె.

సీ. మకరకుండలవజ్రమహనీయధళధళల్ చికిలిలేనగవుతోఁ జెలిమిసలుప
మకుటపంకజరాగమణిరుచుల్ వినువీథిఁ గపటసంధ్యారాగకాంతిఁ బెనుప
శారీరగారుడాశ్మచ్ఛాయ లెద వ్రేలు వైజయంతికతోడ వాదులాడఁ
గరలగ్నశంఖచక్రశ్రీలు శతకోటి చంద్రసూర్యులజోకఁ జోక సేయఁ

తే. గటితటాబద్ధకనకాంశుకము మెఱుంగు, లసమయతటిల్లతలసొంపు దెసలనింప
గరుడవాహనమెక్కి లోకములుపొగడ, రాముఁడవ్వేళ వైకుంఠధాముఁడయ్యె.

సీ. మొసలివాయొంట్ల కెంపులకెంపు దృక్కోణ సంరక్తరుచులతో సంధి చేయ
లలితాలకస్థలాకలితాలకశ్రీలు ముకుటనీలములతో ముచ్చటాడఁ
గీర్తిదేజములఁజిక్కినచంద్రరవు లట్ల శంఖచక్రములు హస్తములవెలయ
వక్షస్స్థితేందిరా వక్షోజకస్తూరి చెలువున శ్రీవత్స చిహ్న మమరఁ

తే. గోటి దశకోటి శతకోటి కోటికోటి, భానుబింబంబు లాకార మూనినట్లు
దుర్నిరీక్ష్యప్రకాశుఁడై దోఁచె నిదిగో, విష్ణుఁడనియెంచిరచ్చోటి విబుధవరులు.

మ. అపు డబ్జాసనలోకపాలవసురుద్రాదిత్యు లయ్యిందిరా
ధిపులోకైకమనోహరాంచితమహాదివ్యాంగసౌభాగ్య మ
చ్చపుభక్తిన్ దిలకింపుచున్ బహునమస్కారంబు లర్పించి ఫా
లపరీతాంజలులై నుతించి రసరాళప్రౌఢవాగ్వైఖరిన్. 281

తే. ఎడతెగక మ్రోసెసురభేరు లేకధార, గాఁగురిసె దివ్యసుమములొక్క మొగిఁ బాడి
రఖిలగంధర్వు లుడుగక యాడి రప్స,రోజనము లాఖగేంద్రాధిరూఢు నెదుట. 282

తే. భరతశత్రుఘ్ను లవ్వేళ బ్రహ్మ మొదలు, గాఁ గలసమస్తదేవతల్ గనుఁగొనంగ
నద్భుతాఖండతేజోమయాత్ము లగుచుఁ, గలిసి రద్దేవుదివ్యవిగ్రహమునందు.

తే. అమలసరయూజలములదేహంబువిడిచి, భానునందనుఁడర్కబింబమునఁ గలసె
ననలుఁబ్రాపించెనీలుండు నవ్విధమున, నమరవరశిల్పిలో నలుఁ డైక్య మొందె.

క. ఏయేవేల్పులయంశము, లేయేకపు లూని పుట్టి రిలలోపల ము

న్నాయయావేల్పులఁ గలిసిరి, యాయాకపియూథనాథు లాహరియాజ్ఞన్. 285

తే. యక్షకిన్నరగరుడగుహ్యకవియచ్చ, రాదిదేవాంశములఁ బుట్టినట్టిఋక్ష
వానరనిశాచరాదు లవ్వాది నంగ,కములు వర్జించి వారిలోఁ గలిసి రపుడు.

మ. గరుడారోహకుఁ డైనవిష్ణు నెదుటన్ గన్గొంచు నానాజనుల్
సరయూతోయములన్ విముక్తతను లై సాక్షాద్రవిజ్యోతిరు
ద్గురు లై దివ్యవిమానరాజములయందున్ బుత్త్రపౌత్త్రప్రసో
దరకాంతాదులతో వసించి తగి రంతన్ దేవతామూర్తు లై. 287

క. పక్షిపశుక్రిమికీటక, వృక్షలతాగుల్మశైల వితతులు సరయూ
నిక్షిప్తమూర్తు లై యపు,డక్షయదేవత్వ మొనసి యలరె హరికృపన్. 288

మ. సరసీజోదరుఁ డంత బ్రహ్మఁ గని భాషానాథ యీప్రాణు లం
దఱు భూలోకముఁ బాసి నిత్యపదచింతన్ జేసి నావెంట వ
చ్చిరి వీ రెల్లను మాకుఁ బ్రాణములుగాఁ జింతించి సౌఖ్యప్రదో
పరిలోకంబుల నిల్పు మంచుఁ గరుణాపారీణుఁ డై పల్కినన్. 289

మ. అమరజ్యేష్ఠుఁడు తత్పశుప్రముఖతిర్యగ్జంతుసంఘంబుతో
నమరత్వంబు వహించియున్నజనులన్ హర్షంబునన్ సత్యలో
కముచెంతన్ బహుభోగభాగ్యములచేఁ గన్పట్టుసంతానలో
కములన్ నిల్పె ముకుందుకూరిమికి శిరఃకంపంబు గావింపుచున్. 290

క. పవనసుతాంగదమైంద, ద్వివిదవిభీషణులు ఋక్షవిభుఁడున్ భువిలో
నివసించిరి తక్కినవా, రవనీశ్వరుఁ గొలిచి చనిరి హర్షముతోడన్. 291

తే. నృపుఁడు సరయువునకు వచ్చునపుడు ఋక్ష
వానరులలీల వచ్చిన వార లెల్ల
నవ్విభుఁడు విష్ణుమూర్తి యై యాత్మపురికి
నరుగు నెడ వేల్పు లై పోయి రద్భుతముగ. 292

చ. ఇటువలె నమ్మి యున్నప్రజ లెల్లను సద్గతు లిచ్చి బ్రహ్మధూ
ర్జటిబలభిత్కృశానుయమ రాక్షసపాశిమరుద్ధనేశు లొ
క్కట నిరువంకలన్ గొలువ గారుడపర్ణసువర్ణదీధితి
చ్ఛట లఖిలాశలన్ దొరయఁ జక్రి స్వధామపథానువర్తి యై. 293

శ్రీరాముఁడు వైకుంఠధామంబునకు వేంచేయుట.

వ. వేంచేయునప్పు డుప్పరం బొరయుచప్పుడులతో నెడ మీఱ సందర్శించుతలం పులఁ బైపైఁ బడి క్రందుసేయుబృందారకాదులనడఁ జడియక కనకమణివిచిత్రవేత్రపాణి యై సూత్రవతీకళత్త్రుండు ముందర బరాబరు లొనర్చునెడ నుప్పతిల్లు హుంకృతుల నలంకరించుపరిసరస్థలానుచరచామరకరామరకన్యకానవ్యరత్నసంకలితకంకణక్రేంకృతులకు ॰ శ్రుతు లగుతదీయకబరీభరనిబిడీకృతకుసుమ

మాలికావాసనోన్ముఖముఖరభ్రమరపాళికాఝుంకృతుల కళుకునింద్రపురస్కృ
తైరావణదంతావళ రాజంబుఘీంకృతుల నానరించుసౌరభేరీభూరిభాంకృతుల న
ప్పళించుసుపర్ణసువర్ణపర్ణఝూంకృతుల ననుసరించునందసునందకుముదకుముదా
క్షపుష్పదంత చండప్రచండప్రముఖపార్శ్వచర హుంకృతులునిఖిలదిగ్భాగంబు
లాక్రమించె నివ్విధంబున నవ్విహంగవాహనుండు భువర్లోకనివాసులయాసలు
దీఱ దర్శనం బొసంగుచు సువర్లోకమందిరులయభివందనంబు లంగీకరింపుచు మ
హర్లోకలోకులనమోనారాయణాయేతివాక్యంబులాకర్ణింపుచు జనర్లోకజనంబు
లపూజనంబుల నలరుచుఁ దపోలోకతపోధనులసేవాంజలుల గ్రహించుచు స
త్యలోకసంచారులొన్నమోనారాయణాయేతిమంత్రోచ్చారణపూర్వకంబుగా
సమర్పించినయర్ఘ్యపాద్యాదులఁ జేకొనుచు సంతానలోకజనులు గురియించుసం
తానకుసుమవర్షంబుల హర్షంబు నొందుంచు గోలోకప్రచారులు నివేదించుకా
నుక లంగీకరింపుచు ధ్రువాదిపరమభాగవతజేగీయమానుండును దేవర్షిబ్ర
హ్మర్షిసహాగమ్యమానుండును నంఖండశతకోటిమార్తాండమండలద్యోతమానుం
డును ననేకదివ్యాభరణమణిప్రభాశోభమానుండును నై యుదక్పథంబునఁ
జని చని శరచ్చంద్రచంద్రికాస్నిగ్ధదుగ్ధజలధిసమావేష్టనశ్వేతద్యుతిప్రద్యోతిత
శ్వేతాంతరీపప్రదీపితజ్వలనజ్వాలికాసమానభాసమానహిరణ్యాధరణ్యంతరంబుద
ఱియఁ జొచ్చి తన్మధ్యంబునఁ బునర్జననకారణలింగశరీరనికారణవిధానంబుశ
రాభిధానంబును స్నాతకజనజరామరణక్షుత్పిపాసాద్యుపాధివిరామప్రభావంబు
ను నమృతప్రభావంబును సదాసదాశ్రయతాతిశయంబునఁ బుష్కరాహ్వయం
బును యథార్థంబు గావించుసుధామధురశిశిరలఘుతరసలలితసలిలంబులడంబు
గని సకలసత్త్వమహనీయం బయ్యుఁ దపనీయసౌగంధికగంధసంబంధబంధుర
పుష్పంధయగరుత్ప్రచయతమఃపరిచయంబు గలిగి యభంగతరతరంగరంగత్క
మలకుడుంగసంగచక్రాంగచక్రవళక్షపక్షవిక్షేపణోజ్జాతవాతవేగ సమంతతఃపరి
పాతితరజోవికాసంబునఁ దనరియు విరజానామంబునం బ్రకాశించునదీలలామం
బుచే నావృతం బై యూర్ధ్వముఖానంతఫణాకాంతిబహిర్దిశాంతరానంతని
తాంతధవళవపుర్భావిశేషసూచక నిష్కలుషపురుషోపలప్రకరప్రకల్పితశిల్పక
ల్పనాకల్పవిశాలసాలజాలాచ్ఛతరచ్ఛవిచ్ఛటాతిపాండురితబ్రహ్మాండకరండంబును
నభోమండలార్ణవశైవలాయమానశక్రనీలశిలాశకలసంఘసంఘటితోత్తుంగగోపు
రనీలరుచిరరుచినమాయాతమోవ్యాప్తతదగ్రసంస్థాపితశాతకుంభకుంభాభిన
వదివాకరబింబనికరాలోకలోకాలోకావలోకన విస్మయరసావేశకారణంబును
సార్వకాలపల్లవితపుష్పితఫలితసల్లలిత వివిధవిద్రుమకుంజమంజుపవనభవనోపవన
చారణ సంతతాత్మనారాయణనామస్మరణక్రీడాపరాయణకలకంఠనీలకంఠశుక
ముఖనిఖిలఖగజాతచేత నానూతనప్రవాళదళవ్యూహవారివాహబింబికాఫలమో

హా కారివిద్రుమద్రుమలతాసితపట్టాంబరవితానపద్మరాగకపోతపాలికాభిరామంబును గోమలదూర్వాదళశ్యామలప్రకాశామలగారుత్మతరత్నయూథసముత్సేధసౌధశిఖరాభ్రంకషగరుడకేతనద్యోతమానశ్వేతపటపటలద్యుతివ్యాజితత్రిభువనాక్రమణోపక్రమవిక్రమత్రివిక్రమోర్ధ్వప్రసారితచరణాంగుష్ఠనఖశిఖాముఖనిర్గళితావరణపయోధిపయోధారాప్రవాహంబును గేళికాచకోరపాళికాజ్యోత్స్నాయమానమానితజ్యోతిరుత్కటస్ఫటికదృషత్ప్రకటితప్రతికుడ్యభాగచిత్రితనిజదశావతారకథానూత్నచిత్రసందర్శనానందపరసలోకలోకమిథస్సంభాషణవిధాధికనిరవధికవివిధవీథికాశతసహస్రసందానితమందారమాలికాకలితవనమాలికాఘుమఘుమాయమానంబును నవరత్నఘటితకిరీటమకరకుండలాంగదకంకణాంగుళీయకకౌస్తుభహారశ్రీవత్సవైజయంతీవనమాలికాకనకకౌశేయచతుర్భుజశంఖచక్రకౌమోదకీశార్ఙ్గనందకాద్యక్షీణలక్షణలక్షితసురూపసరూపధారావరారోహణార్హగోహిణాచలలసమానవిమానశతకోటికోటిసంకీర్ణకింకిణీకిణకిణారవాపూరితదశదిశావకాశంబును వైదూర్యవిరచితక్రీడాచలరాడధిత్యకాచరన్నీలకచామణిముఖచంద్రసేవాసమాగతతారకావారకభ్రమాకర ముక్తాఫలవిలసితోపకారికానికాయ ప్రకాశమాన ప్రసూనసరధ్వజచ్ఛత్రచామరచిత్రాంబరముకురాద్యలంకార దరీదృశ్యమానంబును, గోమేధికరత్నఖచితానేకమండపాంగణమహనీయమాణిక్యమయరంగవల్లికామతల్లికాంశువల్లికావేల్లితంబును బుష్యరాగమణివిభాసురప్రాసాదసమాసాదితజాతరూపవాతాయనరంధ్రాంతికసిన్ధురచంద్రకాంతకాంతవేదికాంతరకాంతాకాంతవిలోచనేందీవరదళార్చితపథిగతాగతభాగవతపదాంబుజంబును ఘనసారగంధసారకాశ్మీరకస్తూరికాదిపరిమళనిత్యనివాసంబును నైకర్బురాలోకదూరంబుగాకుండియుఁ గర్బురాలోకదూరం బయి బహువిధరత్నకర్బురకాంతులఁ దేజరిల్లి చిత్రభానుసంభావితంబు గాకుండియుఁ జిత్రభానుసంభావితం బయి యనంతమణివిలాసాస్పదంబు గాకుండియు ననంతమణివిలాసాస్పదం బయి స్వస్ఫురితప్రకాశాన్వితంబు గాకుండియు స్వస్ఫురితప్రకాశాన్వితంబై చంద్రవిభవాశ్రయంబు గాకుండియుఁ జంద్రవిభవాశ్రయం బయి ప్రకృతిగోచరంబు గాకుండియుఁ బ్రకృతిగోచరం బయి కరంబు రాణించు శ్రీవైకుంఠనగరంబు చేరఁ బోయి త్రయస్త్రింశత్కోటిపురద్వారపాలకులు సాలోక్య సామీప్య సారూప్యవంతు లగుపరమభాగవతులు నఖిలప్రపంచమోహనశృంగారవతు లగుయువతులు ననేకవిమానకాంతులు దిక్కులఁ బిక్కటిల్ల దివ్యగంధమాల్యాంబరాభరణవిభాసమానమూర్తులై యాడుచుఁ బాడుచు నపరిమితవాద్యవిశేషంబులు బోరుకలంగ నెదుర్కొని పుష్పాంజలు లిచ్చువారును నానందనర్తనంబు లొన

ర్చువారును నారాయణవిష్ణుకృష్ణగోవిందముకుందాదిదివ్యనామంబు లుగ్గడించి సంకీర్తనంబు సలుపువారును గోటికందర్పసౌందర్యసుధారసంబు నేత్రాంబుజంబులఁ బానంబుఁ జేసి రోమాంచకంచుకితాంగు లగువారును నాలవట్టంబు లుభయచామరంబులు ముత్యాలగొడుగులు గరుడటెక్కెంబులు కనకవేత్రంబులు బంగారుసురఁటులు సౌవర్ణతాళవృంతంబులు నమృతపూర్ణహైమకలశంబులు మొదలయినవి ధరియించి వివిధకైంకర్యపరాయణత్వంబున నగ్రభాగంబున నడుచువారును నై సందడించువైకుంఠనివాసులతో ముప్పదిమూఁడుకోట్లుదేవతలతో బ్రహ్మరుద్రాదిలోకాధికారులతోఁ బురప్రవేశంబు గావించి యెడనెడ వైష్ణవీరత్నంబులు కర్పూరనీరాజనంబులు ముత్యాలసేసలు సమర్పింపఁ గోటలు గోపురంబులుఁ గొలువుకూటంబులు రత్నమండపంబులుఁ జలువచప్పరంబులు రాజమార్గంబులుఁ గృతకాచలంబులుఁ గనకసౌధంబులుఁ దోరణస్తంభంబులుం జూచుచు సకలవిశేషంబుల నొప్పు నప్పురంబునట్టనడుమ నిట్టలంపుఁ బులుదిండిచుట్టులం గట్టినయభ్యంతరవప్రగోపురద్వారంబునం గట్టినకుందనంపుఁ జెట్టుపలం గనుపట్టుపిట్టహుమాయితేజి డిగ్గ నయ్యవసరంబున. 294

సీ. వలపటనుండి చౌవంచమోములదుసేదారి నెయ్యమునఁ గైదండ యొసఁగెఁ
గళుకువజ్రంపుఁజెక్కడపుమేల్పావలై ఫణిలోకవిభుఁడు శ్రీపదము లానెఁ
జారుముక్తామయచ్ఛత్రంబు ధరియించి యెడఁబాయక సునందుఁ డనుసరించెఁ
గడవన్నెతళుకుబంగరువీజనముఁ బూని విసరుచు ఖగరాజు వెంబడించెఁ

తే. గమ్మబాగాలొసఁగెనూడిగము వహించెఁ, బుష్పదంతుండు సేనానిభూరివేత్ర
పాణియై యగ్రమున బరాబరు లొనర్చె, హరినిజాభ్యంతరముఁ జేరు నవసరమున.

సీ. బలువేల్పురాప్రతిమలచెక్కడపుగండ పెండెంబు డాకాలఁ బెరిమెఁ జూపఁ
గటిబద్ధకనకాంశుకంబుపై మణులయడ్డిగలయొడ్డాణంబు జిగి దలిర్పఁ
దళుకుఁగుంకుమపుగందపుఁబూఁత నెఱపుచు నురమునఁ గౌస్తుభంబొప్పుగులుక
నాజానులంబిబాహాచతుష్టయమునఁ బంచాయుధస్ఫూర్తి పరిఢవిల్ల

తే. మకరకుండలవజ్రసంపదలతోడ, ముకురతులితకపోలముల్ ముచ్చటాడ
స్వర్ణకోటీరరుచిరత్నవలభు లొలయ, నవ్విభుఁడు సేరె మొదటికక్ష్యాంతరంబు.

సీ. ఫలములఁగాంక్ష నిల్పక నిజాంఘ్రులు గొల్చి తపములు సేసినధన్యమతులు
నారాయణసమర్పణం బంచు వివిధయజ్ఞంబు లొనర్చినశాంతినిధులు
గోవింద నృహరి ముకుంద మాధవ యంచుఁ దనుసంస్మరించిన దాంతియుతులుఁ
దీర్ఘయాత్రలు పోయి దివ్యదేశంబులఁ దనువుల విడిచినధైర్యపరులు

తే. వేయి తులసీదళము లెంచి వేయిపేళ్ల
దినమును స్వకీయపూజసల్పినకృతార్థు.

లచటనుండి క్రియాశక్తి ననుసరించి
యెదురుకొని యర్చ లిచ్చిన నిచ్చ నలరి. 297

మ. ధవుని సాధ్వి భజించుపోల్కిఁ దనకుం దాసత్వముం జెంద భ
క్తివిశేషంబునఁ గొల్చుసాత్త్వికులు వర్తింపంగ దా వైనరెం
డవకక్ష్యాంతరముం రమాధిపుఁడు వేడ్కం డాసి తద్భక్తపుం
గవు లిచ్ఛాహ్వయశక్తితో నొసఁగుసత్కారంబులం బ్రీతుఁడై. 298

మ. వనజాక్షుం డఖిలాత్మకత్వమున సర్వవ్యాపి యై యుండ నా
యన గాకున్న దొకండులే దనువిశిష్టాద్వైతిసంఘంబు వా
యని యమ్మూఁడవకక్ష్యఁ జేరి కమలాధ్యక్షుండు చిచ్ఛక్తితోఁ
దనకుం వారు సపర్య లియ్యఁ గొని మోదం బొప్పఁగా నావలన్. 299

మ. చని పూర్వం బవధూతచర్యల యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టులై
తనురక్షాదికకృత్యముల్ దొఱఁగి కాంతాద్రవ్యకాంక్షావివ
ర్జను లౌనిత్యవిరక్తు లున్నచతురంచద్ద్వారముం జేరి య
ద్వినయాఢ్యుల్ విమలాభియుక్తిఁ దను సేవింపం బ్రహర్షింపుచున్. 300

చ. ఇరువదినాల్గుతత్త్వముల నేర్పడఁ గన్గొని వాని కవ్వలం
బరఁగెడిపంచవింశకుని భావనసేయుచుఁ జిద్వివేకవి
స్ఫురణల మించుసాంఖ్యులకుఁ జోటగునైదవవాకిటం దయా
కరుఁ డతఁ డొందె హ్రీ యనెడికామినిచే వివిధోపచారముల్. 301

మ. సరసీజాక్షునిగాఁ జతుర్భుజునిఁగా సౌవర్ణకౌశేయుఁగాఁ
బరమానందునిఁగాఁ బ్రసన్నముఖుఁగాఁ బ్రాదేశమాత్రాంగుఁగా
నిరతంబుం దనుఁ జింత చేసినసుధీనిర్దోషరత్నాళి కా
కర మానాఱవచోటఁ దుష్టినలరం గాంచెం విభుం డర్చనల్. 302

సీ. నానావిధానూననాడికాశోధనాభ్యంతరాంగకశుద్ధు లాచరించి
దేశికాకలితోపదేశపద్ధతి యమనియమాదియోగాతిశయము లెనసి
పరఁగుప్రాణాయామబాహుళ్యమున సుషుమ్నాగర్భమునను బ్రాణములు సేర్చి
కుండలి మేల్కొల్పి మండుజాఠరశిఖిజ్వాల సుధాధారఁ జల్లచేసి

తే. యూర్ధ్వముఖషట్పయోజనాళోపరిప్ర, భాసురసహస్రదళపద్మవాసిహంస
సంగతి రహించుహఠయోగిజనులు పుష్టిఁ, గలసి సేవింప సప్తమస్థలముదాఁటి.

క. ఆనందకకరుఁ డార్యజ, నానందకరుండు వారిజాక్షుఁడు బ్రహ్మే
శానామరేంద్రవిష్వ, క్సేనాదులఁ గూడి యవలికిం జనువేళన్. 304

సీ కొల్లాటమండలోత్ఫుల్లచంద్రికలతో విహరింప దేర్చినవిమలమతులు
రవిశశాంకాగ్రజాగ్రత్తారకజ్యోతు లొకటిగాఁ దిలకింప నోపుధన్యు
లానందతానాహతానూనగానంబు చవి యెఱంగినమహాసౌఖ్యనిధులు

శాంభవీముద్రాశ్వసంయాధులై వట్టి బయలు ప్రాకఁగఁ జాలుబ్రహ్మావిదులు
తే. జననమరణార్తిముఖసమిత్సమితి యనుభ, వాగ్ని వేల్చినఘనయజ్వ లనఁ దనర్చు
రాజయోగాహ్వయప్రాజ్యరాజ్యకర్త, లష్టమద్వారగతు లౌటహరిని గాంచి.
క. సనకసనందనముఖు లగు, ననఘులతో నెదురుకొని ప్రియంబునఁ బూజిం
చిన నలరుచు శ్రీధరుఁ డ, జ్జనముల వీడుకొని యవలఁ జనుసమయమునన్. 306
సీ. గిలుకుమెట్టియలమ్రోఁతల కంతికాంగుళీభూషణార్భటిప్రియంబులుగణింప
మంజీరసంజాతశింజారవములకు రాయంచరవళి పరాకు దెలుపఁ
గాంచిఘంటాఘణంఘణలకుఁ గరలసత్కంకణధ్వనులు కైదండ యొసఁగఁ
గర్ణోత్పలాళిఝుంకారంబునకుఁ గచోద్దేశకేకిరుతంబు తెరువు సూప
తే. సూత్రవతియాదిగాఁగలవేత్రవతులు, నలుగడల నిండుసందడిదొలఁగఁద్రోయ
నిరుగడల ధారుణీనీళ లేగుదేర, నిందిరాదేవి గోవిందు నెదురుకొనియె. 307
చ. ఎదురుగ వచ్చి యచ్చెలువ యింపగువాలుమెఱుంగుఁజూపులన్
మొదట నివాళి యిచ్చి ప్రియమున్ భయమున్ వినయంబు నెమ్మదిన్
గుదిగొని పిమ్మటన్ యువతికోటులతోఁ దపనీయపాత్రికా
సదమలరత్నదీపికల శౌరికి నారతు లెత్తి వేడుకన్. 308
ఉ. ఆరతు లెత్తువేళ జవరాలిముఖాబ్జము తేటఁ జూచు నొ
య్యారపుఁజూపుఁ జూచు బిగియారుచనుంగవఁ జూచు మేనిసిం
గారముఁ జూచుఁ జెక్కులప్రకాశముఁ జూచు ముకుందుఁ డెంతయున్
గౌరవ మొప్ప నెన్నఁడును గానివస్తువుఁ గన్నకైవడిన్. 309
శా. ఆలో భూమి ధరించె వీజనము నీళాబ్జాక్షి కర్పూరతాం
బూలం బర్పణసేయ నూడిగములన్ బొల్పొందె శ్రీదేవియున్
గైలా గిచ్చె ననేకవార్షికవియోగప్రాజ్యచింతాభర
వ్యాలోలత్వముఁ బాసి కేశవుఁడు హర్షాంభోధి నోలాడఁగన్. 310
మ. కమలాకామినిపాణిపంకజము సోఁకన్ మై గగుర్పార న
క్కమలాక్షుం డనిశంబు సాత్త్వికమునన్ గన్పట్టియున్ సద్విలా
సమునన్ సాత్త్విక మూనెఁ బక్షివరవిష్వక్సేనశేషాదికుల్
దమశృంగారకళావిశేషములు సందర్శించి హర్షింపఁగన్. 311
శా. ఈలా గిందిరఁ గూడి మందరధరుం డిర్వంకలన్ వైష్ణవీ
జాలంబుల్ వివిధోపచారము లొనర్పన్ జొచ్చె జంభద్విష
న్నీలాంభోరుహరాగవజ్రముఖమాణిక్యోరుశిల్పాంచిత
స్థూలస్తంభకవాటకోటిఁ జెలువౌశుంభన్నిజాస్థానమున్. 312

పరమపదవర్ణనము.

వ. అది మఱియు ననంతదివ్యరత్నసమాజతేజఃపుంజంబున కాస్పదం బయి యుపరి

మితవిచిత్రచిత్రాంబరసువర్ణవర్ణపట్టాంశుకప్రతానంబులఁ గట్టినమేలుకట్లచెన్ను
నఁ గన్నులకు మిఱుమిట్లు గొల్పుచు నలుదిక్కులఁ బిక్కటిల్లుహరిచం
దనమందారకల్పకసంతానపారిజాతప్రసూనవాసనల కాస్పదం బయినయత్యు
న్నతస్ఫటికమయమహాస్తంభకోటుల నీటుల దీటులేక యనేకబ్రహ్మాండసహస్రం
బులఁ గలప్రాణు లెల్ల నెక్కుపరి పఱతెంచి నిల్చిన నెక్కుయంకణంబునకుఁ
జాల దనఁ జాలుచాలుపు గలిగి యగణేయదృగంబుజంబులు గలనిజనాథుని
వలె నలఘుతరవజ్రజాలకరచితజాలకరంధ్రనికాయంబుల నవలోకనీయం బై
కమనీయమౌక్తికమయప్రాలంబమాలికాపరంపరలపెంపున నిం పొనర్చుచు
దర్పణంబులటెక్కునఁ దళుక్కున మెఱయుకాంతిమచ్చంద్రకాంత కాంతకు
డ్యాంతరంబుల నెంతయు వింత యై చింతామణిగణనిబద్ధవిశాలవితర్దికానికరం
బులఁ గరంబు రాణించి కెంపుటిటికగములఁ గట్టినయిట్టలంపుమెట్టులఁ గను
పట్టి సుషమాధికగోమేధికతోరణప్రాంచితపుష్యరాగవిటంకభాగభాగపరభాగవి
భాభాగపరభాగతతుల నతులం బై స్వయంప్రకాశం బై నిత్యముక్తాశ్రయం బై
త్రైకాలికసత్యం బై స్వతస్సిద్ధం బై ముముక్షుజనాపేక్షణీయం బై శుద్ధసత్త్వా
నందకరంబు గావున నానందమణిమండపం బనఁ బ్రసిద్ధం బైనసభామండపం
బుఁ బ్రవేశించి యందు శేషాత్మకం బై చెలువొందుశేషవిశేషరత్నచిత్రిత
భద్రాసనంబుపై వసియించి శ్రీదేవి నురంబున నుంచుకొని భూనీళల నిరుపా
ర్శ్వంబుల నిడుకొని యనంతగరుడవిష్వక్సేనాదినిత్యులతో శంఖచక్రగదా శా
ర్ఙ్గ నందకాభిరాములు నీలమేఘశ్యాములు విగతమోహులు నాజానులంబిచతు
ర్బాహులుఁ గౌస్తుభహారకేయూరమకరకుండలాదిదివ్యభూషణధారులుఁ గన
కాంబరధారులు వైజయంతీవనమాలికావక్షులుఁ బుండరీకాక్షులు గుడాకేశు
లు నభంగురప్రకాశులు నగుసారూప్యధారులు దాను జూపినవిశ్వరూపంబు
వలె గణియింపనలవి గాక డాపలిపార్శ్వంబున నిలిచి సేవాంజలులు దాల్చి
గొలువు సేయఁ బాంచజన్యంబుఁ బోలుకంఠంబులుఁ జక్రంబుఁ బోలుకటిమం
డలంబులు శార్ఙ్గంబుఁ బోలుకనుబొమలు నందకంబుఁ బోలుకీలుజడలుఁ గౌస్తు
భంబుఁ బోలుకెమ్మోవులు శ్రీవత్సరుచులఁ బోలుముంగుఱులు నాభిపద్మంబుఁ
బోలుముద్దుమొగంబులుఁ గనకాంబరద్యుతులఁ బోలునెమ్మేనిచాయలు నీలా
భిరామంబు లగునూఁగారులు మీనాకారంబు లగుబెళుకువాలుఁజూపులు కమ
ఠరూపసరూపంబు లగుప్రపదంబులుఁ గలవన్నెలాఁడులు చిన్నారికెంగేలుఁ జి
గురులఁ గనకకలశంబులుఁ గాళంజికలు గుంచెలు సురఁటులు నాలవట్టంబులు
నుభయచామరంబులు మణిముకురంబులుఁ బరిమళకరండంబులు జిలుఁగుపావ
డలుఁ గర్పూరతాంబూలపేటికలుఁ గమ్మపూఁబంతులుఁ గాంచనవేత్రంబులు

మునై్నన వి ధరియించి పెక్కువగల నూడిగంబు లొనరింప సనకసనందనాదులు
బాల్యంబు వహియించి లౌల్యంబు లేనిభక్తియోగంబునఁ జెంతనుండి కన్నుల
ముదశ్రుపూరంబు లొలుక నానందనాట్యం బొనరింప శతానందుండు పులస్త్య
పులహప్రముఖనవబ్రహ్మలతో వలవంక నిలిచి సేవింప నేకాదశరుద్రులుఁ బ్రమ
థగణంబులు గణేశ్వరగుహచండీశ్వరాదులుఁ దన్నుఁ బరివేష్టింప నష్టమూర్తి
రోమాంచకంచుకితమూర్తియై సహజస్నేహంబున ననువర్తింప నిలింపపాలకుం
డఖిలలోకపాలకులతో ముప్పదిమూఁడుకోట్లదేవత లొక్కచక్కిఁ బిక్కటిల్లనిట
లఘటితాంజలియై భజియింపఁ జిత్రరథహాహాహూహూప్రముఖగంధర్వులతోఁ
దుంబురునారదాదులు పరివాదినులు మొరయింపుచు నింపుగా నిజబిరుదాంకి
తగీతంబులు వినిపింప ననుకంపాయతకటాక్షంబు లభిలషించి నలువదినాలుగు
కోట్లమహర్షులుపనిషత్పరంపర లుగ్గడింపుచు నొక్కదిక్కున నెలకొని యభినం
దింప రంభోర్వశీమేనకాదిచతుష్షష్టికోట్యప్సరసపాటలాధర లాటలఁ బాటలఁ
బాటవంబు నెఱపుచు ముందట నటింప నభంగురప్రభావంబున నీడుజోడు లేక
శతకోటిమార్తాండమండలప్రకాశంబు లొక్కరాశి యైనట్లు ప్రచండతేజోవిశే
షంబున దుర్నిరీక్షణుం డయి కోటిపుండ్రేక్షుకోదండులచక్కఁదనంబు లొక్కటి
యైనట్లు సకలలోకాశ్చర్యకరసౌందర్యలీలావిలాసవిభ్రమావిర్భావహేతుదివ్య
మంగళవిగ్రహంబుచే నభీక్షణీయుం డయి సప్తవ్యాహారగాయత్రి యగుగా
యత్రిసీమంతపదాంతముక్తామణికాంతుల నిజపాదనఖచంద్రిక లొలయఁ జే
యుచుండఁ బురుషాకారంబులు వహించి కొలిచి యున్నఋగ్యజుషాదుల నాద
రింపుచు సరూపంబు లయి కొలుచుస్మృతిశాస్త్రపురాణేతిహాసప్రముఖవిద్యల
సప్రేమంబుగా నవలోకింపుచు మేను లూనినయజ్ఞాదిక్రియాకలాపంబుల సత్త్వ
జ్ఞానవైరాగ్యంబులఁ దగురీతి గారవింపుచు సర్వనియంతృత్వసర్వభోక్తృత్వ
సర్వకర్తృత్వసర్వపాలకత్వసర్వజ్ఞత్వాదిసర్వశక్తియుక్తుం డయి యఖండితప్ర
భావంబున నిండుకొలు వుండె నయ్యవసరంబున. 313

శా. శుక్సంభేదకతత్సభాస్థితబుధస్తోమంబు క్రం దెల్ల వి
ష్వక్సేనుండు కరాబ్జసంజ్ఞలను మాన్పన్ శౌరి నెమ్మోమునన్
దృక్సంఘం బిడి హస్తముల్ మొగిచి గౌరీభర్త పల్కెన్ శిరో
భాక్సౌపర్వధునీఘుమంఘుమరవప్రత్యగ్రవాగ్గుంభనన్. 314

శివుఁడు విష్ణువును స్తుతించుట.

శా. శ్రీమంతంబు సనాతనంబు దితిభూజిద్బాణబాణాసనో
ద్దామం బాశ్రితరక్షణక్షమము సీతాలక్ష్మణోపేత మా
ర్యామోదప్రద మాంజనేయహిత ముద్యత్తారకం బౌ భవ
ద్రామాకారము నామనోంబుజమునన్ ధ్యానింతు నశ్రాంతమున్. 315

శా. విశ్వాసంబున నార్తి మాన్పుఁ డని యీ వేల్పుల్ మిముఁ వేడినన్
విశ్వామిత్త్రివిలుంఠనంబునకు నావిర్భావముఁ జెంది యీ
విశ్వామిత్త్రహితంబు ముందుగ నెఱవేర్చి చెల్వొందు మీ
శశ్వచ్చిత్రచరిత్రముల్ దలఁతు నశ్రాంతంబు స్వాంతంబునన్. 316

శా. ఆదిత్యేందుహుతాశనప్రముఖదివ్యజ్యోతిమచ్ఛ్రేణి కు
చ్ఛేదింపఁగఁ దరంబు గాక దరముఁ జేకూర్చునగ్గౌతము
స్త్రీదోషాంధతమిస్రముఁ క్షణములో ఛేదించి వెల్గొందు మీ
పాదాంభోజనఖాంశుపుల్ నిటలముఁ బ్రాపింపఁగా మ్రొక్కెదన్. 317

శా. ధర్మారంభకరూఢులై జనపతుల్ దార్కొంచు రెండేనియున్
శర్మంబుల్ ధరణీసుతార్పణయేచ్ఛన్ మీరు మున్నుద్ధతిన్
ధర్మచ్ఛేదన మాచరించినవిచిత్రం బెంత వర్ణింతునో
ధర్మాధ్యక్ష దిగీశరక్షణ మహోదారప్రభావోదయా. 318

మ. వితతప్రౌఢిమ జామదగ్న్యమది నావేశించి దుష్టక్షమా
పతులన్ దక్కక పెక్కుమార్లడఁచి భూభారంబు వారించి త
ద్గతతేజంబు శరాసనంబు గొనువేడ్కన్ గ్రమఁబున్ గొన్నమీ
యతిగాంభీర్యపరాక్రమాదిగుణమాహాత్మ్యంబు లూహింపెదన్. 319

క. గురువులకు నాదికారణ, గురుఁ డని ప్రఖ్యాతిఁ గనియు గురునాజ్ఞ వనాం
తరమునఁ గాంతాసంగతిఁ, జరియించినమీచరిత్ర శక్యమె పొగడన్. 320

సీ. అఖిలలోకములకు నభయప్రదాతవై యలరియు మునులకు నభయ మొసఁగి
పుణ్యజనప్రీతిఁ బొరసియు ఖరదూషణాదిపుణ్యజనుల హతులఁ జేసి
యమృతంబుగొనుపక్షి నాది నేలియుఁగాన నమృతంబు గొనుపక్షి నాదరించి
యాదిత్యజాతకార్యముఁ బూని యుండియు నాదిత్యజాతకార్యము వహించి

తే. వాలి నని నొంచి వనచరావళుల మన్చి
వనధి బంధించి దానవేశ్వరు జయించి
సీతఁ బ్రాపించి పురిఁ బ్రవేశించి మించి
ధరణి యేలినమిముఁ గొల్తుఁ బరమపురుష. 321

క. అనికొనియాడినశంభునిఁ, గనుఁగొని దరహాసవదనకమలుండై య
వ్వనజదళేక్షణుఁ డిటు లను, ఘనవర్షాంభోదనాదగంభీరోక్తిన్. 322

మ. గిరిజాధీశ్వర నీవు నీయజుఁడు నీ గీర్వాణరాజాదిది
గ్వరు లీకిన్నర యక్షఖేచరమరుద్గంధర్వముఖ్యుల్ వనే
చరరూపంబులు దాల్చి శత్రుహతికిన్ సాహాయ్యముఁ జెందుటన్
సురవిద్వేషణుఁ డీల్గెఁ దాపసమనఃక్షోభంబు దీఱెన్ భువిన్. 323

తే. శిష్టజనరక్షణము దుష్టశిక్షణంబు

నవని నొనరించుకొఱకు నే నవతరించి
మత్కథాగాంగలహరికామహిమ జనుల
పాపజంబాల మడఁగింతు పాలనయన. 324

శా. శ్రీరామాయణముఖ్యమామకకథాశ్రేణుల్ ప్రసంగింపుచున్
బారీణత్వము మీఱఁగాఁ జదువుచున్ బాటించి యాలింపుచున్
సారప్రజ్ఞ రహించుమానవులకున్ షడ్వర్గముల్ దారుఁ జే
కూరున్ గోరిక లూఱు ఘోరదురితాఘ్నుల్ మీఱు నైశ్వర్యముల్. 325

తే. అని ప్రియంబున మారుతిఁ కో నానతిచ్చి, యబ్జగర్భాదిదివిజుల నాదరించి
కొంతవడికందఱనువీడుకొనికళత్ర, ములు ముగురుఁగొల్వహరియంతి పురముసొ [చ్చె.

ఉ. చొచ్చి మెఱుంగుకెంపునునుసారణగండ్లఁ గడానిలోపలన్
బచ్చలతల్పులన్ స్ఫటికబంధురకుడ్యములన్ శశాంకర
తోచ్ఛ్వయవేదులన్ వెలయు నొక్కమహోజ్జ్వలసౌధ మెక్కి యం
దచ్చపుఁబువ్వుఁజప్పరపు టూదములన్ దగుమందిరంబునన్. 327

తే. కుందనపుఁదళుకుచప్పరకోళ్లఁగులుకు
మేలిసకినలమంచంబు మీఁద నీవి
మ్రాసిపూఁబాన్పుజిగిఁ మించు నుంజుశేష
శయ్యఁ గూర్చుండె హరి రమా సహితుఁ డగుచు. 328

తే. అపుడుభూనీళలనురాగ మతిశయిల్ల
నుగఁటియడపంబుగొనికొల్వఁజూచి వెన్నుఁ
డింతిఁ డెందంబెఱిఁగి నవ్వి యిరుకరములఁ
బట్టివారలఁగూర్చుండఁ బెట్టుకొనియె. 329

ప్రణయకలహాదివర్ణనము.

తే. రాజకీరంబు లవ్వేళ రాజవేష, ధారి యై మున్ను దానున్న మేర లెన్న
నంకగత యైన శ్రీదేవి నాదరింప, కపుడు గోవిందుఁ డొకలేసి యలుకఁ బూని.

చ. అపు నపు మంచిదాన పతివా నిను నే మనవచ్చు నొంటిగా
నవని ననున్ ద్యజించి సభయం దపు డిద్దర ద్రోవ యియ్యఁగా
నవమతిఁ జేసి వచ్చితివ యాకఱకుందన మాత్మ నెంచినన్
దివిరి కనుంగొనన్ దగునె నీమొగ మింకఁ దరోదరీమణీ. 331

తే. అనుచు శ్రీలక్ష్మితోఁ బల్కి యవని దిక్కు,మాఱుమొగమైన నేనేమి నేరమాచ
రించితినొయంచు ధరణిప్రార్థింప నీవె, కావె తో డైచ్చి తని చక్రధరుఁడువల్కె.

వ. అప్పుడు. 333

మ. కరపద్మంబులు మోడ్చి పద్మ యను నో కంజాక్ష నామీఁద నే
తిరుగన్ దప్పు ఘటింప మీ రనిన వాదింపంగ నే నేర్తునే

నరు లేమో యొకనిందఁ బెట్టి రని కాంతారంబునన్ ద్రోయఁ బా
పరె వేయేం డ్లెడఁబాసి గాసిలనె మీపాదంబు లూహింపుఁడున్. 334

క. నను మును గలుగఁగ నిచటికిఁ, బనుచుతలంపునను గాదె ప్రత్యయ మిమ్మాం
చనుట మిముఁ గానకుండన్, గొని తెచ్చెనె ధరణి యేల కోపింపంగన్. 335

చ. గతజల సేతుబంధము లికన్ బని యే మని యెన్ని కార్యముల్
మతిని సహించి యున్న నను మాటికి నిచ్చట నేర మెన్న వ
చ్చితిరె యటంచు మోమువలఁ జేసిన ప్రేయసిఁ జూచి శౌరి న
వ్వితి క్షమియింపవే యనుచు వేమఱుఁ గౌఁగిట గ్రుచ్చి మచ్చికన్. 336

చ. ఉరమున నిట్లు శ్రీరమణి నుంచుక భూవనితాంసవీథి శ్రీ
కర మిడి నీళ పెంపొదలఁ గమ్రకరాబ్జము సాఁచి కేళిసీ
శ్వరశతకోటిరూపవిభవం బెసఁగన్ ఫణిరాట్ఫణాళిపై
నొరఁగి ప్రహర్ష మొందె హరి యుజ్జ్వలసౌఖ్యరసైకలోలుఁడై. 337

తే. ఇటువలె నిసర్గవైభవం బెసక మెసఁగ, శ్రీధరానీళలను గూడి శేషగరుడ
ముఖ్యదాసులఁ బ్రోచుచుముదముఁజెందె,నఖిలరక్షాచణుండునారాయణుండు.

పఠనశ్రవణాది ఫలము.

తే. ఈమహాకావ్యమతిభక్తి నెవ్వఁడువిను, నతఁ డిహంబున సకలసౌఖ్యములఁజెంది
తనివి గని యంతఁ బునరాగమనవిరహిత, శాశ్వతబ్రహ్మలోకనివాస మొందు.

సీ. ఇది త్రిలోకస్తవ్య మిది విబుధశ్రావ్య మిది దివ్య మిది భవ్య మిది యఘవ్య
మక్షరసంభావ్య మాదికావ్యం బిది ద్విజుఁడు పఠింప వాగ్విదుఁ డనఁదగు
క్షత్రియుండు పఠింప సర్వంసహాభర్త యగు వైశ్యుఁడు పఠింప నమితపణ్య
ఫలశాలి యగు శూద్రకులజుఁడు పఠియింప వంశంబులో వాసివన్నె గాంచు

తే. నఖిలవేదంబులు పఠింప నగుఫలంబు, నఖిలదానంబు లొనరింప నగుఫలంబు
నఖిలతీర్థంబులనుగ్రుంక నగుఫలంబు, నొదవు నిక్కథ నొక్కింత చదివినంత.

క. ప్రత్యక్షరమున నానా, హత్యలు నశియించుఁ గరతలామలకగతిన్
బ్రత్యక్షం బగు మోక్షము, సత్యం బీరామచరిత చదువుజనులకున్. 341

క. ఎందాఁకఁ జెలఁగు వేదము, లెందాఁకన్ దివిఁ జరింతు రింద్రుఁడు సూర్యుం
డెందాఁకఁ గులగిరులు దగు, నందాఁకన్ బొసఁగు నిమ్మహాకావ్య మిలన్. 342

శా. వైదర్భీకుచపత్త్రిభంగరచనావైయాత్య సత్యారతా
హ్లాదా జాంబవతీకపోలముకుర ప్రాంచన్ముఖా మిత్రవిం
దాదంతచ్ఛదచుంబనాభిరత భద్రాద్యూతలోలా సుదం
తాదృగ్జోహన భానుజాంకతలసుప్తాలక్షణాశ్లేషణా. 343

క. శ్రీవత్సగోత్రశుభకర, శ్రీ వత్సశ్రితలోదరీకౌస్తుభ సు
శ్రీవత్స రవిసహస్ర, శ్రీ వత్సప్రముఖదనుజశిఖరిబలారీ. 344

మాలిని. సరసిజదళనేత్రా చారుసౌవర్ణసేత్రా, గరుడజవనపత్త్రా కాలభిత్కంకపత్త్రా
చరణవినతమిత్త్రా శాత్రవధ్వాంతమిత్త్రా, కరధృతఘనగోత్త్రా కంజవిద్వేషగోత్త్రా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవ
ద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణివై
భవాధఃకృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిపస
భాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంథానవసుంధరా
ధరశోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశప
యఃపారావారపరిపూర్ణరాకాసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందనవిజ్ఞానవి
భవవిజితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతానిధాన
పాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబనుమహాకావ్యంబు
నందు సర్వంబును నష్టమాశ్వాసము. 346

ఉత్తరరామాయణము సమాప్తము.

